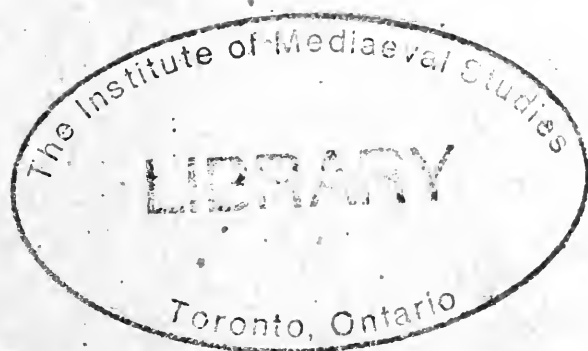

STATHAS
COLLECTION

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Κ. Η. ΠΑΥΛΙΔΟΥ
ΑΡΙΘ. Γεν. 151
Ειδ. 28

Σ ΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΕΙΑ

3

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΛΟΓΟΙ, ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ, ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑΤΑ, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΙΣΑΑΚΙΟΝ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΩΝ.

ΠΡΟΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΕΡΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

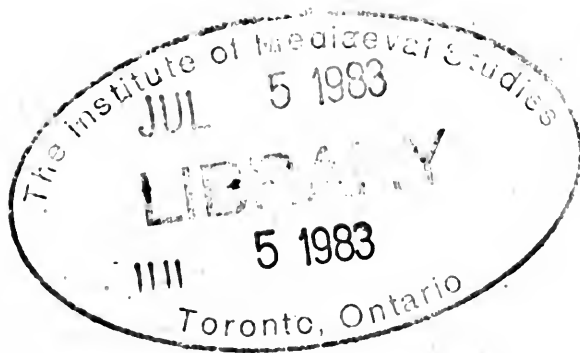
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩΝ ΚΑΘ' ΟΛΟΥ.

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ
ΔΟΜΗΤΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΥ

STATHAS
COLLECTION

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1910

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΩΙ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩΙ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ μεγάλη ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ τελείως ἄνευ τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς τῶν Ἑλλήνων λογίων τῶν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἀμέσως μετ' αὐτὴν μεταναστευσάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ ἑλληνισμὸς ἐν ἡμέραις πατρίων ἀτυχιῶν παρέσχε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμὸν καθ' ὅλου, μεταλαμπαδεύσας ἐκ τοῦ ἐτοιμοθανάτου ἢ ἤδη πεσόντος Βυζαντίου εἰς τὴν Ἑσπερίαν τὴν πολύτιμον παρακαταθήκην, ἣν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ εἶχε διαφυλάξει ὁ βυζαντιακὸς κόσμος. Καὶ πλεῖστα μὲν σημεῖα τῆς τοιαύτης τοῦ ἑλληνισμοῦ δράσεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Ἀναγεννήσεως διεφωτίσθησαν διὰ τῶν ἐξαιρέτων συγγραφεῶν τοῦ Γεωργίου Voigt¹ καὶ τοῦ Αἰμιλίου Legrand² καὶ πλήθους μονογρα-

¹ *Georg Voigt* Die Wiederbelebung des classischen Alterthums oder das erste Jahrhundert des Humanismus. Δύο τόμοι. Ἐκδόσις τρίτη ἐπιμελεῖα κ. *M. Lehnerdt*. Ἐν Βερολίῳ 1893. — Πληρεστέρα τῆς δευτέρας ἐν ἔτει 1880-1 ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου ἢ ἰταλικὴ μετάφρασις *Il risorgimento dell' antichità classica...* Traduzione italiana con prefazione e note del professore *D. Valbusa* arricchita di aggiunte e correzioni inedite dell' autore. Δύο τόμοι. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1888 καὶ 1890. Giunte e correzioni con gli Indici bibliografico ed analitico per cura di *Giuseppe Zippie*. 1897. Τῶν λοιπῶν συγγραφεῶν, ἐν αἷς γίνεσθαι λόγος περὶ Ἀργυροπούλου, γενήσεται μνεῖα κατωτέρω ἐκάστοτε. Τὰ δὲ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ *Kutorga* ἐν τῇ πραγματείᾳ περὶ τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς Ἀναγεννήσεως (ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ βωσικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας 1891, Μάϊος, σελ. 104-5) οὐδὲν παρέχουσι τὸ νέον.

² *Bibliographie hellénique. . . aux XVe et XVIe siècles*. Τόμοι δύο. Ἐν Παρισίῳ. 1884.

ριῶν διαφόρων νεωτέρων ἐρευνητῶν. Ἄλλ' ἀπέχομεν ὅμως ἀκόμη πόρρω πλήρους ιστορίας τοῦ ἔργου τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἀναγεννήσει, πλεῖστον δὲ ἢ μᾶλλον τὸ πλεῖστον πρὸς συγγραφὴν τοιαύτης ιστορίας ὑλικὸν μένει ἀκόμη ἀνέκδοτον ἐν τοῖς κώδιξι τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τοῖς ἐγγράφοις τῶν ἀρχείων. Διὰ τοῦτο δ' εὐλόγος ὑπῆρξεν ἡ εἰσηγήσει τοῦ κ. F. Vigouroux ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ ἔτος 1900 συνελθόντος συνεδρίου τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας ψηφισθεῖσα πρότασις ἥδε· « Ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον συνέδριον εἶνε πεπεισμένον περὶ τῆς προφανῶς μεγίστης ὠφελείας ἣν θὰ παρεῖχεν ἔκδοσις ιστορίας τῆς ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἑλληνικῆς παιδείας, στηριζομένης ἐπὶ τῶν μνημείων, ψηφίζει, ὅπως ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι τῆς Ἰταλίας, ταῖς μοναῖς κτλ., ἐν αἷς σώζονται τοιαῦτα μνημεῖα καὶ ἔγγραφα, δημοσιευθῶσιν ὑπὸ ἀρμοδίων ἀνδρῶν οἱ κατάλογοι, τὰ κείμενα, αἱ φωτογραφικαὶ εἰκόνες καὶ ιστορικαὶ διαφωτίσεις τῶν μνημείων τούτων, ἐξ ὧν πάντων θὰ ἐδιδάσκετο τέλος ἡ προμνημονευθεῖσα ἱστορία »¹.

Μεταξὺ δὲ τῶν κορυφαίων Ἑλλήνων τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εἶπερ τις καὶ ἄλλος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν λοιπὴν Ἑσπερίαν, διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος.

Πλεῖστα τῶν συγγραφῶν τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἔμενον ἀνέκδοτοι ἢ ἦσαν κακῶς ἐκδεδομένα. Προςφωνήματα πρὸς αὐτὸν ἢ ἀνασκευαὶ ὀρησκειτικῶν αὐτοῦ γνωμῶν ἔπρεπε νάναθεωρηθῶσι διὰ νέας ἐκδόσεως. Ἐπιστολαὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ Ἰσαακίου ἢ ἄλλων πρὸς αὐτοὺς ἢ ἄλλαι πρὸς τρίτους ἀπευθυνόμεναι, ἐν αἷς γίνεταί λόγος περὶ τῶν Ἀργυροπούλων, ἦσαν σποράδην, ἐνίοτε δὲ καὶ κακῶς, ἐκδεδομένα ἢ ἐλάνθανον ἐν δυσπρόσιτοις βιβλίοις ἢ ἦσαν ὅλως ἀνέκδοτοι, ἀποφάσεις τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας περὶ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διδάξαντος Ἰωάννου Ἀργυροπούλου

¹ "Idē Conventus alter de archaeologia christiana Romae habendus. Commentarius authenticus. Τεύχος 5 τῆς 18 Μαΐου 1900 σ. 202.

ἄξιαι λόγου πολλοῦ συνανεφύροντο μετ' ἄλλων ἐγγράφων ἄλλοτριῶν. Ταῦτα πάντα συμπεριελήφθησαν ἐν τοῖς ἀνά χειρας Ἀργυροπουλείοις, ἅτινα μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκτυπωθεισῶν ἐκδόσεων καὶ μεταφράσεων Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ἰδίως τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τῶν προτασσομένων αὐτῶν προλεγομένων, τῶν διδασκαλιῶν αὐτοῦ (Praefationes), αἵτινες ἐξεφωνήθησαν καθ' ὄν χρόνον ἐδίδασκεν ἐν Φλωρεντία καὶ συνελέχθησαν πρὸ δέκα ἐτῶν ἰδίᾳ¹, συναποτελοῦσι πᾶν ὅ τι μέχρις ἡμῶν περισωθὲν ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰσαάκιος, πᾶν ὅ τι ἐξεῦρον ἐπισταλὲν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ὅσα ἠδυνήθησαν νὰ συλλέξω γραφέντα περὶ αὐτῶν ἐν ἐπιστολαῖς συγχρόνων πλήν τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ χρησιμοποιηθέντων.

Τὰ ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις ἐκδιδόμενα ἀποτελοῦσι κατὰ ταῦτα οὐ μόνον συλλογὴν ἀξιολογωτάτων ἔργων τοῦ διακεκριμένου λογίου Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, ἐκδιδομένων κριτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει ἀπάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν κωδίκων, ἀλλὰ καὶ σύνταγμα πλήρες μνημείων περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων. Ἀκριβῆ δὲ ἀναγραφὴν τῆς εἰς τὰ Ἀργυροπούλεια περιληφθείσης ὕλης, ἧς ἢ προέλευσις ἐδηλώθη ἐκάστοτε ἐν ὑποσημειώσει τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων, εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τέλει τῆς παρούσης ἐκδόσεως ἐν τῷ πίνακι τῶν Περιεχομένων.

Εἰς δὲ τὰ ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις περιλαμβανόμενα προστίθεται τὸ ἐν τέλει τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς ἐκδιδόμενον ἔργον τοῦ

¹ *Karl Müllner* Reden und Briefe italienischer Humanisten. Ein Beitrag zur Geschichte der Pädagogik des Humanismus. Ἐν Βιέννῃ. 1899. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐξεδόθησαν αἱ ἐξῆς διδασκαλίαι τοῦ Ἀργυροπούλου· α' (σ. 3-18). Praefatio in libris Ethicorum quinque primis die IV Februarii, hora XIV, die Veneris, 1456 habita· β' (σ. 19-30). Praefatio die prima Februarii 1457, hora XIV, ab Johanne Argyropulo Florentiae habita in sexto libro Ethicorum· γ' (σ. 31-43). Die III. Novembris 1458, hora fere XIV. In libris tribus primis Physicorum· δ' (σ. 43-48). Praefatio die V. Novembris ab Johanne Argyropulo hora fere XIV, die Mercurii, 1460 habita in libro de anima· ε' (σ. 48-50). In libro etiam de anima Secunda lectio· ς' (σ. 53-57). In libro Mechanicorum. Die XXI. Novembris 1462.

Γεωργίου Σχολαρίου ἀνασκευάζοντος τὰς περὶ ἀγγέλων δοξασίας τοῦ Ἀργυροπούλου. Λυποῦμαι δὲ, ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ συμπεριλάβω εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην τὸ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐν Μακεδονίᾳ μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἢ Κοσινίτζης ὑπ' ἀρ. 192, φ. 29^ο - 33^ο, πιθανῶς αὐτογράφῳ τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ, ἔργον αὐτοῦ τούτου τὸ ἐπιγραφόμενον « Τοῦ αὐτοῦ Ἀντίρρησις πρὸς τὰ τοῦ σοφιστοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ λατινόφρονος ληρήματα, ὅτι οὐ παρὰ τὸ μὴ αἰτήσασθαι τὸν θεόθεν φωτισμὸν ἢ τοῦ ἐξ ἀρχῆς Ἐωσφόρου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀπόπτωσις, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ ῥαθυμίαν τῆς οἰκείας προαιρέσεως· ἐπεὶ τὸν φωτισμὸν τὸν ἐκ τῆς θείας ἐλλάμψεως πάντες ἄγγελοι ἐξ ἀρχῆς ἐπίσης ἐδέξαντο »¹. Ἄλλο δ' ἔργον αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου εἶνε ὁ « Παραμυθητικὸς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ λαμπροτάτου υἱοῦ τοῦ μεσάζοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ », ὅστις περιείχετο ἐν τινι τῶν κωδίκων τοῦ Ἐσκουριάλου τῶν καέντων κατὰ τὴν περιώνυμον πυρκαϊάν τοῦ 1671², ἐν οὐδενὶ δ' ἄλλῳ κώδικι περιεσώθη.

Παρατηρητέον δ' ὅτι εἰς τὴν ἐμὴν ἔκδοσιν δὲν συμπεριελήφθησαν δύο ἔργα ἀποδοθέντα μὲν εἰς τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον, ἀλλὰ μετ' ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν ἀποδεικνυόμενα ὡς μὴ γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ. Τούτων πρῶτον εἶνε ἡ ἐν τοῖς κώδιξι 817 (φ. 164^α - 174^β) καὶ 1191 (φ. 32^ο - 39^ο) τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης περιλαμβανομένη πραγματεία ἢ ἐπιγραφομένη « Σύγκρισις παλαιῶν ἀρχόντων καὶ νέων τοῦ νῦν αὐτοκράτορος ». Αὕτη ἀνέκαθεν καὶ μέχρις ἐπ' ἐσχάτων ἐθεωρεῖτο γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου³. Κἀγὼ δὲ, ἐκδοὺς ἄλλοτε χωρὶα τινὰ αὐτῆς, ἀπέδωκα

¹ Ἴδε Ἀθαν. Παπαδοπούλου *Κεραμέως* Ἀνέκδοτα Ἑλληνικά συγγραμμάτια ἔγγραφα τε καὶ ἄλλα κείμενα κατ' ἐκλογὴν συλλεγόντα ἐκ τῶν ἐν τῇ « Μαυρογορδατείῳ βιβλιοθήκῃ » ἀναγραφομένων χειρογράφων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1884 σ. 95 κ. ἑ.

² *Miller Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothèque de l'Escurial.* Ἐν Παρισίοις. 1848. σ. 361.

³ Πλὴν ἄλλων ἴδε *Fabricius Harles Bibliotheca Graeca.* Τόμ. ΙΑ' σ. 461.— *Hodius De Graecis illustribus linguae graecae literarumque humaniorum instauratoribus.* Ἐν Λονδίῳ. 1742. σ. 204.— *Ζαβίτζα* Νέα Ἑλλάς ἐκδ. *Κρέμου* σ. 63.— *Omont Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque*

αὐτὴν εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον, στοιχῶν εἰς τὴν φερομένην γνώμην περὶ αὐτοῦ ὡς συγγραφέως αὐτῆς¹. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ γλῶσσα τῆς Συγκρίσεως ταύτης δὲν εὐαρμοστεῖ πρὸς τὸ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενων συγγραφεῶν τοῦ Ἀργυροπούλου ὕφος αὐτοῦ, τοῦτο δὲ ἡ Σύγκρισις ἔχει θέμα τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ, ἐπὶ τὸ κολακευτικώτερον γραφεῖσα ὑπὲρ αὐτοῦ ἔτι ζῶντος, ἤτοι πρὸ τοῦ 1425, ὅτε ὁ Ἀργυρόπουλος συμφώνως πρὸς τὰ ποδειχθησόμενα κατωτέρω δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε πρεσβύτερος δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν. Τὸ δὲ δεύτερον συγγραμμάτιον, πρὸς ὃ συνεδέθη ὅπωςδὴποτε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀργυροπούλου εἶνε ἡ « Ἄνωνύμου μονωδία εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ὑπὸ τῶν σφαγέων παρὰ Κώνσταντος ἀδελφοῦ σταλέντων διεσθαρμένον » ἢ ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Morel, ἔπειτα δὲ ὑπὸ τῶν Hearne, Havercamp καὶ Frotscher. Ἀλλ' ὁ Ριχάρδος Förster ἀπέδειξε μετὰ προηγηθείσας ὑπονοίας τοῦ Wesseling, ὅτι οὐχὶ Κωνσταντῖνος ὁ νεώτερος, ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος Β' ὁ τοῦ Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου ἀδελφός ὁ τῷ 1448 ἀποθανὼν περὶ τὴν Σηλυβρίαν εἶνε ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ μονωδία αὕτη. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἠδύνατο νὰ ποδοθῆ ἡ συγγραφή τῆς ἀνωνύμου ταύτης μονωδίας, ὑποδεικνύει καὶ τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς Παλαιολόγους σχέσεων αὐτοῦ τῶν ἀποδεικνυομένων καὶ ἐκ τῆς μονωδίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου². Ἀλλ' οὔτε καὶ ταύτης τῆς μονωδίας ἡ γλῶσσα φαίνεται οὔσα ἡ τοῦ Ἀργυροπούλου, οὔτε ἄλλως φαίνεται δυναμένη νὰ στηριχθῆ ἢ ἄνευ ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων ὡς ἀπλῆ πιθανότης ἐκφερομένη εἰκασία τοῦ Förster.

Nationale. Ἐν Παρισίοις. 1898 σ. 153. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι ἐν σ. 258, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ κώδικος 1191, λέγει· Anonymi Comparatio veterum principum cum juniore imperatore.

¹ Νέος Ἑλληνομνήμων Τόμ. Β' σ. 181, 452. — Τόμ. Δ' σ. 243.

² Förster Eine Monodie auf Theodoros Paläologos ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Θ' (1900) σ. 646.

Ἄλλὰ, καὶ παραλειπομένων τῶν ἀπιθάνως εἰς τὸν Ἀργυροπούλου προσγραφέντων τούτων ἔργων, ἀξία λόγου ἀπέβη ἢ ἐν τῷ ἀνὰ χειρὸς βιβλίῳ συλλογῇ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συγγεγραμμένων καὶ τῶν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκογενεῖς ἀναφερομένων ἐπιστολῶν. Ἐνεκα δὲ τοῦ ἐκ τῶν ἐνόητων πλήρους τῆς τοιαύτης συλλογῆς οὐκ ὀλίγα, ὡς εἰκὸς, διδασκόμεθα ἐξ αὐτῆς νέα περὶ τε τοῦ βίου αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Διὸ εὐκαιροῦν παρίσταται νάναθεωρήσωμεν ἐνταῦθα τὰ κατ' αὐτόν, ἐπανορθοῦντες ἢ πλουτίζοντες τὰ μέχρι τοῦδε περὶ αὐτοῦ γνωστὰ καὶ ἐμμένοντες μάλιστα εἰς τὰ ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις διὰ διαφόρων πρὸς τὰ πρότερον γνωστὰ συνδυασμῶν ἐξαγόμενα νέα, ἐπὶ δὲ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πειρώμενοι νά σκιαγραφήσωμεν τὴν ἑλλην ἄλλως χασματικὴν καὶ ἑλλιπῆ ἱστορίαν τοῦ οἴκου τῶν Ἀργυροπούλων πρὸ τε τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ μετ' αὐτόν μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο υἱὸς Μανουὴλ Ἀργυροπούλου¹, οὗ ἀγνοοῦμεν τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' ἄγνωστον ἔτος ἐκ μητρὸς ἀνηκούσης εἰς τὸν ἔγκριτον βυζαντιακὸν οἶκον τῶν Φιλανθρωπηῶν². Καὶ ὁ οἶκος δὲ τοῦ πατρὸς δὲν παρουσιάζεται τότε τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πρέπει νάναζητήσωμεν εἰς χρόνους πολὺ ἀρχαιότερους, καθ' ἃ θέλομεν καταδείξει κατωτέρω ἐν τῇ ἀνὰ χειρὸς Εἰσαγωγῇ. Καὶ τὸ ἔτος δὲ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου καὶ τὰ κατὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ παραμένουσιν ἄγνωστα. Μόνη δὲ περὶ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ μαρτυρία εἶνε ἡ παρεχόμενη ὑπ' αὐτοῦ, λέγοντος ἐν τινὶ τῶν πρὸς Γεώργιον τὸν Τραπεζούντιον ἐπιστολῶν τάδε· *Καὶ γὰρ καὶ φρονιστηρίοις παιδόμεν*

¹ Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐγνώσθη τὸ πρῶτον ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἀποφάσεων τῆς ἀβεντείας τῆς Φλωρεντίας ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1458 καὶ 23 Ἰουλίου 1471. Ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 331 καὶ 332. Πρὸλ. *Theodor Klette* Beiträge zur Geschichte und Litteratur der Italienischen Gelehrtenrenaissance. III. Die Griechischen Briefe des Franciscus Filelfus. Greiswald. 1890 σ. 75.

² Τὸ γένος τῆς μητρὸς τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου μαρτυρεῖ ὁ **Νικόλαος Κομνηνὸς Παπαδόπουλος** *Historia Gymnasii Patavini*. Ἐν Βενετίᾳ. 1726. Τόμ. Β' σ. 179 καὶ ἐξ αὐτοῦ παραλαβὴν ὁ *Börner* *De doctis hominibus graecis*. Ἐν Λειψίᾳ. 1750 σ. 137.

ἐφ' ἰκανὸν ἐφοίτησα χρόνον, καὶ διδασκάλων ἠκροασάμην μέγα ἐπὶ σοφία βεβοημένων καὶ φύσεως ἔτυχον οὐκ ἀγενοῦς καὶ ὀραθύμου καὶ μαθημάτων ἀποχρώντως ἠψάμην καὶ πολλὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν εἰσηνεγκάμην, καὶ Ἀριστοτέλει δὲ καὶ Πλάτωνι διαρκῶς συνεγενόμην¹. Παρουσιάζεται δὲ εἰς ἡμᾶς τὸ πρῶτον ἤδη πεπαιδευμένος καὶ ἠύξημένος καὶ κατέχων ἀξίαν λόγου θέσιν ἐν τοῖς γράμμασι, τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ. Ἐχουσι δὲ τὰ κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτοῦ ταύτας ὡς ἐξῆς, καθ' ἃ διδασκόμεθα τοῦτο μὲν ἔκ τινων σποραδικῶν μαρτυριῶν ἢ τυχαίων σημειωμάτων, τοῦτο δ' ἔκ τοῦ συνδουασμοῦ τῶν ἐπιγραφῶν διαφόρων αὐτοῦ συγγραφῶν πρὸς τὰ γεγονότα εἰς ἃ ἀναφέρονται.

Καὶ δὴ τὸ πρῶτον παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος ἐν τῇ κατὰ τὴν Φερράραν συνόδῳ ὑπὲρ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἣτις εἶνε γνωστοτέρα ἔκ τῆς Φλωρεντίας, ὅπου ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπερατώθη τὸ ἔργον αὐτῆς τῷ 1439. Περὶ δὲ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον μίαν καὶ μόνην ἔχομεν μαρτυρίαν, τὴν τοῦ Δούκα². Καίτοι δὲ οὔτε ὁ Σίλβεστρος Συρόπουλος³ οὔτε ὁ Δωρόθεος Μυτιλήνης⁴ ἀναγράφουσιν ὀνομαστὶ τὸν Ἀργυρόπουλον μετὰ τῶν παραστάντων εἰς τὴν σύνοδον, δὲν νομίζω ἀπορριπτέαν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δούκα⁵. Καὶ ἴσως μὲν ἀνεμόμεν νὰ ἴδωμεν καὶ τὸν Ἀργυρόπουλον ὡς ἔκ τῆς ἤδη κεκτημένης αὐτοῦ παιδείας διακρινόμενον ἐν τῇ συνόδῳ, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει. Ἀλλὰ πιθανὸς λόγος τῆς μὴ ἐνεργοῦ δράσεως αὐτοῦ ἐν

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 73, 19-24.

² Δούκα ἐκδ. Βόννης σ. 213, 22 κ. ἐ. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτῆς καὶ Ἀργυρόπουλος.

³ Συροπούλου (Σγουροπούλου) Vera historia unionis non verae ἐκδ. Creighton. Ἐν Χάγῃ. 1660 σ. 59

⁴ Παρὰ τῷ Harduinius Conciliorum collectio regia maxima. Ἐν Παρισίοις 1714. Τόμ. Θ' σ. 1-28.

⁵ Τὴν γνώμην ταύτην ἔχει καὶ ὁ Migne Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. PNH' σ. 985 σημ. 6, ἀπορρίπτων τὴν ὑπόνοιαν μὴ τοι πρόκειται περὶ ἄλλου τινὸς Ἀργυροπούλου. Δὲν εἶνε ἐν τούτοις ἀπίθων νὰ ὑπολαβῆται καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν τῇ φράσει τοῦ Δούκα καὶ οἱ ἐξῆς ὀφφικιᾶλοι ἄρχοντες πάντες σχεδὸν πλὴν τοῦ ἱερομνήμονος.

τῆ συνόδῳ εἶνε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας¹, ἴσως δὲ καὶ ἡ ιδιότης αὐτοῦ ὡς ἀπλοῦ διακόνου, καίπερ ἀποτελοῦντος μέλος τῆς συγκλήτου συμφώνως τῆ μαρτυρίᾳ τοῦ Δούκα. Καὶ δὴ ὡς διάκονον βλέπομεν τὸν Ἰωάννην Ἀργυροπούλου ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς δύο αὐτοῦ ἔργων, τῶν Προλεγομένων εἰς τὰ τῆς ῥητορικῆς προγυμνάσματα² καὶ τῆς πρώτης τῶν πρὸς Γεώργιον τὸν Τραπεζούντιον ἐπιστολῶν³.

Τὰς δὲ πρώτας τοῦ Ἀργυροπούλου τύχας μετὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον ἀγνοοῦμεν. Μόνον δὲ τὸ μεθεπόμενον ἔτος 1441 γίνεται καὶ πάλιν λόγος περὶ αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἔτος δ' ἐκεῖνο ἀναφέρονται δύο μαρτυρίαι.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην τῶν μαρτυριῶν τούτων παρέχει τὸ ὑπὸ τοῦ Legrand τὸ πρῶτον παρατηρηθὲν σημεῖωμα ἐν φ. 213⁶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1908 κώδικος τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, περιλαμβάνοντος τὰ τοῦ Σιμπλικίου Ὑπομνήματα εἰς τὰς Φυσικὰς ἀκροάσεις τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἔχει δὲ τὸ σημεῖωμα τοῦτο ὧδε: *Ἐγράφη τοῦτο τὸ βιβλίον χειρὶ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου Γραικοῦ Κωνσταντινουπολίτου ἐν τῷ Παταουίῳ περὶ φιλοσοφίαν*

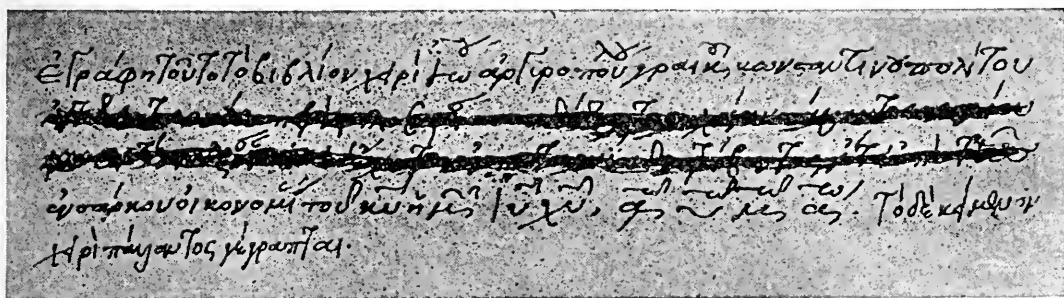
¹ Ἐν τοῖς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ κατωτέρω θά ἴδωμεν, ὅτι, καὶ ἂν ὀγδοηκοντούτη ἀποδεχθῶμεν αὐτὸν ἀποθανόντα τὸ φθινόπωρον τοῦ 1491 ἢ τοῦ 1492, ἐγεννήθη τὸ ἐνωρίτερον περὶ τὸ 1410· εἶχε κατὰ ταῦτα τῷ 1439 ἡλικίαν περίπου εἴκοσι καὶ ἑννέα ἐτῶν.

² Ἀργυροπουλείων σ. 175 κ. ἐ.

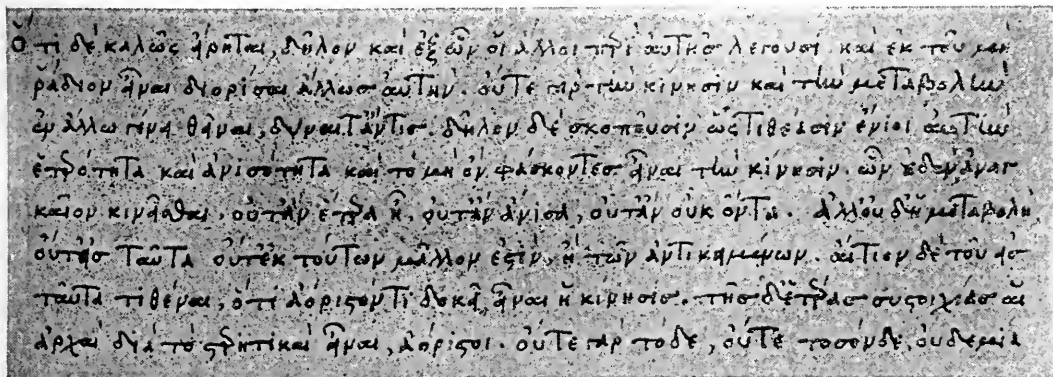
³ Ἀργυροπουλείων σ. 68 κ. ἐ. Κατὰ τὰποδειχθησόμενα κατωτέρω ὁ Ἀργυρόπουλος, ὅτι ἔγραφε ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο πλέον ἀπλοῦς διάκονος. Προσπωνυμεῖται δὲ οὕτως ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου, εἴτε ἐπαναλαβόντος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὴν προσωμίαν ταύτην, παραληφθεῖσαν ἐκ προηγουμένης ἐν τῷ ἀντιδοκίῳ συγγραφῆς τοῦ Ἀργυροπούλου ἐκ τῶν γραφειῶν πράγματι ὅτε ἦτο διάκονος, οἷον τῶν Προλεγομένων εἰς τὰ τῆς ῥητορικῆς προγυμνάσματα ἢ ἄλλης τινὸς νῦν ἀγνώστου ἡμῖν, εἴτε μᾶλλον ἐκ παραναγνώσεως

εἰς διακόνου τῆς λέξεως διδασκάλου (δι ἢ τι τοιοῦτον) ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς πρὸς τὸν Τραπεζούντιον ἐπιστολῆς ἐν τῷ ἀντιδοκίῳ. Πράγματι δὲ οὕτω διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς λέξεως διακόνου εἰς διδασκάλου ἐπανορθουμένη ἡ ἐπιγραφὴ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐν τῷ κώδ. C 114 sup. τῆς Ἀμβρόσιακῆς βιβλιοθήκης (*Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρῶ Ἰωάννου διδασκάλου (καὶ ἄρχοντος τῶν ἐκκλησιῶν) τοῦ Ἀργυροπούλου*) θά ὠμοίαζε σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν πρὸς τὰ *Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Ἰωάννου διδασκάλου τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τέσσαραι τῶν κωδίκων τῆς Μονωδίας εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον*. Ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 1 ἐν σημ.

σπουδάζοντος χάριν Πάλλαντος Στρογίου Φλωρεντίνου ἀξίαν ἐπι-
 πικὴν ἔχοντος ἐν Παταουίῳ διατρίβοντος ἔπει ἀπὸ τῆς ἐνσάκου
 οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐμὰ'. Τὸ δὲ
 κείμενον χειρὶ Πάλλαντος γέγραπται¹. Τὸ σημείωμα τοῦτο,
 οὗ παραθέτομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον ἐκ φωτογραφίας, ἀντιβαλ-

λόμενον πρὸς τὴν ἀναμφισβήτητον γραφὴν τοῦ Ἀργυροπούλου,
 ἧς παρατίθεται ὁμοίως ἐνταῦθα πανομοιότυπον ἐκ τοῦ ρ. 173^z

τοῦ αὐτοῦ Παρισιακοῦ 1908 ἐκ τῶν ἐν τῇ ὥφ γεγραμμένων ἐρυ-

¹ *Legrand* Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles. Τόμ. Α' σ. LI.—Πρὸλ. *Omont* Fac-similés de manuscrits grecs des XVe et XVIe siècles. Ἐν Παρισίοις. 1887 σ. 12 ἀρ. 24. — *Theodor Klette* ἐνθ' ἀν. σ. 73 σημ. 2. — *Omont* Les manuscrits datés des XV. et XVI. siècles de la Bibliothèque Nationale et des autres bibliothèques de la France ἐν τῇ *Revue des bibliothèques*. Τόμ. Β' (1892) σ. 54(;). — *Marie Vogel-Victor Gardthausen* Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance. Ἐν Λειψία. 1909 σ. 167. Οὐδαμῶς σημειοῦται, ὅτι αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ σημειώματος Τὸ δὲ κείμενον χειρὶ

θρῶν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην σχολίων δὲν δύναται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ θεωρηθῇ μετὰ πάσης ἀσφαλείας γεγραμμένον χειρὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου¹.

Διαφόρους δὲ ἄλλως ὑπονοίας γεννᾷ καὶ ἡ παρατηρουμένη ἐν τῷ σημειώματι τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 1908 διάσβεις ἀκριβῶς ἐκείνων τῶν λέξεων, ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ διατριβῆς τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Παταβίῳ καὶ σπουδῆς περὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἄλλ' οὐχ ἤττον, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι πολλακίς τὸ χειροθέσιον τῶν βιβλιογράφων εἶνε ἐν τοῖς βιβλιογραφικοῖς αὐτῶν σημειώμασι διάφορον τῆς συνήθους αὐτῶν γραφῆς, δὲν διστάζομεν νὰ ποδεχθῶμεν τὰ ἐν τῷ σημειώματι τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος μαρτυ-

Πάλλαντος γέγραπται εἶνε γεγραμμένοι δι' ἄλλων γραμμάτων καὶ ὅτι αἱ λέξεις ἐν τῷ Παταουῖφ — ἔτει ἀπὸ τῆς εἶνε διεσβεσμένοι, καθ' ἃ γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐν τῇ προηγουμένη σελίδι ἐκδιδομένου πανομοιοτύπου.

¹ Ὁ κῶδιξ δὲν εἶνε ὀλόκληρος γεγραμμένος ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου. Τὰ δι' ἑτέρας χειρὸς ἐν τῷ σημειώματι γεγραμμένα Τὸ δὲ κείμενον χειρὶ Πάλλαντος γέγραπται μαρτυροῦσιν, ὅτι τὸ μὲν κείμενον τοῦ Σιμπλικίου τὸ διὰ μέλανος γεγραμμένον ἔγραψεν αὐτὸς ὁ Πάλλας Στρογγίος (Strozzi), ὁ δὲ Ἀργυρόπουλος προσέθηκε μόνον, καθ' ἃ μ' ἐδίδαξεν ἡ αὐτοψία τοῦ κώδικος τούτου, τὰ ἐν τῇ ὄξ ἐρυθρὰ σχόλια, ἄλλως ὄντα ἀραιὰ, καὶ τὰς συγνὰς παρασελίδους σημειώσεις, γεγραμμένας χρώματι κίρρω. Κατὰ ταῦτα δὲν ἀπητήθη μακρὸς χρόνος, ὅπως ἐγγραφῶσι ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τῷ ἄλλως ἐτοιμῷ κώδικι τοῦ Πάλλαντος. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ παρὰ τῷ *Omont Facsimilés de manuscrits grecs des XVe et XVIe siècles* Πίν. 24 πανομοιότυπον τοῦ φ. 101α τοῦ κώδικος 1908 τὸ ἐκδιδόμενον ὡς δείγμα τῆς γραφῆς τοῦ Ἀργυροπούλου εἶνε μᾶλλον δείγμα τῆς γραφῆς τοῦ Πάλλαντος.

Κατὰ ταῦτα ἀσφαλὲς δείγμα τῆς ἐλληνικῆς γραφῆς τοῦ Ἀργυροπούλου πρέπει νὰ θεωρηθῇ μόνον τὸ παρεχόμενον ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ προηγουμένη σελίδι δεύτερον πανομοιότυπον ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 1908. Κατωτέρω δ' ἐν τῷ περὶ ἄλλων Ἀργυροπούλων πρὸ τῆς ἀλώσεως γινομένου λόγῳ θέλομεν ἀποδείξει, ὅτι πεπλανημένως ἐξέλαβεν ὁ κ. *Σάθας* ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ ἐλληνικῇ βιβλιοθήκῃ Τόμ. Ζ' σ. σμγ' καὶ εἰς αὐτὸν πιστεύσας ὁ κ. *Heisenberg* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. Ε' (1896) σ. 172, 182, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἰωάννου Ἀργυροπούλου εἶνε γεγραμμένος ὁ κῶδιξ 407 τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης τῆς Βενετίας.

Τῆς δὲ λατινικῆς γραφῆς τοῦ Ἀργυροπούλου δείγμα παρέχομεν ἐν τῷ ἐν τέλει τῆς ἀνά χειρας εἰσαγωγῆς παρενθέτω Πίνακι Α', περιλαμβάνοντι πανομοιότυπον τῆς ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις σ. 196 ἀρ. 10 καὶ σ. 344 κ. ἐ. ἐκδιδομένης αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ Ἀργυροπούλου. Ταύτην κατέχει σήμερον ὁ ἐνταῦθα κ. Περικλῆς Ἀλεξάνδρου Ἀργυρόπουλος, ὅστις εὐμενῶς ἐπέτρεψεν ἡμῖν τὴν φωτογράφησιν αὐτῆς.

ρούμενα, καθ' ἃ ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος εὕρισκετο τῷ 1441 ἐν Παταβίῳ, τυγχάνων τῆς φιλίας τοῦ Ἰταλοῦ φίλου Πάλλαντος Στρότζη, οὗ κατηύθυνε τὰς περὶ τὸν Ἀριστοτέλην μελέτας, καὶ κατοικῶν πιθανῶς παρ' αὐτῷ μετὰ καὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Καλλι-
στου¹.

Ἡ δὲ δευτέρα περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν ἔτει 1441 μαρτυρία εἶνε ἡ περιλαμβανομένη ἐν τῇ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς αὐτὸν ἐλληνικῇ ἐπιστολῇ τοῦ Φιλέλφου, ὅστις συνιστᾷ αὐτῷ, ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρέβοντι, τὸν τε ἴδιον υἱὸν Μάριον (Giammario) καὶ τὸν γνωστὸν Ἰταλὸν αὐτοῦ μαθητὴν Πέτρον Περλέωνα (Perleoni), μεταβάντα τῆς ἐλληνικῆς μαθήσεως ἔνεκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διάγοντα αὐτόθι παρὰ τῷ τῶν Ἐνετιῶν λεγομένῳ βαίλῳ².

Ἄλλὰ πῶς συμβιβάζονται αἱ δύο αὗται μαρτυρίαι; Εὕρισκετο ὁ Ἀργυρόπουλος τῷ 1441 ἐν τε Παταβίῳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει; Πρὸς λύσιν τῆς δυσχερείας ταύτης ὁ Legrand³ ἀπεδέχθη, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἐπέστρεψε τῷ 1441 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ Παταβίου. Ἄλλὰ νομίζομεν, ὅτι τὸ ἐναντίον συνέβη. Δὲν εἶνε δῆλα δὴ εὐκόλον νὰ ὑπολάβωμεν, ὅτι τὸ σημεῖωμα τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος ἀναφέρεται εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1441 καὶ ὅτι ἅμα τῇ γραφῇ αὐτοῦ ἐν σπουδῇ ὁ Ἀργυρόπουλος ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγκατέστη ἐν αὐτῇ, ὥστε νὰ διευθύνῃ αὐτόσε πρὸς αὐτὸν ὁ Φίλελφος τὴν συστατικὴν τοῦ Περλέωνος ἐπιστολὴν ἤδη τῇ 13 Ἀπριλίου 1441. Ἀπ' ἐναντίας δὲ πολὺ πιθανώτερον εἶνε, ὅτι μῆνᾶς τινος μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρέβων Ἀργυρόπουλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐξ ἧς εἶχεν ἐπανέλθει μετὰ τὴν σύνοδον, εἴτε ἀμέσως εἴτε χρόνον τινὰ κατόπιν, καὶ, ἐγκατασταθεὶς ἐν Παταβίῳ, εὕρι-

¹ Marie Vogel - Victor Gardthausen ἐνθ' ἀν. σ. 30 σημ. 3.

² Ἀργυροπουλείων σ. 205 κ. ἐ.

³ Bibliographie hellénique aux XVe et XVIe siècles Τόμ. Α' σ. LXXI σημ. 4

σκετο ἐν αὐτῷ ὑπερμεσοῦντος τοῦ 1441, ὅτε εὐλογώτερον δυνάμεθα νάποδεχθῶμεν, ὅτι ἐγράφη τὸ σημείωμα τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος.

Καθίστανται δὲ ταῦτα ἔτι μᾶλλον πιθανὰ, ἐὰν προσέξωμεν εἰς τοῦτο, ὅτι ὀλίγας μόνον ἐβδομάδας μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1441 γράμματος τοῦ Φιλέλφου οὗτος ὑπέστη τὸ ἀτύχημα νάποβάλῃ τὴν Ἑλληνίδα σύζυγον Θεοδώραν, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου Χρυσολωρᾶ καὶ τῆς Μαμφρεδίνης Δόρια. Ἀναγγεῖλας δ' εἰς τὸν υἱὸν τῆ 31 Μαΐου διὰ λατινικῆς ἐπιστολῆς τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμελλητὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν¹. Εὐλογος δ' εἶνε ἡ ἐξενεχθεῖσα εἰκασία, ὅτι τὸν Μάριον Φίλελφον συνώδευσε τότε ὁ Ἀργυρόπουλος εἰς τὸ Μεδιόλανον, ὅπου διέτριβεν ὁ πατήρ². Προστατευόμενος δὲ πιθανῶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς Φιλέλφου, μεγάλην κεκτημένου φήμην καὶ δύναμιν ἀνά τὴν Ἰταλίαν, συνεστήθη εἰς τὸν γηραιὸν Πάλλαντα Στρότζην, τὸν ἐνθουσιώδη λάτρην τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις συμπαρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον³ καὶ ἤρχισε συμμελετῶν μετ' αὐτοῦ τὰς συγγραφὰς τοῦ Σταγειρίτου. Πρὶν δ' ἢ παρέλθῃ τὸ αὐτὸ ἔτος 1441, ὁ Ἀργυρόπουλος ἐνέγραψεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Στρότζη ἀντιγεγραμμένον κώδικα τῶν τοῦ Σιμπλικίου Ὑπομνημάτων εἰς τὴν Φυσικὴν ἀκρόασιν τοῦ Ἀριστοτέλους τὰς παρασελιδίους σημειώσεις, τὰ ἐν τῇ ὧρα σχόλια καὶ τὸ σημείωμα, περὶ ὧν ἔγεινε λόγος ἀνωτέρω.

Εἶχε δὲ ἤδη ὁ Ἀργυρόπουλος χειροτονηθῆ ἱερεὺς πρὸ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1441 ἀναχωρήσεως, καθ' ἃ βλέπομεν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν τῆ 13 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους γραφείσης ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου, ἣτις ἐπιγράφεται *παπᾶ Ἰωάννη τῷ Αργυροπούλῳ*⁴, καὶ ἐκ τῆς λατινικῆς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ τῆς

¹ *Filelfo* Epistolae familiarum libri. Ἐν Βενετίᾳ. 1502. Ex aedibus Ioannis et Gregorii de Gregoriis p. 31a.

² *Fijalek* σ. 12 (241). Ἴδε κατωτέρω σ. 15' σημ. 4.

³ *Voigt* Die Wiederbelebung des classischen Alterthums Τόμ. Α' σ. 368. — *Klette* ἐνθ' ἀν. σ. 73.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 204.

αύτης ἡμερομηνίας, ἐν ἣ καλεῖται *praesbyterus*¹, περιεβάλλετο δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν *κριτοῦ τοῦ δημοσίου*². ||

Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐν Παταδίῳ διατριβὴν τοῦ Ἀργυροπούλου μετὰ τὰ πρότερον ὀλίγα περὶ αὐτῆς γνωστὰ ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ Παπαδοπούλου³, τοῦ *Facciolati*⁴ καὶ τοῦ *Tiraboschi*⁵ ἀριστα διηυκρίνησε πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν ὁ Πολωνὸς διδάκτωρ κ. *Fijalek*⁶. Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος, ὅστις ἦτο ἀνεγνωρισμένος ἐπὶ τῇ παιδείᾳ αὐτοῦ, ἧς δείγματα εἶχε παράσχει ἤδη ἐν Κωνσταντινουπόλει, δὲν περιωρίσθη ἀναστρεφόμενος μετὰ τοῦ Πάλλαντος Στρότζη, ἴσως δὲ καὶ ἰδιωτικῶς διδάσκων, ἀλλὰ πάντως ἐτελειοποιεῖτο καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ἧς δὲν ἦτο πιθανώτατα καὶ πρότερον παντελῶς ἀπειρος. Ἦλθε δὲ πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ ἐν Παδοῦῃ πανεπιστήμιον (*Universitas scolarium*), καὶ βλέπομεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1443 ἔχοντα τὸ ἀξίωμα πρυτάνεως (*rector*), ἐν ᾧ διεδέχθη τὸν ἀπὸ 25 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρυτανεύσαντα Ἐρρῆικον *Stenhanvel*, οὗ προκάτοχος ὑπῆρξεν ὁ *Nicolaus de S. Sophia*⁷. Δὲν

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 204.

² Ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1441 ἐλληνικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου (*Ἀργυροπουλείων* σ. 204).

³ *Νικολάου Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου Historia gymnasii Patavini*. Ἐν Βενετίᾳ. 1726. Τόμ. Β' σ. 179.

⁴ *Facciolati Fasti gymnasii Patavini*. Ἐν Παταδίῳ. 1757. Μέρ. Β' σ. 82.

⁵ *Tiraboschi Storia della letteratura italiana*. Ἐν Βενετίᾳ. 1795. Τόμ. Γ' σ. 317. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος διέτριψεν ἐν Παταδίῳ ἀπὸ τοῦ 1433 μέχρι τοῦ 1443 δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ὀρθῶς.

⁶ *X. Dr Jan Fijalek Jan Argyropul i promocya jego doktorska w Padwie w Lipcu 1444 Roku* (= Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος καὶ ἡ ἀναγόρευσις αὐτοῦ εἰς διδάκτορα ἐν Παδοῦῃ κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1444) ἐν τῷ Τόμῳ XXXVI τῶν Φιλολογικῶν πραγματειῶν τῆς Ἀκαδημίας τῆς Κρακοβίας (σ. 231-250) καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει, ἐν Κρακοβίᾳ, 1902 (σ. 1-21). Τῆς πολωνιστὶ γεγραμμένης ἐξαιρέτου ταύτης μονογραφίας ἠδυνήθη νὰ κάμω χρῆσιν ἐν χειρογράφῳ γερμανικῇ μεταφράσει, χάριν ἐμοῦ φιλοπονηθείτη δαπάναις τοῦ ἐν Δρέσδῃ ἰλάρχου τοῦ σαξονικοῦ ἰππικοῦ κ. Θρασυδούλου Περικλέους Ἀργυροπούλου.

⁷ *Facciolati* ἐνθ' ἀν. σ. 82 καὶ ἐν τῷ Πίνακι ἐν ἔτει 1443. Ὄρθῶς δ' ὁ κ. *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 15 (244) σημ. 1 ἐπανορθοῖ τὴν χρονολογίαν τοῦ κειμένου τοῦ *Facciolati*, ἀποδεικνύων, ὅτι πρύτανις ἀνερρήθη ὁ Ἀργυρόπουλος τῷ 1443 καὶ οὐχὶ τῷ 1442.

πρέπει δὲ λέγοντες πρύτανιν νὰ νομίσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἀναλόγου ἐν τοῖς νεωτέροις πανεπιστημίαις ἀρχῆς τοῦ τῶν καθηγητῶν πρωτεύοντος καὶ διευθύνοντος ἐφ' ὠρισμένον χρόνον τὰ τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλὰ περὶ ἀπλοῦ τινος προεξέχοντος ἐν τοῖς φοιτηταῖς καὶ προῖσταμένου αὐτῶν. Διὸ καὶ καλεῖται ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν τῷ πτυχίῳ αὐτοῦ πράγματι *universitatis dominorum scolarium Artistarum et Medicorum Rector*¹, ἥτοι πρύτανις τοῦ κοινοῦ (τοιαύτην ἔννοιαν ἔχει ἐνταῦθα τὸ *universitatis*) τῶν κυρίων φοιτητῶν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων καὶ τῆς ἰατρικῆς. Καὶ εἶχε μὲν ἤδη ὁ Ἀργυρόπουλος ἡλικίαν περίπου τριάκοντα καὶ τριῶν ἢ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν², ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας δὲν ἀπώκνουν νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ πανεπιστήμια καὶ ἄνδρες προβεβηκυίας ἡλικίας. Ἄλλως δ' ὁ Ἀργυρόπουλος εἶχεν ἀνάγκην οὐ μόνον τὴν λατινικὴν νὰ διδαχθῆ τελειότερον, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν παρὰ τοῖς Ἑσπερίαις, οἵτινες οὐχ ἤττον τῶν Βυζαντινῶν ἡγάπων νὰ διατρίβωσι περὶ τὸν Ἀριστοτέλην. Ἦπτετο δὲ πιθανῶς ὅπωςδῆποτε καὶ τῆς ἰατρικῆς. Διὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐν Παταβίῳ ἐδιδάσκετο ἅμα καὶ ἐδίδασκε, καρπίμως, ἴσως δὲ καὶ ἐπικερδῶς ἐπωφελοῦμενος τὴν ἑλληνικὴν αὐτοῦ παιδείαν οὐ μόνον παρὰ τῷ ξενίζοντι αὐτὸν Πάλλαντι, ἀλλὰ καὶ παρ' ἐτέροις τῶν Ἰταλῶν φίλων τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Περὶ δὲ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Παταβίῳ ἔχομεν καὶ μαρτυρίαν ἐκ σημειώματός τινος τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρεως, ἔχοντος ὧδε· *πολλὰ τῶν ἰταλικῶν μιμηθεῖσαι πόλεων ἑλληνικῆς μετέσχον φωνῆς, πολλῶν καὶ λογίων Ἑλλήνων διὰ τὰς δυστυχίας προσφυγόντων καὶ διδαξάντων, τοῦτο μὲν τοῦ σοφοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ ἐμοῦ καθηγητοῦ πρῶτον ἐν Παταβίῳ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πατρίδος ἐν Φλω-*

¹ Ἴδε κατωτέρω σ. 10' σημ. 4.

² Ἴδε ἀνωτέρω σ. 16' σημ. 1.

ροεντία ἐπὶ τοῦ περιφανοῦς Κοσμᾶ τῶν Μεδικῶν, Πέτρου τε καὶ Λαυρεντίου¹.

Ἄλλ' αἱ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου συνεχιζόμεναι σπουδαὶ τοῦ Ἀργυροπούλου ἀπέβλεπον καὶ εἰς πρακτικὸν σκοπὸν. Οὗτος δὲ ἦτο ἡ ἀπόκτησις διδακτορικοῦ πτυχίου, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νανοῖξῃ εἰς αὐτὸν τὴν ὁδὸν καθηγεσίας ἐν Ἰταλίᾳ². Καὶ δὴ τῇ μὲν 28 Μαΐου 1444³ ἐξετασθεῖς ἐνώπιον τεσσάρων ἐξεταστῶν (promotores), τοῦ Στεφάνου de Doctoribus, τοῦ Σιγισμούνδου de Polcastris, τοῦ Ἀντωνίου de Roxellis καὶ τοῦ Βαρθολομαίου de Sancta Sophia υἱοῦ (juniore), παρόντων δεκατεσσάρων διδασκάλων, ἀποτελούντων τὴν πλειονοψηφίαν τῆς σχολῆς, ἀνεκηρύχθη τελειόφοιτος (licentiatus). Ἐπὶ τούτοις δὲ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῇ 28 Ἰουλίου ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου Παταβίου Πέτρου Δονάτου, λαβὼν τὰ ἐπίσημα τοῦ διδακτορικοῦ ἀξιώματος ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου de Sancta Sophia ὡς ἀντιπροσώπου τῶν ἐξεταστῶν καὶ ἀντιπρυτανεύοντος τοῦ διδάκτορος Βενεδίκτου Garlu τοῦ ἐκ Ταρβισίου⁴.

¹ Τὸ σημείωμα τοῦτο τοῦ κώδικος LVI τῆς ἐν Μαδρίτῃ βιβλιοθήκης ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ *Iriarte* (Regiae bibliothecae Matritensis codices graeci σ. 186). —

² *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 17 (246).

³ Ταύτην τὴν ἡμέραν φέρει τὸ πτυχίον, ἐξ ἀνεπιστάσις δ' ὁ κ. *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 17 (246), λέγει ὅτι ἀνηγορεύθη τελειόφοιτος τῇ 16 Μαΐου, ἀφαιρέσας ὁρᾶ δὲ ἐν οὐ δέοντι δώδεκα ἡμέρας, ὡς εἰ προέκειτο περὶ τοῦ δεκάτου ὁγδόου ἢ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

⁴ Τὸ κείμενον τοῦ πτυχίου, ἀνακαλυφθέντος ὑπὸ τοῦ κ. *Fijalek* ἐν τινι τῶν βιβλίων τοῦ Κολλεγίου τῶν φιλοσόφων (Artistarum) ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου (Archivio antico dell' Università di Padova. Acta collegii Artistarum N° 309 φ. CVIII⁶ καὶ CIX καὶ ἐκδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐν σ. 16 (244) ἔχει ὧδε:

Super facto temptatiui examinis vid. dni Mgr̃i Johannis Arziropulo Universitatis scholarium (Artistarum et Medicorum) Rectoris 1444. Dnus M. Johannes Arziropulo de Constantinopoli, tunc universitatis dnorum scholarium Artistarum et Medicorum Rector, fuit temptatus et approbatus in artibus (ἡ λέξις αὕτη προσετέθη ἀργότερον ἐπὶ διαξέσματος ἀντὶ τῆς πρότερον ἐκ σφάλματος τοῦ γραφέως, καθ' ᾧ φαίνεται, γραφείσης λέξεως medicina) sub promotoribus per eum nominatis vid.

dno M° Stephano de Doctoribus

» » Sigismundo de Polcastris

» » Antonio de Roxellis

» » Bartolomeo de Sancta Sophia juniore

Μετά δὲ τὴν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1444 ἀναγόρευσιν εἰς διδάκτορα οὐδεὶς πλέον γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου ὡς διαπρίθοντος ἐν Παταβίῳ. Κατὰ ταῦτα δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἢ ὀλίγῳ ἀργότερον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ ὑπερτριετὴς αὐτοῦ ἐν Παταβίῳ ἀπουσία, παραταθεῖσα κατὰ τάνωτέρω λεχθέντα ἀπὸ τοῦ 1441 ὑπερμεσοῦντος τὸ ἐνωρίτερον μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1444, εἶχε στερήσει αὐτὸν τῶν ἀγαπητῶν οἰκείων, ἐπειδὴ οὐδαμῶς εἶνε πιθανόν, ὅτι εἶχε συμπαραλάβει εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Ἐζῆ δ' ἀκόμη ἢ σύζυγος αὐτοῦ οὐ μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ 1472 τοῦλάχιστον. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀποβάλλει ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν τῷ χρόνῳ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ ἀπουσίας τὸ πρότερον ἐν Βυζαντίῳ ἀξίωμα καὶ τὴν ἀρχὴν κριτοῦ τοῦ δημοσίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν εἶδομεν αὐτὸν περιβαλλόμενον τῷ 1441¹ καὶ παρουσιάζεται ἔχων ἀκόμη τῷ 1451, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον προσφωνήματος αὐτοῦ².

Ἀσφαλῶς δὲ μαρτυρεῖται ἡ διαμονὴ τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ ἔτη 1448, 1449 καὶ μέχρι τοῦλάχιστον τῆς 23 Μαρτίου 1450 ἐκ τεσσάρων τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ

omnibus presentibus, Fuerunt domini doctores in dicto examine in numero XIII videl. maior pars collegii.

Examen et conuentus in artibus facti priuatim Mgrì Johannis Argiropulo de Constantinopoli Millesimo III° XXXX° III° Indictione VII^a die XVI° mensis May coram Re^{mo} in christo patre et domino Petro Donato dei et apostolice Sedis gratia episcopi Paduani fuit examinatus dictus Magister... in quo quidem examine fuerunt domini doctores XVIII-28 VII... iam licentiatus, ut supra patet, in temptatiuo examine. Cui dedit insignia doctoratus dnus Mag. Bartolamus de sancta Sophia iunior nomine aliorum promotorum et erat tunc Vice-Rector pro illo actu dominus Mgr Benedictus Garlu de Tarvisu artium doctor.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. ιζ'.

² Ἀργυροπουλείων σ. 129. Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ κριτοῦ τοῦ δημοσίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

τούτῳ ἐκδιδόμενων συγγραφῶν αὐτοῦ. Εἶνε δὲ αὗται ἡ Μονωδία εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, θανόντα τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1448¹, ὁ Παραμυθητικὸς πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν βασιλέα ἐλθόντα ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ λαβόντα τὰ σκῆπτρα τοῦ Ἰωάννου ἀποθανόντος² καὶ ὁ Βασιλικὸς ἢ περὶ βασιλείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον³, λόγοι γραφέντες βραχὺ μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπουλιν ἄφιξιν τοῦ Κωνσταντίνου τῇ 12 Μαρτίου 1449, τέλος δὲ ὁ Παραμυθητικὸς πρὸς τὸν βασιλέα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς⁴, Εἰρήνης, φερούσης δὲ ὡς μοναχῆς τὸ ὄνομα Ἰπομονῆς καὶ θανούσης τῇ 23 Μαρτίου 1450⁵.

Εἰς δὲ τὰ ἔτη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς τοῦ Ἀργυροπούλου μετὰ τὸ 1444, ἡ ὀλίγη ἀργότερον, καὶ τοῦ Μαρτίου 1450, ἡ ὀλίγη ἀργότερον, ἀναφέρεται καὶ τὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλη Προςφώνημα εἰς τὸν αὐτοῦ διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅτε ἤρξατο διδάσκων προτροπῇ βασιλέως ἐν τῷ τοῦ Ξενῶνος καθολικῷ μουσεῖῳ⁶. Καὶ ἡ μὲν μαθητεία τοῦ Ἀποστόλη παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ ἀναφέρεται βεβαίως εἰς χρόνους πολὺ ἀρχαιοτέρους, εἴτε πρὸ τῆς εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας μεταβάσεως τοῦ διδασκάλου, εἴτε κατὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπάνοδον μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1441 ἐπιστροφῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ δὲ ἴδρυσις τοῦ διδασκαλείου ἢ μουσείου τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγινε μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας τῷ 1444 ἡ ὀλίγη ἀργότερον ἐπάνοδον αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ πολὺν μετ' αὐτὴν χρόνον⁷. Ἄρα ὁ βασιλεὺς, οὗ προτροπῇ ἤρξατο διδάσκων ἐν αὐτῷ, δὲν εἶνε

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 1 κ. ἐ.

² Ἀργυροπουλείων σ. 8 κ. ἐ.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 29 κ. ἐ.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 48 κ. ἐ.

⁵ Φραντζῆ ἔκδ. Βόννης σ. 210, 13 κ. ἐ.

⁶ Ἀργυροπουλείων σ. 227 κ. ἐ. —

⁷ Ἴδε καὶ τὰ κατωτέρω λεγόμενα περὶ τῆς κατ' Ἀπρίλιον 1446 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχωρήσεως τοῦ Γεωργίου Τραπεζούντιου.

ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλ' ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἰωάννης Παλαιολόγος. Ἴδου δὲ τίνα λέγει περὶ τῆς σχολῆς ταύτης ὁ Ἀποστόλης:

Ὡς γὰρ ἐκ τῆς τῶν Εὐρωπαίων, ὧ παρόντες, ἀφίκετο γῆς, οἱ τὰ τῆς Ἑλλάδος μετώκισται ἀγαθὰ, βλέψας εἰς τὰ τὰ ὄνομα μόνον μουσεῖα φυλάττοντα ὅπως τε διητάτο καὶ οἷα μηδεμιᾶς οὔσης ἐπιμελείας ἐγένετο, τὴν τε φίλην πατρίδα κακῶς ἠλέησεν ἔχουσιν καὶ τοὺς λόγους ἐν ἀτιμίᾳ κειμένους ἐθρήνησε, βουλή δὲ τις ἀρίστη τῷ γενναίῳ παρὰ χροῖμα συνέστη τὰ τῶν λόγων ἐπανορθώσασθαι. Καὶ δὴ μουσεῖόν τε ἦν αὐτίκα ἀνεωγῶς οὐχ ὡς ἂν ἦν αὐτῷ κατὰ γνώμην οὐδ' οἷον ἐξ Ἰταλίας ἐβούλετο ἐπανήκων, τοῦ καιροῦ καὶ τοῦτο ὡς περ καὶ τᾶλλα δήπου συγχέαντος, πλὴν ἀλλὰ τῶν γε ἐφ' ἡμῶν πάντων πολλῷ τῷ μέσῳ διεννηχός, ἀντικρυς ἄλλην Ἀκαδημαίαν καὶ Στοάν καὶ Περιπέκτον, τὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς φιλοσοφίας βασιλεία. Οὐδὲ γὰρ τοῖς ἐκεῖσε κρουνηδὸν ἐπιρρέουσι τοιαῦτα ἀκούειν ἦν, οἷα καὶ παρ' ἄλλοις φοιτῶσιν, ἀλλ' οἷα τε Ὀμήρῳ ἐλέγετο καὶ Δημοσθένει καὶ Πλάτωνι. Τούτων τοίνυν τὰ μὲν ἰδὼν ὁ γενναῖος ἡμῶν καὶ φιλόσοφος βασιλεὺς, τὰ δ' ἀκούων παρ' ὧν ἐδόκει βέλτιον εἶναι, οὐκ ἐν λειμῶνι καὶ παρὰ δαίτῳ διεύνω ταῦτ' εἶναι λέγεσθαι δίκαια, ἀλλ' οἷα κόσμον φέρει τῇ πατρίδι λεγόμενα, μᾶλλον δ' ὅπου νῦν ὑμεῖς αὐτὸν καθοράτε ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενον βήματος, ὅθεν, οἷμαι, καὶ τοὺς μέγα τι περὶ αὐτῶν οἰομένους ὀλίγ' ἂν καὶ μὴ κατὰ τέχνην ἐπισταμένους ἐλέγξειε ¹.

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀργυροπούλου τὰ ἐξῆς λέγει περὶ τοῦ διδασκαλείου οὗ προέστη:

Κάπειδὴ καὶ εἰς ἄνδρας ἐτέλεσα, διδασκαλείου προστῆναι ἡξιώθη παρὰ βασιλέως, καὶ ταῦτα σοφωτάτου, ἔνθα πολλοὶ καὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας σοφῶν ἡμῶν ἀκηκοότες ἐπήνεσάν τε καὶ τὴν περὶ λόγους ἡμῶν ἐπιστήμην ἠγάσαντο, καὶ μάλιστα ἦν περὶ τὰ Φυσικὰ καὶ τοὺς συλλογισμοὺς Ἀριστοτέλους ἐπεδείκνυμεν, εἰ καὶ ὕστερον, ἄλλοτε ἄλλαις συμφοραῖς χρησάμενοι, τούτων ὀλιγορήσαμεν ².

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 228, 19-229, 19. Ἴδε καὶ τὴν συνέχειαν, ὅπου ὁ Ἀποστόλης ἐξυμνεῖ τὴν διδασκαλικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ἀργυροπούλου.

² Ἀργυροπουλείων σ. 73-4.

Ἰδρύθη δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προστατευόμενον, ἴσως δ' ἐν μέρει καὶ συντηρούμενον καθολικὸν μουσεῖον τοῦτο ἐν τῷ Ξενῶνι, καθ' ἃ διδασκόμεθα ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον Προσφωνήματος τοῦ Ἀποστόλη¹. Τίς δὲ οὗτος ὁ Ξενῶν ἐκ τῶν πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμωνύμων καθιδρυμάτων μανθάνομεν ἐκ σημειώματος ἐπιγεγραμμένου ἐν εἰκόνι τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου κοσμοῦση τὸ φ. 35² τοῦ Βαροκκικοῦ κώδικος 87 τῆς ἐν Ὁξωνίῳ Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα καὶ περιέχοντος ἐν τῷ πλείστῳ αὐτοῦ μέρει τὰς Κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ παρασελιδίων σχολίων, ἀπορρευσάντων πιθανῶς ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ Ξενῶνι διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου².

Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἣς παραθέτομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον ἐκ φωτογραφίας (Πίναξ Β')³, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν· Ὁ Ἀργυρόπουλος καὶ διδάσκει Ἀντώνιον Πυρόπουλον ἰατρὸν καὶ Μανουὴλ Πυρόπουλον καὶ Πανάρετον Ἰωάννην ἰατρὸν καὶ Ἄγγελον Δημήτριον καὶ Ἀγάλλωνα τὸν τοῦ Μόσχου καὶ Βρανάν τὸν τοῦ πρω-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 227.

² *Coxe Catalogi codicum manuscriptorum bibliothecae Bodleianae Pars prima.* Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 152. Μετὰ τοῦ κώδικος τούτου συμπίπτει κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ὁ ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Γενούης κώδιξ F. VI 9, γεγραμμένος τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Ἴδε *E. Martini Catalogo di manoscritti greci esistenti nelle biblioteche italiani* Τόμ. Α' σ. 321. Καὶ προστίθενται μὲν ἐν τέλει αὐτοῦ καὶ αἱ ἐν τῷ Ὁξωνιακῷ λείπεται συγγραφαὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Περὶ Ἑρμηνείας καὶ Ἀναλυτικὰ πρότερα, ἀλλὰ κατὰ τὰλλα ὁ κώδιξ οὗτος εἶνε προφανῶς ἀντίγραφον τοῦ Ὁξωνιακοῦ. Διὸ ὅμοια εἶνε ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώδιξι καὶ τὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου, ὡς φαίνεται, ἀπορρεύσαντα σχόλια τῶν Κατηγοριῶν, ἀρχόμενα διὰ τῶν λέξεων Ὁμώνυμα εἶπε πληθυντικῶς, ὅτι ἡ ὁμωνυμία κτλ.

³ Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Hodius De graecis illustribus.* Ἐν Λονδίῳ. 1742 σ. 195, τελευταῖον δὲ ὑπὸ τοῦ *Legrand Bibliographie hellénique...* anx XVe et XVIe siècles Τόμ. Γ' σ. 166α. Ἦδη δὲ ὁ *Legrand* παρετήρησεν αὐτόθι σ. 166β, ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιτύπων τοῦ βιβλίου τοῦ *Hodius* λείπει ἡ εἰκὼν αὕτη. Καὶ πράγματι οὗτ' ἐν τῷ ἀντιτύπῳ τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, οὗτ' ἐν τῷ τῆς Βουλῆς, οὗτ' ἐν τῷ τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Nazionale) τῆς Ῥώμης περιλαμβάνεται αὕτη· εὐτυχῶς δ' εὕρισκεται ἡ εἰκὼν ἐν τῷ ἀντιτύπῳ τῆς ἐμῆς βιβλιοθήκης, ὅπερ εἶχον ἀγοράσει τῷ 1877 ἐν Λονδίῳ.

τομάστορος ἰατρον ἐν τῷ τοῦ Κράλου ξενῶνι¹. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ προσώπου τοῦ Ἀργυροπούλου ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή Ἰωάννης διδάσκαλος ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐν δὲ τῇ ᾠα· καὶ διδάσκει Ἀντώνιον Πυρόπουλον καὶ Πανάρετον καὶ Ἀγάλλωνα καὶ Ἄγγελον καὶ Βρανὰν καὶ Ἀνδρέαν καὶ Μανουὴλ Πυρόπουλον².

Τὸν δὲ Ξενῶνα τοῦτον τὸν φερωνυμούμενον ἀπὸ κράλη τινὸς τῆς Σερβίας γινώσκωμεν ὑφιστάμενον ἤδη τῷ 1406 ἐκ τοῦ ἐξῆς σημειώματος τοῦ περιωνύμου κώδικος τοῦ Διοσκορίδου (med. 3) τοῦ ἀποκειμένου ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης ἐν φ. 1^α. Τὸ παρὸν βιβλίον τὸν Διοσκορίδην παντάπασι παλαιωθέντα καὶ κινδυνεύοντα τελείως διαφθαρήναι εὐστάχωσεν (γρ. ἐστάχωσεν) ὁ Χορτιασμένος Ἰωάννης προτροπῇ καὶ ἐξόδῳ τοῦ τιμιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυρίου Ναθαναήλ, νοσοκόμου τημικαῦτα τυγγάνοντος ἐν τῷ Ξενῶνι τοῦ κράλη, ἔτους ςϞιδ'³. Ὁ κράλης δὲ οὗτος πιστεύεται ὅτι εἶνε ὁ Στέφανος Β' Οὔρεσις (1282-1320), καὶ προστίθεται, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεὶς ξενὼν συνεδέετο πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἢ τῆς Παλαιᾶς Πέτρας⁴.

Ἐν τῷ Ξενῶνι τούτῳ ἐγκατασταθὲν τὸ καθολικὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδαξεν ὁ Ἀργυρόπουλος, διελύθη, ὡς εἰκὸς, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ἄλλως οἱ πλεῖστοι τῶν λογίων ἔφυγον εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Οὐδέν τι δὲ ἄλλο μαθηάνομεν περὶ αὐτοῦ ἢ ὅτι ἐν αὐτῷ πλήν τοῦ Ἀργυροπούλου ἐδίδαξε καὶ ὁ Ἀποστόλης, ὅστις γνωρίζει εἰς

¹ Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐξεδόθη μετὰ πολλῶν σφαλμάτων ὑπὸ τοῦ *Coxe Catalogi codicum manuscriptorum bibliothecae Bodleianae Pars prima*. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 152, εἶτα δὲ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ *Legrand* ἐνθ' ἄν.

² Ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη ἐπιγραφή ὑπ' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν.

³ *Lambecii Commentariorum de Bibliotheca Caesarea Vindobonensi Liber secundus*. Τόμ. Β' σ. 134.—Πρὸβλ. *Ducange Constantinopolis Christiana* ἐκδ. Παρισίων Βιβλ. IV σ. 163, ὅπου τὸ σημείωμα ἐξετυπώθη μετὰ πολλῶν σφαλμάτων.

⁴ Ταῦτα σημειοῦνται, ἄγνωστόν μοι πόθεν παραληφθέντα, ὑπὸ *Marie Vogel-Victor Gardthausen* ἐνθ' ἄν. σ. 175 σημ. 3.

ἡμᾶς καὶ τινὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐν αὐτῷ διδασκαλίας αὐτοῦ¹.

Περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ξενῶνος μαθητῶν τοῦ Ἀργυροπούλου τῶν ἐν τῇ σημειώσει τῆς εἰκόνης τοῦ Ὄξωνιακοῦ κώδικος ἀναγραφομένων ἐλάχιστα γινώσκομεν. Καὶ τῶν μὲν Πυροπούλων οὐδέτερος εἶνε γνωστός· ἴσως δὲ ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἀλεξίου Πυροπούλου τοῦ γράψαντος τελευτῶντος τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἢ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου πέμπτου τὸ μέγιστον μέρος τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 2143 καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Παρισιακοῦ 2144, περιεχόντων συγγραφὰς τοῦ Ἰπποκράτους, ἴσως ἄρα ὄντος καὶ τούτου ἰατροῦ, καθ' ἃ ὁ Ἀντώνιος (Ἀνδρέας;) Πυρόπουλος². Ἄλλον δὲ Πυρόπουλον ὀλίγῳ ἀρχαιότερον γινώσκομεν τὸν Ἰάκωβον, πρὸς ὃν σῶζεται ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου Κυδῶνη, δανείσαντος εἰς αὐτὸν κώδικα τοῦ Δημοσθένους καὶ ὁμολογοῦντος, ὅτι βλέπει αὐτὸν μεγάλως ὠφεληθέντα ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ῥήτορος³.

¹ Ἐν τῷ ἀνεκδότῳ αὐτοῦ Λόγῳ παραινετικῷ πρὸς Ἴταλοὺς ἐκ Γορτύνης εἰς Ἰταλίαν Ῥώμης, σωζομένῳ ἐν τῷ Παρισιακῷ 1760 καὶ τῷ ἐν Βρυξέλλαις κώδικι 11270, ἐν ᾧ, κακίζων τὸν τρόπον τῆς παρ' Ἰταλοῖς διδασκαλίας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀγγέλλει, ὅτι προτίθεται νὰ μεταδῆ ἐκ Κρήτης εἰς Ἰταλίαν, ὅπως ἰδρῦση μουσεῖον, λέγονται καὶ τὰ ἑξῆς: "Ἐστὼν μὲν τοι γε οἱ παῖδες ἀμφὶ τὰ πεντεκαίδεκα ἔτη καὶ μικρόν τι γε ἦσσαν ἢ πρὸς, ἐπιστάμενοι τὰ Ῥωμαίων κατὰ γε αὐτῶν ἐκάστῳ τὸ ἐγχωροῦν βιβλία δὲ κτησάσθων ἂν καὶ οἷον αὐτὸς διατάξαιμι· διατριβόντων δ' ἅπασαν μετ' ἐμοῦ τὴν ἡμέραν, ἀριστῶντες τὴν μεσημβριάν, ὡς ἔθος, καὶ μετὰ ταύτην γε αὔθις ἐπανιόντων εἰς τὸ μουσεῖον οὐκ ἐφ' ὑψηλοῦ βήματος καθημένου καὶ φωνασκοῦντος (ταῦτα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τρόπον τῆς παρ' Ἰταλοῖς διδασκαλίας), ἀλλ' εἰς θῶκον ἢ τρίποδα, περὶ που γε τὸ ἰσόπεδον, τοῦθ' ὅπερ ἐποίουν ἐς τότε καὶ Βυζαντίῳ καὶ Κρήτῃ· ὅθεν μοι καὶ πλείους ἐγένοντο φοιτηταὶ καὶ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων νέῳ τε ὄντι καὶ πολλῶν ἐλάττω εἰδότες ἢ πολλὰ γε ἐπισταμένοισι καὶ γέρονσι, δῶρον, οἶμαι, τοῦτο λαβόντι παρὰ θεοῦ, ἵνα μὴ πάντη μόνος εἶην ἄμοιρος ἀρετῆς. Ταῦτα κατὰ τὸ ἀπόγραφον τῶν Βρυξελλῶν, ἐξ οὗ ἔχω ἀντιγράψει τὸν ὅλον λόγον, ἐπιφυλασσόμενος νάντιδάλω αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν Παρισίων ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Σουλιάρδου γεγραμμένῳ κώδικι. Τὰ δ' ἐν τῇ γαλλικῇ ἀναλύσει τοῦ λόγου τούτου λεγόμενα ὑπὸ *Noiret* (*Lettres inédites de Michel Apostolis*. Ἐν Παρισίῳ. 1889 σ. 144) de là l'explication toute nouvelle de son long séjour en Crète, qu'il attribue à son espérance de voir bientôt les Turcs expulsés de Constantinople et les professeurs grecs reprenant possession de leurs chaires au Mouséon du Xénon δὲν εὑρίσκονται ἐν τῷ κώδικι τῶν Βρυξελλῶν.

² *Marie Vogt - Victor Gardthausen* ἐνθ' ἀν. σ. 13.

³ Βουρνεϊανοῦ κώδικος τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρεττανικοῦ μουσεῖου, φ. 182α κατὰ τὰ παρ' ἐμοὶ ἀντίγραφον τῶν ἐν αὐτῷ ἐπιστολῶν τοῦ Κυδῶνη.

Ὁ δὲ ἰατρὸς Ἰωάννης Πανάρετος δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε ὁ τοῦτο τὸ ὄνομα φέρων ὁ γράψας τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα μέρος τοῦ Λαυρεντιανοῦ κώδικος 1 τοῦ Pluteus 81, οὐδ' εἶνε ἴσως τυχαῖον, ὅτι ὁ κῶδιξ οὗτος περιέχει συγγραφὰς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὃν ἰδίως ἐδίδασκειν ὁ Ἰωάννης Ἀργυροπούλου¹. Ἀγνωστον δὲ εἶνε ἂν ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀργυροπούλου Ἰωάννης Πανάρετος ἔχει οἰανδῆποτε σχέσιν πρὸς τὸν ἀγνώστου προωνυμίου Πανάρετον, εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐνδεκάτη καὶ ἡ δεκάτη ἐνάτη τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑπὸ τοῦ Krumbacher κληθείσης Φλωρεντιακῆς συλλογῆς². Ὁ δὲ Ἄγγελος Δημήτριος δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε ὁ γραμματικὸς Δημήτριος Ἄγγελος ὁ ἐπιλεγόμενος Κλειδᾶς ὁ ἐν ἔτει 1431 μετὰ τοῦ στρατοπεδάρχου Ἰάγαρι καὶ τοῦ ἡγουμένου Ἰωσήφ ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν πάπαν Εὐγένιον Δ'³. Δυσεξερευνητον δὲ εἶνε τίς εἶνε ὁ ἰατρὸς Βρανᾶς ὁ υἱὸς τοῦ πρωτομάστορος. Τέλος δὲ ὁ Ἀγάλλων Μόσχος ἀνήκει ἀναμφιλέκτως εἰς τὴν γνωστὴν πελοποννησιακὴν οἰκογένειαν τῶν Μόσχων⁴.

¹ Ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 264 λέγεται περὶ τοῦ βιβλιογράφου τούτου, ὅτι ἔζησε τελευτῶντος τοῦ δωδεκάτου ἢ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, συμφῶνως πρὸς τὴν βεβαίωσιν τοῦ *Bandini* Catalogus codicum manuseriptorum bibliothecae Mediceo-Laurentianae. Τόμ. Γ' σ. 219. Ἄλλ' ἡ *Marie Vogel* ἐνθ' ἂν. σ. 184 ἀναγράφει αὐτὸν ὡς βιβλιογράφον τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, στηριζομένη εἰς τὸ σημεῖωμα τοῦ Vaticanus Graecus 101 Ἰωάννης ὁ Πανάρετος δοῦλος τοῦ Ἰϋ Χϋ τὸ ἐμφαῖνον τὸν κτήτορα κώδικος γραφέντος ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Κυδωνῆ καὶ ἀνήκοντος εἰς αὐτόν, ἔπειτα δ' εἰς τὸν Ἰωάννην Πανάρετον. Καὶ πρέπει μὲν νὰ ἐξετασθῇ, ἂν πράγματι ὁ Λαυρεντιακὸς κῶδιξ ἐγράφη τὸν δέκατον τρίτον ἢ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἀλλὰ, καὶ ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἔχει δίκαιον ὁ *Bandini* καὶ ὄχι ἡ *Vogel*, πάλιν ἔχομεν Ἰωάννην Πανάρετον τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος τὸν κτήτορα τοῦ Βατικανικοῦ 181, ὅστις δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε αὐτός ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀργυροπούλου.

² Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος περιέχεται ἐν τῷ κώδικι τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης S. Marco 356 καὶ τῷ τῆς Μοναχείου βιβλιοθήκης 198. Προςθετέος δὲ καὶ οὗτος ὁ Πανάρετος εἰς τοὺς ὑπ' ἐμοῦ καταλεχθέντας ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 264 κ. ἐ. καὶ Τόμ. Ε' σ. 112 κ. ἐ.

³ *Συροπούλου (Σγουροπούλου)* Historia vera unionis non verae σ. 12.

⁴ Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Δ' σ. 307, 347 κ. ἐ.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν τῷ σημειώματι τῆς Ὁξωνιακῆς εἰκόνας ἐξ μαθητῶν τοῦ Ἀργυροπούλου τρεῖς εἶνε ἰατροί. Εἶνε ἄρα τοῦτο τυχαῖον ἢ μὴ τυχόν ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν περιωρίζετο εἰς τὴν διδασκαλίαν φιλοσοφικῶν μαθημάτων καὶ ἰδίως τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ἤπτετο καὶ τῆς ἰατρικῆς; Λέγεται μὲν που καὶ που, ὅτι ἐν Παταβίῳ ἔτυχε καὶ ἰατρικοῦ πτυχίου, ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶθεν βεβαιοῦται· ἀπ' ἐναντίας δὲ εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐν τῷ πτυχίῳ αὐτοῦ ἢ τὸ πρότερον, καθ' ἃ φαίνεται, ἐκ λάθους γραφεῖσα λέξις *medicinae* ἔχει διαξεσθῆ. Διὰ ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὐτόχρονα ἰατρικὰ μαθήματα διδάσκων ὁ Ἀργυρόπουλος εἴλκυε πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἰατρούς· μᾶλλον δὲ οὗτοι ἔσπευδον εἰς ἀκρόασιν αὐτοῦ τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς γενικῆς παιδείσεως, ἣν ἠδύναντο νάρυσθῶσι παρὰ διδασκάλου οὕτως ἐξόχου, τοῦτο δὲ πιθανῶς ἐκ τῆς εἰς τὰ μαθήματα αὐτοῦ συμπεριλήψεως τῆς ἐρμηνείας τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ Ἀριστοτέλους, περὶ ἣν βλέπομεν αὐτὸν διατρέχοντα καὶ ἀργότερον ἐν Φλωρεντίᾳ¹. Καὶ ἄλλως δὲ δὲν ἦτο ὁ Ἀργυρόπουλος καθ' ὄλου ἄγευστος φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν γνώσεων, καθ' ἃ ἀποδεικνύει ἢ ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσα Λύσις ἀποριῶν καὶ ζητημάτων ἅπερ ἐζήτησέ τις τῶν ἐν τῇ κατὰ Κύπρον φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν², συνταχθεῖσα οὐκ ἀπιθάνως κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐδίδασκεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ξενῶνος.

Ἡ δὲ βασιλικὴ προστασία καὶ ἡ εὐδοκίμησις τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐξήγειρεν, ὡς εἶκος, τὴν ἀντιζηλίαν τῶν φθονούντων αὐτὸν, παροξυνομένων καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπεροπτικοῦ αὐτοῦ ἤθους καὶ τοῦ δυστρόπου χαρακτῆρος³. Εὐνόητος λοιπὸν εἶνε

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. ζ' σημ. 1. Καὶ ἐν ταῖς λατινικαῖς μεταφράσεσι τοῦ Ἀργυροπούλου περιλαμβάνεται ἡ Φυσικὴ ἀκρόασις. Ἴδε κατωτέρω σ. μβ'.

² Ἀργυροπουλείων σ. 142 κ. ε.

³ Ἴδε τὴν λατινικὴν ἐπιστολὴν Φιλέλφου πρὸς τὸν υἱὸν Μάριον ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1441, ἐν ἣ γράφει αὐτῷ *Solet enim quandoque vir iste non minus levitatis morositatis que prae se ferre quam disciplinae. . . Litteratura tibi ex eo comparanda est: non mores.* Ἀργυροπουλείων σ. 312. Πρβλ. σ. 208. Ἐν δὲ σ. 210 γράφει αὐτῷ ὁ Βησ-

ἢ ἐκ τούτων τῶν λόγων κατὰ τοῦτον πιθανῶς τὸν χρόνον ἐπελθοῦσα διάστασις αὐτοῦ πρὸς ἄλλον οὐχ ἦττον ὑπερφίαλον καὶ εὐδόριστον ἄνδρα, τὸν ἐκ Κρήτης Γεώργιον Τραπεζούντιον¹. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ συνόλου τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου γραφεισῶν τριῶν ἐπιστολῶν² γίνεται δῆλον, ὅτι τὴν Κωνσταντινούπολιν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸ θέατρον τῶν ἀντεγκλήσεων τῶν δύο λογίων, καὶ δὴ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς δημοσίας διδασκαλίας καὶ εὐδοκιμῆσεως τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τῷ μουσεῖῳ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἰδίας σχολῆς προϊστάμενος φαίνεται ὁ Τραπεζούντιος ἐξ ὧν λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀργυρόπουλος· Οὐ τῆς διδασκαλείου προστασίας ἀποστάς, ἄλλοις τοῦ σεμνοῦ τούτου παραχωρήσεις ἔργου, οἷς γε προσήκει, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ ἐρημίαις καὶ τὰ βάρανθρα τὴν δίαίταν ζητήσεις καὶ μετὰ τῶν θηρίων, θηριώδης ὢν τοὺς τρόπους, συνοικήσεις; Οὐκ ἀπελάτης ἀντὶ διδασκάλου γενήσῃ, οὐ βοηλατήσεις, οὐκ ὀνηλατήσεις; Σὺ διδάσκεις ὅλως ἑλληνικῶς ἐπιχειρεῖς ὁ τὸ ἑλληνίζειν ἴσα τοῖς βαρβάροις ἀγνοῶν;³ Καὶ ἢ μὲν σχολὴ τοῦ Γεωργίου Τραπεζούντιου ἦτο πιθανώτατα ἰδιωτικὴ, δημόσιον δὲ χαρακτῆρα εἶχε μόνη ἢ τοῦ Ἀργυροπούλου. Ὅτι δὲ ὁ Τραπεζούντιος ὁ μακρότατον, ὡς γνωστὸν, χρόνον διατρίψας καὶ διδάξας ἐν Ἰταλίᾳ διέμενε ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ ταῦτα τὰ ἔτη, διέλαθε μέχρι τοῦδε τοὺς γράψαντας περὶ αὐτοῦ. Ἀλάνθαστον δὲ περὶ τούτου μαρτυρίαν ἔχομεν τὸ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντι Μοναχείῳ κώδικι 537 κατ'

σαρίων· δεδιότες μὴ χαλεπήνης διὰ τὸ εὐδόριστον καὶ ἐν σ. 224· οὐ πέμπομέν σοι τὰ γεγραμμένα, εἰ μὴ ἐπαγγέλλοιο πρῶτον ἢ μὴν ἄνευ ἔριδος καὶ χολῆς καὶ διένας καὶ ἀντειπεῖν, εἰ βούλοιο, καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀπελάσαι μῆνιν καὶ θυμὸν καὶ χόλον." Ἴδε περὶ τῆς ὑπερφροσύνης τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ *Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. ΡΝΗ' σ. 990.

¹ Ἴδε περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ *Vespasiano da Bisticci* Giorgio Trabisonda § 1 παρὰ τῷ *Voigt* Die Wiederbelebung ἐκδ. β' Τόμ. Α' σ. 370, ὅστις λέγει περὶ αὐτοῦ er war ein allzu unerträglicher Mensch.— Πρὸς *Legrand* Bibliographie hellénique Τόμ. Α' σ. XXXVI.

² Ἀργυροπουλείων σ. 68-106.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 85, 10-17.

Ἀπρίλιον τοῦ 1446 σημείωμα, ὅτι ἔγραψε τὸν κώδικα ἐν τῇ νηὶ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀποπλέων¹.

Ἦτο δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁ Ἀργυρόπουλος καὶ κριτῆς τοῦ δημοσίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀκόμη², πρὸς δὲ καὶ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν³, ὡς προσονομάζεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς πρώτης τῶν πρὸς τὸν Τραπεζούντιον ἐπιστολῶν. Τοιοῦτο δὲ περιβαλλόμενος ἀξίωμα θὰ ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ἀπόψεως ἄπορον πῶς ἔγραψε περὶ τὸν αὐτὸν βεβαίως χρόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς τὴν πραγματείαν «Περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἐν ᾧ καὶ ἀνάπτυξις τοῦ Ὁροῦ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ γεγενημένου», ἐν ἣ παρουσιάζεται ἀποδεχόμενος τὸ filioque⁴. Προεκλήθη δ' εἰς τὴν σύνταξιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ λαμπροτάτου καὶ περιφανεστάτου μεγάλου δουκὸς, εἰς ὃν καὶ ἀπευθύνεται. Οὗτος δὲ οὐδεὶς ἄλλος εἶνε ἢ ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς⁵. Εἰς τοῦτον δ' εὐαρ-

¹ *Hardt* Catalogus codicum graecorum bibliothecae Regiae bavaricae Τόμ. Ε' σ. 833.

² Τοιοῦτος παρουσιάζεται ἀκόμη τῷ 1451 ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς πρὸς τὸν πάπαν Νικολαυ Ε' ἀναφορᾶς. Ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 129.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 68 κῆρ Ἰωάννου διακόνου καὶ ἄρχοντος τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀργυροπούλου. Ὅτι δὲ ἡ λέξις διακόνου ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ δὲν δύναται νὰ ἔχη ὀρθῶς ἐπειράθημεν νὰποδείξωμεν ἀνωτέρω σ. 16' σημ. 3.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 107-128.

⁵ Τοῦ λαμπροτάτου καὶ περιφανεστάτου μεγάλου δουκὸς ἄνευ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνεῖαν ποιοῦνται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς πραγματείας ταύτης πέντε τῶν κωδίκων, ἐν οἷς περιελαμβάνετο· κατὰ δὲν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Μαδριτείου κώδικος ἀπευθύνεται τῷ λαμπροτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Λουκᾶ διερμηνευτῇ τῷ μεγάλῳ δουκί. Ὅτι δὲ ὁ Νοταρᾶς ἦτο πράγματι οὐ μόνον μέγας δούξ τοῦ στόλου, ἀλλὰ καὶ διερμηνευτῆς ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Δ' σ. 463. Οὐκ ὀρθῶς δὲ ὁ εἰς ὃν ἀπευθύνεται ὑπετέθη ὁ δούξ Φλωρεντίας Κοσμᾶς Μέδικος. Τοῦτο συνέβη παρὰ τῷ *Allatius* Graecia orthodoxa. Ἐν Ῥώμῃ. 1652 Τόμ. Α' σ. 400. — *Henr. Wharton* ἐν παραρτήματι τῆς τοῦ *Cave* *Scriptorum ecclesiasticorum Historia* σ. 109. — *Fabricius-Harles* *Bibliotheca graeca* Τόμ. ΙΑ' σ. 460. — *Hodius* de graecis illustribus σ. 204. Ἄλλ' οὐδὲ εἰς δοῦκα Λουκᾶν Δουκαρᾶν ἀπευθύνεται, καθ' ἃ λέγεται παρὰ τῷ *Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. ΡΝΗ' σ. 985 σημ. 6 καὶ σ. 992. — *Ehrhard* ἐν τῇ τοῦ *Krumbacher* *Geschichte der Byzantinischen Litteratur* σ. 22 (ἐλλ. μετάφρ. *Σωτηριάδου* Τόμ. Α' σ. 240) καὶ τοῦ κ. *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 4 (233). Ὁρθῶς δὲ ἤδη λέγεται ἀπευθυνομένη τῷ Λουκᾶ Νοταρᾶ ὑπὸ τοῦ *Νικολάου Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου* *Historia gymnasii Patavini* Τόμ. Β' σ. 180.

μοστοῦσιν ἄριστα τὰ τε ἄλλα ὅσα λέγει ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν ἀρχῇ τῆςπραγματείας Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως καὶ τὰ περὶ τῆς ἀσχολίας τοῦ εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ πραγματεία αὕτη περὶ τὴν θεολογίαν. Καὶ πράγματι εἶνε γνωστὸν, ὅτι ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς δὲν ἦτο ἄγευστος θεολογικῆς παιδείας. Οὐχ ἦττον δ' εἶνε γνωστὸν, ὅτι ὁ μέγας δοῦξ τοῦ στόλου ἐπρωτοστάτει μεταξὺ τῶν ἐχθαιρόντων τὴν ἔνωσιν ὑφ' οὓς ὄρους εἶχε ψηφίσει ἢ ἐν Φλωρεντία σύνοδος, καὶ ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ ἐκορυφούτο εἰς τὸ λόγιον *Κρειπτότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν λατινικήν.* Κατ' ἀντίθεσιν δὲ τοῦ Νοταρᾶ ὁ Ἀργυρόπουλος ἐτάσσετο μετὰ τοῦ Ἀποστόλη εἰς τοὺς ἐνθέρμους ἐνωτικούς τοὺς θεωροῦντας ἀναγκαίαν πᾶσαν ὑποχώρησιν χάριν τῆς προσδοκωμένης βοήθειας τῶν Ἑσπερίων. Ἀλλὰ παρὰ τὴν τραχύτητα τῆς τοιαύτης ἀντιθέσεως, ἣτις ἐχώριζεν εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαὸν, οἱ ἐνωτικοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ἐκτὸς τοῦ νόμου, καὶ, ὡς πρότερον ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, οὕτω μετ' αὐτὸν ὁ Κωνσταντῖνος οὐ μόνον ἕνεκα λόγων τιμῆς, ὅπως ἐμμείνωσιν εἰς τὰς δοθείσας ἐν Φλωρεντία ὑποσχέσεις καὶ εἰς τὸν ὑπογραφέντα Ὅρον, ἀλλὰ καὶ χάριν σαγήνεύσεως συμπαθειῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἐφαίνετο τασσόμενος, καίπερ μὴ ἔχων μήτε τὴν θέλησιν μήτε τὴν δύναμιν ἀντισητῆ εἰς τὸ λαϊκὸν αἶσθημα. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται πῶς οἱ ἐνωτικοὶ ἐξηκολούθουν ἐλευθέρως ἐκφράζοντες τὰς γνώμας αὐτῶν, ἰδίως δὲ συζητοῦντες τὰ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὰς γνώμας τῶν Ἑσπερίων καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀντιπρονοῦντας. Ἴδου ὁ λόγος, δι' ὃν λύεται ἡ τὸ πρῶτον γεννημένη ἐν ἡμῖν ἀπορία πῶς ὁ μὲν προεξέχων τῶν ἐνωτικῶν Ἀργυρόπουλος ἐξακολουθεῖ περιβαλλόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἀξίωμα ἄρχοντος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ διδασκῶν ἐν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένη καὶ ὑποστηριζομένη σχολῇ, ὁ δ' ἐν τοῖς ἰσχυροτάτοις τῆς πολιτείας καὶ ἅμα τοῖς πρωτοστάταις τῶν ἀνθενωτικῶν τασσόμενος μέγας δοῦξ τοῦ στόλου Λουκᾶς Νοταρᾶς ζητεῖ καὶ λαμ-

βάνει παρ' αὐτοῦ συγγραφὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ κυριώτατον τῶν ζητημάτων τῶν χωριζόντων τὰς δύο ἐκκλησίας καὶ τὰ δύο ἐν αὐτῷ τῷ Βυζαντίῳ ἀντιδιαμαχόμενα στρατόπεδα.

Παρὰ τὸ λεπτολόγον τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λογιότητος τῶν Ἑσπερίων ἀπορρέουσαν θεολογικὴν σοφιστείαν, ἧς πεῖραν εἶχε λάβει ὁ Ἀργυρόπουλος κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἐν Παταβίῳ σπουδῶν, ἡ πραγματεία αὐτοῦ δὲν ἔπεισε βεβαίως τὸν Νοταρᾶν. Ἀπήχησιν δὲ τῶν ἀντιλογιῶν, ἃς ἀντέτασσον εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν λατινοφρόνων οἱ ἐμμένοντες εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, εὐρίσκομεν μετὰ τὴν πρό ἐτῶν γραφεῖσαν Ἀντίρρησιν τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ ἐναντίον τοῦ Ἀργυροπούλου¹ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ δικαιοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Θεοδώρου τοῦ Ἀγγαλιανοῦ μακρᾶ Ἀνασκευῇ τοῦ ὑπὲρ τῆς δόξης Λατίνων βιβλίου Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου² καὶ τῇ περὶ ἀγγέλων εἰς αὐτὸν ἀπαντήσει τοῦ Γεωργίου Γενναδίου³.

Οὕτως εἶχον τὰ κατὰ τὸν Ἀργυρόπουλον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε βλέπομεν αὐτὸν αἰφνης ἀποφασίζοντα νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ῥώμην. Μανθάνομεν δὲ τὰ περὶ τῆς ἀποδημίας τοῦ Ἀργυροπούλου ταύτης τὸ πρῶτον ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀνεκδότου ἀναφορᾶς⁴ αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε΄⁵. Βλέπομεν δ' αὐτὸν ἐν αὐτῇ διηγούμενον κολακικῶς καὶ σχεδὸν ἐξευτελιστικῶς, ὅτι πρὸς οὐδὲν

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. η'.

² Ἀργυροπουλείων σ. 234-303.

³ Ἐν τέλει τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς.

⁴ Ὅτι εἶνε ἀναφορὰ δηλοῦται ἐκ τῆς ἐν τέλει φράσεως ἀμηνέγκαιμι τολμήσαντες τῆς τυπικῆς ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τῶν Βυζαντινῶν, περὶ ἧς ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Ε' σ. 334 κ. ε.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 129-141. Αὐτόθι ἐκδίδεται ἐκ τοῦ μόνοι κώδικος, ἐν ᾧ περιλαμβάνεται, τοῦ Παλατινοῦ 146 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Ἄλλοτε δ' ἐσώζετο καὶ ἐν κώδιξι τοῦ Ἑσκουριάλου (*Plüer Itinerarium per Hispaniam* σ. 386). — *Hodius de Graecis illustribus* σ. 205. — *Fabricius - Harles* Τόμ. Α' σ. 461). Ἄλλ' οὔτε ἐν τῷ τοῦ Ἐμμανουὴλ *Miller* Catalogue des manuscrits grecs de la bibliothèque de l'Escorial. Ἐν Παρισίοις. 1848, οὔτε ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ *Graux* Sur les origines du fonds grec de l'Escorial, ἐν Παρισίοις, 1880, γίνεται μνεῖα κώδικος περιλαμβάνοντος τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ Ἀργυροπούλου.

ἐλογίσθη τοὺς ἀπὸ τοῦ μακροῦ πλοῦ κινδύνους, οὐδὲ γυναῖκα καὶ παιδία καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ βασιλέως ὑπηρεσίαν καὶ εὐμένειαν ¹, ἀλλ' ἀπεφάσισε νάναρρίψη τὸν κύβον ², ὅπως προσκυνήσῃ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους πόδας τοῦ πάπα ³. Ἀπεφάσισε δὲ ταῦτα, ὅτε ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ τῆς σῆς ὅλως ἐξηρητημένος τυγχάνων θεοσπεσίας ψυχῆς καρδιάλιος, ὁ πάντα ἀγαθός, τῆς ἐνταῦθα φερούσης ἀπιόμενος ὁδοῦ, πᾶσάν μοι πρόφασιν κωλύμης ἀνήρηκε, μετ' αὐτοῦ με συναπαίρειν κελεύσας ὅτι τάχος καὶ μηδὲν τῶν τῆς ὁδοῦ χαλεπῶν δυσχεραίνειν μηδ' ἀναβάλλεσθαι τὰ τῆς ἀπάρσεως ταύτης . . . εὐχαῖς τοῦ μακαριωτάτου καὶ μεγάλου θαρρήσαντα πατρὸς, οὐπερ ἔνεκα καὶ τὸν παρόντα πλοῦν τολμήσειν ἐμέλλομεν ⁴.

Ἀλλὰ πότε ἐπεχειρήθη ἢ εἰς τὴν Ῥώμην ἀποδημία ἐκείνη τοῦ Ἀργυροπούλου; Ῥητῶς ὁ Ἀργυρόπουλος λέγει, ὅτι ἐπεκράτει ἤδη τελεία εἰρήνη ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀντίθρονοί τινες καὶ ἀντιπάπαι . . . ἐκποδῶν ἀπελήλανται παντάπασιν ἀπεσκορακισθέντες καὶ τῶ τῆς ἀπωλείας καὶ ἀφανείας παραδοθέντες βαράθρῳ ⁵. Ταῦτα μόνον μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν τελικὴν στερέωσιν τοῦ πάπα Νικολάου κατόπιν τῆς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1449 ἐπελθούσης παραιτήσεως τοῦ τελευταίου τῶν ἐκ τῆς συνόδου Βασιλείας προελθόντων ἀντιπαπῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Φήλικος Ε', πρότερον δουκὸς τῆς Σαβαυδίας Ἀμαδαίου Η', ἔτι δὲ πιθανώτερον μόνον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (7 Ἰανουαρίου 1451) ἠδύναντο νὰ λεχθῶσι, καὶ δὴ μετὰ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν ἔτει 1453 στάσεως τοῦ Ῥωμαίου εὐπατρίδου Στεφάνου Πορχάρου, ἧς δὲν φαίνεται δηλουμένη διὰ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου ἢ ἔκρηξις καὶ καταστολή. Συμπίπτει δὲ ὁ χρόνος οὗτος καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀποδειχθεῖσαν μέ-

¹ Ἀργυροπολείων σ. 131, 15.

² Ἀργυροπουλείων σ. 131, 21.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 135, 16.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 131, 6-14.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 134, 9-23.

χρι τοῦ Μαρτίου 1450 τοῦλάχιστον παρουσίαν τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπι δὲ ἀκριβέστερον δύναται νὰ ὀρισθῇ ὁ χρόνος τῆς εἰς τὴν Ῥώμην μεταβάσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀφίξεως τοῦ καρδινάλιου τοῦ παρορμήσαντος αὐτὸν νὰπέλλθῃ πρὸς τὸν πάπαν. Πρόκειται βεβαίως περὶ καρδινάλιου γνωστοῦ ἐκ τῶν ἰσχυόντων μὲν ἐν Ῥώμῃ, ἄριστα δὲ γνωσκόντων τὰ τῆς ἐλληνικῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπιδιωκόντων τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἐνώσεως. Τιοιοῦτοι δὲ ἦσαν δύο μάλιστα, ὁ Βησσαρίων καὶ ὁ πρῶην Ῥωσίας Ἰσιδώρος. Ἄλλ' ὁ Βησσαρίων, ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Νικολάου Ε', εὐρίσκετο ἀπὸ τοῦ 1450 μέχρι τοῦ 1455 ἐν Βονωνίᾳ, εἰς ἣν εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ πάπα ὡς τοποτηρητῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ προστατεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην, τὴν ἐπέχουσαν τὰ δευτερεῖα μετὰ τὴν Ῥώμην ἐν τῇ παπικῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄπασαν τὴν ἐπαρχίαν Αἰμιλιάν ἀπὸ τῶν στάσεων καὶ τοῦ κινδύνου τῆς μεταπτώσεως εἰς τὴν Βενετίαν, τὸ Μεδιόλανον ἢ τὴν Φλωρεντίαν¹. Ἄρα μόνον περὶ τοῦ Ἰσιδώρου δύναται νὰ γείνη λόγος, αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις εἶχε παραστῆ ὡς ἀρχιεπίσκοπος Ῥωσίας ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας, ἔπειτα δ' εἶχεν ἀναδειχθῆ καρδινάλιος καὶ ἐπίσκοπος Σαβίνης, τὸν δὲ Νοέμβριον τοῦ 1452 μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ πάπα Νικολάου, ὅπως πείσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Ῥώμης. Ἠγαγε δὲ τότε' ἐκ Χίου καὶ ἑκατὸν πενήκοντα Λατίνους ἐπικούρους, μεθ' ὧν καὶ ἐγκατέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρις αὐτῆς τῆς ἀλώσεως, περὶ ἧς καὶ ἔγραψε θρηνηδίαν². Ἄλλὰ δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ ταύτης τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ περὶ τινος προτέρας, γνωστῆς, ὅσον οἶδα, ἐκ μόνου τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως ποιήματος τοῦ Οὐβερτίνου Πουσκούλου. Καὶ δὴ ὁ Πούσκουλος ἐν τῷ

¹ *Vast* Le cardinal Bessarion. Ἐν Παρισίοις. 1878 σ. 178 κ. ἐ. — *Rocholl* Bessarion. Ἐν Λειψίᾳ. 1904 σ. 87 κ. ἐ.

² Ἐκδ. *Migne* ἐν Ἑλληνικῇ Πατρολογίᾳ Τόμ. ΡΝΘ' σ. 953 κ. ἐ. — Ἐκδ. *Dethier* ἐν τοῖς Monumenta Hung. Hist. Τόμ. ΚΑ' μέρ. α' σ. 665 κ. ἐ.

ποιήματι τούτῳ, ἐν ᾧ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἀφηγεῖται τὰ πρὸ τῆς ὑστεραίας τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου μέχρι τῆς ἀλώσεως, ποιεῖται λόγον καὶ περὶ πρεσβείας τοῦ Ἰσιδώρου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξ ἧς ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτος¹. Ἀναγράφονται δὲ ταῦτα παρὰ τῷ Πουσκοῦλῳ ἀμέσως πρὸ τῶν περὶ τοῦ λατινόφρονος πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Μάμμα ἐγκωμίων, ὃν παριστάνει ὁ ποιητὴς ὡς μόνον τὸ ἐξῆς στήριγμα τῆς πίστεως, ἐπιφέρων περὶ αὐτοῦ

Cogitur irrisus patria decedere terra
exsul, et ipse petit Romam².

Πράγματι δὲ γινώσκομεν, ὅτι ὁ Γρηγόριος, καθαιρεθεὶς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1450 σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην τῷ 1452³. Ἄρα μεταξὺ τοῦ ἔαρος τοῦ 1450, ὅτε πιθανῶς συνῆλθεν ἡ σύνοδος ἐκείνη⁴, καὶ τοῦ 1452, ὅτε ὁ Γρηγόριος ἔφυγεν εἰς τὴν Ῥώμην, συνέβη ἢ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετάβασιν τοῦ Ἰσιδώρου. Κατὰ ταῦτα τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν μετάβασιν τοῦ Ἀργυροπούλου, ἀκολουθήσαντος αὐτὸν ἐπιστρέψαντα εἰς τὴν Ῥώμην, πρέπει νὰ ποδεχθῶμεν συμβῆσαν περὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1450, μῆνας τινας μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς εἰς τὴν μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου μοναχίας, ἢ τὸ ἀργότερον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1451⁵.

¹ *Ubertini Pusculi Brixiensis Constantinopoleos* Βιβλ. Β' στ. 205-231 ἐν ἐκδ. *Ellissen* *Analekten der mittel- und neugriechischen Litteratur* Τόμ. Γ' Παραρτ. σ. 31.—Ἐκδ. *Dethier* ἐνθ' ἄν. Τόμ. ΚΒ' μέρ. α' σ. 149 κ. ἐ.

² Ἐνθ' ἄν. στ. 246-7.

³ Πρὸβλ. Νέον Ἑλληνομνημονος Τόμ. Δ' σ. 114.

⁴ **Κ. Οἰκονόμου** Σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα Τόμ. Α' σ. 551 σημ. 3. — **Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου** Ἱστορία τοῦ σχίσματος. Ἐν Λειψία. 1867 σ. 167 κ. ἐ — **Μ. Γεδεών** Πατριαρχικοὶ πίνακες σ. 467.

⁵ Ὁ Πούσκοῦλος μετὰ τὰ περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Γρηγορίου, εἰς ἃ παρεμβάλλει ἐν συνεχείᾳ, ὅπως μὴ διασπασθῇ ἡ ὁμοειδῆς διήγησις, τὰ περὶ τῆς εἰς Ῥώμην φυγῆς αὐτοῦ, ἐκθέτει τὰ κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Μωάμεθ, διαδεχθέντος τὸν πατέρα Μουράτ Β', ὅστις ἀπέθανε τῇ 5 Φεβρουαρίου 1451. Ἄρα ὁ χρόνος τῆς πρεσβείας τοῦ Ἰσιδώρου καὶ τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀργυροπούλου περιορίζεται πρὸς τὰ κάτω μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1451 τὸ πολὺ.

Φθάσας δ' εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Ἀργυρόπουλος παρεδόθη ὄλος εἰς τὸν πάπαν Νικόλαον, καθ' ἃ ἀποδεικνύει ἢ πρὸς αὐτὸν ἀναφορὰ αὐτοῦ, ἣτις εἶνε ἅμα καὶ ῥητὴ ὁμολογία πίστεως πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας¹, παρ' οὗ δίκην ἀνταλλάγματος ζητεῖ τὴν προστασίαν τῶν υἱῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Νικολάου. Τούτους, ἴσως συμεταβάοντας ἤδη μετ' αὐτοῦ εἰς Ῥώμην, ἀφιερώνει εἰς τὸν πάπαν, ὥστε αὐτοὺς ἐγκαταλέξει τῷ θειοτάτῳ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας κλήρῳ, ὥστε δούλους αὐτοὺς εἶναι ἀπὸ γε τοῦ νῦν εἰς ἅπαντα τὸν δοθησόμενον αὐτοῖς παρὰ θεοῦ βίον².

Τὰ ποτελέσματα τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τὸν Νικόλαον Ε' μένουσιν ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς, εἰ καὶ ἐπιτρέπεται νὰ εικάσωμεν, ὅτι ὁ πάπας, εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς τελείας εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν προσχωρήσεως ἀνδρὸς ἐκ τῶν πρωτευόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἶος ὁ Ἀργυρόπουλος, παρέσχεν εὐήκοον οὖς εἰς τὰ αἰτήματ' αὐτοῦ. Καὶ ἴσως μὲν τὰ δύο ἐν τῇ ἀναφορᾷ μνημονευόμενα τέκνα τοῦ Ἀργυροπούλου ἔμειναν ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἣ περιπτώσει πράγματι παρηκολούθησαν τὸν πατέρα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἢ ἐστάλησαν αὐτόσε κατόπιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν ἐγκατεστάθη τότε ὀριστικῶς ἐν Ῥώμῃ, ἐπειδὴ εὐρίσκομεν αὐτὸν καὶ πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1452, καθ' ἃ θέλομεν ἶδει παρακατιόντες. Καὶ δὲν μαρτυρεῖται μὲν ὁ χρόνος τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ· ἀλλ' εὐλόγως δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν, ὅτι ἢ ἐν Ῥώμῃ διατριβὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε βραχεῖα, κρίνοντες ἐκ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἐπηκολούθησαν εἰς τὴν ἄρνησιν, ἣν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντέταξαν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πάπα. Καὶ δὴ ἢ ἐν Βυζαντίῳ ἀποτυχία τῆς πρεσβείας τοῦ Ἰσιδώρου τὸν μὲν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον ἔπεισεν, ὅτι ἐπεβάλλετο νὰ κατευιάσῃ τὴν ῥωμαϊκὴν αὐλὴν διὰ τῆς εἰς Ῥώμην ἀποστολῆς τοῦ Ἀνδρονίκου Βρυεννίου Λεοντάρη, τὸν δὲ Νικόλαον Ε' παρώξυνεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, τελευτῶντος τοῦ Σε-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 135, 27 - 140, 21.

² Ἀργυροπουλείων σ. 140, 22 - 141, 4.

πτεμβρίου ἢ ἀρχομένου τοῦ Ὀκτωβρίου 1451, ἀπέστειλεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν αὐστηροτάτην, ἣν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς τελεσίγραφον τῆς Δύσεως πρὸς τὸ ἐκπνέον Βυζάντιον ¹.

Εἶνε λοιπὸν λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ πάπας παρώρμησε τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅστις εἶχεν ἤδη ὁμολογήσει πίστιν εἰς αὐτὸν, νὰ μεταβῆ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐπέστρεφεν αὐτόσε ὁ Λεοντάρης μετὰ τῆς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον ἐπιτακτικῆς καὶ σχεδὸν ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Νικολάου Ε', ὅπως συνεργήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς δι' αὐτῆς διατυπωμένας ἀπαιτήσεις τῆς ὀριστικῆς καθυποτάξεως εἰς τὸν Ὅρον τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, τῆς ἐγγραφῆς τοῦ πάπα ἐν τοῖς διπτύχοις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ καθαιρεθέντος πατριάρχου Γρηγορίου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ἄν δὲ ταῦτα ἔχωσιν οὕτως, ὡς χρόνος τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀργυροπούλου δύναται μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ ὀρισθῆ τὸ φθινόπωρον ἢ ὁ χειμῶν τοῦ 1451.

Ἐπιστρέψας δ' ἐπέτεινε τὸν ζῆλον αὐτοῦ πρὸς ὑπερίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος τῶν ἐνωτικῶν, ζῆλον θερμανθέντα ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ παρουσίας καὶ τῶν παροτρύνσεων, ἴσως δὲ καὶ χορηγιῶν τοῦ πάπα.

¹ **Σπυρ. Π. Λάμπρου** Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Γ' σ. 909 κ. ἐ. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νικολάου εὑρηται ἐκδεδομένη λατινιστὶ παρὰ τῷ *Raynaldus* (*Annales ecclesiastici* ἔτ. 1501 ἀρ. 1-2). Ἑλληνικὴ δ' αὐτῆς μετάφρασις ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ φιλοπονηθεῖσα ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ **Ἀρκουδίου** (*Opuscula aurea theologica*. Ἐν Ῥώμῃ. 1630 σ. 685 κ. ἐ.) καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀνετυπώθη μετὰ τινων σφαλμάτων παρὰ τῷ *Migne* (Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. ΡΞ' σ. 1201 κ. ἐ.) καὶ ὑπὸ τοῦ *Dethier* ἐν τοῖς *Monumenta Hist. Hung.* Τόμ. ΚΑ', μέρ. α' σ. 563 κ. ἐ. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει φέρει ἡμερομηνίαν *πέμπτη πρὸ καλανδῶν Ὀκτωβρίων*, ἧτοι 28 Σεπτεμβρίου, ἐν δὲ τῷ λατινικῷ πρωτοτύπῳ *V. Id. Oct.*, ἧτοι 11 Ὀκτωβρίου, ἣν ἡμέραν ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου ἀποδέχεται καὶ ὁ *Pastor* (*Geschichte der Päpste* ἐκδ. γ'-δ'. Ἐν Φρειδούργῳ. 1901 Τόμ. Α' σ. 578 κ. ἐ.), κακίζων τὴν ὑπὸ τοῦ *Frommann* καὶ *Kayser* ἀθαιρετον μεταβολὴν τῆς ἡμερομηνίας εἰς 15 Ὀκτωβρίου. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως *πέμπτης πρὸ καλανδῶν Ὀκτωβρίων* φέρουσι καὶ τινες τῶν τὸ λατινικὸν πρωτότυπον περιλαμβανόντων κωδίκων, οἷος ὁ *Valicanus latinus 3878* ἐν φ 171. Πρὸς *Legrand* *Bibliographie hellénique* Τόμ. Α' σ. XXXIV. Τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἐπληρωρωμένην μετ' ἀντιβολὴν δέκα κωδίκων, θέλω συμπεριλάβει εἰς τὰ ἐμὰ Παλαιολόγια.

Διὰ τοῦτο δὲ, ὅτε καὶ πάλιν παρουσιάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστελλόμενος ὑπὸ τοῦ πάπα ὁ Ἰσίδωρος τὸν Νοέμβριον τοῦ 1452¹, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Λατῖνον ἐπίσκοπον Μυτιλήνης Λεονάρδον τὸν Χῖον, ῥητῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τε τοῦ Οὐβερτίνου Πουσκούλου καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Λεονάρδου, ὅτι ὀλίγιστοι ὑπῆρξαν οἱ πρόθυμοι νάποδεχθῶσι τὴν ἔνωσιν, ἐν οἷς ὁ Θεόφιλος Παλαιολόγος, ὁ Ἀποστόλης καὶ ὀλίγοι ἱερομόναχοι καὶ λαϊκοί, μεταξὺ δὲ τῶν ὀλιγίστων τούτων ἐν τοῖς πρώτοις ὁ Ἀργυρόπουλος².

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἔρις ἐξακολουθεῖ ἀκόμη δεινῆ, ἐν ᾧ τὰ πυροβόλα τοῦ Μωάμεθ σείουσιν ἤδη μετ' οὐ πολὺ τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπίκειται τέλος ἢ ἄλωσις τῆς βασιλευούσης. Τίνες δ' αἱ κατὰ τὴν πολιορκίαν περιπέτειαί καὶ αἱ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν τύχαι τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ τῶν οἰκογενῶν αὐτοῦ ἀγνοοῦμεν τελείως. Ἐκ δύο ἐπιστολῶν τοῦ Δονάτου Ἀτζαῖώλη, ἀνήκοντος εἰς τὸν γνωστὸν οἶκον τῶν ἀρξάντων τῶν Ἀθηνῶν Φλωρεντίνων δουκῶν, γεγραμμένων τῇ 5 καὶ τῇ 6 Αὐγούστου 1454, μαρθάνομεν, ὅτι τότε ὁ Ἀργυρόπουλος εὕρισκετο ἐν Ἰταλίᾳ, ἅτε μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος, τὴν ἀποβολὴν πάσης τῆς οὐσίας καὶ τὴν εἰς χεῖρας τῶν βαρβάρων ἐγκατάλειψιν τῶν υἱῶν

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. λγ'.

² *Ubertini Pusculi Constantinopoleos ἐνθ' ἀν. Β:βλ. Γ' στ. 662 κ. ε.*

Carus Musis et Palladis arte
insignis plures docuit, dictisque retorsit
esse pius papaeque fidem servare deoque,
Argyropulus ea tunc tempestate Joannes;
hunc sequitur tanto dignus doctore Michael
Byzantinus; erat cognomen Apostolus illi.

Leonardi Chiensis ... epistola ἐκδ. Dethier (Monumenta Hung. Hist. Τόμ. ΚΑ', μέρ. α' σ. 561) Intellexi plane, praeter Argyropilum, artium magistrum, Theophilum Palaeologum, Hieromonachosque quosdam paucos, et alios laicos, quod ambitio Graecos quasi omnes captivasset, ut nemo esset, qui, zelo fidei vel salutis suae motus, prius videretur fieri velle suae opinionis et pertinaciae contemptor.

φυγῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν πάπαν. Ὀλίγον δὲ πρὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ τῆς 6 Αὐγούστου, ὁ Ἀργυρόπουλος εὐρίσκετο ἐν Βονωνία. Ἐκεῖθεν συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Ἀτζαϊώλη περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν Φλωρεντία· ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς αὐτοῦ ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν εἰς ταύτην τὴν πρόθεσιν, προσθέτων πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος εἶχεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πλείστους ὄσους τοὺς μετ' αὐτοῦ συνδεομένους δι' οἰκειότητος καὶ θαυμάζοντας τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἐν οἷς πρῶτος αὐτός. Ὑπόσχεται δὲ καὶ νὰ φροντίσῃ, ὅπως ὁ Ἀργυρόπουλος τύχῃ ἐν Φλωρεντία θέσεως τιμητικῆς καὶ ἀνταποκρινομένης πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος εἶχεν ἤδη πρότερον διέλθει ἐκ Φλωρεντίας, διότι ὁ Δονᾶτος λέγει, ὅτι καὶ προφορικῶς ἤδη εἶχον ὁμιλήσει περὶ τούτων πάντων πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ (*ante discessum tuum*), καὶ προέτρπεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Φλωρεντίαν (*tuum igitur erit ad nos redire*)¹. Ἀλλ' ἐν τούτοις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ αὐτὸς Δονᾶτος Ἀτζαϊώλης, ἐπιστέλλων εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον τῇ 20 Αὐγούστου 1454, ἔγραφεν, ὅτι εἶχεν ἀποστείλει εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν, ἣν εἶχε παραδώσει εἰς φίλον, ὅπως διακομίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἔμαθεν, ὅτι διέτριβεν ἀκόμῃ ἐν Βενετία, ἀναμένων πλοῖον, ὅπως μεταβιβάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὐχεται δὲ ταχυτάτην τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ (*reditum velocissimum exopto*) καὶ παραθαρρύνει, ὅπως μὴ παύσῃ μελετῶν νὰ ἐπανέλθῃ (*semper cogites de reditu tuo*)².

Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος, διασωθεὶς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἴσως τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀπῆλθεν ἔπειτα πιθανῶς μόνος εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ἐξεύρη πόρον ζωῆς. Ἐξετάσας δὲ τὰ ἐκεῖ καὶ πεισθεὶς, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξοικονομήσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς οἰκείους, ἰδίως ἐν Φλωρεντία, διὰ τῆς προστασίας τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 222-3. 313-4.

² Ἀργυροπουλείων σ. 223-4.

ισχυρῶν φίλων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπως συμ-
 παραλάβῃ καὶ τοὺς οἰκείους.

Ἄλλ' ἢ ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲν ἐπῆλθεν ἀμέσως,
 διότι οἱ δεσπότες τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κινδυνευούσης Πελοπον-
 νήσου εἶχον ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν ἀνδρῶς καὶ τᾶλλα μὲν χρη-
 σιμωτάτου, εἶπερ τις δὲ καὶ ἄλλος γινώσκοντος τὰ ἐν Ἰταλίᾳ
 πράγματα καὶ δυναμένου ἐπωφελῶς νὰ πρεσβεύσῃ εἰς τὴν Ἑσπε-
 ρίαν. Καὶ πράγματι ὁ Ἀργυρόπουλος τὸν Μάρτιον τοῦ 1456 εὐ-
 ρίσκετο ἐν Ῥώμῃ, καὶ συνιστᾶτο δι' ἐπιστολῆς ὑπὸ τοῦ ἐν ἔτει
 1455 διαδεχθέντος τὸν Νικόλαον Ε' πάπα Καλλίστου Γ' εἰς τὸν
 δοῦκα Μεδιολάνου Φραγκῆσκον Σφόρτσαν ὡς πρέσβυς τοῦ δεσπό-
 του Πελοποννήσου Θωμᾶ Παλαιολόγου, ὑπὸ πολλῶν κεκοσμη-
 μένος ἀρετῶν, γινώσκων ἄριστα τὴν τε ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατι-
 νικὴν καὶ ἀνέκαθεν ὑπάρξας καθολικὸς καὶ προασπιστὴς καὶ συνή-
 γορος τῆς ἐνώσεως ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸν δὲ λόγον τῆς ἀφίξεως
 αὐτοῦ, προσθέτει ὁ πάπας, θὰ μάθῃ ὁ δοῦξ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρ-
 γυροπούλου¹. Ἦτο δὲ οὗτος ἢ ἐπιδίωξις τῆς ἀποστολῆς βοηθείας
 ἐναντίον τῶν Τούρκων πρὸς ἄμυναν τῆς Πελοποννήσου καὶ σταυ-
 ροφορίαν ἐναντίον αὐτῶν χάριν ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὃν σκοπὸν ἐπεδίωκε ταῦτοχρόνως ὁ ἕτερος δεσπότης τῆς
 Πελοποννήσου Δημήτριος διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ πρέσβεως
 Φραγκουλίου Σερβοπούλου².

¹ Ἴδε τὴν ἀπὸ 15 Μαρτίου 1456 ἐπιστολὴν τοῦ πάπα Καλλίστου ἐν τοῖς Ἀργυρο-
 πουλείοις σ. 314-5.

² Τὰ κατὰ τὰς δύο ταύτας χωριστὰς πρεσβείας πολλαχῶς συνεχύθησαν μέχρι τοῦδε.
 Παρὰ τῷ *Ducange* (*Familiae byzantinae* σ. 244) ἐξεδόθη ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου
 Παλαιολόγου, γραφεῖσα τῇ 12 Δεκεμβρίου 1455, δι' ἧς συνιστᾶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς
 Γαλλίας, τὸν Κάρολον Ζ', τὸν ὑπ' αὐτοῦ στελλόμενον πρέσβυν Φραγκούλιον (Σερβόπου-
 λον), ὃν ὁ πάπας Κάλλιστος διὰ μὲν ἐπιστολῆς τῆς 23 Φεβρουαρίου 1456, ἐκδοθείσης ὑπὸ
 τοῦ Ἀδριανοῦ *Cappelli* (Giovanni et Icaacio Argiropulo ἐν τῷ Archivio Storico
 Lombardo Τόμ. ΙΗ', 1891, σ. 168), συνέστησεν εἰς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Φραγκῆσκον
 Σφόρτσαν, διὰ δ' ἐπιστολῆς τῆς ὑστεραίας, 24 Φεβρουαρίου, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας
 (*Gobelinus* ἐπιστ. 8. — Pii II Comment. σ. 192 παρὰ τῷ *Ducange* ἐνθ' ἀν.). Ὁ
 δὲ *Hopf* (*Geschichte Griechenlands* ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie τοῦ *Ersch*

Δὲν ἔμελλε δ' ἡ πρεσβεία ἐκείνη τοῦ Ἀργυροπούλου νὰ περιορισθῆ εἰς μόνην τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ φαίνεται προτιθέμενος νὰ μεταβῆ καὶ εἰς Παρισίους. Ἐξάγεται δὲ τοῦτο ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου πρὸς τὸν ἰατρὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ζ' Θωμᾶν¹, δι' ἧς παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν παρὰ τοῖς Τούρκοις αἰχμαλώτων καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτὸν τὸν εἰς Γαλλίαν χάριν ἐπιδιώξεως τοῦ σκοποῦ τούτου μεταβαίνοντα Ἀργυρόπουλον, ὅστις ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μέρος οὐκ ἀνάξιον λόγου τοῦ πολυπενθεστάτου ἐκείνου ναυαγίου τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους (*Est enim etiam ipse non mediocris pars luctuosissimi illius naufragii*)².

Τὴν δ' ἐκτέλεσιν τῆς προθέσεως τοῦ Ἀργυροπούλου, ὅπως μεταβῆ εἰς Γαλλίαν, διδασκόμεθα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου πρὸς τὸν Δονᾶτον Ἀτζαιώλην, γραφείσης μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, τῇ 31 Μαΐου, ἐν ἧ λέγεται, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος, τυχὼν ἀρίστης δεξιώσεως παρὰ τοῦ δουκὸς Μεδιολάνου Φραγκίσκου Σφόρτσα, μετέβη πρὸς τοὺς Ὑπεραλπείους (*transivit ad Transalpinos*)³.

καὶ *Gruber* Τόμ. 86 σ. 125, παραπέμπων εἰς τὸ παρὰ τῷ *Ducange* κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ τοῦ Φραγκουλίου Σερδοπούλου ἔγγραφον, ἐκ πλάνης ἀντ' αὐτοῦ ποιεῖται μνείαν τοῦ Ἀργυροπούλου ὡς πρέσβως τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου. Εἰς τὴν πλάνην δὲ ταύτην παρεσύρθησαν ὁ *Hertzberg* (*Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens* Τόμ. Β' σ. 561) καὶ ὁ *William Miller* *The Latins in the Levant* σ. 451. Ὁ δὲ *Pastor* (*Geschichte der Päpste*, ἐκδ. γ'-δ', ἐν Φρειδούργῳ. 1889 Τόμ. Α' σ. 728) οὐχ ἤττον ἐσφαλμένως λέγει, ὅτι ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος ὑπῆρξε πρέσβυς τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου μετὰ τοῦ Φραγκουλίου καὶ ὅτι ὑπεστηρίχθη χρηματικῶς ὑπὸ τοῦ πάπα Καλλίστου, καίπερ παραπέμπων ἐν σημ. 4 εἰς τὸ προμνημονευθὲν ἄρθρον τοῦ *Cappelli*, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει ἡ τοιαύτη σύγχυσις, ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευομένων δύο ἐγγράφων, ὧν τὸ ἕτερον εἶνε ἡ πρὸς τὸν Φραγκίσκον Σφόρτσαν ἐπιστολή τοῦ Καλλίστου ἢ καὶ παρ' ἡμῶν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐκδοθεῖσα ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις σ. 314-5, διαστελλονται αἱ δύο πρεσβεΐαι, ἡ τοῦ Σερδοπούλου ἐκ μέρους τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου καὶ ἡ τοῦ Ἀργυροπούλου ἐκ μέρους τοῦ Θωμᾶ.

¹ Τοῦτον ἐπονομάζει *Coronaeus* ὁ *Klette* ἐνθ' ἀν. σ. 74.

² Ἀργυροπουλείων σ. 316-7.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 315 ἀρ. 6. Πρὸλ. *Hodius* ἐνθ' ἀν. σ. 196 κ. ἐ. Ἡ φράσις εἶνε οὕτω ξητῆ, ὥστε ἄπορον εἶνε πῶς ὁ *Klette* ἐνθ' ἀν. σ. 74, καίπερ ποιούμενος μνείαν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, λέγει περὶ τῆς εἰς Γαλλίαν μελετωμένης ἀποδημίας *Doch schein es zur Ausführung derselben nicht mehr gekommen zu sein*.

Συγχαίρει δ' ὁ Φίλελφος διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς τῷ Δονάτω καὶ τοῖς νέοις τῆς Φλωρεντίας, ὅτι προέκριναν τοιοῦτον ῥήτορα καὶ φιλόσοφον πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἐλληνικῆς, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπίσταται ἄριστα τὴν λατινικὴν. Ἀγγέλει δ' εἰς αὐτὸν, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος θὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ Γαλλίας τὸν τεταγμένον χρόνον (*ad constitutum tempus*)¹.

Ἐκ τούτων ἐκφαίνεται, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἤδη πρὸ τῆς εἰς Παρισίους ἀναχωρήσεως εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάξῃ ἀπὸ τακτοῦ χρόνου ἐν Φλωρεντίᾳ δημοσίᾳ καὶ ὅτι χάριν τούτου ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ ταχέως ἐκ Γαλλίας. Προέβη δ' εἰς τοιαύτην ἀπόφασιν τοῦτο μὲν ἔνεκα τῆς μετὰ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ἐνεργείας αὐτοῦ ματαιώσεως τῶν ἐλπίδων σταυροφορίας ἐναντίον τῶν Τούρκων, τοῦτο δ' ἔνεκα τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πραγμάτων, χωροῦντων ὁσημέραι ἐπὶ τὰ χεῖρω καὶ βαινόντων πρὸς τὰ ἔσχατα.

Θέατρον δὲ τῆς νέας δράσεως τοῦ ἄλλοτε διδάξαντος ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆρξε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φλωρεντίας, τὸ περιώνυμον Studio. Ἰδρυθὲν ἤδη τῷ 1321 καὶ ἐνισχυθὲν τῷ 1360 διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλληνικῆς ὑπὸ τοῦ Καλαβροῦ Λεοντίου Πιλάτου, ἔτι μᾶλλον ἐκαλλιέργησεν ἐν ταῖς παρὰ τὸν Ἄρνον Ἀθήναις τῶν μέσων αἰώνων τὰ ἐλληνικὰ γράμματα διὰ τῆς γονίμου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1397 διδασκαλίας τοῦ Μανουήλ Χρυσολωρᾶ. Ἀλλ' ἰδίως τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο, παρακμάσαν ἐν τῷ μεταξύ ἢ καὶ ὄλως ἐκλιπὸν, ἀνεγεννήθη εἰς νέαν ζωὴν ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1412 ἀνασυστάσεως καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ δουκὸς Κοσμᾶ Α' τοῦ ἐκ Μεδίκων ἐπιφανοῦς προστασίας οὕτως, ὥστε μεσοῦντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εἶχε περὶ τοὺς πεντήκοντα καθηγητάς. Ἐν τῷ οὕτως ἀκμάζοντι πανεπιστημίῳ ἔτυχε ὁ Ἀργυρόπουλος διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Δονάτου καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ φίλων, ἐν οἷς τακτέος καὶ ὁ Μαικῆνας Κοσμᾶς ὁ Μεδικός, τῆς τιμῆς νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν καθηγετικὴ ἔδρα χάριν διδα-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 315-6.

σκαλίας τῆς ἠθικῆς καὶ φυσικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ποιήσεως ἐλληνιστί τε καὶ λατινιστί¹.

Ὁ δὲ χρόνος καὶ ἡ διάρκεια τοῦ πρώτου αὐτοῦ διορισμοῦ δὲν γινώσκονται ἀκριβῶς. Ἀλλὰ πιθανῶς διωρίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς 5 Φεβρουαρίου 1457, καὶ δὴ ἐπὶ ἐν ἔτος². Ὅπωςδὴποτε δὲ βλέπομεν αὐτὸν ἀρχόμενον δημοσίᾳ τῆς διδασκαλίας τῶν πρώτων πέντε βιβλίων τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους τῆ 4 Φεβρουαρίου 1457. Ἐπηκολούθησε δ' ἡ ἐρμηνεία τῶν λοιπῶν βιβλίων τῶν Ἠθικῶν, τῶν τριῶν πρώτων βιβλίων τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, τοῦ Περὶ ψυχῆς καὶ τῶν Μετεωρολογικῶν, ἧς ἤρξατο τῆ 21 Νοεμβρίου 1462, ἀνανεωθέντος ἐν τῷ μεταξύ τοῦ μετὰ τῆς φλωρεντικῆς πολιτείας συμβολαίου αὐτοῦ³.

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 333 ἀρ. 3.

² Ὁ *Klette* ἐνθ' ἄν. σ. 74 κ. ἐ. ἐξάγει ἐκ τῆς πρώτης ἀνανεώσεως τοῦ διορισμοῦ τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1458, γενομένης ἐπὶ διετίαν (Ἀργυροπουλείων σ. 331), ὅτι διετῆς ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος αὐτοῦ διορισμός, καὶ δὴ ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1456 μέχρι 4 Ὀκτωβρίου 1458. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐξάγεται ἀναγκασίως ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀνανεώσει τοῦ διορισμοῦ λεγομένων *pro duobus annis immediate secuturis, finito tempore sue primeve electionis*. Πολὺ δὲ μᾶλλον δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ πρῶτος διορισμός ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς 5 Φεβρουαρίου 1457, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνός μὲν τὴν τῆ προτεραία, 4 Φεβρουαρίου, 1457 ἄρξιν τῆς διδασκαλίας τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν ("Ἴδε τὴν ἐπομένην σημείωσιν) καὶ τὴν τελευταίαν ἀνανέωσιν τοῦ διορισμοῦ ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τῆς 5 Φεβρουαρίου 1466 (Ἀργυροπουλείων σ. 332. Πρβλ. σ. 338). Λήξαντος δὲ τοῦ πρώτου ἔτους τῆ 5 Φεβρουαρίου 1458, ἀνευῶθη ἔπειτα ἐπὶ τῇ μελλούσῃ ἐπαναλήψει τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου ὁ διορισμός τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1458 (Ἀργυροπουλείων σ. 331) ἐπὶ διετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἔτους, ἦτοι ἀπὸ τῆς 5 Φεβρουαρίου 1458 μέχρι τῆς 5 Φεβρουαρίου 1460, καὶ ἀνευῶτο κατόπιν κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ἀρχόμενα καὶ ταῦτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας· διὸ ταύτην τὴν ἡμερομηνίαν ἔφερε καὶ ὁ τελευταῖος ἐπὶ πενταετίαν ἀναδιορισμός (Ἀργυροπουλείων σ. 332).

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. ζ' σημ. 1 τὰς ἐπιγραφὰς τῶν κεχροτισμένων Εἰσαγωγῶν εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου (*Praefationes*), ἃς ἐκ τοῦ ἴσως αὐτογράφου αὐτοῦ κώδικος τοῦ ἐν τῇ Ῥικκαρδιανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Φλωρεντίας ὑπ' ἀρ. 120 ἐξέδωκεν ὁ *Müllner*. Τοῦτων ἡ μὲν πρώτη λέγεται IV. Februarii, hora XIV, die Veneris, 1456, habita. Ἀλλὰ πρὸς Πρακτικὴν συμπίπτει ἡ 4 Φεβρουαρίου 1457 καὶ οὐχὶ ἡ τοῦ 1456. Ἄλλως δὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἤρχισεν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀργυροπούλου τὸν Φεβρουάριον 1456, ἀφ' οὗ ἀργότερον μόνον εἶδομεν αὐτὸν ἐγκαθιστάμενον ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ἄλλως κατ' ἀρχὰς ἀπησχόλει αὐτὸν ἡ ἐκτέλεσις τῆς πρεσβευτικῆς αὐτοῦ ἐντολῆς. Διὸ ὀρθῶς ὁ *Klette* ἐνθ' ἄν. σ. 76 σημ. 1 παρατηρεῖ, ὅτι τὴν 4 Φεβρουαρίου 1456 πρέπει νὰ ἐκλάδωμεν ὡς

Ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φλωρεντίας ἔγεινεν ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῷ τετρακοσίων φλωρινίων. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ δὲ μισθῷ ἀνενεώθη ὁ διορισμὸς τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1458 ἐπὶ διετίαν¹. Ἐξηκολούθησε δ' ἔπειτα ἀναδιοριζόμενος ὁ Ἀργυρόπουλος². Οὕτω διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐπὶ δεκατέσσαρα ὄλα ἔτη μέχρι τῆς 5 Φεβρουαρίου 1471, ἄτινα, ἂν ὑπολογίσωμεν καὶ τὸν χρόνον τῆς πρώτης συμφωνίας τοῦ Ἀργυροπούλου μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Φλωρεντίας, γενομένης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου πρὸς τὸν Δονᾶτον Ἀτζαϊώλην, τὸν Μάϊον 1456 πρὸ τῆς εἰς Γαλλίαν ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀργυροπούλου³, δύναται νάναδιβάσθῃ εἰς δεκαπέντε ἐν ὄλῳ ἔτη⁴.

Ἵπῆρξαν δὲ τὰ ἔτη τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου τῶν ἀρίστων τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστημονικὴν καὶ διὰ τὴν εὐφημίαν ἧς ἐτύγχανεν ὡς ὕπατος φιλόσοφος⁵ καὶ ὡς

τὴν τοῦ 1457 κατὰ τὸν *Calculus Florentinus*. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ, νομίζω, πρέπει νὰ εἰσασθῇ καὶ περὶ τῆς 1 Φεβρουαρίου 1457 (= 1458) τῆς δευτέρας *Praefatio*. Ἄγνωστον δ' ἂν τοῦτο ἰσχύη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν χρονολογιῶν τῶν *Praefationes*, ὧν μόνον τὸ ἔτος καὶ ἡ ἡμερομηνία, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ὀρίζεται πλὴν ἢ ἐν τῇ τετάρτῃ αὐτῶν. Περὶ ταύτης λέγεται *die V. Novembris . . . die Mercurii 1460 habita*. Πράγματι δὲ ἡ 5 Νοεμβρίου 1460 συμπίπτει πρὸς ἡμέραν Τετάρτην. Κατὰ ταῦτα εἶνε πιθανόν, ὅτι μόνον τῶν δύο πρώτων *Praefationes* αἱ χρονολογίαι νοοῦνται κατὰ τὸ φλωρεντικὸν ἡμερολόγιον, αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι κατὰ τὸ κοινόν.

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 330.

² Ὁ τελευταῖος ἀναδιορισμὸς ἔγεινεν ἐπὶ πενταετίαν τῷ 1466. Ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 332.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. μ'.

⁴ Τοιοῦτος ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ *Bart. Fontius* (*Annales suorum temporum* ἐκδ. *Galletti*. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1847 σ. 154). Τοῦτου δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπεδέχθη καὶ ὁ *Voigt-Lehnerdt* *Die Wiederbelegung des classischen Alterthums* Τόμ. Α. σ. 371. Ἄλλ' ὁ *Fontius*, λέγων, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος προσελήφθη ὡς καθηγητὴς ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, ἀναγράφει τι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνυόμενον, ἐπειδὴ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων, ὁ διορισμὸς δὲν ἔγεινε διὰ μιᾶς δι' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ Ἀργυρόπουλος ἐδίδαξεν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀλλ' ἀνενεῦστο ἐκάστοτε διὰ νέων ἀποφάσεων τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας. Ὁρθῶς δὲ παρετήρησε τοῦτο ἤδη ὁ *Klette* ἐνθ' ἂν. σ. 74.

⁵ *Voigt-Lehnerdt* *Die Wiederbelegung des classischen Alterthums* Τόμ. Α. σ. 369.

ὁ μεταξὺ τῶν Λατίνων εὐφρέστατος τῶν Ἑλλήνων¹. Κατὰ τοὺς τοὺς χρόνους ἐδόθη εἰς αὐτὸν εὐκαιρία νάσχοληθῆ ἔν μέρει διδάσκων καὶ ἐρμηνεύων τὰς ἀριστοτελικὰς συγγραφὰς εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτῶν εἰς τὴν λατινικὴν. Ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου πολλαπλασιασθέντες διεδόθησαν οἱ κώδικες τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων μεταφράσεων τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραφεῶν, ὧν πλεῖστοι ὅσοι περιεσώθησαν ἔν ταῖς ἐσπερίαις βιβλιοθήκαις, ἰδίως ταῖς τῆς Ἰταλίας². Ἀπὸ δὲ τοῦ 1478, ζῶντος ἔτι τοῦ Ἀργυροπούλου, ἤρχισεν ἡ διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσις τῶν μεταφράσεων ἐκείνων τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν, τῶν Κατηγοριῶν, τῶν Σοφιστικῶν ἐλέγχων, τῶν Ἀναλυτικῶν προτέρων καὶ ὑστέρων, τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, τῶν Μετὰ τὰ φυσικὰ, τοῦ Περὶ ἐρμηνείας, τοῦ Περὶ ψυχῆς, τοῦ Περὶ οὐρανοῦ καὶ τῆς ψευδαριστοτελικῆς ἐπιστολῆς πρὸς Ἀλέξανδρον ὡς καὶ τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ Πορφυρίου εἰς τὰς πέντε φωνάς. Αἱ μεταφράσεις δὲ αὗται εἴτε καθ' ἑαυτὰς εἴτε μετ' ἄλλων μεταφράσεων ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφεῶν ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλων γενομένων ἐξετυπώθησαν κατ' ἐπιανάληψιν ὑπὸ διαφόρων ἐκδοτῶν ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς Εὐρώπης μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος καὶ πέραν³. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης δὲ ταύτης διαδόσεως καὶ εὐδοκιμήσεως τῶν ἀριστοτελικῶν μεταφράσεων τοῦ Ἀργυροπούλου δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἄνευ ὑπερβολῆς, ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ εἴπερ τις καὶ ἄλλος συντελέσας εἰς τὴν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ γυνῶσιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σταγει-

¹ *Vespasiano da Bisticci* Vite de' uomini illustri del secolo XV παρὰ τῷ *Mai* Spicilegium Romanum. Ἐν Ῥώμῃ. 1839 Τόμ. Α' σ. 437.

² Ὅπόσον περιζήτητοι ἦσαν οἱ κώδικες οἱ περιέχοντες μεταφράσεις τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου γενομένων ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βερνάρδου Riccio, γράφοντος τῇ 7 Ἰουνίου 1490 ἐκ Τικίνου (Ἡαβίας) πρὸς τὸν Βαρθολομαῖον Κάλδον, ὅτι διὰ τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ εὔρε τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου μετάφρασιν τῶν Ἠθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἣν ἐζήτηε οἰκείος τις τοῦ δουκὸς τῶν Μεδιολάνων. Ἴδε *Magenta* I Visconti e gli Sforza Τόμ. Α' σ. 451.

³ Ἴδε τὰς παρὰ *Legrans* Bibliographie hellénique. . . aux XVe et XVIe siècles Τόμ. Γ' σ. 466 ἐν λ. Argyropoulos ὑπερεξήκοντα παραπομπὰς εἰς τοιαύτας ἐκδόσεις, πρὸς δὲ ταύταις τὰς ἐν Τόμ. Δ' σ. 360 ἐν λ. Argyropoulos εἰκοσιεννέα παραπομπὰς.

ρίτου, εἰ καὶ διάφοροι ἤδη ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἢ καὶ κατόπιν ἐξη-
νέχθησαν γινῶμαι περὶ τῶν μεταφράσεων αὐτοῦ τούτων¹.

Συγκροτεῖται δὲ κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα περὶ τὸν Ἀργυρόπουλον
καὶ δι' αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐν αὐτῇ
τῇ οἰκίᾳ τοῦ διδασκάλου εὐγενῆς κύκλος μαθητῶν αὐτοῦ καὶ φί-
λων ἐκ τῶν προεχόντων ἐν τῇ πόλει, σχολαζόντων περὶ τὸν Ἀρι-
στοτέλην καὶ σχεδὸν οὐχ ἤττον αὐτοῦ θαυμαζόντων τὸν Ἑλληνα
sommo filosofo². Καὶ τῶν μὲν θαυμαστῶν αὐτοῦ τούτων καὶ
προστατῶν προεξάρχει αὐτὸς ὁ δοῦξ Κοσμᾶς ὁ Μέδικος, εἰς ὃν
καὶ ἀφιέρωσεν ὁ Ἀργυρόπουλος δι' ἰδίου προλόγου τὴν μετάφρασιν
τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν³, τὴν τῶν Ἀναλυτικῶν προτέρων⁴,
τὴν τῶν Μετὰ τὰ φυσικὰ⁵, τὴν Περὶ ψυχῆς⁶ καὶ πρόχειρον μετά-
φρασιν τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως⁷.

Ἀδιάπτωτος δὲ ὑπῆρξεν ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ Ἀργυ-

¹ Ἴδε P. Bayle Dictionnaire historique et critique Τόμ. Α' σ. 308.— *Adrien Baillet* Jugement des savans sur les principaux des auteurs. Revis, corrigés et augmentés par M. de la Monnoye. Ἐν Παρισίοις. 1722 Τόμ. Γ' σ. 28 κ. ε.— *Migne* Ἑλληνικῆς πατρολογίας Τόμ. PNH' σ. 990. — Πρὸς τὴν εἰς τὸν Φραγκίσκον Γονζάγαν ἀφιέρωσιν τοῦ Μιχαὴλ Σοφιανοῦ εἰς τὴν παρὰ τῷ Junta τῷ 1574 ἔκδοσιν τῆς μεταφράσεως τοῦ Περὶ ψυχῆς (*Legrand* ἔνθ' ἄν. Τόμ. Δ' σ. 186, 187).

² Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου καθ' ὅλου ἴδε *Vespasiano da Bisticci* ἔνθ' ἄν. Piero Acciajuoli § 7. Donato Acciajuoli § 4.

³ *Bandini* Bibliotheca Leopoldina Laurentiana Τόμ. Γ' σ. 107. — *Legrand* ἔνθ' ἄν. Τόμ. Γ' σ. 90.

⁴ *Bandini* ἔνθ' ἄν. σ. 108.

⁵ *Bandini* Catalogus codicum Bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Ι' σ. 234 Plut. LXXXIV cod. 1.

⁶ *Bandini* ἔνθ' ἄν. — *Τοῦ αὐτοῦ* Bibliotheca Leopoldina Laurentiana Τόμ. Γ' σ. 108.

⁷ Εἰς τὸν Κοσμᾶν Μέδικον εἶνε ἀφιερωμένη ἡ μετάφρασις αὕτη ἐν τῷ κώδικι CLXVI τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης (*Bandini* Bibliotheca Leopoldina Laurentiana Τόμ. Γ' σ. 107) καὶ ἐν τῷ Cod. phil. 36 τῆς Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης τῆς Γοτtingης. Ὁ δὲ O. v. Gebhardt (Ein Codex Corvinianus in der Universitätsbibliothek zu Göttingen ἐν τῷ Centralblatt für Bibliothekswesen. 1884 σ. 141) ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ προχειρῶς γενομένη αὕτη μετάφρασις εἶνε διάφορος τῆς ἔπειτ' ἀναθεωρηθείσης καὶ ἀφιερωθείσης εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Κοσμᾶ Πέτρον Μέδικον. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ καὶ περὶ τῶν Ἀναλυτικῶν προτέρων, ἅτινα βλέπομεν ἀφιερούμενα πρῶτον μὲν εἰς τὸν Κοσμᾶν, εἶτα δ' εἰς τὸν Πέτρον.

ροπούλου φιλική σχέσις. Τὰς ἐορτὰς μετέβαινε ὁ καθηγητὴς μετὰ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ μαθητῶν εἰς τὸ μέγαρον τῶν Μεδίκων πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ γηραιοῦ Κοσμᾶ, οἰκουροῦντος ἕνεκα τῆς ἀρθρίτιδος, ὑφ' ἧς ἔπασχε, καὶ συνεζήτει μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ διαφόρων ἄλλων φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν θεμάτων. Βαρύτατα δ' ἔπληξεν ὁ ἐν ἔτει 1464 συμβὰς θάνατος τοῦ μεγάλου προστάτου τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅστις, θρηνῶν αὐτὸν, ἀνεφώνει «Ποῦ ὁ ἡμέτερος πατήρ, ποῦ ὁ ἡμέτερος φάρος, ποῦ ὁ καθηγεμὼν καὶ φίλος τῶν ἡμετέρων σπουδῶν;»¹. Ἐν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τάσσεται ὁ νεαρὸς υἱὸς τοῦ δουκὸς Πέτρος, εἰς ὃν ἀφιέρωτε τὴν μετάφρασιν τοῦ Περὶ ἐρμηνείας τοῦ Ἀριστοτέλους², τῶν Ἀναλυτικῶν προτέρων³ καὶ τελειότεραν τῆς πρότερον εἰς τὸν Κοσμᾶν Μεδίκον ἀφιερωθείσης μετάφρασιν τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως⁴, ὡς καὶ μετάφρασιν τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ Πορφυρίου⁵. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕγγονος τοῦ Κοσμᾶ, ὁ περιώνυμος Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπῆς, λέγεται μαθητεύσας ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ, καὶ εἰς εἰσήγησιν αὐτοῦ προσγράφεται ἡ ἀνάδειξις τοῦ Ἑλληνοῦ καθηγητοῦ ὡς πολίτου τῆς Φλωρεντίας, περὶ ἧς γενήσεται λόγος κατωτέρω⁶. Ὁ δὲ Δονᾶτος Ἀτζαϊώλης, ὃν εἶδομεν ἐν τοῖς πρώτοις μεριμνήσαντα περὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν τῇ φιλομούσῳ καὶ ὠραίᾳ γενετείρᾳ τοῦ Δάντη, οὐ

¹ Ἐν τῇ ἀφιέρωσει τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως εἰς τὸν Πέτρον Μεδίκον ἐν τῷ κώδικι τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης Plut. LXXXIV cod. I παρὰ τῷ *Bandini* Catalogus codicum latinorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Γ' σ. 225.

² *Bandini* Bibliotheca Leopoldina Laurentiana Τόμ. Γ' σ. 108.

³ *Bandini* Catalogus codicum latinorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Ε' σ. 514.

⁴ *Legrand* ἔνθ' ἀν. Τόμ. Γ' σ. 230.— *Bandini* ἔνθ' ἀν.

⁵ *Bandini* ἔνθ' ἀν.

⁶ *Fontius* Annales suorum temporum ἔκδ. *Galletti*, ἐν Φλωρεντίᾳ. 1847. σ. 156.— *Bandini* Catalogus codicum Latinorum bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Ε' σ. 514 ἐν λ. *Argyropyli*. Τῶν πρὸς αὐτὸν εὐεργεσιῶν τῶν Μεδίκων μνήμων παρουσιάζεται αὐτὸς ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν τῇ ἀπὸ 3 Ἀπριλίου 1472 ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν Λαυρέντιον ἐπιστολῇ (Ἀργυροπουλείων σ. 195).

μόνον ἐμπιστεύεται εἰς τὸν Ἑλληνα λόγιον τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν Πέτρου καὶ Δονάτου di Neri, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπὶ μακρὰ ἔτη συνασχολεῖται μετ' αὐτοῦ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, καθ' ἃ πρὸ ἐτῶν ἐν Παταβίῳ ὁ Πάλλας Strozzi. Καρπούς δὲ τῆς τοιαύτης παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ μαθητείας τοῦ Δονάτου Ἀτζαϊώλη¹ ἔχομεν τοῦτο μὲν τὴν κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Φλωρεντίνου λογίου, τὸ 1478, ἔκδοσιν τῶν εἰς τὰ Ἡθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνημάτων κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἀργυροπούλου², τοῦτο δὲ δύο αὐτογράφους κώδικας ἀνεκδότων, ἕσον οἶδα, συγγραφῶν αὐτοῦ περὶ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως καὶ τοῦ Περὶ ψυχῆς, ἀμφοτέρων συνταχθεισῶν κατ' αὐτὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ διαμονῆς τοῦ Ἀργυροπούλου³. Καὶ τῆς μεταφράσεως δὲ τῶν Βίων τοῦ Πλουτάρχου, ἣν ἐπεξεργάσθη ὁ Δονᾶτος, δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἀμέτοχος ὁ Ἀργυρόπουλος⁴. Ἰδιαζούσης δὲ φιλίας ἤξιοῦτο ὁ Ἕλλην φυγὰς καθηγητῆς παρὰ τοῦ φιλομούσου Φράγκου Sachetti, τοῦ θαυμαστοῦ τοῦ Πετράρχου καὶ τοῦ Βοκακκίου· ἡ δὲ φιλόξενος αὐτοῦ οἰκία, ἥτις ἦτο τὸ ἐντευκτήριον τῶν συγχρόνων ποιητῶν καὶ λογίων, ἐξένιζε πολλάκις οὐ μόνον αὐτὸν τὸν Ἀργυρόπουλον, ἀλλὰ καὶ σύμπαντα τὸν ὄμιλον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Οὐδ' ἦτο ἀπλῶς ἠθικὴ ἢ προστασία ἢ παρεῖχεν ὁ Sachetti εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον, ἀλλὰ καὶ ὑλικῶς ὑπεστήριζεν αὐτὸν διὰ πλουσίας ἐνιαυσίας χορηγίας σίτου καὶ οἴνου καὶ διὰ χρηματικῆς δωρεᾶς καθ' ἐκάστην ἐπίσκεψιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀργυροπούλου⁵. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Cino Rinuccini ὁ υἱὸς Ἀλαμαν-

¹ *Paulus Cortesius* De doctis hominibus σ. 43.

² *Legrand* ἐνθ' ἄν. Τόμ. Γ' σ. 40.

³ Κωδ. Magliabechiano Cl. XII, 51 ἐν Φλωρεντίᾳ αὐτόγραφος Δονάτου Ἀτζαϊώλη Super libros Phisicorum Aristotelis secundum Ioannem Argyropolium. Ἐν τῇ ἀρχῇ Die III novembris 1458, ἐν δὲ τῷ τέλει Die II augusti 1460.— Κωδ. A.V. 42 τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Nazionale) αὐτόγραφος Δονάτου Ἀτζαϊώλη Super librum de anima Aristotelis secundum Expositionem Argyropyli Bisantii. Γέγραπται τῷ 1460.

⁴ *Jovius* Elogia σ. 37.— Πρὸς. *Fijalek* ἐνθ' ἄν. σ. 7(236).

⁵ *Vespasiano da Bisticci* ἐνθ' ἄν. σ. 631.

νός μαρτυρεῖται ὅτι ἐσπούδασε παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ, εἰς ὃν ἐχρεώσται τὴν ἐξάριετον γνῶσιν τῆς ἐλληνικῆς, εὐκολύνασαν αὐτὸν εἰς τὴν λατινικὴν μετάφρασιν διαφόρων ἐλληνικῶν συγγραμμάτων, ἐν αἷς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου βίος Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως¹. Εἶνε δὲ ἡ μαθητεία αὕτη τοῦ Ἀλαμαννοῦ παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ καὶ ἡ περὶ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς μετ' αὐτοῦ συνδιατριβὴ τοσοῦτω μᾶλλον περιέργος, καθ' ὅσον ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο γνωστὸς διὰ τὴν λατρείαν μὲν αὐτοῦ πρὸς τὸν Δάντην καὶ τὴν ἀγάπην τῆς νέας δημῳδούς ποιήσεως καὶ γλώσσης τῶν Φλωρεντίνων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς λογίους τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν, οὓς ἐχλεύαζεν ὡς σχολαστικούς καὶ ἐπιδεικτιῶντας *litteratissimi*². Μαθηταὶ δὲ τέλος τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Φλωρεντία ὑπῆρξαν καὶ ὁ Πέτρος Φίλιππος Πανδολφίνης³ καὶ ὁ Ματθαῖος Παλμιέρης⁴, ὅστις, καίπερ μὴ ἀνήκων εἰς τοὺς εὐπατρίδας, δις εἶχε συμμετάσχει τῆς συναρχηγίας τῶν Priori, τῷ δὲ 1453 ἀνεδείχθη σημαφόρος τῆς δικαιοσύνης (*gonfaloniere di giustizia*)⁵.

Καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ κυριώτατοι τῶν ἐν Φλωρεντία μαθητῶν καὶ φίλων τοῦ Ἀργυροπούλου. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἄλλων χωρῶν ἐρχόμενοι ἔσπευδον νάκροασθῶσι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἢ νά ἔλθωσιν ὅπωςδῆποτε εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἑλληνοῦ καθηγητοῦ. Τοῦτο μαρτυρεῖται περὶ τοῦ Ἰσπανοῦ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ἐπισκόπου Μιλῆτου, τοῦ Ναρκίσσου, περὶ τοῦ ὀνομαστοῦ Οὐγγρου ποιητοῦ Γιάνου (*Janos Pannonius*), ἀνεψιοῦ τοῦ πρωθιεράρχου τοῦ ἐν

¹ *Zeno Dissertationis Vossianae* Τόμ. Β' σ. 199 κ. ἐ. Πρὸλ. *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 7(236).

² *Voigt-Lehnerdt Die Wiederbelebung des classischen Alterthums* Τόμ. Α' σ. 388.

³ *O. v. Gebhardt* ἐν τῷ *Centralblatt für Bibliothekswesen*. 1884 σ. 141 κ. ἐ.

⁴ *Paulus Cortesius* ἐνθ' ἀν. σ. 43. Πρὸλ. *Migne Ἑλληνικῆς Πατρολογίης* Τόμ. PNH' σ. 986.

⁵ *Voigt* ἐνθ' ἀν. ἐκδ. 6' Τόμ. Β' σ. 293.

Ούγγαρία Gran 'Ιωάννου Vitéz και περί τοῦ δουκὸς Βορκεστρίας (Earl of Worcester) 'Ιωάννου Tiptoff, ὅστις, ἐλθὼν εἰς τὴν Φλωρεντίαν χάριν ἀγορᾶς κωδίκων, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸν 'Αργυρόπουλον καὶ παρέστη εἰς μίαν τῶν διαλέξεων αὐτοῦ¹.

'Ἐκ δὲ τῆς μετὰ τοῦ 'Αργυροπούλου ἀλληλογραφίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Φλωρεντία διατριβῆς γίνεται φανερά ἢ ἐν τῇ πόλει δύναμις αὐτοῦ. Καὶ δὴ ὁ Φίλελφος ἐν διαφόροις αὐτοῦ ἐπιστολαῖς οὐ μόνον περὶ βιβλίων καὶ φιλολογίας ἀνταποκρίνεται μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ συνιστᾷ ἑαυτὸν τε καὶ ἄλλους εἰς τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ὃν ἀγαπᾷ δίκην συγγενοῦς (ut parentem diligo)². οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ζητεῖ δι' αὐτοῦ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Πέτρου Μεδίκου³. Μέλλων δὲ ποτε νὰπέλθῃ προσωρινῶς ἐκ Μεδιολάνων εἰς Σιέννην χάριν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων καὶ χρειάζομενος διαμονητήριον (salvo conducto, δημοσίας πίστεως γράμματα), παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἐνεργήσῃ περὶ τούτου παρὰ τῷ Πέτρῳ Μεδίκῳ καὶ τῷ καλῷ κάγαθῷ ἱππεῖ Θωμᾷ Σωδερίνῳ⁴. 'Ἐκ δ' ἐπιστολῶν ἄλλων μανθάνομεν τὰ τῆς φιλίας τοῦ 'Αργυροπούλου μετὰ τοῦ 'Ιακώβου 'Ατζαϊώλη καὶ τοῦ φιλομούσου βιβλιοπώλου καὶ συγγραφέως Βεσπασιανοῦ da Bisticci⁵.

Οὐδ' ἐτύγχανεν ὁ 'Αργυρόπουλος ἐν Φλωρεντία ἐπιστημονικῆς μόνον εὐδοκιμήσεως καὶ ἐξαιρέτων τιμῶν παρὰ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πολιτεία ἐθεώρησε πρέπον νὰπονεῖμῃ εἰς αὐτὸν ἐξαιρετικὰ προνόμια, εἰσηγουμένου πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ Λαυρεντίου⁶, ὅστις μετ' οὐ πολὺ, διαδεχόμενος τῷ 1469 τὸν Πέτρον

¹ *Vespasiano da Bisticci* ἐνθ' ἀν. σ. 525. Ὁ Earl of Worcester καλεῖται παρ' αὐτῷ Duca di Worcester. Πρβλ. *Voigt* ἐνθ' ἀν. ἐκδ. β' Τόμ. Β' σ. 260.

² 'Αργυροπουλείων σ. 319.

³ 'Αργυροπουλείων σ. 207-213 ἀρ. 2-7.

⁴ 'Αργυροπουλείων σ. 213.

⁵ 'Αργυροπουλείων σ. 319 ἀρ. 10, σ. 320 ἀρ. 11.

⁶ *Fortius* ἐνθ' ἀν. σ. 156. — *Bandini* Catalogus codicum latinorum bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Ε' σ. 514 ἐν λ. Argyropyli.

Μέδικον, ἔμελλε νὰ διακριθῆ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀξιούμενος τῆς προσωνυμίας Μεγαλοπρεποῦς. Διέτριβε δὲ ἤδη ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν Φλωρεντίᾳ διδάσκων ἐννέα περίπου ἔτη, ὅτ' ἐξεδόθη τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1466 ἡ μακρὰ ἀπόφασις τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας, ἐξ ἧς, εὐτυχῶς περισωθείσης μέχρις ἡμῶν, μανθάνομεν τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφισθείσας τιμὰς καὶ τὰ χορηγηθέντα εἰς αὐτὸν προνόμια. Καὶ δὴ πρῶτον παρέχονται εἰς αὐτὸν τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ ἐγγόνους ἐξ ἀρρενογονίας τὰ δικαιώματα γνησίων πολιτῶν τῆς Φλωρεντίας. Ἐπὶ τούτοις δὲν ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ἡ οἰκοδόμησις ἢ ἡ ἀγορὰ ἰδίας οἰκίας χάριν ἐγκατοικίσεως αὐτῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ περιοχῇ αὐτῆς, μὴ ὑπερβαινούσης κατὰ τὴν ἀξίαν χίλια πεντακόσια φλωρίνια. Ἀπαλλάσσονται δ' ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐγγείου κτήσεως ὠρισμένων τινῶν φόρων, καὶ κανονίζονται λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸν τρόπον τῆς κτήσεως τῶν ἀκινήτων. Ἐν περιπτώσει δ' ἀποκτήσεως ἀκινήτων, ὑπερβαινόντων τὴν εἰρημένην ἀξίαν, ἔμελλον ὁ Ἀργυρόπουλος καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ νὰ ὑπόκεινται εἰς τὰ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς πολίτας ὠρισμένα τέλη. Πᾶσα δ' εἰς αὐτοὺς παρασχεθεῖσα ἀτέλεια ὠρίζετο ὡς ἰσχύουσα ἐπὶ μόνον τριάκοντα ἔτη. Τέλος δὲ παρείχετο εἰς τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ ἐγγόνους τὸ δικαίωμα νὰ συστήσωσι προῖκας εἰς τὰς θυγατέρας αὐτῶν παρὰ τῷ Ἐνεχυροδανειστηρίῳ τῆς Φλωρεντίας κατὰ τὰ κεκανονισμένα χάριν τῶν γνησίων πολιτῶν τῆς Φλωρεντίας¹.

Καὶ βεβαίως μὲν δὲν ἐζημιώθη ὁ Ἀργυρόπουλος ἐκ τῶν παρασχεθέντων εἰς αὐτὸν δικαιωμάτων πολίτου τῆς Φλωρεντίας. Ἀλλ' εἶνε λίαν ἀμφίβολον ἂν ἠδυνήθη νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς περὶ ἀγορᾶς οἰκίας καὶ ἀκινήτων ἀδείας. Ἀπ' ἐναντίας δὲ εἶνε δυσχερὲς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἶχε τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα περισσεύματα ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀταξίας περὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ κεκανονισμένου αὐτοῦ μισθοῦ. Ἐν ἔτει 1471 καθυστεροῦντο εἰς αὐτὸν χίλια διακόσια φλωρίνια, ἧτοι ὁ μισθὸς τριῶν ὄλων ἐτῶν, ὧν τέ-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 333-8.

λος ἐκανονίσθη ἢ πληρωμὴ δι' ἀποφάσεως τῆς 23 Ἰουλίου 1471, ἐπειδὴ ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐπειγόμενος νάναχωρήσῃ εἰς Οὐγγαρίαν, ἤθελε νά κανονίσῃ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τὰς πρὸς τοὺς δανειστάς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ¹.

Καὶ πράγματι ὁ Ἀργυρόπουλος, ληξάσης τῆ 5 Φεβρουαρίου 1471 τῆς τελευταίας πενταετίας τοῦ ἀναδιορισμοῦ, δὲν ἀνενέωσε τὸ συμβόλαιον· ἢ δὲ αὐθεντεία ἀπεφάσισε τῆ 8 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους νά προβῆ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ². Διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ Δημήτριος Χαλκοκονδύλης³.

Μετὰ τῆς Οὐγγαρίας εἶχε συνάψει σχέσεις ὁ Ἀργυρόπουλος, καθ' ἃ φαίνεται, ἤδη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς εἰς Φλωρεντίαν μεταβάσεως Γιάνου τοῦ Παννονίου ἐν ἔτει 1458. Δὲν εἶχε δὲ παύσει ἔκτοτε ἀνταποκρινόμενος πρὸς τε τὸν Γιάνον, ὅστις ἐν τῷ μεταξύ εἶχε χειροτονηθῆ ἐπίσκοπος, καὶ πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰωάννην Vitéz τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Gran, εἰς ὃν εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν μετάφρασιν τῆς Περὶ οὐρανοῦ συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους⁴. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ φιλόμουσος βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Ματθαῖος Κορβῖνος λέγεται ὑποβαλὼν εἰς τὸν Λαυρέντιον Μέδικον τὴν παράκλησιν, ὅπως συνεργήσῃ εἰς τὴν μετάβασιν τοῦ Ἀργυροπούλου εἰς τὴν Οὐγγαρίαν⁵. Τὸ δ' ἐνδιαφέρον τοῦ Κορβίνου περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτοῦ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ συμπερίληψις κώδικος περιέχοντος τὰ μαθήματα τοῦ Ἀργυροπούλου περὶ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ Ἀριστοτέ-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 332.

² Ἀργυροπουλείων σ. 339.

³ *Legrand* Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles Τόμ. Α' σ. CXVI κ. ἐ., CXXXII.

⁴ *Bandini* Catalogus codicum latinorum bibliothecae Mediceae Laurentianae Τόμ. Γ' σ. 225.—*Abel* Analecta ad historiam renascentium in Hungariae litterarum spectantia. Ἐν Βουδαπέστη. 1880 σ. 170 κ. ἐ., ὅπου ἔχει ἐκδοθῆ καὶ ὁ ἀφιερωτικὸς πρόλογος τοῦ Ἀργυροπούλου.

⁵ *Fabroni* Adnotationes et monumenta ad Laurentii Medici Magnifici vitam pertinentia. Ἐν Πίσῃ. 1784. Τόμ. Β' σ. 10.—*Tiraboschi* Storia della letteratura italiana. Ἐν Βενετίᾳ. 1795 Τόμ. Γ' σ. 321 σημ. 1.

λους¹. Βλέπομεν δὲ τέλος πράγματι τὸν Κορβίνον δι' ἐπιστολῆς τῆς 9 Ἀπριλίου 1471, γραφείσης ἐκ *Znoyma* τῆς Μοραβίας πρὸς τοὺς *priores libertatis* καὶ τὸν σημαιοφόρον τῆς δικαιοσύνης (*vexillifer iustitiae*) τῆς Φλωρεντίας, ὅτι εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μετακαλέσῃ παρ' ἑαυτῶ τὸν Ἀργυρόπουλον, ἵνα καταλάβῃ ἔντιμον θέσιν². Ἀλλὰ παρὰ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας καὶ διαπραγματεύσεις δι' ἀγνώστους λόγους³ ὁ Ἀργυρόπουλος πιθανώτατα οὐδὲ μετέβη κἂν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν· ὅπως δὴποτε δὲ δὲν ἐγκατέστη ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ, ἔχων ἤδη ὠρισμένην ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Φλωρεντίαν, βραχὺν χρόνον μετὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ ζητήματος τῶν καθυστερουμένων εἰς αὐτὸν μισθῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ῥώμην.

Κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος 1471, καθ' ὃ ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν ἀνενέωσε τὸ συμβόλαιον τῆς καθηγεσίας ἐν Φλωρεντίᾳ, εἶχεν ἀναρρηθῆ τῇ 9 Αὐγούστου ὡς διάδοχος τοῦ Παύλου Β' ποντίφιξ ὁ Σίξτος Δ', ὁ φιλότεχνος καὶ φιλόβιβλος ἐκεῖνος, ὅστις ἔμελλε νὰ ἀναδειχθῆ τῶν κυριωτάτων ἀντιπροσώπων τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν παπῶν. Ἀλλ' ὁ νέος πάπας δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅστις κατ' εὐτυχίᾳ δι' αὐ-

¹ Τὸν κώδικα τοῦτον ἐδώρησεν ὁ πρίγκιψ Γεώργιος von Waldeck εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Γοσιγγης. Ἴδε *O von Gebhardt* Ein Codex Corvinianus in der Universitätsbibliothek zu Göttingen ἐν τῷ *Centralblatt für Bibliothekswesen*. 1884 σ. 138 κ.έ.

² *Pervenit ad nos fama Johannis Argyropili doctoris et equitis eximii, quem ad nostram maiestatem accessere decrevimus, ut apud nos pro suis clarissimis virtutibus locum obtineat honoratum.* Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κορβίνου εὔρηται ἐκδομένη παρὰ τῷ *V. Fraknóí Matyas Király Levelei*. Ἐν Βουδαπέστη. 1859 σ. 256 ἀρ. 182 κατὰ τὸν κ. *Fijalek* ἐνθ' ἄν. σ. 10 (239).

³ Ὁ *Fijalek* ἐνθ' ἄν. ὡς κυριώτατον ἐμπόδιον τῆς εἰς Οὐγγαρίαν μεταναστεύσεως τοῦ Ἀργυροπούλου θεωρεῖ τὸν σχεδὸν σύγχρονον ἐν ἔτει 1472 θάνατον τῶν δύο προστατῶν αὐτοῦ Οὐγγρων ἀρχιεπισκόπων, οἵτινες ἤδη μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου εἶχον περιπέσει εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Κορβίνου, καὶ τὴν ἕνεκα τοῦ θανάτου αὐτῶν ἐπελθοῦσαν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐπικράτησιν τῆς γερμανικῆς ἐπιδράσεως. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν προέφθανε νὰ μάθῃ ὁ Ἀργυρόπουλος, ὅπως μεταβάλλῃ τυχὸν γνώμην, διότι ἤδη τελευτῶντος τοῦ Ὀκτωβρίου 1471 βλέπομεν αὐτὸν ἐγκαθιστάμενον ἐν Ῥώμῃ. Κατὰ ταῦτα δι' ἄλλους ἤδη λόγους εἶχε προαποφασίσει τὴν αὐτῶσε μετάβασιν αὐτοῦ.

τὸν σύμπτωσιν εἶχε πρὸ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν συμμαθητεύσει μετ' αὐτοῦ ὡς Φραγκισκανοῦ μοναχοῦ, καλουμένου Φραγκίσκου della Rovere, ἐν Παταβίῳ καὶ εἶχε παραστῆ τῷ 1444 εἰς τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὡς διδάκτορος¹. Ἀναμφηρίστως δ' ἡ εὐκαιρία αὕτη ἦτο κατάλληλος, ὅπως, συνεπικουροῦντος πιθανώτατα καὶ τοῦ Βησσαρίωνος, ὅστις δυστυχῶς διὰ τὸν Ἀργυρόπουλον ἔμελλε νάποθάνῃ τὸ ἐπόμενον ἔτος τῇ 18 Νοεμβρίου 1472, στήσῃ τοὺς ἐφεστῖους αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ. Ἡδύνατο δὲ ἡ πρόσκλησις αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην νά θεωρηθῇ καὶ ὡς νίκη τοῦ πάπα Σίξτου κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ Μεδίκων, εἰς ὧν τὴν ὑπηρεσίαν εὕρισκετο μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου ὁ Ἀργυρόπουλος².

Ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς εἰς Ῥώμην μεταβάσεως τοῦ Ἀργυροπούλου ἠμφισβητεῖτο μέχρι τοῦδε, κατὰ τὰς διαφόρους γνώμας κυμαινόμενος μεταξὺ τοῦ 1471 καὶ τοῦ 1473³. Ἀλλὰ σήμερον

¹ Ἴδε τὸν ἀνώνυμον βιογράφον τοῦ Σίξτου Δ', ὑπάρξαντα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν μαθητὴν τοῦ Ἀργυροπούλου. παρὰ τῷ *Muratorì* *Rerum Italicarum scriptores* Τόμ. Γ' μέρ. 6' σ. 1054. — Πρὸλ. *Fijalek* σ. 18 (247).

² *Pastor* *Geschichte der Päpste* ἐκδ. 1889 Τόμ. Β' σ. 569 κ. ἐ.

³ Ὁ *Jovius* ἐν τοῖς *Elogia* ὡς αἰτίαν τῆς εἰς Ῥώμην ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀργυροπούλου ἀναφέρει τὸν μέγαν λοιμὸν τῆς Φλωρεντίας τὸν συμβάντα περὶ τὸ 1473 (*Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. PNH' σ. 986). — Ὁ *Tiraboschi* *Storia della letteratura italiana* ἐκδ. Φλωρεντίας 1887 Τόμ. Γ' μέρ. α' σ. 347 λέγει ἀπλῶς, στηριζόμενος εἰς ἐπιστολάς τοῦ ἐπισκόπου Παβίας Ἰακώβου Ἀμμανάτη πρὸς τὸν Βησσαρίωνα, ὅτι τούτου κατόρθωμα παρὰ τῷ πάπῃ ὑπῆρξεν ἡ εἰς Ῥώμην μετάκλησις τοῦ Ἀργυροπούλου. — Ὁ *Legrand* *Bibliographie hellénique . . . aux XVe et XVIe* Τόμ. Α' σ. XCVI ἀποδέχεται, ὅτι τῷ 1471, ἐγκαταλιπὼν τὴν Φλωρεντίαν, μετέβη εἰς τὴν Ῥώμην. — Ὁ *Hodius* ἐνθ' ἂν. σ. 198 λέγει, ὅτι τῷ 1473 εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει ἐκ Φλωρεντίας. — Κατὰ τὸν *Börner* *De doctis Graecis* σ. 237 κ. ἐ.) εἶχεν ἀποσυρθῆ ἐκ Φλωρεντίας εἰς τὴν Ῥώμην τῷ 1473. — Ὁ *Omont* (*Fac-similés des manuscrits grecs des XVe et XVIe siècles* σ. 12 ἀρ. 24) ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτά. — Ὁ *Pastor* (*Geschichte der Päpste* Τόμ. Β' σ. 569 κ. ἐ.) λέγει καθ' ὅλου, ὅτι τὸν Ἀργυρόπουλον ἐκάλεσεν εἰς Ῥώμην ὁ ἀντίπαλος τῶν Μεδίκων Σίξτος Δ'. — Πρὸλ. *Müntz* *La Renaissance en Italie et en France à l'époque de Charles VIII*. Κατὰ τὸν Ἑρνέστον *Steinmann* (*Die Sixtinische Kapelle*. Ἐν Μονάχῳ 1901 Τόμ. Α' σ. 54) μετενάστευσεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ Φλωρεντίας βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Σίξτου Δ'. — Κατὰ τὸν *Fijalek* (ἐνθ' ἂν. σ. 10 (239) «ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Σίξτου Δ' εὕρισκόμεν τὸν Ἀργυρόπουλον ἐν Ῥώμῃ». — Ὁ δὲ Ἀδριανὸς *Cappelli* ἐν τῇ *Letteratura* τοῦ Ταυρίνου τῆς 1 Δεκεμβρίου 1896, λέγει, ὅτι διάφοροι μὲν βιογρά-

δυναμέθθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς πότε ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐγκαταλιπὼν τὴν Φλωρεντίαν, μετέβη εἰς Ῥώμην, ὀδηγούμενοι ἐκ τῶν νῦν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Φλωρεντίας παρ' ἡμῶν ἐκδιδομένων αὐτογράφων ἐπιστολῶν τοῦ Ἀργυροπούλου. Καὶ δὴ ἔχομεν δύο μὲν γεγραμμένας ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν Λαυρέντιον Μεδίκον τῆ 26 Ὀκτωβρίου 1471¹ καὶ τῆ 5 Δεκεμβρίου 1471², τρίτην δὲ τινα φέρουσιν μόνον τὴν ἡμερομηνίαν 2 Νοεμβρίου, ἀλλὰ γεγραμμένην καὶ ταύτην προφανῶς τῷ 1471³. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων καταφαίνεται πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος εὕρισκετο ἐν Ῥώμῃ ἤδη τῆ 26 Ὀκτωβρίου 1471, καὶ δὴ πιθανῶς ἀπὸ τινος ἤδη χρόνου, ἴσως μεταβὰς εἰς Ῥώμην περὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δεύτερον δὲ, ὅτι ἐξηκολούθουν φιλιώταται αἱ πρὸς τὸν Λαυρέντιον σχέσεις αὐτοῦ καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν οἶκον τῶν Μεδίκων. Ἐμφαίνεται δὲ καὶ τις σπουδὴ περὶ τὴν ἐκ Φλωρεντίας ἀναχώρησιν τοῦ Ἀργυροπούλου, καταδεικνυομένη ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐστερεῖτο ἀκόμη κατὰ τὸν χρόνον τῆς πρώτης ἐν Ῥώμῃ ἐγκαταστάσεως τῶν βιβλίων αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς τὸν πάππον τοῦ Λαυρεντίου Κοσμᾶν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Πέτρον Μεδίκον ἀφιερωθεισῶν μεταφράσεων τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐκ τῶν εἰς τὸν Λαυρέντιον παρακλήσεων περὶ ἀποστολῆς αὐτῶν. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ περὶ κακοθηλητῶν καὶ φθονερῶν ποιεῖται λόγον, οἵτινες, καθ' ὃ φαίνεται, εἶχον καταστήσει δυσάρεστον εἰς αὐτὸν τὴν περραιτέραν ἐν Φλωρεντίᾳ διατριβήν.

Κατέλαβε δ' ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ μισθῷ δημοσίῳ⁴,

φοι λέγουσιν αὐτὸν μεταβάντα εἰς τὴν Ῥώμην τῷ 1473, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένης ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Μεδιολάνου ἐπιστολῆς τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τὸν δούκα Γαλεᾶττον Μαρίαν Σφόρτζαν ἐξάγεται, ὅτι ἤδη τὸν Ἀπρίλιον 1472 εὕρισκετο ἐν Ῥώμῃ.

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 192 ἀρ. 6.

² Αὐτόθι σ. 193 ἀρ. 7.

³ Αὐτόθι σ. 191 ἀρ. 5. Ἐν Ῥώμῃ εὕρισκεται κατόπιν τὸν Μάρτιον 1472 (Ἀργυροπουλείων σ. 321 ἀρ. 13) καὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (αὐτόθι σ. 194 καὶ 195) ἀρ. 8 καὶ 9.

⁴ Publico salario παρὰ *Raffaello Maffei* Commentarii rerum urbanarum libri. Ἐν Ῥώμῃ. 1506 σ. 642.

ὡς ἄλλως ὀλίγοι τῶν διδασκόντων, τὴν ἔδραν τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως, ὅπερ, ἰδρυθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πάπα Βονιφατίου Η' (1294-1303) ἔλαβεν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις τὸ ὄνομα Sapienza. Περιοριζόμενον δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς θεολογίας καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου, μετὰ δυσκολίας δὲ διατηρούμενον καὶ βραδέως προβαῖνον εἰς ἀκμὴν, ἰδίως ἀπέκτησε νέαν ζωὴν ἐπὶ τοῦ Ἰννοκεντίου Ζ' (1404-1406)¹, ὅτε κατὰ πρῶτον διωρίσθη καὶ ὁ Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς ὡς καθηγητῆς τῆς ἐλληνικῆς², ἣν θέσιν κατέλαβεν ἔπειτα ἐπὶ τοῦ πάπα Νικολάου ὁ Γεώργιος Τραπεζούντιος καὶ ἔπειτα τῷ 1450 ὁ Θεόδωρος Γαζῆς. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πάπα ἐκείνου ἐπεκράτει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς τε ἐλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς ἡ ἀσχολία περὶ μεταφράσεις, διορθώσεις τῶν κειμένων καὶ γραμματικὰς ἐργασίας³. Τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτον διετήρησε πιθανῶς ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς καὶ κατόπιν. Διὸ βλέπομεν καὶ τὸν Ἀργυρόπουλον κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Ῥώμῃ καθηγεσίας διατρίβοντα, καθ' ἃ πρότερον ἐν Φλωρεντίᾳ, περὶ μεταφράσεις συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου. Οὕτω κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀφιέρωσεν εἰς τὸν πάπαν Σίξτον Δ'⁴, τὴν μετάφρασιν τῶν Ἠθικῶν ὡς καὶ ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἑξαήμερον τοῦ Βασιλείου⁵.

Τὴν δὲ τιμὴν, ἣς ἠξιοῦτο ὁ Ἕλληνας καθηγητῆς παρὰ τοῦ Σίξτου, τυγχάνων τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ εὐνοίας μετὰ καὶ τοῦ Βαρθολομαίου de Sacchi, τοῦ γνωστοτέρου ὑπὸ τὸ ὄνομα Πλατῖνα⁵,

¹ Voigt Die Wiederbelebung des class. Alterthums ἐκδ. β' Τόμ. Α' σ. 44 κ. ἐ.

² Αὐτόθι Τόμ. Α' σ. 210 κ. ἐ.

³ Ὁ Vaticanus latinus 2105 περιέχει τὰ Ἠθικά κατὰ μετάφρασιν τοῦ Ἀργυροπούλου μετ' ἀφιέρωσεν εἰς τὸν πάπαν Σίξτον Δ'.

⁴ Τοῦτο περιέχεται ἐν τῷ Palatinus lat. 301 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Ἐν δὲ τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ ὑπῆρχε κώδιξ ὑπ' ἀρ. 7.63 περιέχων τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου Commentarium in S. Basilii Hexameron Sixti IV dicatum. Ὁ κώδιξ οὗτος δὲν σώζεται πλέον ἐν τῷ εἰρημένῳ ἀρχεῖῳ.

⁵ Sigismondo dei Conti Le storie Τόμ. Α' σ. 203.

ὄν καὶ βιβλιοθηκάριον τοῦ Βατικανοῦ ἀνέδειξεν ὁ πάπας τῷ 1475), μαρτυροῦσι τὰ λεγόμενα ἐν ἐπιστολῇ ἐκ Ῥώμης γραφείσῃ πρὸς τὸν Φίλελφον μεταξὺ τοῦ 1471 καὶ 1475 ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, λέγοντος περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου *πάλαι μὲν γνώριμος τῷ ἀρχιερεῖ, νῦν δὲ εὐεργετούμενος καὶ τιμώμενος μεγαλοπρεπῶς*¹.

Δεικνύουσι δὲ τὴν ἰσχὺν τοῦ Ἀργυροπούλου παρὰ τῷ πάπα καὶ αἱ παρακλήσεις τοῦ Φραγκίσκου Φιλέλφου, ἀγγέλλοντος τῇ 18 Ἰουλίου 1474 εἰς τὸν Ἑλληνα καθηγητὴν, ὅτι ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ Μεδιολάνου, ὅπου διέτριβε *τῇ τε φρονιίδι σου καὶ φρονήσει χρησόμενος παρὰ τῷ αὐτόθι ἀρχιερεῖ*².

Ἄλλ' ὅμως παρὰ τὴν προστασίαν τοῦ πάπα τὰ κατὰ τὸν Ἀργυρόπουλον δὲν ἦσαν ἀνθηρὰ ἐν Ῥώμῃ. Τρία δὲ καὶ ἡμισυ μόλις ἔτη μετὰ τὴν αὐτόσε μετοίκησιν βλέπομεν τὸν Φραγκίσκον Φιλέλφον γράφοντα τῇ 1 Ἀπριλίου 1475 πρὸς τὸν Λαυρέντιον Μεδίκον ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἀνήγγελλεν εἰς αὐτὸν, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος παρεσκευάζετο νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Ῥώμην, ὅπως μεταβῇ ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας καὶ ὅτι εὐρίσκετο ἤδη εἰς συνεννοήσεις πρὸς διαφόρους βασιλεῖς. Προσθέτων δὲ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰπολέση ἢ

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 311,10 κ. ἐ. Ἡ ἀξία πολλοῦ λόγου ἐπιστολὴ αὕτη ἐγρᾶφη πάντως μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1471 ἀνάρρησιν τοῦ μαρκίωνος Φερράρας Ercole d'Este, οὐ γίνεται μνεῖα ἐν σ. 307,9 καὶ 15 καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει χειροτονίαν τοῦ Σίξτου Δ', οὐ κακίξει ἐν σ. 308,20 κ. ἐ. τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ὡς διαδόχου τοῦ Παύλου Β' ὁ καὶ ἄλλως πολλὰς ἔχων κατ' αὐτοῦ ἀφορμὰς δυσαρεσκείας Γαζῆς. Εἶνε δὲ προγενεστέρα τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἀποδέχονται θανόντα τὸν Γαζῆν οἱ νεώτεροι, εἰσηγησαμένου τοῦ *Le-grand Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles* Τόμ. Α' σ. ΧΙ. Πρὸβλ. *Klette* ἐνθ' ἄν. σ. 66. Καὶ ὅμως δὲν δύναμαι νὰποκρῦψω, ὅτι τὰ τοῦ Γαζῆ (Ἀργυροπουλείων σ. 310, 21 κ. ἐ.) *προσθεῖναι δὲ χρεῶν καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς τὸν ἐπηρητημένον κίνδυνον τοῖς Ἰταλιώταις... Τυρκίων ἤδη ναυκρατούντων καὶ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἀδεῶς ἐπιτιθεμένων, αὐτῶν δὲ τὰ μὲν ῥαθυμούντων, τὰ δὲ πάλιν ἐπιβουλεύόντων ἀλλήλοις καὶ ἐμφυλίους σκοπουμένων π'λέμους φάνονται πολὺ μᾶλλον ἀναφερόμενα εἰς τὰμέσως προηγηθέντα τοῦ τῷ 1478 ἀρξαμένου πολέμου τοῦ πάπα Σίξτου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδου Α' (Ferrante) ἐναντίον τοῦ Λαυρεντίου ὡς καὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ὑδρουντος ὑπὸ τῶν Τούρκων (1480). Ἡ ἀξία δὲ προσοχῆς εἶνε καὶ τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου *πάλαι μὲν γνώριμος τῷ ἀρχιερεῖ* ἀναφέροται δὲ ταῦτα βεβαίως εἰς τὰς ἐν Παταβίῳ σχέσεις τῶν δύο ἀνδρῶν, περὶ ὧν ἴδε ἀνωτέρω σ. νγ'.*

² Ἀργυροπουλείων σ. 214,5.

Ἰταλία ἄνδρα τοιοῦτον, ὅστις ἦτο αὐτόχρημα φοίνιξ, παρῶρμα τὸν Μεδίκον νὰ φροντίσῃ περὶ ἐπανόδου τοῦ Ἀργυροπούλου εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἀναλογιζόμενος τὴν εὐνοίαν, ἧς οὗτος εἶχεν ἀξιωθῆ παρὰ τοῦ πάππου Λαυρεντίου καὶ τοῦ πατρὸς Πέτρου¹. Καὶ αὐτὸς δὲ μεταβάς εἰς Φλωρεντίαν ὁ Φίλελφος μετὰ τινὰς μῆνας ἐνήργησε παρὰ τῶ Λαυρεντίῳ Μεδίκῳ καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις καὶ γνωρίμοις τοῦ Ἀργυροπούλου περὶ μετακλήσεως αὐτοῦ εἰς Φλωρεντίαν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐκ Βονωνίας ἐπιστολῇ τῆς 30 Ἰουνίου 1475, δι' ἧς ἀνακοινώνει ταῦτα εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον, προσθέτει τάδε· Ἀσπάζονται μὲν οὖν ἅπαντες τοῦνομά σου καὶ τὴν σοφίαν ἐπαινοῦσι σαφὲς δὲ ἄλλο μηδὲν ἀποφαίνονται. Ἡ παρουσία σου, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, πολλὴν ῥοπὴν ἔξει πρὸς τὸ πέρας ἀφίξεσθαι. Καὶ ὀλίγον δὲ ἀργότερον ἔγραψε τῇ 21 Αὐγούστου ὁ Φίλελφος πρὸς τὸν Ἀργυρόπουλον περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκ Μεδιολάνου τὰ αὐτὰ περίπου, παρορμῶν αὐτὸν νὰ μεταβῆ αὐτὸς εἰς Φλωρεντίαν ἢ νὰ στείλῃ τινὰ, ὅπως διαπραγματευθῆ ἐκ μέρους αὐτοῦ κατὰ χώραν τὰ τῆς μετακλήσεως².

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 338 κ. ἐ. ἀρ. 20. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἣτις ἐκδίδεται αὐτόθι ἐκ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ αὐτογράφου, εἶχεν ἐκδοθῆ ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ *Rosmini Vita di Filelfo*. Ἐν Μεδιολάνῳ 1808 Τόμ. Β' σ. 389 κ. ἐ. καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ *Legrand Cent-dix lettres grecques de François Filelfe* σ. 183 κ. ἐ. Πρὸς *Fijalek* ἐνθ' ἄν. σ. 19 (248).

² Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρεθαι ἐκδεδομένη ὑπὸ τοῦ *Legrand* (L) ἐνθ' ἄν. σ. 182 κ. ἐ. κατὰ τὸν κώδικα τῆς *Trivulziana* τοῦ Μεδιολάνου (M), περὶ οὗ ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 204 σημ. 1, καὶ ὑπὸ τοῦ *Klette* (K ἐνθ' ἄν. σ. 170). Ἐχει δὲ ὧδε·

Φραγκίσκος ὁ Φίλελφος Ἰωάννη τῶ Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

Ἐπέστειλά σοι Βονωνίαθεν, ὅτι κατὰ Φλωρεντίαν ὦν συνέτυχον περὶ σοῦ τῶ τε Λαυρεντίῳ Μεδίκῳ καὶ τοῖς ἄλλοις σου φίλοις λεγομένοις τε καὶ δοκοῦσι. Πλὴν οὐδὲν ἔλαβον παρ' αὐτῶν ἄλλο ἢ ἐπαίνους κομψοῦς τῆς σοφίας σου καὶ λογιότητος, πρὸς δὲ τὸ πρᾶγμα μηδέν. Διὸ τὸ σὸν, οἶμαι, ἔργον ὑπάρχει ἢ παρόντα σε διαλεχθῆναι πρὸς αὐτοὺς ἢ πέμψαι τινὰ διαλεξόμενον περὶ σοῦ, ὥστε πρὸς τι τέλος συναγαγεῖν τὸ συνοισόμενόν σοι· τὴν δὲ γὰρ ἐλπίδα ἀγοράσαι τιμῇ οὐ φρόνιμον. Ἐρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸ Σεπτεμβρίου καλενδῶν ἔτει αὐο πέμπτῳ.

Ἐπιγραφή Ἰωάννη LM: λείπει K 2. σου φίλοις LM: φίλοις K οὐδὲν ἔλαβον LK: οὐδὲν ἔλαβον M 3. τῆς LK: τῆς M δὲ τὸ LM: δὲ K 4. παρόντα LK: παρόντα M διαλεχθῆναι LK: διαλεχθῆναι M 4-5 πέμψαι τινὰ KL: πέμψαι τινὰ M 5. πρὸς τι LK: πρὸς τί M 6. ἔρρωσο KL: ἔρρωσο M 7. Μεδιολάνοθεν K: Μεδιολάνοθεν L, καὶ M; δωδεκάτῃ L: ιβ' K

Ὅπως δὴ ποτε δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ μετάκλησις ἐμελετᾶτο, διότι βλέπομεν τῷ 1476 τὸν Ἀργυρόπουλον διὰ βραχείας ἐπιστολίου ἀγγέλλοντα, ὅτι ἅμα τῇ διαθέσει τῶν βιβλίων αὐτοῦ (*libris depositis*) καὶ τῇ ἀποκτήσει χρημάτων θὰ ἔσπευδεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν κατὰ τὰ δόξαντα τῷ Λαυρεντίῳ Μεδίκῳ¹. Ἄλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως παρεκωλύθη δι' ἀγνώστους λόγους, ἴσως δὲ καὶ ἔνεκα τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀνωμαλιῶν, αἵτινες ἤγαγον ἀργότερον τῷ 1478 εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Μεδίκων συνωμοσίαν τῶν Pazzi. Οὐχ ἤττον δ' ἐν τῷ μεταξύ ἐπληρωθῶθησαν καθ' οἰονδὴ ποτε τρόπον αἱ σχέσεις τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ, ἐπενεργήσαντος ἴσως καὶ τοῦ φόβου τοῦ πάπα περὶ ἐνδεχομένης μεταστάσεως τοῦ δεινοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς Φλωρεντίνους ἀντιπάλους τοῦ Σίξτου². Ἀλλὰ δὲν ἐβελτιώθησαν, τοῦλάχιστον εὐθὺς ἀμέσως, τὰ κατὰ τὸν Ἀργυρόπουλον, ἰδίως δ' αἱ οἰκονομικαὶ αὐτοῦ στενοχωρίαι. Ἀπ' ἐναντίας δὲ βλέπομεν αὐτὸν μετὰ τὸ 1476 ἐν μέσῃ Ῥώμῃ πενόμενον καὶ καθ' ἐκάστην τὰς ἑαυτοῦ βίβλους ἀποδιδόμενον, καθ' ἃ ἔγραφεν, ἴσως οὐκ ἄνευ ὑπερβολῆς³, ὁ ἀρ-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 197 ἀρ. 11.

² *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 19 (248).

³ Πράγματι ὀλίγοι εἶνε οἱ αὐτόγραφοι ἢ ἰδιόκτητοι κώδικες τοῦ Ἀργυροπούλου, οὓς βλέπομεν διεσκορπισμένους ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις. Οὕτως ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ἐπὶ Σίξτου Δ' ἓνα καὶ μόνον εὑρίσκομεν κώδικ' Ἀργυροπούλειον, τὴν ὑπ' αὐτοῦ μετάφρασιν τοῦ Περί ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. *Müntz Fabre* La bibliothèque du Vatican d'après des documents inédits. Ἐν Παρισίοις. 1877 σ. 212. Εἰς αὐτὸν δ' ἀνήκε καὶ ὁ Ἀμβροσιακὸς F 127 sup., περιέχων τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστείδου, φέρων δὲ καὶ τὸ σημείωμα *Emptus ab argyropulo vna cum aliis XI similiter signatis .b. manfredus*, ἴσως δὲ καὶ ὁ F 113 sup., περιέχων τὰ Μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ σχολίων. Ἴδε *Martini Bassi* Catalogus codicum graecorum bibliothecae Ambrosianae Τόμ. Α' σ. 429 καὶ 435. Τινὰ δὲ τῶν εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον ἀνηκόντων βιβλίων περιῆλθον κατόπιν εἰς τὴν Ἰαγελλόνειον βιβλιοθήκην. *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 20 (250) κ. ε. Ὁμοίως δ' ἀνήκεν εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον καὶ ὁ ὑπ' ἀρ. 1759 κώδιξ τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων, περιέχων τὸν Διογένην Λαέρτιον. Ἴδε *Edgar Martini* Analecta Laertiana. Ἐν Λειψίᾳ 1899 σ. 87 Μεταξὺ δὲ τῶν κωδίκων τοῦ Ἀργυροπούλου ἦτο καὶ τις τοῦ Περί φυτῶν τοῦ Θεοφράστου, ἀν. ὡς ἄλλως εἶνε πιθανόν, οὗτος ἦτο ὁ κατέχων αὐτὸν Ἰωάννης, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῇ ἀνεπιγράφῃ

χαῖος αὐτοῦ μαθητῆς Κωνσταντῖνος Λάσκαρις πρὸς τὸν ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας φίλον ποιητὴν Ἰωάννην Πάρδον¹.

Ἐγκατέμεινε δ' ἔκτοτε ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν Ῥώμῃ μέχρι τοῦ θανάτου, διδάσκων, συνεχίζων τὸ ἔργον τῆς εἰς τὴν λατινικὴν μεταφράσεως Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἰδίως τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ μελετῶν ἐνδελεχῶς τοὺς κώδικας τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πλατῖνα βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, ὧν ἐνίους καὶ κατ' οἶκον ἐδανείζετο. Πράγματι δ' ἐν τῷ περισωθέντι βιβλίῳ τοῦ δανεισμοῦ βλέπομεν ἐνίοτε τὸν Ἀργυρόπουλον δανειζόμενον ἀπὸ τοῦ 1475 ἕως τοῦ 1483 κώδικας τῶν εἰς τὴν Λογικὴν ἀναφερομένων ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους (Logica), τῆς Ῥητορικῆς τοῦ αὐτοῦ, τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Λουκιανοῦ, τῆς Κυκλικῆς θεωρίας περὶ μετεώρων τοῦ Κλεομήδους καὶ τῆς Ἐξαημέρου τοῦ Ἀμβροσίου Μεδιολάνων καὶ ἐπιμελῶς ἀποδίδοντ' αὐτούς². Πιθανώτατα δ' εἰς τὰ ἔτη τῆς ἐν Ῥώμῃ διδασκαλίας τοῦ Ἀργυροπούλου ἀνέρχονται πλὴν τῶν εἰς τὸν Σίξτον ἀφιερωθέντων καὶ ἤδη προμνημονευθέντων ἔργων καὶ αἱ ἀνέκδοτοι μέχρι τοῦδε λατινικαὶ μεταφράσεις τοῦ Λιβανίου καὶ τοῦ Βασιλείου αἱ πιθανῶς διὰ Πολωνῶν αὐτοῦ μαθητῶν μεταβίβασθεῖσαι εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ περιελθοῦσαι τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πολωνοῦ εὐπατρίδου Ἰωσήφ Zaluski, ἥτις μετακομισθεῖσα τῷ 1795 εἰς Πετρούπολιν ἀπετέλεσε τὴν βᾶσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ δημοσίας βιβλιοθήκης³.

ἐπιστολῇ τοῦ Βησσαρίωνος, ἣν ἐξέδωκα ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημονι Τόμ. Β' σ. 334. — Πρὸς περὶ ἀπεμπολήσεως τῶν κωδίκων τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ τὸ ἀνωτέρω *libris depositis* (Ἀργυροπουλείων σ. 197 ἀρ. 11).

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 306, 1. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Λασκάρειος ἐδημοσίευσεν γαλλικὴν μετάφρασιν ὁ *Legrand* *Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles* Τόμ. Α' σ. LXXX κ. ἐ., ὅστις ὀρθῶς παρετήρησεν αὐτόθι ἐν σ. LXXIX σημ. 4, ὅτι αὕτη ἐγράφη μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1475 θάνατον τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ καὶ μετὰ τὸ ἔτος 1476, ὅτε ἔζη ἀκόμη ὁ Ἀνδρόνικος Κάλλιστος, οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὡς ἤδη θανόντος.

² *Müntz - Fabre* ἐνθ' ἀν. σ. 270, 271, 286, 288, 289.

³ *Janozki* *Specimen catalogi codicum manuseriptorum bibliothecae Zalusciae*. Ἐν Δρέσδῃ. 1752 σ. 125 ἀρ. 430. Πρὸς *Fijalek* ἐνθ' ἀν. 21 (250).

Καὶ ἐξηκολούθησε μὲν πιθανῶς ὁ Ἀργυρόπουλος πάσχωσι οικονομικῶς, εἰ καὶ ὑπάρχουσιν οἱ φρονουῦντες, ὅτι αἱ οικονομικαὶ αὐτοῦ δυσχέρειαι προήρχοντο ἐκ τῆς ἀδηφαγίας αὐτοῦ καὶ τῆς περὶ τὴν δίαίταν σπατάλης, ἀλλὰ διετήρησε μέχρι ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τὴν φαιδρότητα αὐτοῦ. Μετὰ καυστικῆς δ' εἰρωνείας ἔλεγεν, ὅτι ἐκληροδοτεῖ εἰς τοὺς πλουσιωτέρους τῶν φίλων τὰ οὐκ ἀνάξια λόγου χρέη αὐτοῦ¹.

Τῶν δὲ πολλῶν αὐτοῦ κατὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς ἐν Ῥώμῃ διδασκαλίας ἀκροατῶν πλήν τοῦ Φιλίππου Βαλορίου² καὶ τοῦ ἐκ Φρειβούργου τῆς Γερμανίας Ἰακώβου Questeberg³ γνωστότατοι εἶνε δύο τῶν ἐπιφανεστάτων, ὁ διακεκριμένος ἑλληνιστῆς Ἄγγελος Πολιτιανὸς⁴ καὶ ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Reuchlin ὁ εἰς Καπνίωνα ἐξελληνίσας τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα. Οὗτος παρέστη εἰς τὸ ἀκροατήριον τοῦ Ἀργυροπούλου ἐν Ῥώμῃ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1482 μετὰ τοῦ Γερμανοῦ κόμιτος Eberhard von Württemberg⁵. Διηγοῦνται δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι, ὅτε παρέστη εἰς τὴν σεμνὴν ὁμήγυριν τὴν παρακολουθοῦσαν τὰ μαθήματα τοῦ Ἀργυροπούλου,

¹ *Jovius* Elogia. — *Νικολάου Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου* Historia gymnasii Patavini Τόμ. Β' σ. 180.

² Εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐν Ῥώμῃ διδασκαλίας πρέπει πιθανῶς νὰναγάγωμεν τὴν παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ μαθητείαν τοῦ Φιλίππου Βαλορίου, ὃς χάριν συνέταξε τὸ *Compendium de regulis et formis ratiocinandi*, ὅπερ ἐξέδωκα ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις σ. 181-188.

³ *Phil Melanchthonis* Declamationes Τόμ. Α' σ. 500 παρὰ τῷ *Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. PNH' σ. 988 σημ. 21

⁴ Τὴν παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ μαθητείαν μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Πολιτιανὸς ἐν τοῖς *Miscellanea* (Opera. Ἐν Βασιλείᾳ. 1553 σ. 310). Ἴδε καὶ *Hodius* ἐνθ' ἄν. σ. 199. Ἠρδλ. *Léon Dorez* L' hellénisme d' Ange Politien ἐν τοῖς *Mélanges d' archéologie et d' histoire* τῆς Ecole française de Rome. Τόμ. XV (1895) σ. 4. Ἐν Ῥώμῃ δὲ λέγει ὀρθῶς μαθητεύσαντα τὸν Πολιτιανὸν παρὰ τῷ Ἀργυροπούλῳ ὁ *Voigt* — *Lehnerdt* Die Wiederbelebung des classischen Alterthums Τόμ. Α' σ. 371. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ *Fijalek* ἐνθ' ἄν. σ. 20 (249). Ὁ δὲ *Omont* Fac-similés de manuscrits grecs der XVe et XVIe siècles σ. 12 ἀρ. 24 ἐσφαλμένως ὀρίζει ὡς τόπον τῆς μαθητείας τὴν Φλωρεντίαν, καθ' ἃ καὶ ὁ *Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. PNI' σ. 985 καὶ ὁ *Pastor* Geschichte der Päpste ἐκδ. 1889 Τόμ. Β' σ. 570.

⁵ *Börner* De doctis graecis σ. 142, 145. — *Hodius* ἐνθ' ἄν. σ. 200 κ. ἐ. — *Geiger* Johannes Reuchlin. Ἐν Λειψίᾳ. 1871 σ. 25. — *Pastor* ἐνθ' ἄν.

οὗτος ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἐννοῇ τὴν ἐλληνικὴν. Ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Καπνίωνος, ὅτι, καίπερ ὢν Γερμανὸς, δὲν ἦτο πάντῃ ἀδαῆς τῆς γλώσσης ταύτης, ὁ Ἀργυρόπουλος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν μέρος τοῦ Θουκυδίδου. Ἀκούσας δ' αὐτοῦ καὶ προσφέροντος ἀπταιστως καὶ ὀρθῶς ἐρμηνεύοντος λέγεται ἀναφωνήσας Graecia nostro exilio transvolavit Alpes¹.

Τὸ δ' ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Ἀργυροπούλου δὲν εἶνε τελείως ἐξηκριβωμένον. Καὶ κυμαίνονται μὲν αἱ διάφοροι γνώμαι μεταξὺ τοῦ 1474 καὶ τῶν ἀμέσως ἐπακολουθησάντων εἰς τὸ 1489 ἐτῶν. Βέβαιον δ' ὅμως εἶνε, ὅτι ἔζη μὲν ἀκόμη τῷ 1489, εἶχε δὲ ἤδη ἀποθάνει οὐ μακρὸν χρόνον πρὸ τοῦ 1492². Κατὰ ταῦτα δυνά-

¹ Πρῶτος μαρτυρεῖ ταῦτα ὁ *Melanchthon* *Declamationes* Τόμ. Α' σ. 625, ἐξ οὗ παρέλαβον ταῦτα πολλοὶ τῶν ἔπειτα γραψάντων περὶ Reuchlin (Καπνίωνος) καὶ Ἀργυροπούλου, οὓς ἴδε παρὰ *Migne* Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. PNH' σ. 987 σημ. 19.

² Ὁ *Jovius* ἐν τοῖς *Elogia* ἀναφέρει ἀπλῶς, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἀπέθανεν ἐβδομηκοντούτης. — Ὁ *Börner* ἐνθ' ἂν. σ. 144 λέγει αὐτὸν ἀποθανόντα ἐν βαθεῖ γήρατι, προθέτει δὲ, ὅτι περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου ὑπάρχει διαφωνία καὶ δὲν δύναται τοῦτο νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς. — Κατὰ τὸν *Fétis* *Biographie universelle des musiciens*. Ἐν Βρυξέλλαις καὶ Παρισίοις. 1835 Τόμ. Α' σ. 132 ἀπέθανε τῷ 1474 ἐβδομηκοντούτης. — Ὁ *Hodius* ἐνθ' ἂν. σ. 202 λέγει, ὅτι φαίνεται ζήσας καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, ἄρα μετὰ τὸ 1478, ὅπερ πρότερον ἐνομίζετο ὡς τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τούτου τοῦ λογίου. — Ταῦτα λέγει καὶ ὁ *Bandini* *Catalogus codicum graecorum Bibliothecae Laurentianae* Τόμ. Β' σ. 277, καίπερ ἀλλαγῶ (Bibliotheca Leopoldina Laurentiana Τόμ. Γ' σ. 604 ἐν λ. Argyropyli καὶ *Catalogus codicum latinorum bibliothecae Mediceae Laurentianae* Τόμ. Ε' σ. 514 ἐν λ. Argyropyli) λέγων αὐτὸν θανόντα περὶ τὸ 1487. — Ὁ δὲ *Lambecius* *Commentariorum de Bibliotheca Vindobonensi Liber VI* Τόμ. Γ' σ. 278 ἀποδέχεται, ὅτι ἀπέθανε μετὰ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Γαζῆ (τοῦ 1478 κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν πρὸ τοῦ *Legrand* γνώμην) καὶ τοῦ τοῦ Γεωργίου Τραπεζουντίου (1485). — Ὁ *Fabricius* *Harles* *Bibliotheca graeca* Τόμ. ΙΑ' σ. 460 κ. ἐ. καὶ ὁ *Zabizas* Νέα Ἑλλάς ἐκδ. Γ. Κρέμου. Ἀθήνησι 1872 σ. 63 λέγουσιν αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 1480 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἐβδομήκοντα. — Ὁ κ. Ἑρρίκος *Omont* *Fac-similés de manuscrits des XVe et XVIe siècles* σ. 12 ἀρ. 24 ὡς ἔτος τοῦ θανάτου ὀρίζει τὸ 1485. — Ὁ *Νικόλαος Κομνηνὸς Παπαδόπουλος* *Historia gymnasii Patavini* Τόμ. Β' σ. 180 λέγει, ὅτι ἀπέθανεν ἐβδομηκοντούτης τῷ 1486. — Περὶ τὸ 1486 ἀποθανόντα ἀποδέχονται ὁ *Σάθας* Νεοελληνικὴ Φιλολογία σ. 46 καὶ ὁ *Cappelli* ἐν τῇ *Letteratura* τοῦ Ταυρίνου τῆς 1 Δεκεμβρίου 1896, ὅστις καὶ προσθέτει, ὅτι ἀπέθανεν ἐβδομηκοντούτης. — Ὁ *Steinmann* *Die Sixtinische Kapelle* σ. 54 λέγει, ὅτι ἔζησε μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἱεραρχίας τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Η', ἀναρρηθέντος τῷ 1484. — Ὁ *Fijalek* ἐνθ' ἂν. σ.

μεθα ναποδεχθώμεν, ὅτι ἀπέθανε περὶ τὸ 1490, ἔχων τότε ἡλικίαν περίπου ἐτῶν ὀγδοήκοντα, ἂν ὑπολογίσωμεν, ὅτι παρέστη ἤδη διάκονος ὢν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας τῷ 1439¹. Ἀπέθανε δ' ὅπωςδὴποτε ἐν ρθινόπωρῳ, καθ' ἃ ῥητῶς μαρτυρεῖται, προσετιθεμένης τῆς εἰδήσεως, ὅτι προσεδιλήθη ὑπὸ πυρετοῦ τὸ ρθινόπωρον ἔνεκα δυσπεψίας, ἣν ὑπέστη φαγῶν κατακόρως μηλοπέποντας, ἅτε ὢν λαίμαργος καὶ φιλοπότης². Ἄρα ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπῆλθεν ὠρισμένως τὸ ρθινόπωρον τοῦ 1490 ἢ τὸ πολὺ τὸ ρθινόπωρον τοῦ 1491³.

20 (249) γράφει, ὅτι ἀπέθανεν « ἐν βαθεῖ γῆρατι τῷ 1486 ἢ ἴσως καὶ ἀργότερον περὶ τὸ 1489 ». — Ὁ *Fabroni* Adnotationes et monumenta ad Laurentii Medici Magnifici vitam pertinentia. Ἐν Πίσση. 1784 Τόμ. Β' σ. 10 ποιεῖται μνηεῖαν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τὸν Δαυρέντιον Μείδικον κατ' Ὀκτώβριον 1489, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι ἔζη τότε ἀκόμη. Ταῦτα δ' ἀποδέχεται καὶ ὁ *Tiraboschi* Storia della letteratura italiana. Ἐν Βενετίᾳ. 1795 Τόμ. Γ' σ. 348. — Τῆς δὲ *Ethica Aristotelica* Joanne Argyropylo interprete τῆς ἐκδοθείσης τῆ 1 Σεπτεμβρίου 1492 ἐν Ῥώμῃ per Eucharium Silber προτάσσεται ἐν τῷ δευτέρῳ ἐν ἀρχῇ ἀσελιδιῶτῳ φύλλῳ τῷ φέροντι ἐν τῇ κάτω ᾠκ τὸ σημείωμα a 2 κ. ἑ. Epistola Petri Marsi ad Illustrissimum principem Virginium Ursinum, ἐν ἧ ὁ ἐκδότης ἐγκωμιάζει τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον καὶ θρηνεῖ τὸν πρόωρον αὐτοῦ θάνατον, τὸν διακόψαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Προσθέτει δὲ καὶ τὰ ἐξῆς: Altamen qua potuit uir optimus nomini: ac nepotibus alta mente: ac pientissimo uoto prospiciens tam clara: tamque necessaria studiosis ingenuarum artium documenta Isaacio filio: et discipulis edenda reliquit. Quorum numero me quamvis minimum fortuna in caeteris dura mihi nouerca in hoc indulgentissima parens ascripsit. Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ ἐκδότης, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου εἶχε μεταγράψει τὴν προκειμένην Ἠθικὴν. Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, καθ' ἃ ἔγραψα ἐν τῷ καιμένῳ, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἀπέθανε μεταξὺ τοῦ 1489 καὶ τοῦ 1492.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. ια'. — Καὶ ὁ *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 20 (249) σημ. 1 εὑρίσκει, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶνε πρεσβύτερος ὀδομήκοντα ἐτῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου, ἀφ' οὗ τῷ 1440 ἦτο ἤδη ἀνὴρ.

² *Jovius* Elogia. — *Νικολάου Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου* Historia gymnasii Patavini ἐνθ' ἀν.

³ Ἐν τῷ *Diarium* τοῦ διακόνου *Johannis Burchardi* ἐκδ. *Thuasne*. Ἐν Παρισίοις 1884. Τόμ. Β' σ. 65 καὶ 521 σημειοῦται, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ τῆς Ῥώμης ἑλλημιστὶ τὸ Πάσχα τοῦ 1491 (7 Ἀπριλίου) καὶ τὸ Πάσχα τοῦ 1493 (31 Μαρτίου) ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου ἀντεγράφη κακῶς ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ πρωτογράφῳ ἀρχικοῦ *J* δηλοῦντος τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰσακίου. Ἴδε *Legrand* ἐνθ' ἀν. σ. 180 σημ. 2.

Ποῦ δ' ἐτάφη ἐν Ῥώμῃ ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν εἶνε γνωστὸν, οὐδὲ διαφωτίζει πως τὰ περὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ τὸ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπίγραμμα Ἰάνου Λασκάρεως τοῦ Ῥυνδακηνοῦ¹, οὗ λατινικὴν μετάφρασιν ἐφιλοτέχνησεν ὁ Μαΐωρανὸς Λάσκαρις².

Τὴν δὲ μορφήν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου παριστάνουσι πλὴν τῆς ἐν τῷ παρενθέτῳ Πίνακι Β' ἐκ τοῦ Βαροκκικοῦ κώδικος 87 τῆς ἐν Ὁξωνίῳ Βοδληιανθῆς βιβλιοθήκης εἰκόνος³ καὶ ἄλλαι εἰκόνες, αἱ τῶν Πινάκων Γ'-Ε'.

Τούτων ἡ ἐν τῷ Πίνακι Γ' εἶνε πιστὸν ἀντίγραφον τῆς ἐν τοῖς *Elogia virorum litteris illustrium* τοῦ Παύλου Ἰοβίου ἐπισκόπου Νουκερίας (*Nocera*) κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυτοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος⁴. Ἀπετέλει δὲ τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης μέρος τῆς ἐν Κόμῳ πλουσίας πινακοθήκης προσωπογραφιῶν, ἣν διὰ πολλῶν μόχθων καὶ ἀπὸ ποικίλων προελεύσεων εἶχε συναπαρτίσει ὁ φιλόμουσος καὶ φιλότεχνος ἐπίσκοπος⁵. Ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ πίνακος Δ' παριστάνει τὸν Ἀργυρόπουλον οἷον ἐζωγράφησεν αὐτὸν περὶ τὸ 1484 ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πάπα Σίξτου Δ' οἰκοδομηθείσῃ Cappella Sistina

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 233. Ἐν τῷ κώδικι *Vaticanus graecus* 1352, ἐν φ. 220α κ.έ. εὔρηται σχόλια ἀνεπίγραφα εἰς ἐπιγράμματα τοῦ ἄλλως μὴ ὀνομαζομένου ἐν τῷ κώδικι Ἰάνου Λασκάρεως, ἐν οἷς εὔρον (φ. 2206) καὶ τὸ ἐξῆς:

Εἰς Ἀργυρόπουλον τὸν φιλόσοφον.

Οὗτος ἐκ τοῦ Ἑλλήνων γένους ἔσχατος καὶ μόνος ἐτι φιλοσοφίας ἀντεποιεῖτο· τέθαπται δὲ ἐν Ῥώμῃ, πολίτης ὢν τῆς νέας Ῥώμης, τουτέστι τῆς Κωνσταντίνου πόλεως.

Ἐγγραφή δὲ ὁ κῶδιξ ὑπὸ Χριστοφόρου Κοντολέοντος, καθ' ἃ ἐξάγεται, συμφώνως πρὸς τι σημεῖωμα ἐν ἐμπροσθίῳ παραφύλλῳ τοῦ αὐτοῦ κώδικος 1352, ἐκ παραβολῆς πρὸς τὸν βατικανικὸν κώδικα 2141.

² Ἴδε τὴν μετάφρασιν ταύτην παρὰ τῷ *Hodius* ἐνθ' ἀν. σ. 195.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. χγ', τὸν δὲ Πίνακα κατωτέρω ἐν τέλει τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς.

⁴ Ἐν Βενετία. 1546. Ἔκδ. β'. Ἐν Βασιλείᾳ. 1577. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐξεδόθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ *Legrand* *Bibliographie hellénique aux XVe et XVIe siècles* Τόμ. Γ' σ. 155.

⁵ Ἴδε περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης *Müntz* *Le musée de portraits de Paul Jove en Mémoires de l'Académie des inscriptions et belles lettres* Τόμ. XXXVI (1900) μέρ. 6' σ. 249 κ.έ.

τοῦ Βατικανοῦ ὁ περιφανὴς Φλωρεντῖνος ζωγράφος Δομίνικος Ghirlandajo, εἰκονίζων τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ κλησιν τῶν πρωτοκλητῶν Πέτρου καὶ Ἀνδρέου. Κατὰ δὲ συνήθειαν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς καλλιτέχναις τῆς Ἀναγεννήσεως, οἵτινες ἐν τῇ ἐξεικονίσει σκηνῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἐλάμβανον πολλάκις ὡς πρότυπον ἐπιφανεῖς τινὰς τῶν συγχρόνων, ὁ Ghirlandajo ἔλαβεν, ὡς ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ὡς πρότυπον ἐν τῇ ἐξεικονίσει τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἐν τῇ Cappella Sistina τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον¹.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Πίνακι Ε' εἰκὼν εἶνε πανομοιότυπον εἰκονογραφίας ἀποκειμένης ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου ἐπὶ ὀθόνης $0,60 \times 0,40$. Ἀνέρχεται δ' ἡ ζωγραφία αὕτη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐν ἔτει 1602 ἰδρύσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ ἀντεγράφη ἐκ πρωτοτύπου, ἄγνωστον ποῦ ἀποκειμένου, μετ' ἄλλων τριακοσίων περίπου εἰκόνων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λογίων, ἱερωμένων, ἐπιστημόνων καὶ στρατιωτικῶν κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς βιβλιοθήκης καρδινάλιου Φρειδερίκου Βορρωμαίου. Καὶ ὁ μὲν πῖλος εἶνε ἐν τῇ ζωγραφίᾳ μέλας, τὸ δὲ γένειον ξανθὸν καὶ τὸ ἔνδυμα κόκκινον².

Τὰ δὲ κατὰ τὰς ἐνταῦθα ἐν τῷ κειμένῳ ἀνατυπούμενας ἄλλας εἰκόνας ὑπ' ἀρ. 1-4 ἔχουσιν ὡς ἐξῆς. Ἡ μὲν ὑπ' ἀρ. 1 εἶνε πανομοιότυπον εἰλημμένον ἐκ τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος 1 τοῦ Pluteus LXXXIV, περιέχοντος λατινικὴν μετάφρασιν συγγραφῶν ἀριστοτελικῶν καὶ γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον

¹ Πρβλ. *Steinmann* Die Sixtinische Kapelle. Ἐν Μονάχῳ 1901 Τόμ. Α' σ. 55, ὅπου ἐκδίδεται ὁλοσέλιδος ἡ εἰκὼν, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐκδίδομεν ἐνταῦθα κατὰ φωτογραφίαν τοῦ γνωστοῦ οἴκου Alinari. Ἀναπαρίσταται δὲ ἡ ζωγραφία αὕτη καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ Ghirlandajo τεύχει τῶν τοῦ *Knackfuss* Künstlermonographien (Bielefeld-Leipzig. 1897).

² Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἀπέστειλέ μοι ὁ διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης, αἰδεσιμώτατος κ. Ἀχιλλεὺς Ratti, ᾧ μυρίας ὀφείλω τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς πάντοτε παρέχει τὰς ζητούμενας παρ' αὐτοῦ πληροφορίας.

αἰῶνα¹. Ἡ δ' ὑπ' ἀρ. 2 εἶνε ἐκδεδομένη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ Μαρίνου Π. Βρετοῦ², δὲν λέγεται δὲ πόθεν παρελήφθη³, οὐδ' ἐγὼ ἠδυνήθην νὰ ἐξιχνιάσω τὴν προέλευσιν αὐτῆς. Ἡ δὲ ὑπ' ἀρ. 3 ἐξεδόθη ἐν μεγαλειτέρῳ τοῦ ἡμετέρου σχήματι τῷ 1682 ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ Bullart⁴. Ἡ δὲ ὑπ' ἀρ. 4 εἶνε πιστὸν πανομοιότυπον τῆς ἐκδεδομένης ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἐλληνικῶν κωδίκων τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης μετὰ ὀκτῶ ἄλλων εἰκόνων Ἑλληνῶν λογίων τῆς Ἀναγεννήσεως, ὧν ἀπασῶν δὲν σημειοῦται ἡ προέλευσις⁵. Ἄξιον δὲ περιεργείας εἶνε, ὅτι τῶν εἰκόνων τούτων μετὰ τινῶν ἄλλων εἰκόνων νεωτέρων λογίων τοῦ ἔθνους ἔχομεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐγχρώμους ἀναπαραστάσεις μεγεθος $0,27 \times 0,215$ δι' ἐλαιογραφίας, αἵτινες ἄλλοτε πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ Βαλλιανείου κτιρίου ἐκόσμου τὸ παλαιὸν ἀγνωστῆριον τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Νῦν δὲ εἶνε ἐκτεθειμέναι ἐν τῷ ἐντευκτηρίῳ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ἐτέρα δὲ ὁμοία σειρά ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀνακτόροις⁶.

Ἄρ. 1.

¹ *Bandini* Catalogus cod. latinorum Bibliothecae Laurentianae Τόμ. Γ' σ. 235.

² Ἔτος 4' (1886) σ. 145 ἀρ. 55.

³ Πρβλ. αὐτόθι σ. 338 κ. ε.

⁴ *Isaac Bullart* Académie des sciences et arts. Ἐν Παρισίοις 1682 σ. 268. Ἡ εἰκὼν φέρει ἐπιγραφὴν J. Argyropoulo (1434-1490) καὶ τὸ σημεῖωμα N. Lamerssin sculpsit. Ἐχει δ' ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ὅθεν παρελάδομεν αὐτὴν ἐκ φωτογραφίας, ἦν προθύμως ἔστειλεν εἰς ἡμᾶς παρακληθεὶς ὁ φίλος κ. Ἐρρίκος Omont, διαστάσεις $0,160 \times 0,128$. — Πρβλ. *Portrait index* τῆς Library of Congress. Ἐν Οὐάσιγκτῶνι. 1906 ἐν λ. Argyropoulo.

⁵ Ἴδε *Nessel* Catalogus ... Pars IV quae complectitur codices manuscriptos philosophicos ... et philologicos graecos. Πίναξ ὀλοσέλιδος μετὰ σ. 42 καὶ 43.

⁶ Τρίτη τις σειρά ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας ἀποτελεῖται ἐξ ἀντιγράφων τοῦ ζωγράφου κ. Αὐγούστου Πικχαρέλλη, γενομένων ἐκ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συλλογῆς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν φροντίδι καὶ δαπάναις τοῦ Συμβουλίου τῆς εἰρημένης ἐταιρείας.

Περὶ τῆς συλλογῆς δὲ ταύτης εἶχομεν ἀκούσει ἐν τοῖς φοιτητικοῖς ἡμῶν χρόνοις, ὅτι εἶχεν ἀπαρτίσει αὐτὴν ἐν Βιέννῃ ὁ ἄλλοτε ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Γεώργιος Κοζάκης Τυπάλδος (1842-1863). Ἐπειδὴ δ' αἱ ζωγραφίαι αὗται ὁμοιάζουσι τελείως πρὸς τὰς ἐν τοῖς καταλόγοις τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης, φαίνεται πιθανώτατον τὸ τότε λεγόμενον, καὶ δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι πράγματι ὁ Κοζάκης Τυπάλδος διὰ Βιενναίου τινὸς ζωγράφου εἶχε παρασκευάσει ἐγχρώμους μεγεθύνσεις τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις ἐκεῖνοις εἰκόνων.

Καὶ ἄλλη δὲ ζωγραφία τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ὑπῆρχεν ἐν Ῥώμῃ, ἐκτεθειμένη μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος τελευτῶντος τοῦλάχιστον in Palatio Cancellariae μετὰ καὶ τῶν τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη, τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ καὶ τοῦ Γεωργίου Σκενδέρβη¹, ὧν ἀπασῶν ἀγνοοῦνται αἱ μεταγενέστεραι τύχαι.

Ἄρ. 2.

Καὶ ἐν Βενετίᾳ δ' ὑπῆρχεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Μεγάλου συμβουλίου (gran Consiglio) πρὸ τῆς ἐν ἔτει

1575 πυρκαϊᾶς μεταξὺ τῶν εἰκόνων διαφόρων συγκλητικῶν καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἐζωγραφημένων ὑπὸ τοῦ Βελλίνη, τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Τιντορέττου, τοῦ Παύλου Βερονέζη καὶ ἄλλων διασῆμων ζωγράφων, καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου μετὰ τῆς τοῦ Γεωργίου Τραπεζουντίου².

Τῶν δ' ἀνωτέρω ἀναγραφεισῶν εἰκόνων τοῦ Ἀργυροπούλου

¹ *Lud. Schraderus Monumentorum Italiae quae hoc nostro saeculo et a Christianis posita sunt. Helmaestadii. MDXCII σ. 216.*

² *Sansovino Venetia città nobilissima. Ἐν Βενετίᾳ. 1663 ἐν τῷ ἐν τέλει Catalogo dei Senatori et huomini illustri che erano ritratti nella Sala del Gran Consiglio.*

ἀσφαλῶς κεχροτισμένη εἶνε ἢ ὑπὸ τοῦ Ghirlandajo γραφεῖσα. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου ὁ χρόνος δύναται νὰ ὀρισθῆ μεθ' ἰκανῆς ἀκριβείας μεταξύ τῶν ἐτῶν 1448 καὶ 1451¹, καθ' ἃ περίπου ὁ Ἀργυρόπουλος ἐδίδασκεν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Ξενῶνος. Ἄγνωστος δὲ εἶνε ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐγράφησαν αἱ λοιπαί. Καὶ ἐν μὲν τῇ εἰκόνι τοῦ Ὁξωνίου φαίνεται φέρων ἐνδυμασίαν Ἑλληνοσιερέως μετὰ ξενίζοντος ἡμᾶς καλύμματος τῆς κεφαλῆς καὶ ἔχων ὀπισθεν αὐτοῦ οἰκήματα βεβαίως παριστάνοντα συμβολικῶς τὸν Ξενῶνα². Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς φέρει πιλίδιον καὶ στολὴν Λατίνου ἱερέως ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ αἰῶνι. Ἄρα αἱ εἰκόνες αὗται παριστάνουσι τὸν Ἀργυρόπουλον κατὰ διάφορα ἔτη τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διδασκαλίας αὐτοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄρ. 3.

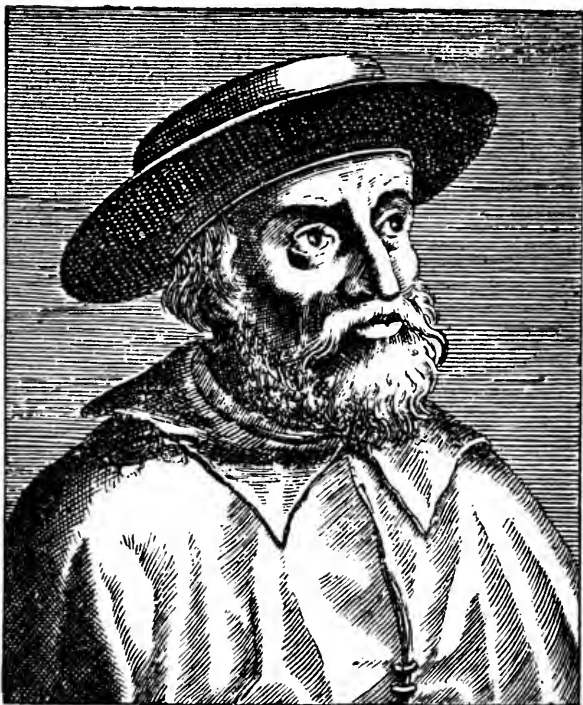
Πλὴν δὲ τῶν εἰκόνων³ παραθέτομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν σφραγιδα τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, ἣν εὑρομεν ἐπιτετυπωμένην ἐπὶ χάρτου ἐπικεκολλημένου κάτωθεν τῆς ἐκ Ῥώμης τῇ 3 Ἀπριλίου 1472 πρὸς τὸν δούκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν αὐτογρά-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. κα' κ. ε.

² Τὰ ἐν ἰδίᾳ θήκη κάτωθεν τοῦ ἀναλογίου παριστανόμενα εἶνε μελανοδοχεῖον καὶ ἄγγος μέλανος ὑέλινον, οἷα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Ε' σ. 490.

³ Περὶ τῶν εἰκόνων τοῦ Ἀργυροπούλου ἔγραψα τὸ πρῶτον βραχὺ ἀτελὲς σημεῖωμα ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Α' σ. 431 σημ. 1.

φου ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῆς ἀποκειμένης ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς πόλεως¹. Τῆς σφραγιῶδος ταύτης ἀντίγραφον παρεσκευάσεν χάριν ἡμῶν ὁ ἐν Μοδένῃ ἰχνογράφος, καθηγητῆς Γουσταῦος Zagni, τιτλοφορούμενος Blasonista della Consulta Araldica, σταλέντος εἰς αὐτὸν τοῦ φέροντος τὴν σφραγιῶδα ἐγγράφου ὑπὸ τῆς διευθύν-

Ἄρ. 4.

σεως τοῦ ἐν Μεδιολάνῳ ἀρχείου δυνάμει εἰδικῆς ἀδείας τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ ἡμέτερα παρακλήσει.

Καίτοι δὲ ἡ παράστασις εἶνέ πως δυσδιάγνωστος ἐνεκα τῆς σμικρότητός τῆς σφραγιῶδος, διακρίνεται οὐχ ἥττον, ὅτι παριστάνεται ὁ Διομήδης, ἀρπάζων τὸ Παλλάδιον καὶ φέρων ὄπισθεν ἀσπίδα, οἷαν καὶ ἐπὶ ἀρχαίων δακτυλίου-λίθων φέρει ἐνίοτε² ἀντὶ

τοῦ συνήθως κρατουμένου ὑπ' αὐτοῦ ξίφους³.

Περατώσαντες δὲ τὰ κατ' αὐτὸν τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον, δυνάμεθα νῦν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Καὶ περὶ μὲν τῆς συζύγου αὐτοῦ πολὺ ὀλίγα μαν-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 195 ἀρ. 9.

² Ἴδε *Furtwängler* Beschreibung der geschnittenen Steine im Antiquarium. Ἐν Βερολίῳ. 1896 σ. 82 ἀρ. 1350. Πίν. 15 ἀρ. 1350. σ. 255 ἀρ. 6886. Πίν. 50 ἀρ. 6886. — *Τοῦ αὐτοῦ* Die antiken Gemmen. Ἐν Λειψία καὶ Βερολίῳ. 1900. Πίν. XXIII ἀρ. 42. XLIII ἀρ. 19.

³ Ἴδε καὶ Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Α' σ. 431 κ. ἐ.. ὅπου ἐξέδωκα τὸ πρῶτον τὴν εἰκόνα τῆς σφραγιῶδος.

θάνομεν, ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Φιλανθρωπηνῶν κατὰ τὰ ἤδη ἀνωτέρω εἰρημένα¹ καὶ ὅτι ἔζη ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τοῦ 1451 καὶ 1453, ὅτ' ἐγράφη ἢ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε' ἀναφορὰ τοῦ Ἀργυροπούλου². Καὶ τὰς μὲν πρώτας τύχας αὐτῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀγνοοῦμεν. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Δονάτου Ἀτζαϊώλη πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἰάκωβον Πικκολόμινην τῇ γραφείσῃ τῇ 5 Αὐγούστου 1454 γίνεται λόγος περὶ μεταβάσεως τοῦ Ἀργυροπούλου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐγκαταλιπόντος τοὺς υἱοὺς εἰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἀλλ' οὐδεμίαν μνεῖαν τῆς συζύγου³. Ἐν δὲ τῇ ἀπὸ 21 Ὀκτωβρίου 1466 ἀποφάσει τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας λέγεται, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἔζη ἐν ταύτῃ τῇ πόλει *cum tota eius familia*⁴ οὐδ' ἐνταῦθα λοιπὸν μνημονεύεται ῥητῶς ἢ σύζυγος αὐτοῦ. Ἀλλ' ἔχομεν ὅμως ἄλλην ῥητὴν μαρτυρίαν, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Ἀργυροπούλου ἔζη ἔτι τῇ 23 Ἀπριλίου 1472 ἐν Ῥώμῃ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, διαμένοντος τότε ἐν ταύτῃ τῇ πόλει⁵. Ἀλλ' οὐδὲν ἔκτοτε μανθάνομεν περὶ αὐτῆς.

Πότε δ' ἐνουμφεύθη ὁ Ἀργυρόπουλος καὶ ἂν εἶχε τέκνα καὶ πόσα, ὅτε τῷ 1441 ἐσπούδαζεν ἐν Παταβίῳ, δὲν γινώσκομεν, οὐδ' εἶνε πιθανόν, ὅτι εἶχε τότε συμπαραλάβει εἰς Ἰταλίαν τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ⁶. Ἡ δὲ ἀρχαιότερα μνεῖα τέκνων αὐτοῦ γίνεται ἐν τῇ τὸ πρῶτον ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθείσῃ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε'. Ἐν ταύτῃ λέγονται τὰ ἑξῆς: *Ἐπεὶ δὲ ἀνωτέρω δοῦλον*

¹ Σελ. λβ'.

² Ἀργυροπουλείων σ. 131, 15· οὐδὲ γυναῖκα καὶ παιδιά καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ βασιλέως ὑπηρεσίαν ἅμα καὶ εὐνοίαν λογιώμενος. Ὅτι ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐγράφη μεταξὺ τοῦ 1451 καὶ 1453 ἴδε ἀνωτέρω σ. λβ'.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 313 ἀρ. 4.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 333 ἀρ. 2.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 325 ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ῥοβέρτου di Sanseverino πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν. Ἐν αὐτῇ, γινομένου λόγου περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου Ἰσαακίου, ἐλθόντος ἐκ Νεαπόλεως, ὅπως μεταβῆ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ δουκὸς καὶ ἀσθενήσαντος ἐν Ῥώμῃ, λέγεται *Il padre e la madre sua non havendo altro figlolo de lui non l'hano voluto lassare partire se non l'hano veduto bene reducto et restituito a sanitá.*

⁶ Ἴδε καὶ ἀνωτέρω σ. κ'.

ἐμαυτὸν ὠμολόγηκα τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ταῦ-
 τὸν γὰρ εἰπεῖν τῇ σῇ μακαριότητι, ἥδη καὶ τοὺς ἐμοὺς υἱεῖς Ἀλέ-
 ξανδρόν τε καὶ Νικόλεων ἀνατίθημι ταύτῃ καὶ οἶον ἀφιερῶ, καθ-
 ἄπερ ἡ Ἄννα ποτὲ τὸν Σαμουὴλ τῷ θεῷ, δεόμενος τῆς σῆς μα-
 καριότητος, ὥστε αὐτοὺς ἐγκαταλέξαι τῷ θειοτάτῳ τῆς ῥωμαϊ-
 κῆς ἐκκλησίας κλήρῳ, ὥστε δούλους αὐτοὺς εἶναι ἀπὸ γε τοῦ νῦν
 εἰς ἅπαντα τὸν δοθησόμενον αὐτοῖς παρὰ θεοῦ βίον¹. Οἱ δύο οὗ-
 τοι υἱοὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου Ἀλέξανδρος καὶ Νικόλαος
 οἱ πρῶτον νῦν γνωσκόμενοι δὲν ἐξεύρομεν ἂν συμπαραελήφθησαν
 ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1451 εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ἀνατεθῆ ἔκτοτε εἰς
 τὸν πάπαν ἢ περὶ αὐτῶν μέριμνα. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδομεν αὐτὸν
 ἐπιστρέψαντα μετ' οὐ πολὺν χρόνον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸ
 τῆς ἀλώσεως, βλέπομεν δὲ γινόμενον ἔπειτα λόγον περὶ ἐγκατα-
 λείψεως τῶν υἱῶν εἰς χεῖρας τῶν βαρβάρων κατὰ τάνωτέρω λε-
 γθέντα, εἶνε πιθανώτερον, ὅτι, λέγων ἐν τῇ ἀναφορᾷ, ὅτι ἀφιερώνει
 τοὺς δύο υἱοὺς εἰς τὸν Νικόλαον Ε', ὅπως ἐγκαταλεχθῶσιν εἰς
 τὸν κληρὸν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἀπλῆν ἀπόφασιν ἑαυτοῦ
 ὑπέβαλεν εἰς τὸν πάπαν, δὲν εἶχε δὲ ἤδη μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς υἱοὺς,
 ἵνα παραδώσῃ αὐτοὺς, ἀλλ' ἤθελε πρότερον νὰ βολιδοσκοπήσῃ
 τὰς περὶ αὐτῶν διαθέσεις ἐν Ῥώμῃ. Εἶχον δὲ βεβαίως μικρὰν
 ἡλικίαν τότε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Νικόλαος, ἂν εἶνε, ὡς θέλει
 ἀποδειχθῆ κατωτέρω, αὐτοὶ οἱ τῷ 1469 ἀποθανόντες υἱοὶ τοῦ
 Ἀργυροπούλου.

Τοὺς δύο δὲ τούτους υἱοὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν λέγει ἐγ-
 καταλελειμμένους εἰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, καθ' ἃ εἶδομεν ἀνω-
 τέρω, ἢ ἐπιστολῇ τοῦ Πικκολόμινη ἐκείνη ἢ γραφεῖσα τῇ Ὡ Αὐ-
 γούστου 1454², ἐξ ἧς μαυθάνομεν, ὡς καὶ ἐκ δύο ἐπιστολῶν τοῦ
 Δονάτου Ἀτζαῖώλη, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος εὕρισκετο τότε ἐν Ἰτα-
 λίᾳ. Τὰ δὲ τέκνα, ἀπολυτρωθέντα ἐν τῷ μεταξὺ, πιθανῶς διὰ
 χρημάτων, ἐκ τῆς παρὰ τοῖς Τούρκοις αἰχμαλωσίας καὶ διασω-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 140.

² Ἀργυροπουλείων σ. 314 ἀρ. 4.

θέντα εἰς Πελοπόννησον, ὅπου εἶδομεν ἐγκατασταθέντα καὶ τὸν Ἀργυρόπουλον μετὰ τὴν ἄλωσιν, συμπαρέλαβεν οὗτος εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ὀριστικὴν αὐτοῦ ἐγκατάστασιν ἐν Φλωρεντία¹.

Πλὴν δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Νικολάου γίνονται γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς δύο ἕτεροι υἱοὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, ὁ Βαρθολομαῖος καὶ ὁ Ἰσαάκιος. Ὁ μόνος δὲ αὐτῶν, περὶ οὗ γινώσκομεν πλείονα, εἶνε ὁ Ἰσαάκιος, καθ' ἃ θέλομεν ἶδει ἀμέσως κατωτέρω. Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀργυρόπουλος ἐδίδασκεν ἐν Φλωρεντία, τὸν Μάϊον τοῦ 1467. Περὶ δὲ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔχομεν μακρὰν πρὸς τὸν Ἀργυρόπουλον παραμυθητικὴν ἐπιστολὴν τοῦ καρδινάλιου καὶ ἐπισκόπου Παβίας Ἰακώβου Πικκολόμινη. Ἐξ αὐτῆς βλέπομεν, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξε φυσικὸς, ἀλλ' ἀπέθανε τραυματισθεὶς θανασίμως ὑπὸ λωποδυτῶν (*grassatores*) δι' ἄγνωστον αἰτίαν². Διδασκόμεθα δ' ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς καὶ τὴν πατρικὴν αὐτόχρημα μέριμναν, ἣν κατέβαλε πρὸς διάσωσιν τοῦ κινδυνεύοντος παιδὸς ὁ Βησσαρίων, εἰς οὗ τὰς φροντίδας εἶχεν ἐμπεπιστευμένον αὐτὸν ὁ ἀπουσιάζων πατήρ. Καὶ δὴ ἑπτὰ ἰατροὶ ἐθεράπευον τὸν ἀσθενῆ, αὐτὸς δ' ὁ Βησσαρίων οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐγκατέλιπε τὸ προσκεφάλαιον τοῦ θνήσκοντος, φροντίσας σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅπως ἀξιωθῆ τῆς τελευταίας κοινωνίας συμφώνως πρὸς τὰ δεδογμένα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς ἣν εἶχε μεταστῆ καὶ ὁ Βαρθολομαῖος, καθ' ἃ ὁ πατήρ. Διηγεῖται δ' ὁ Πικκολόμινης, αὐτὸς ἀνακοινόντων εἰς τὸν ἀτυχῆ πατέρα τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ ἀντὶ τοῦ Βησσαρίωνος, βεβυθισμένου εἰς τὴν θλίψιν, τὰ τῆς ἐπισήμου κηδείας τοῦ Βαρθολομαίου, ὃν συνώδευσε μετὰ πομπῆς εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν εἰς ἔνδειξιν τιμῆς πρὸς αὐτὸν τε καὶ τὸν πατέρα ἅπασα ἢ *curia*, παρ' ἣ πιθανώτατα κατεῖχεν ὁ θανὼν ἔντιμόν τινα θέσιν διὰ τῆς προστασίας τοῦ πανισχύρου Ἑλλήνος καρδινάλιου.

¹ Σελ. μθ' κ. ε.

² Ἀργυροπουλείων σ. 225, στ. 25. Πρὸβλ. *Hodius* ἐνθ' ἀν. σ. 206.

Ἐτάφη δ' ἐν αὐτῷ τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ ἐν τόπῳ ἐπιφανεῖ πλησίον τοῦ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τῷ 1458 θανόντος πάπα Καλλίστου Γ', αὐτοῦ τοῦ βικαρίου τοῦ μεγάλου ναοῦ ὑποδεχθέντος μετὰ σύμπαντος τοῦ πρεσβυτερίου τὸν νεκρὸν ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων βαθμίδων τῶν ἔξωθεν τοῦ προστώου¹. Πόσον δὲ χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου διέτριβεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Βαρθολομαῖος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Βησσαρίωνος δὲν γινώσκομεν. Ἄλλ' ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῇ ἀπὸ 21 Ὀκτωβρίου 1466 ἀποφάσει τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας², καθ' ἃ ὁ Ἀργυρόπουλος διέτριβεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει cum tota eius familia, ἃν ἀποδεχθῶμεν ταῦτα λεγόμενα κατὰ γράμμα, ἡδυνάμεθα ἴσως νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι μετὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁ Βαρθολομαῖος μετενάστευσεν εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἄλλὰ, πρὶν παρέλθωσι πολλὰ ἔτη, καὶ νέοι θάνατοι τέκνων ἐπληξάν τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον. Μανθάνομεν δὲ περὶ αὐτῶν ἐκ τῆς ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1469 ἐλληνικῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου³ καὶ ἐκ λατινικῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τὸν Βησσαρίωνα ἐκ Φλωρεντίας γραφείσης τῇ 26 Ὀκτωβρίου ἔτους μὴ σημειουμένου, ὅπερ εἶνε προφανῶς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 1469⁴. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Φιλέλφου βλέπομεν, ὅτι μικρὸν πρὸ τῆς 22 Ἰουνίου 1469 εἶχεν ἀποθάνει ἐν Ῥώμῃ ἄωρως εἷς υἱὸς τοῦ Ἀργυροπούλου, οὗ ὁ Φιλέλφος δὲν λέγει τὸ ὄνομα⁵. Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀργυροπούλου πρὸς τὸν Βησσαρίωνα γίνεται λόγος περὶ τοῦ θανάτου δύο αὐτοῦ τέκνων, ἀποβληθέντων ἐν αὐ-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 224-6. Ἴδε καὶ τὴν πρὸς τὸν Βησσαρίωνα ἐπιστολὴν τοῦ Πικκολόμινη ἐν Ἀργυροπουλείοις σ. 320 ἀρ. 12. Πρὸς περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βαρθολομαίου *Tiraboschi Storia della letteratura italiana*. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1807 Τόμ. Γ' μέρ. α' σ. 347. — *Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία* Τόμ. PNH' σ. 987 σημ. 22. — *Fijalek* ἐνθ' ἀν. σ. 10 (239).

² Ἀργυροπουλείων σ. 333 ἀρ. 3.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 212.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 190, 3-6.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 212, 1 κ. ἐ.· Ἀκούσας ἐγὼ τὴν καλλίστου σου καὶ ἡγαπημένου παιδὸς κατὰ Ῥώμην νεωστὶ ἄωρον τελευτήν.

τῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν¹. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Φιλέλφου, θέλοντος νὰ παρηγορήσῃ τὸν Ἀργυρόπουλον, προστίθεται Ἀφείλειτο τοίνυν σοι ἢ παρὰ θεοῦ εἴμαρμένη τὸν προσφιλέστατον παῖδα· ἀλλὰ χᾶτερον ἔχεις εὐσεβῆ τε καὶ συνετὸν, συμπεραίνομεν εὐλόγως, ὅτι ἡ παραμυθητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Φιλέλφου ἀναφέρεται εἰς τὸν ὕστερον μόνον τῶν δύο θανάτων, ὅτε εἷς καὶ μόνον πλεόν υἱὸς (χᾶτερον) ὑπελείπετο εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον, ὁ μακρὸν ἐπιζήσας Ἰσαάκιος. Ἄρα οἱ δύο ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν βραχὺ πρὸ τῆς 22 Ἰουνίου 1469 ἀποθάνοντες εἶνε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Νικόλαος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἐτέρου αὐτῶν ῥητῶς λέγεται, ὅτι ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ, τὸ αὐτὸ δὲ εἶνε πιθανὸν καὶ περὶ τοῦ ἄλλου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ *cum tota eius familia* τῆς ἀποφάσεως τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ τῷ 1466, ἂν ἐν Φλωρεντία διέτριβον πλὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ τῆς συζύγου μόνον ὁ Βαρθολομαῖος ἴσως καὶ ὁ Ἰσαάκιος, τῶν ἄλλων ἀπόντων, πιθανώτερον εἶνε νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Νικόλαος εὐρίσκοντο ἀκόμη ἐν Φλωρεντία, μετέβησαν δ' εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαρθολομαίου, μετακληθέντες ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος, ὅπως τύχῃσι παρ' αὐτοῦ προστασίας ἀντ' ἐκείνου.

Ὁ δὲ μόνος ἐπιζήσας υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Ἰσαάκιος² ἀνεδείχθη ἐπιτήδειος μουσικὸς καὶ δεξιὸς κατασκευαστὴς πολυχόρδων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων. Βραχὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν εἰς Ῥώμην μετοίκησιν κατάρθωσεν ὁ Ἀργυρόπουλος, ὥστε νὰ μετακληθῆ ὁ υἱὸς Ἰσαάκιος εἰς Μεδιόλανον ὑπὸ τοῦ δουκὸς Γαλεάτσου Σφόρτσα, ὅστις καὶ ἀνήγγελλεν εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον τῇ 8 Ἰα-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 190, 3-6. *In ipso meo acerbissimo casu ac miserabili calamitate duobus liberis intra paucas dies in ipso flore iuventutis amissis, diuinum opus tuum mihi oblatum est...*

² Τῷ 1472 ἐπέζη μόνος. Ἴδε Ἀργυροπουλείων σ. 325 ἐν τῇ ἀπὸ 23 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐπιστολῇ τοῦ Sanseverino, λέγοντος *Il padre e la madre sua non havendo altro figlolo de lui.*

νουαρίου 1472 τὴν πρόσληψιν τοῦ υἱοῦ ἐπὶ ἑτησίῳ μισθῷ τριακοσίων δουράτων¹. Εὐρίσκετο δ' ὁ Ἰσχάκιος περὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν Νεαπόλει², εἴτε χρονιώτερον διακείμενων ἐν ταύτῃ τῇ πόλει εἴτε χάριν τῶν μουσικῶν αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων μεταβάς αὐτόσε. Κατορθωθείσης δὲ τῆς εἰς Μεδιόλανον μετακλήσεως μετέβη εἰς Ῥώμην, ὅπως ἴδῃ πιθανῶς τὸν πατέρα καὶ τραπῆ ἔπειτα πρὸς βορρᾶν. Ἐκεῖ δ' ἠσθένησε³, καὶ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἀνεχώρησεν εἰς Μεδιόλανον τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1472, ἐφοδιασθεὶς διὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν τοῦ πατρὸς⁴, τοῦ πάπα Σίξτου⁵, τοῦ Βησσαρίωνος⁶, τοῦ Φ. Γονζάγα, καρδινάλιου Μαντούης⁷. Ἴσως δὲ καὶ τοῦ Λαυρεντίου Μεδίκου, παρ' οὗ εἶχε ζητήσει τοιοῦτο συστατικὸν γράμμα χάριν τοῦ υἱοῦ ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος⁸. Καθ' ὁδὸν δ' ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐν Βονωνίᾳ, ὅπου καὶ ἐπώλησεν ὄργανον κατασκευασθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Καρμηλίτας τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, ἣτις καὶ σήμερον εἶνε τῶν ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως. Τῇ δὲ 23 Ἀπριλίου εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει εἰς Μεδιόλανον, ὡς ἀνήγγελλε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ Βονωνίας εἰς τὸν ἀνυπομόνως ἀναμένοντ' αὐτὸν Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν ὁ Ῥοβέρτος Sanseverino, εἰς οὗ τὰς ἐνεργείας καὶ συστάσεις ὠφέλιετο κυρίως ἢ ὑπὸ τοῦ δουκὸς μετάκλησις⁹. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον νὰ συνήργησεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Μεδιολάνῳ καὶ ὁ Φιλέλφος, οὗ ὅπως-δήποτε τὴν φιλίαν ἐκαρποῦτο μετὰ τὴν κατόπιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατριβὴν χάριν τοῦ φιλίως μετὰ τοῦ Φιλέλφου ἀπὸ τριακονταε-

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 340.

² Ἀργυροπουλείων σ. 325.

³ Ἀργυροπουλείων σ. 325 ἀρ. 16.

⁴ Ἀργυροπουλείων σ. 195 ἀρ. 9.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 321 ἀρ. 13.

⁶ Ἀργυροπουλείων σ. 322 ἀρ. 14.

⁷ Ἀργυροπουλείων σ. 323 ἀρ. 15.

⁸ Ἀργυροπουλείων σ. 194 ἀρ. 8.

⁹ Ἀργυροπουλείων σ. 325. Ὁ δ' ἐν σ. 340 ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Γαλεάτσου Σφόρτσα μνημονευόμενος Ῥοβέρτος εἶνε ὁ αὐτὸς di Sanseverino.

τίας και πλέον συνδεομένου πατρός¹. Ἄλλως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μεδιολάνου, ἐλθὼν πρὸς αὐτὴν εἰς σχέσεις ἤδη τῷ 1460 ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ προκατόχου τοῦ Γαλεάτσου, τοῦ Φραγκίσκου Σφόρτσα, εἰς ὃν, ὡς καὶ εἰς τὸν παρὰ τῆ αὐλῆ τοῦ Μεδιολάνου πρέσβυν τῆς Φλωρεντίας Νικόδημον Τραγκεδίνην, συνέστησε τὸν Θεόδωρον, υἱὸν τοῦ Νικολάου Ῥαούλ Οἰσῆ².

Ἀπὸ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου εὐρίσκομεν τὸν Ἰσαάκιον Ἀργυρόπουλον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ὡς αὐλικὸν³ μουσικὸν τοῦ δουκικοῦ εὐκτηρίου (cappella) τοῦ Γαλεάτσου Σφόρτσα. Περιεσώθησαν δὲ διαφοροὶ ἐπιστολαὶ, ἐν αἷς βλέπομεν αὐτὸν συνεννοούμενον μετ' αὐτοῦ περὶ παραγγελθέντος εἰς αὐτὸν ὄργανου⁴ καὶ μεταβαίνοντα κατὰ πρόςκλησιν τοῦ δουκὸς εἰς Παβίαν, ὅπως θαυμάσῃ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τέχνην ὁ ἀνεψιὸς τοῦ πάπα Σίξτου καρδινάλιος Πέτρος Ῥιάριος, παρατυγχάνων ἐν Λομβαρδίᾳ⁵. Διεκρίνετο δ' ὁ Ἰσαάκιος ἐν τῷ παίζειν ἐπ' ἐκκλησίας τὸ ὄργανον τὸ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καλούμενον *gravacymbolo* ἢ *gravizembalo*⁶. Ἐξηκολούθησε δὲ διαμένων ὁ Ἰσαάκιος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ δουκὸς μέχρι τοῦλάχιστον

¹ Ἀργυροπουλείων σ. 214.

² Ἀργυροπουλείων σ. 187, 188, 189. Ἴδε καὶ τὴν ἐν ἔτει 1461 σύστασιν τοῦ Ἀργυροπούλου εἰς τὸν Φραγκίσκον Σφόρτσαν ὑπὸ τοῦ Δονάτου Ἀτζαϊώλη ἐν Ἀργυροπουλείοις σ. 318. Ὁ τῶν τριῶν ἐπιστολῶν ἐν σ. 187-189 Θεόδωρος Νικολάου Rhaoul (Ῥαούλ) Issis ἐπωνυμεῖτο ἑλληνιστὶ Οἰσῆς, καθ' ἃ ὁ Μανουὴλ Ῥαούλ Οἰσῆς, πρὸς ὃν ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὁ Γεννάδιος Σχολάριος, περιλαμβανομένην ἐν τῷ Ταυρινεῖῳ κώδικι B-V-33 (Pasini CLXXIX), οὗ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον ἐσώθη, ἀλλὰ μεγάλως βλαφθὲν, ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς 13 Ἰανουαρίου 1904. Ὁ αὐτὸς δὲ καλεῖται παρὰ τῷ Φραντζῆ σ. 426, 2 Ῥαούλ Μιχαὴλ ὁ Ἰσῆς.

³ *Nostro cortesano*. Ἀργυροπουλείων σ. 326 καὶ 327.

⁴ Ἴδε τὰς ἀπὸ 12 Νοεμβρίου 1472, 5 Ἀπριλίου 1473, 11 καὶ 21 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπιστολάς ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις σ. 232, 202, 326, 341 ἀρ. 2. Ἡ ἀνωνύμως ἐν σ. 232 ἐκδεδομένη ἐπιστολὴ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Σφόρτσα, ὡς ἀποδεικνύει τὸ ἐκ παραβλέψεως παραλειφθὲν κάτωθεν τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει ἀρχικὸν γράμμα C, δηλωτικὸν τοῦ διεκπεραιωτοῦ Ci[ehus]. Πρὸβλ. σ. 340.

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 327, 342 ἀρ. 4. Πρὸβλ. *Motta* ἐνθ' ἀν. σ. 288 (50). Αἱ δὲ λέξεις *farati* καὶ *tograli* τῆς ἐν σ. 327 ἐπιστολῆς ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ νεώτερα ἰταλικά *ti farà* καὶ *gli toglierai*.

⁶ Ἀργυροπουλείων σ. 326, 327.

τοῦ Ἰουλίου 1474¹. Ἄδηλον δ' ἂν ὁ Ἰσαάκιος τῷ 1477, ὅτε μνημονεύεται ἐν τινι ἀπὸ Ῥώμης τῇ 14 Ἰουνίου 1477 γραφείσῃ ἐπιστολῇ τοῦ καρδινάλιου Παβίας Ἰακώβου Ἀμμανάτη Πικκολόμινη, ἐν ἧ οὗτος δεικνύει περισσὴν στοργὴν πρὸς τε τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν², εὕρισκετο ἐν Μεδιολάνῳ ἢ εἶχεν ἤδη μεταναστεύσει εἰς Ῥώμην, ὅπου βλέπομεν αὐτὸν ἀσφαλῶς κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1479³.

Ὁ δὲ λόγος τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Μεδιολάνου εἶνε ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐπῆλθέ τις δυσαρέσκεια τοῦ δουκὸς κατ' αὐτοῦ, οἷα καὶ ἡ κατὰ Ἰούλιον 1473, ὅτε ὁ Γαλεᾶτσος Σφόρτσας ἐνετείλατο εἰς τὸν Ambrosino de Longignana, ὄντα φρούραρχον τῆς Ἰοβίας πύλης⁴, νὰ ποιήσῃ τὰς δεούσας ἀυστηρὰς παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἰσαάκιον καὶ ἀπειλήσῃ αὐτὸν διὰ τῆς δουκικῆς δυσμενείας ἕνεκα τοῦ ὑβριστικοῦ αὐτοῦ τρόπου πρὸς τοὺς ψάλτας τοῦ εὐκτηρίου οἴκου τοῦ δουκὸς⁵.

Καὶ εἶχε μὲν ἤδη ἀποθάνει ὁ ἰσχυρὸς τῶν Ἀργυροπούλων προστάτης Βησσαρίων, ὅτε ὁ Ἰσαάκιος, δι' οἰανδῆποτε ἀφορμὴν ἐγκαταλιπὼν τὸ Μεδιόλανον, μετέβη εἰς τὴν Ῥώμην. Ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν εἰς αὐτὸν ἄλλαι προστασίαι, δι' ὧν κατώρθωσε νὰ γείνη μουστικὸς παρακοιμώμενος (*cubicularius secretus*) τοῦ πάπα Σίξ-

¹ Ἴδε τὴν ἀπὸ 11 Φεβρουαρίου 1474 ἐπιστολὴν τοῦ Σφόρτσα ἐν Ἀργυροπουλείοις σ. 328 ἀρ. 19 καὶ τὴν ἀπὸ 18 Ἰουλίου ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλέφρου πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον αὐτόθι σ. 214.

² Ἀργυροπουλείων σ. 330.

³ Ἴδε κατωτέρω ἐν σ. ογ' σημ. 1 τὴν πρώτην ἀπόδειξιν δανεισμοῦ βιβλίου ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.

⁴ *Emilio Motta* Musici alla corte dei Sforza ἐν τῷ Archivio storico Lombardo Ἔτ. ΙΔ' (1887) σ. 288 (καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει σ. 50).

⁵ Ἀργυροπουλείων σ. 341 ἀρ. 3. Περὶ τοῦ Ἰσαακίου Ἀργυροπούλου ὡς μουσικοῦ ἐν Μεδιολάνῳ ἴδε *Motta* ἐνθ' ἀν. σ. 287 κ. ἐ. (καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει σ. 49 - 51). — *Adriano Cappelli* Giovanni ed Isacco Argiropulo αὐτόθι Τόμ. ΙΗ' (1891) σ. 168 κ. ἐ. — *Τοῦ αὐτοῦ* Una lettera inedita di Giovanni Argiropulo ἐν τῇ Letteratura τοῦ Ταυρίνου ἀρ. 23 τῆς 1 Δεκεμβρίου 1890, ἔνθα ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἢ ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις σ. 195 ἀρ. 9 ἐπιστολῇ. Πρὸς καὶ τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ἐν τῷ Archivio storico Lombardo Ἔτ. ΙΖ' (1890) σ. 966.

του Δ', τοῦ συμφοιτητοῦ καὶ προστάτου τοῦ πατρός. Ὡς τοιοῦτον δὲ βλέπομεν αὐτὸν τῷ 1478 καὶ 1481 δανειζόμενον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ λατινικούς καὶ ἑλληνικούς κώδικας, ἐν οἷς καὶ κῶδιξ περιέχων τὰ ἔργα τοῦ Λιβανίου¹, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ἡ γνῶσις τῆς λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τὰ ἑλληνικά γράμματα παιδεία αὐτοῦ. Καὶ πιθανῶς μὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν Ῥώμῃ, ὡς καὶ πρότερον ἐν Μεδιολάνῳ, ἡ μουσικὴ αὐτοῦ δεξιότης, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς γενομένης μνείας αὐτοῦ ὡς δοκίμου μουσικοῦ ὑπὸ Ῥαφαήλ τοῦ Βολατερρανοῦ². Ὅπως δὲ ἴσως συμμετεῖχε κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τῆς λειτουργίας ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ, ἱερουργοῦντος τοῦ πάπα, ἀναγινώσκων ἑλληνιστὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Μαρτυρεῖται δὲ τοῦτο περὶ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 1481 (22 Ἀπριλίου)³, τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1492⁴, τοῦ Πάσχα τοῦ 1493 (7 Ἀπριλίου), τοῦ 1499 (31 Μαρτίου)⁵, περὶ τῆς 26 Νοεμβρίου 1503⁶ καὶ

¹ Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ δανεισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης εὔρηται ἀναγεγραμμένοι αἱ ἐξῆς δύο ἀποδείξεις αὐτοῦ·

— MCCCCLXXVIII die nona januarii. Ego Isaacius Argyropylus cubicularius secretus s^mi d. n. habui mutuo a dno B. Platyna per manus Joannis Cadeli custodis librarie libellum quemdam in membranis, Experimentorum fratris Alberti in medicina cum catena et corio rubeo foliorum novem et quinquaginta. Is. Argyropulus manu propria. — Restituit XVI kal. maias.

— Ego Isaccius Argiropylus recepi a dno Bartholomeo bybliotheuario Declamationes Libanii, in papiro in pavonatio ad restituendum ad beneplacitum suum, die VIII augusti 1483.— Restituit die XXI octobris.

*Ἴδε *Müntz - Fabre* La Bibliothèque du Vatican au XV siècle d'après des documents inédits. Ἐν Παρισίοις. 1887 σ. 281, 290. Πρβλ. *Legrand* Cent-dix lettres grecques de François Filelfe σ. 179.

² *Raphael Volaterranus* Commentarii Urbani. Ἐν Βασιλείᾳ. 1530 φ. 264α.

³ *Jacobi Volaterrani* Diarium Romanum ἐκδ. *Muratori* Τόμ. ΚΓ' σ. 131. Νέας ἐκδ. *Lapi*. Ἐν Città di Castello. 1904 σ. 50.

⁴ *Johannis Burchardi* Diarium sive rerum urbanarum commentarii ἐκδ. *Thuasne* Τόμ. Β' σ. 26.

⁵ Αὐτόθι Τόμ. Β' σ. 65, 521. Τὰς δύο ταύτας ἡμέρας ἀναφέρεται ἀναγνούς τὸ Εὐαγγέλιον ὅχι ὁ Ἰσαάκιος, ἀλλ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰωάννης, ὅστις ὅμως εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Ἄλλ' ἔγινε σύγχυσις τῶν προωνυμίων ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ *Legrand*. *Ἴδε ἀνωτέρω σ. 56' σημ. 3.

⁶ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 308.

τῶν Χριστουγέννων τοῦ αὐτοῦ ἔτους¹, τοῦ Πάσχα τοῦ 1504 (7 Ἀπριλίου)² καὶ τοῦ 1505 (23 Μαρτίου)³ καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (29 Ἰουνίου) τῷ 1505⁴. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην ἡμέραν ἀπόλλυνται τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἰσαακίου Ἀργυροπούλου, οὐδὲ μαρθάνομεν τι πλέον περὶ αὐτοῦ.

Περὶ ἄλλων δὲ τέκνων τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου πλὴν τῶν ἤδη μνημονευθέντων οὐδὲν μαρθάνομεν. Καὶ μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τοῦ Κορράδου Gesner⁵ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, ὅστις λέγεται παρ' αὐτῷ μεταφράσας λατινιστὶ τὸ Περὶ ἐρμηνείας τοῦ Ἀριστοτέλους⁶ μετὰ δισταγμοῦ δ' ἀποδέχεται αὐτὸν παρὰ τοῦ Gesner παραλαβὼν καὶ ὁ Hodius⁷, ἄνευ δὲ ἀντιρρήσεως ὁ κ. Σάθας⁸ καὶ ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου⁹. Ἀλλὰ τὸν υἱὸν τοῦτον οὐδεὶς τῶν συγχρόνων μνημονεύει καὶ πιθανώτατα πρόκειται περὶ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου, ὃν εἶδομεν μεταφράσαντα πράγματι τὴν συγγραφήν ἐκείνην τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὅμοίως μνημονεύει ὁ Hodius Δημητρίου τινὸς Ἀργυροπούλου, εἰκάζων, ὅτι ἦτο ἴσως ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου. Λέγει δὲ, ὅτι ποιεῖται περὶ αὐτοῦ λόγον ὁ Φιλέλφος ἐν τινι ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Ἀλαμᾶνον, γραφείσῃ τῷ 1451⁹. Καὶ πράγματι ὑπάρχει τοιαύτη ἐπιστολὴ τοῦ Φιλέλφου ἀπὸ 13 Ἰουνίου 1451, δι' ἧς συνιστᾷ ἄνδρα Δημήτριον καλούμενον, περὶ οὗ λέγει τάδε· Ex librario non inepto, quantum ad formam litterarum attinget, uult uideri philosophus, id quod ex ornatu capitis longioreque pallio, tibi facile fuerit iudicare. Καὶ προσθέτει μὲν.

¹ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 323.

² Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 346.

³ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 382.

⁴ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 394.

⁵ *Gesner* Bibliotheca universalis 'Εν Ζυρίχῃ. 1545-9. Πρβλ. *Fabricius-Harles* Bibliotheca graeca Τόμ. Γ' σ. 214.

⁶ De doctis graecis σ. 205.

⁷ Νεοελληνικὴ Φιλολογία σ. 47.

⁸ Ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. III' (1909) σ. 152.

⁹ *Hodius* ἐνθ' ἀν. σ. 210.

ὅτι neque uitae institutis neque doctrina ulla philosophi quicquam sapit, ἀλλ' ἐπιλέγει Verum lingua est et celeri et expedita et suavi, ut graecorum nemini cedat. Voce quoque et clara et sonora. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἠδύναντο νὰ λεχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Φιλέλφου περὶ τοῦ Ἀργυροπούλου· ἄλλως δὲ ὁ ὑπ' αὐτοῦ συνιστώμενος Δημήτριος δὲν ἐπωνυμεῖται Argyropulus, ἀλλὰ Sguropulus, τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φιλέλφου τῇ γενομένη ἐν Βενετία τῷ 1502¹. Ἄπορον δὲ πῶς ἐπλανήθη ὁ Hodus, συμπαράσῦρας εἰς τὴν πλάνην καὶ τινὰς τῶν ἡμετέρων². Εἶνε δὲ πράγματι ὁ Δημήτριος Σγουρόπουλος γνωστὸς βιβλιογράφος, διατρίβων ἐν Ἰταλίᾳ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1443 καὶ ἀντιγράφων κώδικας χάριν τοῦ Βησσαρίωνος καὶ τοῦ Φιλέλφου³. Ἐξῆ δ' ὁ Σγουρόπουλος καὶ μέχρι τοῦ 1473 τοῦλάχιστον, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, γραφείσης ἐκ Ῥώμης πρὸς αὐτὸν διαμένοντα ἐν Φλωρεντία, δι' ἧς πρὸς τοῖς ἄλλοις παραγγέλλει εἰς τὸν Σγουρόπουλον ν' ἀντιγράψῃ χάριν ἑαυτοῦ ἐπ' ἀμοιβῇ τὸν Πausanίαν. Ἀποκρούων δὲ ὁ Γαζῆς τὰς αἰτιάσεις τοῦ Σγουροπούλου, παραπονουμένου, ὅτι δὲν εἶχεν ἰκανῶς προστατευθῆ διατρίψας βραχὺ ἐν Ῥώμῃ, μνημονεύει καὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, λέγων τάδε· "Εδει γὰρ σε μηδαμῶς λόγῳ πιστεῦσαι τοιοῦτω, διατρίψαντα δὲ ἐν Ῥώμῃ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ μηδὲν τοιοῦτο μήτε αὐτὸν αἰσθόμενον, μήτε παρ' ἄλλου πυνθόμενον. Εἰ γὰρ τις ἐμοὶ δύναμις ἦν τοιαύτη,

¹ *Francesco Filelfo* Epistolarum familiarium libri. Venetiis. Ex aedibus Ioannis et Gregorii de gregoriis. 1502 φ. 656.

² *Σάθα* Νεοελληνικὴ Φιλολογία σ. 47.—*E. R. R[hangabé]* ἐνθ' ἄν. σ. 2.

³ *Morelli* Bibliotheca manuscripta. Ἐν Βασσάνῳ. 1802 Τόμ. Α' σ. 163. — *K. K. Müller* Janos Laskaris ἐν τῷ Centralblatt für Bibliothekswesen Τόμ. Α' (1884) σ. 401.—*Legrand* Bibliographie hellénique... aux XVe et XIVe siècles Τόμ. Α' σ. XLVI. — *Marie Vogel-Victor Gardthausen* Die griechischen Schreiber des Mittelalters σ. 105.

κἄν αὐτὸς ἡσθάνου παρὼν κἄν Ἀργυρόπουλος καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι ἔλεγον¹.

Οὕτως ἔχουσι τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, οἷα ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν μετὰ τὴν πολλὰ τῶν πρότερον γνωστῶν ἐπανορθοῦσαν καὶ συμπληροῦσαν περισυλλογὴν τῶν ἐν τοῖς Ἀργυροπουλείοις ἐκδοθεισῶν πηγῶν. Οὐκ ἄσκοπον δὲ θεωροῦμεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ διαπραγματευθῶμεν καὶ τὰ κατὰ τὸν οἶκον τῶν Ἀργυροπούλων καθ' ὅλου ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Εἶνε δὲ τὸ ἐγγεῖρημα δυσχερέστατον τοῦτο μὲν ἔνεκα τῶν μεγάλων χασμάτων, ἅτινα παρουσιάζει ἡ ἱστορία τοῦ οἴκου τούτου, τοῦτο δ' ἔνεκα τοῦ πολυκλάδου αὐτοῦ. Ἐνεκα δὲ τούτων τῶν λόγων ἀναγκαζόμεθα νὰ δηλώσωμεν ῥητῶς, ὅτι ἡ ἡμετέρα συμβολὴ πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ἀπλῶς ὡς ἀπόπειρα, δυναμένη νὰ σύγῃ ὑφ' ἡμῶν τε αὐτῶν ἐν χρόνῳ μεταγενεστέρῳ καὶ ὑπ' ἄλλων οὐκ ὀλίγων συμπληρώσεων².

Τὸ γένος τῶν Ἀργυροπούλων συγγέεται ἀρχῆθεν πρὸς τὸ τῶν Ἀργυρῶν, ἐπιφανοῦς βυζαντιακοῦ οἴκου, ὀρμωμένου, καθ' ἃ τινες πιστεύουσιν, ἐκ Καππαδοκίας³. Κυρίως δὲ παρουσιάζονται οἱ Ἀργυροὶ δρῶντες ἐν τῇ βυζαντιακῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος μεσοῦντος, καὶ πρῶτος τῶν ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ἐπιφανῶν γνωστὸς

¹ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη σώζεται ἀνέκδοτος ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ Plut. LV cod. 9 φ. 65^b κ. ε', τῷ Παρισιακῷ 2966 φ. 1^b καὶ τῷ Παρισιακῷ 3043 φ. 2^b-4^a. Καὶ ἐν μὲν τοῖς Παρισιακοῖς γέγραπται Ἀργυρόπουλος, ἐν δὲ τῷ Λαυρεντιακῷ Ἀργυρόπυλος.

² Χάριν μελλόντων ἐρευνητῶν δηλοῦμεν, ὅτι μετ' ἀρνητικοῦ ἀποτελέσματος ἐξητάσθησαν ὑφ' ἡμῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχειῷ τῆς Βενετίας (Archivio Frari) αἱ διαθήκαι τῶν ἐτῶν 1475-1568 (Schede, εὔρετήρια καὶ Indici Serie II Τόμ. 18-22) ὡς καὶ τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀρχειοῖς Schedario τῶν μεταγενεστέρων ἐτῶν τοῦ διδάκτορος Gin. Giomo. Ἐν τούτοις πᾶσιν εὑρομεν μόνον μνείαν τῆς Elisabetta Argirò τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1723 ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ συμβολαιογράφου (Atti) Bonis ὑπ' ἀρ. 115.170. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰ λεγθησόμενα κατωτέρω οἶκος Argirò, ὅπως διάφορος τοῦ τῶν Ἀργυροπούλων, ὑπάρχει καὶ ἐν Ἰταλίᾳ.

³ Schlumberger Basile II le tueur des Bulgares. Ἐν Παρισίοις. 1900 σ. 323. Ἑλλ. μεταφρ. Ἰω. Λαμπρίδου. Ἐν Ἀθήναις. 1905 σ. 390.

εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ μεθυστοῦ (842-867) ἀκμάσας Λέων ὁ Ἀργυρός¹. Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ οἶκον ἀνήγε τὸ γένος μεταγενέστερος ὁμώνυμος, Λέων ὁ Ἀργυρός, μάγιστρος καὶ εἶτα δομέστικος τῶν σχολῶν, οὗ υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ Ῥωμανὸς Γ' ὁ τῷ 1028 διαδεχθεὶς ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τὸν ἀδελφὸν καὶ διάδοχον Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου Κωνσταντῖνον. Ὁ Ῥωμανὸς δὲ οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν ἄλλων Βυζαντινῶν συγγραφέων ἐπονομάζεται Ἀργυρός², ὑπὸ δὲ τοῦ συγχρόνου ποιητοῦ Χριστοφόρου τοῦ Μυτιληναίου³ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ⁴ καὶ Ἰωάννου Ζωναρά⁵ Ἀργυρόπουλος, ὅπερ ταύτῳ καὶ τὸ Ἀργυρόπουλος⁶. Καὶ οἱ Βενετοὶ δὲ χρονογράφοι Δάνδολος⁷ καὶ Ἰωάννης ὁ διάκονος⁸ καλοῦσι τὸν Ῥωμανὸν τοῦτον *Argyropolum*. Ἀλλὰ τὴν κατάληξιν *πωλος* ἢ *πουλος* (*πουλλος*;) τὴν σημαίνουσιν τὸν μικρὸν, τὸν υἱὸν, δὲν προσελάμβανε πιθανῶς πρῶτος τοῦ οἴκου τῶν Ἀργυρῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ Γ'⁹.

¹ Οἱ μετὰ Θεοφάνην ἐκδ. Βόννης σ. 165, 17. — *Κεδρηνοῦ* ἐκδ. Βόννης σ. 154, 1 — Πρβλ. *Ducange* Familiae Byzantinae. Ἐν Παρισίοις. 1680 σ. 154.

² Παρ' ἄλλοις τε καὶ τῷ Ζωναρά ἐν τῷ Μοναχείῳ κώδικι 324, ὅπου εὐρίσκομεν ἐπιγραφὴν κεφαλαίου *Βασιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ*. Ἴδε τὴν ἔκδοσιν *Λουδοβίκου Dindorf*. Ἐν Λειψίῳ. 1879 Τόμ. Ε' σ. CXXVII.

³ Ἐν ἐπιγράμματι 52 στ. 8 ἐκδ. *Antonio Rocchi* Versi di Cristoforo patrizio. Ἐν Ῥώμῃ. 1887 σ. 35. — *Kurtz* Die Gedichte des Christophoros Mitylenaeos. Ἐν Λειψίῳ. 1903 σ. 31.

⁴ Ἐκδ. *Σάθα* (Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης Τόμ. Δ'. Ἐν Παρισίοις. 1874) σ. 29.

⁵ XVII, 11.

⁶ *Βασιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου* εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ περὶ αὐτοῦ κεφαλαίου ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι 1715 τοῦ Ζωναρά. Ἴδε τὴν ἔκδοσιν *Dindorf* ἐνθ' ἂν. Τόμ. Ε' σ. CCLXXXII. Ἀργυρόπουλος δὲ λέγεται ὁ Ῥωμανὸς καὶ ἐν τῷ ἄλλως ἀμφισβητήσιμου γνησιότητος κρητικῷ μνημείῳ, περὶ οὗ γενήσεται λόγος κατωτέρω. Ἴδε *Gerland* Histoire de la noblesse crétoise au moyen âge. Ἐν Παρισίοις. 1907 σ. 80-81.

⁷ Παρὰ τῷ *Muratorii* *Scriptores rerum Italicarum* Τόμ. IB' σ. 233 καὶ *Pertz* *Scriptores rerum Germanicarum* Τόμ. Z' σ. 36.

⁸ *Chronicum Venetum* σ. 113.

⁹ Τὸ ἀρχαιότατον τῶν μέχρι τοῦδε μετὰ τοιαύτης καταλήξεως σημειωθέντων ὀνομάτων εἶνε τὸ τοῦ Γαδριηλοπούλου, μνημονευομένου τῷ 913 μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καταλειφθέντων ἐπιτρόπων τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου. Ἴδε *Λέοντος γραμματικοῦ* ἐκδ. Βόννης σ. 286, 14. — *Συμεὼν μαγίστρον* ἐκδ. Βόν-

Δέν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἤδη πολὺ πρότερον, κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Λέων ὁ Ἀργυρὸς ὁ ἀκμάσας ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ μεθυστοῦ ἐπωνυμεῖτο καὶ Ἀργυρόπουλος. Καὶ δὴ νομίζομεν, ὅτι τοῦ ἐπωνύμου τούτου περίφρασις εἶνε τὸ παρά τοῖς Μετὰ Θεοφάνην¹ καὶ τῷ Κεδρηνῷ² ὁ τοῦ Ἀργυροῦ καὶ ὁ τοῦ Δούκα ἢ Δουκὸς ἀντὶ τῶν ὀνομάτων Ἀργυρόπουλος καὶ Δουκόπουλος³. Εἰ δὲ μὴ ἔκτοτε, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ παρέμεινε τὸ ἐπώνυμον Ἀργυρόπουλος χωρὶς νὰ ἐκλίπη τὸ τῶν Ἀργυρῶν, ὅπερ οὐ μόνον ἐν τῷ Βυζαντίῳ διετηρήθη μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων⁴, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ περιῆλθεν εἰς τοὺς νέους Ἑλληνας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Πλὴν δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ εἰς τὸν διαπρεπῆ βυζαντιακὸν οἶκον τῶν Ἀργυροπούλων ἐπεφυλάσσετο νὰ παράσχη καὶ μίαν δόγισσαν εἰς τὴν Βενετίαν. Ὑπῆρξε δὲ αὕτη Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἔπειτ' αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ Γ' ἢ τῷ 1004 γενομένη σύζυγος Ἰωάννου τοῦ συνάρχοντος υἱοῦ τοῦ δόγη Πέτρου Ὀρσεόλου⁵. Τὴν δὲ τρυφηλότητα καὶ ὑπεροψίαν αὐτῆς, δυσφημου-

νης σ. 722,2. — **Κεδρηνῷ** ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 277,24. Πρόλ. **Ζαμπελίου** Βυζαντιναὶ μελέται. Ἐν Ἀθήναις. 1857 σ. 692. — **Γ. Χατζιδάκι** ἐν τῷ τεύχει Τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκονταετηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις. 1888 σ. 189. — **Τοῦ αὐτοῦ** Μεσαιωνικὰ καὶ νέα Ἑλληνικά. Ἐν Ἀθήναις. 1905 Τόμ. Α' σ. 636 κ.έ. Γνωστοὶ δ' ὁμοίως ἦσαν οἱ μετὰ ἑβδομήκοντα περίπου ἔτη τῷ 981 ἀπαντῶντες Κομιτόπουλοι. Ἴδε **Κεδρηνῷ** ἐκδ. Βόννης σ. 435, 1. — **Ζωναρά** XVII, 6. Εἰς τούτους δύναμαι νὰ προσθέσω τὸν ὁμοίως εἰς τὸν δέκατον αἰῶνα ἀνερχόμενον Μιχαὴλ Ἰδηρόπουλον, ἀπαντῶντα ἐν σημειώματι τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος 677 ἐν φ. 14⁶, παρὰ *Rostagna-Festa* ἐν Studi Italiani di filologia classica. Τόμ. Α' σ. 187, καὶ τὸν Γεώργιον Σαπωνόπουλον ἐπὶ μολυβδοδόλλου ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ κ. *Schlumberger* ἐν τῇ Revue des études grecques Τόμ. Γ' (1890) σ. 258.

¹ Ἐκδ. Βόννης σ. 165, 17. ὁ τοῦ Ἀργυροῦ καὶ ὁ τοῦ Δουκός.

² Ἐκδ. Βόννης σ. 154, 1. ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δὲ ἦν Λέων καὶ ὁ τοῦ Δούκα Ἀνδρόνικος, κατὰ δὲ τὸν C κώδικα Δουκός.

³ Ἐν τοῖς σημειώμασί μου εὕρισκω Δουκόπουλον Μανικαίτην, ἀλλ' ἐξέπεσε δυστυχῶς ἡ παραπομπή.

⁴ *Ducange* ἐνθ' ἀν. σ. 151-6. — *E. R. R[hangabé]* Livre d'or de la noblesse Phanariote. Ἐκδ. 6'. Ἐν Ἀθήναις. 1904 σ. 1-2.

⁵ **Κεδρηνῷ** ἐκδ. Βόννης σ. 452,5. — *Ducange* ἐνθ' ἀν. σ. 155, παρ' ᾧ μνημονεύονται καὶ αἱ βενετικαὶ πηγαί, εἰς ἃς προσθετός Ἰωάννης ὁ διάκονος ἐνθ' ἀν. Παρὰ τῷ

μένην παρὰ τῶν Βενετῶν, ἀπηχοῦσι τὰ περὶ αὐτῆς λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βενετοῦ χρονογράφου Πέτρου Δαμιάνη. Κατέλαβε δ' αὐτὴν κατὰ τὴν διήγησιν αὐτοῦ οἰκτρὸς θάνατος ἐκ νόσου φοβερᾶς σηψάσης τὸ σῶμα αὐτῆς ἔνεκα καταχρήσεως τῶν μύρων, δι' ὧν ἠρωμάτιζεν αὐτό ¹. Ὑπῆρξε δὲ ἡ νόσος αὕτη πολὺ μᾶλλον ὁ φοβερὸς λοιμὸς τοῦ 1007, ἀφαρπάσας αὐτὴν τε καὶ τὸν σύζυγον ἐντὸς δεκαἑξ ἡμερῶν ². Ἐτάφησαν δ' ἀμρότεροι ἐν κοινῷ τάφῳ ἐν τῇ κατὰ τὴν Βενετιάν μονῇ τοῦ Ἁγίου Ζαχαρίου ³.

Ἡ δὲ σύζυγος τοῦ δόγη Δομινίκου Σιλβίου (Selvo) οὔτε Μαρία ἐλέγετο οὔτε Ἀργυροπουλῖνα ἦτο, καθ' ἃ ἐκ συγχύσεως πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Ἰωάννου Ὀρσεόλου ἔγραψάν τινες τῶν νεωτέρων, ἀλλ' ὠνομάζετο μὲν Θεοδώρα, ἦτο δὲ θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Δούκα ⁴.

Ἄλλοι δὲ Ἀργυρόπουλοι γνωστοὶ ἀπὸ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος

Κεδρητῶ δὲν μνημονεύεται τὸ ὄνομα τῆς νέμφης, ἣν ὀνομάζει Μαρίαν ὁ Βενετὸς Δάνδολος ἐν τῷ *Chronicum Venetum* σ. 113. Ἴδε περὶ τῆς συγκεχυμένης πῶς συγγενείας τῆς Μαρίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου *Gfrörer Byzantinische Geschichte*. Ἐν Graz. 1872. Τόμ. Α' σ. 118. Πρὸλ. *Schlumberger Basile II le tueur des Bulgares* σ. 325 σημ. 1. Ἑλλ. μεταφρ. *Ἰω. Λαμπριδίου* σ. 390 σημ. 1.

¹ *Petrus Damiani* Opusculum de institutione moniali ἐν τοῖς Opera αὐτοῦ ἐκδ. Παρισίων 1642 Τόμ. Γ' σ. 340. Ἴδε τὸ ἐξ αὐτοῦ χωρίον προχείρως παρὰ τῷ *Ducange* ἔνθ' ἄν. σ. 155 καὶ μέρος αὐτοῦ ἐν γερμανικῇ μεταφράσει παρὰ τῷ *Gfrörer* ἔνθ' ἄν. σ. 421 κ.έ.

² *Schlumberger* ἔνθ' ἄν. σ. 326. Ἑλλ. μετάφρ. *Ἰω. Λαμπριδίου* σ. 391.

³ *Romanin* Storia documentata di Venezia. Ἐν Βενετία. 1853 Τόμ Α' σ. 290.

⁴ *Ducange* ἔνθ' ἄν σ. 163. — *Gfrörer* ἔνθ' ἄν. σ. 504. — Πρὸλ. *Schlumberger* ἔνθ' ἄν. σ. 325 σημ. 1. Ἑλλ. μεταφρ. *Ἰω. Λαμπριδίου* σ. 392 σημ. 1, ἔνθα οὐκ ὀρθῶς σημειοῦται, ὅτι μεταξὺ τῶν συγγεόντων τὰς δύο δογίσσας εἶνε καὶ ὁ *Ducange*. Περὶ δὲ τῆς συγχύσεως ἴδε καὶ *Moltmann* Theophano, die Gemahlin Otto's II. Ἐν Schwerin. 1878 σ. 57 σημ. 4. Ἡ σύγχυσις δὲ αὕτη, ἣν ἴδε καὶ παρὰ τῷ *E R. R[hangabé]* ἔνθ' ἄν. σ. 2, εἶνε ἤδη ἀρχαία, ἀπαντῶσα παρὰ τῷ Βενετῷ χρονογράφῳ *Sabellico*. Ἴδε *Ducange* ἔνθ' ἄν. σ. 155. Βενετοὶ δὲ τινες ἱστορικοὶ, ἐν οἷς ὁ *Morosini*, λέγουσι τὴν σύζυγον τοῦ δόγη Σιλβίου πεπλανημένως ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφύρου Βοτανειάτου. Ἴδε *Molmenti* La dogaresa di Venezia. Ἐν Ταυρινῳ. 1884 σ. 52 σημ. 1, παρ' ᾧ τὰ ἐν σ. 59 κ. ἐ. περὶ τῆς τρυφηλότητος καὶ τοῦ θανάτου τῆς Μαρίας Ἀργυροπούλου ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ *Damiani* μετατίθενται εἰς τὴν Θεοδώραν Δούκαιναν. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ παρὰ τῷ *Laugier* Istoria della repubblica di Venezia tradotta dal francese. Ἐκδ. β'. Ἐν Βενετία. 1778. Τόμ. Α' σ. 240 καὶ τῷ *Romanin* ἔνθ' ἄν. σ. 310 κ. ἐ.

μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων εἶνε οἱ ἐξῆς:

α') Ἀργυρόπουλος τις, ἀγνώστου προωνυμίου, ζήσας τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἴσως σύγγελλος, μνημονευόμενος ἐν ἐπιγράμματι τινὶ Χριστοφόρου τοῦ Μυτιληναίου¹.

β') Ἀργυρόπουλος Βασίλειος, νοτάριος ζῶν τῷ 1140 ἄγνωστον ποῦ. Τοῦτον γινώσκουμεν ἐκ βιβλιογραφικοῦ σημειώματος τοῦ φ. 296^α τοῦ Τετραευαγγέλου X-IV-21 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἐσκουριάλου².

γ') Ἀργυρόπουλος Γεώργιος, ἔχων ἐν τῇ βυζαντιακῇ αὐτῇ τὴν ἀρχὴν προέδρου, ἧς ἀγνοοῦμεν εἰδικώτερον τὰς τιμὰς καὶ τὰ δικαιώματα. Τοῦτον γινώσκουμεν μόνον ἐκ σωζομένου μολυβδόβουλλου, ἀνερχομένου, καθ' ἃ εἰκάζεται ἐκ τῆς τεχνοτροπίας, εἰς τὸν ἐνδέκατον ἢ δωδέκατον αἰῶνα³.

δ') Ἀργυρόπουλος Κωνσταντῖνος, μάγιστρος καὶ στρατηγὸς Σάμου κατὰ τὸν ἐνδέκατον ἢ δωδέκατον αἰῶνα, ἐγνώσθη ἐκ μολυβδόβουλλου⁴.

¹ *Rocchi Versi di Cristoforo patrizio* σ. 39 ἀρ. LXVI. — *Kurtz Die Gedichte des Christophoros Mitylenaeos* σ. 40 ἀρ. 68.

² Κατὰ τὸν *Miller Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothèque de l'Escurial* σ. 407 τὸ σημείωμα ἔχει ὧδε: Ἐτελειώθη τὸ παρῶν βιβλίον διὰ χειρὸς Βασιλείου νοταρίου τοῦ Ἀργυροπούλου μηνὶ ἰαννουαρίῳ εἰς α' (sic) Νυ τοῦ σχμ^η ἔτους. Προςθέτει δὲ ὁ *Miller*, ὅτι cette date est incertaine. Ἀλλ' ὡς ἐπέισθη ἐκ φωτογραφίας τῆς σελίδος ἐν ἣ τὸ σημείωμα, αὐτὸ τελευτᾷ μετὰ τὸ ἰαν^{αδ}νου λέξεις, παραναγνωσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ *Miller*, ἔχουσιν ἀκριβῶς ὧδε: εἰς α^τρ (= εἰς τὴν παροῦσαν;) Ἰ^π (= ἰνδικτιῶνα) γ̃ (=)

τοῦ σχμ^η (;) ἔτους. Ἰδε καὶ τὸ πανομοιότυπον παρὰ *Graux-Martin Manuscrits d'Espagne Πλ. XI, 41*. Ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ λίαν ἀσαφοῦς ἔτους ὡς σχμ^η, ὅτε θὰ ἔπρεπε καὶ τὸν ὁμοίως ἀσαφῆ ἀριθμὸν τῆς ἰνδικτιῶνος, ὅστις ὁμοιάζει πρὸς υ μακρόν, νάγνωνώσωμεν ὡς ι ἀντὶ γ. Ἄρα τὸ σημείωμα ἀναφέρεται ἀσφαλῆστερον μὲν εἰς τὸ 1140, οὐκ ἀπιθάνως δ' εἰς τὸ 1132.

³ *Schlumberger Sigillographie de l'empire byzantin*. Ἐν Παρισίοις. 1884. σ. 573 ἀρ. 3. Πρβλ. σ. 621.

⁴ *Schlumberger* ἐν *Revue des études grecques* Τόμ. Δ' (1891) σ. 125. — *Κωνσταντινόπουλος* ἐν *Διεθνεί ἑφημερίδι τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας* Τόμ. Ε' (1902) σ.

ε') Ἀργυρόπουλος τις εἶχεν ἀξίωμα παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἀρσενίῳ Αὐτωρειανῷ ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ Θεοδώρου Β' Δούκα Λασκάρειος, ἔχομεν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ¹.

ς'-ζ') Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης καὶ Ἀργυρόπουλος Θεοφύλακτος μνημονεύονται μεταξὺ τῶν κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως τῶν στερεζάντων νὰ ἐμμένωσι τῷ 1357 εἰς τὰς παραινήσεις τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Α' ².

η') Ἀργυρόπουλος Κωνσταντῖνος ἔγραψε τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα τὸν κώδικα Coislin 42 τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὴν Ὀκτώηχον ³, συμφώνως πρὸς τὸ ἐν τῷ φ. 382^α σημείωμα, γεγραμμένον μὲν καταλογάδην, συγκείμενον δ' ὁμῶς ἐκ στίχων ἐχόντων ὧδε:

*Πόνημα χειρῶν Κωνσταντίνου ἀχρείου
Ἀργυροπούλου λίαν εὐτελεστάτου,
τεθὲν μεγίστη μονῇ τῇ τῶν Σωσάνδρων
διὰ Βαρλαάμ ἐκκλησιάρχου ταύτης + ⁴.*

Ἐκ τοῦ σημειώματος τούτου καθίσταται πιθανὸν ἕνεκα μάλιστα τῶν καὶ ἄλλως εἰς μοναχοὺς ἀποδιδομένων ἐπιθέτων ἀχρείου καὶ εὐτελεστάτου, ὅτι ὁ γράφας τὸν κώδικα Κωνσταντῖνος Ἀργυρόπουλος ἦτο μοναχὸς τῆς μονῆς τῶν Σωσάνδρων, ἧτις ἔκειτο ἐν Κωνσταντινουπόλει ⁵.

212 ἀρ. 134. Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος ἀναδιάζει τὸ μολύβδουλλον εἰς τὸν δέκατον ἢ ἐνδέκατον αἰῶνα, ἀλλ' ὀρθότερον χρονολογεῖ ὁ κ. Schlumberger, ὀρίζων τὸν ἐνδέκατον ἢ δωδέκατον.

¹ Theodori Ducae Lascaris epistolae CCXVII ἐκδ. *Nic. Festa*. Ἐν Φλωρεντία. 1898.

² *Miklosich-Müller Acta et Diplomata* Τόμ. Α' σ. 371, 373.

³ *Omont Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale* Τόμ. Α' σ. XXXVII Τόμ. Γ' σ. 118.—*Marie Vogel Victor Gardthausen* ἐνθ' ἀν. σ. 241.

⁴ Τὸ σημείωμα τοῦτο ἀπέστειλέ μοι, παρακληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ὁ κ. Omont, διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

⁵ Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἔγραψεν ἐπίγραμμα ὁ Νικηφόρος Βλεμμύδης. Ἴδε τὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων αὐτοῦ ὑπὸ *Heisenberg* ἐν Λειψία παρὰ τῷ Teubner τῷ 1896. Ἄλλος κώδιξ

προσηκούσης ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως¹, οὐδὲ προσέσχεν εἰς αὐτὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ κώδικος, ἀπεφάνθη, ὅτι οὗτος ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, ἐννοῶν βεβαίως τὸν ἡμέτερον. Ἄλλ' ἀκριβεστέρα ἐξέτασις ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν ἔχει ὀρθῶς. Πράγματι ὁ κώδιξ δὲν εἶνε γεγραμμένος τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὸν δέκατον τέταρτον, ὡς ἀποδεικνύεται ἔκ τε τοῦ πανομοιοτύπου τοῦ φ. 8^α ἐν τῷ παρενθέντῳ Πίνακι Ζ' καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τῶν ἐν τῷ Πίνακι Γ' σημειωμάτων. Ἄλλος λοιπὸν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος ὁ γράψας τὸν Μαρκιανὸν κώδικα 407 τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα

¹ Ὁ κ. Σάθας α') παντελῶς παρέλιπε τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω σημειωμάτων β') οὐκ ὀρθῶς ἀνέγνω *Παναρέτη* ἀντὶ *Παναρέτου*, ὡς δύναται νὰ πεισθῇ πᾶς ὁ παραβάλλων τὸν ἡμέτερον Πίνακα Γ'. Προσθετός δὲ κατὰ ταῦτα καὶ οὗτος ὁ Πανάρετος εἰς τοὺς ὑπ' ἐμοῦ ἀναγραφέντας ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 264 κ.έ. καὶ Τόμ. Ε' σ. 112 κ.έ. γ') Ἐν τῷ δευτέρῳ σημειώματι παρανέγνω αὐτὴ ἀντὶ ἧδε καὶ δὲν ἠξίωσε προσοχῆς τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ σημειώματι ἄνωθεν τῶν λέξεων *πέφυκεν Ἀλεξίου* γεγραμμένα β̄ καὶ ᾱ, δι' ὧν δηλοῦται ἡ μετάθεσις τῆς σειρᾶς τῶν λέξεων τούτων δ') ἀντέγραψεν ἐν συνεχείᾳ τοῦ δευτέρου σημειώματος τὸ τρίτον, μὴ παρατηρήσας, ὅτι τὸ δεύτερον περατοῦται διὰ + καὶ ὅτι τὸ τρίτον εἶνε γεγραμμένον δι' ἄλλης χειρὸς, καὶ δὴ αὐτῆς τῆς γραφᾶς τὸ πρῶτον ε') περιέλαθεν εἰς τοὺς κτήτορας τοῦ κώδικος καὶ τὸν Θεόδωρον Σκουταριώτην μητροπολίτην Κυζίκου, ἐν ᾧ ὁ κατὰ τὸν δέκατον τρίτον πιθανῶς αἰῶνα ζήσας ἱεράρχης οὗτος (Πρὸβλ. *Krumbacher* Geschichte der Byzantinischen Litteratur σ. 390, Ἑλλ. μεταφρ. *Σωτηριάδου* Τόμ. Α' σ. 791 ἐν συνδυασμῷ πρὸς *Σπυρ. Π. Δάμπρου* Κατάλογον τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐλληνικῶν κωδίκων Τόμ. Α' σ. 371) εἶνε ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐν τῷ κώδικι περιλαμβανομένης Χρονικῆς ἐκθέσεως πολὺ μᾶλλον ἢ ὁ κτήτωρ τοῦ κώδικος, καθ' ἃ ἔνδεικνύει καὶ ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή

*Ἡ βίβλος ἧδε Κυζίκου Θεοδώρου
Σκουταριωτῶν ἐκ φυλῆς κατηγμένου*

ἦν ὡς πεζὸν λόγον καὶ μετὰ παραγνώσεως τῆς τελευταίας λέξεως ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας ὧδε: *Ἡ βίβλος ἧδε Κυζίκου Θεοδώρου Σκουταριωτῶν ἐκ φυλῆς καταγομένου*. Κατὰ ταῦτα ἡ ἱστορία τοῦ κώδικος ἔχει κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ παρὰ τῷ κ. Σάθα (Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης Τόμ. Ζ' σ. σμγ'. Πρὸβλ. *Heisenberg* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. Ε', 1896, σ. 172, 182) ὡς ἐξῆς. Ὁ μὲν Θεόδωρος Κυζίκου δὲν ὑπῆρξε κτήτωρ τοῦ κώδικος, ἀλλὰ συγγραφεὺς τῆς ἐν αὐτῷ περιλαμβανομένης Χρονικῆς συνόψεως, ἔγραψε δ' αὐτὸν κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα Ἰωάννης τις Ἀργυρόπουλος, ὃν ὡς κτήτορα μὲν δηλοῖ τὸ ἀνωτέρω πρῶτον σημείωμα, ὡς βιβλιογράφον δὲ τὸ τρίτον, γραφὴν πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε ὁ κώδιξ περιήλθεν εἰς τὸν Ἀλέξιον Πανάρετον· τελευταῖον δὲ ὁ κώδιξ ὑπῆρξε κτήμα Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντῆ ἱατροῦ κατὰ τὸ ἐν φ. 466 σημείωμα.

καὶ ἄλλος ὁ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὡς ἀπλῆν δὲ εἰκασίαν ἐκφράζομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁ βιβλιογράφος εἶνε ἴσως ὁ πάππος τοῦ ἡμετέρου Ἰωάννου Ἀργυροπούλου.

ιβ') Ἀργυρόπουλος Ἀνδρέας μνημονεύεται τῷ 1409 ὡς οἰκεῖος τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου ἐν τινι πατριαρχικῷ ἐγγράφῳ¹. Κατ' ἄλλο πατριαρχικὸν ἐγγραφοῦν τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦτο εἷς τῶν ἀπὸ τῆς πολιτείας ἀρχόντων². Εἶνε δὲ οὗτος ὁ αὐτὸς καὶ ὁ παρὰ τῷ Μάζαρι ἐν τῇ Ἐπιδημῖᾳ ἐν Ἄδου ἀοιδὸς Πῶλος Ἀργυρὸς, καθ' ἃ διέγνω ἤδη ὁ Ellissen³.

ιγ') Ἀργυρόπουλος Γεώργιος μνημονεύεται ὡς γράψας στιχοῦργημα περὶ τῆς ἐν ἔτει 1444 μάχης τῆς Βάρνης, ἀποκείμενον ἐν τῇ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν βιβλιοθήκῃ τοῦ Σεραγίου⁴. Καὶ εἶνε μὲν ἄγνωστος ἡ σχέσις τοῦ στιχοῦργήματος τούτου πρὸς τὸ γνωστὸν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ποίημα τοῦ Ζωτικῆ Παρασπονδύλου τὸ ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Legrand⁵. Ἀλλὰ πιθανὸν νομίζομεν, ὅτι τὸ μὲν στιχοῦργημα εἶνε τὸ αὐτὸ, ὁ δὲ Γεώργιος Ἀργυρόπουλος εἶνε ἀπλῶς ὁ βιβλιογράφος τοῦ ποιήματος τούτου ἐν τῷ κώδικι, οὗ τὸ ὄνομα παρέλιπεν ἴσως νὰ σημειώσῃ ὁ περὶ τῆς σπανιώτατα προσιτῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σεραγίου γράψας Γερμανὸς καθηγητῆς Blass, ἀναγράφας μόνον τὸν ἐν τέλει τοῦ ὄλου κώδικος σημειούμενον βιβλιογράφον Νικόλαον Παπαμιχαήλ⁶.

Ἀργυροπούλους δ' εὐρίσκομεν πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐν Κρήτῃ. Ἀνέφερον δὲ οὗτοι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς Νικηφόρον τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅστις μνημονεύεται ἐν χρυσοβούλλῳ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ,

¹ Miklosich-Müller Acta et Diplomata Τόμ. Β' σ. 374.

² Miklosich-Müller ἐνθ' ἄν. σ. 472.

³ Ellissen Μάζαρις ἐκδ. ἐν τοῖς Analekten der mittel- und neugriechischen Litteratur Τόμ. Δ' σ. 214. — Ἐκδ. Boissonade ἐν τοῖς Anecdota graeca Τόμ. Γ' σ. 145. — Πρὸς Μ. Treu Mazaris und Holobolos ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Α' (1892) σ. 91 κ. ἐ.

⁴ Blass ἐν τῷ Hermes Τόμ. ΚΓ' (1888) σ. 224.

⁵ Krumbacher Geschichte der byzantinischen Litteratur σ. 839. Ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Γ' σ. 110 κ. ἐ.

⁶ Blass ἐνθ' ἄν.

ὅπερ οἶον μὲν νῦν σώζεται ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 1182, ἀλλ' εἶνε ὀρθότερον νάναφερθῆ, ὡς ἔπραξαν τοῦτο νεώτεροι ἱστορικοὶ, εἰς τὸ 1082 ἢ 1092. Παριστάνεται δ' ἐν αὐτῷ ὁ αὐτοκράτωρ ἀποστέλλων εἰς τὴν Κρήτην πρὸς κατάπνιξιν ἀποστασίας τινὸς τῶν Κρητῶν κατὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, ἣτις ἐταυτίσθη πρὸς τὴν τοῦ Καρύκη¹, τὸν ἴδιον υἱὸν Ἰσαάκιον καὶ δώδεκα ἄρχοντας, οἵτινες ἀπέβησαν γενάρχει δώδεκα μεγάλων τῆς Κρήτης οἴκων. Καὶ εἶνε μὲν λίαν ἀμφίβολος ἡ γνησιότης τοῦ ἐγγράφου τούτου, οὗ περιεσώθησαν τέσσαρες νεοελληνικαὶ διασκευαί, πιθανῶς μεταφράσεις ἐξ ἰταλικοῦ ἢ λατινικοῦ κειμένου τῶν χρόνων τῆς ἐν τῇ νήσῳ βενετοκρατίας, ἔχοντος ἴσως βάσιν ἐλληνικὸν πρωτότυπον². Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ κατὰ τὸ κείμενον τοῦτο, ὅπερ φαίνεται ἴσως πλασθὲν, ὅπως ἀναχθῶσιν εἰς ἀρχαιότερους χρόνους δίκαια εὐγενῶν τῆς Κρήτης οἴκων, οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νάμφισθητήσωμεν, ὅτι οἱ ἐν τῇ νήσῳ Ἀργυροστεφανῖται ἢ ἐκ χωρίου Ἀγίου Στεφάνου Ἀγιοστεφανῖται ὕστερον κληθέντες³ κατήγοντο ἐξ Ἀργυροπούλων, καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανος ἡ ἀρχῆθεν καταγωγή αὐτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἤδη μὲν τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα εἶχον προσλάβει οἱ Ἀργυρόπουλοι τῆς Κρήτης τὸ ὄνομα Ἀγιοστεφανῖται· ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν παντελῶς καὶ οἴκοι διατηρήσαντες τὸ ἀρχαῖον ὄνομα⁴.

¹ Ἴδε περὶ αὐτῆς Ἐναν Κομνηνῆν ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 430, Ζωναρᾶν XVIII, 16-17 καὶ Μιχαὴλ Γλυκᾶν ἐκδ. Βόννης σ. 620.

² *Hopf* Geschichte Griechenlands ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie τοῦ *Ersch* καὶ *Gruber* Τόμ. 85 σ. 178 κ. ἐ. — *Σάθα* Ἑλληνικὰ Ἀνέκδοτα. Ἀθήνησι. 1867 σ. θ' κ. ἐ. — *Gerland* Histoire de la noblesse crétoise au moyen âge ἐν τῇ Revue de l'Orient latin Τόμ. I' καὶ IA' καὶ ἐν ἰδίῳ χωριστῷ βιβλίῳ. Ἐν Παρισίοις. 1907 σ. 18 κ. ἐ. Ἰταλιστὶ σώζεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πράγματι ἐν τῷ Ἀστικῷ μουσεῖῳ τῆς Βενετίας (Museo Civico ἢ Correr) ἐν κώδικι Cicogna ἀρ. 3752.

³ *Gerland* ἐνθ' ἀν. σ. 46, 85 καὶ ἀλλαγῶς.

⁴ Ἴδε τὸ ἐν τῇ Ἱεροσολυμιτικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀθῶν. Παπαδοπούλου Κεραμέως Τόμ. Β' σ. 319 κ. ἐ σημείωμα τοῦ κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα γεγραμμένου κώδικος 209 τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης. Περὶ. Σπυρ. II. Λάμπρου Οἱ Ἀρχολέοντες τῆς Κρήτης ἐν Μικταῖς σελίσι σ. 432 κ. ἐ.

Μετά δὲ τὴν ἄλωσιν οἱ γνωστότεροι τῶν Ἀργυροπούλων εἶνε οἱ ἐξῆς:

α') Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, κατοικῶν ἐν ville de Zechari τῆς Κρήτης τῷ 1461 ἐνήργει κατὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ βενετικῆς ἀρχῆς. Τὸ δὲ συμβούλιον τῶν δέκα ἐν Βενετία, μαθὼν ταῦτα, διέταξε δι' ἀποφάσεως τῆς 19 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὰς ἀρχὰς τῆς Κρήτης νὰ ἐπιβλέπωσι μετὰ προσοχῆς τοὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐρχομένους Ἕλληνας ὡς καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ καλογήρους¹.

β') Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Θεσσαλονίκη τελευτῶντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Τὸν τάφον δ' αὐτοῦ ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου, καθ' ἃ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἐν Δρέσδῃ κ. Θρασύβουλον Ἀργυρόπουλον δι' ἐπιστολῆς τῆς 23 Ἰουλίου 1907, ἣν οὗτος εὐμενῶς μοι παρεχώρησε πρὸς δημοσίευσιν, ἐν τῇ κατὰ τὴν Θεσσαλονικὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Σοφίας, νῦν μεταβεβλημένη εἰς τζαμίον. Ἐχουσι δὲ τὰ περὶ τοῦ τάφου ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὧδε:

« Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγίου βήματος τῆς ἐκκλησίας κεῖται κατὰ γῆς, ἐνεσφηνωμένη ἐν τῷ ἐδάφει, μαρμαρίνη πλάξ, ὕψους μέτρων 2.13 καὶ πλάτους 0.01, φέρουσα ἐπιγραφὴν, ἧς ἐπισυνάστω ὑμῖν ἰδιαιτέρον πανομοιότυπον:

» Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναγνωστέα:

Τ(ά)φ(ος) Ἰωάν(νου) Ἀργ(υ)ρ(ο)π(ού)λ(ου).

» Ὅπως καὶ ὑμεῖς βλέπετε ἐν τῷ πανομοιότυπῳ, γράμματά τινα

¹ *Lamansky Secrets d' état de Venise*. Ἐν Πητρούπολει. 1884 σ. 047.— Πρὸς Gerland *Histoire de la noblesse crétoise au moyen âge* σ. 32 καὶ 34 σημ. 2.

(ἄτινα ἐν τῇ ἀναγνώσει μου ἐδήλωσα μεταξύ παρενθέσεων) παρελείφθησαν ὑπὸ τοῦ χαράκτου ὡς εὐκόλως ἐννοούμενα, κατὰ γενικήν συνήθειαν οὐ μόνον ἐν τῇ Βυζαντιακῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ ἐπιγραφικῇ. Ἡ ἀνάγνωσίς μου εἶναι ἀσφαλεστάτη: ἔχομεν τὰ γράμματα:

ΙΩ
ΤΦ ΑΝ ΑΡΓΡΠΛ

καὶ τὸ Φ C = τ(ά)φ(ος) εἶναι συνηθέστατον ἐν ταῖς Χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης.

« Νῦν πολλὰ γεννῶνται τὰ ζητητέα: Α') βεβαίως δὲν ἐννοεῖται ὁ περίφημος ἐν Ἰταλίᾳ φιλόσοφος, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1486¹. Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος, ὡς γινώσκετε, εἶχε καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ υἱὸν, τὸν Ἰωάννην, περὶ οὗ γράφει καὶ ὁ Gesner: ἰδὲ *Fabricii Bibliotheca Graeca* Τόμ. III (1793) σελ. 214 καὶ Τόμ. XI (1808) σελ. 460. Ἐννοεῖται ἄρα γε Ἀργυρόπουλος ὁ junior; Πιθανὸν ὅτι οὗτος φυγὼν ἐξ Ἰταλίας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἐγκατέστη ἐν Θεσσαλονίκῃ. Πάντως δ' ὅμως ἐγὼ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχω ὅτι σώζεται ἐν Θεσσαλονίκῃ ἡ ἐπιτάφιος πλάξ Ἀργυροπούλου ἐκ τῆς γνωστοτάτης ὑμῶν προγονικῆς οἰκογενείας.

« Β') Ποῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐτάφη ὁ Ἀργυρόπουλος; Διότι, ὅτι νῦν ἡ πλάξ κεῖται ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι τῆς ἐκκλησίας, τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι καὶ ἐκεῖ ἐτάφη ὁ Ἀργυρόπουλος. Ὁ τάφος πιθανώτατα ἔκειτο, κατὰ τὴν γενικήν συνήθειαν, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας, οἱ δὲ Τοῦρκοι καταλαβόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνώρυξαν καὶ τοῦτον καὶ ἄλλους τάφους, τὰς δὲ πλάκας μετεχειρίσθησαν ὡς ὑλικὸν ἐπιστρώσεως τοῦ ἐδάφους ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ναῷ.

« Πρὸς τὰ εἰρημένα μοι συμφωνεῖ τῶν γραμμάτων ὁ ῥυθμὸς, αἰῶνος ΙΕ' τελευτῶντος »².

¹ Περὶ τοῦ πραγματικοῦ ἔτους τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἴδε ἀνωτέρω σ. 56'.

² Ἴδε καὶ τὰ ὀλίγα ὅσα μῆνās τινὰς μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ γράμματος τούτου ἔγραψεν ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1907 καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. III' (1909) σ. 152 κ. ἐ.

Καὶ πρὸς μὲν τᾶλλα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης συμφωνοῦμεν· ἀλλ' ἡ εἰκασία, ὅτι ὁ εὐρεθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ τάφος Ἰωάννου Ἀργυροπούλου εἶνε ὁ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ μεγάλου φιλολόγου ἐξελέγχεται πεπλανημένη μετὰ τάνωτέρω ἐκτεθέντα περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου πορίσματα τὰ στηριζόμενα ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ συλλεχθεισῶν συγγραφῶν. Πράγματι εἶδομεν ἄνωτέρω, ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Gesner περὶ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου πατρὸς, εἶνε ὄλως ἀστήρικτος καὶ σφαλερά. Ἄλλου τινὸς λοιπὸν Ἀργυροπούλου υἱὸς ἦτο ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀποθανὼν Ἰωάννης, ὃν θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ ταυτίσωμεν μετὰ τοῦ ἄνωτέρω ὑπ' ἀρ. α' ἀναγραφόμενου, μεταβάντος ἴσως μετὰ τὸ 1461 ἐκ Κρήτης εἰς Θεσσαλονίκην. Ἄν δὲ ἦτο ἔγγαμος, εἰ καὶ δὲν γινώσκομέν τι περὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἐξηγεῖται ἐντεῦθεν ἢ κατὰ παράδοσιν εἰς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκεῖνον κλάδον τῶν Ἀργυροπούλων ἀναβάσας τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἀκμασάσης φαναριωτικῆς οἰκογενείας.

γ') Ἀργυρόπουλος Ἰωάσαφ ὁ γενόμενος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Καὶ τὸν μὲν πρὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀρχῆς βίον τοῦ Ἰωάσαφ ἀγνοοῦμεν, μητροπολίτης δὲ Θεσσαλονίκης ἀνεδείχθη τῷ 1565¹. Κατηγορηθεὶς δ' ὡς ἀνακοινώσας εἰς τοὺς Ἑσπερίους τὰ τῆς ἐν ἔτει 1571 ἡττης τῶν Τούρκων παρὰ τὰς Ἐχινάδας τῆς γνωστοτέρας ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ναυπάκτου, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Πύλης ἐστερήθη τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ, καὶ παρε-

¹ Ἴδε τὴν περίληψιν τοῦ ἐν ᾧ μνημονεύεται κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1565 σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ' παρὰ τῷ κ. Πέτρῳ Παπαγεωργίου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ζ' (1898) σ. 75.—Σιγιλλιον τοῦ Ἰωάσαφ ὡς ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης καὶ ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Θεσσαλίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Ἐφέσου ἐν ἔτει 1569 περὶ τῆς μονῆς Βλαταίων ἐξέδωκεν ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Η' (1899) σ. 410 κ. ἐ. Εἰς δὲ Ἰωάσαφ Θεσσαλονίκης τοὺς αὐτοὺς φέροντα τίτλους ἀνῆκεν ὁ ὑπ' ἀρ. 769 κῶδιξ τῆς μονῆς Ἰδέρων ἐν ἔτει ,ζμγ' ἰνδ. η', ἧτοι 1535. Ἴδε Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγία. 1900 Τόμ. Β' σ. 224. Ἄλλ' ὁ Ἰωάσαφ οὗτος δὲν εἶνε ὁ Ἀργυρόπουλος, ἀλλὰ προγενέστερος ὁμώνυμος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, περὶ οὗ ἴδε Πέτρ. Παπαγεωργίου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ζ' (1898) σ. 71 κ. ἐ.

χωρήθησαν εἰς αὐτὸν ἐξαρχικῶς αἱ μητροπόλεις Μελενίκου καὶ Περιθεωρίου, ἕως ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν¹. Ἐπανῆλθε δ' ὁ Ἰωάσαφ εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἄγνωστον πότε, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔκτισε τῷ 1573 ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐλῇ τῆς μονῆς Ἀναστασίας τῆς Φαρμάκολυτρίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ κρήνην φέρουσαν πλάκα ἀναγεγλυμμένην μετὰ ἐπιγράμματος ἐπτὰ στίχων, ἐν οἷς μνημονεύεται ὡς κτίστης αὐτῆς

Θετταλίας κύδιστος ἐν θουηπόλοις
Ἄργυρόπουλος κλεινὸς ὦν Ἰωάσαφ².

Δὲν γινώσκομεν πόσον χρόνον μετὰ τὸ 1573 ὁ Ἰωάσαφ Ἄργυρόπουλος προέστη ἀκόμη τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ὁ κ. Βασίλειος Μυστακίδης λέγει αὐτὸν ἀρχιερατεύσαντα μέχρι τοῦ 1571³. Ἄλλ' οὐχ ἤττον τῷ μὲν 1576 εἶδεν αὐτὸν ἐν τῷ πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Γερμανὸς Στέφανος Γερλάχιος⁴, ὁ δὲ Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης τὴν ἀρχιερατείαν αὐτοῦ θεωρεῖ παραταθεῖσαν μέχρι τοῦ 1578⁵. Ἄλλὰ παρὰ τῷ Μαρτίνῳ Κρουσίῳ ἐξακολουθεῖ μνημονευόμενος καὶ μέχρι τοῦ 1579⁶.

Τρία δ' ἐπιγράμματα εἰς αὐτὸν Γεωργίου τοῦ Αἰτωλοῦ εἰς στίχους ἠρωελεγείους ἐξέδωκε πρῶτος ὁ κ. Β. Κ. Στεφανίδης ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1099 κώδικος τοῦ ἐλληνικοῦ γυμνασίου Ἀδριανουπόλεως⁷ καὶ εἶτα ταῦτά μετὰ διορθώσεων ὁ κ. Πέτρος Παπαγεωργίου⁸.

¹ Ἴδε Ἀθ. Παπαδόπουλον *Κεραμέα* ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ Τόμ. Δ' σ. 401 καὶ ἐν Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ι' (1901) σ. 195. — Περ. Ζερλέντην αὐτόθι Τόμ. ΙΒ' (1903) σ. 139 κ. ἐ. — Πέτρ. Παπαγεωργίου αὐτόθι Τόμ. ΙΗ' (1909) σ. 150 κ. ἐ. — Louis Petit ἐν ταῖς Echos d'Orient Τόμ. Γ' (1902) σ. 152 κ. ἐ.

² Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Πέτρου Παπαγεωργίου αὐτόθι σ. 81.

³ Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Τόμ. ΚΖ' (1895-99) σ. 379.

⁴ Stephan Gerlachs des Aeltern Tagebuch σ. 200.

⁵ Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας ἐν Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως Ἔτ. ΚΔ' (1890) ἀρ. 6369.

⁶ Turcograecia σ. 326-7 κ. ἐ.

⁷ Ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. ΙΓ' (1907) σ. 468 κ. ἐ.

⁸ Αὐτόθι Τόμ. ΙΗ' (1909) σ. 147 κ. ἐ.

δ') Τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος εὐρίσκομεν πρὸ τοῦ ἔτους 1568 ἐν Φωκαίᾳ καὶ Ἐφέσῳ ἱερέα Ἀθανάσιον Ἀργυροπούλον καὶ ἔπειτα ἀπὸ τοῦ 1568 μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ 1577 μητροπολίτην Ἐφέσου. Γινώσκουμεν δὲ τοῦτον ὡς βιβλιογράφον καὶ κτήτορα κωδίκων¹. Μνημονεύεται δὲ καὶ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Gerlach εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 24 Αὐγούστου 1576 πιθανῶς ὡς συνοδικός. Ὁ αὐτὸς δὲ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἀργυρόπουλος ἦτο τότε πεντηκοντούτης (Quinquagenarius erat,

¹ Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐρίσκομεν ἐν διαφόροις κώδιξιν, ἐν οἷς καὶ ὁ Βουρνειᾶνός 54 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου, κώδιξ σύμμικτος περιέχων Εὐχολόγιον καὶ ἄλλα καὶ γεγραμμένος ὑπὸ διαφόρων χειρῶν τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος. Τοῦτου ἐν φ. 1846 ἀναγινώσκουμεν τάδε: Θεοῦ τὸ δῶρον Ἀργυροπούλου πόνος ἀμαρτωλοῦ καὶ ταπεινοῦ τάλα (ἴσως γραπτέον τάχα) καὶ ἱερέως. Ἐν δὲ φ. 221α τοῦ αὐτοῦ κώδικος τῇ αὐτῇ χειρὶ ἐγράφησαν τάδε: "Ετους ζπα' (= 1573), μηνὶ Μαῖω ιθ', ἰνδ. α' ἐν τῇ νέᾳ Φωκαίᾳ. Ἴδε *Omont* Notes sur les ms. grecs du British Museum ἐν Bibliothèque de l'École des Chartes Τόμ. ΜΕ' (1884) σ. 335. Ἐν δὲ φ. 46α φέρεται τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: Ἀργυροπούλου ἱερέως σεβαστιανοῦ καὶ πρωτοπάπα (γρ. πρωτοπαπα) τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἐφέσου, ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθῆς Ἀθανάσιος, ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς, τὰ δὲ νῦν μητροπολίτης τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἐφέσου ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας Ἀθανάσιος Ἴδε [*Forshall*] Catalogue of manuscripts in British Museum. New Series Part. II. The Burnian manuscripts. Ἐν Λονδίῳ. 1834 σ. 19. Ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ εἰκάζομεν, ὅτι αἱ λέξεις ὁ διὰ τοῦ θείου — Ἀσίας Ἀθανάσιος εἶνε προστεθειμέναι ἀργότερον, ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται ἢ τε ἀσυνταξίᾳ τοῦ ὅλου σημειώματος καὶ τὸ παράδοξον τῆς ἐν τῷ αὐτῷ σημειώματι ἀναγραφῆς τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροπούλου τοῦτο μὲν ὡς ἱερέως, τοῦτο δὲ ὡς μητροπολίτου. Ἦτο δὲ ἱερεὺς ἀκόμη τὸν Φεβρουάριον 1567 κατὰ τὸ ἐν τῷ Σιναϊτικῷ κώδικι 976 κρυπτογραφικὸν σημεῖωμα ἀμαρτωλὸς Ἀργυροπούλου (;) ἱερέως. *Gardthausen* Catalogus Codicum graecorum Sinaiticorum σ. 211. Τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος 1568 βλέπομεν αὐτὸν ἤδη γενόμενον μητροπολίτην Ἐφέσου κατὰ τι σημεῖωμα τοῦ φ. 50 τοῦ ἀνωτέρω Βουρνειᾶνοῦ. *Forshall* ἐνθ' ἄν. Τέταρτον δὲ σημεῖωμα τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἐν φ. 221α λέγει: "Ετους ζπα' (= 1573) μηνὶ Μαῖω ιθ', ἰνδ. α' ἐν τῇ νέᾳ Φωκαίᾳ (*Forshall* ἐνθ' ἄν. σ. 20). — *Omont* ἐνθ' ἄν.), καὶ, ἂν ὑποτεθῇ γεγραμμένον τῇ αὐτῇ χειρὶ, ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου ἤδη ὄντος μητροπολίτου καὶ διατρούδοντος προσωρινῶς ἐν Νέᾳ Φωκαίᾳ, ὅπου καὶ πάλιν εὐρίσκομεν αὐτὸν τῷ 1577 ὡς βιβλιογράφον τοῦ πολυμιγοῦς κώδικος 131 τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Ἐσφιγμένου, ἐν ᾧ εὐρίσκομεν τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει κάμου ἀμαρτωλοῦ Ἀθανασίου ἀρχιερέως Ἐφέσου. Ἐγράφη δὲ ἐν ἔτει ζ^ω π^ω σ^ω μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κ^η ἰνδ^{ος} σ^{ης} ἐν τῇ Νέᾳ Φωκαίᾳ. + Ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης Ἀθανάσιος ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Ἴδε *Σπυρ. Π. Λάμπρου* Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς Ἀγγλίας. 1895. Τόμ. Α' σ. 187. Ἐν δὲ καὶ ἡμῖς ἔτος πρότερον, τὸν

gravis venerandus) καὶ ὅτι ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺν χρόνον¹.

ε') Ἀργυρόπουλος Γερμανὸς μοναχὸς ἀγνώστου χρόνου συνέθεσε μουσουργήματα εἰς τὸ Μαθηματάριον².

ς') Ἀργυρόπουλος Θεόδωρος ἀγνώστου χρόνου ὑπῆρξεν ὁμοίως συνθέτης ἐκκλησιαστικῶν μελῶν³.

ζ') Ἀργυρόπουλος Θεοφύλακτος δομέστικος ἀγνώστου χρόνου ὑπῆρξεν ὁμοίως μελοποιὸς ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων⁴.

η') Ἀργυρόπουλος Μανουὴλ ἀγνώστου χρόνου εἶνε εἰς τῶν μελωδῶν τῆς Ψαλτικῆς τῆς περιεχομένης ἐν τῷ κώδικι 452 τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Ῥωμανικῆς ἀκαδημίας, γεγραμμένης τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα⁵.

θ') Ἀργυρόπουλος Ἀναγνώστης Καλαβρυτινὸς, γραμματεὺς τοῦ βοεβόδα Καλαβρύτων Μουράτ Ἀλήμπεη, ὅστις τῷ 1816 ἐξηπάτησε τὸν γραμματέα δανείσαντα εἰς αὐτὸν χρήματα, ἅτινα τέλος ἀπέλαβεν ὁ Ἀργυρόπουλος ἐν Ζακύνθῳ δι' ἐνεργείας τοῦ ἐν Πάτραις Βρεττανουῦ προξένου⁶.

ι') Ἀργυρόπουλος Ἀνθιμος ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1768 καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας. Ὡς μοναχὸς τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου παρὰ τὰ Θεοδώριανα τῶν Τζουμέρκων, περιποιούμενος τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καταδιωχομένους, προεκάλεσε τὴν ὀυςμένειαν αὐτοῦ καὶ ἐφυλακίσθη ἐπὶ δε-

Μάρτιον τοῦ 1576, ἔγραψε τὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος τῆς Λέσβου νῦν ἀποκείμενον κώδικα λειτουργιῶν 199. Ἴδε Ἀθαν. Παπαδόπουλον Κεραμέα ἐν Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκῃ (Παράρτημα Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως Τόμ. ΙΖ' σ. 106). Παρὰ δὲ Marie Vogel-Victor Gardthausen Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance. Ἐν Λειψίᾳ. 1909 ὁ αὐτὸς ἀνὴρ χωρίζεται εἰς Ἀθανάσιον Ἐφέσου (σ. 9) καὶ Ἀργυρόπουλον ἱερέα (σ. 41).

¹ Crusius Turcograecia σ. 507.

² Γεωργίου Παπαδοπούλου Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐν Ἀθήναις. 1890 σ. κ'.

³ Αὐτόθι σ. ιθ'.

⁴ Αὐτόθι σ. ιθ'.

⁵ Litziica Catalogul Manuscripterol Grecesti. Ἐν Βουκουρεστίῳ. 1909 σ. 219.

⁶ Λεωνίδα Ζώη Ἱστορικαὶ σελίδες ἐν τῷ τοῦ Ι. Παπαδοπούλου Ἡμερολογίῳ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1903 σ. 84 κ. ε.

καοκτῶ μῆνας. Ἀπολυθεὶς δὲ διὰ τῆς μεσιτείας φίλων ὀπλαρχηγῶν, μετέβη εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἔνθα διετέλεσεν ἡμέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Λατίνων. Ἐκεῖ δὲ ὑπῆρξεν ὁ ὀρκίσας τοὺς Φιλικοὺς τῆς Ζακύνθου. Τυφλωθεὶς ἐν τῷ γήρατι ἀπέθανε τῇ 20 Ἰανουαρίου 1847 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἐν μνήματι παρασκευασθέντι ὑπ' αὐτοῦ ζῶντος ἤδη ἀπὸ τοῦ 1835, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ἢ ὑπ' αὐτοῦ χαραχθεῖσα ἐπιγραφή¹.

Οἱ ἀνωτέρω σποράδες Ἀργυρόπουλοι, οὓς συνέλεξα ἔνθεν κακεῖθεν καὶ ὧν ὁ κατάλογος δύναται βεβαίως πλείστας ὄσας νὰ ὑποστῇ συμπληρώσεις, δὲν γινώσκομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος πῶς πρέπει νὰ συνδεθῶσι γενεαλογικῶς πρὸς τὸν πολύκλαδον ἐκεῖνον οἶκον. Καὶ βεβαίως μὲν ἤδη πρὸ τῆς ἀλώσεως ὁ οἶκος τῶν Ἀργυροπούλων δὲν περιωρίζετο ἐν Κωνσταντινουπόλει, πολὺ δὲ μείζων ὑπῆρξεν ἢ διασπορὰ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐξ ἧς ἐξηγεῖται ἢ ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐν πλείσταις ὄσαις τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν διάδοσις τοῦ ὀνόματος τῶν Ἀργυροπούλων. Εἰδικώτερον δὲ δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν οἶκον τοῦτον μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐν Κερκύρᾳ, Ζακύνθῳ καὶ Κωνσταντινουπόλει.

Τοὺς ἐν Κερκύρᾳ Ἀργυροπούλους περιλαμβάνει ὁ Μαρμορᾶς μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν αἵτινες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ godono il privilegio di Nobili². Περὶ αὐτῶν δὲ προέβη κατὰ παράκλησιν τοῦ ἐν Δρέσδῃ κ. Θρασυβούλου Ἀργυροπούλου εἰς ἀξιολόγους μελέτας ὁ ἐν Κερκύρᾳ γνωστὸς ἀναδιφητῆς τῶν πλουσίων τῆς πόλεως ἀρχεῖων κ. Λαυρέντιος Βροκίνης, οὗ τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα παραθέτω ἐνταῦθα, προτάσσων τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀρχεῖων ἐγγράφων καταρτισθὲν γενεαλογικὸν στέμμα.

¹ Ἴδε Φιλολογικὴν ἡμερίδα τῆς Νεολαίας ἐν Ζακύνθῳ. Τόμ. Α' (1857) τεύχ. 13.— **Σπουρὴ Δὲ Βιάξη** Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος ἐν Ἐβδομάδι Ἑτ. Α' Τόμ. Α' (1884) σ. 86 κ. ἐ.— **Λεωνίδα Ζώνη** Φιλολογικὸν καὶ ἱστορικὸν λεξικὸν Ζακύνθου. Ἐν Ζακύνθῳ 1898 σ. 93.

² *Andrea Marmora* Della historia di Corfú. Ἐν Βενετία. 1672 σ. 312.

17. Στυλιανός τῷ 1741 ἐνομφεῖθι τὴν Maria Giulio Piozzi da Padova.

16. Ἀρσένιος
Ἔγεν. 1707

15. Νικόλαος

14. Δῆμος
Ἔγεν. 1687

Ἰω. Βαπτιστῆς
Μπάτιος

κατὰ τὸ Libro d'oro

11. Ἰωάννης Τζανέτος

Ἔγεν. Σεπτέμβριον 1631
κατὰ τὸ Libro d'oro
Ἔγεν. 27 Ἰουλίου
1627

12. Σάντος

13. Ἀρσένιος

κατὰ τὸ Libro d'oro

8. Δῆμος

9. Μᾶρκος

10. Ἀντώνιος

7. Ἀρσένιος

4. Μᾶρκος

5. Ἀντώνιος

6. Νικόλαος

2. Βασίλειος

3. Καλογιάννης

Πρώτος ἀποκτήσας τῷ 1490 τὴν ἐδγένειαν καὶ εἰς τὰ συμβούλια
ἔκτοτε εἰσερχόμενος.

Πελαγία (Μοναχὴ) 1. Ἐμμανουὴλ

1460 - 1555

« Ἡ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἐν Κερκύρα ἐγκαταστάσα οἰκογένεια Ἀργυροπούλου, ἐκ Βυζαντίου ὀρωμένη, φαίνεται μετοικήσασα ἐκεῖθεν κατὰ τὴν πτώσιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων (1453) πρῶτον εἰς Ζάκυνθον. Κλάδος δὲ τις τῆς εἰρημένης οἰκογενείας μετώκησεν ὀψιαιότερον ἐκ Ζακύνθου εἰς Κέρκυραν, εἰς τὰς εὐγενεῖς δὲ τῆς νήσου ταύτης οἰκογενείας τῷ 1490 ἔτει προσεγράφη καὶ μέλος τι τοῦ κλάδου τούτου.

« Τὸ εἰς τὰς οἰκογενείας τὰς ἀποτελούσας τὸ Συμβούλιον τῶν εὐγενῶν τῆς Κερκύρας κατὰ τὸ 1490 προσγραφὴν μέλος τοῦ εἰρημένου κλάδου τῆς οἰκογενείας Ἀργυροπούλων ὀνομάζετο Ἰωάννης, ὁ καὶ ἀλλαχοῦ ὀνομαζόμενος Καλογιάννης¹, ὡς πιστοῦται ἐξ ἀντιγράφου τῶν τοῦ ἔτους 1490 πρακτικῶν τοῦ Συμβουλίου τῶν εὐγενῶν, ἅτινα σώζονται εἰς τὸ Ἀρχιεπιφυλακεῖον Κερκύρας, ἐν οἷς εὐρίσκεται σημειούμενος Zuan Argiropulo (« Ὁρα σελ. 281 τοῦ Vol. V Argomenti Diversi della Città di Corfù dall'anno 1599 al 1611, εἰς ὃν Τόμον ὑπάρχουσι τὰ ἀρχαιότερα τοῦ 1599 Πρακτικά τοῦ Συμβουλίου τῶν εὐγενῶν σελ. 289). Ἐκ τινος πράξεως τοῦ ἄλλοτε δημοσίου συμβολαιογράφου Κερκύρας ἱερέως Ἐμμανουὴλ τοῦ Τοξιώτου, ὑπὸ χρονολογίαν ιγ' (13) Ἰανουαρίου αφθ' (1509) ἐξακριβοῦται, ὅτι ὁ εἰρημένος Ἰωάννης ἢ Καλογιάννης ἦτο υἱὸς Μάνου εἴτε Ἐμμανουὴλ τοῦ Ἀργυροπούλου, καθ' ἃ δὲ ἀναγράφεται ἐν τῇ αὐτῇ πράξει « κάτοικος Κορυφῶν » (« Αφθ' ἡμέρα ιγ'. Ἰανουαρίου μηνός. Ὁ μισέρ Καλογιάννης Ἀργυρόπουλος τοῦ Μάνου, κάτοικος Κορυφῶν, ὁμολόγησε παρῶν, ὅτι ὠφείλει εἰς τὸ μερτικὸν αὐτοῦ ὑπόλοιπον δουκάτα ἐξῆ διὰ καβιάρι ὁποῖο ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν παρῶν κυρ Νικόλαον τὸν Ἀσπρουκάνον. Ἴδε Notajo Papa Mandi Toxioti, Pacco N° 1910, Contratti e Testamenti dal anno 1503 al 1513).

« Ὁ Καλογιάννης οὗτος, ὁ καὶ Καρδακάρης ἐπιλεγόμενος, ὑπέργηρος ἐν ἔτει 1544 καὶ ἀσθενὴς σημειοῖ τῇ 30 Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ συμβολαιογράφου Μιχαὴλ Γκλαβᾶ, τοὺς ὀφειλέτας του (Pacco 1058 Contr. e Testam. dal 1534 al 1547 σελ. 111). Τοῦτον ἐν τῷ γενεαλογικῷ στέμματι διεστείλαμεν διὰ τοῦ ἀρ. 3.

Ἀμέσως μετὰ τὸν Ἰωάννην ἢ Καλογιάννην τοῦτον καὶ δεύτερος κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀπαντῶμενος ἐν τοῖς ἀπὸ 30 Αὐγούστου

¹ Ἴδε τοῦ ἐν σ. 45' στέμματος ἀρ. 3.

1506 χρονολογουμένοις Πρακτικοῖς τοῦ Συμβουλίου τῶν εὐγενῶν Κερκύρας εἶναι ὁ Μᾶρκος Ἀργυρόπουλος (ἀρ. 4), ὅστις ἐξηκολούθει ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἔτους μέχρι τοῦ 1574 νάποτελῆ μέρος τοῦ Συμβουλίου (᾽Ορα Vol. V Argomenti Diversi della Città di Corfù dal 1599 al 1611 καὶ Vol. 82 Cause con diversi pretendenti l'ingresso al Consiglio, Fil. VII. Σελ. 40). Μετὰ τὸ 1574 ἔτος ὁ Μᾶρκος (ἀρ. 4) ἀναγράφεται μόνον τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1575, ὁπότε ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Ἐγχωρίου Ἀρχῆς, δηλ. ὑπὸ τῶν Συνδίκων τῆς πόλεως, ἵνα, ὡς προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀρχαῖον μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν εὐγενῶν, πιστώσῃ διὰ τῆς ἐνόρκου αὐτοῦ καταθέσεως περὶ τῆς ἔκπαλαι ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῶν εὐγενῶν συμμετοχῆς Νικολάου τινὸς Παλατιανοῦ (᾽Ορα Vol. 9 Argom. della Città dal 1530-1625. σελ. 353-354).

«Σύγχρονοι τῷ εἰρημένῳ Μάρκῳ (ἀρ. 4) ἀπαντῶνται ἐν τε τοῖς Πρακτικοῖς τῶν Συμβουλίων καὶ ἐν ταῖς Συμβολαιογραφικαῖς πράξεσιν οἱ Νικόλαος (ἀρ. 6) καὶ Ἀντώνιος (ἀρ. 5) Ἀργυρόπουλοι (Vol. II e V Argom. div. καὶ Vol. 82 Cause con diversi).

«Ἐν τινι τοῦ ἔτους ἀφορῆ (1578) Καταλόγῳ τῶν τότε ἀδελφῶν τῆς ἐν τῇ πόλει Κερκύρας ἐκκλησίας τοῦ «Μεγάλου Σωτήρος εἰς τὸ Ὁρθροβοῦνι» νῦν τοῦ «Παντοκράτορος», σωζομένῳ εἰς τὰς πράξεις τοῦ συμβολαιογράφου Στυλιανοῦ Ῥίκη (Libro Notajo Richi, Pacco 1729 Contr. e Testam. dal 1570 al 1596), ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τῆς ἐκκλησίας ταύτης καὶ ὁ Νικόλαος Ἀργυρόπουλος (ἀρ. 6).

«Ἐν τινι ἀπὸ κα' Ἰανουαρίου ἀφνε' (31 Ἰανουαρίου 1555) χρονολογούμενη πράξει, μισθωτηρίῳ τοῦ συμβολαιογράφου Κερκύρας Μιχαήλ τοῦ Γκλαβᾶ (Vol. II, Pacco 1059 Contr. e Test. dal 1549 al 1555 σελ. 396) ἀναγράφονται αὐτολεξεῖ τὰ ἐπόμενα· ἡ ἀφνε' ἡμέρα κα' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἰνδικτίωνος. . Ἐντὸς Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Ὁβρατίδος — Κυρὰ Πελαγία μοναχῆ, ἡ κυρὰ Μπένα (= Βενεδίκτη) παροῦσα ὠμολόγησε ὅτι συνεφώνησε τὴν σήμερον μετὰ τοῦ παρόντος κυρ Βασιλείου Ἀργυροπούλου (ἀρ. 2) ἀνεψιοῦ αὐτῆς, υἱοῦ τοῦ ποτὲ κυρ Ἐμμανουήλ (ἀρ. 1), ἀδελφοῦ αὐτῆς νομίμου ἐκ τῆς Ζακύνθου καὶ πακτώνει πρὸς αὐτὸν διὰ χρόνους ε'. ἐρχομένους, τὰ δύο κομμάτια ἀμπέλια, ἀπερ ἔχει κείμενα εἰς τὴν Ζάκυνθον, τὸ ἓνα τὸ νέο ἀμπέλι λεγόμενον εἰς τὴν ῥάχην τοῦ κρητικοῦ τοῦ φουρκισμένου, ἀξινάρια δέκα τρία, καὶ τὸ ἄλλο εἶναι εἰς τοῦ Μιχελὶ τὸ χωριὸ κτλ ».

«Ὅθεν συμφώνως πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς τὰ προεκτεθέντα περὶ Καλογιάννη Ἀργυροπούλου (ἀρ. 3) καὶ περὶ Μάνου ἢ Ἐμμανουήλ (ἀρ. 1) κατηρτίσαμεν τὰς ἀναμφισβητήτους βάσεις τοῦ γενεαλογικοῦ στέμματος, συνεχίσαντες αὐτὸ τῇ βοήθειᾳ ὧν παρακατιόντες θέλομεν σημειώσει ἐπαληθευτικῶν ἐγγράφων. οἷα τὰ συμβόλαια, τὰ Πρακτικὰ τῶν Συμβουλίων τῶν εὐγενῶν, αἱ πράξεις γεννήσεων καὶ ἀρραβῶνων, ἐκ τῶν βιβλίων τῶν σχετικῶν ληφθέντα.

«Ὅτι οἱ Μάρκος (ἀρ. 4) Ἀντώνιος (ἀρ. 5) καὶ Νικόλαος (ἀρ. 6) ἦσαν ἀδελφοί, ἐξακριβοῦται ἐκ τῆς ἀπὸ 9 Νοεμβρίου 1542 πράξεως τοῦ τότε συμβολαιογράφου Κερκύρας Μιχαὴλ Γκλαβᾶ (Pacco 1058 Vol. I Contr. e Test. dal 1534 al 1547 σελ. 105^ο), ἣτις ἐπὶ λέξει διαλαμβάνει καὶ τὰ ἐξῆς: «Μισέρ Ἀντώνιος Ἀργυρόπουλος παρὼν ὁμολόγησεν ὅτι ἐποίησε κουμέσιον αὐτοῦ καὶ ἐπίτροπον τὸν κύριον Μάρκον ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς ὅλα τὰ παντοῖα πράγματα τῆς προικὸς αὐτοῦ», καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ 26 Μαΐου 1575 καὶ 22 Ἰουνίου 1575 δύο πράξεων τοῦ συμβολαιογράφου Κερκύρας Σπυριδῶνος Τριανταφύλλου Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης αὐτῶν οἱ αὐτοὶ ἀδελφοὶ Μάρκος (ἀρ. 4) καὶ Νικόλαος (ἀρ. 6), ἔχοντες μεταξύ των διαφορὰς συμφερόντων, ἐκ συμφώνου ἐκλέγουσι, πρὸς συμβιβαστικὴν λύσιν τῆς διενέξεώς των, διαιτητὰς· διὰ δὲ τῆς δευτέρας (22 Ἰουνίου 1575) οἱ ἐκλεχθέντες διαιτηταὶ ἀπεφάσισαν περὶ τοῦ πρακτέου (Ὅρα σελ. νεωτέρας ἀριθμῆσεως 112 καὶ 129^ο τοῦ Pacco 1924 Notajo Spiridione Trandafilo, Vol. IV in Quinternetti 5 Contr. e Testam. del 1575 e 1576).

«Ὅτι δὲ πατὴρ τῶν τριῶν τούτων ἀδελφῶν Μάρκου (ἀρ. 4), Ἀντωνίου (ἀρ. 5) καὶ Νικολάου (ἀρ. 6) ἦτο ὁ Καλογιάννης (ἀρ. 3) ὁ καὶ πρῶτος ἀπαντῶμενος εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν εὐγενῶν Κερκύρας τῷ 1490 ἔτει ὑπὸ τὸ ὄνομα Gianì Argiròpulo καὶ εἰς ἄλλων ἐτῶν συμβούλια ὑπὸ τὸ ὄνομα Zuan Argiròpulo, τεκμαιρόμεθα ἐκ τοῦ ὅτι τότε οὐδεὶς ἄλλος μετὰ τὸν Καλογιάννην ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Συμβουλίου πλὴν τῶν τριῶν τούτων Ἀργυροπούλων, κληρονομησάντων ἀπ' εὐθείας τὸ τῆς εἰς αὐτὸ συμμετοχῆς δικαίωμα τοῦ πατρὸς των Zuan Argiròpulo, τοῦ καὶ μόνου εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτοῦ ἀπαντῶμένου. Ὁ δὲ Βασίλειος (ἀρ. 2) δὲν ἀπαντᾶται ἐν τοῖς Συμβουλίοις τῶν εὐγενῶν, οὐδὲ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐνυμφεύθη καὶ ἐτε-

κνογόνησε, ὅπερ δὲν προκύπτει ἐκ τῶν ἐγγράφων, ἔλαχον τῆς εὐγενείας, μὴ συμμετασχόντος τοῦ πατρὸς, κατὰ τὰ τότε νενομισμένα.

«Ἐκ τῶν εἰρημένων τριῶν ἀδελφῶν (ἀρ. 4, 5, 6) μόνος ὁ Ἄντωνιος ἦτο ἐγγαμος, νυμφευθεὶς τὴν Κιάρχν (Φωτεινήν), θυγατέρα τοῦ εὐγενοῦς καὶ βαρώνου Πέτρου Ὀφιομάχου, καθὼς πιστοῦται ἐκ τοῦ ἀπὸ θ' Νοεμβρίου αἰμβ' (9 Νοεμβρίου 1542) ἐπιτροπικοῦ ἐγγράφου τοῦ συμβολαιογράφου Μιχαὴλ Γκλαβᾶ, ἔχοντος οὕτω· «Κυράτζα Κιάρα. θυγάτηρ τοῦ ποτὲ μισέρ Πιέρου Ὀφιομάχου, παροῦσα ὠμολόγησεν ὅτι ἐποίησε κουμέσιον αὐτῆς καθολικὸν καὶ τζενεράλ, ὡς τὸ ἴδιον σῶμα αὐτῆς, τὸν μισέρ Ἄντωνιον Ἀργυροπούλον, ἄνδρα αὐτῆς, εἰς τὰ πράγματα τὰ ὅλα, τοῦ ποτὲ πατρὸς αὐτῆς μισέρ Πιέρου» (Ὁρα Ρατσο 1058 M Glavas Gont. e test. dal 1534 al 1547 σελ. 105²). Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλο ἐγγράφον τοῦ αὐτοῦ συμβολαιογράφου ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου 1541, ἔχον ἐν περιλήψει ὡς ἔπεται· «Ἡμέρα ζ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς Κυράτζα Κιάρα Θιομάχενα, συμβία τοῦ κυρίου Ἄντωνίου Ἀργυροπούλου, παροῦσα ὠμολόγησεν ὅτι ἐπειδὴ τὸν παρόντα Κον Αὐγουστίν Βιτούλαν ἔκαμε κουμέσιον αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα ὅλα τῆς προικὸς αὐτῆς, ἅπερ ἔχει νὰ λάβῃ καὶ κανεὶς δὲν τοῦ δίδει τίποτε».

«Ὁ Μᾶρκος (ἀρ. 4), ὡς προεῖρήθη, ἀπετέλει μέρος τοῦ Συμβουλίου μέχρι τοῦ 1574, ἐτελεύτησε δὲ μετὰ τὸ 1575 (Ὁρα Πρακτικὰ Συμβουλίου τοῦ 1574 ἐν Vol. II Argomenti div καὶ Vol. V ὁμοίως).

«Ὁ Νικόλαος (ἀρ. 6) φαίνεται λαμβάνων μέρος εἰς τὰ Συμβούλια τῶν εὐγενῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1582 (Argom Div. Vol. II). Μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲν ἕτερον μέλος τῆς οἰκογενείας Ἀργυροπούλων ἀπαντάται εἰς τὰ Συμβούλια τῶν εὐγενῶν πλὴν τοῦ Ἀρσενίου (ἀρ. 7), ὅστις κατὰ τὸ 1591 τὸ πρῶτον ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Συμβουλίου, ὡς τότε συμπληρώσας τὸ εἰκοστὸν ἔτος καὶ κατὰ τὰ νενομισμένα εἰσαχθεὶς εἰς τὸ Συμβούλιον (Ὁρα Πρακτ. Συμβ. 21 Νῆρ. 1591 Arg. div. Vol. II).

«Ὁ ἐν προκειμένῳ Ἀρσένιος (ἀρ. 7) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἄντωνίου (ἀρ. 5) καὶ ὁ μόνος συνεχίζων κατὰ τὴν εἰρημένην ἐποχὴν τὴν διαδοχικὴν σειράν τῶν Ἀργυροπούλων, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ Συμβουλίῳ, καθ' ὅσον ἄλλοις τις ἐγγαμος ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἄντωνίου (ἀρ. 5) δὲν ἀπαντάται. Κατὰ ταῦτα ὁ Ἀρσένιος (ἀρ. 7) μόνος κατέλιπεν ἀπογόνους, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις θέλομεν ἀποδείξει.

Τῷ Ἀρσενίῳ τούτῳ (ἀρ. 7) τέκνα ἐγεννήθησαν Δῆμος (ἀρ. 8) καὶ

Μάρκος (άρ. 9) ὁ καὶ ἐπιλεγόμενος Ἀντίοχος, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τινος πράξεως τοῦ 1636, τοῦ συμβολαιογράφου Μιχαὴλ Ἀσημοπούλου (Vol. 34 Contr. e test.). Οὗτος πρῶτος ἐκ τῆς πόλεως μετόκησεν εἰς τὸ προάστειον Ἀνεμομύλου Γαρίτζης, καὶ ἀπόλεσε τὴν εὐγένειαν ἕνεκα τοῦ ἐν ἔτει 1613 γάμου του μετὰ τῆς Ἀνθούλας τοῦ Νικολάου Κουλούρη (᾽Ορα Προικῶν Συμβόλαιον τῆς 4 Νεβρίου 1613, τοῦ συμβολαιογράφου Θεοφίλου Βρυζινιώτου Pacco 2004) μὴ ἀνηκούσης εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν. Οἱ δ' ἐν Γαρίτζῃ πολλαπλασιασθέντες καὶ εἰς διαφόρους κλάδους διαιρεθέντες ἀπόγονοι τοῦ Μάρκου (᾽Ορα βιβλία ἐκκλησιῶν Ἰάσονος καὶ Σωσιπάτρου καὶ Ἀγίου Νικολάου τῶν Ξένων Γαρίτζης) ἕκτοτε ὁμοίως ἀπόλεσαν τὴν προνομίαν τῆς ψήφου ἐν τῷ Συμβουλίῳ, ἀποκλεισθέντες τῆς εἰς τοῦτο συμμετοχῆς. Ἔτερος δὲ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου (άρ. 7) ὑπῆρξεν ὁ Ἀντώνιος (άρ. 10). Ἀπὸ τούτου ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς γενεάς, μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, συνεχίζεται ἡ διαδοχικὴ σειρὰ τῶν εὐγενῶν τοῦ Συμβουλίου Ἀργυροπούλων. Τότε δ' ἐξέλιπον, ὑφισταμένων ἕκτοτε μέχρι τοῦ νῦν ἄλλων Ἀργυροπούλων ἐν Κερκύρα, οὐδὲν κοινὸν πλὴν τοῦ ἐπιθέτου ἐχόντων μετὰ τῶν ἐκλιπόντων ὁμωνύμων εὐγενῶν.

«Οἱ τρεῖς οὗτοι ἀδελφοί, Δῆμος (άρ. 8), Μάρκος (άρ. 9) καὶ Ἀντώνιος (άρ. 10) εἶναι οἱ μόνοι ἀναγραφόμενοι ἐν τῷ Libro d'Orto τῶν εὐγενῶν οἴκων τῆς Κερκύρας, οὗ ἀντίγραφον διεσώθη ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακίῳ Κερκύρας.

«Ἡ Χρυσόβιβλος αὕτη εἶναι ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένον καὶ ἀτελὲς ἀντίγραφον, μετὰ νεωτέρων προσθηκῶν καὶ προσφάτως συντεταγμένου Πίνακος οἰκοσήμεων, τῆς ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κατοχῆς τῆς Κερκύρας (1797) κακείσης γνησίας Χρυσόβιβλου. Διαλαμβάνουσα δὲ αὕτη ἡ ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακίῳ σωζομένη Χρυσόβιβλος τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν καὶ οὐκ ὀλίγας χρονολογίας γεννήσεων τῶν ἀποτελούντων τὰς οἰκογενείας ταύτας μελῶν παραλείπει διάφορα ἄλλα ὀνόματα, χρονολογίας γεννήσεων καὶ πατρωνυμίας.

«Τῆς δὲ οἰκογενείας Ἀργυροπούλου μόνον τὰ τρία ταῦτα μέλη (άρ. 8, 9, 10) ἄνευ χρονολογίας γεννήσεων καὶ ἄνευ πατρωνυμίας διαλαμβάνουσα, σημειοῖ τὴν λέξιν Fratelli. Πρὸ δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀντωνίου (άρ. 10) τίθεται τὸ ἔτος 1588, καὶ παρ' αὐτῷ ἡμιτελῶς γεγραμμένα ἡ λέξις Comparsa, δηλ. ἐμφάνισις, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἡ παρὰ

τὸ ὄνομα Antonio τεθεῖσα χρονολογία 1588 δὲν εἶναι ἢ συνήθως τιθε-
μένη πρὸς δῆλωσιν τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως τοῦ προσώπου, εἰς οὗ τὸ
ὄνομα παρετέθη, ἀλλὰ τὸ ἔτος τῆς ἐμφανίσεώς του ἐνώπιον τοῦ Γραμ-
ματέως τοῦ Συμβουλίου, καθ' ὃ συμπληρώσαντος τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλι-
κίας, ὅπως τύχη τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος εὐγενείας, δηλονότι τῆς
ψήφου ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῶν εὐγενῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο οὐδεὶς ἀπε-
λάμβανεν, ἂν μὴ εἶχε συμπεπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας, εἰμὴ
μόνον οἱ ἔχοντες δίπλωμα ἐπιστήμης. Τῶν δὲ τοιούτων ἐμφανίσεων, αἴ-
τινες ἐλέγοντο καὶ *Comparsa* ἢ *Presentazioni per l'età*, πλεῖσται
ὅσαι περιέχονται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ Συμβουλίου, ἐν τοῖς τόμοις
Argomenti Diversi, καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων πλὴν τῶν συμβολαιογραφικῶν
πράξεων καὶ τῶν βιβλίων τῶν ἐκκλησιῶν ἀρυόμεθα συνήθως τὰς
πρὸς καταρτισμὸν γενεαλογικῶν στεμμάτων ἡμετέρας πληροφορίας.

«Εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς Χρυσοβίβλου ταύτης προστεθειμένον Πίνακα
τῶν οἰκοσῆμων δὲν περιεσώθη τὸ τῆς οἰκογενείας Ἀργυροπούλων, περὶ
οὗ εὐλόγος ἢ εἰκασία, ὅτι τῆς ἐν λόγῳ οἰκογενείας τὸ οἰκόσημον θὰ ἦτο
κοινὸν μετὰ τοῦ οἰκοσῆμου τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἢ καὶ τῶν Βυζαντινῶν Ἀρ-
γυροπούλων.

«Ὅτι ὁ Δῆμος (ἀρ. 8), Μάρκος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀντίοχος (ἀρ. 9)
καὶ Ἀντώνιος (ἀρ. 10) ἦσαν ἀδελφοὶ καὶ τέκνα τοῦ Ἀρσενίου (ἀρ. 7)¹,
ἀριδῆλως προκύπτει ἐκ πολλῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ἰδίως δ' ἐκ τῆς
μεταξὺ αὐτῶν γενομένης διανομῆς τῆς πατρικῆς περιουσίας τῆ 1 Ἰουλίου
1617 διὰ πράξεων τοῦ συμβολαιογράφου Θεοφίλου Βρυζινιώτου (*Paceo*
2006 *Teofilo Vrisinioti Vol. VIII. Contr. e Test. dal 1616 al*
1619) καὶ ἐξ ἐτέρας διανομῆς τῆς 10 Ἰουνίου 1621 ἐν σελ. 481 τῶν
πράξεων τοῦ συμβολαιογράφου Μιχαήλ Ἀσημοπούλου (*Vol. XV Contr.*
e Test del 1621 al 1622). Τῆς πράξεως δὲ ταύτης ἡ ἀρχὴ ἔχει ὡς
ἐξῆς: «Ἐν Χριστοῦ ὀνόματι Ἀμὴν. 1621 ἡμέρα 10 τοῦ Ἰουνίου μηνός,
ἐπειδὴ οἱ παρόντες αὐτάδελφοι, δῆλον οἱ μισέρ Δημήτριος, μισέρ Ἀν-
τώνιος καὶ μισέρ Μάρκος Ἀργυρόπουλος, τοῦ ποτέ μισέρ Ἀρσενίου, θέ-
λουν νὰ ἡμοιράσουν τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ νὰ ἐγνωριστῇ καὶ τὸ μερί-
διόν τους κτλ.» (Ὅρχ *Vol XI* τῶν πράξεων Μιχαήλ Ἀσημοπούλου σελ.

¹ Ὁ Ἀντώνιος οὗτος μνημονεύεται τῷ 1613 ὡς ποτὲ ἐν τῷ προικίῳ συμβολαίῳ τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ Μάρκου (ἀρ. 9), συνταχθέντι τῇ 4 Νοεμβρίου 1613 ἐνώπιον τοῦ συμβολαιο-
γράφου Θεοφίλου Βρυζινιώτου, ὥστε κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος δὲν ἔζη πλέον.

87 πρᾶξιν πωλητήριον ἀπὸ 10 Ἰουλίου 1614, δι' ἧς ὁ Μιχαὴλ Ῥίκης πωλεῖ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ἀντώνιον καὶ Μᾶρκον Ἀργυροπούλους « ἕναν ἀργαστήρι διχτικά φουρνίδα κάθεν πρᾶγμα ».

« Ὁ Δῆμος (ἀρ. 8) δὲν φαίνεται ἐγγαμος, οὔτε κατέλιπε τέκνα νόμιμα, ὡς ἐξ ἐπανειλημμένων ἐρευνητῶν προέκυψεν.

« Ὁ Μᾶρκος (ἀρ. 9) ἐνυμφεύθη τῷ 1613, εἰς μὲν πρῶτον γάμον, ὡς εἴρηται, τὴν Ἀνθοῦλαν Νικολάου Κουλούρη, ὡς ἐξακριβοῦται ἐκ τοῦ προικίου συμβολαίου ἀπὸ 4 Νοεμβρίου 1613, τοῦ συμβολαιογράφου Θεοφίλου Βρυζινιώτου, εἰς δὲ δεύτερον γάμον τῷ 1629 τὴν Φραγκίσκαν Εὐδοκίαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς ἀδείας γάμου τοῦ πρωτοπαπᾶ Γρηγορίου Φλόρου ἀπὸ 31 Ἰουλίου 1629, ὑπαρχούσης εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐπὶ τοῦ εἰρημένου πρωτοπαπᾶ Κερκύρας Ἀρξάνων (σελ. 115). Ὁ Μᾶρκος (ἀρ. 9) ἐκ τῆς Φραγκίσκας Εὐδοκίας ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Ἰωάννην (Τζανέτον), νυμφευθέντα ἐν Ἰανουαρίῳ τοῦ 1649 τὴν Μαρτίαν θυγατέρα τοῦ εὐγενοῦς Κερκύρας Δράκου Καλογερά (Ὅρα γενεαλογικὸν στέμμα ἀρ. 11).

« Ὁ Ἀντώνιος (ἀρ. 10) ἦτο ἐγγαμος καὶ ἔτεκε τὸν Σάντον (ἀρ. 12) καὶ τὸν ὀμώνυμον τῷ πάππῳ Ἀρσένιον (ἀρ. 13). Ὁ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος Ἀντώνιος (ἀρ. 10), ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς παρατιθεμένης ὧδε ἀπὸ 17 Ἀπριλίου 1657 πράξεως τοῦ συμβολαιογράφου Γεωργίου Ἀσημοπούλου (Vol. 82 Contr. e Test. dell'anno 1657 σελ. 325) δὲν ἔζη τὸ 1657. « Ἡμέρα 17 Ἀπριλίου 1657. Ἐπειδὴ ὁ παρὼν μισέρ Ζαχαρίας ὁ Ῥοδόσταμος, εἶχεν ἀγοράσει ἀπὸ τὸν ποτὲ μισέρ Ἀντώνιον Ἀργυρόπουλον (ἀρ. 10) τοῦ ποτὲ μισέρ Ἀρσενίου (ἀρ. 7) τινὰ ἐλείκα δένδρα ριζάρια 16 εἰς Γαστοῦρι, πλησίον τοῦ μισέρ Μάρκου Ἀργυροπούλου (ἀρ. 9) ὡς φαίνεται εἰς τὸ Ἰνστρουμέντο 1646 Μαρτίου 19, ἐμοῦ πράξεως, διὰ τοῦτο ὁ ἄνωθεν μισέρ Ζαχαρίας ἔλαβεν εἰς τὸ παρὸν ἀπὸ τὸν παρόντα μισέρ Ἀρσένιον Ἀργυρόπουλον (ἀρ. 13) τοῦ ἄνωθεν ποτὲ Ἀντωνίου (ἀρ. 10) κτλ.».

« Ὁ Μᾶρκος (ἀρ. 9) καὶ ὁ Ἀντώνιος (ἀρ. 10) ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὰ ἔτη 1620 καὶ 1624 καὶ ἐπόμενα (Ὅρα Συνεδρίαν 2 Δεκεμβρίου 1624 ἐν Vol. III Argom. div. della città) Ὁ δὲ τελευταῖος (ἀρ. 10) φαίνεται ἐκλεχθεὶς τῇ 2 Δεκεμβρίου 1624 Scrivano agli sachi di Spilea, δηλ. Γραμματεὺς τῆς Δημοσίας Ἀλαταποθήκης (Ὅρα Vol. II Argom. div. ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς 2 Δεκεμβρίου 1624).

«Ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Ἀντωνίου (ἀρ. 10) ὁ μὲν Σάντος (ἀρ. 13) εἰς πρῶτον γάμον ἐνυμφεύθη τῇ 12 Νοεμβρίου 1665 τὴν Τζανέταν, θυγατέρα τοῦ ἐξ εὐγενῶν Κερκύρας Πέτρου Βαρβάτη (οἱ ἀπόγονοι τούτου ἐτιμῆθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ τίτλου τοῦ Κόμιτος), ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἀπὸ 1645 ἕως 1675 Ἀρχιεπισκοπικῶν τετρακτύων τοῦ πρωτοπαπᾶ Θεοδοσίου Φλόρου, εἰς δὲ δεύτερον γάμον τῷ ἔτει 1686 τὴν Ζαφειροῦλαν, θυγατέρα τοῦ Νικολάου Οὐγκλέση, ἐξ εὐγενοῦς Κερκυραϊκοῦ οἴκου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ πρωτοπαπᾶ Κερκύρας Χριστοδοῦλου Βουλγάρεως τοῦ 1675-1693.

«Ὁ Ἀρσένιος (ἀρ. 13) ἦλθεν εἰς πρῶτον γάμον τῷ 1662 μετὰ τῆς Ἰρίως. θυγατρὸς τοῦ Βικεντίου Φιλίου, εἰς εὐγενῆ ἐπίσης οἶκον τῆς Κερκύρας ἀνήκοντος (Ὁρα βιβλίον Sponsati sotto il Protopapa Teodosio Floro dal 1645 al 1675). Καὶ ὁ μὲν Ἀρσένιος (ἀρ. 13) δὲν ἀπέκτησε τέκνα, ὡς προκύπτει ἐξ ἐπανειλημμένων ἀναζητήσεων εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία τοῦ Ἀρχιεπισκοπικῆς, Ἐκκλησιῶν κτλ. Ὁ δὲ Σάντος (ἀρ. 12) ἐκ τοῦ δευτέρου τοῦ γάμου μετὰ τῆς Ζαφειρούλας Νικολάου Οὐγκλέση ἀπέκτησε δύο τέκνα, τὸν Δῆμον (ἀρ. 14), γεννηθέντα τῷ 1687, καὶ τὸν Νικόλαον, νυμφευθέντα τῷ 1690 τὴν Ἀδριανὴν. θυγατέρα Σταματέλου Παπαδοπούλου ἐκ τοῦ προαστείου Ἀνεμομύλου (Ὁρα βιβλίον Ἀρχιεπισκοπικῶν τετρακτύων τοῦ πρωτοπαπᾶ Κερκύρας Χριστοδοῦλου Βουλγάρεως 1675-1693).

«Ἡ τοῦ Δήμου (ἀρ. 14) γέννησις τῷ 1687 προκύπτει ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1707, ὅτε συνεπλήρωσε τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐμφανίσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου, ἵνα εἰσαχθῆ εἰς τὸ Συμβούλιον κατὰ τὰ νενομισμένα (Ὁρα Vol. Argom. div. τοῦ 1707 Πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου, ἐξ ὧν προκύπτει ὁ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ πατρὸς τοῦ Σάντου (ἀρ. 12)). Τοῦ δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικολάου (ἀρ. 15) ἡ γεννητήριος πρᾶξις δὲν ἀναγράφεται εἰς οὐδὲν τῶν βιβλίων τῶν ἐκκλησιῶν ἄτινα ἐξήτασα Ἡ ὑπαρξίς του ὅμως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ βιβλίου Ἀρχιεπισκοπικῶν τοῦ πρωτοπαπᾶ Χριστοδοῦλου Βουλγάρεως τοῦ 1675-1693, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξάγομεν τὴν ἐπομένην ἀδειαν γάμου (σελ. 613 ἰγ' Ἰαννουαρίου 1690), εἰς ἣν γίνεται μνεία καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Σάντου (ἀρ. 13). «Ἰαννουαρίου ιη' αχλ' (1690)· α' Ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἡμέτερε ἱερομόναχε Κυρ Δανιὴλ Στεβενῆ, Εἰρήνη Σοι.

Εὐλογῶν ἀρράβωνοστεφάνωσον τὸν Κον Νικολέτον Ἀργυρόπουλον τοῦ ποτέ τιμίου σιὸρ Σάντου ἀπὸ τὸν Ἀνεμόμυλον μετὰ τῆς Ἀδριανέλας θυγατρὸς τοῦ ποτέ Σταματέλου Παπαδοπούλου ἀπὸ τὴν Γαρίτσα, ἀμφοτέρους εἰς πρῶτον, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ὄρκον τοῦ ἄνωθεν γαμβροῦ οὐδὲν τὸ ἐμπόδιον εὔρομεν».

«Ἐκ τοῦ Νικολάου τούτου (ἀρ. 15) γεννῶνται ὁ Στυλιανὸς (ἀρ. 17), νυμφευθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1741 τὴν Μαρίαν Giulio Piazzi da Padova, ὡς βεβαιοῦται ἐκ τῆς ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ἐν Γαρίτζῃ ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῶν Ξένων πράξεως, καὶ ὁ Σταματέλος, νυμφευθεὶς κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλίον τῷ 1727 τὴν Ἀδριανέλαν, θυγατέρα Στυλιανοῦ Λάβδα.

«Τοῦτον τὸν Στυλιανὸν παρελείψαμεν ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ στέμματος, διότι ἡ διαδοχὴ τοῦ κλάδου τούτου ἔνεκα γάμων μετὰ προσώπων μὴ εὐγενῶν ἀπώλεσεν, ὡς ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος ἐλέχθη, τὴν εὐγένειαν, διατηρηθεῖσαν μόνον μέχρι τοῦ Ἀρσενίου (ἀρ. 16), υἱοῦ τοῦ Δήμου (ἀρ. 14).

«Ὅτι ὁ Δῆμος (ἀρ. 14), υἱὸς τοῦ Σάντου (ἀρ. 12), ὁ μόνος συνεχίσας τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῶν εὐγενῶν Κερκύρας μετασχόντων τοῦ δικαϊώματος τῆς ψήφου Ἀργυροπούλων καὶ τῷ 1687 γεννηθεὶς, ἐνυμφεύθη τῇ 8 Ἰαννουαρίου 1705 τὴν Λουκίαν, θυγατέρα τοῦ Πέτρου Σπανοπούλου, ἐξ εὐγενοῦς Κερκυραϊκοῦ οἴκου καταγομένου, πιστοῦται ἐκ τῆς ἀκολουθου πράξεως τοῦ πρωτοπαπᾶ Κερκύρας Ἀναστασίου Αὐλωνίτου, κατακεχωρισμένη: ἐν τῷ Βιβλίῳ Ἀρράβωνων τοῦ 1693 ἕως 1705 σελ. 448· «Αψε' Ἰανουαρίου 5'. Ἀγαπητὴ ἐν Χριστῷ ἡμέτερε παπᾶ Κυρ Δανιὴλ Στεβενῆ, Εἰρήνη Σοι. Εὐλογῶν ἀρράβωνοστεφάνωσον τὸν σιὸρ Δημήτριον Ἀργυρόπουλον τοῦ ποτέ σιὸρ Σάντου, μετὰ τῆς τιμίας Κυρίας Λουτζιέτας θυγατρὸς τοῦ τιμίου σιὸρ Πιέρου Σπανοπούλου ἐκ γάμου Α'. ἀμφοτέρους, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν σὺν ἔγγραφον πίστιν καὶ ὄρκον τοῦ ἄνωθεν γαμβροῦ, οὐδὲν τὸ ἐμπόδιον εὔρομεν, δηλοποιῶν ἡμῖν τὴν ἐνέργειαν». Εἰς δὲ τὸ περιθώριον τῆς πράξεως ταύτης εὐρίσκεται· «Ἐδῆλωσεν ὁ ἀντικρυ εὐλαθέστατος Ἱερομόναχος, ὅτι εὐλόγησε τὸ ἀντικρυ ἀνδρόγυνον τὰς η'. (8) τοῦ αὐτοῦ, ὄντος παρὰ νύμφου τοῦ μισέρο Δημούτζου Γάγια κατοίκου Ἀνεμομύλου».

«Ὅτι δὲ ὁ ἐν λόγῳ Δῆμος (ἀρ. 14) ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησε τὸν Ἀρσένιον (ἀρ. 16) σαφῶς προκύπτει ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1727 τοῦ Ἀρ-

σενίου τούτου, τότε συμπληρώσαντος τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐμφανίσεως (Comparsa), μετὰ τοῦ πάππου του Πέτρου Σπανοπούλου, ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ τῆς εὐγενείας προνομίου, ὅτε καὶ προσήγαγεν ἀντίγραφον τῆς γεννητηρίου του πράξεως, καθ' ἣν βεβαιοῦται ὅτι ἐβαπτίσθη τῇ 19 Ἰαννουαρίου 1707 (Ὅρα Vol. Argom. div. dell'anno 1727, ὅπου ὑπάρχει ἡ πράξις).

«Ὁ Ἰωάννης ἢ Τζανέτος (ἀρ. 11) τοῦ Μάρκου (ἀρ. 9) υἱός, ὁ νυμφευθεὶς τὴν Μαρίαν Δράκο Καλογερά, ἐξ εὐγενῶν καταγομένου, ὁ καὶ εἰς τὸ Libro d'oro ἀναφερόμενος, ἄνευ ἐπιθέτου οἰκογενειακοῦ καὶ ἀνχιζ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ οἴκου τῶν Ἀργυρῶν καὶ μετ' ἄλλων τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας του, ἐγεννήθη κατ' αὐτὸ τὸ Libro d'oro (de Cittadini Corciresi κτλ.) τῇ 27 Ἰουλίου 1627. Εἶχε δὲ υἱὸν τὸν Ἰωάννην Βαπτιστὴν, ὃν δὲν διακρίνομεν δι' ἀριθμοῦ ἐν τῷ καταρτισθέντι στέμματι. Οὗτος, γεννηθεὶς τῇ 2 Νοεμβρίου 1646, εἶνε ὁ S' Battio de S' Zanetto). Ἐν τῷ Libro d'oro ἀναγράφεται ἐπίσης τοῦ Μάρκου (ἀρ. 9) ἕτερος υἱός καὶ τοῦ προμνησθέντος Ἰωάννου Τζανέτου (ἀρ. 11) ἀδελφός ὁ Νικόλαος, γεννηθεὶς τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1631.

«Ἐν τῷ Vol. 54 Argom. Div. della Città di Corfù εὔρηται ἀντίγραφον τοῦ ἀπὸ 7 Ἰαννουαρίου 1577 συμβολαίου τοῦ συμβολαιογράφου Φωτίου Παλατιανοῦ περὶ ἀνακαινίσεως τοῦ Ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Παλαιοπόλεως καὶ Νέας Ἀναφωνητρίας εἰς Ἐξώπολιν Κορυφῶν, εἰς περιοχὴν Γαστράδων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν εὐγενῶν ἀδελφῶν ἐκείνου τοῦ ἔτους καὶ εἰς Ἀργυρόπουλος.

«Εἰς σελίδα 276 νεωτέρως ἀριθμήσεως τοῦ Vol. 1058 Contr. e Test. dal 1534 al 1547. Mich. Glavas εὔρηται διαθήκη τῆς 24 Ἰουλίου 1545, ἧς ἡ ἀρχικὴ περικοπὴ ἔχει οὕτως: «Ἀφμε' ἡμέρα κδ' τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἐντὸς οἴκου τοῦ Κυρ Μεούτζου Ἀργυροπούλου, ἐν τῷ ἐμπορείῳ Κορυφῶν, εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσθενὴς ἡ παροῦσα κυρὰ Μαρία, συμβία τοῦ ἀναγεγραμμένου κυρίου Μεούτζου κτλ φοβηθεῖσα τὸ τοῦ θανάτου ἀδῆλον τέλος, ἐκέλευσεν ἐμὲ καὶ εἶπε· θέλω καὶ ὀρίζω καὶ ἀφίνω τοῦ ἀνδρός μου τοῦ κυρ Μεούτζου Ἀργυροπούλου ὅλην μου τὴν προῖκα ἀπὸ ὅτι διαλαμβάνει τὸ προικοσύμφωνό μου κτλ.» Τοῦτον τὸν κυρ Μεοῦτζον δὲν συμπεριελάβομεν εἰς τὸ γενεαλογικὸν στέμμα ὡς μὴ εὐρόντες ἄλλα πειστήρια περὶ τῆς συγγενείας αὐτοῦ μετὰ τοῦ οἴκου τῶν Ἀργυροπούλων καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ εὐγενῶν.

Ἐν τέλει παραθέτομεν ἑνταῦθα ἐπίσημον ἀντίγραφον ἐκ τῆς σελίδος 32 τοῦ ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ τηρουμένου βιβλίου ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν·

Libro d'oro de Cittadini Corciresi con gli anni della loro nascita e matrimoni, che al tempo dell'Aristocrazia Veneta avevano l'exclusivo ingresso nel Consiglio della Città di Corfu, così detto de Nobili.

Argiro e Argiropulo

15..	S ^r Lorenzo de	
1585	S ^r Stefano de Lorenzo	
	S ^r Zorzi de Lorenzo in Zaneta de Nico de Zorzi	
1618	S ^r Stamo de Zorzi	
	S ^r Zorzi de Dimo in Todula de Alvise Cursorsari	
1621	11 Luglio S ^r Dimo de Zorzi	
	S ^r Arsenio	
	S ^s Marco de Arsenio in D. Athula de Nicolo Culuri	
1627	27 Luglio S ^r Zanetto de Marco in D. Marietula de Draco Calogera	
1631	Sett. S ^r Nico de Marco	
1646	2 Nbre S ^r Battio de Zanetto	
1588	comp. Antonio	} Fratelli Argiropulo
	Marco	
	Dimo	
	S ^r Stefano Argiro de Dimo in D. Lugretia de Alvise Avloniti	
1630	14 Gen ^o S ^r Zorzi	} de Stefano
1631	14 Xb ^{re} S ^r Giani	
1633	3 Nb ^e S ^r Nico	
1580	S ^r Fran ^{co} de Lorenzo »	

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀργυροπούλων. Ἐν δὲ Ζακύνθῳ τὰρχεϊακὰ ἔγγραφα δὲν εὐκολύνουσι τὴν εὐρεσιν τῶν ἀρχαιοτέρων Ἀργυροπούλων, ὧν κλάδος μετενάστευσεν ἔπειτα

εις τὴν Κέρκυραν κατὰ τάνωτέρω ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Βροκίνη. Καθ' ὅσον δὲ φωτίζουσιν ἡμᾶς αἱ περισωζόμεναι μαρτυρίαι, ἕξη τῷ μὲν 1507 Παῦλος Ἀργυροπούλος¹, τῷ δὲ 1590 οἰκογένεια Ἀργυροπούλων ἐκ Καλαμῶν καὶ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἄλλη τις ἐκ Πελοποννήσου οἰκογένεια Ἀργυροπούλων ἢ Πουλάκη². Ὑπάρχει δ' ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐνοριακὸς ναὸς τῆς οἰκογενείας Ἀργυροπούλων, παρ' ᾧ σώζονται ληξιαρχικαὶ πράξεις βαπτίσεων, γάμων καὶ θανάτων ἀπὸ τοῦ 1706. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἔτι καὶ νῦν σώζεται ἐν Ζακύνθῳ οἰκογένεια Ἀργυροπούλων, Περτέργον δὲ εἶνε, ὅτι εἷς τῶν ἀνδρῶν φέρει τὸ ὄνομα Παῦλος, ὅπερ ἀπαντᾷ κατὰ τάνωτέρω λεχθέντα ἤδη τῷ 1507³. Ἄλλ' οἱ Ἀργυροπούλοι τῆς Ζακύνθου δὲν ὑπῆρξαν τῶν εὐπατριδῶν τῆς νήσου, καθ' ἃ οἱ τῆς Κερκύρας, οὐδ' ἐνεγράφησαν εἰς τὸ βιβλίον τῶν εὐγενῶν. Καὶ ἀναγράφει μὲν ὁ Χιώτης μεταξὺ τῶν ἐνενήκοντα καὶ τριῶν οἴκων, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο τῷ 1684 τὸ μέγα συμβούλιον, καὶ τοὺς Ἀργυροπούλους⁴, ἀλλὰ τοῦτο δὲν βεβαιοῦται ὑπὸ ἐπισήμων ἐγγράφων. Καὶ δὴ ἐν τῷ παρὰ τῷ κ. Τοπάλη ἐν Ζακύνθῳ εὑρισκομένῳ σπανίῳ βιβλίῳ « Διὰ τὴν πιστοτάτην πόλιν τῆς Ζακύνθου » εὔρηται « Σημειώσεις τῶν 93 οἰκογενειῶν τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὸ Συμβούλιον Ζακύνθου καὶ τῶν ἀτόμων ἅτινα κατὰ τὸ ἔτος 1786 ἀνήκουσιν εἰς τὸ σῶμα τῶν 150 ». Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναγραφομένων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν οἰκογενειῶν εὑρίσκεται μόνον ἡ τῶν Διαργυροπούλων (Diargiropulo), οὐχὶ δὲ ἡ τῶν Ἀργυροπούλων⁵. Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς τάξεως, ἐν ἣ ὁ Χιώτης παρεμβάλλει τοὺς Ἀργυροπούλους. Πράγματι παρ' αὐτῷ τὰ ὀνόματα τῶν Ζακυνθίων οἴκων τοῦ μεγάλου συμβουλίου ἀναγράφονται μὲν ἑλληνιστί, ἀλλὰ κατὰ

¹ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Λεωνίδου Ζώη ἐκ τῶν ἀρχείων Ζακύνθου.

² **Λεωνίδου Ζώη** Φιλολογικὸν καὶ Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ζακύνθου. Ἐν Ζακύνθῳ. 1898 σ. 92.

³ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Λεωνίδου Ζώη ἐκ τῶν ἀρχείων Ζακύνθου.

⁴ Σειρᾶς Ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων Τόμ. Γ'. Κερκύρα. 1863 σ. 959.

⁵ Σελ. 141. Πρβλ. σ. 174.

τάξιν ανταποκρινομένην πρὸς τὸ ἰταλικὸν ἀλφάβητον, ἅτε τοῦ καταλόγου μεταφρασθέντος προφανῶς ἐξ ἰταλικοῦ πρωτοτύπου. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Ἀργυροπούλου φέρεται μεταξύ τῶν ἀπὸ τοῦ γράμματος D ἀρχομένων, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἦτο γεγραμμένον Diargiropulo καὶ ὄχι Argiropulo. Ὅρθῶς δ' ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Ζώης τάδε· « Αἱ ὑποθέσεις, ὅτι ἡ οἰκογένεια Διαργυροπούλου εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν Ἀργυροπούλων δὲν στηρίζονται ἐπὶ ἱστορικῆς ἀληθείας, διότι οἰκογένεια Διαργυροπούλων ἦτο διάφορος τῶν Ἀργυροπούλων καὶ ὑφίστατο ἐν Ζακύνθῳ ἤδη τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Ἄλλως δὲ ἄργυρος μὲν λέγεται ἐν Ζακύνθῳ ἕκπαλαι τὸ ἀσημι, διάργυρος δὲ ἡ δριάργυρος ὁ ὑδριάργυρος. Ὡστε καὶ ὑπὸ ἐτυμολογικὴν ἔποψιν διαφέρει τὸ Ἀργυρόπουλος τοῦ Διαργυρόπουλος. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ αἱ ἐνοριακαὶ ἐκκλησιαὶ τῶν δύο τούτων οἰκογενειῶν εἶνε χωρισταὶ ἐν Ζακύνθῳ ».

Πεπλανημένα δὲ εἶνε τὰ λεγόμενα περὶ τῆς ἐν Θήρᾳ μέχρι τοῦ 1577 διατηρήσεως κλάδου τῆς οἰκογενείας Ἀργυροπούλων, κατέχοντος τὸ ἐν τῇ νήσῳ κάστρον τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐκπολιορκηθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων¹. Ἄλλ' ὁ Μαρτῖνος Κρούσιος, εἰς ὃν ἀναφέρονται οἱ ταῦτ' ἀποδεχθέντες, ποιεῖται λόγον περὶ Ἀργυρῶν καὶ οὐχὶ περὶ Ἀργυροπούλων², προσθέτει δὲ καὶ τὸ λατινικὸν ὄνομα de Argenteis, εἰς ὃ ἀντεστοίχει τὸ ἰταλικὸν D'argenta, τὸ καὶ σήμερον σωζόμενον ἐν τῇ νήσῳ ὑπὸ τὸν τύπον Δαργέντας. Γνωστὸν δὲ εἶνε, ὅτι πράγματι οὕτως εἶχον ἐξιταλίσει τὸ ὄνομα αὐτῶν οἱ ἐκβενετισθέντες ἄλλοτε Ἀργυροὶ οἱ ἐπὶ τῆς βενετοκρατίας ἄρξαντες τῆς Θήρας³.

Ἀξία δὲ ἰδίου λόγου εἶνε ἡ τύχη τῶν Ἀργυροπούλων ἐν συν-

¹ E. R. R[hangabé] Livre d'or de la noblesse Phanariote σ. 3. — Πρὸλ. Gerland Histoire de la noblesse crétoise au moyen âge σ. 12 σημ. 5.

² Crusius Turcograecia σ. 210. Ἐκεῖθεν παραλαβὼν ὀρθῶς ποιεῖται λόγον περὶ Ἀργυρῶν ἐν Θήρᾳ ὁ Ducange Familiae byzantinae σ. 156.

³ Miller The Latins in the Levant. Ἐν Λονδίνῳ. 1908 σ. 613.

δυσασμῶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκείνην, ἐν ἣ κυρίως ἔδρασαν οἱ ἐπισημότατοι αὐτῶν κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους καὶ μεθ' ἧς ἔμελλον καὶ πάλιν νὰ συνδεθῶσι κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ἐγκατασταθέντες ἐν Φαναρίῳ.

Καὶ δὲν εἶνε μὲν ἀπίθανον, ὅτι τινὲς τῶν Ἀργυροπούλων ἐγκατέμειναν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀμέσως ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἀλλὰ βεβαίως οἱ πλεῖστοι ἔφυγον, καθ' ἃ ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ διεσπάρησαν ἀλλαχόσε. Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν τὸν Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν ἐν τῇ ἀξία πολλοῦ λόγου ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1581 ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον, ἐν ἣ ποιεῖται λόγον περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει περιωζομένων μεγάλων βυζαντιακῶν οἰκῶν, οὐδεμίαν ποιούμενον ῥητὴν μνείαν τῶν Ἀργυροπούλων¹.

Διαρκοῦντος δὲ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, εἰ μὴ καὶ πρότερον, κλάδος τις τῶν Ἀργυροπούλων, ὅστις λίαν πιθανῶς ἦτο αὐτὸς ὁ πρότερον διατρίβων ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐξ οὗ ὁ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ τῆς πόλεως ταύτης τεθαμμένος Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ἐγκατεστάθη καὶ πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπιφανέστατοι δὲ τούτων ἀνεδείχθησαν ὁ Μανουὴλ Ἀργυρόπουλος, γενόμενος σύζυγος τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱατροῦ Λουκῆ², καὶ ὁ

¹ *Crusius Turcograecia* σ. 91. Τὸ περισπούδαστον τοῦτο χωρίον ἔχει ὧδε: *Εἰσὶν οὖν καὶ ἔτι ἐνταῦθα, Παλαιολόγων ὀσπίτια ὀλίγα, Κωνσταντινίου καὶ Μανουήλου τῶν αὐταδέλφων: καὶ ἄλλα ἕως τῶν δέκα, πλείω ἢ καὶ ἐλάσσω, ἐξ ἐκάστης γενεᾶς: μειοῖως εὐποροῦντα, ἢ καὶ τέχναις προσέχοντα· ἀπὸ Καντακουζηνῶν, ἀπὸ τῶν τοῦ Ῥάλη, ἀκούεται: ἔτι καὶ τὰ τοῦ Μάμαλη, ἀπὸ Νοταραδῶν, οἱ εἰσὶν ἐν Πελοποννήσῳ οἱ πλείους· ἀπὸ Λατίνων, Μουζάλων, Βατάτζιδων καὶ ἔτι ΔίπλοΒατάτζιδων λεγομένων, Ἀσανάνων, Χρυσολωράδων, Λασκάρων, Εὐγενικῶν οὕτω ὀνομαζομένων, καὶ ἄλλων γενῶν, ἃ καθέκαστον γράφειν δύσκολον. ...Ὡς δένδρη δὲ μεράδια διακεχωρισμένοι εἰσὶν οὗτοι: τινὲς μὲν καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἕτεροι δὲ ἐν ταῖς πόλεσι τοῦ Πόντου: ὡς ἐν Ἀρχιάλῳ, Μιδείᾳ, Σωζοπόλει, Μεσημβρίᾳ καὶ ταῖς τοιαύταις, ὅπου οἱ πλείονες. Ἄλλοι, ἐν ἄλλαις πόλεσιν: ἢ μετὰ ὑπηρεσιῶν ὡς εἶπον ἀθνητικῶν διαπερῶντες τὴν ζωὴν, ἢ πραγματευόμενοι, ἢ ἔργοις προαίχοντες, ἵνα τῶν ἀναγκαίων μὴ ἀποστεῶνται.*

² Ἴδε περὶ αὐτοῦ *E. R. R[hangabé]* ἐνθ' ἀν. σ. 3. Ἡ περὶ τῶν νεωτέρων τούτων Ἀργυροπούλων γενεαλογικὴ ἀναγραφή παρὰ τῶ κ. Ῥαγκαδῆ εἶνε ἀξιόπιστος, ἅτε στηριζομένη εἰς οἰκογενειακὰς αὐτῶν σημειώσεις. Περὶ τοῦ Μανουὴλ Ἀργυροπούλου ἐν ἔτει

υἱὸς αὐτοῦ Ἰάκωβος ὁ ἀναδειχθεὶς μέγας διερμηνεὺς ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1815¹.

Ἄσπασία δὲ συμπλήρωσις τῶν περὶ αὐτῶν εἶνε τὸ ἐπόμενον ὑπόμνημα, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Μανουὴλ Ἀργυροπούλου,

1786 ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς παρὰ τῷ Ἀθανασίῳ Ὑψηλάντῃ (Μετὰ τὴν ἄλωσιν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1870 σ. 648). Ἔφηνεν εἰς τοὺς Μοσχόβους ἑκουσίως ὁ μονζιλευθεὶς αὐθέντης Ἀλέξανδρος Ἰωάννου Μαυροκορδάτος· ... ὅθεν ἐλθούσης τῆς εἰδήσεως ἐφυλακίσθησαν εὐθὺς εἰς τὸν μουγδούζαγαν οἱ καπικεχαγιάδες του Στέφανος Ἰωαννίτης ὁ Μίσογλου, καὶ Μανόλης Ἀργυροπούλου, γαμβρὸς τοῦ ἱατροῦ Λουκῆ Θεσσαλονικέως.

¹ Ἴδε τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ παρὰ τῷ **Ἐπαμ. Σταματιάδῃ** (Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων μεγάλων διερμηνέων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἀθήνησι. 1865 σ. 164 κ. ἐ.)

² Ἴδε τὴν γενεαλογικὴν αὐτῶν ἀναγραφὴν παρὰ τῷ **E. R. R[hangabé]** ἐνθ' ἀν. σ. 3 κ. ἐ. Τῆς ἐν σ. 5 μνημονευομένης Σεβαστῆς Ἀργυροπούλου, συζύγου Κωνσταντίνου Μάνου, πρώτου διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῆς πρεσβείας, θανόντος τῷ 1835, μνημονεύει καὶ ὁ *Constantin George Mano Documente din secolele al XVIIlea - XIXlea privitoare la familia Mano*. Ἐν Βουκουρεστίῳ. 1907 σ. 207. Ὁ κ. Ῥαγκαβῆς δημοσιεύει καὶ τὸ οἰκόσημον τῶν Ἀργυροπούλων, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ παραλαβόντες παραθέτομεν ἀνωτέρω ἐν τῷ κειμένῳ. Τοῦτο, ὅπως διάφορον τῆς ἐν σ. 98' τῶν Ἀργυροπουλείων ἐκδοθείσης σφραγίδος τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, ἄγνωστον εἶνε τίς τοῦ φαναριωτικοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας καὶ ἐκ τίνος ἀφορμῆς πρῶτος μετεχειρίσθη. Οὐδ' ἔχει τοῦτο σχέσιν τινὰ τυχὸν πρὸς τὸ ἄλλως ὑποπτον οἰκόσημον τῶν Ἀργυρῶν τῆς Χίου, συγγενῶν ὄντων τοῦ οἴκου Ῥοδοκανάκη, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὁ αὐτοκαλούμενος πρίγκιψ Δημήτριος Ῥοδοκανάκης ἐν τῷ *Giornale Araldico*. Ἔτ. Θ' ἀρ. 12. Τὸ οἰκόσημον τοῦτο τῶν Ἀργυρῶν φέρει ἐπὶ χρυσοῦ βάθους σταυρὸν κυανοῦν, περὶ ὃν τέσσαρες ἀστέρες, πέντε ἔχοντες ἀκτίνας.

πρωτοτόκου υιού του μεγάλου διερμηνέως Ἰακώβου, πολλαχῶς δὲ ὑπηρετήσαντος τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὅθωνος καὶ τέλος χρηματίσαντος πρώτου διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωσικῆς πρεσβείας μέχρι τοῦ 1863, εἶτα δὲ παραιτηθέντος καὶ ἀποθανόντος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῷ 1887. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο εἶχε παραδοθῆ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν σεβαστὸν κ. Σταυράκη Ἀριστάρχην, μέγαν λογοθέτην τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅστις λίαν προφρόνως ἀποστείλας μοι αὐτὸ ἐπέτρεψε τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ. Ἔχει δὲ τοῦτο ὧδε·

«Ὁ Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1772, ὢν δευτερότοκος τοῦ Μανουὴλ Ἀργυροπούλου, ὅστις, ποτισθεὶς τὰ νάματα τῆς παιδείας εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον, ὅπου ἐστάλη παῖς ὢν ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐκεῖ δὲ κατεστάθη μετερχόμενος δωρεὰν τὴν ἰατρικὴν ὡς ἐπιστήμην, ἀνεμίχθη εἰς τὰ πολιτικά, ὠνομάσθη διερμηνεὺς καὶ ἐχρημάτισε πράκτωρ τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαβίας παρὰ τῇ Πύλῃ.

«Ἡ οἰκογένεια τῶν Ἀργυροπούλων λέγεται καταγομένη ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, φυγόντος εἰς Ἰταλίαν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἔτος 1453. Εἷς τῶν σοφῶν οἵτινες εἰςῆζαν τὴν παιδείαν εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Παδούης, καὶ προσκλήθεις εἰς Φλωρεντίαν παρὰ τοῦ Κοσμᾶ τῶν Μεδίκων ἐδίδασκε τὸν υἱὸν καὶ τὸν ἀνεψιὸν τούτου τοῦ ἡγεμόνος. Μετέφρασε δὲ εἰς τὴν λατινικὴν διάλεκτον τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ σώζεται εἰς τὸ Βατικάνον.

«Ὁ Μανουὴλ Ἀργυρόπουλος ἔσχεν ἕξ υἱούς, τοὺς ὁποίους ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐκπαιδεύσῃ μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν τὰ φῶτα ἦσαν σπάνια εἰς τὴν Ἀνατολήν. Τέσσαρες ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν κατὰ τὴν παιδείαν, Λουκάς, Ἰάκωβος, Ἰωάννης καὶ Γεώργιος. Ὁ πρωτότοκος, ἐκμαθὼν τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας πρὸς ταῖς ἄλλαις γνώσεσι, δὲν ἀνεμίχθη ὅμως εἰς τὰ πολιτικά τῆς πρωτεύουσας, ἀλλὰ διέπρεψεν εἰς τὰς Ἡγεμονίας. Ὁ Ἰάκωβος, δευτερότοκος, ἤρξατο τὸ στάδιόν του ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα, ὅπου πάνυ νέος ὢν ὑπηρέτησεν ὡς γραμματεὺς. Νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ ποτὲ περιωνύμου ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σού-

τζου, ήκολούθησε τόν πενθερόν του εις τήν Βλαχίαν, όπου προήχθη εις τὰ ανώτερα αξιώματα. Ἐπιστρέψας εις Κωνσταντινούπολιν ἐπεδόθη εις φιλολογικά ἔργα, λαμβάνων μέρος καί εις τὰ πολιτικά, διά τῶν σχέσεών του πρὸς τοὺς ἐπισημοτέρους ὑπουργοὺς καί μεγιστᾶνας τῆς Τουρκίας, ἐξ ὧν τινὲς ἐδιδάσκοντο παρ' αὐτοῦ τὴν γεωγραφίαν καί ἄλλας ἐπιστήμας. Χωρὶς δὲ νὰ ἔχη πολιτικὸν εἰδικὸν αξίωμα, ἀλλ' ἀπολαμβάνων τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν, ἔλαβε μέρος εις τὰς τότε περὶ τῆς Ἐπτανήσου διαπραγματεύσεις καί εις τὰς ὑποθέσεις τῆς Πελοποννήσου καί τῶν Κυκλάδων νήσων, σπαραττομένων τότε ἀπὸ τὰς ἀδικίας τῶν διοικητῶν, οἵτινες παραβιάζοντες τὰ δεδομένα αὐτοῖς προνόμια τοὺς ἀφῆρπαζον καί τὰ περιέχοντα αὐτὰ διπλώματα. Συνέγραψε τουρκιστὶ μίαν γεωγραφίαν ἐκδοθεῖσαν μετὰ τοῦ Ἄτλαντος ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ· μίαν ἱστορίαν τῆς Αἰκατερίνης τῆς βας, ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1825 εἰς Αἴγυπτον καί χρησιμεύουσαν ἔτι καί νῦν ὡς πρότυπον τουρκικῆς συγγραφῆς εἰς τὰ τουρκικὰ σχολεῖα· ἔτι δὲ καί ἄλλα διάφορα μείναντα εἰς χειρόγραφα. Μετέφρασε δὲ εἰς τὴν καθομιλουμένην ἑλληνικὴν φωνὴν διάφορα τοῦ Οὐιργιλίου καί τοῦ Μοντεσκιου τὸ περὶ τοῦ Πνεύματος τῶν Νόμων σύγγραμμα καί ἄλλα. Ἐξ αἰτίας τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καί τῶν περιπετειῶν εἰς τὰς ὁποίας εὗρέθη ἡ οἰκογένεια τοῦ Ι. Ἀργυροπούλου, τὰ πλείω τῶν τοιούτων χειρογράφων ἐγένοντο κατανάλωμα πυρὸς ἢ κατεστράφησαν. Κυρίως δὲ ἀξία λύπης εἶνε ἡ καταστροφή διαφόρων ἐπιστολῶν πρωτοτύπων καί ἀπομνημονευμάτων, τὰ ὁποῖα ἤθελον χρησιμεύσει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κρήτης καί τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ τὸ 1804 διωρίσθη ὁ Ι. Ἀργυρόπουλος πρέσβυς (ἐδρεύων ὑπουργὸς) παρὰ τῇ αὐτῇ τῆς Πρωσσίας, ὅθεν ἠναγκάσθη, ἐξ αἰτίας οἰκιακῶν ὑποθέσεων, νὰ ζητήσῃ τὴν μετάκλησίν του κατὰ τὸ ἔτος 1806 καί ἀντικατεστήθη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπηρέτησεν ὡς διερμηνεὺς τῆς Ὑ. Πύλης τοποτηρητῆς παρὰ τῇ ἐν Ἀδριανουπόλει σταθμευούσῃ ἐν καιρῷ τοῦ ῥωσικοῦ πολέμου κυβερνήσει, ἔπειτα ὡς διερμηνεὺς παρὰ τῷ νουστάθμῳ· ἰδιαιτέρως δὲ κατεγίνετο εἰς τε τὴν φιλολογίαν καί εἰς διαφόρους πολιτικὰς διαπραγματεύσεις μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ 1812. Διορισθεὶς τότε μέγας διερμηνεὺς, ἀνεδείχθη ἀξίος καί τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν κρατούντων καί θερμὸς ζηλωτῆς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Μετὰ παραδειγματικῆς

ἐπιμελείας ἐφρόντιζε τῶν τοῦ κοινοῦ, κατώρθωσε νὰ ἐκπεσθῇ τὸ τότε ὑπέρογκον τῶν πατριαρχείων χρέος ἐξ αἰτίας τῶν περιττάσεων καὶ τῆς κακῆς διαχειρίσεως, καὶ ἐπέτυχεν ὑψηλὰς διαταγὰς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καταστημάτων τῆς Ἱερουσαλῆμ, συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ εἰς Ἑγρήκαπι ἱεροῦ ναοῦ. ὅπου καὶ τὸ φρενοκομεῖον, χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ τὸ κοινόν, καθ' ὃν καιρὸν ἡ ἐπίτευξις ἀδείας ἦτο δυσχερεστάτη καὶ ἀπελαμβάνετο δι' ἀδράς δαπάνης. Ἐλαβε πολὺ μέρος εἰς τὰς μετὰ τῆς Σερβίας διαπραγματεύσεις, ὅπου ἐπροσπάθησε νὰ προσπορίσῃ εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτὴν ὅσον δυνατὸν περισσότερα προνόμια καὶ πολιτικὰ ὠφελήματα. Ἐτακτοποίησε τὸ ἐμπορικὸν σύστημα τῶν λεγομένων βαραταρίων, παρασχὼν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς ὑπηκόους τῆς Πύλης δικαιοματά μᾶλλον συμφέροντα τότε παρὰ ὅσα εἶχον οἱ ὑπήκοοι τῶν ξένων Δυνάμεων διὰ τῶν συνθηκῶν. Ἐπροστάτευσε τὰς ἐθνικὰς σχολὰς τοῦ Κουρούτζεσμε, τῆς Χίου, τῆς Σμύρνης, τῶν Κυδωνιῶν, τοῦ Μεσολογίου, καὶ εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν διακεκριμένων διδασκάλων καὶ ἄλλων πεπαιδευμένων ὁμογενῶν. Κατὰ τὸ διάστημα πενταετοῦς ὑπηρεσίας εὐρέθη εἰς περιστάσεις λίαν ἀξιολόγους διὰ τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην διαδραματιζόμενα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Θρησκευτικῶς, ὡς εἶπεῖν, φυλάττων τὴν πρὸς ἣν ὑπηρετεῖ Κυβέρνησιν πίστιν καὶ ἀκριβειαν, μετεχειρίζετο τὴν ὁποῖαν ἀπελάμβανεν ἐμπιστοσύνην πρὸς ὄφελος τῶν ὁμογενῶν του καὶ πρὸς ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Ἦτο λίαν δημοτικὸς, εὐπροσῆγορος, φιλελεύθερος, ἀμνησίκακος καὶ εἰς ἄκρον φιλογενῆς, ὥστε τινὲς τῶν κρατούντων ὠνόμαζον αὐτὸν φανατικόν, καίτοι τιμῶντες τὸν χαρακτῆρά του. Ἡ αὐστηρότης τῶν ἠθῶν του, ἡ πολιτικὴ περίνοια καὶ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ἐπανάστασις παρὰ κκίρωσ ἐκρηγνυομένη ἤθελε προξενήσῃ μυριάριθμα θύματα, δὲν τῷ ἐπέτρεψαν νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Φιλικὴν ἐταιρείαν. Δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι αὐτοῦ ἡ γνώμη τὴν ὁποῖαν ἐξέφραζόν τινες τῶν ἐν ταῖς Ἑγεμονίαις, ὅτι ἡ θυσία ἐνὸς ἐκκτομμυρίου ὁμογενῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἦτο ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὸ γενικὸν τέλος. Ἐνόμιζε τὴν ἐπιχείρησιν ἄωρον. Καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἠδύνατο, ὡς οἱ πολλοὶ, νὰ καταφύγῃ εἰς ξένον κράτος· ἀλλ' ἡ συνείδησις του δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ αἷτιος νέων θυμάτων, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀρχηγοὶ οἰκογενειῶν ἀπέβλεπον εἰς αὐτόν. Ὑπέμεινεν ἀπεκδεχόμενος τὰς ἀποφάσεις τῆς θείας προνοίας. Ἀληθῶς

δὲν ὑπέφερε κεφαλικὴν ποινὴν ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἐπισήμων κατ' ἐκείνην τὴν φρικώδη αἵματεκχυσίαν, ἀλλὰ καθείρθη καὶ ἔπειτα ἐξωρίσθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ γαμβροῦ του

ΙΑΚΩΒΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ¹

καὶ τῶν δύο πρωτοτόκων τέκνων του. Ἄφρῳ διέμεινεν ἐκεῖ τρία ἔτη, καραδοκῶν καθ' ἡμέραν τὸν θάνατον, μετετέθη ἡ ἐξορία του εἰς Προῦσαν, ὅτε ἡ Κυβέρνησις ἐμετρίασε τὴν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὠμότητά

¹ Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐλήφθη ἐξ ἐλαιογραφίας ζωγραφηθείσης παρὰ τῆς πρὸ ἐτῶν θανούσης Ὀλυμπιάδος Ὀλυμπίου καὶ ἀποκειμένης ἐν Δρέσδῃ παρὰ τῷ διζεγγόνῳ τοῦ εἰκονιζομένου κ. Θρασυδ. Ἀργυροπούλῳ. Ἀξία δὲ περιεργείας εἶνε ἡ πλὴν τῆς ῥινὸς ἀπωτέρα ὁμοιότης τινῶν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ Ἰακώβου Ἀργυροπούλου ἐν ταύτῃ τῇ εἰκόνι πρὸς τὴν ζωγραφίαν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ghirlandajo ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πίνακι Δ'.

της. Ἐμεινε καὶ ἐκεῖ τέσσαρα ἔτη. Ὄταν δὲ μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν γενιτσάρων ἢ Κυβέρνησις ὀργανίζουσα τακτικὸν στρατὸν ἔλαβεν ἀνάγκην εἰδικῶν βιβλίων, ὁ τότε στρατάρχης Χουρσίτ πασᾶς ἔστειλεν εἰς τὸν Ι. Ἀργυρόπουλον βιβλία στρατιωτικὰ πρὸς μετάφρασιν, καὶ, ὑποβαλὼν τὰ μεταφρασμένα εἰς τὸν σουλτᾶνον Μιχμούτην, ἔλαβε τὴν ἄδειαν τῆς καθόδου του, συγχρόνως δὲ καὶ τῆς τοῦ Στεφάνου Βογορίδου. Μετὰ τὴν καθοδὸν του κατεγίνετο κατὰ διαταγὴν εἰς μετάφρασιν στρατιωτικῶν βιβλίων.

ἌΤὸ κύριον αἷτιον τῆς καθόδου αὐτῶν ἦτο τὸ ἐξῆς. Τινὲς τῶν τότε ὑπουργῶν τῆς Πύλης παρεδέχοντο ἓν σχέδιον, προταθὲν κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου καὶ τροποποιηθὲν ὕστερον παρὰ τῆς Μ. Βρετανίας. Τοῦτο συνίστατο εἰς τὸ νὰ σχηματισθῶσιν ἐκ τῶν στασιασάντων μερῶν τρεῖς ἑλληνικαὶ Ἡγεμονίαι κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Σερβικῆς· νὰ τοῖς δοθῇ ἐσωτερικὴ αὐτονομία, τινὰ δὲ τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων νὰ κατέχωνται παρὰ τῆς Τουρκίας, καὶ νὰ διορίζῃ ἡ Πύλη τοὺς Ἡγεμόνας. Τούτου ἕνεκα εἶχον ἀνάγκην πολιτικῶν ἀνδρῶν διὰ νὰ θέσωσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἡγεμονιῶν τούτων, ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ τοῦ σουλτάνου ἐματάίωσε τὸ σχέδιον.

ἌἈμέσως μετὰ τὴν καθοδὸν του ὁ Ι. Ἀργυρόπουλος ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Τουρκίαν καὶ νὰ μὴν ὑπηρετήσῃ πώποτε Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας ἢ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς θηριώδης ὠμότης ἦτο ἔτι πρόσφατος εἰς τὰς ἀναμνήσεις. Πρὸς δὲ τούτοις καθ' ἣν ἐποχὴν ἐστέλλετο εἰς ἐξορίαν εἶχεν ὀρκισθῆ ἐπὶ τούτῳ.

ἌἘν ᾧ κατεγίνετο νὰ εὐχαριστήσῃ εἰς τὴν ἄχαριν καὶ δύσκολον ἐργασίαν μεταφράσεως εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν βιβλίων, συνέβη ἕρις τις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Χουσεῦβ πασᾶ, ὅστις, ὑποπτεύσας αὐτὸν ἀδίκως ὡς ἐπιζητήσαντα σχέσιν μετὰ τινος τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἀντιπάλων του, τὸν ἐπέπληξεν αὐστηρῶς. Ἡ σκηνὴ αὕτη ἦτις προσέβαλε τὴν φιλοτιμίαν του καὶ διὰ τὴν ὁποίαν μετεμελήθη ὕστερον ὁ γέρον Χουρσέβης καὶ ἐζήτηε κατόπιν παντὶ σθένει νὰ ἐπανορθώσῃ, ἐπεστήριξε τὸν Ἀργυρόπουλον εἰς τὴν ιδέαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς πρότερον τὴν Κυβέρνησιν. Γενομένης τῆς πρὸς τὴν Ῥωσίαν εἰρήνης κατὰ τὸ 1829 ἔτος, ἡ Ὑ. Πύλη ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ ἕκτακτον πρεσβείαν εἰς Πετροῦπολιν, καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος ἔμελλε νὰ ἀποτελέσῃ αὐτῆς μέρος. Τότε ἀπεφάσισεν ἔτι μᾶλλον νὰ ἐπιταχύνη τὴν ἀναχώ-

ρησίν του, μὴ ἀνεχόμενος τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπηρετήσῃ Κυβέρνησιν πολεμίαν τότε τῶν ὁμογενῶν του καὶ νὰ συνηγορῇ αὐτῇ εἰς ἀντικείμενα ἀφορῶντα τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα, οὔτε ἀφ' ἑτέρου θέλων νὰ προδίδῃ ἐναντίον τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἀρχῶν του τὰ συμφέροντα τὰ ὁποῖα ἤθελον τῷ ἐμπιστευθῆ. Ὅθεν ἀνεχώρησε κρυφίως μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔζησεν ἰδιωτικῶς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 1850 ἔτους. Ἀλλὰ τὸ πολιτικὸν του στάδιον ἔληξε κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

α' Ἀσχολούμενος εἰς τὴν φιλολογίαν μέχρι τέλους ζωῆς ἔγραφεν ἀπομνημονεύματα τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του συμβεβηκότων· αὐτῶν ἡ ἔκδοσις ἤθελεν ἢ πολῦτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν, ἂν ἐπετρέπετο ἀπὸ τοῦδε ἡ δημοσίευσις αὐτῶν».

Ὁ δὲ Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος, περὶ οὗ κυρίως διαλαμβάνει τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα, ἔσχε τέσσαρας υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. Καὶ υἱοὶ μὲν αὐτοῦ ὑπῆρξαν ὁ Μανουήλ, ὁ γράψας τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα· ὁ Περικλῆς, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς καὶ εὐφραδῆς ῥήτωρ, καθηγητῆς δὲ τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, πρύτανις καὶ βουλευτῆς αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸ 1854 καὶ 1855 διαδοχικῶς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως· ὁ Ἀλκιβιάδης, συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀξιωματικὸς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Θυγατέρας δ' ἔσχεν ὁ Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος τὴν Σεβαστὴν, σύζυγον τοῦ Κωνσταντίνου Μάνου, πρῶτου διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλληνικῆς πρεσβείας¹, καὶ τὴν Χαρίκλειαν, σύζυγον τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Οἱ δ' ἔκγονοι τῶν ἀνωτέρω υἱῶν τοῦ Ἰακώβου Ἀργυροπούλου ἀποτελοῦσι τὸν παρ' ἡμῖν ἐκ Φαναρίου ὀρμώμενον κλάδον τῶν Ἀργυροπούλων, οὗ τὰ μέλη περίβλεπτον κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ ἐλληνικῇ κοινωνίᾳ².

¹ Ἴδε καὶ ἀνωτέρω σ. ριβ' σημ. 2.

² Ἴδε περὶ αὐτῶν *R/hangabé* Livre d'or de la noblesse Phanariote σ. 4 κ. ἔ.

Ταῦτα εἶνε ὅσα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνά χειρὸς Ἀργυροπουλείων ἠδυνήθην νὰ συλλέξω περὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου καὶ τῶν λοιπῶν φερόντων τὸ ὄνομα τοῦτο Ἀργυροπούλων, μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, ἧς οὐκ ὀλίγας σελίδας κοσμεῖ τὸ ὄνομα τοῦ πολυκλάδου καὶ ἐπιφανοῦς τούτου οἴκου.

Ἐν Ἀθήναις, 24 Νοεμβρίου 1909.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ [ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ]

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΝΩΜΗΝ ΑΝΤΙΦΕΡΟΜΕΝΟΝ *

Ὁ θεός, φῶς ὄν ἀκρότατον καὶ ἀδιάδοχον, ὑπέστησε τοὺς ἀγγέλους
φῶτα δεύτερα, τοῦ πρώτου φωτός ἀπαυγάσματα κατὰ τὸν Θεολόγον
Γρηγόριον, οὐκ αὐτὸ κατ' οὐσίαν ὅπερ εἰσι φῶς ὄντας, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας
ἐλλάμψεως τὸν φωτισμὸν δεχομένους ὃν τρόπον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος
5 φάναι, τὸ φῶς ἢ σελήνη παρὰ τοῦ ἡλίου δέχεται, σῶμα ἀφώτιστον οὖσα
δεκτικὸν φωτός. Καὶ τοῦτο δηλοῖ πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς εἰρημένης
τοῦ Θεολόγου φωνῆς· εἰ γὰρ ἀπαυγάσματα τοῦ πρώτου φωτός εἰσι,
δῆλον ὅτι παρ' αὐτοῦ τὸν φωτισμὸν ἔχουσι· ἔπειτα καὶ ἐξ ὧν ἐν ἑτέροις
φησὶν ὁ αὐτὸς Θεολόγος Βουληθεὶς γὰρ ὁ θεός ἐξ ἀρχῆς τόνδε
10 τὸν κόσμον ὑποστήσασθαι, τὸν ἐξ ὄρατῶν τε καὶ ἀοράτων
συνεστηκότα, τοῖς μὲν αἰδίοις αὐτός ἐστι φῶς καὶ οὐκ ἄλλο·
τί γὰρ ἔδει φῶτος δευτέρου τοῖς τὸ μέγιστον ἔχουσι; Καὶ ἐν
ἑτέροις αὖθις· δεύτερον φῶς ἄγγελος, τοῦ πρώτου φῶτος ἀπορ-
ροί τις ἢ μετουσία, τῇ πρὸς αὐτὸν νεύσει καὶ ὑπουργίᾳ τὸν
15 φωτισμὸν ἔχουσα, οὐκ οἶδα εἴτε τῇ τάξει τῆς στάσεως μεριζο-
μένη τὸν φωτισμὸν, εἴτε τοῖς μέτροις τοῦ φωτισμοῦ τὴν τάξιν
φ 58⁶ λαμβάνουσα. || Σύμφωνα δὲ τούτοις εἰσι καὶ τὰ παρὰ τῶν λοιπῶν δι-
δασκάλων, τοῦ μὲν θεοῦ Διονυσίου λέγοντος ἐν τῷ ιγ^ω Περὶ τῆς οὐρα-

* Περιλαμβάνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1292 κώδικι τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων, αἰῶνος ιε', φ. 58α-62α. Ἴδε ἀνωτέρω σ. η'. Ὅτ' ἔγραφον τὴν σελίδα ἐκείνην, δὲν εἶχον ἀκόμη λάβει ἐκ Παρισίων τὰς φωτογραφίας τῶν φύλλων τοῦ κώδικος 1292, ἐξ ὧν ἐκδίδω ἐναῦθα τὴν κατ' Ἀργυροπούλου Περὶ ἀγγέλων συγγραφὴν, ἣν ὁ κώδιξ ἐκεῖνος προσγράφει εἰς Γεννάδιον τὸν Σχολάριον. Διεξερχόμενος δ' αὐτὴν ὁ ἀναγνώστης θέλει ἶδει, ὅτι εἶνε ἀναμφηρίστως αὐτὴ ἐκείνη ἢ ὑπ' ἄλλην ἐπιγραφὴν περιεχομένη ἐν τῷ κώδικι Εἰκοσιφοι-
νίσσης 192, περὶ ἧς ἐποιησάμην λόγον ἐν τῇ αὐτῇ σ. η', ἢ ἐν αὐτῷ ἀποδιδομένη εἰς Μᾶρκον τὸν Εὐγενικόν. Εἰς αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀποδίδεται καὶ ἐν τῷ κώδικι 410 τοῦ Βατο-
πεδίου, γεγραμμένῳ τὸν ιε' αἰῶνα. Ἴδε *Ἰάσονα Βατοπεδινόν* ἐν τῷ περιοδικῷ Σωτηρὶ
Τόμ. IB' (1889) σ. 236 ἐν σημ.

3. ὑπὲρ εἰσὶ 5. φᾶναι 7. φῶτος εἰσὶ

νίου ιερρχίας Ἔστι μὲν οὖν ἅπασι τοῖς φωτιζομένοις ἀρχὴ τοῦ φωτίζεσθαι θεὸς φύσει καὶ ὄντως καὶ κυρίως ὡς φωτὸς οὐσία καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ ὄραν αἴτιος, τοῦ δὲ Δαμασκηνοῦ ἐν τῷ ιη^ω τῶν Θεολογικῶν περὶ τῶν αὐτῶν Φῶτα δεύτερα νοερὰ ἐκ τοῦ πρώτου καὶ ἀνάρχου φωτὸς τὸν φωτισμὸν ἔχοντα, κατ' ἀνα- 5
 λογίαν τῆς ἀξίας καὶ τῆς τάξεως τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς χάρι-
 τος μετέχοντες, ὁρῶντες θεὸν κατὰ τὸ ἐφικτὸν καὶ ταύτην
 τρυφὴν ἔχοντες. Πρὸς τούτοις ἐκ τούτων τὰς ἀφορμὰς λαβὼν ὁ μα-
 κάριος Θεοφάνης ὁ ὁμολογητῆς καὶ Γραπτὸς ἐν τοῖς εἰς τοὺς ἀγγέλους
 ὕμνοις τοιάδε φησὶν ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι· Ἐσοπτρα φωτὸς θεαρχι- 10
 κοῦ καὶ τρισηλίου λαμπάδος τὴν ἔλλαμψιν πᾶσαν εἰςδεχόμενα
 ὡς ἐφικτὸν τὰ τῶν ἀγγέλων τάγματα πρῶτον ἐννοήσας ὁ νοῦς
 ὁ θεῖος ὑπέστησε. Καὶ αὐθις ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁ αὐτός· Οἱ πρόσωπον
 τὸ σὸν ὁρῶντες ἄγγελοι τὸ κάλλος τὸ ἀμήχανον τὴν ὑπερθεν
 εὐπρέπειαν ταῖς σαῖς θείαις ἀγλαΐαις ἐκλαμπρύνονται. Σὺ 15
 γὰρ αὐτῶν καὶ φῶς ὑπάρχεις, καὶ πάλιν ἀναρχον φῶς σὺ
 ὑπάρχων, δέσποτα, φωτὸς ἐκλάμψας τοῦ πατρὸς, τῶν ἀγγέ-
 λων τὰς στρατιάς || φῶτα κατεσκευάσας, ἔσοπτρα δεχόμενα ρ. 59^α
 τὴν ἀστραπὴν σου τὴν ἄδυτον.

Εἰ τοίνυν αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς τοιοῦτους ὑπέστησε κατὰ τοὺς 20
 θείους διδασκάλους τούτους, ὡς εἰσδέχεσθαι τὴν ἔλλαμψιν τῆς τριση-
 λίου λαμπάδος· καὶ τὸ θεῖον ὄραν πρόσωπον καὶ τὸ ἀμήχανον κάλλος,
 δῆλον, ὅτι καὶ ὁ πρὶν Ἐωσφόρος, εἷς ἐξ αὐτῶν ὑπάρχων, μετεῖχε καὶ
 αὐτὸς τῆς θείας ἐκλάμψεως καὶ τὸ θεῖον ἑώρα πρόσωπον κατὰ τὸ ἐφι-
 κτὸν αὐτῷ. Καὶ τούτῳ συμμαρτυρεῖ πρῶτον μὲν ἡ τοῦ Κυρίου φωνή, 25
 λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστρα-
 πὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Καθάπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ διὰ ττουσα
 τῶν νεφῶν εὐθύς ἀποσβέννυται καὶ πρὶν ἐκφνῆσαι σχεδὸν τὸ φῶς ἀπο-
 βάλλει, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκεῖνος, τραχηλιάσας κατὰ θεοῦ καὶ τῆς μὲν
 θείας ἐκλάμψεως κόρον λαβὼν, τῇ δὲ γνώσει παραζεύξας τὴν οἴησιν, ἐξ- 30
 ἔπεσεν αὐτίκα τῶν δεδωρημένων αὐτῷ καὶ τὸν φωτισμὸν ὃν οὐκ εἶχεν
 ἔμφυτον ἀλλὰ θεόθεν ἀποβλῶν, σκότος διὰ τὴν ἔπαρσιν καὶ γέγονε
 καὶ ὠνόμασται. Καὶ ταῦτα περὶ αὐτοῦ φησι καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάν-
 νης ἐν τῷ ιθ^ω τῶν Θεολογικῶν· Μὴ ἐνέγκας γὰρ φησι τὸν τε φωτι-

σμιὸν τὴν τε τιμὴν ἦν αὐτῷ ὁ δημιουργὸς ἐδώρησατο αὐτεξ-
 φ. 59⁶ ουσίῳ προαιρέσει ἐτρόπη ἐκ τοῦ || κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ
 φύσιν καὶ πρῶτος ἀποστάς τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ κακῷ ἐγένετο.

Τὸ τοίνυν περὶ αὐτοῦ δοξάζειν, ὅτι οὐ μετεῖχε τῆς θείας ἐλλάμψεως,
 5 οὐδὲ γινῶσιν εἶχε θεοῦ, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ δοξάζειν ἢ ὅτι ἑτέρας τινὸς φύ-
 σεως παρὰ τοὺς ἀγγέλους ὑπῆρχε καὶ ἤττον ἐκείνων εἶχε πολλῷ τῷ
 μέσῳ, εἴπερ ἐκεῖνοι μὲν ἄμα τῷ ὑποστῆναι τὴν θείαν ἐλλάμψιν ἐκλη-
 ρώσαντο καὶ τὸν θεὸν ἐώρων ὡς ἐφικτὸν, αὐτὸς δὲ ἄμοιρος τούτων
 10 ὑπῆρχε, καὶ ταῦτα παρὰ τῷ Προφήτῃ καλούμενος Ἐωσφόρος διὰ τὸ τῆς
 λαμπρότητος ὑπερβάλλον. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἀγίοις ἀντιλέγειν ἐστὶ καὶ
 τῇ ἐναργείᾳ τῶν πραγμάτων αὐτῇ διαμάχεσθαι. Τὸ γὰρ δοτὸν καὶ ἀπο-
 βλητὸν πάντως, καὶ ὅπερ ἔλαβε, τοῦτο καὶ ἀφηρέθη, δυνάμενος μὲν
 αὐτὸ φυλάττειν διὰ τῆς προσοχῆς, μὴ φυλάττειν δὲ δι' ἀκρασίαν τε καὶ
 αὐθάδειαν. Ἄμα δὲ καὶ ὑπεραπολογεῖται τῆς ἐκείνου ἐκπτώσεως ὁ τὰ
 15 τοιαῦτα κενολογῶν. Εἰ γὰρ ἔλαττόν τι παρὰ τοὺς ἄλλους ἀγγέλους
 εἶχε καὶ θείας ἐλλάμψεως οὐ μετέσχεν, οὐδὲ γινῶσιν εἶχε θεοῦ, θρυμα-
 στὸν οὐδὲν ἔπαθεν ἐκπεσῶν. Ἀλλὰ τοῦτο γε οὐκ αὐτὸς ἔπαθε μόνος
 σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν ἀποστάταις, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ
 σκελισθέντες καὶ τὴν θείαν ἀφηρέθησαν χάριν καὶ σκότος ἀντὶ φωτὸς
 φ. 60^α 20 γεγόνασιν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων || αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ, περὶ οὗ φησὶν ὁ μὲν
 μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λόγῳ οὗ ἢ ἐπιγραφή Ὅτι οὐκ ἐστὶν αἴτιος τῶν
 κακῶν ὁ θεός Ἦν ποτε ὁ Ἀδὰμ ἄνω οὐ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ προαι-
 ρέσει, ὅτε ἄρτι ψυχωθεὶς καὶ ἀναβλέψας πρὸς οὐρανὸν περι-
 χαρῆς τοῖς ὀρωμένοις γενόμενος ὑπεραγαπῶν τὸν εὐεργέτην,
 25 ζωῆς μὲν αἰωνίου ἀπόλαυσιν χαρισάμενον, τρυφαῖς δὲ παρα-
 δείσου ἐπαναπαύσαντα, ἀρχὴν δὲ δόντα τὴν κατὰ τῶν ἀλό-
 γων καὶ ἀγγέλοις αὐτὸν ποιήσαντα ὁμοδίαιτον καὶ φωνῆς
 θείας ἀκροατὴν, ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὑπερασπιζόμενος τὸν θεὸν
 καὶ ἀπολαύων αὐτοῦ ταχὺ πάντων ἀναπλησθεὶς καὶ οἶον ἐξ-
 30 υβρίσας τῷ κόρῳ τὸ τοῖς σαρκίνοις ὀφθαλμοῖς φανέν τερπνὸν
 τοῦ νοητοῦ προετιμῆσατο κάλλους, οὐκ ἐξ ἀνάγκης κακός,
 ἀλλ' ἐξ ἀβουλίας γενόμενος.

Ἀκούεις, ὅτι ταχὺ τῶν ἀγαθῶν ἀνεπλήσθη καὶ τῷ κόρῳ ἐξύβρισε;
 Τοῦτο οὖν καὶ ὁ διάβολος ἔπαθεν, ἀλλ' οὐκ ἄμοιρος ὑπῆρχε τῶν ἀγα-

13. τὲ 14-15. τατοιαῦτα 16. ἐλάμψεως 17. τοῦτο 20. φησὶν 22. ποτὲ

θῶν. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐν ταῖς εἰς τὴν Γένεσιν ὁμι-
 λίας φησί. Μετὰ γὰρ τὸ ἐκθέσθαι τὰ τοῦ Ἀδὰμ ῥήματα, ἅπερ εἶπε
 τὴν γυναικὰ δημιουργηθεῖσαν ἑωρακῶς, Πόθεν, φησὶν, ἐπῆλθε ταῦ-
 τα αὐτῷ φθέγγασθαι; ἢ δὴλον ὅτι || προφητικοῦ χαρίσματος φ. 60⁶
 μετέχων πρὸ τῆς παρακοῆς ἅπαντα ταῦτα ἑώρα τοῖς πνευ- 5
 ματικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐνηχούμενος ὑπὸ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 ματος διδασκαλίας ταῦτά φησιν. Ὁ γὰρ μηδὲν τῶν γεγενη-
 μένων εἰδῶς. ἐπειδὴ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς αὐτόν φησι. Τοῦτο
 νῦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. 10
 Καὶ ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τοῖς Θησαυροῖς. Τὸ δοθὲν ἐμφύσημα
 θεῖον τῷ πεπλασμένῳ οὐκ αὐτὴν εἶναί φημεν τὴν ψυχὴν· ἢ
 γὰρ ἂν ἄτρεπτος ἦν ὡς ἐκ τοιαύτης προελθοῦσα φύσεως·
 ἀλλὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετουσίαν, ἐντεθεῖσαν ἐξ ἀρ-
 χῆς τῇ ἀνθρωπείᾳ ψυχῇ. Ὅθεν καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ τὸ τε- 15
 χνηθὲν ἐποιήθη ζῶον, ὡς διὰ τῆς μετουσίας τοῦ Πνεύματος
 πρὸς αὐτόν μεμορφωμένην.

Εἰ τοίνυν Πνεύματος ἁγίου μετέσχεν ὁ Ἀδὰμ ἅμα τῇ ἐμφυσήσει
 καὶ προφητικοῦ χαρίσματος ἠξιώθη καὶ τὸν θεὸν αὐτῷ διαλεγόμενον
 εἶχε καὶ ἐνηχούμενος ὑπὸ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίας ἔλεγεν 20
 ἅπερ ἔλεγε καὶ ἄγγελος ἄλλος ἐπὶ τῆς γῆς ὑπῆρχε καὶ θείᾳ δόξῃ πάν-
 τοθεν περιέσταλτο, δι' ἣν καὶ τὴν γύμνωσιν οὐχ ἑώρα, τίς ἂν ἔτι τολ-
 μήσειε λέγειν, ὅτι οὐδεμιᾶς ἔτυχεν ὁ Ἀδὰμ θείας ἐλλάμψεως, εἰ μὴ
 τὰ ἐκ τῆς κοιλίας βούλοιοτο λέγειν, οὐδὲν τῶν διδασκάλων φροντίζων;
 || Ἄλλως τε, εἰ μὲν ἀναφάριτος ἦν ἡ θεία χάρις καὶ ἔλλαμψις καὶ 25 φ. 61^α
 οὐδεὶς ἀπέβλασε τὰ τῆν τῶν ἅπαξ εἰςδεξαμένων, εἶχεν ἂν τινα λόγον
 τὰ τοιαῦτα κεινοτομεῖν. Εἰ δὲ πολλοὶ μὲν προφηταὶ τὴν προφητικὴν
 ἀπέβλασαν χάριν, πολλοὶ δὲ ἀπόστολοι τῆς ἀποστολῆς ἐξέπεσον καὶ τὴν
 θαυματουργικὴν ἀφηρέθησαν δύναμιν. ὁ δὲ ἀρχαῖος ἐκεῖνος δράκων ὁ
 ἀποστάτης τῷ οὐραίῳ αὐτοῦ κατασύρει τὸ τρίτον μέρος τῶν ἄστρον 30
 τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φέρεται, τῶν πρότερον ἐν ἀρε-
 ταῖς δῆλον ὅτι διακλαμψάντων καὶ πνευματικοῖς χαρίσμασι, τί ἔτι δεῖ
 περὶ τοῦ πρὶν Ἐωσφόρου καὶ τοῦ Ἀδὰμ ἀμφιβάλλειν, εἰ θείας τινὸς ἔτυ-
 χον χάριτος καὶ ἐλλάμψεως; Οὐκ ἀκούεις τοῦ Δαυὶδ λέγοντος Τὸ

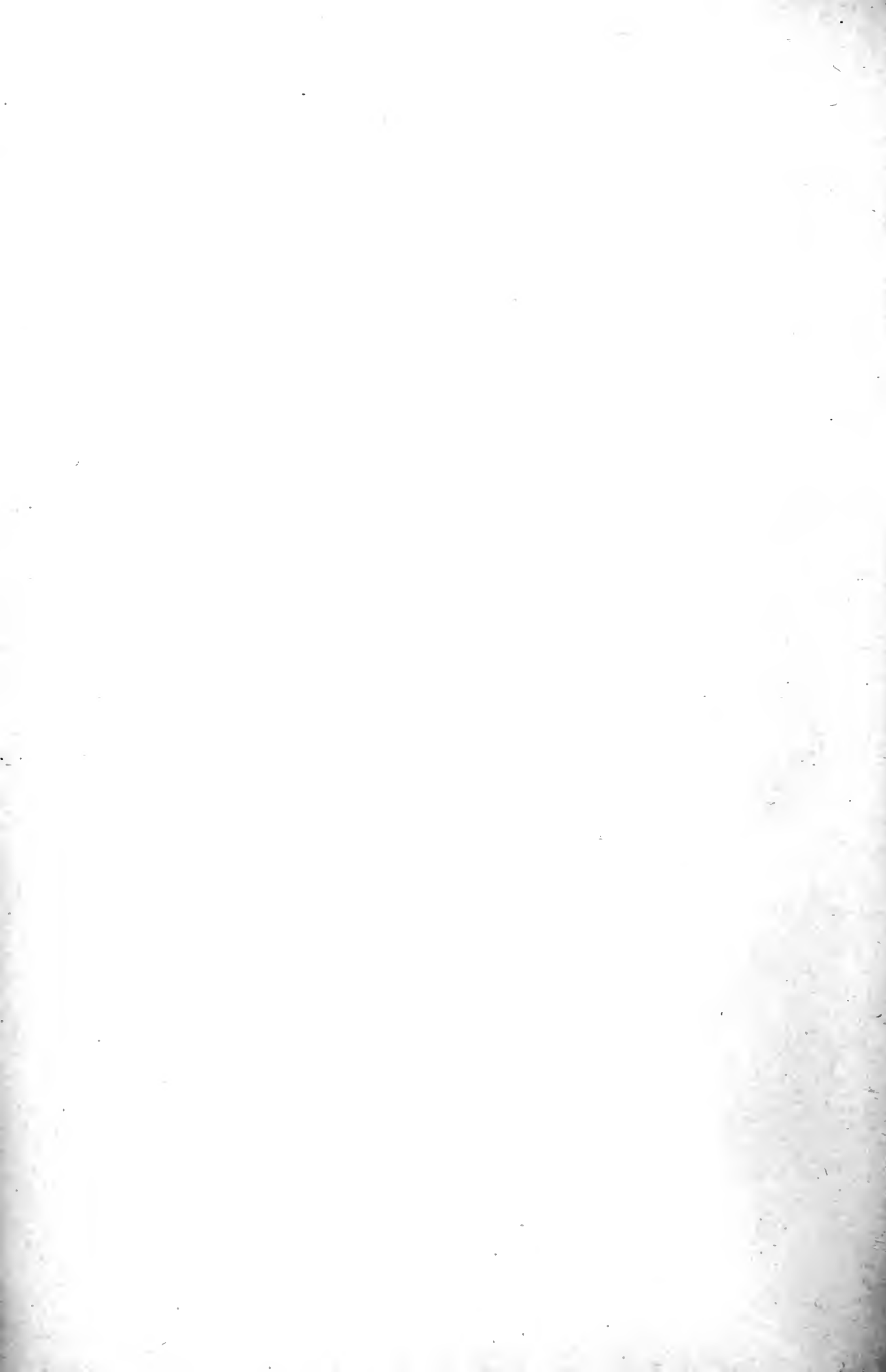
7. ταῦτα φησὶν 8. αὐτόν φησὶ 12. εἶναι φημέν 14. τὴν κατὰ διόρθω-
 σιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τῆν 22. τίς 32. δηλονότι

πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ, πάντως ὡς δυνά-
 μενον ἀντιπαινεῖσθαι; ἀλλ' ἡ μετάνοια συνετήρησεν αὐτῷ τὸ προφη-
 τικὸν χάρισμα, καθάπερ οὖν καὶ τῷ Πέτρῳ δακρῦσαντι τὴν τῆς ἀπο-
 στολῆς χάριν. Ἄλλ' ἄθλον, φησὶν, ἡ θεία ἑλλάμψις δίδοται τοῖς καλῶς
 5 ἀγωνισαμένοις, ὡς περ τοῖς Ὀλυμπιονίκαις ὁ κότινος· οὐκ ἄθλον μόνον,
 ἀλλὰ καὶ χάρις, ἡ δὲ χάρις καὶ πρὸ τῶν ἀγῶνων δίδοται. Καὶ εἰ μὲν
 φ. 61^ε ἄθλον τῆς περὶ τὰγαθὸν ἐφέσεως λέγεις || καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συντονίας,
 μέχρι τοσούτου τὸ ἄθλον δίδοται μέχρις ἂν ἡ ἔφεσις διαμένῃ ταύτης
 δὲ παυσαμένης ἀφήρηται. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ χάρις ὠνόμασται, συνερ-
 10 γοῦσα τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ περκαμένουσιν μὲν τοῖς αὐτὴν φυλάττουσι·
 Χωρὶς γὰρ ἐμοῦ, φησὶν, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· τῶν δ' ἀνα-
 ξίων ἀφιπταμένη. Εἰ δ' ἄλλο τι τὸ ἄθλον λέγεις, οἷα τὰ ἐπὶ τοῦ μεί-
 λοντος αἰῶνος δοθησόμενα τοῖς ἀξίοις, ἡμεῖς περὶ τῶν ἤδη δεδωρημέ-
 νων ἢ καὶ ἀφηρημένων τὸν λόγον ποιούμεθα.
 15 Ἄλλ' Ὁ Μιχαὴλ, φησὶ, καὶ ὁ Γαβριὴλ καὶ τὰ πρότιστα τά-
 γματα τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας ἀκίνητοι μένουσιν ἐν τῷ ἀγα-
 θῷ· πῶς οὖν, εἰ τῶν αὐτῶν ἐκεῖνος αὐτοῖς ἔτυχεν, οὕτω ῥα-
 δίδως ἐξέπεσεν; Ἐγὼ δέ σοι τοῦναντίον ἐρῶ· πῶς, εἰ μὴ τῶν αὐτῶν
 ἔτυχε, δικαίως ἂν ἐξέπεσεν; Ἄλλ' ὅτι γε τῶν αὐτῶν ἔτυχε, μάρτυς ὁ
 20 μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ προειρημένῳ λόγῳ τοῦτ' αὐτὸ κατὰ ῥῆμα φά-
 σκων· Γαβριὴλ ἄγγελος· καὶ παρέστηκεν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δι-
 ννεκῶς ὁ Σατανᾶς ἄγγελος καὶ ἐξέπεσε τῆς οἰκείας τάξεως
 παντελῶς, κάκεινον ἢ προαίρεσις ἐφύλαξεν ἐν τοῖς ἄνω καὶ
 τοῦτον κατέρριψε τῆς γνώμης τὸ αὐτεξούσιον. Ἐδύνετο γὰρ
 φ. 62^α 25 κάκεινος || ἀποστατῆσαι καὶ οὕτως μὴ ἐκπεσεῖν. Ἄλλὰ τὸν μὲν διεσώ-
 σατο τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τὸ ἀκόρεστον, τὸν δὲ ἀπόβλητον ἔδειξεν ἡ
 ἐκ θεοῦ ἀναχώρησις. Ὅρα κἀντεῦθεν, ὅτι οὐχ ἡ τῆς ἐλλάμψεως ἑλλει-
 ψις, ἀλλ' ἡ προαίρεσις μόνη καὶ ἡ ἐκ θεοῦ ἀναχώρησις τὴν πτώσιν αὐ-
 τῷ προεξένησε. Τὸ δὲ ἀκίνητον ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ τοῖς λοιποῖς ἀγγέλοις
 30 τάχει μὲν ἡ ἐκείνου πτώσις ἐπήγαγεν, ἀσφαλεστέροις, ὡς εἶκος, γενομέ-
 νοις τῷ φόβῳ. Λόγος δὲ τις ἡμᾶς ἐν ἀπορρήτῳ παιδεύει, παρὰ τῶν πα-
 τέρων ἡμῶν εἰς ἡμᾶς ἀφιγμένος, μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου σάρκωσιν καὶ τὴν
 τοῦ προσλήμματος θέωσιν καὶ τοὺς ἀγγέλους προσλαβεῖν τὸ ἄτρεπτον
 καὶ ἀκίνητον κατὰ χάριν, διακόνους γενομένους τῆς ἡμῶν σωτηρίας.

Χάριεν δὲ τοῦ γενναίου σοφιστοῦ κάκεινο, τὸ μακαρίου μὲν ἡγεῖσθαι πάντας ἀγγέλους τε καὶ δικαίους τῇ παρὰ θεοῦ μακαριότητι καὶ ἐλλάμψει, τῇ δὲ ταύτης ἀποτυχίᾳ δυστυχεῖς καὶ ἀθλίους, ἔπειτα τὸν Ἐωσφόρον οἶεσθαι καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγγέλους ἀμοίρους τῆς τοιαύτης ἐλλάμψεως ἐξ ἀρχῆς ὑποστῆναι. Δῆλον γὰρ ὅτι κηκοδαίμονας αὐτοὺς ὁ καὶ ἀθλίους οἶεται ὑποστῆναι. Ἔσοῦτον αὐτῷ τοῦ λέγειν περίεστι.

Ἄρκεϊ ταῦτα πρὸς τοὺς μὴ πάντῃ φιλονείκως ἐνισταμένους.

cannes Argynopolis: Laurentio suo. S. Antonius Bocca pisanus uir egregius & min form-
 liorissimis: meas ad te literas uire amicisq; impetrauit: quibus te ad iusticiam seruandam:
 interfectiq; illius petri Mastiani uita exequenda hortarer. Hortor itaq; te in suauissime
 Laurentia: quem ut incertis bonis humanis: sic et iniusticia defendenda nemini tempe-
 ratas biniuce homini cedere certo scio: ut hac etiam in causa id apas: quod & in ceteris
 apere semper conuenisti. Quid enim aliud aut te facer: aut me te ad monere hac in
 causa debet? Tu es equitatis amator: ego sum utriusq; amicus: atq; ideo iura illius tuo
 maxime munere seruam percipio. Si pater homicidæ: conscius est cæcis: cur non ut ho-
 micida & ipse lieret penas? Illud igitur inquiratur iusticiæ lege, consciusq; si fuerit
 inuentus: obnoxius criminum iudicetur. Plusq; uersimile profecto esse uidetur: com-
 pulsu patris auctoritateq; filium cædem esse: si uterq; pater: interfectum
 illum odio tanto persequebatur. At eum patrem quem ita rem gessisse constaret, quis
 non afferent una cum filio & manus ad idem scelus mouisse: & inuentionem euidentem
 ad eandem necem strinxisse? Illum magis homicidam profecto q; filium ratione sane
 primi principij, auctoramenti deliberationisq; omnes homines si uera factem uelint
 uno ore magis sententia iudicarent. Tu mi Laurenti hac in causa ita apas uelim:
 ut ab inuenisq; hominibus plus apud te societatis humane salus: q; non nullorum homi-
 num ualere gratia uideatur. Vale perpetuo felix: & me ut soles amo. P. aptum
 Romæ tertio idus februarias.

ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

διδάσκοντος ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ξενῶνος.

(Ἴδε Εἰσαγωγῆς σ. κγ').

ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

κατὰ τὸν Παῦλον Ἰόβιον.

(Ἴδε Εἰσαγωγῆς σ. ξγ').

ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Δομνίκου Ghirlandajo.

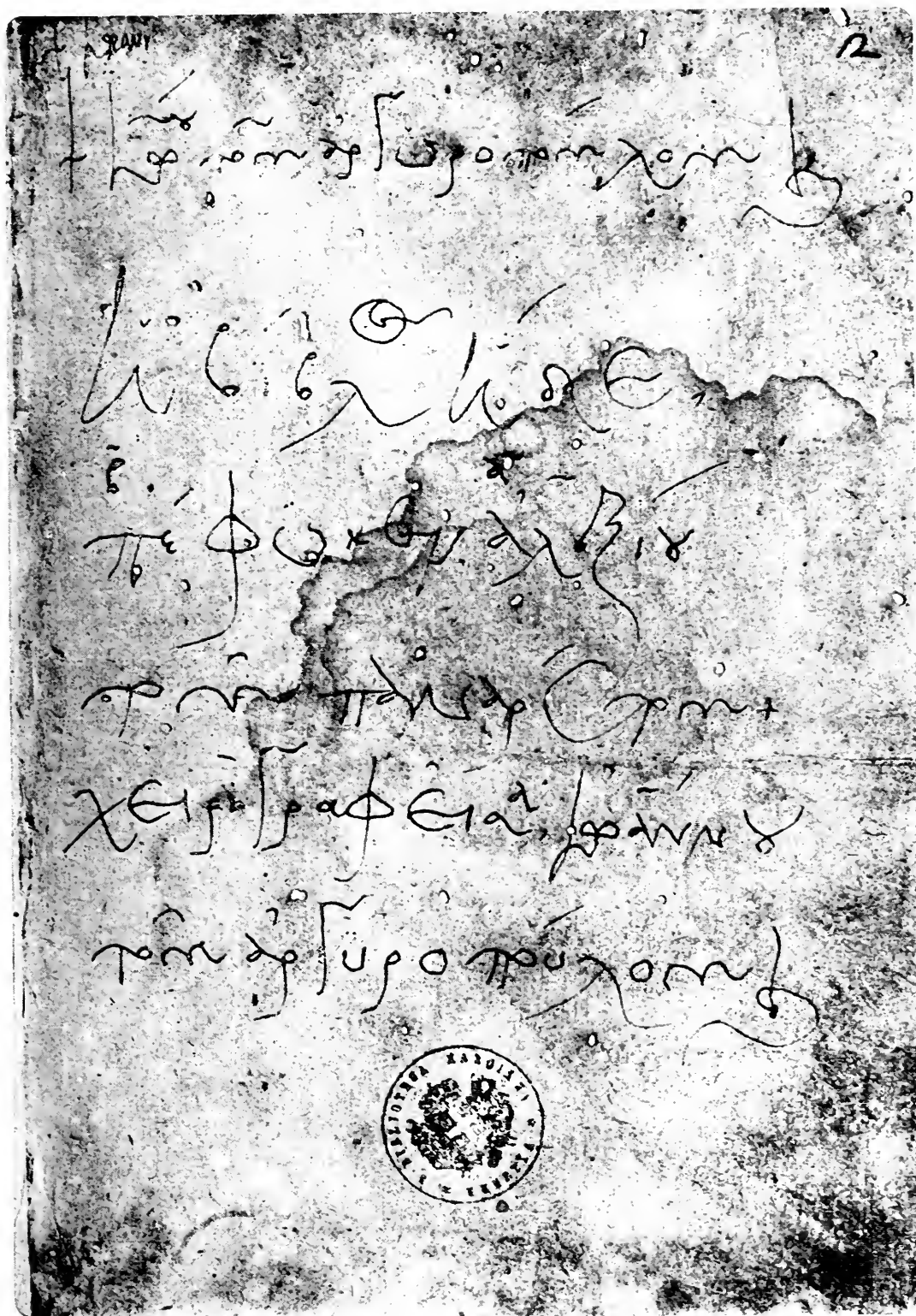
(Ἴδε Εἰσαγωγή σ. 57').

ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου

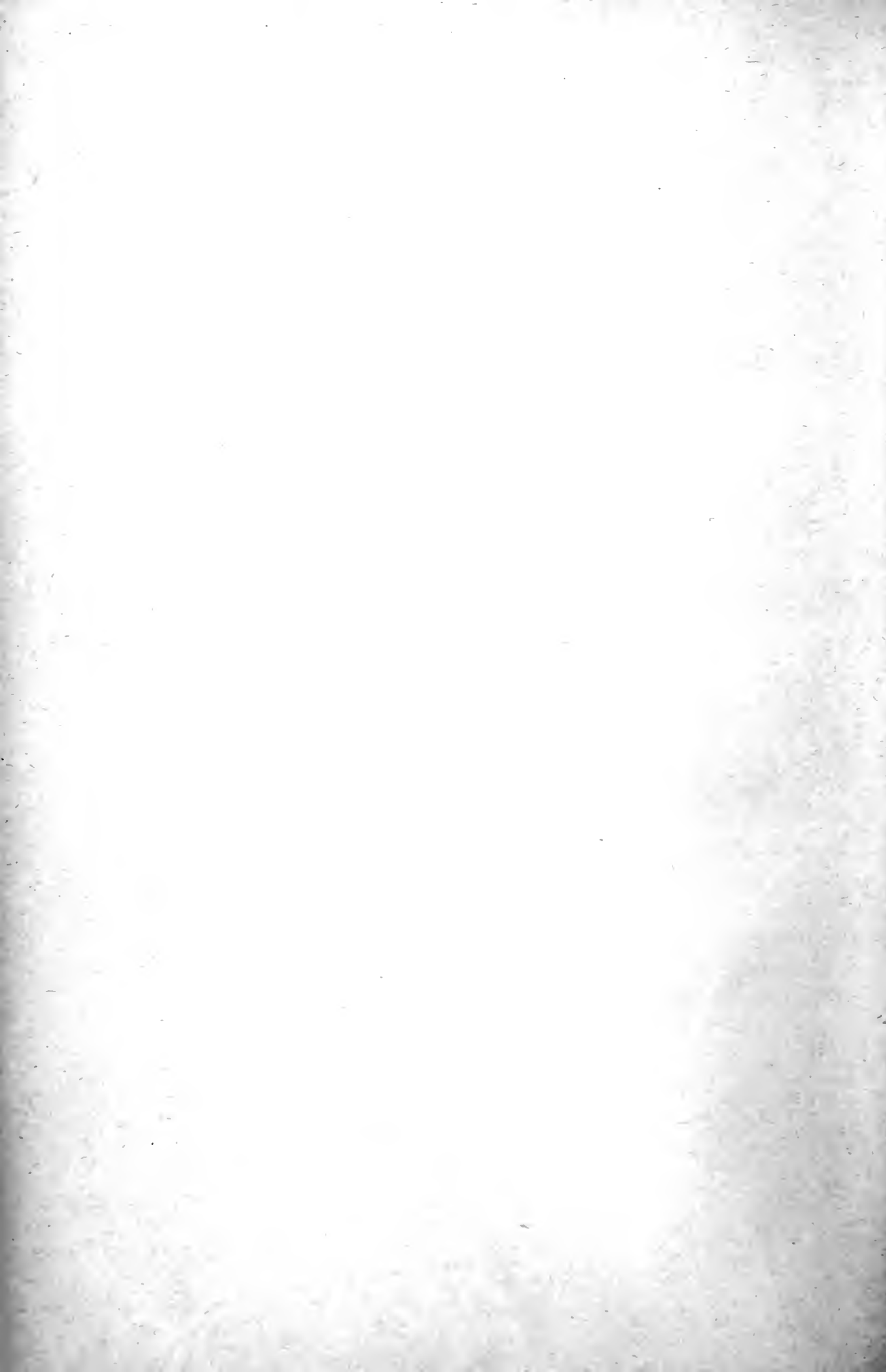
(Ἴδε Εἰςαγωγὴς σ. 58').

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΟΥ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ 407 ε. 2^α

(Ίδε Είσαγωγή σ. πς')

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Μ Ο Ν Ω Δ Ι Α
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΝ

Φεϋ· εἰ δὲ δὴ φύσεις ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλαις τύχαις λίθων ἠλλάξαντο φύσιν, μῦθος μὲν ἂν καὶ οἱ τῶν μύθων φαῖεν πατέρες, αὐτὸς δὲ ἀντικρυς λίθος τῇ παρούσῃ γέγονα ξυμφορᾷ. Ὡ πάθους, παντὸς μὲν ἀψαμένου ψυχῆς, μηδενὸς δὲ ἐλάττενος τῶν ὅσα καὶ πλάττειν ἂν τις ἐθέλοι, μὴ ὅτι καὶ γένοιτ' ἂν. 5 Ἐχρῆν μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι τινὰ ἢ γεγονότα μὴ τοσοῦτοις

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Παρισιακῷ 1191, φ. 14^ς - 16^ς, αἰῶνος ιε' (N), Παρισιακῷ 817, φ. 146^ς - 148^ς, αἰῶνος ις' (Π), Βατικανικῷ 1098A, φ. 121^ς - 123^ς, αἰῶνος ις' (B), Ἀμβροσιακῷ M 41 sup. φ. 46^ς - 50^ς, αἰῶνος ιε' (A), Μαδριτεῖω 115 (4636), φ. 156^ς - 159^ς, αἰῶνος ιε' (M).

Ξ=ἅπαντες οἱ κώδικες.

Ἐπιγραφή Τοῦ σοφωτάτου - Παλαιολόγου ΝΠΒΑ: Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μονωδία εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην Μ. Ἐν τῷ Β ἄνω νεωτέρῃ χειρὶ καὶ τάδε: Jesus Christus Rex:~+ Egregii ac praeclarissimi doctoris dñi Johannis argiropuli constantinopolitani oratio in serenissimum imperatorem Johannem paleologum Oratio funebris:~

1. Φεϋ ΝΠΒΜ: εϋ Α 3. ξυμφορᾷ ΝΠΒΑ: συμφορᾷ Μ
4. μηδενὸς ΝΠΒΜ: μὴδενὸς Α 5. ἐθέλοι ΝΒΑΜ: ἐθέλου Π
μὴ ὅτι ἔγραψα: μὴότι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μὴότι Μ: μὴότι ΝΠΒΑ
6. μηδὲ ἔγραψα: μὴδὲ Ξ τὴν ἀρχὴν ΠΑ: τνναρχὴν
ΝΒ: τνναρχὴν Μ

έντυγχάνειν κακοῖς. Ἐπεισι γάρ μοι πολλάκις, τσαυθ' ὀρῶντι
περὶ τὸν βίον δεινὰ μηδέν τε εἶναι τῶν ἱσταμένων καὶ ὁ φανέν
αὐτίκα μὴ λέλυται, μάτην οἶεσθαι ταυτὶ πάντα καὶ ὡς ἔτυχεν
εἶναι· καὶ εἰ μὴ λόγος παρῆν, ᾧ δεῖ πείθεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς
5 δημοκριτείοις ἐκείνοις ἀτόμοις, πάλαι ἂν ἔξω λόγων καὶ τῆς τοῦ
παντὸς ἐφερόμην διακοσμήσεώς τε καὶ τάξεως.

Ἔπειτα πόσαι μὲν ὦδαί θρήνων, πόσαι δὲ γεγόνασιν οἰμωγαί, ὅτε
παρῆν καὶ εἰς ὃν ὄρα ἔειχον καὶ ὅς περιῶν πᾶσαν ἠντινοῦν
ἡμῖν διέλυε ξυμφοράν. Νυνὶ δὲ, ἀπελθόντος ἐκείνου καὶ μηκέτ'
10 ὄντος, εἰς τίνα μὲν ἀποβλέπειν ἐξέσται, τίς δὲ ὁ κουφίσων τὴν
ξυμφοράν; Ποῖος δὲ ὄρος θρήνων ἢ τί δακρύων κείσεται μέτρον;
Ἡ που Νιόβης μὲν ἔσται δάκρυα καὶ ὅσα πηγὰς δακρύων ἀφήσει,
Ὁρῆνοι δὲ ἀηδόνος καὶ ἦν ἠδίκησεν ὁ Τηρεύς.

Νῦν ἡμῖν ὁ πάντα ἄγων καὶ φέρων χρόνος αὐτὴν ἐπέθηκε
15 φέρων τὴν κορωνίδα τῶν ξυμφορῶν. Οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐλπίς ἔτι
παθεῖν εὔ, οὔτω τῶν πραγμάτων ἀπολωλότων, καὶ τὸ σώζεσθαι
δὲ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ θεός τις ὡσπερ ἐκ μηχανῆς τινος παρα-
κύψει. Νῦν πάντα μὲν πέπτωκε τὰ τῶν Ἑλλήνων σεμνὰ,
ἐλπίς δὲ ἐξέπτῃ οὐδὲ πίθου ὑπὸ χεῖλεσιν ἔμεινεν, Αἰδῶς δὲ καὶ
20 Νέμεσις προλιπόντ' ἀνθρώπους εἰς Ὀλυμπον ᾤχοντο. Νῦν γένος
μὲν ὀτιοῦν βαρβάρων φαιδροὶ καὶ ὅσοι τοῖς ἡμετέροις πολέμιοι,
κατηρεῖς δὲ ἡμεῖς καὶ κατεπτηχότες τῷ φόβῳ καὶ οἴους ἂν ἐν
κλυδωνίῳ κυβερνήτης ἑάσοι χειμαζομένους. Ἔπειτα φήμης, ἢ διὰ

1. τσαυθ' ΝΠΒΑ: λείπει Μ ὀρῶντι ΝΠΒΑ: ὀρῶντι ἐκ τοῦ
τὸ πρῶτον γραφέντος ὀρῶντα 2. μηδέν τε ΜΠΒΑ: μηδε τ^ε Ν

3. αὐτίκα ΝΠΒΑ: αυτικά Μ 5. δημοκριτείοις ΝΠΒΑ: δη-
μοκριτείοις (τὸ πρῶτον δημοκρατείοις) Μ 9. ξυμφοράν νυνὶ
ΠΒΑΜ: ὑμφοράν ὑνὶ κενῶν μενουσῶν τῶν θέσεων τοῦ ξ καὶ ν Ν

11. ξυμφοράν ΠΒΑΜ: ὑμφοράν Ν ποῖος ΠΒΑΜ: ποῖος Ν

15. ξυμφορῶν ΠΒΑΜ: ὑμφορῶν Ν 20. προλιπόντ' ΝΒΑ:
προλιπόντ' Π: παραλιπόντ' Μ 22. κατεπτηχότες ΝΒ: κατα-
πεπτηχότες ΠΑΜ 23. ἑάσοι χειμαζομένους ΝΠΒΑ: χειμα-
ζομένους ἑάσοι Μ ἢ ΠΒΜΑ: ἦ Ν

πάσης γῆς καὶ θαλάττης διήκει κτείνουσά τε καὶ κατατέμνουσα
 τὰς τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς, οἱ, ζῆν οἰόμενοι πρότερον καὶ φωτὸς
 ἀπολαύειν ἠδέος, νυνὶ τεθνάναι δοκοῦσι καὶ μηκέτ' εἶναι, πεπόν-
 θασί τε οἶον οἱ βληθέντες σκηπτῶ. Ἐκτωρ μὲν οὖν τῆς Τροίας
 ἀστραβῆς κίων ἐξύμνηται τῶ τοῦ Μέλητος. Ἐστάναι γάρ φησι 5
 τὸ Ἴλιον ἐστῶτος ἐκείνου πεπτωκέναι τε αὐτίκα πεσόντος· οἶος
 γάρ σφιν ἔρουτο πύλας καὶ τείχεα μακρὰ. Σοῦ δὲ, μέγιστε βασι-
 λέων, ἐξ ἀνθρώπων οἰχομένου καὶ μηκέτ' ὄντος, οὐ μία πόλις
 οὐδ' ἔθνος ἐν, ἀλλ' Ἑλλήνων ἅπασαι πόλεις καὶ γένη πάντα τὰ
 τῶν ἡμετέρων ἐπ' οὐδενὸς αὐτίκα μάλα βεβήκασιν ἀσφαλοῦς, 10
 σείεται τε πάντα πόλεων τείχη καὶ πεσεῖν ἤδη δοκεῖ καὶ δου-
 λεύειν βαρβάρους.

Ἔδει δὴ, πρὶν ἢ τοσοῦτου πάθους ἀνίαν αἰσθῆσθαι καὶ το-
 σαύτην ἡμᾶς Ἰλιάδα περιεστηκέναι κακῶν, προαπελθεῖν καὶ μήτε
 τοσοῦτων ἀγαθῶν ἐστερηῆσθαι γευσαμένους μόνον μηδὲ γενομένους 15
 ἐκείνων διακορεῖς, μήτε μὴν ἅπαντα προσδοκᾶν ὅσα στρατὸς ἐν
 μάχῃ πεσόντος τοῦ στρατηγοῦντος ἢ ὅσα πόλεις ὧν πέπτωκε τεί-
 χη, τῶν πολεμίων ἐπιπεσόντων αὐτοῖς ὅπλοις καὶ αὐτῶ θυμῶ
 καὶ πυρί. Ἦν ἄρ' ἐκεῖνα πάντα ὀνειράτα, μικρὸν τε εὐφράναντα

1. θαλάττης NBAM: θαλάσσιτης Π 2 τῶν ΠΒΑΜ: τῶ Ν

3. νυνὶ ΝΠΒΑ: νῦν Μ τεθνάναι ΠΑ: τεθναῖν ΝΒΜ

5. κίων ΝΠΒ: κίων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος κύων ΑΜ ἐστά-
 ναι Μ: ἐστάναι τε Α: ἐστάναι τὲ ΠΝΒ 6. Ἴλιον ΠΒΜ: ἴλιον Α:
 ἦλιον Ν τε Α: τὲ ΝΠΒΜ οἶος ΠΒΑ: οἶος ΝΜ 8. μηκέτ'
 ὄντος Α: μηκέτ' ὄντος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐόντος Μ:
 μηκετό..τος Β: μηκέτο(τὸ πρῶτον μῆκετο) τος τῶν μεταξὺ δι-
 εξεσμένων Π: μηκέ μένοντος κατόπιν χώρου κενοῦ Ν 9. ἐλλήνων
 ΝΠΒΜ: ἐλλήνων Α τὰ ΑΠ: λείπει ΝΒΜ 14. κακῶν περι-
 εστηκέναι ΝΠΒ: περιεστηκέναι κακῶν Μ: περιεστηκέναι Α

15. γευσαμένους μόνον ΒΑΜ: μόνον^β γευσαμένους^α Ν: μόνον
 γευσαμένους Π μηδὲ ΝΑ: μὴδὲ ΠΒΜ 17. στρατηγοῦντος
 ΝΠΒΑ: στρατηγοῦτος Μ 19. ἄρ' ΝΠΒΑ: ἄν Μ μικρὸν τε
 ΑΜ: μικρὸν τὲ ΝΠΒ

χρόνον ἔπειτ' ἀπέπτῃ καὶ τὴν ἐφ' αὐτοῖς ὅτι περ ὄχετο λύπην οὐ
 μετρίαν καταλιπόντα. Λέγω δὲ ὅσα περ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ γένος
 ἅπαν Ἑλλήνων εὖ αἰεὶ διετέλει ποιῶν ὁ μέγιστος βασιλεὺς, τοῦτο
 μὲν τὴν μεγίστην ταυτηνὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον σώζων, μὴδ' ἀνα-
 5 πνεῦσαι οἶαν τε οὔσαν, μὴ ὅτι περ ἑαυτοῖς ὀτιοῦν ἄξιον ἐν καλῶ
 τῷ σχήματι διαπράξασθαι καὶ ναυσὶ καὶ ὄπλοις καὶ στρατιώταις
 καὶ τείχεσιν, ἃ κάλλει τε ὁμοῦ καὶ μεγέθει καὶ τῷ πείρας ἡστι-
 νοσοῦν πολεμίων κρείττω κατεσκευάσθαι κοσμεῖ τε ἅμα καὶ σώζει
 τὴν πόλιν καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὅση τις τοῦ βασιλέως δηλοῖ,
 10 τοῦτο δ' Αἰγαῖον καὶ τᾶλλα πλέων πελάγη καὶ τὴν τοῦ Πέλοπος,
 οὐχ ἅπαξ οὐδὲ μετρίως ὡς ἂν τις εἴποι διηρημένην καὶ στασιάζ-
 ζουσαν, φρονήσει καὶ ὄπλοις ῥᾶστα παραστησάμενος καὶ πᾶσαν
 ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος. Ὡ πόσα μὲν ἀπ' ἐκείνης ὁ βασιλεὺς ἡμῖν
 ἔστησε τρόπαια, ὅπως δὲ ἄγαν ἡμέρωσ τοῖς πολεμίοις ἐχρήσατο,
 15 τοσοῦτο φαύλου παντὸς φανεῖς κρείττων ἢ τοῦ δοκεῖν ἀμηγέπη
 χαρίζεσθαι τῷ θυμῷ, ὅσον ἐκείνους ἐνίκᾳ τοῖς ὄπλοις. Οὐ γὰρ
 ὄχετο πρὸς βασιλέως Ἑλλήνος εἶναι, νικῶντα τοὺς πολεμίους,
 αὐτὸν ἦττω γενέσθαι θυμοῦ, οὐδ' οἷς βαρβάρων καλῶς ποιοῦντες
 ὑστερίζουσιν Ἑλληνες, τούτοις ἴσον ἐκείνοις ἢ μᾶλλον ὀφθῆναι
 20 χρώμενον. Ταῦτά τοι σοφία μὲν καὶ ὄπλοις ἀρχὴν, φιλανθρωπία

2. καταλιπόντα NBAM: καταλίποντα Π 3. εὖ αἰεὶ ΠΒΑ:
 εὖ ἀεὶ Ν: εἶναι ἦ Μ 4. σώζων ΒΠΑΜ: σῶζων Ν μὴδ'
 ἔγραψα: μὴδ' Ε 5. οἶαν Μ: οἶάν ΝΠΒΑ μὴ ὅτι ἔγραψα:
 μῆότι Π: μπότι NBAM 6. τῷ Β: τῶ Π: τῷ NAM 7. κάλ-
 λει NBAM: κάλλα Π πείρας ΝΠΑΜ: πείρας ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος πειῖρας Β 8. κατεσκευάσθαι ἔγραψα: κατεσκευάσθαι
 ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος κατεσκευᾶσθαι Μ: κατεσκευᾶ-
 σθαι ΝΠΒ: κατασκευάσθαι Α 10 τᾶλλα ἔγραψα: τ'ἄλλα Α:
 τᾶλλα ΝΠΒΜ 15. κρείττων ΝΠΑΜ: κρείττων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος κρείττων Β 16. ἐκείνους ΝΠΒΜ: ἐκίνους Α
 17. τοὺς NBAM: τοὺς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τοῦς Π
 20. ταῦτά ΝΠΒΑ: ταῦτα Μ

δὲ καὶ τὴν παρὰ τῶν πολεμίων εὐνοιαν αἰεὶ προσεπεκτᾶτο, ἡδὺς μὲν καὶ τοῖς ὅλοις οὐκ ἀνιαρὸς οὕτως, φοβερὸς δὲ ἐκείνως οὐχ ἦπτον ἢ περὶ ὁ Πηλέως φαινόμενος. Χωρὶς δὲ ἐκείνων, ὅσας ὑπερορίας τὰς μὲν διὰ γῆς, τὰς δὲ διὰ θαλάττης ὑπέστη, πονῶν μὲν αἰεὶ, μηδενὸς δὲ ἀφιστάμενος τῶν ὅσα πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων 5 ἐλευθερίαν τείνει καὶ ὧν αὐτῷ μὴ πραχθέντων οὐδὲ τὸ ζῆν ἡγεῖτο καλὸν, ἐλάττους ἂν ὀφθεῖεν, οἶμαι, τοῦ ἐγχειρήματος, εἰ ξυνελθόντες ἅπαντες εἰς ταύτῳ τετολμηκότες εἶεν ἀπάσας πειρᾶσθαι λόγῳ διεξελθεῖν ἢ κατ' ἀξίαν πως ἐξυμῆσαι.

Ἐν χρόνων ἐκείνων, οἱ τοιοῦτον ἡμῖν ἡγεμόνα καὶ κοινὸν πρύ- 10 τανιν τὸν βασιλέα καλῶς ποιοῦντες ἀνέδειξαν. Οὐ γὰρ τοῖς μὲν ἐνευδοκιμῶν ἦν, τῶν δ' ὥσπερ ἄπειρος ἦπτετο, ἢ τὰ μὲν ποιεῖν ἡναγκάζετο, τὰ δὲ προεῖτο τῶν ἀναγκαίων· ἀλλὰ πάντα ἅμα καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ποιῶν διετέλει καὶ ὡς ἂν τις ἐκείνων ἐν οὐδὲ εἷς. Ἐν κοινῆς εὐζωίας ἐκείνης, ἣ τότε μὲν ἀγαθῇ τύχῃ ξυνῆμεν ἅπαν 15 γένος Ἑλλήνων, νυνὶ δὲ ἀφαιρεθέντες ἐκείνης φθονερῶ τινι δαίμονι οὐ πολλῶ τῶν οὐκέτ' ὄντων διενηνόχαμεν. Ἡ οὐκ ἀντικρυς ἐκείνοις εἰκόναί τε δοκοῦμεν, ψυχὴν ἣν εἶχομεν μίαν, τὴν τοῦ

1. αἰεὶ ΠΒΑΜ: αἰεὶ Ν προσεπεκτᾶτο ἔγραψα: προσεπικτᾶτο Μ: προσεκτᾶτο ΝΠΒΑ 2. ἀνιαρὸς ΝΒΑΜ: ἀνιαρὸς Π
 5. αἰεὶ ἔγραψα: αἰεὶ Ξ δὲ ΝΠ: λείπει ΒΑΜ 7-8. ξυνελθόντες ΠΒΑΜ: ὑνελθόντες μένοντος κενοῦ χώρου διὰ τὸ πρῶτον γράμμα Ν 8. ταύτῳ Ν: ταυτὸν ΠΒΑΜ 9 πως ΠΒΑΜ: π μένοντος χώρου κενοῦ διὰ τὰ λοιπὰ γράμματα Ν 10. χρόνων ΠΒΑΜ: χρόνον^ω Ν τοιοῦτον ΠΒΜ: τοιόυτον Ν: τοσοῦτον Α
 12 ἐνευδοκιμῶν ἔγραψα: ἐναδοκιμῶν ΝΠΒΑ: εὐδοκιμῶν Μ
 δ' ὥσπερ Μ: δὲ ὡς ΝΠΒΑ 13. δὲ προεῖτο ΝΠΒ: δὲ ποιεῖτο Α: δ' ἐποιεῖτο Μ 14. ὑπερβολῆς ΝΒΑΜ: ὑπερβολῆς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπερβολῆς Π ὡς ἂν τις ΝΠΒΑ: ὡσάντις Μ εἷς ΒΑΜ: εἷς Ν: εἶ Π 15 ξυνῆμεν ΠΒΑΜ: ξανῆμεν Ν 18. τὴν ΝΒΑΜ: τῶν Π

βασιλέως φημι πρόνοιαν, ἀπολωλεκότες, μᾶλλον δ' ἐκεῖνον αὐτόν, ὅς ἦν ἡμῖν ἀντὶ πάντων ὧν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις ἀγαθῶν;

Οὐ γὰρ δι' αὐτόν, ὡς ἔοικεν, ἄρχειν ἠρεῖτο, οὐδ' ὡς περ ἔρμαιον τῇ τύχῃ τὴν δυναστείαν εὐρών, ἐν βασιλείας προσχήματι τυραννικῶς ἐχρήτο τοῖς ὑπηκόοις, ἀλλὰ τὸν ἱερόν ἐκεῖνον ἐν νῶ λαβὼν τοῦ θεοῦ Πλάτωνος λόγον, ὅς τότε δὴ που τὰς πόλεις εὖ ἔξειν, ὅτε βασιλεύσουσιν οἱ φιλόσοφοι ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσουσιν, ἀπεφάνετο, οὐκ ὤετο δεῖν βασιλεύειν μὲν, μὴ φιλοσοφεῖν δὲ τὸν οὐκ ἐκ διαδοχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀρετὴν πρωτεύειν λαχόντα. Τῷ γὰρ ἐτέρῳ πρὸς θεοῦ βασιλεὺς διοίσει τυράννου, εἰ καὶ πρὸς ἀμφοῖν οὐκ εὖ ὁμοίως ταῖς πόλεσι γένοιτο; Βασιλείας μὲν γὰρ ἔργον καὶ τέλος τοὺς ὑπηκόους εὖ ἔχειν παρασκευάζειν, τυραννίδος δὲ τοῦναντίον. Εἰ δὴ φιλοσοφίας ἐκεῖνο χωρὶς βασιλεία ποιεῖν οὐ δεδύνηται, πῶς οὐκ ἀντικρυς ἄνευ φιλοσοφίας βασιλεία τυραννίδι ταυτόν;

Οὐκοῦν φιλοσοφεῖν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος ἔκρινε δεῖν καὶ δυοῖν ἐκείνοιν, φιλοσοφία καὶ βασιλεία, ἣν ἐωρῶμεν ἀρχὴν σὺν ἀρμονίᾳ ξυνέθηκε μουσικῇ, δι' ἧς ἐσώζετο μὲν ἡ κοινὴ τοῦ γένους ἐστία, ἐσώζοντο δὲ καὶ ὅσαι νῦν ὑφ' αὐτὴν καὶ χῶραι καὶ πόλεις καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων φωνὴ καὶ ἅπαν ἔθος καὶ νόμος πάτριος. Οὕτως δὲ ἄρα πᾶν εἶδος φιλοσοφίας τῷ βασιλεῖ τελείως κατάρθωτο καὶ ὡς οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδέν, ὥστε ἐξεῖναι πάνθ' ὄντινοῦν μηδὲν ὑποστειλάμενον λέγειν, ὡς, εἴπερ ἔξω βασιλικῶν φροντίδων καὶ στρατηγικῆς τέχνης ὁ τοῦ βασιλέως ἦν νοῦς, οὐδὲν ἐλάττω τοῖν φιλοσόφοιν καὶ ὅσοι κατ' ἐκείνους ἴσχυσεν ἂν, ὁπότε νῦν δι-

1. ἀπολωλεκότες ΝΠΒΑ: ἀπολελωκότες Μ 2. ἂν ΝΠΒΑ: ἂν Μ 3. αὐτόν ΝΒΑΜ: αὐτόν Π ἠρεῖτο ΠΒΑΜ: ἠρεῖτο Ν
 5. ὑπηκόοις ΝΠΒΑ: ὑπηκόοις μετὰ πολεμίοις διαγεγραμμένον Μ
 8. ὤετο ΠΒΑΜ: ωετο Ν βασιλεύειν ΝΠΒΑ: βασιλεύειν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος βασιλεῦσαι Μ 15. ταυτόν ἔγραψα: ταυτόν Ξ 25. νῦν ΠΒΑΜ: νῦ Ν

κάζων μὲν τοὺς οἰκείους, μαχόμενος δὲ τοῖς βαρβάροις, τό γ' ἐκείνων τὰ δεύτερα δύνασθαι λαμβάνειν οὐκ ἀφηρέθη.

ᾠ ξυνουσιῶν ἐκείνων, ὧν αὐτὸς αἰεὶ τι πλεῖον λαμβάνων ἢ διδοὺς καὶ ἀκούων ἢ λέγων ἐξήρειν. ᾠ γλώττης ἐκείνης, τῇ Νέστορος ἐοικυίας. ᾠ πάντα φέρων χρόνος, οἷον ἀπήνεγκας ἀγαθόν, οἷαν ιδέαν ἀπέκρουψας, οἷον ἐξεῖλες κοινὸν τοῖς Ἑλλησιν ὀφθαλμόν. ᾠ τῆς Ἑλλάδος ἤλιε βασιλεῦ, ποῖ ποτε γῆς ἔδους, λιπῶν ἡμᾶς ἐν νυκτομαχίᾳ δεινῇ, καθ' ἣν καὶ βάλλομεν καὶ βαλλόμεθα; ᾠ πάντα ἡμεῖς δυστυχεῖς, ποῦ νῦν πραγμάτων ἐστήκαμεν, ἢ ποῖ πρόβεισι τὰ ἡμέτερα; Ἡ που πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἅ λαβῶν ὄχετο καὶ τὸ θαρρεῖν ἡμᾶς ἔχειν περὶ τῶν ὄλων ὁ βασιλεὺς προσαφείλετο, καὶ γέγονε τῷ ὄντι οἷον εἰ πάντα ξυντεθνήκει τῷ βασιλεῖ. Τίς ἄρα, τίς ἀρκέσαι τοσοῦτω πένθει δυνήσεται, ἢ πῶς ἂν ἀξίως τουτὶ τὸ κοινὸν ἀνακλαύσεται πάθος; Νῦν ἔδει γῆν μὲν ἅπασαν κατασεῖσθαι, ἥλιον δὲ νεφέλαις καλύπτεσθαι, ἀστέρας δὲ, τὸν σφῶν αὐτῶν χῶρον λιπόντας, εἰς γῆν φερομένους ἐπαίγεσθαι. Οὐ γὰρ ἐπὶ Φαέθοντι τότ' ἔχρηῖν μᾶλλον ἢ νυνὶ τοιαῦτα τὴν οἰκουμένην παθεῖν. Νῦν ὥρα ξυναυλίαν ξυστησαμένους τὰς ἐαυτῶν ἡμῶν ἅπαντας ὀδύρεσθαι τύχας. Οὔτε γὰρ ἡμῖν ἕτερον ἐν οὐδὲν οὕτως ἔχουσι λείπεται, τό τε χρῆμα τοιοῦτον οἷον οἰμωγὰς κινεῖν ὅσαι ὦραι καὶ δάκρυα.

1. γ' M: γε NΠBA: 2. ἐκείνων NΠBA: ἐκείνων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐκείνοι M δύνασθαι ἐν τῷ κειμένῳ NΠBA: δύνασθαι πρόσθετον ἄνωθεν M 3 αἰεὶ ΠBAM: ἀεὶ N 12. τῷ ὄντι ἔγραψα: τῶόντι Π: τῶόντι N: τῶόντι BA: τῶόντι M εἰ πάντα NBAM: ἀπάντα Π ξυντεθνήκει ΠAM: ξυνετεθνήκει NB 13. (δὲ) τίς NM: τίς ΠBA 18. ξυναυλίαν NBAM: ξυραυλί Π 21. Μετὰ τὴν λέξιν δάκρυα ἔπονται τάδε Τέλος τῆς μονωδίας A: λείπουσι NΠBM

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ
ΕΛΘΟΝΤΑ ΕΚ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΛΑΒΟΝΤΑ ΤΑ ΣΚΗΠΤΡΑ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΟΣ

Χαίρω μὲν, ὦ θειότατε βασιλεῦ, ὁρῶν σε τὸν πάντ' ἄριστον ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καθήμενον καὶ ὁ δίκαιόν τε ἅμα καὶ τοῖς ἡμετέροις οὐ μέσως συνοῖσον πράγμασι καλῶς ποιοῦν εἰς ἔργον ἐκβεβηκέναι, τό τε ὑπήκοον ἅπαν, ὡςπερ τινὸς αὐτοῖς ἐκ
 5 μηχανῆς θεοῦ παρακύψαντος, παιᾶνας ἄδειν καὶ δημοσίᾳ πανηγυρίζειν τῷ τε χεῖρε κροτεῖν πολλάκις ὑφ' ἡδονῆς ὡς πρὸς τρόπου τοῖς ἀθυμοῦσιν, εἴ τι περ αὐτοῖς ἐξάιφνης καὶ ὡςπερ ἐξ ἀφανοῦς γένοιτ' ἂν οὐ τῶν μετρίων χρηστῶν. Γέγονε γὰρ τῷ ὄντι οἶον εἰ, μηδὲ σωτηρίας τυχεῖν ἐλπίζοντες, εἶτα καὶ ὑπερφρονεῖν

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Πχρισικῷ 1191, φ. 16^α 20^β, αἰῶνος ιε' (N), Πχρισικῷ 817, φ. 149^α-157^α αἰῶνος ις' (Π), Βχτικνικῷ 1098^A, φ. 123^β-132^α, αἰῶνος ις' (B) Ἀμβροσιακῷ M 41 sup. φ. 50^α-63^β, αἰῶνος ιε' (A), Μαδριτεῖω 115 (4636), φ. 143^α - 147^α, αἰῶνος ιε' (M).

Ξ = ἅπαντες οἱ κώδικες.

Ἐπιγραφή Ἰωάννου - ἀποθανόντος M: Παραμυθητικὸς τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου NIIBA. Ἐν δὲ τῷ B καὶ λατινιστὶ νεωτέρᾳ χειρὶ Eiusdem in Constantinum imperatorem consolatoria.

1. Χαίρω NIIBM: αἴρω A πάντ' M: πάντα NIIBA
 4. ὡςπερ τινὸς ἔγραψα: ὡσπέρ τινος Ξ 5. ἄδειν IIBAM:
 ἄδειν N 6. τῷ NIIBM: τῷ ἐκ τῷ A 8. τῷ ὄντι N: τῶόντι
 Π: τῶόντι BAM 9. μηδὲ ἔγραψα: μηδὲ NIIBA: μὴ M σω-
 τηρίας ἔγραψα: σρίας NIIB: ἴσρίας A: διορίας M

οἷοί τε ὄντες τοὺς πολεμίους ὠφθημεν καὶ ὥσπερ εἰ μηκέτ' ὄντες
 αὖθις γεγόναμεν. Καὶ χάρις θεῷ μὲν οὕτως· περὶ τῶν ἡμετέρων
 βουλευσαμένων, σοὶ δὲ αὐτῷ τοσαύτης ἡμῖν αἰτίῳ τύχης γεγενη-
 μένῳ· ἀνιῶμαι δὲ ὁμῶς, καὶ οὐκ ἄνευ ἀνίας, ὡς ἔοικεν, ἢ νῦν
 ἡμῖν ἡδονή. Πλάτων δὲ αὐτὸς εἰ παρῆν, οὐχ ὅπως ἐκ μιᾶς κορυ- 5
 φῆς οἶμαι ξυνῆρθαι δὴ ὄντε ταυτὶ, ἀλλὰ καὶ ἅμα ἐθέλειν ἔστιν
 ὡς παραγίνεσθαι τοῖς αὐτοῖς εἶπεν ἄν, καὶ οὐκ ἐκείνως μόνον τὸν
 θεὸν αὐτὰ διαλλάξαι. Ἀνία δὲ ἡμῖν ὅτι περ αὐτὸς οὐκ ἄνευ ἀνίας
 οὐδὲ δακρύων εἶ, ἀλλὰ θρηνεῖς, οἶμοι, τὸν μέγιστον βασιλέα,
 οὐκ ἀδελφοῦ περὶ σέ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ πατρὸς φίλτρον ἐπι- 10
 δειξάμενον, ᾧ μὴ ξυνών τε αὐτὸς ἐχαλέπαινες καὶ νῦν οὐκ ἔχων
 οὐκέτ' ὄντα ὄρᾶν, δακρῦεις μὲν οὐ μετρίως, σιγᾶς δὲ ἀφθόνως,
 μεῖζον ἢ φθέγγασθαι τὸ πάθος οἰόμενος. Ξυμβαίνει δὲ σοὶ ταυτὶ
 μετὰ πολλοὺς καὶ θρήνους καὶ δάκρυα, ὄρῶντι μὲν ἐς ἡμᾶς ὥσπερ
 τινὰς υἱεῖς ὀρφανούς, τοῦ φύσαντος αὐτοῖς οἰχομένου, πολλοῖς τε 15
 ἄλλοις καὶ δὴ καὶ τῇ σκευῇ τὴν ὀρφανίαν δηλοῦντας, βλέποντι δὲ
 καὶ ἐς ἣν ἐκεῖνος ἔσωζε πόλιν, ἐοικυῖαν σώματι τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ-
 κοπέντι ἢ πόλει μᾶλλον ἢς κατασειέται τείχη. Αὐτὸς τε οὗτος ὁ
 χῶρος, τό τε βῆμα ταυτὶ καὶ ὁ βασιλείος θάλαμος ἀναμιμνήσκει
 χρόνων ἐκείνων, οἷς τῷ μεγίστῳ ξυνών βασιλεῖ τῶν μὲν ἤκουες, 20
 τὰ δ' αὐτὸς ἔλεγες, οὐκ ἀηδῶς θαυμαζόμενος.

1. οἷοί NBM: οἷοι A: οἷον Π ὥσπερ εἰ NΠBA: ὥσπερ εἰ M
 3. αἰτίῳ τύχης NB: αἰτίῳ ΠA: εὐτυχίας αἰτίῳ M 6 δὴ
 ὄντε ΠBAM: δύοντε N 7. παραγίνεσθαι NΠBA: γενέσθαι M
 οὐκ ἐκείνως NA· οὐκ ἐκείνως (ἐξ ἐκεῖνως) B: οὐκ ἐκεῖνως Π:
 οὐκ ἀκείνως M 8. αὐτὰ ΠBA: αὐτὸ μόνοντος εἶτα κενοῦ χώρου N:
 λείπει M δὲ NΠBA: δ' M 9. εἶ M: λείπει ΠNBA τὸν μέ-
 γιστον ΠNBA: λείπει M 11. ξυνών τε ΠAM: ξυνών τε NB
 οὐκ ἔχων ΠNBA: λείπουσι M 14. πολλοὺς NΠBA: ποὺς Π
 καὶ (θρήνους) ΠNBA: λείπει M 14-15. ὥσπερ τινὰς Π: ὥσπερ
 τινὰς NBAM 17. ἐς NΠBA: εἰς M 18. ἢ ΠNB: ἢ ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος ἢ M: ἢ A 19. ἀναμιμνήσκει NBAM: ἀνα-
 μιμνήσκει Π

Ἐγὼ μὲν οὖν ὦμην ὀψὲ γοῦν τοὺς ἡμετέρους δακρύων πε-
 παῦσθαι καὶ τέλος ἤδη ταῖς οἰμωγαῖς ἐπιθεῖναι· τὸ δὲ ἄρ' οὐχ
 οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ πᾶν μᾶλλον ἢ περ ἐκεῖνο. Σοῦ γὰρ ἐκεῖνον
 δακρύνοντος οὐκ ἔστιν ὅς οὐκ οἰμώξεται, οὐδὲ πηγὰς ἀφήσει δα-
 5 κρύων, τοῦτο μὲν μεμνημένος ἐκεῖνου καὶ ὅσα πέπονθεν εὖ, τοῦτο
 δὲ μὴ οἶός τ' ὦν ἀλγοῦντί σοι καὶ παθαινομένῳ μὴ ξυναλγεῖν. Οὐ
 μὴν ἄχρι παντὸς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐδὲ δίκαιον ὅλους οὕτω
 γεγονότας τοῦ πάθους ξυναυλίαν ἐτέραν αὖ πάλιν ξυστησαμένους
 ὀδύρεσθαι, ἀλλ' ἡμῶν τε αὐτῶν καὶ τοῦ κρείττονος γενόμενοι
 10 σχήματος, τὸν μέγιστον ὡς οἶόν τε βασιλέα νυνὶ παραμυθησώ-
 μεθα. Ἄλογον γὰρ ἂν εἶη καὶ λόγου πόρρω παντὸς αὐτὸν μὲν οἷς
 ὄρατε τὴν ἀθυμίαν ἡμῖν διαλυσαί, ἡμᾶς δὲ αὐτοῦς μῆδ' ὄντινοῦν
 αὐτῷ λόγον παραμυθίας ἀντιπροσάξει, καὶ χαίρειν μὲν ὅτι περ εὖ
 ἐξαίφνης καὶ παρ' ἐλπίδα πεπόνθαμεν, μὴ κήδεσθαι δὲ ὅπως ὁ εὖ
 15 ποιήσας μὴ ἀνιῶτο, ἀλλ' ἀγαπᾶν εἰ ξυναλγοῦντες ἐκείνῳ μόνῳ
 ὀφθειήμεν. Χωρὶς δὲ ἐκείνων, Ἑλλήνων ἴδιον οἶμαι τὸ φιλοσοφεῖν
 ἐπὶ πάθεσιν, ὥστε οὐκ ἀλλοτρίοις, οἰκειοῖς δὲ μᾶλλον χρησάμενοι
 ἐν καλῷ τοῦ σχήματος εἶημεν ἄν.

Φέρε δὴ οὖν ἄλλων μὲν ἄλλοις ἔστω λόγος, ἣ δεδύνηται
 20 ἕκαστος· ἡμεῖς δὲ οὐχ ὅσα δεῖ οὐδ' οἷα βεβουλήμεθά τε καὶ δεδυ-
 νήμεθα λέξομεν, ἀλλ' οἷα τῷ καιρῷ προσφορώτατα γένοιτ' ἂν καὶ
 ὦν λεχθέντων οὕτ' ἀδολεσχίας φευξοῦμεθα κόρον τε οὐδένα ταῖς
 ἀκοαῖς προξενήσομεν.

2. οὐχ ΝΠΒΑ: οὐχ' Μ 6. οἶός ΠΝΒΜ: οἶος Α τ' Μ: τε ΝΠΒΑ
 ἀλγοῦντί ἔγραψα: ἀλγοῦντι Ξ ξυναλγεῖν ΝΒΑΠ: συναλ-
 γεῖν Π 8 αὖ ΝΠΒΑ. λείπει Μ ξυστησαμένους ἔγραψα: συ-
 στησαμένους Ξ 9. αὐτῶν ΝΠΒΑ: αὐτῶν Μ 10. οἶόν ΝΠΒ:
 οἶον ΑΜ βασιλέα ΝΒΑΜ: βασιλέαν Π 12. αὐτοῦς ΠΒΝΜ:
 αὐτοῦς Α μῆδ' Ν: μῆδ' ΠΒΑΜ 13 παραμυθίας ΠΒΑΜ:
 παραμιθίας Ν 14. ὁ ΠΒΑΜ: λείπει Ν 16 ἴδιον ΝΒΑΜ:
 ἴδιον Π 20. οὐδ' οἷα — λέξομεν ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΒΑ: πρόσ-
 θετα ἄνωθεν καὶ ἐν τῇ ᾠξ Μ 22. φευξοῦμεθα ΠΒΑΜ: φευξοῦ-
 μεθα Ν

Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς οἰχομένοις οἰμώζειν καὶ ἀνιᾶσθαι εὐλογον
 ἂν τῷ δόξειεν εἶναι καὶ φύσει τοῖς ἀνθρώποις προσεῖναι· φιλαν-
 θρωπίας γὰρ ἴσως ἢ ξυμπαθείας ἢ τινος τῶν τοιούτων τεκμήριον
 γένοιτ' ἂν. Οἱ γοῦν πολλοὶ ξυμπαθεστέρους καλεῖν εἰώθεσαν οἱ
 σφόδρ' ἂν ὤμωξαν καὶ ἐδάκρυσαν καὶ τοῖς νενομισμένοις πόρρω 5
 παντὸς ἐχρήσαντο νόμου· οὓς δ' ἂν ἴδοιεν ἀδακρυτὶ τὴν ξυμφορὰν
 ἐνεγκόντας καὶ οἶον ἐπὶ τῷ πάθει φιλοσοφήσαντας ἐπεξέλθειεν ἂν
 εὐηθείας καὶ ἀναισθήτους, οἴμαί γε, νομιοῦσιν. Ἐμοὶ δὲ παντελῶς
 ἄλογον ἔδοξεν εἶναι καὶ πόρρω φύσεως ἀνθρωπίνης. Τό τε γὰρ
 ἑαυτὸν κατατρύχειν τῇ χαλεπωτάτῃ πασῶν δαπάνῃ μηδὲν ὄλως 10
 ἐξ ἐκείνης χρηστὸν ἐλπίζοντα, σφόδρα ἂν δόξειεν εὐηθες εἶναι,
 τό τε ἐφ' οἷς ἂν ἄλλως οὐχ οἶόν τε γενέσθαι μηδ' ἄπερ ἐφ' ἡμῖν
 ὄντα καὶ ἄλλως ἂν ποτε γένοιτο καταβοᾶν μὲν καὶ τύχης καὶ φύ-
 σεως, κόπτεσθαι δὲ μάτην καὶ ὀλοφύρεσθαι, μηδεμίαν ἐντεῦθεν
 προσδοκῶντα λύσιν δεινοῦ, μὴ ὅτι περ ἄτοπον, ἀλλ' οὐδὲ νοῦν 15
 ὄλως ἔχον ἐστίν. Ἡ τί μᾶλλον εὐλογον, ὅτ' ὤχετό τις οἰμώζειν
 τε καὶ δακρῦειν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὶν ἐκεῖνο ξυμβέβηκε, μᾶλλον
 δ' ἐξ οὗ γέγονεν ὁ μηδαμῶς ἐκεῖνο φευξόμενος; Οὐδὲ γὰρ πλέον τι
 τὸν φόβον ἔχειν ἔδει τῆς λύπης πλὴν εἰ μὴ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀγνοεῖν
 ὄλως ὁμολογήσαιμεν. Εἰ δὴ οὖν οὗτος ἐκάστῳ παρασταίῃ λογι- 20

1 - σ 25,15 Τὸ μὲν οὖν —ἀποδείξεως κρείττονι ΝΠΒΑ: λεί-
 πουςι Μ, ἀντὶ δὲ τούτων φέρονται ἐν αὐτῷ (φ 144^{α-β}) τὰδε· καὶ τὰ
 λοιπὰ πάντα τῆς παραμυθίας τοῦ λόγου εὐρήσεις εἰς τὸν ἔμ-
 προσθεν (κώδικος φ. 148^β κ. ἐ.) παραμυθητικὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς
 μητρὸς τοῦ βασιλέως· πρῶτον δὲ οὗτος ὁ λόγος συνετέθειτο καὶ
 μετὰ ταῦτα ἐκεῖνος. Ὅσα δὲ ἐν τούτῳ εἴρηται, κάκει εὔρηται
 ἄνευ τῶν προοιμίων καὶ ἐπιλόγων· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ συμπερά-
 σματι τοῦ λόγου φαίνεται τις διαφορὰ ἐγράψαμεν ἐνταῦθα καὶ
 τὸ τέλος. 1. οἰχομένοις ΠΒΑ: εἰχομένοις Ν 3. ἢ τινος
 ἔγραψ: ἢ τινὸς Ξ 5. σφόδρ' ΠΑ: σφόδρα: ΝΒΑ 8. οἴμαί Π:
 οἴμαι ΝΒΑ 12. οἶόν ΒΑ: οἶον ΠΝ μηδ' ΠΝ: μὴδ' ΒΑ
 15. οὐδὲ νοῦν ΒΑ: οὐδὲν οὖν ΠΝ 18 πλέον Ν: πλέον ΠΒΑ
 19. τὸν ΠΒΑ: λείπει Ν ἐξ ἀνάγκης ΝΒ: ἐξανάγκης ΠΑ

σμός, ὅτι περ αὐτὸς ἢ ὁ προσήκων οἰχθήσεται καὶ διὰ ταῦτα λυ-
 πητέον ἐστὶ, τί γε ἄλλο πρὸς θεοῦ λοιπὸν ἐν τῷ βίῳ ἢ τὸ δακρῦειν
 δῆπου καὶ μηδέποτε τῆς λύπης ἀφίστασθαι; ἢ τῷ τραγικῆς σκη-
 νῆς ἡμῖν ὁ βίος ὅλος διέστηκε, τὸ μακάριον δὲ ποῦ καὶ οὐ ἔνεκα
 5 τὴν φύσιν φιλοσοφοῦμεν ἐργάζεσθαι; Οἶμαι δὲ ἡμᾶς ἐντεῦθεν καὶ
 γένεσιν ἀναιρεῖν, εἰ μὴ λελήσμεθα καθ' ἡμῶν αὐτῶν καὶ γάμους
 ποιοῦντες καὶ ὑμεναίους ἄδοντες καὶ παῖδας ἐκεῖθεν ἔσεσθαι φαν-
 ταζόμενοι ἢ καὶ εἰς φῶς ἦγοντας ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι καὶ τρέφον-
 τες καὶ παιδεύοντες. Γενέσεως δὲ ἀνθρώπων μὴ οὔσης, σχολῆ
 10 γ' ἂν ἄλλο τι τῶν ὄντων ὑπάρξοι, εἰ τᾶλλά γε πάντα ἐκείνης οὐ-
 νεκα· οὐ τί ἂν τις ἀναπλάσαι δυνήσαιοτο πλασματωδέστερόν τε
 καὶ ἀτοπώτερον;

Ἦδέως δ' ἂν ἐροίμην τοὺς ὅτ' ὦχετό τις θρηνοῦντάς τε καὶ
 δακρῦοντας πότερ', ὅτι τεθνήξεται προειδότες ἢ τότε πρῶτον μα-
 15 θόντες ἀξιοῦσι δακρῦειν; Εἰ μὲν γὰρ προειδότες, τί μὴ καὶ τότε
 θρηνοῦντες ἐτύγχανον; Τὸ γὰρ ἐν προσδοκίᾳ δεινὸν τοιοῦτον ὡς εἰ
 παρῆν, ἵνα μὴ λέγω δεινότερον. Εἰ δ' οὐκ εἰδότες, τί μαθόντες
 αὖ πάλιν τοῦ πάθους ἀφίστανται; Ἐχρῆν γὰρ μηδέποτε πάντως,
 εἰ διὰ τὸ μὴ μαθεῖν οὐκ ἐδάκρυον, πλὴν εἰ μὴ τὸν χρόνον αἰτιῶτό
 20 τις, ὅτι λήθης γε αἴτιος. Ἄλλ' οὐκ εὐλογον· εἰ γὰρ ἂ καλῶς
 εἶχε ποιεῖν δυναμένῳ, ταῦτα τῷ χρόνῳ παραχωρήσοι τις, οὐχί
 σφόδρα γε εὐηθες; Καὶ μὴν, εἰ μὲν ἀνθρώπῳ μόνον ἐνῆν τὸ λυ-
 πεῖσθαι, φιλόανθρωπον ἂν ἴσως ἦν τὸ περὶ τοὺς οἰχομένους δα-
 κρῦειν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλοις λύπη παρὰ τὸν ἀνθρώπον, οὗτ' οἰ-
 25 κεῖον ἐκείνῳ γε τὸ λυπεῖσθαι, οὔτε παρὰ τοῦτο πώποτε φιλόαν-
 θρωπον εἶη γ' ἂν τι πεποιηκώς· ἄλλοις γὰρ ἂν μᾶλλον, οὐ τῷ

1. διὰ ταῦτα ἔγραψα: διαταῦτα Ε 6. λελήσμεθα N: λελή-
 μεθα ΠΒΑ 7. παῖδας ΠNB: παῖδες Α 10. ἄλλο N: ἄλλό
 ΠΒΑ τᾶλλά ἔγραψα: τᾶλλα Α: τ'ἄλλα NB: τᾶλα Π 11. τί
 ΠΒΑ: τί N ἀναπλάσαι ΠΒΑ: ἀναπλασαι N πλασματω-
 δέστερον ΠΒΑ: πλασματοδέστερον N 13. θρηνοῦντάς NB:
 θρηνοῦντας ΠΑ 21. τις ΠNB: τίς Α

λυπεῖσθαι δεικνύοιτ' ἂν τὸ φιλόανθρωπον. Ἄλλὰ μὴν οικειότερον
 ἀνθρώπῳ λύπης κατακρατεῖν καὶ τῶν ἀλόγων ἄλλων παθῶν ἢ
 τούτων ἤσσω γινόμενον. ἔξω λόγου παντὸς, ἴσον δ' εἰπεῖν ἑαυτοῦ
 καὶ τῆς οικείας φύσεως φέρεσθαι. Ἔσται γὰρ οἷον εἰ τὸν ἀμείνω
 δοριάλωτον ὁ χείρων ἄγοι λαβῶν ἢ εἰ δοῦλος δεσπότην. Χωρὶς δὲ 5
 τούτων, εἰ τῶν ἀλόγων ἢ λύπη κάκεινοις πάλαι τοῖς σοφωτέροις
 συγκατηρήμητο, οὐκ ἔστι δ' ὅπως ποτὲ τὰ τοιαῦτα γένοιτ' ἂν ἢ
 τοιαῦτά γε λογικὰ, οὐκ ἂν οικεῖον ἀνθρώπῳ λεχθεῖη γ' ἂν τὸ λυ-
 πεῖσθαι, οὐδὲ λόγῳ ποτὲ χρωμένοις ἢ τοιούτοις προσεῖναι, ἕως ἂν
 ἕκαστον κατὰ χώραν ἰδίαν ἐστήξοι τῶν ὄντων καὶ τῆς οικείας 10
 φύσεως οὐκ ἐκσταίη.

Θαυμάζω δὲ, εἰ τῶν ὅσα μὲν παρ' αὐτὰ πρόξεστιν ἀνθρώποις
 ἐξ ἀνάγκης ἴν' ὧσι καὶ ὅπως σφίσι αὐτοῖς ἢ περὶ λόγον ἐνέργεια
 γένοιτ' ἂν, ὅθεν τε τὸ εὔ εἶναι καὶ τὸ μακάριον δῆπου περίεστι, μη-
 δὲν οικεῖον ἀνθρώπῳ μηδὲ λόγου μηδενὶ μετεῖναι, κἂν ἐξ ἀνάγκης 15
 προσῆ κἂν ὑπουργῆ πως τῷ λόγῳ, νομίζομεν. Ταυτὶ δὲ αὐτίκα
 μάλα λόγῳ τιμήσομέν τε καὶ περιάψομεν ἀνθρώπῳ μηδὲν ἐκείνω
 προσήκοντα, καὶ ταῦτα πόρρω τὸ εὔ εἶναι καὶ τὴν εὐδαιμονίαν
 διώκοντα. Οὕκουν νομιστέον ἀνθρώπῳ ταῦτα οικεῖα, οὐδ' ἠντινοῦν

1. δεικνύοιτ' ΠNB: δεικνύειτ' A ἀλλὰ μὴν ΠA: ἀλλα-
 μὴν NB: 2. ἄλλων BNA: λείπει Π 4 τὸν NAB: τὴν Π^{ον}
 5. δοριάλωτον ἔγραψα: δορυάλωτον Ξ 7 ὅπως ποτὲ ἔγραψα:
 ὅπωςποτε Ξ τοιαῦτά B: τοιαῦτα ΠNA 9. ἢ BA: ἢ ΠN
 10. ἕκαστον NBA: ἕκαστον Π χώραν A: χῶραν ΠBN
 ἐστήξοι NBA: ἐστήξοι Π 13. ἐξ ἀνάγκης A: ἐξανάγκης ΠNB
 ἴν' NBA: ἴν' Π αὐτοῖς ΠN: αὐτοῖς BA 14. γένοιτ' ΠA:
 γίνοιτ' ΠNB περίεστι AB: περίεστι Π: περιέστι N
 15. μηδὲ ἔγραψα: μηδὲ Ξ ἐξ ἀνάγκης ἔγραψα: ἐξανάγκης Ξ
 16. νομίζομεν A: νομίζωμεν B: νομίζωμεν ΠN 17. τι-
 μήσομέν ΠNB: τιμήσωμέν A περιάψομεν ΠA: περιάψο-
 μέν NB 19. οὕκουν NA: οὕκουν ΠB

αὐτοῖς μετουσίαν εἶναι τοῦ λογικοῦ, εἰ μὴ ὅσα γε πειθαρχεῖ τῷ λόγῳ καὶ μᾶλλον εἰ μὴ πραχθεῖη ἢ ἀμωσγέπως ἀνθρώπῳ γένοιτο εἶεν.

Εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης ἄνθρωπος θνήσκει καὶ θανὼν ὅτι μεγίστων
5 κακῶν ἀπαλλάττεται ἢ καὶ τὸ μακάριον τέλος ἐκεῖνο κομίζεται, τὴν εὐδαιμονίαν, τί μᾶλλον λυπητέον, ἀλλ' οὐκ οἰστέον ἢ τί δακρυτέον, ἀλλ' οὐ πανηγυριστέον, εἰ γε μὴ μέλλοιμεν ἐκείνῳ δόξιν φθονεῖν τῶν ἀπαντησαμένων χρηστῶν καὶ ὅσα οἱ τῶν ἀγαθῶν προεγένετο;

10 Ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔστι μὲν οὐ τῶν ἀπλῶν καὶ αὐτός, οὐδ' ὅσα τῶν ἐνιαίῳ ἀπλῶς ὄντα τῶν σφῶν αὐτῶν οὐχ ὑπομένει διάζευξιν, ἀλλ' ὅσα τῶν τῆς ὑλαίας δυάδος ὄρων ἔσω γενόμενα τοῦτο μὲν οἷς τὴν ἀρχὴν ξυνετέθη τὴν διάλυσιν εἶωθε πάσχειν, τοῦτο δ' οἷς τὰ ἀντικείμενα γέγονε τὴν ἀπ' ἀλλήλων ὑφίστασθαι φύσει τῶν
15 ἐναντίων διάστασιν. Βία τε γὰρ ἐς γένεσιν ὀτιοῦν ἅπαν ἐλαυνόμενον τῶν ἐναντίων χωρεῖ, αὐτὰ τε ταῦτα ἀλλήλοις ξυνόντα οὐκ ἔστιν ὅτε σφίσι αὐτοῖς μαχόμενα παύεται, οὐδ' ἀλλήλων ἤσσω γιγνόμενα ταῖς μάχαις οὐ περιγίγνεται. Ἐυνὸς ἐνουάλιος ἐκεῖνος τῶ ὄντι καὶ τὸν κτανέοντα κατακτάς. Διὸ φθαρὲν ἅπαν ὅτι ἂν εἴποι
20 τις τῶν ξυγκειμένων ἐκποδῶν γενόμενον οἶχεται καὶ γίγνεται τῶν μαχομένων ἐκεχειρία τις, μᾶλλον δὲ λάφυρόν τι καὶ ἀριστεῖον ἢ

1. λογικοῦ NBA: λογικοῦ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος λόγου Π
2. μᾶλλον ΠΒΑ: μᾶλλ N 4. ἐξ ἀνάγκης ἔγραψα: ἐξ ἀνάγκης Ξ
6-7. δακρυτέον ΝΑ: δαικρυτέον ΠΒ 7. μέλλοιμεν ΠΒΑ:
μέλλοι μὲν N 8. ἀπαντησαμένων NBA: ἀπαντήσαμένων Π
ὅσα ΠΝ: ὅσα ΒΑ 9. προεγένετο Α: προσεγένετο ΠΒ:
προσέγένετο N 10. ἀπλῶν NBA: ἀπλῶν Π 14. ἀπ' ἀλλή-
λων ΠΝΒ: ἀπαλλήλων Α 15 ὀτιοῦν ΠΒΑ: ὀτιοῦν N
17. αὐτοῖς ΝΑ: αὐτοῖς ΒΠ 18. γιγνόμενα ἔγραψα: γινόμενα Ξ
περιγίγνεται ἔγραψα: περιγίνεται ΠΒΑ: περιγίνεται N
ἐνουάλιος ἔγραψα: ἐνάλιος Ξ ("Ἴδε 'Ομήρου' Ἰλιάδος Σ 309 καὶ
τὸ ἀνάλογον χωρίον ἐν τῷ Παραμυθητικῷ ὑπὲρ τῆς μητρὸς)
18-19. τῷ ὄντι N: τῶντι ΠΒΑ 20. ἐκποδῶν ΠΝΑ: ἐκ-
ποδῶν ἐξ ἐκποδῶν Β 21. τις ΠΝΒ: τις Α

τοῦ ξυνθέτου φθορά. Οἷς γὰρ αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ ξυνεῖεν ἀλλήλοις ὁποιοιστισινούσιν δεσμοῖς, οὓς οἶδεν ἢ φύσις, τὰ ἀντικείμενα· πῶς γὰρ αὐτὸ τι ἂν εἶη, τῶν μορίων διεστηκότων, οἷς ὄλω τε αὐτῷ εἶναι καὶ ἀπλῶς εἶναι περίεστιν; αὐτὰ δὲ σφίσι μαχόμενα τὴν σὺν ἀλλήλοις οὐ φέρει δίαιταν, ἀλλ' ἔργον ἐκάστω 5 τοῦ πολεμίου πεσόντος ἐστήξειν αὐτίκα μάλα χωρὶς, ὁ πρὸς ἄλληλα δῆπου τῶν ἐναντίων πόλεμος ἀπώλεια ἂν εἶη τοῦ συγκειμένου, τό τε μηκέτ' εἶναι τὸ ξύνθετον οἷον ἀνακωχαί τινες εἰκότως καὶ λάφυρα τῶν πολεμίων νομίζοιτ' ἂν. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δυοῖν ὄντοιν, εἶδους μὲν, ἴν' εἶη τὸ ξύνθετον, ὕλης δ' αὖ πάλιν, ἵνα τὸ 10 εἶδος ὑπάρχη, καθάπερ ἀνάγκη χαλκὸν εἶναι καὶ ξύλον, ἴν' εἶη κλίνη καὶ ἀνδριάς, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ὑφ' ἓν εἶδος θάτερον σταίη τὸ ὑποκείμενον, οὐδ' ἠρεμήσει μένον πρὸς ὁ κεκίνηται, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα πεφυκὸς παρὰ μέρος ἐς ἕκαστον φέρεται τῷ μὴ πάνθ' ἅμα τῶν ὄντων ἔχειν λαβεῖν, πῶς ἂν εἶη τι φθοράν τε καὶ τὸ μηκέτ' 15 εἶναι τῶν συγκειμένων ἐκπεφευγός; ἢ πῶς οὐκ ὀλίγον ἐντεῦθεν γενόμενον χρόνον καὶ οἷον μόνον φανέν ἔπειτ' ἐξαίφνης οἰχίσηται; Πάντα μὲν γὰρ ἢ ἐν ἐκάστω ὕλη τὰ ὄντα τῷ πεφυκέναι δέχεσθαι πάντα, οὐδὲν δὲ ὅμως αὖ πάλιν τῶν ὄντων οὐ τῷ μηδὲν εἶναι μόνον ἐκείνων ὅσα γε τῶν ὄντων ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ πάνθ' ἅμα 20 δύνασθαι κατ' ἐντελέχειαν εἶναι. Οὐδὲ γὰρ ἢ αὐτὴ καὶ μία τῷ ἀριθμῷ, οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ νῦν τοῦ χρόνου τῷ ἀμερεῖ, ἵππος ἅμα καὶ ἄνθρωπος εἶη γ' ἂν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὅπου γε μεταξὺ τούτοις οὐκ ὀλίγα τὰ ὄντα, δι' ὧν ἤξειν ἀνάγκη τὴν ὕλην, γενέσει τε

1. ξυνθέτου ΠΒΑ: ξύνθετου Ν αὐτὸ ΝΒΑ: αὐτὸ Π

3. αὐτό ΝΒΑ: αὐτός Ν 4. περίεστιν Β: περιέστιν ΠΑ: περιέστιν Ν 5. σὺν ΝΒΑ: συν Π 6. πεσόντος ΝΒΑ: ποσόντος Π ἐστήξειν ΠΒΑ: ἐστήξειν Ν 9. νομίζοιτ' ΠΒΑ: νομίζοντ' Ν 11. ἀνάγκη ΠΝΒ: ἀνάκη Α 16. ὀλίγον ΝΒΑ: ολίγον Π 18. μὲν προσέθηκα ἐκ τοῦ Παραμυθητικοῦ ἐπὶ τῇ μητρὶ: λείπει Ξ 20. πάνθ' ΠΒΑ: πὰνθ' Ν 23. ὅπου ΠΒΑ: οὔπου Ν 24. τε Α: τὲ ΠΒ: τ- Ν

ἄμα καὶ φθορᾶ μεταβάλλουσαν, εἰ ἐξ ἀνθρώπου ἵππος ἢ τὸ ἀνά-
παλιν γένοιτο.

Χωρὶς δὲ ἐκείνων, ποῦ θήσει τις τὰς ἐναντίας τῶν ὄντων
ποιότητος; Ἄλλαι γὰρ ἄλλαι ἐξ ἀνάγκης περὶ τὴν σφῶν αὐτῶν
5 γένεσιν· ξυνεῖναι δ' οὖν τὰς τοιαύτας ἀλλήλαις οὐ τῇ πείρᾳ μόνον,
ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ πάντως ἀμήχανον. Πῶς οὖν ἄμα πῦρ τε καὶ
ὔδωρ ἢ ὄλως ἵππος καὶ ἀνθρωπος; Διὸ δὴ καὶ ὄρᾶν ἔξεστι πρὸς
ὅτιοῦν φερομένην τὴν ὕλην, καὶ ὁ μὲν εἶχε τῶν ὄντων αὐτίκα
μάλα προιεμένην, οὗ δ' ἂν οὐ πολλῷ χρόνῳ πάλιν αὖθις ἐκσταίη
10 καὶ πόρρω γένοιτο, τοῦτ' ἔπειτα σφόδρ' ἐπειγομένην λαβεῖν καὶ
ὥσπερ ἂν εἰ χωρὶς ἐκείνου μηδέποτε γένοιτο. Οὕκουν οὐτ' ἀνθρω-
πος ἄνευ ἀνάγκης, οὐτ' ἄλλο τῶν ὄντων οὐδὲν φθειρόμενον οἴχε-
ται. Πόθεν; εἰ γε φύσει πᾶν ὅτιοῦν ξυγκείμενον διαλύεται, οὐδ'
ἡμᾶς ἐφ' οἷς οὐκ ἔστιν ὅπως ἄλλως ἂν γένοιτο χρεῶν ἀχθεσθαί τε
15 καὶ χαλεπαίνειν, μᾶλλον δὲ κόπτεσθαί τε καὶ ὀλοφύρεσθαι καὶ
πηγᾶς ἄλλας μυθώδεις ἀφιέναι δακρύων· ὥσπερ ἐνίους εἶδον πολ-
λάκις ἐγὼ καταχρωμένους τοῖς πάθεσι καὶ ὄλους γενομένους ἐκεί-
νων ἔξω λόγου παντὸς καὶ τῆς σφῶν αὐτῶν ἀξίας καὶ φύσεως φέ-
ρεσθαι.

20 Καὶ μὴν, εἰ μὲν ἀνθρωπος ὡς γε τᾶλλα τῶν ὄντων οὐκέτ' ἦν
αὐτίκα φθειρόμενος, ἢ μηδεμίᾳ μηχανῇ δῆπου οὐδ' αὖ ἐλπίς
ὅπως ἂν πάλιν ἔσοιτο κατελείπετο, οὐδ' οὕτως ἂν ἡμῖν λυπητέα,
οὐδὲ δακρυτέα πόρρω τοῦ λόγου, ἀλλ' ὅσα μὴ γελαῖν ἔχοντες
μηδ' ἠδονῇ χρώμενοι ποιεῖν ὅσα ἂν ἐθέλουσι χαίροντες, ἡγαπῶμεν

2. γένοιτο NBA: γένοιτο Π 3. τις ΠNB: τις A 4. ἐξ
ἀνάγκης ΠN: ἐξανάγκης ΒA αὐτῶν Π: αὐτῶν NBA 7. δὴ
ΠBA: δὲ N ἔξεστι NBA: ἔξεστι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
ἔξεστι μετὰ διαγραφὴν τοῦ στη Π 7-8. πρὸς ὅτιοῦν ΠNB.
προσοτιοῦν A 8. τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ΠNA: τὴν πρόσθετον
ἄνωθεν B 15. ὀλοφύρεσθαι ΠBA: ὀλοφύρεσθαι N
20. τᾶλλα ἔγραψα: τᾶλλα Ξ 24. μηδ' A: μηδ' ΠNB
ἠδονῇ NBA: ἠδονῇ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἠδονῇ Π

ἂν φύσει καὶ ὅσα περ οὐκ ἄλλως ἂν ποτε γένοιτο, φιλοσοφία τε ἐχρώμεθα ἂν, μὴ ποτε φαύλως ὑπαχθῆναι καὶ ἀρχαϊκῶς φύσει δόξωμεν δεδιότες μηδὲ φανῶμεν τῆς ἡμετέρας ἀξίας ἀμηγέπη χείρους γενόμενοι. Ἐπεὶ δὲ θανῶν ἔτι ζῆ καὶ μόνον αὐτῷ διάλυσις γέγονε, μένει δ' ἔτι ψυχὴ καὶ μοίρας τετύχηκε κρείττονος, λόγος 5 τε οὐδείς οὕτω πιθανός, οὐδ' ὄν ἐχάλκευσεν ὁ Περίπατος, ὥστε ῥαδίως αὐτῷ πεισθέντας νομίσαι τοὺς ἡμετέρους μὴ οὐχὶ πάλιν αὐθις θεοῦ δυνάμει καὶ χάριτι καὶ θανόντα ποτὲ τὸν ἄνθρωπον ἀναστήσεσθαι, θρηνησομέν τε πόρρω τοῦ μέτρου καὶ ξυναυλίας ἄλλοτε ἄλλας ὀλοφυρόμενοι καὶ δακρύνοντες ξυστησόμεθα; 10

Καὶ πῶς εὖ φρονεῖν δόξομεν ἢ πῶς ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας δόξης καὶ πίστεως ἀξιά ποτε, φαίην δ' ἂν καὶ ξυνωδᾶ, ποιησόμεθα, ἢ πῶς ἂν οὐκ ἄτοποι νομισθείημεν, εἰ δι' ὄν ὅτι τέθνηκε πενθεῖν ἀξιοῦμεν, τοῦτον ὅτι ζῆ θρηνησομέν τε καὶ ἀνοιμώξομεν; Καὶ μὲν δὴ καὶ εἴ τις ἐθελήσοι σκοπεῖν ὅσα πρόξεστι τοῖς ἔτι 15 περιοῦσιν ἀνιαρὰ, εἰκότως ἂν οἶμαι μακάριον ἐρεῖν καὶ εὐδαίμονα τὸν οὕτω πολλῶν τε καὶ μεγάλων ἀπαλλαγέντα δεινῶν. Τί γὰρ ἐν βίῳ πρὸς θεοῦ τῶν ἡδέων ἢ τί τῶν ὄντων πέφυκε παραμένειν; Ἐγὼ μὲν οἶμαι τὸν βίον οὐ πολλῷ τραγικῆς διεστηκέναι σκηνῆς, οὐδ' ὅσα μίαν ἡμέραν ἦνθησέ τε ἅμα καὶ κατερρῦη. Εἰ δέ τω μὴ 20 γνῶριμα λέγομεν, τὴν ἀρχὴν μὲν ἄτοπον, εἰ πληττόμενος ὅλως τις οὐκ αἰσθάνεται, ἔπειτα θαυμαστὸν ἄγαν, εἰ μὴ πείρα τὸν βίον ἐγνώκει τις λυπηρόν· ἦτοι γὰρ ἀναισθησίας φευξεῖται ἢ μέτρον ὑπάρξεως οὐκ εἶχε τὸν χρόνον.

Ἄγνοήσει τοίνυν οὐδείς, οἶμαι, τῶν νοῦν ἐχόντων οἷος ὁ 25 παρῶν βίος καὶ οἷα τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, ὡς ἄστατα δῆλα δὴ καὶ

1. ἄλλως ΠΒΑ: ἄλως^λ Ν 4. ἔτι ΝΒΑ: ἐτι Π 11. εὖ φρονεῖν ΠΑ: εὐφρονεῖν ΝΒ αὐτῶν ΠΝΑ: αὐτῶν Β 12. ἀξιά ΠΒΑ: ἀξιά Ν 13. ὅτι ΝΒΑ: ἄτι Π 15. ἔτι ΝΒΑ: ἐτι Π 17. πολλῶν ΠΒΑ: πολλῶν Ν 21. τὴν ἀρχὴν ΠΝ: τὴν ἀρχὴν ΒΑ

μὲν ΠΒΑ: διὰ σημείου Λ πρόσθετον ἐν τῇ ῥα Ν 22. τις ἔγραψα: τις Ξ 25. οἶμαι ΝΒΑ: οὔμαι Π 26. δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ Ξ

οὐ βέβαια. Ἄλλ' αὐτίκα πάνθ' ὄντινον, εἰ μὲν τῶν σοφωτέρων εἶη
καὶ ὅσοι τῶν ὀρωμένων ἕτερα μείζω καὶ τελεώτερα προσδοκῶσι,
καταγελᾶν ὅ τι μάλιστα βίου καὶ ὅσα περ ἐν αὐτῷ δυσχερῆ τε
ἅμα καὶ ἡδέα δοκεῖ· μυρία δὲ ἄρα δεινῶν ξυμβαίνει κατὰ τὸν
5 βίον καὶ σχεδὸν ἀνάγκη τούτων αἰεὶ τι παρεῖναι, χρόνος τε οὐκ
ἔστιν οὐδεὶς, ἐν ᾧ μηδὲν ἀνθρώπῳ δύσκολον ἀπαντᾶ· εἰ δ' αὖ
τῶν πολλῶν καὶ ὅσοι μάλιστα συζῶσιν αἰσθήσει, τῷ δέει κατε-
πτηχέναι τὸν βίον καὶ ὥσπερ τινὰ δεσπότην ἄλλον καὶ τύραννον
ἰταμώτατον δεδιέναι καὶ τὰς ἐκ τούτου τύχας τε καὶ στροφάς.
10 Βέβηκε γὰρ ὁ βίος ἐπ' οὐδενὸς ἀσφαλοῦς, ἄνω δὲ καὶ κάτω φερό-
μενος καὶ νῦν μὲν ἐς εὐτυχίαν ἄγειν δοκῶν, νῦν δ' ἄλλους αὖ
ποιούμενος ἀνευδαίμονας, ἔστι δὲ οὗ τοὺς αὐτοὺς ἀνάγων τε καὶ
κατάγων, κύκλος τις εἶναι δοκεῖ τῷ λόγῳ στρεφόμενος· καὶ πέ-
πλασται δὲ τοιοῦτος τοῖς γράφουσιν. Αὐτὸς δὲ πολλακίς καὶ πρὸς
15 παῖδα παίζοντα τὸν βίον ἀντεξετάζω. Ὡς γὰρ ἐκεῖνος οὐδενὶ λόγῳ
φερόμενος οὐδὲ πρὸς οὐδὲν τέλος οὐδὲ σκοπὸν ἀφορῶν οἰκοδομεῖ τε
καὶ αὖ πάλιν ἄπερ ὠκοδόμησε καθαιρεῖ, οὕτως δὲ καὶ ὁ παντὸς
οὔτινος οὖν παιδὸς εὐηθέστερος βίος τῶν περὶ ἡμᾶς ἀπάντων οἰκο-
δόμος τε ὁ αὐτὸς καὶ καταλύτης ἐστίν, ἐκατέρων αὐτὸς ὢν δε-
20 σπότης καὶ πρύτανις τῶν ἐκ τῆς τύχης ἡδέων καὶ μῆ. Τί οὖν ἂν
πάθοι δεινὸν ὁ τῆς παιδιᾶς τοῦ βίου καὶ τῶν ἐκ τύχης ἀθυρμάτων
ἀπαλλαγεῖς ἢ πῶς ὁ θάνατος, τοσοῦτων κακῶν ἀπαλλάττων ἀν-
θρώπους, οὐκ ἂν εἰκότως εὐεργέτης τις αὐτῶν νομισθεῖη; Οὐδὲ
γὰρ δίκαιον ὅλως, οὐδ' ἐχρῆν αἰεὶ τῷ βίῳ τὸν ἄνθρωπον παίζε-
25 σθαι, οὐδ' ἐν οὕτῳ δεινῷ πελάγει καὶ κλυδωνίῳ χειμάζεσθαι. *Η

3. τε ΠΝ: λείπει ΒΑ ἄρα ΝΑΒ: ἄρ Π 5. αἰεὶ ΠΒΑ:
ἀεὶ Ν 8. ὥσπερ τινὰ ἔγραψα: ὥσπερ τινα Ε 9. ἰταμώ-
τατον ΠΝΒ: ἰταμώτατον Α 13 κύκλος Α: κύκλός ΠΒΝ
14. πολλακίς ΝΒΑ: ἁλλάκις Π 18. ἀπάντων ΝΒΑ: ἀπάντων Π
22. τοσοῦτων ΠΒΑ: τὸσοῦτων Ν 24 αἰεὶ ΠΒΑ: ἀεὶ Ν
25. δεινῷ ΝΒΑ: δινῷ Π

γὰρ ἂν ἐν οὐδὲν ἦν ἀνθρώπου τῶν ὄντων ἀνευδαιμονέστερόν τε καὶ δυστυχέστερον.

Ἄνευ δὲ τῶν εἰρημένων, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθελήσοι τὸν βίον, δίκαιος λογιστῆς τῶν παρ' αὐτοῦ δοκούντων ἡδέων τε ἅμα καὶ ἀλγεινῶν ἡμῖν καταστάς, εὐρήσει τῶν ἡδέων μὲν οὐ 5 πολλὰ οὐδ' ἄμικτα καὶ αὐτὰ, κάκεινο μόνον ἔχοντα πάντως ὅθεν αὐτοῖς γε καὶ τοῦνομα, ἀλλ' ἦτοι μεμιγμένα τοῖς ἀλγεινοῖς ἢ πραγμάτων ἀρχὴν καὶ κακῶν ἐτέρων ὑπόθεσιν. Ὁ γὰρ ἐκεχειρία τοῖς μαχομένοις, παρασκευὴ δῆλα δὴ πολέμου καὶ πραγμάτων ἄλλων μειζόνων ἀρχή, τοῦτο πᾶν ὅτιοῦν οἶμαι τῶν ἐν τῷ βίῳ 10 χρηστῶν, εἰ δὴ χρηστόν γε λεκτέον παρ' εὐφρονοῦσιν ὁ κακοῦ τινος αἴτιον. Ἀπόχρη γὰρ ἐνίους μόνους τοὺς γε πολλοὺς παρασύρεσθαι γοητεία τινὶ τῶν περὶ τὸν βίον σεσυλημένους, οἶμαι, τὰς φρένας καὶ τὸ λογίζεσθαι· ἀνδρῶν δὲ νοῦν ἔχόντων ἐκεῖνο μόνον ἡγεῖσθαι χρηστὸν, ὅπερ ἐθέλει τοιοῦτον οὐκ αἰσθήσει μᾶλλον 15 ἢ λόγῳ κεκρίσθαι καὶ ὅ γε τέλος ἢ 'κείνου ἕνεκα.

Τῶν ἡδέων μὲν οὖν, ὅπερ ἔλεγον, οὐ πολλὰ ἂν ὁ τὸν βίον ἐξετάζων εὐρήσοι, οὐδ' ὅσα μόνον ἡδέα ὄντα τῶν οὐ τοιούτων ὅλως ἀπήλλακται· ἐσμοῖς δὲ ὅλοις δεινῶν καὶ σμήνεσί τισι δυσχερῶν μυρίαίς ἐντεύξεται. *Μυρία γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα δεινὰ 20 κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται· | πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα, | νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρα ἡδ' ἐπὶ νυκτὶ | αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι | σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεὺς.*

Εἰ δὲ μὴ πάρεργον ἦν ἢ τοῦ καιροῦ πως ἕξω φερόμενον, κατ- 25

1. ἀνευδαιμονέστερόν τε ΒΑ: ἀνευδαιμονέστερον τε ΠΝ

9. παρασκευὴ ΠΝΑ: παρασκευὴ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος παρασκευῆ Β δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ Ξ 14. νοῦν ΝΒΑ: νῦν Π ἐκεῖνο ΝΒΑ: ἐκεῖνο ἐξ ἐκείνω Π 15. ἡγεῖσθαι ΝΒΑ: ἡγεῖσθαι Π 16. 'κείνου ΝΒΑ: κείνου Π 18. εὐρήσοι ΝΒΑ: εὐρήσοι Π 19. σμήνεσί τισι ἔγραψα: σμήνεσι τισὶ Ξ

23. φέρουσαι ΠΒΑ: φέρουσα Ν

ἔλεξα ἂν ἡδέως οὐκ ὀλίγα τῶν ὅσοις ἐντυγχάνομεν ἐν βίῳ δεινοῖς·
 πάντα γὰρ ἀριθμῆσαι καὶ πέρας εὐρεῖν τὰριθμῶ ἀμήχανον οἶμαι
 καὶ λόγῳ καὶ μέλανι. Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο χρῆ παρ' ὄλον τὸν λό-
 γον ἀναπεμπάζεσθαι τε καὶ θεωρεῖν, ὡς οὐ δι' αὐτὸν τι χρῆμα ὁ
 5 βίος οὐδὲ τᾶλλα πάντα γε τούτου ἕνεκεν, ἀλλ' ἔστιν οἶον ἢ νόσος
 ἐς τὴν ὑγίειαν ἢ, εἰ βούλει, μᾶλλον οἶον τὸ φαρμάκοις χρῆσθαι
 πρὸς τὴν αὐτήν. Ἀμέλει καὶ εἰ χρυσοῦ χωνευτήριον τόπος τε
 ἀγώνων καὶ θέατρον καὶ πλοῖον καὶ τὰ τοιαῦτα καλοῖτο, οὐ πόρρω
 τῆς αὐτοῦ φύσεως σχοίη γ' ἂν τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων. Οὐ
 10 δι' αὐτὰ γὰρ κάκεῖνα, ἀλλὰ τῷ μὲν δόκιμος εἰ τύχοι χρυσοῦς, τῷ
 δὲ κότινος, τῷ δ' αὖ λιμὴν, ἐκτῆθη καὶ τὸ σεσῶσθαι. Ὡσπερ οὖν
 τῶν ἡδέων ἐν οὐδὲν ἐν ἐκείνοις, οὐδ' ὧν ἂν τις ἔλοιτο δι' αὐτὰ, εἰ
 μὴ ὅσα γε πρὸς τι τῶν εἰρημένων πεπέρανται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ
 βίῳ τῶν ὄντων οὐδὲν ὅπερ ἔξω τοῦ χοροῦ τῶν δυσχερῶν δικαίως
 15 ἐστήξει οὐδ' ὅπερ ὀπωςοῦν ἡδέος μετεिल्φὸς ἀρχὴ τις οὐκ ἔσται
 πάλιν ἀνιαροῦ.

Τί ποτ' οὖν ἡμεῖς, οὕτως μὲν τοῦ παρόντος ἔχοντος βίου
 καὶ οἶον ἡμᾶς παίζοντός τε καὶ κύκλῳ τινὶ περιάγοντος, τοσοῦτων
 δὲ ὄντων ἀνιαρῶν, ὥστε μὴδ' ἐλεύθερον ἔαν ἀναπνεῖν τὸν βιοῦντα
 20 μὴδ' ἔχειν ἐφ' ὅτῳ μᾶλλον ἂν αὐτὸν ἡδόμενον ἢ ἀνιώμενον αἰσθοίτο,

2. εὐρεῖν NBA: εὐρεῖν Π τὰριθμῶ NBA: τ' ἀριθμῶ B
 4. οὐ δι' αὐτὸν ΠBA: οὐδ' αὐτὸν N 5. βίος NBA: βίως Π
 τᾶλλα ἔγραψα: τᾶλλα Ξ ἕνεκεν NBA: ἕνεκεν Π
 6 ὑγίειαν ἔγραψα: ὑγείαν Ξ 7. τε ΠA: τὲ NB 8. καὶ
 θέατρον προσέθηκα ἐκ τοῦ Παρχμυθητικοῦ ἐπὶ τῇ μητρὶ: λείπει Ξ
 πλοῖον ἔγραψα: πλοῖς ἐν τῷ κειμένῳ NBA: πλοῖς πρόσθετον ἐν
 τῇ ῶξ Π 9. αὐτοῦ BA: αὐτοῦ ΝΠ 10. αὐτὰ ΠBA: αὐτὰ N
 12 ἐν NBA: ἐν Π ἔλοιτο NBA: ἔλοιτο Π αὐτὰ NB: αὐτὰ ΠA
 13. οὐδ' ἐν NBA: οὐδὲν ἐξ οὐδ' ἐν Π 15. ὀπωςοῦν NBA:
 ὀπωςοῦν Π ἡδέος ἔγραψα κατὰ τὸν Παρχμυθητικὸν ἐπὶ τῇ
 μητρὶ: ἡδέως Ξ μετεिल्φὸς ΠA: μετεिल्φὸς ἐκ μετεिल्φῶς
 B: μετεिल्φῶς N 18. τοσοῦτων ΠBA: τὸσοῦτων N
 19 (καὶ 20) μὴδ' Π μὴδ' NBA αὐτὸν BA: αὐτὸν ΝΠ

βίον μὲν οὕτω περὶ πολλοῦ καὶ τὴν ἐνταῦθα πλάνην ποιούμεθα, καὶ
ταῦτα μήτ' ἀγνοοῦντες μήτε μὴν οὐ παθόντες οἷς ἂν τις γνοίη πα-
θῶν, ἀνθρωπον δὲ ἀνομιώζομεν, εἰ πεφευγῶς ἐκεῖνον μυρίων ἀνια-
ρῶν ἀπαλλάττοιτο, ἕξω γενόμενος κακῶν τε ἄλλων ἀπάντων καὶ
δὴ καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν δέους, πάσης ἡστινοσοῦν ἀνίας χαλεπω- 5
τέρου τυγχάνοντος; Ἡ πῶς οὐ μέλλομεν αἰσχυνεῖσθαι, εἰ τᾶλλα
μὲν τῶν δεινῶν πολλάκις ὄφθημεν πεφευγότες καὶ που καὶ μακα-
ρίους οὐκ ἕξω νενομίκαμεν λόγου τοὺς ὅτι πλεῖστον ἀφρονηκότας
ἀνιαρῶν, αὐτὸν δὲ τὸν βίον, τὸ πάντων ὄντινωνοῦν κακῶν αἴτιον,
αὐτὴν τὴν κορωνίδα τῶν ξυμφορῶν, οὐ μόνον οὐ κακῶν ἔσχατον 10
ἡγησόμεθα, ἀλλ' εἰ μὴ κακῶς τις πέπονθεν ἄλλοτε ἄλλως ὑπ'
ἐκείνου φερόμενος, σχετλιάσομέν τε καὶ ἀνομιώζομεν καὶ κακο-
δαίμονα νομιοῦμεν ὅς ἂν τοῦ βίου τὴν ταχίστην ἀπαλλαγίς
ἕξω δεινῶν αὐτίκα καὶ τῆς ἐκ τούτων ἀνίας γένοιτο; Χωρὶς δὲ
ἐκείνων, ἥτοι φαύλως τὰ πράγματα κρίνειν δόξομεν ἢ τὴν τοῦ 15
φθονεῖν, εἴ τω παθεῖν εὖ ξυμβέβηκεν, οὐκ ἀποφευξόμεθα δόξαν.
Ὅλως δὲ, εἰ μὲν τοῦ βίου τέλος ἐν οὐδὲν ἦν, ἀλλὰ φροῦδα πάντα
θανόντος ἀνθρώπου γίγνεται, οὐδ' οὕτως ἂν ἦν τῶν μετρίων ἐπ'
ἐκείνω δακρύειν καὶ ὀλοφύρεσθαι· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ἂν ἦν καὶ οὐκ
ἦν ἄνευ ἀνίας ἐν τοῖς τοιούτοις δακρύειν· πλὴν οὐκ ἀπεῖναι λόγου 20
παντὸς οὐδὲ τῆς τοῦ πρέποντος ἀπάσης ἀφρονηκένοι πάντη καὶ
τοῦ δικαίου μοίρας ἐδόκει. Τὸ γὰρ ὄντα μηκέτ' εἶναι φθειρόμενον,
κἂν ἐξ ἀνάγκης ξυμβαίνῃ, τοσοῦτον εἰκότως ἐς ἀθυμίαν δόξειεν
ἂν ὅσον ἐς ἡδονὴν τὸ μηδέποτε τῶν ὄντων εἶναι πεπαῦσθαι.

2. ἀγνοοῦντες ΠΒΑ: ἀγνοοῦντες Ν 4. ἀπαλλάττοιτο
ΠΒΑ: ἀπαλλάττοιστο Ν 5 καθ' ἡμέραν Α: καθημέραν
ΝΠΒ 6 τᾶλλα ἔγραψα: τᾶλλα ΝΠΑ: τ'ἄλλα Β 8. ἕξω
νενομίκαμεν ΒΑ: ἕξω νένομίκαμεν Π: ἕξων ἐνομίκαμεν Ν
9. βίον τὸ ΝΠΒ: βίον τὸν ἐκ τοῦ Α ὄντινωνοῦν ΝΒΑ: ὡς-
τινοῦν Π 13. τὴν ταχίστην Ν: τὴν ταχίστην ΠΒΑ 18. γίγνε-
ται ΝΠΒ: γίνε^γται Α οὕτως ΝΒΑ: οὕτως Π 21 (καὶ 23). ἐξ
ἀνάγκης Α: ἐξανάγκης ΝΠΒ 22. μηκέτ' ΝΒΑ: μηκέτ' Π

Ἐπεὶ δὲ τέλος μὲν ἀνθρώπου θεὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν αἰδῖος ἔλλαμψις, ὁ δὲ βίος ἐς αὐτὴν ἀνθρώπῳ πεπέρασται, ἤκιστα λυπητέα δεῖν οἶμαι, οὐδὲ δακρυτέα τῷ λόγῳ λογισμῶ κρείττονι καὶ τῷ ποτὲ γοῦν ἐλπίζειν ὄψεσθαι τοὺς οἰχομένους χρωμένους. Ἄγα-
 5 θὸς γὰρ ὁ θεὸς καὶ τούτῳ καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπειρος ὢν πρῶτον μὲν τὸν νοερόν ἐκεῖνον ὅστις ποτὲ ἐστὶν ἐδημιούργησε κόσμον, ἐκεῖνον μόνον δυνάμενον ὅσον νοῦς τε καὶ βούλησις· τᾶλλα γὰρ τῆς ὕλης ἐξῆπται, ἧς ὁ ῥηθεὶς διάκοσμος ἄμοιρος· εἶτα, βουλόμενος δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον, πρῶτον μὲν κἀνταῦθα
 10 τουτοῦ τὸν αἰσθητὸν παρήγαγε κόσμον, τοσοῦτον ἕξοντα λόγον πρὸς τὸν δημιουργηθῆσόμενον ἄνθρωπον, οἷον οἰκία πρὸς ἐνοικοῦντας ἢ οἶον, εἰ βούλει, πρὸς ἀθλοῦντας καὶ ἀγωνιζομένους τὸ θέατρον. Οὐδὲ γὰρ μόνον, ὡς ἔοικε, χῶρος γενέσεως ἀνθρώπων ὁ κόσμος γεγένηται τῷ κτίστη θεῷ, ἀλλὰ καὶ θέατρον ἀγώνων καὶ
 15 στάδιον ὅσα τε ἄλλα τῆς ὁμοίας ἐστὶ δυνάμεως, ἐν ᾧ πένταθλον μὲν οὐ, ψυχῶν δὲ ἀγῶνες καὶ ἄθλοι πολλῶ μείζους ἐκεῖνου καὶ τιμιώτεροι πεφύκασιν γίνεσθαι. Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, οὗ ἕνεκα κόσμος καὶ πᾶσα κτίσις ἐγκόσμιος, οἷον ἀθλητὴν αὐτὸν ἔθετο καθάπερ ἐν τινὶ σταδίῳ μέσῳ
 20 τῷ γε παντὶ, ἀθλοθέτης μὲν ὢν καὶ ἀγωνοθέτης αὐτὸς, ἄθλον δὲ οὐ κόντινον προτιθεὶς οὐδ' ὅς ἐκ δάφνης ἢ τινος τῶν τοιούτων πλέκεται στέφανος, ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς ἀπείρω μεγαλοπρεπείᾳ κἀνταῦθα

4. ὄψεσθαι NΠB: ὄψεσθε ἀλλ' ἐν τῇ κάτω ἕνεκα τοῦ τέλους τοῦ φύλλου δηλώσει ἧς πρώτης λέξεως τοῦ ἐπομένου (exclamans) ὄψεσθαι A

6. ὅστις ποτὲ ἔγραψα: ὅστις ποτε E ἐστὶν NΠB: ἐστὶν A

7. ἐκεῖνον ἔγραψα κατὰ τὸν Πραχυθητικὸν ἐπὶ τῇ μητρὶ: ἐκεῖνο ΠB A: ἐκεῖνος N τᾶλλα ἔγραψα: τ' ἄλλα E 8. ἐξῆπται NΠB: ἐξῆπται A 9. κἀνταῦθα NΠB: κἀν ταῦτα A

10. τοιοῦτον NBA: τοιοῦτο Π 11. δημιουργηθῆσόμενον NBA: δημιουργη^{θη}σόμενον Π: δημιουργησόμενον A 12. ἀγωνιζομένους NBA: ἀγωνιζαμένους Π 15 ὅσα NΠ: ὅσα BA ἐστὶ A: ἔστι NΠB 18. οὗ NBA: οὗ Π 21. οὐ κόντινον NΠB: οὐ κόντινον οὐ κόντινον A ἢ τινος ἔγραψα: ἢ τινὸς E

χρώμενος τὸ τιμιώτατον τῶν ὄντων καὶ τελεώτατον ἡτοιμάσατο
 χρῆμα, λέγω δὲ αὖ πάλιν αὐτὸν, τὸ ἄπειρον ὄν, τὸ νῶν ἀπάντων
 καὶ λογικῆς ἡστινόςου φύσεως τέλος, τὸ ὑπερκείμενον καὶ κοινὸν
 τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἀγαθόν. Ἐχρῆν γὰρ τῷ ὄντι τὸν ἀπείρω ζυμ-
 παθεία περὶ τὴν λογικὴν φύσιν καὶ τὰ ὄντα πάντα κεχρημένον 5
 θεὸν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἀθλοθέτην καὶ ἀριστεῖον, τὸ μὲν ὅτι μό-
 νος αὐτὸς ἐν οὖσι κοίρανός τε καὶ βασιλεὺς, τὸ δ' ὅτι τῶν ὄντων
 ἐν οὐδὲν ἐκείνου τελεώτερόν τε ἐκείνου καὶ τιμιώτερον, οὐδ' ὅπερ
 ἂν γένοιτο λογικῆς ποτε φύσεως ἔσχατον τέλος καὶ ἀγαθόν· οὐ τί
 ἂν τις ἐπινοίᾳ γοῦν ἀναπλάσαιτο παραδοξότερόν τε καὶ ζυμπαθέ- 10
 στερον; Ἐγὼ πολλάκις ἐμαυτοῦ γινόμενος, ὧ παρόντες, καὶ τὴν
 περὶ ἡμᾶς τοῦ μεγάλου θεοῦ πρόνοιαν ἀναπεμπαζόμενός τε καὶ
 θεωρῶν, γάννυμαι μὲν καὶ χαίρω καὶ πάσης ἡδονῆς ἐμπίπλαμαι
 τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐκπλήττεσθαι δὲ οὐκ ἔχω, τὴν ἄπειρον ἐκείνου
 περὶ ἡμᾶς ὀρῶν ἀγαθότητα. Ὅς πρὸς τῷ ἐξ οὐκ ὄντων ἡμᾶς ἐπὶ 15
 τὸ εἶναι παραγαγεῖν καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα δημιουργῆσαι
 τᾶλλα τε πάντα καὶ τὸ πᾶν τοῦθ' ἡμῖν διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν
 καὶ πολιτείαν χαρίσασθαι, ἐῷ λέγειν ὅτι καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσε μέχρι
 δούλου μορφῆς, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος καὶ σχήματι
 εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἔπαθέ τε καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἴν' ἡμεῖς 20
 ἀπαθανατισθῶμεν καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα κομισώμεθα, προσέτι
 καὶ τὴν ἀίδιον ἐκείνην καὶ μακαρίαν ἀπόλαυσιν ἐχαρίσατο, ἑαυτὸν
 ἡμῖν ἀίδιον τροφήν, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπόλαυσιν χαριζόμενος.

Τούτων τί γένοιτ' ἂν ἄλλο μεῖζον ἢ καὶ παραδοξότερον, φαίην
 δ' ἂν καὶ φιλανθρωπότερον; Οὐδὲ γὰρ εὖ παθεῖν ὄντες ἄξιοι, 25
 παρὰ θεοῦ πεπόνθαμεν εὖ, ἀντὶ θνητῶν ἀθάνατοι καὶ ἀντὶ φαύ-

1. ἡτοιμάσατο NBA: ἡτοιμάσατο Π 2. αὐτὸν ΠΒΑ: αὐ-
 τὸν Ν 4 τῷ ὄντι ἔγραφα: τῶντι Ξ 16 αὐτοῦ Β: αὐτοῦ
 ΝΠΑ 17. τᾶλλα ἔγραφα: τ'ἄλλα Ξ τε Α: τὲ ΝΠΒ

18. ἐκένωσε NBA: ἐκένω Π 19. μορφῆς NBA: μορφῆς ἐκ τοῦ
 τὸ πρῶτον γραφέντος μορφὴν Π 21. ἀπαθανατισθῶμεν ΝΠΒ:
 ἀποθανατισθῶμεν Α 22. ἀπόλαυσιν NBA: ἀπόλαυσις Π

λων σπουδαῖοι γενόμενοι· οὐδ' αὖ ἀξίως διὰ τῆς ἡμετέρας ἀρετάς
 τε καὶ κατορθώματα τὴν θείαν ἀπόλαυσιν κομιζόμεθα, ὡςπερ
 τινὰ κότινον ὁ παλαίων ἢ ἄθλον ὅ τι ἂν εἴποι τις ὁ γ' ἐν Ὀλυμ-
 πιά νενικηκώς. Πόσα γὰρ ἂν ἀγωνίσαιτό τις ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἢ
 5 πόσα κατὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἂν τις στήσαιτο τρόπαια·
 πόσους δ' ἂν ὑποσταίη καὶ κινδύνους καὶ πόνους, φαίην δ' ἂν καὶ
 θανάτους ὑπὲρ τοῦ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀπόλαυσιν ἀξίως αὐτοῦ
 τε καὶ τῶν βεβιωμένων κομισασθαι; Οὐδ' εἰ μυρία μὲν πάθοι
 δεινὰ, μυρίουσ δ' εἰ οἶόν τ' ἦν ὑποσταίη θανάτους, ἀξίως ἂν ποτε
 10 διὰ ταῦτα τοῖς ἐλπίζομένοις στεφάνοις στεφανωθείη. Τίς γὰρ λόγος
 τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ἄθλων πρὸς τὰ ἐτοιμασθέντα ἡμῖν ἄθλα
 καὶ ἀγαθὰ, ὡςπερ τις λόγος ἢ κοινὸν πεπερασμένου πρὸς ἄπειρον;
 Ἐχει γε μέντοι λόγον ἐν ἄλλοις· ὡς γὰρ ἄθλος ἄθλου καὶ κατόρ-
 θωμα κατορθώματος, οὕτω καὶ ἄθλον ἄθλου καὶ στέφανος στε-
 15 φάνου καὶ ἀπλῶς ἀπόλαυσις ἀπολαύσεως διενήνοχε, τὸ μὲν διὰ
 τὴν ἄπειρον τοῦ μεγάλου θεοῦ περὶ ἡμᾶς ἀγαθότητα, τὸ δὲ ἵνα
 τὸ δίκαιον σώζηται κατὰ λόγον τῷ δικαιοτάτῳ κριτῇ τε καὶ ἀθλο-
 θέτῃ, τὰς ἀμοιβὰς τῶν πόνων ὡς πρὸς τρόπον δικαίως οὐκ ἀρι-
 θμητικῶ, γεωμετρικῶ δὲ λόγῳ παρέχοντι. Οὕτως ὑπὲρ ἅπαντα
 20 νοῦν καὶ λόγον ἢ τῶν ἡμετέρων ἄθλων καὶ ἀγῶνων ἀντιμισθία τε
 καὶ ἀντίδοσις οὐ κατὰ τὸ ὀφείλημα τῶν ἔργων, ὡς ἔφθην εἰπὼν,
 ἀποδιδόμενη, κατὰ χάριν δὲ τοῦ μεγαλοδώρου θεοῦ τοῖς εἰς αὐ-
 τὸν ἠλπικῶσι παρεχομένη.

Οὕτως οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν περὶ τὸ εὖ παθεῖν ἀξίαν, ἀλλὰ
 25 καὶ πᾶσαν ἠντιναοῦν ἔννοιαν ἢ περὶ ἡμᾶς ὑπεραίρει τοῦ μεγάλου
 θεοῦ καὶ φιλανθρωπία καὶ ἀγαθότης, τσαῦτα καὶ οἶα τοῖς νομίμως

- 2-3. ὡςπερ τινὰ ἔγραψα: ὡςπερ τινὰ Ξ 8. τε ἔγραψα: τὲ Ξ
 9. οἶόν ΝΠΒ: οἶον Α 10. διὰ ταῦτα ΝΠΒ: διαταῦτα Α
 ἐλπίζομένοις ΠΒΑ: ἐλπι^{ζο}μένοις Ν 12 τις ἔγραψα: τίς Ξ
 17. δικαιοτάτῳ ΝΒΑ: δικαιοτάτῳ Π 18-19 ἀριθμη-
 τικῶ ΝΒ: ἀριθμητικῶ ΠΑ 20. ἀντιμισθία ΝΒΑ: ἀντισθία Π
 τε ἔγραψα: τὲ Ξ 21. τὸ Π: λείπει ΝΒΑ ὀφείλημα ΑΠ:
 ὀφείλημα Β: ὀφείλημα Ν

τὸν ἐνταῦθα διαθλήσασι βίον οὕτω λαμπρῶς, οὕτω μεγαλοπρεπῶς, οὕτω δαψιλῶς ἄγαν δωρησαμένου. Τοιούτων οὖν ὄντων ἁ θεὸς μετὰ τὴν τοῦ βίου τοῦδε καὶ τῶν ἐνταῦθα δεινῶν ἀπάντων ἀπαλλαγὴν τοῖς ἐς αὐτὸν ἠλπικόσιν οὕτω μεγαλοπρεπῶς, ὡς εἰπόντες ἔφθημεν, ἡτοιμάσατο, εἰ θανῶν τις ἐξ ἀνάγκης ἀπῆλθε 5 καὶ δεινῶν μεγάλων ἀπῆλλακται, πρὸς δὲ καὶ τῆς θείας ἐκείνης ἐπελάβετο μοίρας, ἧ μόνῃ λογικῇ ψυχῇ τελειοῦται καὶ θεὸς πῶς ἕτερος γίγνεται, συγγνάσομέν τε καὶ ἀνοιμώξομεν, σχῆμά τε ἅπαν καὶ ὄντιναοῦν ἐρρῶσθαι λόγον εἰπόντες ὅλοι τοῦ πένθους καὶ τῆς ἀνίας ἐσόμεθα, εἴτ' ἐν τῷ τῶν ἀπάντων τοῦ προσήκοντος ἐσόμεθα 10 σχήματος; Ἡ πῶς οὐχ ἅπας ὅστις οὖν ἐν ἡμῖν ἀνατετράφθαι λογισμὸς ἐντεῦθεν εἰκότως ἂν νομισθεῖη, εἰ χαίρειν μὲν ἐφ' οἷς ἀλλαγεῖν ἔδει, δακρῦειν δ' αὖ πάλιν ἐφ' οἷς ἐχρῆν οὐ λυπεῖσθαι δεῖν νομιοῦμεν καὶ τούτῳ καθάπερ ἀρχῇ τινι πεισθησόμεθα παντὸς οὔτινος οὖν λόγου καὶ αὐτῆς ἀποδείξεως κρείττονι; 15

Ταῦτ' οὖν εἰδῶς, θεϊότατε βασιλεῦ, καὶ λογιζόμενος οἷος ἦν ὁ μέγιστος ἡμῖν βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὃν ἡ φύσις οὕτω θεοῦ κινουῦντος καὶ βουλομένου ἄγαλμα πάντων ὧν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις ἦνεγκεν ἀγαθῶν, φέρε μὲν ἀνδρείως τὸ πάθος, ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔξω φύσεως οὐδὲ παρὰ λόγον ἐπιξυμβάν, τῆς δ' ἦν ἔσχες ἀνίας, ὅτι λιπῶν 20 ἡμᾶς ὄχετο, καθάπερ σῶμα ψυχῇ, πολλῶν τε ἄλλων οὐκ ἀγαθῇ μοίρα καὶ δὴ καὶ τῆς ἐκείνου στερηθέντας οὐκ ἀνευδαίμονος δε-

4. ἐς ἔγραψα: εἰς E 5. θανῶν ΠΒΑ: θανόν^ω N ἐξ ἀνάγκης ἔγραψα: ἐξανάγκης E 8. γίγνεται ἔγραψα: γίνεται E συγγνάσομεν ΝΒΑ: συγγνάσομεν Π σχῆμά ἔγραψα: σχῆμα E τε Α: τὲ ΝΠΒ ἅπαν ΝΒΑ: ἅπαν Π 9. ὄντιναοῦν ἔγραψα: ὄντινοῦν E 10. ἀπάντων ΝΒΑ: ἀπάντων Π 16 Ἐντεῦθεν ἄρχεται καὶ πάλιν τὸ κείμενον ἐν τῷ Μ βασιλεῦ ΝΠΒΑ: βασιλεὺς ἐκ βασιλέων Μ 17. ἡμῖν ΝΠΒΑ: λείπει Μ 18. ἔχοι ἔγραψα: ἔχει E ἦνεγκεν ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κειμένου ΝΠΒΑ: ἦνεγκα πρόσθετον ἀνωθεν Μ 19 ἐξ ἀνάγκης ΠΑΜ: ἐξανάγκης ΝΒ οὐκ ΝΠΒΑ: ουκ Μ 20. ἐπιξυμβάν ΝΠΒΜ: ἐπὶ ξυμβάν Α 21. τε ΠΑΜ: τὲ ΝΒ ἀγαθῇ ΝΒΑΜ: ἀγαθῇ Π 22. μοίρα καὶ δὴ ΝΠΒΑ: τύχη Μ

ξιᾶς, ἀντίθεος ἦν ἐκεῖνος ἔσχεν εὐδαιμονίαν νυνί, πάντων μὲν ἕξω
 γενόμενος τῶν ἐν τῷ βίῳ δεινῶν, τοῦ μακαρίου δὲ τέλους τῆς εὐ-
 ζωίας ἐκείνης ἐπιλαβόμενος οἷς ἄριστα καὶ ὡς ἐχρῆν αὐτὸς μὲν
 ψυχὴν τε ἅμα καὶ βασιλείαν ἐκόσμησεν, ἡμεῖς δὲ πεπόνθαμεν εὖ
 5 ὑπὸ βασιλέως φιλοσόφου ψυχῆς. Τί γὰρ τῷ μεγίστῳ βασιλεῖ τῶν
 ἀγαθῶν οὐ προσῆν ἢ ποῖον ἀρετῆς εἶδος οὐ μεθ' ὑπερβολῆς ὅσης
 ἐκτῆθη καὶ ὡς οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδέν; Οὐκ ἔθνος μὲν ἀπάντων
 ὡς εἰπεῖν τὸ σεμνότατον, γένος δὲ βασιλεῖς, ἐκ βασιλέων αὖ καὶ
 αὐτός; Οὐ λαμπρῶς ὑπὸ τῷ μεγάλῳ πατρὶ πᾶν ὃ τι ἂν εἴποι τις
 10 τῶν ἀγαθῶν ἐπαιδεύετο, πατρὶ τε ἅμα τῷ αὐτῷ καὶ διδασκάλῳ
 χρησάμενος, οὐχ ὡςπερ ὁ τοῦ Πηλέως τῷ Χείρωνι; Οὐ πάντας
 μὲν ἐνίκα τῷ κάλλει, κρείττων δὲ ἀπάντων ἦν τῇ ῥώμῃ τοῦ σώ-
 ματος; Οὐ Τεῦκρος ἦν ἀντικρυς ἐπὶ τοξείᾳ καὶ Πάνδαρος; οὐχ
 ὅστισοῦν θεὸς ἐπὶ θήρᾳ σοφός; οὐκ Ἄρης αὐτὸς ἐν μάχαις καὶ
 15 ὅστις ἄλλος ἐν πολέμοις θαυμάζεται; Τί δ' ἂν λέγοι τις ὅσας μὲν
 ὑπὲρ τοῦ γένους ὑπερορίας ὑπέστη, ὅσα δὲ τρόπαια κατὰ βαρβάρων
 ἐστήσατο ὅσα τε ἄλλα μυρία φρονήσει χρησάμενος ὑπὲρ τῆς τῶν
 Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ὡςπερ τις Παλαμῆδης ἄλλοτε ἄλλως ἐμη-
 χανήσατο, νῦν μὲν κινδύνους ἀποσοβῶν, νῦν δὲ ὑποσαίνων ἐλ-
 20 πίσιν, ὡστ' ἄξια σφῶν αὐτῶν ὀψὲ γοῦν καὶ τῆς ἐλευθερίας φρονῆ-
 σαι τοὺς ἡμετέρους, καὶ ὧν πρώην οὐδ' ἀκούειν ἔφερον τοῦνομα,
 τούτοις οὐκ ἄνευ θράσους ἀντεπιέναι, οὐκ ὀλίγους τε ἐκείνους
 οὐ πολλοὺς αὐτοὺς τρέψαι; Χωρὶς δὲ τούτων, οὐ φιλοσοφία τὴν

4 ἐκόσμησεν NBAM: ἐκόσμησαν^{εν} Π 7. ἀπάντων NBAM:
 εἰ πάντων Π 9. αὐτὸς M: αὐτοὶ NIIBA 10. ἐπαιδεύετο
 NBAM: ἐπε^{αι}δεύετο Π 11 (καὶ 13). οὐχ NBAM: οὐχ' Π ὡςπερ
 NBAM: ὡςπερ Π 12. ἀπάντων NBAM: ἀπάντων Π 14. ὅς-
 τισοῦν NIB: ὡς τισὶν A: ὡς τισὶ M 15. τις NIIB: τὶς AM
 μὲν NIIBA: λείπει M 16. ὑπὲρ τοῦ γένους ὑπερορίας NIIBA:
 ὑπερορίας ὑπὲρ τοῦ γένους M κατὰ NIIBA: κατὰ τῶν M
 17. φρονήσει ἐν τῷ κειμένῳ ΠAM: φρονήσει ἐν τῇ ὡς διὰ παρα-
 πεμπτικοῦ σημείου /. NB 20. ὡστ' NIIBA: ὡστε M αὐτῶν NI:
 αὐτῶν BAM 22. τε A: τὲ NIIBM 23 αὐτοὺς NMBA: αὐτῶν M

βασιλείαν ἐκόσμησεν, οὐ πρᾶξιν μὲν ἄπασαν λόγῳ ποιῶν διετέλει, λόγον δ' αὖ πάλιν ἐκίρνα πράξει, φρόνησιν μὲν τιμῶν μετὰ σοφίας αἰεὶ, σοφίαν δὲ οὐκ ἄνευ ἐκείνης ἐν λόγῳ πλείστῳ ποιούμενος; Οὐ πάσας ξυλλαβῶν εἶχε τὰς ἀρετὰς ὅσαι τε τῶν ἡμετέρων καὶ ὅσαι τοῖς ἔξω κοιναί, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐκ 5 ἐνταῦθά τε μακαριώτερος ἦν παντὸς οὐτινοςοῦν τοῦ παρὰ Σόλωνι μακαρίου τε καὶ εὐδαίμονος, ἐκεῖ δὲ αὖ οὐ τῆς ἀρίστης ἐκείνης μακαριότητος ἔτυχεν, ὑπὲρ ἧς πᾶν ὄτιοῦν ἐν κόσμῳ καὶ ἅπαν μυστήριον;

Τί οὖν ἀνοιμώζειν ᾧ ξυνήδεσθαι χρὴ ἢ τί δεῖ δακρῦειν ὄν αὐ- 10 τὸς εὐδαίμονα τῷ ὄντι τῆ μεταστάσει νενόμικας; Ἄφες, ᾧ μέγιστε βασιλεῦ, ἐκεῖνα τοῖς μικρολόγοις καὶ οἱ τὸ φρόνημα γυναιξὶ μᾶλλον εἰκόασεν, ἐπτοημένοι μὲν μόνοις τοῖς ὀρωμένοις καὶ ὅσα πρὸς αἰσθησιν ἡδέα νενόμισται, πρὸς οὐδὲν δὲ ὑψηλόν, πρὸς οὐδὲν ὑπὲρ αἰσθησιν, πρὸς οὐδὲν αἰδίδιον καὶ μόνιμον ἢ βέβαιον ἀφορῶν- 15 τες, ἀλλὰ χαμαὶ ἔρποντες καὶ τὸ τοῦ νοῦ μετέωρόν τε καὶ ὑψηλὸν βία τῷ ὄντι καὶ παρ' ἀξίαν καθέλκοντες. Σὺ δ' ὅ τὰ πάντα χρηστός τε καὶ μέτριος, τοσοῦτον δακρῦσας ὅσον ἐν ὀφθαλμοῖς τὰ δάκρυα στῆσαι, τοσοῦτόν τ' αὖ ἀνοιμώξας ὅσον μηδὲ οἰμώζοντι εἰοικέναι, ἐκεῖνον μὲν εὐδαίμονα νόμιζε καὶ μακάριον, τοιούτου τέλους τυ- 20 χόντα, οὗ πάντες μὴ οὐ τυχεῖν μάλ' ἂν εὖξαιντο, τοῦ δ' ἡμετέρου

3 αἰεὶ ΠΑ: αἰεὶ Ν: λείπει Μ 6. ἐνταῦθά ἔγραψα: ἐνταῦθα Ε 8. μακαριότητος ΠΒΑΜ: μακαριότερον Ν

11 τῷ ὄντι ἔγραψα: τῶντι Μ: λείπει ΝΠΒΑ τῆ μεταστάσει ΝΠΒ: τῆ Α: λείπουσι Μ 13 εἰκόασιν ΝΒΑΜ: εἰκόασιν Α

15 αἰσθησιν ΝΒΑΜ: αἰσθησιν Π βέβαιον Μ: βεβηκὸς ΝΠΒΑ 16. ἔρποντες ΝΒΑΜ: ἔρποντες Μ 17. τῷ ὄντι Μ: τῶντι Ν: τῶντι ΠΒΑ 19 τοσοῦτόν ἔγραψα: τοσοῦτον Ε τ' Μ: τε Α: τὲ ΝΠΒ μηδὲ ΝΠΑ: μηδὲ ΒΜ οἰμώζοντι ΝΠΒ: οἰμώζειν τε Μ: οἰμώζειν τὶ Α 20-21. τοιούτου τέλους τυχόντα Μ: τοιούτου τυχόντα τέλους ΝΠΒ: τοιούτου τυχόντα Α: 21. μάλ' Μ: μάλα ΝΠΒΑ

τουτουὶ γένους καὶ τῆς κοινῆς ταύτης τῶν Ἑλλήνων ἐστίας ἀγαθῆ μοίρα νυνὶ δικαίως τὴν βασιλείαν δεξάμενος, γενοῦ περὶ ἡμῶς ὡς εἰώθεις καὶ οἶος περὶ πάντας ἀνθρώπους ὁ μέγας βασιλεὺς ἐκεῖνος θεός, οὗ τὴν βασιλείαν ὅσαι ὥραι μιμούμενος καὶ
 5 πρὸς ἐκείνην ὡς οἶόν τε τὴν σὴν παρεξετάζων ἀρχὴν οὐκ ἔστιν ὅτ' οὐ νομίμως ἄγαν ὠφθῆς διωκηκῶς τὸ ὑπήκοον καὶ οἶον πολιτικῶς. Ὅρῳς ὅσοι τε τῶν ἐν τέλει καὶ ὅσον ἐν Πόλει σύστημα αὐτὴν τε ταύτην τὴν κοινήν τοῦ γένους ἐστίαν, ὃν εἶχομεν κοινὸν σωτῆρα καὶ πρῦτανιν ἀπολωλεκότας, εἰς σὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τεί-
 10 νειν καὶ μονονοῦ θεὸν ἄλλον ἐπὶ σωτηρίᾳ νυνὶ τῶν ὄλων ἐφρονηκότα νομίζειν. Τούτων ἀγαθῆ τύχη πατήρ τε ἅμα καὶ κυβερνήτης γενόμενος, τοὺς τῆς ἀρχῆς οἵακας βασιλικώτατα στρέφων, σῶζε μὲν ἅπαν ὑπήκοον, ἄλλοτε ἄλλως φερόμενον καὶ ὡς περ τινὰ ναῦν μάλα δεινῶς χειμαζόμενον κύμασί τε ἅμα καὶ ὅπερ ἔχει πληρώ-
 15 ματι, φάνηθι δὲ αὐτὸς σωτὴρ ἀπάντων καὶ κηδεμῶν καὶ οἶον τὸν τῆς Ἀλκμήνης γῆς ἀπάσης ἔφασαν Ἕλληνες. Σοὶ τε γὰρ ἐντεῦθεν ἀπάσης ὄρος εὐδαιμονίας προσγένοιτ' ἂν, ἡμεῖς τε εὖ ἔξομεν, ὑφ' οὗ παθεῖν ἐγρηῖν εὖ παθόντες καλῶς, οὓς οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἔδει κατὰ τὴν κοινήν τύχην ἀνθρώπων πταῖσαι καὶ δευτέρους βαρβά-
 20 ρων οὕτως ὀφθῆναι. Εἶρηκα.

1 τουτουὶ γένους ΠΒΑΜ: τούτου γένους μένοντος κενοῦ δι' ἐν γράμμα ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο λέξεων Ν 2. νυνὶ ΝΠΒΑ: καὶ Μ
 3. εἰώθεις ΠΒΑΜ: εἰώθεις Π 4. ὅσαι ΝΠΒΑ: καὶ ὅσαι Α
 7. τε ἔγραψα: τὲ Ξ ὅσοι Ξ: γραπτέον ὄσους; πόλει ΜΒ: πόλεσι ΝΠΑ: 8. αὐτὴν τε ΑΜ: αὐτὴν τὲ ΝΠΒ 10. θεὸν ΝΠΒΑ: θεὸν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θεός Μ ἄλλον ΝΒΑΜ: ἄλλον Π 12 βασιλικώτατα ΝΠΑΜ: βασικώτατα Π 13. ὡς περ
 τινὰ Π: ὡς πέρ τινα ΝΒΑΜ 14. ἔχει ΝΠΑΜ: ἔχει οὐδενὸς ἀνταποκρινομένου εἰς τὸ σημεῖον ἐν τῇ ᾠξ Α 15. κηδεμῶν ΝΒΑΜ: ∴ δεμῶν ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾠξ ∴ κη Π 16. ἀπάσης ΝΒΑΜ: ἀπάσης Β 17. ὄρος εὐδαιμονίας ΝΠΒΑ: εὐδαιμονίας ὄρος Μ τε ΠΑΜ: τὲ ΝΒ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ Η ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ
 ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΝ

Χρυσουῦν ἔφασαν γενέσθαι γένος ποτέ, Κρόνος ὅτ' οὐρανῶ ἐμ-
 βασίλευε, γένος μάλιστα μὲν οἶον χρυσοῦς τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἐν τῷ
 παντὶ διαπρέπον καὶ ὅσα κόσμος ἀνδρῖ, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ οἷς ἄλ-
 λως αὐτάρκες τὸ μακάριον γένοιτ' ἂν καὶ οὐκ ἄπο θείας πάνυ
 ζωῆς οὐδ' ἧς μοίρας εἴληχε τὸ δαιμόνιον. Ἐχρῆν γὰρ τὸ πρῶτον, 5
 οἶμαι, γενῶν τοιοῦτό πως προνοία κατεσκεύασθαι καὶ οἶον πόρρω
 μὲν εἶναι τοῦ σιδηροῦ, ἐγγύτατα δὲ τῷ πορρωτάτῳ τοῦ μηδενός
 ἢ φαύλου ἢ ὅτῳ φύσις κακία, καθάπερ ἑαυτῷ τάγαθόν. Εἰ μὲν οὖν
 ὄντα ταυτὶ ἢ ἄλλως τοῖς τῶν Μουσῶν κατόχοις χαριέντως περι-
 λοσόφηται, ἐκεῖνοί τε ἂν εἶδεῖεν καὶ οἷς οὐκ ὀλίγα μέλει τῶν 10
 ποιητῶν. Ἐγὼ δὲ, μέγιστε βασιλέων, σοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγαθῆ
 τύχῃ νυνὶ βεβασιλευκότος, χρυσουῦν μὲν ἀντικρυς γένος σκοπῶν

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Περικσιακῷ 1191, φ. 21^α-24^β, αἰῶνος ιε' (N),
 Παρισιακῷ 817, φ. 157^α-164^α, αἰῶνος ις' (Π), Βατικανικῷ 1089^A φ.
 132^α κ. ε', αἰῶνος ις' (B), Ἀμβροσιακῷ M 41 sup., φ. 63^β-74^β,
 αἰῶνος ιε' (A), Μαδριτεῖω 115 (4636), φ. 160^α-171^α, αἰῶνος ιε' (M).

Ἐπιγραφή Τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου - Παλαιολόγον NΠ: Τοῦ αὐτοῦ
 Ἰωάννου - Παλαιολόγον B: Τοῦ αὐτοῦ βασιλικὸς πρὸς Κων-
 σταντῖνον τὸν αὐτοκράτορα A: Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον
 βασιλικός M Ἐν τῷ B ἄνω νεωτέρῃ χειρὶ καὶ ταῦτα: Jesus Christus
 rex, κάτωθεν δ' αὐτῆς Ejusdem in Constantinum imperatorem.

1. γενέσθαι γένος NΠ: γένος γενέσθαι BAM 3. οὐχ
 ἥκιστα M: οὐχῆκιστα NΠBA 5. εἴληχε NΠBA: ἔλαχε M
 6. τοιοῦτό M: τοιοῦτον NΠBA 10. ἐκεῖνοί τε ἔγραψα: ἐκεῖνοι
 τὲ NBAM: ἐκεῖνον τὲ Π εἶδεῖεν M: οἶδεῖεν B: οἶδοῖεν NΠA
 μέλει NΠBA: μέλει ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μέλλει M

εὐρίσκω τοὺς ἡμετέρους, χρυσοῦς δ' αὖ χρόνους καὶ βίον οἷον ἦσαν
 ἐκεῖνοι, τᾶλλα δὲ πάντα χρυσᾶ, φαίην δ' ἂν καὶ χρυσοῦ παντὸς
 προτιμότερα. Τὸ γὰρ αὐτόν σε τῶν Ἑλλήνων ὡςπερ ἐκ μηχανῆς
 ἄρχοντα νῦν ὀφθῆναι, οὕτω θεοῦ κινουόντος καὶ βουλομένου, πάντα
 5 μὲν τὰγαθὰ κεκτημένον, πάντας δ' εὖ ποιεῖν προθυμούμενον μη-
 δέν τε ἄλλο προὔργου πεποιημένον ἢ τὴν τοῦ γένους ὅσαι ὤραι
 κηδεμονίαν καὶ οἷς ἂν ἀμείνους βαρβάρων ὀφθεῖεν Ἑλληνας οὐ
 χρυσοῦν, οἶμοι, βίον οὐδ' ὅσα μόνον ἐκείνου πέρι τοῖς ποιηταῖς
 ἐξυμνήθη, ἀλλ' ὅτι περ εὐδαιμονίας κεφάλαιον καὶ ὀτιοῦν ἐν οὐσι
 10 χρυστὸν ἐς τὸν ἡμέτερον βίον εἰσάγει. Πολὺ γὰρ μᾶλλον εὐτυχία
 τῷ ὄντι ξυνόντων οἱ νυνὶ χρόνοι ἢ ὅτε τρεῖς τοῦ ἔτους καρπὸν ἀν-
 θρώποις αὐτομάτῃ ζείδωρος ἔφερεν ἄρουρα, τοῦτο μὲν ὅτι οὐχ
 οὕτως ἡδέα δοκεῖ τὰ πρὸ τῶν οὐχ ἡδέων χρυστὰ, τοῦτο δ' ὅτι
 καὶ πλείω τὰ παρ' ἡμῖν ἀγαθὰ, φαίην δ' ἂν καὶ ἀμείνω καὶ μᾶλ-
 15 λον ἀνθρώποις προσήκοντα. Τίνα δὴ, τίνα; Σοὶ μὲν, δι' οὗ πᾶσιν
 ἡμῖν ἐκτῆθη τὰ κάλλιστα, γένος ἅπαν Ἑλλήνων διὰ ταῦτα χάριν
 εἰσόμεθα, ἡμῖν δὲ αὐτοῖς ἱεράν νυνὶ πανηγυριν ξυστησάμενοι,
 πολὺ μείζω προσπορισόμεθα κροτοῦντες καὶ παιανίζοντες ἡδονὴν
 ἢ πάσας ὁποιαστινασοῦν ἑορτὰς τε καὶ πανηγύρεις ἄγοντες ἕτεροι.
 20 Ἡ σὲ μὲν στεφανωτέον στεφάνῳ οὐχ οἷός ποτε χρυσῷ καὶ λίθοις

2. τᾶλλά ἔγραψα: τᾶλλα NΠAM: τ'ἄλλα B 3. προτιμότερα NΠBA: προτιμότερα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος προτιμότερα M 5 δ' M: δὲ NΠBA 6. προὔργου ἔγραψα: προὔργου E 7. κηδεμονίαν ΠBAM: κηδαιμονίαν N
 8. πέρι τοῖς ΠBAM: περιτοῖς N 9. ἐξυμνήθη ΠBAM: ἐξυμνήσθη N ὀτιοῦν ΠBAM: οτιοῦν N 10. ἐς NΠBA: εἰς M
 11. τῷ ὄντι N: τωόντι BAM: τῶόντι Π 13. ἡδέα NΠBA: ἡδέα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἡδέα M 14. τὰ NΠBA: τῶν M
 18. μείζω NΠBA: μείζω ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μείζων M
 19. ἑορτὰς AM: ἑορτὰς NΠB 20. μὲν NΠB: μὲν γὰρ AM
 στεφανωτέον NBAM: λείπει Π οἷός ποτε ἔγραψα: οἷος ποτὲ E

ἢ ἄνθεσι γένοιτ' ἄν, ἀλλ' οἷον ἐκ λόγων πλέκουσι Χάριτες· ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς περιστάντας ἄδειν χρεῶν οἷς αὐτὸς τε ἅμα καὶ ὁ ἄριστος κεκόσμηται βασιλεὺς, ὡς οὐδὲν ὄν τῶν πάντων βέλτιον οὐδ' ἐφ' ᾧ μᾶλλον ἄν τις ἡσθείῃ ἢ βασιλείαν ὑπογράφεσθαι λόγῳ, δι' ἧς εὖ ἔχουσι πόλεις, τό τε χρυσοῦν αὖ πάλιν ἐπανήκει νῦν γένος. 5
Καὶ δὴ ῥητέον οὐχ ὅσα δεῖ οὐδ' οἷα δεδυνήμεθά τε καὶ βεβουλήμεθα, ἀλλ' οἷα ἄν τῷ καιρῷ προσφορώτατα γένοιτ' ἄν καὶ ὧν λεχθέντων οὐτ' ἀδολεσχίας φευξόμεθα κόρον τε οὐδένα ταῖς ἀκοαῖς προξενήσομεν.

Οὐκ ὀλίγων οὖν ὄντων οἷς ἄνθρωποι κατὰ τε πόλεις καὶ ἔθνη 10 τὸν σφῶν αὐτῶν ὅπωςδηποτοῦν διατάττονται βίον, βασιλείας οὐκ ἔστιν ἐν οὐδὲν, οἶμαι, θειότερόν τε καὶ ὑψηλότερον. Τό τε γὰρ πλῆθος ἅπαν οὐκ ἀστασίαστον, εἰ μὴ πρὸς ἐν ὅλως ἀνάγεσθαι δύναίτο, τό τε μὴ πλείους ἐνὸς τοὺς ἀρίστους ἐν πολιτείαις εἶναι μίμημα θεῖον τῷ ὄντι καὶ οὐκ ἄπο τῆς ἐν τῷ παντὶ ξυμφωνίας 15 καὶ τάξεως. Εἰ δ' ἐκεῖνό γε πόλις ὅπερ τὸ πᾶν, κάκεῖνο ἄν εἴη τὸ πρὸς ὃ πόλις ἐς ὅπερ τὸ πᾶν· ἐν δὲ ἐκεῖνο καὶ τῶν ὄντων δῆπου τὸ ἄριστον. Καὶ μὴν πολιτεία τῆς τοῦ παντός, οἶμαι, διακοσμήσεως μίμημα· μιμεῖται γὰρ ἢ τέχνη τὴν φύσιν καὶ νοῦς ὁ πράττων τὸν ἐπιστήμονα. Σειρὰ δὲ τὰ ὄντα καὶ ἄλλο ἄλλου τελεώτερόν 20 τε καὶ τιμιώτερον, ἕως ἄν ἐς αὐτό τις ἤκων ἐστήξῃ, τῶν ὄντων ἀπάντων τὸ τελεώτατον. Ἄνιόντι μὲν γὰρ, ἐξ οὗ μὲν εὐθύς γέ-

3. κεκόσμηται ΝΠΑΜ: κεκόσμηται ἀλλ' οὐδὲν ἀνταποκρίνεται ἐν τῇ ᾧ εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον Β 5. ἐπανήκει ΝΠΒΑ: ἐπανήκε Μ νῦν ΝΒΑΜ: ἦν Π 6. οὐχ ΝΒΑΜ: οὐχ' Π 7. γένοιτ' ΝΠΒΑ: γένοιτ' Μ 8. τε Α: τὲ ΝΠΒΜ: 9. προξενήσομεν ΝΠΒΑ: προξενήσομεν ἐκ τοῦ προξενήσομαι Μ 11. ὅπωςδηποτοῦν ΝΠΒΑ: ὅπωςδηποτοῦν ἐκ τοῦ ὅπωςδήποτοῦν Μ

14. δύναίτο ΠΒΑΜ: δύνατο Ν ἐνὸς ΝΒΑΜ: ἐνὸς Π 15. τῷ ὄντι ἔγραψα: τῶόντι Ν: τῶόντι ΠΒΑΜ 16. ἐκεῖνό ἔγραψα: ἐκεῖνο Ξ κάκεῖνο ΝΠΒΜ: κάκεῖο Α 22. ἀπάντων ΝΒΑΜ: ἀπάντων Π τελεώτατον ΝΠΒΑ: τελεώτατον ἐκ τοῦ τελεώτερον οὗ μὲν ΝΒΑΜ: οὗ Ἄ ἐν τῷ κειμένῳ, μὲν ἐν τῇ ᾧ Π

νοίτ' ἂν αὐτῷ τὸ μὴ ὄν ἢ ὅπερ ἐν οὖσι ταύτων ἐκείνω νενόμισται, πρὸς ὃ δὲ ἐκείνο, μεθ' ὃ τῶν ὄντων ἐν οὐδὲν τελεώτερον· κατιόντι δ' αὖ πάλιν, ἐξ οὗ μὲν τουτί, πρὸς ὃ δ' αὖ ἐκείνο, τό γε μὴ ὄν, εἰ πρὸς τὰ ὄντα ἀντεξετάζοιτο. Οὐκοῦν κἀνταῦθα βασιλεία μὲν ἂν 5 εἴη τῶν ἐν πόλει πάντων τὸ τελεώτατον, ἄλλα δ' ἂν ἄλλως ἔχοιεν τῷ ἐξ αὐτῆς ἀποστήματι· καὶ πολιτεύοιτο δ' ἂν οὕτως τὰ ἐν τῇ πόλει καλῶς, ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ὄντα πολιτεύεσθαι βούλεται· ἐς ταῦτο δ' οἶμαι φέρον ἐστὶ καὶ ὅπερ ἐξύμνησεν ὁ τοῦ Μέλητος Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, λέγων, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεὺς, ᾧ 10 ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σοφίσι βουλευῆσιν. Ἄλλως γὰρ ὁμοῦ χρήματα πάντα ἂν γένοιτο καὶ τάξις μὲν οὐδαμοῦ, ἀταξία δὲ πανταχοῦ, ἄνω καὶ κάτω τὰ τῶν ἀνθρώπων ἄγουσά τε καὶ φέρουσα. Εἰ δ' ἀριθμὸς μὲν τὰ ὄντα ὅσα τε φύσει καὶ ὅσα τέχνη ξυνίσταται, ἀρχὴ δ' ἐκείνου τὸ 15 ἐν, ἐξ οὗ τε αὐτῷ τὸ εἶναι τό τε πέρατι χρῆσθαι καὶ οὐ μὴ παρόντος οὐδ' ἂν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν εἴη οὐδέ τι τῶν ἐκείνου μερῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἄνευ ἐνὸς τοῦ πρώτου τῶν ὄντων ἂν τι ξυσταίη οὐδ' ὧν ἢ τέχνη τὸ αἴτιον, ἀλλ' ἦτοι αὐτό τι ἂν εἴη μὴ ὄν ἢ αὐτόματον γένοιτο.

20 Χωρὶς δὲ τούτων, ἐν ἐνὶ μὲν ὄντα τὰ ὄντα καὶ τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα λόγου σώζεται τε ἅμα καὶ τελεώτερα λέγεται, πληθυνόμενα δὲ ἄλλως καὶ τοῦ ἐνὸς ἐκπεσόντα δεῖται μὲν τοῦ ἐνὸς,

1. ταύτων ἔγραψα: ταυτὸν Ξ νενόμισται NBAM: ἐνόμισται Π 2. δὲ NIIBA: δὴ M 3. τουτί NIIBA: τουτί ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ταυτὶ M 4. κἀνταῦθα βασιλεία NIIBA: κἀνταῦθα βασιλείας M 6. τὰ NBAM: λείπει Π 7. ταῦτο NIIBA: ταυτὸ BM 8. ἐστὶ NBAM: ἐστὶν Π 9. ᾧ PIIBAM: ὧς N 10. σκῆπτρόν ἔγραψα: σκῆπτρον Ξ τ' ἠδὲ IIBA: τῆ 11. ἠδὲ N: ἠδὲ M 14. ὅσα IIAM: ὅσα NB ξυνίσταται NIIBA: καθίσταται M 16. τὴν ἀρχὴν NIIM: τὴν ἀρχὴν BA 18. τὸ NIIBM: το A 22. ἄλλως NIIBM: ἄλλως A ἐνὸς NMA: ἐνὸς Π

ὡςθ' ὄλως τῶν ὄντων ὑπάρχειν, ἐκείνου δὲ ἀμαρτόντα τοῦ τε χο-
 ροῦ τῶν ὄντων ἐκπίπτει καὶ οὐκέτ' ἐστὶν ἐξαίφνης οἰχόμενα.
 Ὅλως δὲ σώματι μὲν ζώου πᾶν ὀτιοῦν πλῆθος ἔοικε, βασιλεία δὲ
 κεφαλῇ ἢ ὅ τι κεφαλῆς πρότερον. Ἐκ τε γὰρ ἐκείνης μιᾶς οὔσης
 ἦν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις τῷ παντὶ πρόζεστι δύναμις, καὶ ζῆ μὲν ἐν- 5
 τεῦθεν τοῦ ζώου πᾶν ὀτιοῦν, ἐργάζεται δὲ ἐκείνοις ἃ ἂν ἐκάστω
 παρὰ τοῦ πρώτου προσῆι, ἔκ τε βασιλείας αὐτῆς, μιᾶς μὲν καὶ
 αὐτῆς οὔσης, πάντα δὲ δυναμένης, εὖ μὲν ἔχουσι πόλεις καὶ δε-
 ξιώτατα πολιτεύονται, οἷς δ' ἂν αὐταῖς ἐκεῖνο προσγένοιτο, ταυτὶ
 δὲ ἅπαντα δαιμονίως πανταχοῦ φοιτᾷ παρ' αὐτῆς, καὶ γίνεται 10
 τῷ ὄντι βασιλεία ταῖς πόλεσιν οἷον καρδίᾳ τῷ ζῳῷ ἢ ἥλιος τῷ
 παντὶ, φαίην δ' ἂν καὶ οἷον θεὸς τῷ γε ζύμπαντι. Ταῦτά τοι γρη-
 γορεῖ μὲν ἐς αἰὲν βασιλεία καὶ τοσοῦτον κήδετα τῶν ὑφ' αὐτὴν
 χωρῶν τε καὶ πόλεων, ὅσον νηὸς κυβερνήτης, μᾶλλον δέ τι καὶ
 πλέον, ὅσον ἐκείνῳ μὲν ἔργον ἢ σωτηρία μόνον τῶν ἐμπλεόντων, 15
 βασιλεία δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείω σοφίζεται, μείζω
 δῆλα δὴ καὶ θεϊότερα· σκοπεῖ δὲ ὅσαι ὥραι ὅπως ἂν εὖ ἅπασι γέ-
 νοιτο, τίθησὶ τε νόμους καὶ δικάζει κοσμίως, καὶ οὓς μὲν σπου-
 δαίους ἔχειν ὄρᾳ, τούτους ἀσπάζεται καὶ τιμᾷ, οἱ δ' ἂν οὐ πόρρω
 καχίας εἶεν, τούτους βδελύττεται καὶ κολάζει, χαίρει τε εὖ ποιούσα 20
 μᾶλλον ἢ ὅτῳ ἂν τὸ εὖ παθεῖν γένοιτο. Εἴθ' ἰππικὴν μὲν καὶ κυ-

2. οὐκέτ' ἐστὶν NBA: οὐκέτ' ἐστὶν M: οὐκέστιν Π

3. ὀτιοῦν NBAM: ὀτιοῦν Π 5. τις NΠBM: τις A

6. ἃ NΠBA: ὃ M 11. τῷ ὄντι ἔγραψα: τῶν ὄντι N: τῶν ὄντι
 ΠBAM 12. ταῦτά NΠBA: ταῦτα M 13. ἐς αἰὲν NΠBA:
 ἐσαεὶ M αὐτὴν ΠBA: αὐτὴν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτῆ M:
 αὐτὴν N 14. τε NΠBA: τὲ M νηὸς NΠA: νηὸς ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος νηῶν B: νεῶς M 15. μόνον M: μόνη NΠBA

17. δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ E ὥραι NBM: ὥραι ΠA
 ἂν ΠB: λείπει NAM 18-19. σπουδαίους M: σπουδαίως
 NΠBA 20. τε ἔγραψα: τὲ E 21. τὸ NBAM: λείπει Π
 μὲν NBAM: μὴν Π

βερνητικὴν καὶ ὅσαι περ ἐκάστης ἐφροσθήκασιν ἐπιστῆμαι σπου-
 δαῖα καλῶς ποιοῦντες νομίζομεν καὶ χρηστὰ, ὅτι περ ἢ μὲν ἵππους,
 ἢ δ' ἐμπόρους, ἢ δ' ἄλλο τι σώζει τῶν ὄντων καὶ τὸν ἡμέτερον
 βίον διακονοῦσα κοσμεῖ· δεῖται γὰρ οὐχ ἐνὸς μόνου ὁ βίος, ὡς
 5 ἔοικεν, οὐδὲ δυοῖν ἢ τριῶν, ἀλλ' ὅσοις αὐτό τι ὄν ἀτελέστατον
 αὐταρκέστατον γένοιτ' ἄν. Βασιλείαν δὲ οἷς οὐ τοῦ εἶναι μόνον
 ἔθνεσιν ὅλοις καὶ ὅλαις πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εἶναι ταύτη περι-
 στικ, ἅπαντα μὲν οὔσαν τῷ πάντα ποιεῖν δεδυνῆσθαι, μηδενὸς δὲ
 ὄντος τῶν ἀγαθῶν, ὅπερ ἂν ἄνευ τῆς ἐξ αὐτῆς προνοίας ἐς τὸν
 10 τῶν ἀνθρώπων βίον φοιτήσοι, τί νομιστέον ἢ τίσι κοσμητέον
 ὀνόμασιν, ἢ δῆλον ὅτι χρῆμα θεϊότατον καὶ οἷς τὸ πρῶτον
 αἴτιον αἴτιον ὀνομάζεται; Τῶν τε γὰρ ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων,
 οἷς αὐτοῖς ἀμηγέπη θεῷ παραπλησίως εἶναι σπουδῆ, βασιλεία
 δῆπου τὸ ἄριστον καὶ ὧ μάλιστα ἂν εἴη τάγαθοῦ ἐφικέσθαι. Ἐκεῖνο
 15 γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ὅπερ θεὸς ἐν φύσει καὶ τῷ παντί,
 ἢ τε διὰ πάντων ἤκουσα τοῦ βασιλέως προμήθεια, δι' ἧς τὰ τῶν
 ὑπηκόων εὔ ἄγαν ἔχει καὶ σώζεται πράγματα, αὐτῆς ἀντικρυς
 μίμημα τῆς θείας προνοίας, ἢ διὰ παντὸς ἐφικνουμένη τοῦ γε
 παντὸς οὐδὲν ἔξω τοῦ κοινοῦ λόγου τῶν ὄντων ἔῃ, οὐδ' ἔνια μὲν
 20 εὐνοία τινὶ διατελοῦσα τηρεῖ, ἐνίοις δὲ ἂν ὧσιν ἄχθεται καὶ
 φθονεῖ, ἀλλὰ, πάντων ἐπιεικῶς δῆπου προνοουμένη, πάνθ' ὁμοίως

1. περ ΠΒΑΜ: παρ Ν ἐκάστοις Π: ἐκάστοις μετὰ διάξε-
 σιν Ν: ἐκάστης ΒΑΜ 3. δ Μ: δὲ ΝΠΒΑ ἢ ΝΠΒ: ἢ ΑΜ
 ἄλλο ΠΑΜ: ἄλλό ΝΒ 4. ἐνὸς ΝΒΜΑ: ἐνὸς Π μόνου Μ:
 μόνον ΝΠΒΑ 6 αὐταρκέστατον ΝΒΑΜ: ἀταρκέστατον Π
 9. ἀγαθῶν ΝΒΑΜ: ἀγαθῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀγαθὸν
 10. φοιτήσοι ΝΠΒ: φοιτήσει ΑΜ 11. δῆλον ὅτι ΝΠΒΜ:
 δηλονότι Α πρῶτον ΝΠΒ: πρότερον ΑΜ 12. αἴτιον αἴτιον Μ:
 αἴτιον αἴτιον Α: αἴτιον ΝΠΒ 13. αὐτοῖς ΝΠΒΑ: αὐτῆς Μ
 ἀμηγέπη ΝΠΒ: ἀμηγέπη ΑΜ 14. τάγαθοῦ ΝΒΑΜ:
 τὰγαθοῦ Π 15. ἐν τοῖς ΝΠΒΑ: λείπει πΜ 18. διὰ ΝΠΒΜ:
 δια Α τοῦ γε ΝΠΒΑ: γε τοῦ Μ 21. πάντων ΝΠΒ: πάντοτε ΑΜ

λόγω τινὶ φυλάττειν ἐθέλει καὶ εὖ ποιεῖν ἐπὶ προφάσει μὲν ὄλως οὐδεμιᾶ, οὐδ' ὅπως ἂν χάριν αὐτῇ τὰ σωζόμενα τῆς σφῶν αὐτῶν σωτηρίας καὶ ὧν ἀπέναντι ὡς πρὸς τρόπου τοῖς εὖ παθοῦσιν ἡντινοῦν ἀπομνημονεῦοι, μόνῳ δὲ δήπου τῷ οὕτως! πεφυκέναι καὶ ὅπερ ἔχει ξύμφυτον ἀγαθῷ. Δι' ἃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐποιίας ὁ 5 τρόπος, πάσας ἄλλας ὁποιαστυνασοῦν νικῶν ἀξιώματι, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν οὐ τὴν ὑπερβολὴν ὅση τις ἐστὶ τῆς διὰ πάντων ὅσαι ὥραι διηκούσης προνοίας ἐνδείκνυται. Οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τι πατέρες υἱέσι, βασιλεία τοῖς ὑπηκόοις, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τι τῶν ἀκριβεστέρων εἰπεῖν, ἐφάμιλλα ταῦτα ἀλλήλοις, οἶμαι, θεός, πατήρ τε καὶ βα- 10 σιλεὺς, πλὴν εἰ μὴ τῷ τρόπῳ διοίσει ἢ τῇ λαχούσῃ τὰ ὄντα τάξει καὶ ὅσον ἂν ἐκάστῳ τῶν ὑφ' αὐτὰ προσγένοιτ' ἂν ἀριθμοῦ. Οὐκοῦν ὅσα ἂν παρὰ γονέων υἱέσιν ἐθέλοι γίγνεσθαι, τοσαῦτα παρὰ βασιλέως τοῖς ὑπηκόοις καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐνοίας, φαίην δ' ἂν καὶ ἀμείνωνος, ὅσῳ τὸ εὖ εἶναι τοῦ εἶναι καὶ τὸ κοινῇ πράττειν εὖ τοῦ 15 ἰδίᾳ θεϊότερον· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πλείω τοῖς ὑπηκόοις τὰ παρ' αὐτῆς ἢ ὅσα παρὰ τῶν φυσάντων ἐκείνοις, ὡσπερ, οἶμαι, καὶ πλείω τὰ παρὰ τῆς προνοίας ἢ τῆς βασιλείας εὐρήσει τις ἐξετάζων. Ὅσα γὰρ πατήρ, ὡς εἴρηται, τοσαῦτα καὶ βασιλεὺς καὶ ὅσα περ οὗτος, ἐκεῖνα δὴ καὶ θεός. Οὐ μὴν ὅσα ἂν ἐκεῖνος, 20 τοσαῦτα ποιήσοι καὶ βασιλεὺς, οὐδ' ὅσα περ οὗτος, ταῦτα ἂν καὶ πατήρ. Γίγνεται γὰρ ὡς περιεχόμενά τε καὶ περιέχοντα, καὶ γέ-

2. οὐδεμιᾶ ΝΠΒΜ: οὐδὲ μιᾶ Α 3. πρὸς ΝΠΒΑ: πρὸ Μ
 3-4. ἡντινοῦν ΝΒΑΜ: ἡντινοῦν Π 7. ὅση Μ: ὅση ΝΠΒΑ
 ἐστὶ ΝΠΒΑ: ἐστὶ Μ 8. διηκούσης ΝΒΑΜ: διηκούσας Π
 ἐνδείκνυται ΝΠΒΑ: ἐνδείκνυται ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
 ἐνδείκνυτε Μ 9. τι ΝΠΒΑ: λείπει Μ 12. αὐτὰ ΝΠΒΑ: αὐτὰ
 ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτὰ Μ 13. ἐθέλοι ἔγραψα: ἐθέλει Ξ
 14-16. καὶ μετὰ - ὑπηκόοις ΠΒΑΜ: λείπουσι Ν 17. αὐτῆς
 ΝΠΒΜ: αὐτῆς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτοῖς Α 18. τις Μ:
 τις ΝΒΑ: τῆς Π 21. ποιήσοι ΝΠΒ: ποιήσει ΑΜ 22. γί-
 γνεται ΝΠΒΜ: γίνε^γται Α

νοιτο δ' ἂν διὰ ταῦτα θεὸς μὲν βασιλείας, βασιλεία δὲ γονέως
ιδέα τε καὶ παράδειγμα.

Τοιοῦτον, ὦ μέγιστε βασιλεῦ, ἡ βασιλεία χρῆμα τῷ βίῳ καὶ
οὕτω ταύτη μάλιστα πάντων τὰ τῶν ἀνθρώπων σώζεται πρά-
5 γματα. Εἰ δὲ τῷ ταῦτα μὲν οὐκ ἀρέσκει τῶν ἐπὶ σοφίᾳ γνωρίμων,
ἄλλην δὲ τινα πόλιν οἰκίζει καὶ πολιτείαν ἐς τὸν βίον εἰσάγει,
εὐδαίμονά τε καὶ σοφὴν, ὡς ἐνόμιζεν, ἐσομένην, στέψαντες αὐτὸν
ἐρίῳ καὶ καταχέαντες μύρω, παρ' ἄλλοις ἐάσωμεν οἴχεσθαι,
καθάπερ αὐτὸς περὶ τὸν Ὅμηρον ἀπεφήνατο, μὴ μεταδιδούς
10 αὐτῷ τῆς αὐτοῦ πόλεώς τε καὶ ἦν ἐν ψυχῇ μόνη ξυνεστήσατο
πολιτείαν. Ἄμεινον γὰρ ἐπομένους, οἶμαι, τῷ ξύμπαντι λόγῳ καὶ
ἦν τὸ πρῶτον ἐν οὖσιν οὐκ ἄνευ σοφίας ἐν τῷ παντὶ ξυνέθηκεν
ἀρμονίαν ἔξω δοκεῖν ἐνίοις ἀμηγέπη τοῦ λόγου φέρεσθαι ἢ τῶν
φιλῶν ἐχομένους πραγμάτων καὶ ὧν αἰτία μόνη ψυχὴ σοφοῦς ἐν-
15 τεῦθεν νομίζεσθαι τὰ τε θεῖα τὰ τε ἀνθρώπινα. Τὸ μὲν γὰρ ἐστι,
παραδείγματι χρωμένοις τῷ κρείττονι, μὴ ἄνευ λόγου ποιεῖν, τὸ
δὲ τοῦ λόγου τῶν ὄντων οὐ πάνυ τοι φροντιστέον, ἡγησαμένους οἷς
μέτρον ὁ λόγος αὐτὸς ἐφέστηκεν ἡμῖν αὐτοῖς μόνοις πείθεσθαι
μηδὲ τὰ πλεῖστα πιστευομένοις καὶ ὅσα ἂν ἐν ψυχῇ μόνη γένοιτο.
20 Ἄλλὰ δὴ τίνοι καὶ ποῖῳ ποτὲ ἀνθρώπων τὸ τοιοῦτον προσγε-
νόμενον σχῆμα αὐτὸ μὲν μήθ' αὐτοῦ μήτ' ἄλλου του τῶν ἀπάν-
των ἂν χειρὸν ὀφθείη, ἡμᾶς δὲ αὐτοῦς μὴ ὅτι γε σεσωκὸς, ἀλλὰ

1. διὰ ΝΠΒΜ: δια Α 2. τε ΑΜ: τὲ ΝΠΒ 7. ἐνόμιζεν
NBAM: ἐνόμιζεν Π στέψαντες ΝΠΒΑ: στέψαντες ἐκ τοῦ τὸ
πρῶτον γραφέντος στρέψαντες Μ 8. ἐάσωμεν ΑΜ: ἐάσομεν NB:
ἐ^άσομεν Π 10. αὐτοῦ Μ: αὐτοῦ ΝΠΒΑ 11. ἐπομένους
NBAM: ἐπομένους Π 13. ἀμηγέπη NBAM: ἀμηγέπη Π
18. μόνοις ΝΠΒΑ: λείπει Μ 19. μηδὲ ἔγραψα; μηδὲ Ε
20. ποτὲ ΝΠΒΑ: ποτε Μ 21. ἄλλου ἔγραψα: ἀλλοῦ Ε
22. μὴ ὅτι ἔγραψα: μνότι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μνότι Μ:
μνότι Ν: μνότι ΠΒΑ γε NBΠΜ: λείπει Α σεσωκῶς
ΝΠΒΑ: σεσωκὸς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος σεσωκῶς Μ

δὴ καὶ εὖ ποιοῦν εἰκότως ἂν εἶη, πάντα μὲν ἔχον οἷς τοῦ προσή-
 κοντος αὐτῷ γένοιτ' ἂν σχήματος, πάντα δὲ ἐργαζόμενον οἷς ἐθνῶν
 τε καὶ πόλεων καὶ ἀπλῶς τοῦ ξύμπαντος οἷόν τέ ἐστι προνοεῖσθαι.
 Οὐδὲ γὰρ ἅπαντος, οἶμαι, τηλικουτόν τι χρῆμα, τὴν βασιλείαν,
 δεξάμενον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων φροντίζειν κάκεῖνο παρ' αὐτοῖς 5
 εἶναι καὶ σώζειν ὅπερ ἐν ἵπποις ἡνίοχος καὶ ἐν νηὶ κυβερνήτης ἢ
 ἄλλος ἄλλο τι μάλιστα παραπλήσιον, ἀλλ' ὧ ἂν αἰ τοῦ Διὸς
 προσηγοραὶ ξύμπασαι γένοιτο μόναι τῶν ἄλλων, ἐπιεικῶς τὸ
 βασιλέως ἦθος καὶ τὴν βασιλικὴν διάθεσιν παριστᾶσαι.

Τὸν δὴ τοιοῦτον, ὧ ἂν μάλιστα γνησίως ἡ βασιλεία προσῆι, 10
 λόγῳ μὲν αὐτὸς ἡμῖν ἀμνητέπη δεικνύειν ἐπιχειρῶ, τὰ ἦθη τε αὐ-
 τοῦ καὶ τὴν διάθεσιν οἷα τις ἐν βραχεῖ παραλαμβάνων ὡς ἔνεστιν.
 Ὅρατε δὲ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἄνευ ἀγαθῆς ἡμετέρας
 τύχης ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου τοῦδε καθήμενον. Ὁ γὰρ αὐτὸς
 ἡμῖν ἀνδριάς τοῦ χρηστοῦ βασιλέως ὅστις ποτὲ γένοιτ' ἂν καὶ ὄν 15
 ὡς βασιλέα χρηστὸν αὖ πάλιν ἐγκωμιάζειν αἰρούμεθα, ὥσθ' ὅσα
 ἂν εἴποι τις περὶ τοῦ βασιλέως ἡμῖν, τσαῦτα ἂν εἶη καὶ περὶ τοῦ
 χρηστοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδριάντος, λέγω, δεδηλωκώς, ὡσπερ
 ὅσα γε καὶ περὶ ἐκείνου, τσαῦτα ἂν ἔχοι λέγειν καὶ περὶ τοῦδε.

2. αὐτῷ NBA: αὐτῷ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτῷ M:
 αὐτῷ Π 3. ἀπλῶς AM: ἀπῶς NB: ἀπῶς Π τέ BM: τε NΠA
 προνοεῖσθαι ΠAM: προνοεῖσθαι ἐκ τοῦ πρῶτον γραφέντος προ-
 θεῖσθαι B: προνθεῖσθαι N 5. ὑπὲρ NBAM: ὑπερ Π 7. ἄλλο
 NΠB: ἄλλό AM 10. μάλισα τῶν γραμμάτων ις γραφέντων ἐπὶ
 ἐτέρων διεσβεσμένων μέλανι, διὸ ἐπανελήφθη καὶ πάλιν ἐν τῇ ὧα λι M:
 μάλα NBA: μάλα πρὸ δὲ αὐτοῦ διεσβεσμένον μᾶλλον ὅπερ ἤρχισε
 διορθόνων εἰς μάλλα Π 11 ἀμνητέπη NBAM: ἀμνητέπη Π τε A:
 τὲ NΠBM 12. οἷα ἔγραψα: οἷά M: οἷα NΠBA 15. ὅστις
 ποτὲ ἔγραψα: ὅστις ποτε Ξ 16. αἰρούμεθα ΠBAM: αἰρού-
 μεθα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αἰρούμεθα N 17. τσαῦτα
 NΠAM: τσαῦτα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τῶσαῦτα B
 18. λέγω NΠB: λείπει AM 19. ἔχοι NΠAM: ἔχοι ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος ἔχει B λέγειν NΠB: λείπει AM

Ἔστι τοίνυν ὁ βασιλεὺς πρῶτον μὲν περὶ θεὸν εὐσεβῆς καὶ παντὸς οὐτινοσοῦν ἄλλου τῶν ὄντων τὸ δαιμόνιον προτιμῶν, τὴν περὶ αὐτὸ θεραπείαν καὶ ἐπιμέλειαν αὐτῆς κρηπίδα καὶ βάσιν τῆς βασιλείας ἡγούμενος. Οἷς μὲν γὰρ βασιλείας ιδέαν τε καὶ παρά-
 5 δειγμα τὸ δαιμόνιον οἶδεν, ἐξομοιοῦν ἑαυτὸν ὡς οἶόν τε τῷ κρείττονι βούλεται, οἷς δὲ ἐν οὐδὲν οὐδ' ὅπωςτιοῦν οὐχ οἶόν τε γενέσθαι μὴ τῆς ἐκεῖθεν ξυνεφαπτομένης ῥοπῆς, οὕτω τοι τῇ προνοίᾳ προσέχειν ἐθέλει τὸν νοῦν, ὡς μηδὲ ἐν αὐτῷ τῶν κατωρθωμένων, ἀλλὰ θεῷ περιάπτειν. Δυοῖν δὲ ἐκείνοιν φιλία ἂν ξυσταίῃ τῷ βα-
 10 σιλεῖ καὶ θεραπεία περὶ τὸ κρεῖττον. Μετὰ δὲ τοῦτο χρυσέας οὕτως εὐτυχεῖ θαλάμῳ κίονας ὑποστήσας, ὡς ἔφη τις, οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἂν οὐ χρήσαιτο τῶν καλλίστων, τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, νῦν μὲν ἑαυτὸν ὡστινοσοῦν ἀρετῆς ιδέαν παρασκευάζων καὶ πρὸς ὃ βλέπειν ἔχοντες ἕκαστοι βελτίους ἂν γένοιντο. Νῦν δὲ πάνθ' ὅσα ἂν
 15 εἰπεῖν ἔχοι τις ἐπιτηδεύως διεξερχόμενος οἷς ὁ τῶν ὑπηκόων ἀμείνων αἰεὶ γιγνόμενος βίος μάλιστ' ἂν εἴη θορύβου πόρρω παντὸς καὶ ἦν ἐν πόλεσιν ἀταξίαν καὶ στάσιν ἢ πάντα καλῶς ποιοῦσα ταύτην εἴωθεν ἔρις, ταῦτά τοι παντὶ μὲν ἐσμῷ κοσμεῖται τῶν ἀρετῶν, ἀπάσης δὲ ἡστινοσοῦν ἐνεργείας ἀρίστης αὐτὸς ἐστὶν αἴτιος, ἐν τε

2. οὐτινοσοῦν NBAM: οὐτινοσοῦν Π τῶν ὄντων τὸ δαιμόνιον NΠBA: τὸ θεῖον M 3 κρηπίδα M: κρηπίδα NΠBM

4. ἡγούμενος NBAM: ἡγούμενος Π τε A: τὲ NΠAM

5. δαιμόνιον NΠBA: θεῖον M 6. οἶόν NΠBM: οἶον A

7. ἐκεῖθεν NΠBM: κεῖθεν A ^ε τοι NΠBA: λείπει M
 τῇ ΠBAM: τῆ N 8. μηδὲ ἐν ἔγραφα: μηδεὲν NΠBA:
 μηδὲν M αὐτῷ Π: αὐτῷ NBAM 9. ἀλλὰ ΠBAM: ἀλλὰ N
 ἐκείνοι NΠBA: ἐκεῖνοι Π φιλία NBAM: φιλίαν Π

10. κρεῖττον NΠBA: ^{κρεῖττον} θεῖον M 11. τις NΠBM: τίς A

16. γιγνόμενος NΠBA: γινόμενος M μάλιστ' AM:
 μάλιστα NΠB 19. ἐν τε AM: ἐν τὲ NΠB

οὐδέν ἐστι τῶν ἀπάντων, ὁ γεγονὸς μὲν ὑπ' αὐτοῦ μὴ οὐ τῶν σπουδαίων ἂν εἶη, παρεθὲν δὲ αὐτίκα μὴ οὐ τῶν φαύλων ἂν δόξοι. Σωφροσύνην μὲν γὰρ οὕτως ἀσπάζεται κομιδῇ ὡς μηδενὶ δήπου τῶν φαινομένων ἡδέων ἠττᾶσθαι· ἄτοπον γὰρ τοῖς ὅλοις νενόμικεν, εἰ ὃν ἀήττητον ἐχρῆν εἶναι δικαίως, οὗτος ὡσπερ ἀνδράποδον 5 ὑπὸ τῶν ἡδέων ἄγοιτό τε καὶ φέροιτο, καὶ ὃν ἐλεύθερον ἔδει καὶ πάντων κρατοῦντα φαίνεσθαι, τοῦτον ἠττᾶσθαι τοῖς χεῖροσι καὶ ἂν εἶκειν καὶ πειθαρχεῖν ἐθέλοι λόγῳ κελεύοντι. Ἄνδρείας δὲ τοσοῦτον αὐτῷ περίεστιν, ὡς ἄνευ ταύτης μηδὲ βασιλείαν οἶεσθαι εἶναι μηδὲ τὴν ἀρχὴν ξυνεστάναι. Εἰ γὰρ μήτ' ἄγαν ἐν ταῖς εὐ- 10 τυχίαις ἐπαίρεσθαι δεῖ, μήτ' ἐν ταῖς ἀθυμίαις μάλιστα ταπεινοῦσθαι, ταυτὶ δὲ ἄρα βασιλικὸν μὲν ἦθος ἐμφαίνει, χωρὶς δὲ ἀνδρείας οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, ἥκιστα βασιλείαν ἄνευ ἀνδρείας, οὐδ' ἂν πολλὰ κάμη τις, εὐρεῖν δυνατὸν. Εἶτα πολίτην μὲν ὄντινοῦν ὁ φυσικὸς ἠνάγκασε νόμος ἀνδρείως ὑπὲρ πατρίδος αὐτῆς μάχεσθαι 15 καὶ γονέων καὶ παιδῶν καὶ ἱερῶν καὶ τάφων καὶ νόμων ὅσα τε ἄλλα πόλιν ξυνίστησιν· ἄλλως γὰρ οὐδὲ πολίτης ἂν εἶη, οὐδέ γε καλεῖσθαι τοῦνομα δίκαιος· βασιλέα δὲ πολέμου καὶ μάχης ἐπιστατοῦντα καιρῷ καὶ νῦν μὲν οὐκ ἄνευ ἀνδρείας ἰστώντα τρόπαια, νῦν δὲ καιροῖς εἶχοντα καὶ μὴ τῷ πρὸς πολεμίους θυμῷ ὡσπερ ἐνί 20 τῷ κύβῳ τὰ τῶν ὑπηκόων ἀλόγως πράγματα προϊέμενον, ἀλλὰ δυοῖν ἐκείνοιν ἀρίστοιν, εὐτυχίᾳ τε καὶ τῷ καλῶς βουλευέσθαι,

2. παρεθὲν ἔγραψα: παρεθὲν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος παραθὲν M: παραθὲν NΠΒΑ ἐθέλοι ἔγραψα: ἐθέλει E 9. περίεστιν MΒΑ: περίεστιν N: περίεστιν M μηδὲ ἔγραψα: μηδὲ E

10. μηδὲ A: μηδὲ NΠΒΜ τὴν ἀρχὴν NAM: τὴναρχὴν ΠΒ ξυνεστάναι AM: ξυνεστᾶναι NΠΒ 11. μήτ' NBAM: μήτ' N

† μ

ἀθυμίαις ΠAM: εὐθυμίαις N: εὐτυχίαις B ταπεινοῦσθαι NBAM: πεινοῦσθαι Π 12. ἀνδρείας ΠΒAM: ἀνδρίας N

14. τις NΠΒΜ: τις A εὐρεῖν NBAM: εὐρεῖν Π 16. ὅσα NBM: ὅσα ΒΑ 22. ἀρίστοιν ΒAM: ἀριστοῖν NΠ

μὴ ὅτι τάφους καὶ νόμους, ἀλλ' ὅλας χώρας καὶ ὅλας πόλεις καὶ ὅτιοῦν ἔθνος τῶν ὑπηκόων ὅσαι ὦραι σώζειν πειρώμενον ἀνδρεῖον οὐ φήσομεν; Καὶ πῶς ὀρθῶς τὰ πράγματα κρίνειν δόξομεν ἢ πῶς οὐκ ἀφηρηκότες ἂν εἶημεν τοῦ βασιλέως μάλιστα τὸ ἐπίσημον;

5 Καὶ μὲν δὴ καὶ δικαιοτάτος πάντων ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς. Δυοῖν γὰρ ὄντιν οἷς τὸ δίκαιον σώζεται, θατέρω μὲν οὐκ ἄνευ μεγαλοψυχίας ἐθέλει χρῆσθαι, θάτερον δὲ ἐργάζεται φιλανθρωπία μιγνύμενον, καὶ μόνος ἀνθρώπων οὗτος τὸ μὲν τι τῆς ἀρετῆς ἐπιτείνει, τὸ δὲ ἀμέμπτως ὑποχαλᾷ καὶ δικαιοσύνην ἐντεῦθεν ἄλλην

10 ξυνίστησι, βασιλικωτάτην τῷ ὄντι καὶ οἷα προσήκει τῷ μεγίστῳ καὶ πρώτῳ βασιλεῖ τε καὶ ἄρχοντι. Ἐνταῦθα σπουδαῖος μὲν ὅστισοῦν φαιδρός τε καὶ εὐελπὶς καὶ ὅστις αὐτῷ τε ξύνοιδε τῶν ἀγαθῶν καὶ σοφός τις ἅπας ἐν λόγῳ καὶ φιλοσοφία τιμᾶται, τὸ βασιλείᾳ ξυγγενέστατον χρῆμα καὶ ὁμοίωτατον· στυγνάζει δὲ ὁ

15 φαῦλος, καὶ δίκας μὲν δίδωσιν ὡς πονηρὸς καὶ ἀκόλαστός, οὐ μὲν ὑπερβαίνει τὸ μέτρον, οἶμαι, τῆς δίκης, ἣν ἂν παρὰ παιδὸς ἀδικοῦντος λάβοι πατὴρ σωφρονίζειν ἐκεῖνον βουλόμενος. Πατὴρ γὰρ ἦν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ λόγῳ καὶ τοῦ μεγίστου βασιλέως εἰκῶν. Καὶ μὲν ὅση τίς ἐστὶ τοῦ βασιλέως ἢ φρόνησις ῥά-

20 διον, οἶμαι, καὶ τοῦ παντὸς ξυνιδεῖν. Ὁ γὰρ τοσοῦτων μὲν πόλεων καὶ ἐθνῶν, τοσοῦτων δὲ ἀνθρώπων κοινῇ καὶ καθ' ἕκαστον

1. μὴ ὅτι M: μνότι NΠBA ὅλας πόλεις NΠBA: πόλεις M

5. δικαιοτάτος BAM: δικαιο^τ Π: δικαιοότερον N 7. δὲ

NΠB: δὲ τὸ AM ἐργάζεται NΠBA: ἐργάζεσθαι M 10. βασιλικωτάτην ΠBAM: βασιλικωτάτης N τῷ ὄντι ἔγραψα: τῶ ὄντι N: τῶντι ΠBAM οἷα M: οἷα NΠBA 12. ὅστις NBAM: ὅστις Π αὐτῷ NBAM: αὐτῷ Π ξύνοιδε ἔγραψα: ξυνοῖδε E 18. ἡμῖν NΠB: λείπει AM 19. εἰκῶν ΠBAM: εἰκῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος εἰκῶν N 20. τοῦ NBAM: τοὺς Π 21. καθ' ἕκαστον M: καθέκαστον NΠBA

ἐπιμελούμενός τε καὶ προνοούμενος, ὥστε μὴδὲ καθεύδειν ἔχειν, μὴ ὅτι γε τρυφᾶν καὶ ἀνειμένη χρῆσθαι διαίτη τε καὶ ἀβρότητι, πόρρω ἂν εἴη φρονήσεως καὶ σοφίας ἐλαύνων καὶ μᾶλλον ἢ περ ἄλλος τις ἀνθρώπων ἂν δύναίτο. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὀμηρος, ἐπισκώπτων τὸν Ἀγαμέμνονα, ῥαθυμοῦντα καὶ ὀλιγωροῦντα τῶν ἄχαιῶν, οἷς ὄνειρος ἐκ Διὸς πεμφθεὶς ἔλεγεν Οὐ χρὴ παννύχιον εὔδειν βουλευφόρον ἄνδρα ᾧ λαοὶ τ' ἐπιειράφαται καὶ τόσσα μέμηλεν, ὡς βασιλέα μὲν ὄντα. ὅς ἂν μὴδ' ἀξιοῖ δι' ὅλης καθεύδειν νυκτὸς, ἀλλὰ τῶν ἀρχομένων αἰεὶ φροντίζειν, βουλευόμενος ὅσα ἂν ἐκείνοις λυσιτελήσειεν, ὃ μὴ μεθ' ὑπερβαλλούσης, οἶμαι, φρονήσεως καὶ σοφίας τῶν χαλεπωτάτων εἶναι ξυμβαίνει, οὐκ ὄντα δ' αὖ βασιλέα, ᾧ ἂν ἡδὺ μὲν γένοιτο τὸ καθεύδειν, ἡδίων δὲ τὸ τρυφᾶν καὶ τὸ τραπέζης καὶ γαστρὸς μᾶλλον ἢ τῶν ὑπηκόων ἐπιμελεῖσθαι, ὅς αὐτῷ τούτῳ πρώτῳ τῶν ἀβελτέρων ἂν εἴη νομίσας τοιούτῳ τρόπῳ βλακείας ἢ τῶν πολεμίων περιγενέσθαι ἢ τοὺς ὑπηκόους σωθῆναι ἢ αὐτὸν ἐλεύθερον, ἀλλὰ μὴ δοῦλον αὐτίκα μάλα βιώσεσθαι.

Καὶ μὴν βασιλέως οὐκ ἔστιν ἐν οὐδὲν ἡμερώτερον. Ὁ γὰρ πάντα λέγων καὶ πράττων, ὅπως ἂν τοῖς ἀρχομένοις εὖ γένοιτο, πῶς οὐ πρᾶος καὶ ἡμερος μάλιστα πάντων εἰκότως ἂν νομισθῆι; Διὸ δὴ καὶ μόνον φίλος ἂν εἴη τοῖς ὑπηκόοις, εἴ περ ἐνὶ τούτῳ τῶν ἄλλων παραπλήσιος ἐκείνοις μάλιστα φαίνεται. Φιλία γὰρ

1. ἐπιμελούμενός ΝΠΒ: ἐπιμελούμενος ΑΜ μὴδὲ ἔγραψα: μὴδὲ Ξ
2. μὴ ὅτι ἔγραψα: μνότι Ξ ἀνειμένη ΒΑΜ: ἀνειμίη ΝΠ τε ΑΜ: τὲ ΝΠΒ
4. ἄλλος Β: ἄλλός ΝΠΑΜ ἂν ΝΠΒ: λείπει ΑΜ
6. πεμφθεὶς ΝΒΑΜ: πεφθεὶς Π
7. εὔδειν ΝΒΑΜ: εὔδειν Π τόσσα Μ: τόσα ΝΠΒΑ
8. μέμηλεν ΝΠΒΜ: μεμηλεν Α μὴδ' ΝΠ: μὴδ' ΒΑΜ
10. ὑπερβαλλούσης ΝΠΒΑ: ὑπερβαλούσης ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ὑπερβαλοῦσης Μ
16. αὐτὸν Π: αὐτὸν ΝΒΑΜ
18. ὁ ΝΒΑΜ: ὁ Π
20. μάλιστα ΝΒΑΜ: μάλλιστα Π
22. μάλιστα ΝΒΑΜ: μάλειστα Π φιλία ΠΒΑΜ: φύλια Ν

καὶ ἐν ὁμοίοις ξυσταίῃ, τὰ αὐτὰ δήπου βουλομένοις καὶ μή, ἐν
 δ' ἀνομοίοις καὶ οἷς οὐ ταῦτ' ἀδοκεῖ ἤκιστ' ἂν ποτε γένοιτο. Δοκεῖ
 δὲ τὸ ἡμερον παραπλήσιον πᾶσιν ἐθέλειν εἶναι καὶ τῶν αὐτῶν
 ἐρᾶν καὶ ἐφίεσθαι. Δῆλον δὲ οἷς τὰ ἀντικείμενα τούτῳ μήτ' εἶχεν
 5 ἐθέλει μήθ' ὅλως ἀλλήλοις ξυναγελάζεσθαι. Τὸ δὲ οὖν ἐταῖρον
 καὶ φίλον εἶναι τοῖς ἀρχομένοις τὸν βασιλέα τῷ σφίσι αὐτοῖς
 ἐκῶν εἶναι παραπλήσιον ἑαυτῶν παρέχειν ὁρᾶσθαι ποίαν ὑπερβο-
 λὴν ἀρετῆς οὐχ ὑπερνικᾶ ἢ πῶς οὐκ ἄλλος τρόπος φιλίας, ἀπάσης
 ἡστεινοσοῦν ἦν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις ἐταιρείας ἀμείνων καὶ τελεώτερος;
 10 Χωρὶς δὲ ἐκείνων, τὰ μὲν ἄλλα τῆς βασιλείας ὁ βασιλεὺς φύσει
 πῶς νενόμικε γίνεσθαι· ξυμπαρομαρτεῖν γὰρ ἐκείνη καθάπερ
 σκιά τῷ σώματι· διὸ καὶ μὴ μάλα βουλομένοις ἐξ ἀνάγκης γί-
 γνεσθαι φύσει, μόνον δὲ εὖ ποιεῖν τῶν ἐκουσίων εἶναι καὶ ὧν ἡ
 βούλησις αἴτιον. Εὖ δὲ εἰδῶς τοῖς μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ πάνυ τοι
 15 προσεῖναι τὸ εὐδαιμον, τοῖς δ' ἐφ' ἡμῖν τε καὶ ἐκουσίοις μάλιστα
 προσγίγνεσθαι τὸ μακάριον, οὕτω τοι χαίρει τῷ εὖ ποιεῖν, ὡς,
 εἴ τι τυχὸν διάλειμμα γένοιτο, μηδὲ βεβασιλευκέναι τότε νομίζειν,
 ἀλλ' ἴσα καὶ τοῖς χυδαίοις εἶναι καὶ τοῖς παλλοῖς, οἷς ὁ βίος ἀνό-
 νητος. Εὐεργετεῖ τοίνυν, μονογαυὸν νικῶν αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ τῶν

1. ὁμοίοις NBAM: ὁμοίοις Π 2. ταῦτ' ἔγραψα: ταυτὰ Ξ
 ἤκιστ' M: ἤκιστα NΠBA 4. μήτ' M: μήτε NΠBA 5 ἐθέ-
 λει NBAM: ἐθέλειν Π ξυναγελάζεσθαι ΠAM: ξυνάγελά-
 ζεσθαι NB 6. τοῖς ἀρχομένοις NΠB: λείπουσιν AM
 τῷ NΠ: τῶν BAM 7. ἐκῶν BAM: ἐκῶν NΠ 9. τις NΠBM:
 τις A ἐταιρείας NBAM: ἐταιρέας Π 12 ἐξ ἀνάγκης M:
 ἐξανάγκης NΠBA 13. ἐκουσίων NBAM: ἐκουσίων Π
 14. εἰδῶς ΠBAM: εἰδῶς N ἐξ ἀνάγκης AM: ἐξανάγκης
 NΠB 15. εὐδαιμον NBAM: εὐδομον Π τε AM: τὲ NΠB
 16. προσγίγνεσθαι NΠB: προσγίνεσθαι AM 17. διάλειμμα
 ΠBA: διάλειμα N: διάλλειμα M μηδὲ ἔγραψα: μηδὲ NΠAB:
 μηδὲ διεσθεσμένων δύο γραμμάτων μεταξύ τοῦ μή καὶ δὲ A
 18. ἴσα ἔγραψα: ἴσα Ξ 19. νικῶν NΠBA: νικῶν M

ὕστερων τὰ ἔμπροσθεν μεθ' ὑπερβολῆς ὅσης ἐλάττω παρασκευάζων. Ἠγεῖται γάρ, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστίν, αὐτὸν μὲν δεῖν μηδὲν ἰδίον ἔχειν ὅ τι μὴ τοῖς ὑπήκοοις κοινὸν, ἐκείνους δὲ τῆς βασιλικῆς ἀπολελαυκότας εὐεργεσίας παρὰ τῆς αὐτοῦ λαμβάνειν μεγαλοπρεποῦς αἰεὶ δεξιᾶς.

5

Ἄλλὰ μὴν εἰρηνικὸς ὢν καὶ τῆς εἰρήνης ἐν οὐδὲν ἡγούμενος βέλτιον, οὐχ ἦπτον φιλοπόλεμός τις ἐστὶ καὶ χαίρων μάχῃ καὶ Ἐνυοῖ. Εἰρήνη μὲν γάρ δι' αὐτὸ τι χρῆμα χρηστὸν καὶ τῷ βίῳ μάλα λυσιτελέστατον, πόλεμος δὲ οὐ πάντῃ παρὰ τοῦτο κακὸν, οὐδ' ὡς κακία νενόμισται, ἀλλ' ἔχων ὅ τι ἂν τις αὐτὸν κακίσοι, τὸ λοιπὸν τῶν χρηστῶν ἂν καὶ αὐτὸς εἴη καὶ ὅσα πρὸς τι τῶν ἀγαθῶν πεπέρασται καὶ τετάχεται· ἐστὶ γάρ δι' εἰρήνην ὡσπερ φασὶ τὸ φάρμακον δι' ὑγίειαν, εἰ δὴ δι' αὐτὸ μὲν εἰρήνη καλὸν, ὁ δὲ πόλεμος δι' αὐτὴν ἐθέλει γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις· ὁ βασιλεὺς εἰρηνικώτατος ὢν εἰκότως ἂν τις καὶ φιλοπόλεμος εἴη, ὥστε καὶ φιλοστρατιώτης ἐντεῦθεν ἔσται καὶ τῶν στρατευομένων ἐπιμελῆς, ὅ τε χρόνος αὐτῷ τῆς εἰρήνης ἅπας ἐς παρασκευὴν πολέμου καὶ μάχης ἀναλωθήσεται. Ὁ γὰρ εἰρήνην μὲν ἄγειν διανοούμενος, παρασκευῆς δὲ πολέμου καὶ μάχης οὐδένα λόγον ποιούμενος λανθάνει προδότης τε αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκείας ἀρχῆς γινόμενος καὶ ἐν εἰρήνῃ

10

15

20

1. ὑπερβολῆς ὅσης ἐλάττω ΝΠΒΑ: ὅσης ὑπερβολῆς Μ

4-5. μεγαλοπρεποῦς ΝΒΑΜ: μεγαλοπρεπούς Π 5. αἰεὶ ΠΒΑ: αἰεὶ ΝΜ 6. ἀλλὰ μὴν ΠΜ: ἀλλαμὴν ΝΒ: ἀλλαμην Α ὢν ΝΒΑΜ: ὦ Π ἡγούμενος ΝΠΒΑ: ἡγούμενον Μ 7. τίς ἐστὶ Π: τίς ἐστὶ ΝΑ: τίς ἐστὶ Β: τίς (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τίς) ἐστὶ Μ

9. παρὰ ΝΠΒ: δια ΑΜ κακὸν ΝΠΒΑ: κακός Μ

10. κακία νενόμισται ΒΑΜ: κακίαν ἐνόμισται ΝΠ ἔχων ΝΒΑΜ: ἔχων Π 10-11. αὐτὸν—ἂν καὶ ΝΠΒΑ: λείπουσι Μ

11. τὸ λοιπὸν ΝΠΒ: τολοιπὸν Α τι: ΝΒΑΜ: τίς Π 12. ἐστὶ ΝΒΑΜ: ἐστὶν Π 13. ὑγίειαν ΝΒΑΜ: ὑγείαν Π δι' αὐτὸ ΒΑΜ: δι' αὐτὸ Ν: δῖαυτὸ Π 20. τε Α: τὲ ΝΠΒΜ οἰκείας ΝΠΒΑ. οἰκείας Π

διάγων πολέμου καὶ μάχης οὐδὲν [δίαιταν] διαφέρουσιν. Ἄλλὰ
 δὴ τοιοῦτος ὢν τίνα μὲν οὐ φιλήσει τῶν ὑπηκόων ὁ βασιλεὺς,
 ὑπὸ τίνος δὲ αὐτὸς οὐ μάλιστα φιληθήσεται; ἢ τίνα μὲν οὐ σώσει
 τῶν ἀρχομένων, ὑπὸ τίνος δὲ αὐτὸς οὐ μάλιστα σωθήσεται; Πῶς
 5 δ' ἂν αὐτὸς, ἀσφαλῆ τὸν βίον ποιούμενος ἅπασιν, οὐκ ἀσφαλέστα-
 τον ἔξει τὸν βίον, παρὰ πάντων ἀπλῶς φυλαττόμενος, ἢ πῶς οὐκ
 εὐδαιμον ἐργαζόμενος τὸ ὑπήκοον, οὐκ αὐτὸς ἀνδρῶν ἀπάντων
 εὐδαιμονέστατος γένοιτο; Ἡρακλέα μὲν οὖν τὸν Ἀλκμήνης, ὅτι
 δὴ τῇ λεοντῇ μόνη καὶ τῷ ῥοπάλῳ τῆς γῆς τὸ πλεῖστον διήει,
 10 τυράννους τε καθαιρῶν καὶ βασιλεῖς ἀντικαθιστῶν τᾶλλά τε
 πάντα ποιῶν ὅσα περ ἐκείνου περὶ ποιητῶν ἦσαν παῖδες, ἐκ Διδῶ
 ἤκειν ἔφασαν Ἕλληνες· τὸ γὰρ τῶν ἐφ' ἡμῖν κάλλιστον τοῖς
 κρείττοσι καλῶς ποιοῦντες ἀπένεμον. Βασιλέα δὲ τὸν χρηστὸν, ὃν
 ἡμῖν ὁ λόγος τοιοῦτον νῦν ἐζωγράφησε καὶ ὃν εἰκόνα τοῦ μεγίστου
 15 καὶ πρώτου βασιλέως προσειπὼν τις οὐκ ἂν ἀμάρτοι, πῶς ἂν οὐ
 παρὰ θεοῦ πεμφθῆναι τοῖς ἀνθρώποις νομίσαιμεν ἢ πῶς μὴ οὐ καὶ
 αὐτὸν ἤκειν ὅπως ἂν εὔ τοῖς τῶν ἀνθρώπων γένοιτο πράγμασιν
 ἠγησόμεθα; Τὰ γὰρ αὐτὰ δίκαιον τῶν αὐτῶν περὶ τοὺς σπουδαιο-
 τέρους οἶεσθαι τε καὶ ἀποφαίνεσθαι.

- δια
 1. δίαιταν διαφέρουσιν ἔγραψα: φέρουσιν προηγουμένων τι-
 νῶν γραμμάτων διεσβεσμένων A: διαφέρουσιν NΠBM 2. ὢν
 NΠBA: λείπει M 3. οὐ μάλιστα NΠBA: μάλιστα M 3-4. ἢ τίνα-
 σωθήσεται NΠBM: ἢ τίνα - σωθήσεται ἢ τίνα - σωθήσεται A
 5. ἅπασιν NBAM: ἅπασιν Π 6. ἔξει NBAM: ἔξει Π
 7. ἀπάντων NBAM: ἀπάντων Π 9. διήει NBAM: δεινίει Π
 10. τε ΠAM: τὲ NB τᾶλλα ἔγραψα: τᾶλλα AM: τ' ἄλλα NΠB
 πάντα
 11. πάντα ποιῶν NΠBA: ποιῶν M πέρι BAM: περὶ N: περι Π
 15 ἂν NBAM: ἂν Π 16. πεμφθῆναι ἔγραψα: πεφθῆναι M:
 πεφθῆναι NΠBA νομίσαιμεν ἔγραψα: νομίσωμεν Ξ οὐ
 οὐ
 καὶ NΠBA: καὶ M 18. πέρι ΠBAM: περὶ Π

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ μέγιστε βασιλεῦ, τὰ πλεῖστα παρῆς, τοιοῦ-
τον ἐν βραχεῖ σε τὸν βασιλικὸν ἀνδριάντα νῦν ἠνιξάμην, ἦττον
μὲν, οἶμαι, τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἣν ἔχω δυνάμεως· τό τε γὰρ
χρῆμα τοσοῦτον ὅσον ὑπερβαίνειν ὄντινοῦν λόγον καὶ ἦν ἂν εἰπεῖν
ἔχοι τις δύναμιν, ἢ θ' ἡμετέρα περὶ λόγους ἰσχύς ἦτις ποτὲ ἐστὶν 5
ἀμείνων, οἶμαι, τῆς νῦν προθέσεως· οὐκ ἔλαττον δ' ἴσως τῆς
ξυμμετρίας, ἣν νῦν ὁ χρόνος ἀπήτει, βραχυλογία χαίρων καὶ τῷ
μὴ πλήθει λόγων τὸ παρὸν θέατρον ἀποκναίειν. Σὺ δὲ μακάριος
μὲν τοῦ καλλίστου τούτου προσχήματος, μακαριώτερος δὲ ἦς τε
ἔχεις ἀγαθῆς φύσεως ὧν τε ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων φροντίζεις, οὓς 10
οὐδὲ δούλους, ἀλλ' ἐλευθέρους ἡγούμενος, τοιαύτης κηδεμονίας
ἀξιοῖς, ὅσης ἂν καὶ παιῖδας εὐγενεῖς ἀγαθὸς πατὴρ καὶ φιλόστοργος.
Ὅν οὐκ ἄνευ ἀγαθῆς μοίρας, ὡς ἔοικεν, ὁ θεὸς Ἑλλήνων ἀνέδειξε
βασιλέα, Ἑλλήνων, οἱ πρὶν μὲν γῆς ἄρχοντες καὶ θαλάττης καὶ
τρόπαια τὰ μὲν ὄπλοις, τὰ δὲ φρονήσει στρατηγικῇ καὶ οἷς βαρ- 15
βάρων φύσει πλεονεκτοῦσιν Ἑλληνας ἐν ἠτινιοῦν μοίρα τῆς οἰκου-
μένης ἰστάντες καὶ τὰ πρῶτα παρὰ πάντων ἐθνῶν κομιζόμενοι,
νῦν οὐκ οἶδ' ὅπως παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν βαρβάρων ἐνίων ἦτ-
τους ὀφθέντες καθήμεθα, πῶς ἂν εἴποι τις, ἀφηρημένοι μὲν ἀρ-
χὴν ἠντινοῦν γῆς, θαλάττης, πόλεων, χρημάτων, πόρου παντός, 20
ἔστερημένοι δὲ ξυμμάχων τε καὶ ξυνήθων καὶ περὶ τῆς μιᾶς ταυ-
τησί πόλεως δεδιότες, τῆς κοινῆς τοῦ γένους ἐστίας, ἢ μόνη λέ-
λειπται σωτηρία τοῖς Ἑλλησι. Καὶ τὸ δὴ χειρόν ἀπάντων, ὅτι
καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν μεγίστων μάλιστα στασιάζομεν,
παραπλήσιόν τι ποιοῦντες, ὡςπερ ἂν εἴ τινες, τῶν πολεμίων αὐ- 25

5. τις ΝΠΒΜ: τίς Α ἦτις ποτὲ Β: ἦτίς ποτε ΝΠΑ:
ἦτις ποτ' Μ 6. δ' ΝΠΒΑ: δὲ Μ 7. ὁ ΝΒΑΜ: ὁ Π
βραχυλογία ΝΒΑΜ: βραχυγοία Π 9 (καὶ 10). τε ΠΑΜ: τὲ ΝΒ
12. ἀγαθὸς ΝΠΒΑ: ἀγαθὸς Μ 21. τε ΑΜ: τὲ ΝΠΒ
ξυνήθων ΝΠΒΑ: συνήθων Μ 22. ἐστίας ΝΒΑΜ: ἐστίας Π
23. δὴ ΠΒΑΜ: δὲ Ν ἀπάντων ΝΒΑΜ: ἀπάντων Π

τοῖς ἐπιόντων καὶ μάχης ἐνισταμένου καιροῦ, πρὸς ἐκείνους μὲν οὐδὲν ἀξιόλογον οὐδ' ὅπερ εἰκὸς δρᾶν μαχομένους πεποιηκότες ἂν εἶεν, ἐφ' ἑαυτοὺς δὲ τραπέντες σφίσι αὐτοῖς ὅσα καὶ πολεμίοις χρήσονται. Εἶτα πρόφασις μὲν ἡμῖν ἢ εὐσέβεια καὶ τὸ μὴ τῶν
 5 πατρίων ἔξω γενομένους ἀλᾶσθαι. Ταυτὶ γὰρ ἐστὶν ἀκούειν λεγόντων καὶ τῶν πολλῶν· τὸ δὲ ἀληθὲς φιλονεικία καὶ ἔρις, φιλοτιμίαν ἐνίοις φέρουσα. Ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν οὐδὲν ἄτοπον οὐδ' ὅσα ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις τοῖς ἡμετέροις ἐκεῖθεν ξυμβαίνει δόγμασι καὶ μάλα ἀκριβῶς οἶδα, καὶ δισχυρισαίμην ἂν παντὸς μᾶλλον τῶν τὰ
 10 τοιαῦτα φιλοσοφούντων. Ὅτι δὲ ἡμῖν ἐντεῦθεν γενήσεται, τῆνᾶλλως οὕτω τηλικούτων ἐστερημένοις ξυμμάχων, ἐβουλόμην ἂν ἀγνοεῖν καὶ τούτῳ μόνῳ μηδὲν διαφέρειν ἀπράγμονος. Οὐδεὶς γὰρ οὕτως εὐήθης οὐδ' οὕτω σφόδρα ὁμόσε τοῖς φανεροῖς ἰὼν, ὅστις οὐκ ἂν ξυγχωρήσειεν ἡμᾶς τὰ ἔσχατα ἐντεῦθεν παρακινδυνεύειν, τοὺς ἡμε-
 15 τέρους δὲ πολεμίους θαρσῆσαντας τοιαῦτα τολμήσειν, ἃ ἂν ὁ θεὸς ἐς τὰς ἐκείνων τρέψειε κεφαλᾶς. Εἰ γὰρ νῦν ἡμῖν προσόντων ἐκείνων, λέγω δὴ τῶν ἐκ τῆς Ἑσπέρας ξυμμάχων, καὶ βοηθείας τῆς μὲν διὰ γῆς, τῆς δὲ διὰ θαλάττης ἐλπιζομένης, διαθέουσι μὲν τὴν ἡμετέραν οἱ βάρβαροι, ἀρπάζουσι δὲ χωρία καὶ λιμένας
 20 καὶ πόλεις, ἡμεῖς δὲ κατεπτήχαμεν φόβῳ καὶ περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν αὐτῶν δεδιότες, τί ποιήσομεν, ἡνίκα ἂν ἐκείνους ὡς πολε-

1. ἐπιόντων NBAM: ἐπιόντων ἐπιόντων Π ἐνισταμένου NΠBA: ἐνισταμένης M 3. ἑαυτοὺς NBAM: ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἑαυτοῖς Π αὐτοῖς NBAM: αὐτοῖς ἐπομένου ἐπι διαγεγραμμένου Π 4. τὸ μὴ NΠB: μὴ AM 5. ἀλᾶσθαι ἔγραψα: ἀλᾶσθαι E 6. φιλονεικία NBAM: φιλονειία Π 7. μὲν οὐ-
 δὲν ἄτοπον NΠBM: μὲν ἄτοπον οὐδὲν A 10 τῆνᾶλλως M: τῆνᾶλως ΠBA: τὴν ἄλως N 11. ἐστερημένοις NBAM: ἐστερημένοις Π 12. μόνῳ NΠM: μόνον BA 16. ἐς NΠB: εἰς AM 19. ἀρπάζουσι NBAM: ἀρπάζουσι Π 21. ποιήσο-
 μεν ἔγραψα: ποιήσωμεν A: ποιήσωμεν NΠBM

μίους προώμεθα καὶ μηκέτι κοινωνοὺς ἔχωμεν τῶν κινδύνων, ἀλλὰ μόνοι μεταξὺ βαρβάρων ἀπολειφθῶμεν; Ἦκουον δ' ἔγωγε ἐνίων ὡς ἀνθεκτέον ἐστὶ τοῦ βαρβάρου, τῶν ἐκ τῆς Ἑσπέρας ἤδη πραγμάτων ἐξελεγχθέντων, μηδεμίαν ἐκεῖθεν ἔτι ζυμμαχίαν ἐλπίζουσι. Θαυμάζω δὴ τῶν τὰ τοιαῦτα λεγόντων πρῶτον μὲν εἰ 5 πλείους ἀνθ' ἐνὸς τοὺς πολεμίους ἀγνοοῦντες ἡμῖν ἐντεῦθεν παρασκευάζουσιν, εἴθ' ὅτι λέληθεν αὐτοὺς ὅση τις ἐστὶν ἡ περιουσία τῆς τῶν Ἑσπερίων δυνάμεως. Πρὸςθείην δ' ἂν ὅτι καὶ οὐδ' ἐς νῦν φέρουσι τὸ αἰσώπειον, ὅπερ ἐκεῖνος περὶ προβάτων καὶ λύκων ἐπλάσατο. 10

Ἄλλὰ, πολλὰ ἂν ἔχων πρὸς τούτοις εἰπεῖν, παραλείπω τοῦ τε μὴ φορτικὸς εἶναι δόξαι καὶ τοῦ τὰ τοιαδὶ μὴ τοῦ παρόντος εἶναι σκοποῦ. Σοὶ δ' ἂν εἴη λοιπὸν, ὦ θειότατε βασιλεῦ, καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς σου φρονήματος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἐντεῦθεν καὶ τὸν ἀπὸ γραμμῆς λίθον κινῆσαι, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ 15 λόγου. Ἐλπὶς γὰρ ἅπασιν ἀγαθὴ χωρεῖ διὰ πάντων, σοῦ τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἄνευ θείας μοίρας νυνὶ βεβασιλευκότος, ὅψε γοῦν τοὺς ἡμετέρους φῶς ἐλεύθερον ὄψεσθαι.

1. ἔχομεν NΠBM: ἔχωμεν A ^ο κινδύνων NΠBA: ^{κιν} δύνων M
 3. ἐστὶ NΠBA: ἐστὶ M ἐσπέρας NΠBA: ἐσπέρας ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐσπέρων M 4. ἐξελεγχθέντων BAM: ἐξωλεγχθέντων NΠ 7. τίς NΠBA: τίς M 12. δόξαι NΠBA: ^{λοιπὸν} ^ῶ

δόξω M 13. εἴη λοιπὸν ὦ θειότατε NΠBA: εἴη, θειότατε M
 16. ἐλπὶς NΠBA: ἐλπὶς M 18. ὄψεσθαι NΠBA: ὄψεσθαι M

Μετὰ τὴν λέξιν ὄψεσθαι Τέλος Τέλος ἐν τῷ Π: Ἐν δὲ τῷ Β χειρὶ νεωτέρα 1449, εἶτα δὲ Finis. finis. FINIS καὶ τὰδε: Orationes quaedam elegantissimę egregii ac praeclarissimi doctoris dni iohannis argiropuli constantinopolitani. Qui patauini gymnasii rhetor et dialecticus et philosophus et scotista per triennium rexit habenas et doctor de more insigniri meruitur ad serenissimum imperatorem Constantinum paleologum et de fratris obitu funebriae et ad ipsum consolatoriae: ~

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ
ΤΗΣ ΕΑΥΤΟΥ ΜΗΤΡΟΣ

Ἔοικε, θειότατε βασιλεῦ, ἐν οὐδέν τῶν παρ' ἡμῖν εἶναι τῶν
ἰσταμένων οὐδ' ὁ φανέν οὐ μείζω τὴν ἀθυμίαν ἡμῖν κατέλιπεν
ἀπίον ἢ περιὸν παρεῖχε τὴν ἡδονήν. Μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ τὸ
τῆς κινήσεως μέτρον, ὁ χρόνος, πολλὰς μὲν πραγμάτων ἄλλοτε
5 ἄλλας φέρων μεταβολὰς, πολλὰς δὲ ἀνθρώπων διαδοχὰς· ὧν οἱ
μὲν βραχὺ τι παρακύψαντες ἐς αὐτὸ τοῦ βίου τὸ θέατρον ἀπεκρύ-
ψαντο, μηδενὸς μὲν αὐτοὶ ἀπολελαυκότες καλοῦ, μηδεμιᾶς δὲ
ἐτέροις ἦν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις ὠφελείας οὐδ' ὅπωςτιοῦν αἴτιοι γεγο-
νότες, ζηλωτοὶ μὲν ἴσως ἐνίοις οἷς τῶν τοῦ βίου κακῶν οὐ πάνυ
10 τοι μετελήφασιν, ἀνευδαίμονες δὲ τῷ παντὶ, ἅτε καὶ τοῦ παρόντος
τέλους διαμαρτόντες καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐκείνην οὐχ ὡς ἐχρῆν

Περιλαμβάνεται μόνον ἐν τῷ κώδικι τῆς βιβλιοθήκης Μαδρίτης
115 (4636) φ. 148^α - 155^β, γεγραμμένῳ τὸν 15^ο αἰῶνα ἐν τούτῳ τῷ
μέρει ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἰζυκανδῆλη, οὗ τὸ ὄνομα φέρεται ἐν τέλει
τοῦδε τοῦ λόγου γεγραμμένον χειρὶ τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρεως μετὰ
τὴν λέξιν ὀφθῆναι Ἰδε Λακεδαιμόνιοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κω-
δίκων ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 175.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ σωφωτάτου· τὰ δὲ Κων^{5ν} ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς
ἑαυτοῦ μητρὸς πρόσθετα ἐν τῇ ᾧα διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Λα-
σκάρεως τοῦ τὰς λοιπὰς πραγματείας καὶ τοὺς ἄλλους λόγους τοῦ
Ἀργυροπούλου ἐν τῷ κώδικι γράψαντος.

1. θειότατε ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θειώτατε 8. τίς
ὅπωςτιοῦν 9. ζηλωτοὶ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ζηλωτὸν
11 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ) οὐχ'

μάλιστα κομισάμενοι· οὐδὲ γὰρ ἔχει νοῦν, οἶμαι, τὴν ἐκ τῶν
 δεινῶν ὠφέλειαν διὰ τὰ δεινὰ παριδεῖν, οὐδὲ πρὸς ἀνδρὸς νοῦν
 ἔχοντος ἀπολελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, ἧς ἰδοῦντα, κατὰ τὸν εἰπόντα,
 θεοὶ προπάρουθεν ἔθηκαν. Οἱ δὲ τῆς ἐν οὔσι μετεσχηκότες διαίτης
 καὶ τῆς ἐντεῦθεν εὐζωίας ἐπιλαβόμενοι μάλιστα μὲν σφίσιν αὐ- 5
 τοῖς, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἄλλοις οὐ σμικρῶν οὐδ' ὀλίγων ἀγαθῶν
 γεγονόσιν αἴτιοι· ἐῷ λέγειν ὅσοι μάτην εἰςῆλθον τοῦ βίου τὸ θέα-
 τρον, ὡς περ ἐς Ὀλύμπια μὲν ἦγοντες ὡς ἀθλήσαιεν, μηδὲν δὲ
 κοτίνου ἄξιον ἐργασάμενοι καὶ τοσοῦτον μὲν ὑποστάντες τὸν πόνον,
 ὥστε ἐν ἀγωνίᾳ μέση γενέσθαι, ἐπανήκοντες δὲ αὐθις ὡς περ εἰ 10
 μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰςῆλθον τὸ στάδιον. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα μὲν
 οὐδὲ ποθὲν γιγνόμενα παύεται, ἡμῖν δὲ ἀντὶ τούτων ἀνία καὶ
 ξυμφορῶν ἐσμός περιγίγνεται, τοῦτο μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς, τοῦτο δὲ
 τοὺς οἰχομένους || δακρύουσιν, οὐχ ὅρῳ πῶς ἂν ἐν ἡμῖν τι μακά- 148⁶
 ριον γένοιτο ἢ πῶς οὐ διὰ τὸ λυπεῖσθαι μόνον καὶ κακῶς πάσχειν 15
 ἐς αὐτὸ τοῦ βίου τὸ θέατρον ἤκομεν. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν ἐφ' ἡμῖν
 οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐφ' οἷς ὅπως ἂν ἄλλως ἔσοιτο βουλευσαίμεθα,
 γίγνεται δὲ ἀνάγκη ἣν θεσμός φύσεως καὶ νόμος ξυνθέσεως καὶ
 τάναντία τοῖς φύσει ξυγκειμένοις ἐπάγει, δεῖ δὴ πού τὸν νοῦν τοῖς
 πράγμασιν ἐπιστήσαντας οὕτωςι χρῆσθαι τοῖς γιγνομένοις, ὡς περ 20
 αὐτὰ κελεύει τὰ πράγματα. Οὕτω γὰρ ἂν ἄξιόν τε τοῦ ἡμετέρου
 νοῦ καὶ τῆς λογικῆς φύσεως πεποιηκότες ὀφθείημεν, ἔκ τε τῶν
 γιγνομένων αὐτῶν οὐδὲν πλέον ἢ ὅπερ ἐπεφύκει δόξαίμεν ἂν ἐλ-

1. Μεταξὺ τῶν λέξεων οὐδὲ καὶ πρὸς εὗρηνται διαγεγραμμένα
 τάδε· γὰρ ἔχει νοῦν οἶμαι 3. ἧς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οἷς
 5. ἐπιλαβόμενοι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐπιλαβόμενοι
 10. ἐπανήκοντες ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐπανήκοντες
 12. γινόμενα 14. τί 17. οὐδ' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος οὐδὲ 19. ἐπάγει ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπάγει
 20. οὕτωςι μετ' ἄλλο οὕτωςι διαγεγραμμένον 22. πρὸ τῆς
 λέξεως νοῦ ἄλλο γράμμα διαγεγραμμένον 23. ἢ πρόσθετον ἄλλη
 χειρὶ ἄνωθεν

πίζειν καὶ ὅσαι ὥραι τοῦθ' ὅτι ἂν ἐνδέχοιτο προσδοκᾶν. Ὁ μὲν οὖν παρῶν καιρὸς, ὃ μέγιστε βασιλεῦ, δακρύειν τε ἅμα καὶ φιλοσοφεῖν ἀναγκάζει, τοσοῦτον ἐκατέρου δεόμενος ὅσον καὶ ἐκάτερον ἀντίρροπὸν τε ἅμα καὶ μεγίστην αὐτὸς παρέσχε ῥοπήν, ξυμφορὰν
5 μὲν ἐς θρήνους, θρήνους δὲ αὖ ἐς τὸ φιλοσοφεῖν προστησάμενος.

Ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως χρήσομαι τῷ καιρῷ ἢ ὅπως ἐμαυτοῦ γενόμενος φιλοσοφήσω τὸ πάθος ἐξ οἰμωγῶν αὐτῶν καὶ δακρύων φέρειν διδάσκων τὴν ξυμφορὰν καὶ τοιούτοις πρὸς σὲ χρώμενος, βασιλεῦ, ἃ ἂν εἴ τις ἔλεγε νυνὶ πρὸς ἐμέ, οὐ πάνυ με πειθόμενον
10 εἶχεν, οὕτως ἠττηθέντα τῷ πάθει τῆς ξυμφορᾶς. Πλὴν ἀλλὰ πειρατέον εἰπεῖν ὅπως οὖν καὶ παραμυθητέον ὡς ὁ καιρὸς αὐτὸς ἀπαιτεῖ τὴν τε σὴν ξυμπαθεστάτην ψυχὴν καὶ ὅσοι τῆς παρούσης ἦσθοντο ξυμφορᾶς· ἔστι δὲ ἄρ' οὐδεὶς, ὡς εἰπεῖν, ὅς οὐκ ἤλγησε τὴν ψυχὴν οὐδ' ὅς πηγᾶς τινὰς ἄλλας οὐκ ἀφῆκε δακρύων. Ἰδία
15 γὰρ αὕτη καὶ. αὖθις ζημία πᾶσι νενόμισται.

Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς οἰχομένοις οἰμώζειν καὶ ἀνιᾶσθαι εὐλογον
φ.149^α ἂν τῷ δόξειεν εἶναι καὶ φύσει τοῖς ἀνθρώποις προσεῖναι· || φιλαν-
θρωπίας γὰρ ἴσως ἢ ξυμπαθείας ἢ τινος τῶν τοιούτων τεκμήριον
γένοιτ' ἂν. Οἱ γοῦν πολλοὶ ξυμπαθεστέρους καλεῖν εἰώθεσαν οἱ
20 σφόδρα ἂν ὤμωξαν καὶ ἐδάκρυσαν καὶ τοῖς νενομισμένοις πόρρω

2. (καὶ κατωτέρω πολλαχοῦ) τὲ 3. καὶ πρόσθετον νεωτέρᾳ χειρὶ
ἄνωθεν 4. παρέσχε ἐκ τοῦ παρέσχεσ 7. φιλοσοφί^ῆσω
οἰμωγῶν 9. Τὸ εἰ πρόσθετον νεωτέρᾳ χειρὶ ἄνωθεν 10 πάθει ἐκ
τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πάθην 15. Τὸ κενὸν ἔνεκα κηλίδος μέλανος

16. Τὰ πρὸ τῶν λέξεων Τὸ μὲν οὖν - καὶ τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως κρείττονι (σ. 64,18) αὐτολεξεὶ καὶ ἐν τῷ Παραμυθητικῷ πρὸς Κωνσταντῖνον (ἀνωτέρω σ. 11,1 - 25,15), τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ὅμοια μετὰ τινων μεταβολῶν. Αἱ ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ μέρει (Ψ) μικρόταται ἀπὸ τοῦ Παραμυθητικοῦ (Ω) διαφοραὶ σημειοῦνται κατωτέρω. Ἐν δὲ τῇ ὡς τοῦ κώδικος ἐγράφησαν ἐνταῦθα χειρὶ τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρεως τάδε· Τὸ μὲν οὖν Ἐπὶ τοῖς οἰχομένοις ἀρχὴ τῆς παραμυθίας· μετὰ τὸ προοίμιον τοῦ ἄλλου λόγου ἀνάγνωθι ταῦτα, ἔπειτα ἐπάνελθε εἰς τὸν ἐπίλογον. Πρβλ. τὰς σημειώσεις ἀνωτέρω ἐν σ. 11. 18. ἦ τινοδς

20. σφόδρα Ψ: σφόδρ' Ω

πάντος ἐχρήσαντο νόμου· οὐς δ' ἂν ἴδοιεν ἀδακρυτὶ τὴν ζυμφορὰν ἐνεγκόντας καὶ οἷον ἐπὶ τῷ πάθει φιλοσοφήσαντας ἐπεξέλοιν ἂν εὐηθείας καὶ ἀναισθήτους, οἴμαι γε, νομιούσιν. Ἐμοὶ δὲ παντελῶς ἄλογον ἔδοξεν εἶναι καὶ πόρρω φύσεως ἀνθρωπίνης. Τό γε γὰρ ἑαυτὸν κατατρύχειν τῇ χαλεπωτάτῃ πασῶν βασάνων μηδὲν ὅλως 5 ἐξ ἐκείνης χρηστὸν ἐλπίζοντα σφόδρα ἂν δόξειεν εὐηθες εἶναι, τό τε ἐφ' οἷς ἂν ἄλλως οὐχ οἷόν τε γενέσθαι μηδ' ἄπερ ἐφ' ἡμῖν ὄντα καὶ ἄλλως ἂν ποτε γένοιτο καταβοᾶν μὲν καὶ τύχης καὶ φύσεως, κόπτεσθαι δὲ μάτην καὶ ὀλοφύρεσθαι, μηδεμίαν ἐντεῦθεν προσδοκῶντα λύσιν δεινοῦ, μὴ ὅτι περ ἄτοπον, ἀλλ' οὐδὲ νοῦν ὅλως 10 ἔχον ἐστίν. Ἡ τί μᾶλλον εὐλογον, ὅτ' ὄχετό τις οἰμῶζειν τε καὶ δακρύνειν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὶν ἐκεῖνο ζυμβέβηκε, μᾶλλον δ' ἐξ οὗ γέγονεν ὁ μηδαμῶς ἐκεῖνο φευξόμενος; Οὐδὲ γὰρ πλέον τι τὸν φόβον ἔχειν ἔδει τῆς λύπης πλὴν εἰ μὴ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀγνοεῖν ὅλως ὁμολογήσαιμεν. Εἰ δὴ οὖν οὗτος ἐκάστω παρασταίῃ λογι- 15 σμὸς, ὅτι περ αὐτὸς ἢ ὁ προσήκων οἰχίησεται καὶ διὰ ταῦτα λυπητέον ἐστὶ, τί γε ἄλλο πρὸς θεοῦ λοιπὸν ἐν τῷ βίῳ ἢ τὸ δακρύνειν δήπου καὶ μηδέποτε τῆς λύπης ἀφίστασθαι; ἢ τῷ τραγικῆς σκηνηῆς ἡμῖν ὁ βίος ὅλος διέστηκεν, τὸ μακάριον δὲ ποῦ καὶ οὗ ἔνεκα τὴν φύσιν φιλοσοφοῦμεν ἐργάζεσθαι; Οἴμαι δὲ ἡμᾶς ἐντεῦθεν 20 καὶ γένεσιν ἀναρεῖν, εἰ μὴ λελήσμεθα καθ' ἡμῶν αὐτῶν καὶ γάμους ποιοῦντες καὶ ὑμεναίους ἄδοντες καὶ παῖδας ἐκεῖθεν ἔσεσθαι φανταζόμενοι ἢ καὶ εἰς φῶς ἤκοντας ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι καὶ τρέφοντες καὶ παιδεύοντες. Γενέσεως δὲ ἀνθρώπων μὴ οὔσης,

2. φιλοσοφήσαντας κατὰ διόρθωσιν δευτέρας χειρὸς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος φιλοσοφίσαντας 3. οἴμαι 5. κατατρύχειν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος κατατρέχειν βασάνων Ψ: βασάνω Ω μηδὲν ἐκ τοῦ μηδὲν 7. μὴδ' 9. μηδεμίαν ἐκ τοῦ μὴδεμίαν 13. (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ) τί 14. ἐξανάγκης 16. διταῦτα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος διοαῦτα 17. ἐστὶ ἐκ τοῦ ἐστίν λοιπὸν ἐκ τοῦ λοιπὸν 19. διέστηκεν Ψ: διέστηκε Ω

φ.149⁶ σχολῆ γ' ἂν ἄλλο τι τῶν ὄντων ὑπάρξοι, εἰ τᾶλλά γε || πάντα
 ἐκείνης οὐνεκα· οὐ τί ἂν τις ἀναπλάσαι δυνήσαιτο πλασματωδέ-
 στερόν τε καὶ ἀτοπώτερον; Ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην τοὺς ὅτε ὦχετό
 τις θρηνοῦντάς τε καὶ δακρῦντάς πότερ', ὅτι τεθνήξεται προει-
 5 δότες ἢ τότε πρῶτον μαθόντες ἀξιοῦσι δακρῦειν; Εἰ μὲν γὰρ
 προειδότες, τί μὴ καὶ τότε θρηνοῦντες ἐτύγγανον; Τὸ γὰρ ἐν
 προσδοκίᾳ δεινὸν τοιοῦτον ὡς εἰ παρῆν, ἵνα μὴ λέγω δεινότερον.
 Εἰ δ' οὐκ εἰδότες, τί μαθόντες αὖ πάλιν τοῦ πάθους ἀφίστανται;
 Ἐχρῆν γὰρ μηδέποτε πάντως, εἰ διὰ τὸ μὴ μαθεῖν οὐκ ἐδάκρυον,
 10 πλὴν εἰ μὴ τὸν χρόνον αἰτιῶτό τις, ὅτι λήθης γε αἴτιος. Ἄλλ'
 οὐκ εὐλόγον· εἰ γὰρ ἂ καλῶς εἶχε ποιεῖν δυναμένῳ, ταῦτα τῷ
 χρόνῳ παραχωρήσοι τις, οὐχὶ σφόδρα γε εὐθες; Καὶ μὴν, εἰ
 μὲν ἀνθρώπῳ μόνον ἐνῆν τὸ λυπεῖσθαι, φιλόανθρωπον ἴσως ἂν ἦν
 τὸ περὶ τοὺς οἰχομένους δακρῦειν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλοις λύπη παρὰ
 15 τὸν ἀνθρώπον, οὐτ' οἰκεῖον ἐκείνῳ γε τὸ λυπεῖσθαι, οὔτε παρὰ
 τοῦτο πῶποτε φιλόανθρωπον εἶη γ' ἂν τι πεποιηκῶς· ἄλλοις γὰρ ἂν
 μᾶλλον, οὐ τῷ λυπεῖσθαι δεικνύοιτ' ἂν τὸ φιλόανθρωπον. Ἄλλὰ
 μὴν οἰκειότερον ἀνθρώπῳ λύπης κατακρατεῖν καὶ τῶν ἀλόγων
 ἄλλων παθῶν ἢ τούτων ἥσσω γενόμενον ἔξω λόγου παντὸς, ἴσον
 20 δ' εἰπεῖν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκειᾶς φύσεως φέρεσθαι. Ἔσται γὰρ
 οἶον εἰ τὸν ἀμείνω δοριάλωτον ὁ χεῖρων ἄγοι λαβῶν ἢ ὁ δοῦλος
 δεσπότην. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ τῶν ἀλόγων ἢ λύπη κάκεινοις πά-

1. ἄλλό τᾶλλά ἔγραψα: τ'ἄλλα 3. ὅτε Ψ: ὅτ' Ω
 εἰ
 4. θρηνοῦντας τὲ πότερ' ὅτι Ω: πότερόν τι Ψ' 7. ὡς Λπαρῆν
 9. μηδέποτε 10. ἀντὶ τοῦ αἰτιῶτο εἶχεν ἀρχίσει γράφων
 αἰτιᾶ γε προσέθηκα ἐκ τοῦ Ω: λείπει Ψ' 13. φιλόανον διαγραφέντος
 εἶτα τοῦ πρώτου τόνου 16. Τὸ πῶποτε φέρει καὶ δευτέραν ὀξεῖαν
 μετὰ τὸ ω διαγεγραμμένην πεποικῶς 17. δεικνύειτ'
 18. ἀλόγων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀλλόγων 19. Τοῦ
 τούτων προηγείται τῶν διαγεγραμμένων 21. δορυάλωτον
 χεῖρον ὁ δοῦλος Ψ: εἰ δοῦλος Ω

λαι τοῖς σοφωτέροις ξυγκατηρήθητο, οὐκ ἔστι δ' ὅπως ποτέ τὰ τοιαῦτα γένοιτ' ἂν ἢ τοιαῦτά γε λογικά, οὐκ ἂν οἰκεῖον ἀνθρώπῳ λεχθεῖν γ' ἂν τὸ λυπεῖσθαι οὐδὲ λόγῳ ποτέ χρωμένοις ἢ τοιούτοις προσεῖναι, ἕως ἂν ἕκαστον κατὰ χώραν ἰδίαν ἐστήξοι τῶν ὄντων καὶ τῆς οἰκείας φύσεως οὐκ ἐκσταίῃ. 5

Θαυμάζω δὲ, εἰ τῶν ὅσα μὲν παρ' αὐτὰ πρόσεστιν ἀνθρώποις ἐξ ἀνάγκης, ἔν' ὧσιν, καὶ ὅπως σφίσιν αὐτοῖς ἢ περὶ λόγον ἐνέργεια γένοιτ' ἂν, ὅθεν τε τὸ εὖ εἶναι καὶ τὸ μακάριον δήπου περίεστι, μηδὲν οἰκεῖον ἀνθρώπῳ, μηδὲ λόγου μηδενὶ μετεῖναι, κἂν ἐξ ἀνάγκης προσῆ κἂν ὑπουργῆ πως τῷ λόγῳ, νομίζομεν. 10 Ταυτὶ δὲ αὐτίκα μάλα λόγῳ τιμήσομέν τε καὶ περιάψομεν ἀν-φ.150^a θρώπῳ μηδὲν ἐκείνῳ προσήκοντα, καὶ ταῦτα || πόρρω τὸ εὖ εἶναι καὶ τὴν εὐδαιμονίαν διώκοντα. Οὐκ οὖν νομιστέον ἀνθρώπῳ ταῦτα οἰκεῖα, οὐδ' ἠντινοῦν αὐτοῖς μετουσίαν εἶναι τοῦ λογικοῦ, εἰ μὴ ὅσα γε πειθαρχεῖ τῷ λόγῳ, καὶ μᾶλλον εἰ μὴ πραχθεῖν ἢ ἄμωσ- 15 γέπως ἀνθρώπῳ γένοιτο· εἶεν.

Εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἄνθρωπος θνήσκει καὶ θανῶν ὃ τι μεγίστων κακῶν ἀπαλλάττεται ἢ καὶ τὸ μακάριον τέλος ἐκεῖνο, τὴν εὐδαιμονίαν, κομίζεται, τί μᾶλλον λυπητέον, ἀλλ' οὐκ οἰστέον ἢ τί δακρυτέον, ἀλλ' οὐ πανηγυριστέον, εἴ γε μὴ μέλλοιμεν ἐκείνῳ 20 δόξιν φθονεῖν τῶν ἀπαντησαμένων χρηστῶν καὶ ὅσα οἱ τῶν ἀγαθῶν προσεγένετο;

Ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔστι μὲν οὐ τῶν ἀπλῶν καὶ αὐτὸς, οὐδ' ὅσα τῶν ἐνιαίων ἀπλῶς ὄντα τὴν σφῶν αὐτῶν οὐχ ὑπομένει διάζευξιν,

1. σοφωτέροις ξυγκατηρήθητο ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ξυγκατηρήθητο ὁπῶσποτε 2. τοιαῦτα γε 3. ἢ Ω: ἢ Ψ
4. καταχῶραν ἰδυίαν ἐστήξοι Ω: ἐστήξει Ψ 7. ὧσιν Ψ: ὧσι Ω 8. γένοιτ' Ψ: γίνοιτ' Ω 9. περίεστι Ω: ἀφανές Ψ
μηδὲ οἰκεῖον Ω: οἰκείω Ψ 15-16. ἄμωσ γέ πως 17. δὲ Ψ: δ' Ω ἐξανάγκης 18. τὸ Ω: λείπει Ψ 18-19. ἐκεῖνο τὴν εὐδαιμονίαν κομίζεται Ψ: ἐκεῖνο κομίζεται τὴν εὐδαιμονίαν Ω 22. προσεγένετο Ψ καὶ κώδικες ΝΠΒ τοῦ Ω: προεγένετο Α τοῦ Ω 23. ἔστι

ἀλλ' ὅσα τῶν τῆς ὑλαίας δυάδος ὄρων ἔσω γινόμενα τοῦτο μὲν
 οἷς τὴν ἀρχὴν ξυνετέθη τὴν διάλυσιν εἴωθε πάσχειν, τοῦτο δ' οἷς
 τὰ ἀντικείμενα γέγονε τὴν ἀπ' ἀλλήλων ὑφίσταται φύσει τῶν
 ἐναντίων διάστασιν. Βία τε γὰρ ἐς γένεσιν ὁτιοῦν ἅπαν ἐλαυνό-
 5 μενον τῶν ἐναντίων χωρεῖ, αὐτὰ τε ταῦτα ἀλλήλοις ξυνόντα οὐκ
 ἔστιν ὅτε σφίσι αὐτοῖς μαχόμενα παύεται, οὐδ' ἀλλήλων ἥσσω
 γινόμενα ταῖς μάχαις οὐ περιγίγνεται. Ξυνὸς ἐνυάλιος ἐκεῖνος τῶ
 ὄντι καὶ τὸν κτανέοντα κατακτάς. Διὸ φθαρὲν πᾶν ὅ τι ἂν εἴποι τις
 τῶν ξυγκειμένων ἐκποδῶν γενόμενον οἴχεται, καὶ γίγνεται τῶν
 10 μαχομένων ἐκεχειρία τις, μᾶλλον δὲ λάφυρόν τι καὶ ἀριστεῖον ἢ
 τοῦ ξυνθέτου φθορά. Οἷς γὰρ αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ ξυνεῖεν
 ἀλλήλοις ὁποιοῖστισινοῦν δεσμοῖς, οὐς οἶδεν ἢ φύσις, τὰ ἀντικεί-
 μενα· πῶς γὰρ αὐτό τι ἂν εἴη, τῶν μορίων διεστηκότων, οἷς ὄλω
 τε αὐτῶ εἶναι καὶ ἀπλῶς εἶναι περίεστιν· αὐτὰ δὲ σφίσι μαχόμενα
 15 τὴν σὺν ἀλλήλοις οὐ φέρει δίαιταν, ἀλλ' ἔργον ἐκάστω τοῦ πολεμίου
 πεσόντες ἐστήξουν αὐτίκα μάλα χωρὶς, ὁ πρὸς ἄλληλα δῆπου τῶν
 ἐναντίων πόλεμος ἀπώλεια ἂν εἴη τοῦ ξυγκειμένου, τό τε μηκέτ'
 εἶναι τὸ ξύνθετον, οἷον ἀνακωχάι τινες εἰκότως καὶ λάφυρα τῶν
 ἐναντίων νομίζοιτ' ἂν. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δυοῖν ὄντοι, εἶδους μὲν, ἔν'
 εἴη τὸ ξύνθετον, ὕλης δ' αὖ πάλιν, ἵνα τὸ εἶδος ὑπάρχη, καθάπερ ||
 20 ἀνάγκη χαλκὸν εἶναι καὶ ξύλον, ἔν' εἴη κλίνη καὶ ἀνδριάς, οὐκ
 ἔστιν ὅπως ἂν ὑφ' ἓν εἶδος θάτερον σταίη τὸ ὑποκείμενον, οὐδ'
 ἠρεμήσει μένον πρὸς ὁ κελίνηται, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα πεφυκὸς
 παρὰ μέρος ἐς ἕκαστον φέρεται τῶ μὴ πάνθ' ἅμα τῶν ὄντων ἔχειν

1 γινόμενα Ψ: γενόμενα Ω 3. ἀπαλλήλων ὑφίστα-
 ται Ψ: ὑφίστασθαι Ο 5. αὐτᾶ 6. ἥσσωνα Ω: ἥσσα Ψ

7-8. τῶόντι 8. πᾶν Ψ: ἅπαν Ω (καὶ 10) τὶς 9. ἐκποδῶν

10. λαφυρόν ἢ Ω: ἦ Ψ 11. φθορᾶ 12. ὁποιοῖστισινοῦν

14. αὐτῶ περίεστιν 15. συναλλήλοις 16. ἐστήξουν Ω:

ἐστήξουν Ψ αὐτίκα^{κα} 17. ἀπόλει 19. ἐναντίων Ψ: πολε-
 μίων Ω εἶδους 20. καθάπερ καθάπερ 21. ἀνδριάς ἐκ
 τοῦ ἀνδριάς 23. ἠρεμήσει 24. τῶ Ω: τὸ Ψ

λαβεῖν, πῶς ἂν εἶη τι φθοράν τε καὶ τὸ μηκέτ' εἶναι τῶν ζυγκει-
 μένων ἐκπεφευγός; ἢ πῶς οὐκ ὀλίγον ἐντεῦθεν γενόμενον χρόνον
 καὶ οἶον μόνον φανέν ἔπειτ' ἐξαίφνης οἰχθήσεται; Πάντα μὲν γὰρ ἢ
 ἐν ἐκάστῳ ὕλη τὰ ὄντα τῷ πεφυκέναι δέχεσθαι πάντα, οὐδὲν δὲ
 ὁμῶς αὖ πάλιν τῶν ὄντων οὐ τῷ μηδὲν εἶναι μόνον ἐκείνων ὅσα 5
 γε τῶν ὄντων ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ πάνθ' ἅμα δύνασθαι κατ'
 ἐντελέχειαν εἶναι. Οὐδὲ γὰρ ἢ αὐτὴ καὶ μία τῷ ἀριθμῷ, οὐδ' ἐν
 αὐτῷ τῷ νῦν τοῦ χρόνου τῷ ἀμερεῖ, ἵππος ἅμα καὶ ἄνθρωπος εἶη
 γ' ἂν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὅπου γε μεταξὺ τούτοις οὐκ ὀλίγα τὰ
 ὄντα, δι' ὧν ἤξειν ἀνάγκη τὴν ὕλην, γενέσει τε ἅμα καὶ φθορᾶ 10
 μεταβάλλουσαν, εἰ ἐξ ἀνθρώπου ἵππος ἢ τὸ ἀνάπαλιν γένοιτο.

Χωρὶς δὲ ἐκείνων, ποῦ θήσει τις τὰς ἐναντίας τῶν ὄντων ποιό-
 τητας; Ἄλλαι γὰρ ἄλλοις ἐξ ἀνάγκης περὶ τὴν σφῶν αὐτῶν γέ-
 νεσιν· ξυνεῖναι δ' οὖν τὰς τοιαύτας ἀλλήλαις οὐ τῇ πείρᾳ μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ πάντως ἀμήχανον. Πῶς οὖν ἅμα πῦρ τε καὶ 15
 ὕδωρ ἢ ὄλως ἵππος καὶ ἄνθρωπος; Διὸ δὴ καὶ ὄρᾳ ἐξέσσι πρὸς
 ὁτιοῦν φερομένην τὴν ὕλην, καὶ ὁ μὲν εἶχε τῶν ὄντων αὐτίκα
 μάλα προἰεμένην, οὗ δ' ἂν οὐ πολλῷ χρόνῳ πάλιν αὖθις ἐκσταίη
 καὶ πόρρω γένοιτο, τοῦτ' ἔπειτα σφόδρ' ἐπειγομένην λαβεῖν καὶ
 ὥσπερ ἂν εἰ χωρὶς ἐκείνου μηδέποτε γένοιτο. Οὐκ οὖν ἄνθρω- 20
 πος ἄνευ ἀνάγκης οὐτ' ἄλλο τῶν ὄντων οὐδὲν φθειρόμενον οἴχεται.
 Πόθεν, εἰ γε φύσει πᾶν ὁτιοῦν ζυγκείμενον διαλύεται, οὐδ' ἡμᾶς
 ἐφ' οἷς οὐκ ἔστιν ὅπως ἄλλως ἂν γένοιτο χρεῶν ἄχθεσθαί τε καὶ
 ἐλοφύρεσθαι καὶ πηγᾶς ἄλλας μυθώδεις ἀφιέναι || δακρύων· ὥσπερ ρ.151^α
 ἐνίου εἶδον πολλάκις ἐγὼ καταχρωμένους τοῖς πάθεσι καὶ ὄλους 25

1. μηκέτ' 3. ἔπειτ' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἔπειτα
 ἐξέφνης 5. μηδὲν 8. ἵππος 10. φθοράν 12. τίς
 13. ἐξανάγκης 14. τοιαύτας πείρα 15. πάντος
 17. ὁ 20. μηδέποτε 22. οὐθ' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέν-
 τος ἄθ' 23. ἄχθεσθαί τε Ψ: ἄχθεσθαί τε καὶ χαλεπαίνειν,
 μᾶλλον δὲ κόπτεσθαί τε Ω

γενομένους ἐκείνων ἔξω λόγου παντός καὶ τῆς σφῶν αὐτῶν ἀξίας καὶ φύσεως φέρεσθαι.

Καὶ μὴν, εἰ μὲν ἄνθρωπος ὡς γε τᾶλλα τῶν ὄντων οὐκέτ' ἦν αὐτίκα φθειρόμενος ἢ μηδεμία μηχανὴ δὴ που οὐδ' αὖ ἐλπίς
 5 ὅπως ἂν πάλιν ἔσοιτο κατελείπετο, οὐδ' οὕτως ἂν ἦν ἡμῖν λυπη-
 τέα, οὐδὲ δακρυτέα πόρρω τοῦ λόγου, ἀλλ' ὅσα μὴ γελαῖν ἔχοντες
 μηδ' ἠδονῆν χρώμενοι ποιεῖν ὅσα ἂν ἐθέλουσι χαίροντες, ἠγαπῶμεν
 ἂν φύσει καὶ ὅσα περ οὐκ ἄλλως ἂν ποτε γένοιτο, φιλοσοφία τε
 ἐχρώμεθα ἂν, μὴ ποτε φεύλως ὑπαχθῆναι καὶ ἀρχαϊκῶς φύσει δό-
 10 ζωμεν δεδιότες μηδὲ φανῶμεν τῆς ἡμετέρας ἀξίας ἀμηγέπη χεῖρους
 γενόμενοι. Ἐπειδὴ δὲ θανῶν ἔτι ζῆ καὶ μόνον αὐτῷ διάλυσις γέ-
 γονε, μένει δ' ἔτι ψυχὴ καὶ μοίρας τετύχηκε κρείττονος, λόγος τε
 οὐδεὶς οὕτω πιθανός, οὐδ' ὄν ἐγάλκευσεν ὁ Περίπατος, ὥστε ῥα-
 δίως αὐτῷ πεισθέντας νομίσαι τοὺς ἡμετέρους μὴ οὐχὶ πάλιν αὖ
 15 θεοῦ δυνάμει καὶ χάριτι καὶ θανόντα ποτὲ τὸν ἄνθρωπον ἀναστή-
 σεσθαι, θρηνησομέν τε πόρρω τοῦ μέτρου καὶ ξυναυλίας ἄλλοτε
 ἄλλας ὀλοφυρόμενοι καὶ δακρύνοντες ξυστησόμεθα;

Καὶ πῶς εὖ φρονεῖν δόξομεν ἢ πῶς ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς
 ἡμετέρας δόξης καὶ πίστεως ἀξιά ποτε, φαίην δ' ἂν καὶ ξυνωδὰ,
 20 ποιησόμεθα, ἢ πῶς ἂν οὐκ ἄτοποι νομισθῆιμεν, εἰ δι' ὄν ὅτι
 τέθηκε πενθεῖν ἀξιοῦμεν, τοῦτον ὅτι ζῆ θρηνησομέν τε καὶ ἀνοι-
 μώξομεν; Καὶ μὲν δὴ καὶ εἴ τις ἐθελήσοι σκοπεῖν ὅσα πρόξεστι
 τοῖς ἔτι περιοῦσιν ἀνιαρὰ, εἰκότως ἂν οἶμαι μακάριον ἐρεῖν καὶ

3. τ'ἄλλα οὐκέτ' Ω: οὐκ ἔτ' Ψ 4. μηχανὴ Ω: μηχανῆ Ψ

5 ἦν πρόσθετον ἐν τῇ ὥχ δια παραπεμπτικοῦ σημείου Λ Ψ: λείπει Ω

6. μη 7. μὴδ' 9 ὑπαχθῆναι (διαγεγραμμένον) ἂν

φύσει Ω: λείπει Ψ 10. δεδιότες μηδὲ ἀμηγέπη

11. ἐπειδὴ Ω: ἐπεὶ Ψ 14. πεισθέντας ἐκ τοῦ πῖσθέντας

5

αὖ Ψ: αὖθις Ω 15-16. ἀναστήσεσθαι Ω: ἀνασθήσεσθαι Ψ

17. δακρύνοντας 19. ξυνωδὰ 20. ἂν Ω: οὐκ ἂν Ψ

23. ἀνιαρὰ Ω: ἀνιαρὰ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀνιαρῶς Ψ

εὐδαίμονα τὸν οὕτω πολλῶν τε καὶ μεγάλων ἀπαλλαγέντα δεινῶν. Τί γὰρ ἐν βίῳ πρὸς θεοῦ τῶν ἡδέων ἢ τί τῶν ὄντων πέφυκε παραμένειν; Ἐγὼ μὲν οἶμαι τὸν βίον οὐ πολλῶ τραγικῆς διεστηκέναι σκηνῆς, οὐδ' ὅσα μίαν ἡμέραν ἤνθησέ τε ἅμα καὶ κατερρύη. φ 151^ε
 Εἰ δέ τῳ μὴ γνώριμα λέγομεν, τὴν ἀρχὴν μὲν ἄτοπον, εἰ πλητ- 5
 τόμενος ὅλως τις οὐκ αἰσθάνεται, ἔπειτα θαυμαστὸν ἄγαν, εἰ μὴ πείρα τὸν βίον ἐγνώκει τις λυπηρόν· ἦτοι γὰρ ἀναισθησίαις φευξέεται ἢ μέτρον ὑπάρξεως οὐκ εἶχε τὸν χρόνον.

Ἀγνοήσει τοίνυν οὐδεὶς, οἶμαι, τῶν νοῦν ἔχόντων οἷος ὁ παρῶν βίος καὶ οἷα τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, ὡς ἄστατα δῆλα δὴ καὶ οὐ βέ- 10
 βαια. Ἄλλ' αὐτίκα πάνθ' ὄντινοῦν, εἰ μὲν τῶν σοφωτέρων εἶη καὶ ὅσοι τῶν ὀρωμένων ἕτερα μείζω καὶ τελεώτερα προσδοκῶσι, καταγελᾶν ὅ τι μάλιστα βίου καὶ ὅσα περ ἐν αὐτῷ δυσχερεῖ τε ἅμα καὶ ἡδέα δοκεῖ· μυρία δὲ ἄρα δεινῶν ξυμβαίνει κατὰ τὸν βίον καὶ σχεδὸν ἀνάγκη τούτων αἰεὶ τι παρεῖναι, χρόνος τε οὐκ ἔστιν 15
 οὐδεὶς, ἐν ᾧ μὴδὲν ἀνθρώπῳ δύσκολον ἀπαντᾶ· εἰ δ' αὖ τῶν πολλῶν καὶ ὅσοι μάλιστα συζῶσιν αἰσθήσει, τῷ δέει κατεπτηγέναι τὸν βίον καὶ ὡσπερ τινὰ δεσπότην ἄλλον καὶ τύραννον ἰταμιώτατον δεδιέναι καὶ τὰς ἐκ τούτου τύχας τε καὶ συστροφάς. Βέβηκε γὰρ ὁ βίος ἐπ' οὐδενὸς ἀσφαλοῦς, ἄνω δὲ καὶ κάτω φερόμενος καὶ νῦν 20
 μὲν ἐς εὐτυχίαν ἄγειν δοκῶν, νῦν δ' ἄλλους αὖ ποιούμενος ἀνευδαίμονας, ἔστι δὲ οὗ τοὺς αὐτοὺς ἀνάγων τε καὶ κατάγων, κύκλος τις εἶναι δοκεῖ τῷ λόγῳ στρεφόμενος· καὶ πέπλαστα δὲ τοιοῦτος τοῖς γράφουσιν. Αὐτὸς δὲ πολλάκις καὶ πρὸς παῖδα παίζοντα τὸν

2. γὰρ Ω: λείπει Ψ 4. ἤνθησέ εἶχε τὸ πρῶτον ὄξεϊαν ἐπὶ τοῦ ἢ διαγραφείσαν
 5. δὲ τῷ τὴν ἀρχὴν 6. τίς
 7. πείρα τίς 8. φευξῆται 9. οὐδεὶς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οὐδεὶς
 10. ὡς Ω: καὶ Ψ δηλαδὴ
 11. πάνθ' ὄντινοῦν Ω: ὀτινοῦν Ψ σοφωτέρων
 13. ἐν Ω: λείπει Ψ 16 μὴδὲν 17 συζῶσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος συζῆν
 18. ὡσπερ τινα 19. συστροφάς Ψ: στροφάς Ω 23. τίς
 24. παίζοντα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος παίζοντα

βίον ἀντεξετάζω. Ὡς γὰρ ἐκεῖνος οὐδενὶ λόγῳ φερόμενος οὐδὲ πρὸς οὐδὲν τέλος οὐδὲ σκοπὸν ἀφορῶν οἰκοδομεῖ τε καὶ αὖ πάλιν ὅπερ ὠκοδόμησε καθαιρεῖ, οὕτως δὲ καὶ ὁ παντὸς οὐτινοςοῦν παιδὸς εὐηθέστερος βίος τῶν περὶ ἡμᾶς ἀπάντων οἰκοδόμος τε ὁ
 5 αὐτὸς καὶ καταλύτης ἐστίν, ἑκατέρων αὐτὸς ὢν δεσπότης καὶ φ.152² πρύτανις τῶν ἐκ || τῆς τύχης ἡδέων καὶ μῆ. Τί οὖν ἂν πάθοι δεινὸν ὁ τῆς παιδιᾶς τοῦ βίου καὶ τῶν ἐκ τύχης ἀθυρμάτων ἀπαλλαγείς ἢ πῶς ὁ θάνατος, τοσοῦτων κακῶν ἀπαλλάττων ἀνθρώπους, οὐκ ἂν εἰκότως εὐεργέτης τις αὐτῶν νομισθεῖη; Οὐδὲ γὰρ δίκαιον
 10 ὅλως, οὐδ' ἐχρῆν αἰεὶ τῷ βίῳ τὸν ἄνθρωπον παίζεσθαι, οὐδ' ἐν οὕτῳ δεινῷ πελάγει καὶ κλυδωνίῳ χερματίζεσθαι. Ἡ γὰρ ἂν ἐν οὐδὲν ἦν ἀνθρώπου τῶν ὄντων ἀνευδαιμονέστερόν τε καὶ δυστυ-
 χέστερον.

Ἄνευ δὲ τῶν εἰρημένων, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθελήσῃ
 15 τὸν βίον, δίκαιος λογιστὴς τῶν παρ' αὐτοῦ δοκούντων ἡδέων τε ἅμα καὶ ἀλγεινῶν ἡμῖν καταστάς, εὐρήσει τῶν ἡδέων μὲν οὐ πολλὰ οὐδ' ἄμικτα καὶ αὐτὰ κάκεῖνο μόνον ἔχοντα πάντως ὅθεν αὐτοῖς γε καὶ τοῦνομα, ἀλλ' ἦτοι μειγμένα τοῖς ἀλγεινοῖς ἢ πραγμάτων ἀρχὴν καὶ κακῶν ἐτέρων ὑπόθεσιν. Ὁ γὰρ ἐκεχειρία
 20 τοῖς μαχομένοις, παρασκευὴ δὴλα δὴ πολέμου καὶ πραγμάτων ἄλλων μειζόνων ἀρχή, τοῦτο πᾶν ὀτιοῦν οἶμαι τῶν ἐν τῷ βίῳ χρηστῶν, εἰ δὴ χρηστὸν γε λεκτέον παρ' εὖ φρονούσιν ὁ κακοῦ τινος αἴτιον. Ἀπόχρη γὰρ ἐνίους μόνους τοὺς γε πολλοὺς παρα-
 σύρεσθαι γοητεία τινὶ τῶν περὶ τὸν βίον σεσυλημένους, οἶμαι,
 25 τὰς φρένας καὶ τὸ λογίζεσθαι: ἀνδρῶν δὲ νοῦν ἐχόντων ἐκεῖνο μόνον ἠγεῖσθαι χρηστὸν, ὅπερ ἐθέλει τοιοῦτον οὐκ αἰσθήσει μᾶλλον ἢ λόγῳ κεκρίσθαι καὶ ὁ γε τέλος ἢ κείνου ἕνεκα.

3. οὐτινοςοῦν 7 παιδιᾶς Ω: παιδείας Ψ ἀθυρμά-
 των ἀπαλαγείς 16. ἡδέων 17. καὶ αὐτὰ προσέθηκα ἐκ
 τοῦ Ω: λείπουσι Ψ 18. ἦτοι Ω: εἴ τι Ψ 20. παρασκευῆ δη-
 λαδῆ 26. ἐθέλει Ψ: ἐθέλοι Ω 27. κεκρῆσθαι

Τῶν ἠδέων μὲν οὖν, ὅπερ ἔλεγον, οὐ πολλὰ ἂν ὁ τὸν βίον
 ἐξετάζων εὐρήσοι, οὐδ' ὅσα μόνον ἠδέα ὄντα τῶν οὐ τοιούτων
 ὄλως ἀπήλλακται· ἐσμοῖς δὲ ὄλοις δεινῶν καὶ σμήνεσι τισὶ δυσ-
 χερῶν μυρίοις ἐντεύξεται. *Μυρία* γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα δεινὰ
 κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται· | πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ 5
 θάλασσα, | νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρη ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ | αὐ-
 τόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι | σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξεί-
 λειτο μητίετα Ζεὺς.

|| Εἰ δὲ μὴ πάρεργον ἦν ἡ τοῦ καιροῦ πως ἔξω φερόμενον, φ.152^ε
 κατέλεξα ἂν ἠδέως οὐκ ὀλίγα τῶν ὅσοις ἐντυγχάνομεν ἐν βίῳ δει- 10
 νοῖς· πάντα γὰρ ἀριθμῆσαι καὶ πέρασ εὐρεῖν τ'ἀριθμῶ ἀμήχανον
 οἶμαι καὶ λόγῳ καὶ μέλανι. Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο χρὴ παρ' ὄλον τὸν
 λόγον ἀναπεμπάζεσθαι τε καὶ θεωρεῖν, ὡς οὐ δι' αὐτόν τι χρῆμα
 ὁ βίος οὐδὲ τ'ἄλλα πάντα γε τούτου ἔνεκεν, ἀλλ' ἔστιν οἶον ἡ νό-
 σος ἐς τὴν ὑγίειαν ἢ, εἰ βούλει, μᾶλλον οἶον τὸ φαρμάκοις χρῆ- 15
 σθαι πρὸς τὴν αὐτὴν Ἀμέλει καὶ εἰ χρυσοῦ χωνευτήριον τόπος
 τε ἀγώνων καὶ θέατρον καὶ πλοῖον καὶ τὰ τοιαῦτα [καλοῖτο, οὐ
 πόρρω τῆς αὐτοῦ φύσεως σχοιή γ' ἂν τὰ τοιαῦτα] τῶν ὀνομάτων.
 Οὐ δι' αὐτὰ γὰρ κάκεῖνα, ἀλλὰ τῷ μὲν δόκιμος εἰ τύχοι χρυσοῦς,
 τῷ δὲ κότινος, τῷ δ' αὖ λιμὴν, ἐκτήθη καὶ τὸ σεσῶσθαι. Ὡςπερ 20
 οὖν τῶν ἠδέων ἐν οὐδὲν ἐν ἐκείνοις, οὐδ' ὧν ἂν τις ἔλοιτο δι' αὐτὰ,
 εἰ μὴ ὅσα γε πρὸς τι τῶν εἰρημένων πεπέρασται, οὕτως οὐδ' ἐν
 τῷ βίῳ τῶν ὄντων οὐδὲν ὅπερ ἔξω τοῦ χοροῦ τῶν δυσχερῶν δι-

1. ἠδέων 2. ἠδέα 3. σμήνεσι τισὶ 5. ἀλάλητα
 6. ἠδ' 7. φυτῶσι 9. φερόμενον ἐκ τοῦ φερόμενος
 10. ἠδέως 11. τ'ἀριθμῶ 12. χρῆ 13 δι' αὐτόν οἱ κώδι-
 κες ΠΒΑ τοῦ Ω: διαυτὸν Ψ 14. τ'ἄλλα 15. ὑγίειαν φαρμά-
 κοις ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος φάρμακον 16. εἰ Ω: λείπει Ψ
 17. πλοῖον ἔγραψα: πλοῖς ΨΩ 17-18. καλοῖτο—τὰ τοιαῦτα
 προσέθηκα ἐκ τοῦ Ω: λείπουσι Ψ 19 αὐτὰ οἱ κώδικες ΠΒΑ
 τοῦ Ω: αὐτὰ Ψ καὶ κώδιξ Ν τοῦ Ω 21. αὐτὰ οἱ κώδικες ΝΒ
 τοῦ Ω: αὐτὰ Ψ καὶ οἱ κώδικες ΠΑ τοῦ Ω 22. πεπέρασται Ψ:
 πεπέρανται Ω οὐδ' ἐν οἱ κώδικες ΝΒΑ τοῦ Ω: οὐδὲν Ψ

καίως ἐστήξει οὐδ' ὅπερ ὀπωροῦν ἠδέος μετειληφὸς ἀρχή τις οὐκ ἔσται πάλιν ἀνιαροῦ.

Τί ποτ' οὖν ἡμεῖς, οὕτωςί μὲν τοῦ παρόντος ἔχοντος βίου καὶ οἶον ἡμᾶς παίζοντός τε καὶ κύκλω τινὶ περιάγοντος, τοσοῦ-
 5 των δὲ ὄντων ἀνιαρῶν, ὥστε μὴδ' ἐλεύθερον ἔαν ἀναπνεῖν τὸν βιοῦντα μὴδ' ἔχειν ἐφ' ὅτῳ μᾶλλον ἂν αὐτὸν ἠδόμενον ἢ ἀνιώ-
 μενον αἰσθοίτο, βίον μὲν οὕτω περὶ πολλοῦ καὶ τὴν ἐνταῦθα πλά-
 νην ποιούμεθα, καὶ ταῦτα μὴτ' ἀγνοοῦντες μήτε μὴν οὐ παθόντες
 οἷς ἂν τις γνοιῇ παθῶν, ἀνθρωπον δὲ ἀνοιμώζομεν, εἰ πεφευγῶς
 10 ἐκεῖνον μυρίων ἀνιαρῶν ἀπαλλάττοιτο, ἔξω γενόμενος κακῶν τε
 ἄλλων ἀπάντων καὶ δὴ καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν δέους, πάσης ἤστι-
 νοςοῦν ἀνίας χαλεπωτέρου τυγχάνοντος; Ἡ πῶς οὐ μέλλομεν
 αἰσχυνεῖσθαι, εἰ τᾶλλα μὲν τῶν δεινῶν πολλάκις ὠφθημεν πεφευ-
 γότες καὶ που καὶ μακαρίους οὐκ ἔξω νενομίσκαμεν λόγου τοῦς
 φ 153. ὅ τι πλεῖστον ἀφροσύνης ἀνιαρῶν, || αὐτὸν δὲ τὸν βίον, τὸ
 16 πάντων ὄντων κακῶν αἴτιον, αὐτὴν τὴν κορωνίδα τῶν ξυμ-
 φορῶν, οὐ μόνον οὐ κακῶν ἔσχατον ἠγησόμεθα, ἀλλ' εἰ μὴ κακῶς
 τις πέπονθεν ἄλλοτε ἄλλως ὑπ' ἐκείνου φερόμενος, σχετλιάσομέν
 τε καὶ ἀνοιμώζομεν καὶ κακοδαίμονα νομιοῦμεν, ὅς ἂν τοῦ βίου τὴν
 20 ταχίστην ἀπαλλαγίς ἔξω δεινῶν αὐτίκα καὶ τῆς ἐκ τούτων ἀνίας
 γένοιτο; Χωρὶς δὲ ἐκείνων, ἤτοι φαύλως τὰ πράγματα κρίνειν
 δόξομεν ἢ τὴν τοῦ φθονεῖν, εἰ τῷ παθεῖν εὖ ξυμβέβηκεν, οὐκ ἀπο-
 φευξόμεθα δόξαν. Ὅλως δὲ, εἰ μὲν τοῦ βίου τέλος ἐν οὐδὲν ἦν,
 ἀλλὰ φροῦδα πάντα θανόντος ἀνθρώπου γίγνεται, οὐδ' οὕτως ἂν
 25 ἦν τῶν μετρίων ἐπ' ἐκείνῳ δακρῦειν καὶ ὀλοφύρεσθαι· ἐξ ἀνάγκης
 γὰρ ἂν ἦν καὶ οὐκ ἦν ἄνευ ἀνίας ἐν τοῖς τοιοῦτοις δακρῦειν

1. ἐστήξει 2. ἠδέος 5 (καὶ 6). μὴδ' 5. ἔαν προσέθηκα ἐκ τοῦ Ω: λείπει Ψ 7. τὴν 8. μὴτ' ἀγνοοῦντες Ω: μὴ μεταγνοοῦντες Ψ 10 ἀπαλλάττοιτο 13. τ'ἄλλα 16. ὄντι-
 νωνοῦν 18. τίς 20. ἀπαλα^λγαγεῖς 22. εἰ τῷ 4. φροῦδα
 25-26. ἐξανάγκης 26. ἂν προσέθηκα ἐκ τοῦ Ω: λείπει Ψ
 ἀνίας Ω: ἀνοίας Ψ

πλήν οὐκ ἀπεῖναι λόγου παντός, οὐδὲ τῆς τοῦ πρέποντος ἀπάσης ἀφροστηχένας πάντη καὶ τοῦ δικαίου μοίρας ἐδόκει. Τὸ γὰρ ὄντα μηκέτ' εἶναι φθειρόμενον, κὰν ἐξ ἀνάγκης ξυμβαίνει, τοσοῦτον εἰκότως ἐς ἀθυμίαν δόξειεν ἂν ὅσον ἐς ἡδονὴν τὸ μηδέποτε τῶν ὄντων εἶναι πεπαῦσθαι.

5

Ἐπεὶ δὲ τέλος μὲν ἀνθρώπου θεὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν αἰδῖος ἔλλαμψις, ὁ δὲ βίος ἐς αὐτὴν ἀνθρώπῳ πεπέρασται, ἥμισυ λαυπητέα δεῖν οἶμαι, οὐδὲ δακρυτέα τῷ λόγῳ λογισμῷ κρείττονι καὶ τῷ ποτὲ γοῦν ἐλπίζειν ὄψεσθαι τοὺς οἰχομένους χρωμένους. Ἄγαθός γάρ ὢν ὁ θεὸς καὶ τούτῳ καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις 10 ἄπειρος ὢν, πρῶτον μὲν τὸν νοερὸν ἐκεῖνον ὅστις ποτὲ ἐστὶν ἐδημιούργησε κόσμον, ἐκεῖνον μόνον δυνάμενον ὅσον νοῦς τε καὶ βούλησις· τᾶλλα γὰρ τῆς ὕλης ἐξῆπται, ἧς ὁ ῥηθεὶς διάκοσμος ἄμοιρος· εἶτα, βουλόμενος δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον, πρῶτον μὲν κἀνταῦθα τουτονὶ τὸν αἰσθητὸν παρήγαγε κόσμον, τοιοῦτον 15 ἕξοντα λόγον πρὸς τὸν δημιουργησόμενον ἄνθρωπον, οἷον οἰκία ε.153^β πρὸς ἐνοικοῦντας ἢ οἶον, εἰ βούλει, πρὸς ἀθλοῦντας || καὶ ἀγωνιζομένους τὸ θέατρον. Οὐδὲ γὰρ μόνον, ὡς ἔοικε, χῶρος γενέσεως ἀνθρώπων ὁ κόσμος γεγένηται τῷ κτίστη θεῷ, ἀλλὰ καὶ θέατρον ἀγώνων καὶ στάδιον ὅσα τε ἄλλα τῆς ὁμοίας ἐστὶ δυνάμεως, ἐν ᾧ 20 πένταθλον μὲν οὐ, ψυχῶν δὲ ἀγῶνες καὶ ἄθλοι πολλῶ μείζους ἐκεῖνου καὶ τιμιώτεροι πεφύκασιν γίγνεσθαι. Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, οὗ ἕνεκα κόσμος καὶ πᾶσα κτίσις ἐγκόσμιος, οἷον ἀθλητὴν αὐτὸν ἔθετο καθάπερ ἐν τινὶ σταδίῳ μέσῳ τῷ γε παντί, ἀθλοθέτης μὲν ὢν καὶ ἀγωνοθέτης αὐτός, ἄθλον δὲ 25 οὐ κότινον προτιθεὶς οὐδ' ὅς ἐκ δάφνης ἢ τινος τῶν τοιούτων πλέ-

1. τῆς ἐκ τοῖς τοῦ Ω: λείπει Ψ 2. μοίρας ἐκ μόρας
3. μηκέτ' κὰν ἐξανάγκης ξυμβαίνει ἐκ τοῦ ξυμβαίνει
8. κρείττονι 11. ὅστις 13. τ'ἄλλα 14. τὸν Ω: τὸ Ψ
16. δημιουργησόμενον εἶχε τὸ πρῶτον ὀξεῖαν καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἢ διαγραφεῖσαν Ψ: δημιουργηθησόμενον οἱ κώδικες NBA τοῦ Ω
17. ἐνοικοῦντας 19. κτίστη ἐκ τοῦ κτίσθη θεῷ Ω: θεῶν Ψ
20. ὅσα 21. οὐ ἐξ ὀάν(;) Ψ 23. δημιουργήσας Ω: δημιουργῆσαι Ψ 24. ἐγκόμιος 26. προτιθεὶς Ω: προστιθεὶς Ψ ἢ τινός

κεται στέφανος, ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς ἀπείρω μεγαλοπρεπείᾳ κἀνταῦθα
 χρώμενος τὸ τιμιώτατον τῶν ὄντων καὶ τελεώτατον ἡτοιμάσατο
 χρῆμα, λέγω δὲ αὖ πάλιν αὐτὸν, τὸ ἄπειρον ὄν, τὸ νῶν ἀπάντων
 καὶ λογικῆς ἡστινολογίας φύσεως τέλος, τὸ ὑπερκείμενον καὶ κοινὸν
 5 τοῖς οὖσιν ἀπασιν ἀγαθόν. Ἐχρῆν γὰρ τῷ ὄντι τὸν ἀπείρω ξυμ-
 παθείᾳ περὶ τὴν λογικὴν φύσιν καὶ τὰ ὄντα πάντα κεχρημένον
 θεὸν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἀθλοθέτην καὶ ἀριστεῖον, τὸ μὲν ὅτι μό-
 νος αὐτὸς ἐν οὖσι κοίρανος τε καὶ βασιλεὺς, τὸ δ' ὅτι τῶν ὄντων
 ἐν οὐδὲν ἐκείνου τελεώτερόν τε καὶ τιμιώτερον, οὐδ' ὅπερ ἂν γέ-
 10 νοιτο λογικῆς ποτε φύσεως ἔσχατον τέλος καὶ ἀγαθόν· οὐ τί ἂν τις
 ἐπινοίᾳ γοῦν ἀναπλάσαιτο παραδοξότερόν τε καὶ ξυμπαθέστερον;
 Ἐγὼ πολλάκις ἐμαυτοῦ γενόμενος, ὧ παρόντες, καὶ τὴν περὶ
 ἡμᾶς τοῦ μεγάλου θεοῦ πρόνοιαν ἀναπεμπαζόμενος τε καὶ θεωρῶν,
 γάννυμαι μὲν καὶ χαίρω καὶ πάσης ἡδονῆς ἐμπίπλωμαι τὴν ψυχὴν,
 15 οὐκ ἐκπλήττεσθαι δὲ οὐκ ἔχω, τὴν ἄπειρον ἐκείνου περὶ ἡμᾶς
 [ὁρῶν] ἀγαθότητα. Ὅς πρὸς τῷ ἐξ οὐκ ὄντων ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εἶναι παρ-
 αγαγεῖν καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα δημιουργῆσαι τᾶλλά τε πάντα
 καὶ τὸ πᾶν τοῦθ' ἡμῖν διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ πολιτείαν χα-
 ρίσασθαι, ἐῷ λέγειν ὅτι καὶ αὐτὸν ἐκένωσε μέχρι δούλου μορφῆς,
 20 ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος καὶ σχήματι εὐρεθεὶς || ὡς ἄν-
 θρωπος, ἔπαθέ τε καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἐν' ἡμεῖς ἀπαθανατι-
 σθῶμεν καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα κομισώμεθα, προσέτι καὶ τὴν
 αἰδίον ἐκείνην καὶ μακαρίαν ἀπόλαυσιν ἐχαρίσατο, ἑαυτὸν ἡμῖν
 αἰδίον τρυφήν, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπόλαυσιν χαριζόμενος.
 25 Τούτων τί γένοιτ' ἂν ἄλλο μεῖζον ἢ καὶ παραδοξότερον,
 φαίην δ' ἂν καὶ φιλανθρωπότερον; Οὐδὲ γὰρ εὖ παθεῖν ὄντες

2. ἡτοιμάσατο 3. αὐτὸν Ω: αὐτὸν Ψ 4. ἡστινολογίας
 φύσεως ἐκ τοῦ φεΐσεως 5. οὖσιν τῶν ὄντων 6. πάντα Ω:
 λείπει Ψ 10. ποτὲ 14. τὴν ψυχὴν Ω: τῆ ψυχῆ Ψ
 16. ὁρῶν Ω: λείπει Ψ 17 αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τ' ἄλλα τε
 19. αὐτὸν ἔγραψα: αὐτὸν Ψ: ἑαυτὸν Ω 20. ἀνθρώπου Ω:
 ἄνω Ψ 24. εἴρηται Ω: εἶ τα Ψ 25. καὶ Ω: λείπει Ψ

ἄξιοι, παρὰ θεοῦ πεπόνθαμεν εὖ, ἀντὶ θνητῶν ἀθάνατοι καὶ ἀντὶ φαύλων σπουδαῖοι γενόμενοι· οὐδ' αὖ ἄξίως διὰ τὰς ἡμετέρας ἀρετὰς τε καὶ κατορθώματα τὴν θείαν ἀπόλαυσιν κομίζομεθα, ὡςπερ τινὰ κότινον ὁ παλαίων ἢ ἄθλον ἢ ὅ τι ἂν εἴποι τις ὅ γ' ἐν Ὀλυμπίᾳ νενικηκώς. Πόσα γὰρ ἂν ἀγωνίσαιτό τις ἐν τῷδε τῷ 5 βίῳ ἢ πόσα κατὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἂν τις στήσαιτο τρώπαια, πόσους δ' ἂν ὑποσταίῃ καὶ κινδύνους καὶ πόνους, φαίην δ' ἂν καὶ θανάτους ὑπὲρ τοῦ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀπόλαυσιν ἀξίως αὐτοῦ τε καὶ τῶν βεβιωμένων [κομίσασθαι]; Οὐδ' εἰ μυρία μὲν πάθοι δεινὰ, μυρίουσ δ' εἰ οἶόν τ' ἦν ὑποσταίῃ θανάτους, ἀξίως ἂν ποτε 10 διὰ ταῦτα τοῖς ἐλπίζομένοις στεφάνοις στεφανωθείῃ. Τίς γὰρ λόγος τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ἄθλων πρὸς τὰ ἐτοιμασθέντα ἡμῖν ἄθλα καὶ ἀγαθὰ, ὡςπερ τις λόγος ἢ κοινὸν πεπερασμένου πρὸς ἄπειρον. Ἐχει γε μέντοι λόγον ἐν ἄλλοις· ὡς γὰρ ἄθλος ἄθλου καὶ κατόρθωμα κατορθώματος, οὕτω καὶ ἄθλον ἄθλου καὶ στέφανος 15 στεφάνου καὶ ἀπλῶς ἀπόλαυσις ἀπολαύσεως διενήνοχε, τὸ μὲν διὰ τὴν ἄπειρον τοῦ μεγάλου θεοῦ περὶ ἡμᾶς ἀγαθότητα, τὸ δὲ ἵνα τὸ δίκαιον σώζεται κατὰ λόγον τῷ δικαιοτάτῳ κριτῇ τε καὶ ἀθλοθέτῃ, τὰς ἀμοιβὰς τῶν πόνων ὡς πρὸς τρόπον δικαίως οὐκ ἀριθμητικῶ, γεωμετρικῶ δὲ λόγῳ παρέχοντι. Οὕτως ὑπὲρ ἅπαντα 20 νοῦν καὶ λόγον ἢ τῶν ἡμετέρων ἄθλων καὶ ἀγώνων ἀντιμισθία τε καὶ ἀντίδοσις οὐ κατὰ τὸ ὀφείλημα τῶν ἔργων, ὡς ἔσθην εἰπὼν, ἀποδιδόμενη, κατὰ χάριν δὲ τοῦ μεγαλοδώρου θεοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν ἠλπικόσι παρεχομένη.

3. κατορθώματα ἐκ τοῦ κατορθώματα 4. ὡςπερ τινα
 ὅτι Ω: ἢ ὅτι Ψ' τίς 9. αὐτοῦ Ω: αὐτοῦ Ψ' κομίσασθαι Ω:
 λείπει Ψ' 10. δεῖνὰ εἰ Ω: λείπει Ψ' οἶον ἂν ποτε Ω:
 δ' ἂν Ψ' 13. ὡςπερ 14. ἄθλου Ω: ἄθλον Ψ' 15. κατώρ-
 θωμα 16. ἀπολαύσεως ἐκ τοῦ ἀπολαύσεων μετὰ διπλῶν διορ-
 θώσεων διὰ βραχυγραφίας καὶ εἶτα ὀλογράφως 18. δικαιοτάτῳ
 19. πρὸς Ω: πρὸ Ψ' δικαίως Ω: δικαίοις Ψ' 20. αριθμητικῶ
 24. ἠλπικόσι Ω: ἐλπικόσι Ψ'

Οὕτως οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν περὶ τὸ εὖ παθεῖν ἀξίαν, ἀλλὰ
 ρ.254; καὶ πᾶσαν ἡντινοῦν ἔννοιαν || ἢ περὶ ἡμᾶς ὑπεραίρει τοῦ μεγάλου
 θεοῦ καὶ φιλανθρωπία καὶ ἀγαθότης, τσαῦτα καὶ οἶα τοῖς νομί-
 μως τὸν ἐνταῦθα διαθλήσασιν βίον οὕτω λαμπρῶς, οὕτω μεγαλο-
 5 πρεπῶς, οὕτω θαυσιλῶς ἄγαν δωρησαμένου. Τοιούτων οὖν ὄντων
 ἂ θεὸς μετὰ τὴν τοῦ βίου τοῦδε καὶ τῶν ἐνταῦθα δεινῶν ἀπάν-
 των ἀπαλλαγὴν τοῖς ἐς αὐτὸν ἡλπικόσιν οὕτω μεγαλοπρεπῶς,
 ὡς εἰπόντες ἔφθημεν, ἡτοιμάσατο, εἰ θανῶν τις ἐξ ἀνάγκης ἀπῆλθε
 καὶ δεινῶν μεγάλων ἀπήλλακται, πρὸς δὲ καὶ τῆς θείας ἐκείνης
 10 ἐπελάβετο μοίρας, ἧ μόνῃ λογικῇ ψυχῇ τελειοῦται καὶ θεὸς πως
 ἕτερος γίγνεται, στυγνάσομέν τε καὶ ἀνοιμῶξομεν, σχῆμά τε
 ἅπαν καὶ ὄντινοῦν ἐρρῶσθαι λόγον εἰπόντες ὅλοι τοῦ πένθους καὶ
 τῆς ἀνίας ἐσόμεθα, εἴτ' ἐν τῷ τῶν ἀπάντων τοῦ προσήκοντος
 ἐσόμεθα σχήματος; Ἡ πῶς οὐχ ἅπας ὅστισοῦν ἐν ἡμῖν ἀνατετρά-
 15 φθαι λογισμὸς ἐντεῦθεν εἰκότως ἂν νομισθεῖη, εἰ χαίρειν μὲν ἐφ'
 οἷς ἀλγεῖν ἔδει, θαυρῶν δ' αὖ πάλιν ἐφ' οἷς ἐχρῆν οὐ λυπεῖσθαι
 δεῖν νομιοῦμεν καὶ τούτῳ καθάπερ ἀρχῇ τινι πεισόμεθα παντὸς
 οὔτινοσοῦν λόγου καὶ τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως κρείττονι;.

Ταῦτ' οὖν εἰδὼς, θειότατε βασιλεῦ, καὶ λογιζόμενος οἶα τις
 20 ἦν ἡ θειοτάτη σου μήτηρ ἐκείνη, ἣν ἡ φύσις, ὡς ἔοικεν, οὕτω
 θεοῦ κινουῦντος καὶ βουλομένου, ἀγαλμα πάντων ὧν ἂν εἰπεῖν
 ἔχοι τις ἦνεγκεν ἀγαθῶν, φέρε μὲν ἀνδρείως τὸ πάθος, ἐξ ἀνάγκης
 οὐκ ἔξω φύσεως οὐδὲ παρὰ λόγον ἐπιξυμβάν, τῆς δ' ἦν ἔσχετο
 ἀνίας, ὅτι περ ἡμᾶς ὄχετο λιποῦσα, καθάπερ σῶμα ψυχῇ, πολ-

2. ἡντινοῦν Ψ: ἡντιναοῦν Ω 3. τσαῦτα καὶ καὶ
 7. ἐς Ω: εἰς Ψ ἡλπικόσιν Ω: ἡλπικόσι Ψ 8. ἡτοιμά-
 σατο 10. ἧ Ω: ἡ Ψ 11. σχῆμα τὲ 12. ὄντινουν
 14. ὅστισοῦν 15. εἰ Ω: λείπει Ψ 17. δεῖν Ω: δεῖ Ψ
 ἀρχή πεισθισόμεθα Ψ: πεισόμεθα Ω 18. οὔτινος οὔν
 19-20. οἶα τις (κῶδ. οἶα τῖς) — ἦν Ψ: οἶος ὁ μέγιστος ἡμῖν
 βασιλεὺς ἐκεῖνος ὄν Ω 22. τίς 23. ἦν Ω: αὖ Ψ

λῶν τε ἄλλων οὐκ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ δὴ καὶ τῆς ἐκείνης στερη-
 θέντας οὐκ ἀνευδαίμονος δεξιᾶς, ἀντίθεος ἦν ἐκείνη πάντως ἔσχεν
 εὐδαιμονίαν νυνὶ, πάντων μὲν ἔξω γεγεννημένη τῶν ἐν τῷ βίῳ δει-
 νῶν, τοῦ μακκαρίου δὲ τέλους τῆς εὐζωίας ἐκείνης ἐπιλαβομένη
 δικαίως οἷς ἄριστα καὶ ὡς ἐχρῆν αὐτὴ μὲν ψυχὴν τε ἅμα καὶ βα- 5
 σιλείαν ἐκόσμησεν, ἡμεῖς δὲ πεπόνθαμεν εὖ ὑπὸ βασιλικῆς τῷ ὄντι
 καὶ θείας ψυχῆς. Τί γὰρ τῇ μεγίστῃ δεσποίνῃ τῶν ἀγαθῶν οὐ
 προσῆν ἢ ποῖον ἀρετῆς εἶδος οὐ μεθ' ὑπερβολῆς ὄσης ἐκτῆθη καὶ
 ὡς οὐδὲ μιᾶ τῶν ἄλλων οὐδέν; || Οὐκ ἔθνος μὲν ἀπάντων, ὡς εἰ- φ.155^α
 πεῖν, τὸ σεμνότατον, γένος δὲ βασιλεῖς, ἐκ βασιλέων δ' αὖ καὶ 10
 αὐτοὶ; Οὐ λαμπρῶς μὲν ὑπὸ τῷ μεγάλῳ πατρὶ πᾶν ὅ τι ἂν εἴποι τις
 τῶν ἀγαθῶν ἐπεπαιδέυτο, λαμπρῶς δ' αὖ πάλιν ἐπ' αὐτὴν ἦκε
 τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ὁμόζυγος ἀξία τοῦ μεγάλου βασιλέως
 ἐκείνου, ὃν οὐτ' ἄλλην ἀντ' αὐτῆς ἔδει λαβεῖν ἐς κοινωνίαν ἀρ-
 χῆς, οὐτ' ἄλλης ἦν ἂν εἰπεῖν ἔχοι τις ἀξίως ἀνδρὰ κληθῆναι; Οὐ 15
 μήτηρ γέγονε βασιλέων οὐς ἔθρεψεν ἀρεταῖς μᾶλλον ἢ γάλακτι;
 Οὐ σώφρων ἦν, ὥστε δοκεῖν αὐτὴν σωφροσύνην ἢ ὡσπερ ἀνδριάντα
 τῆς ἀρετῆς; Οὐ φρονήσει μὲν ἐχρῆτο μετὰ σοφίας, σοφίαν δὲ
 ἐτίμα μετὰ φρονήσεως; Οὐ δικαιοσύνης ἦν στάθμη καὶ οἷον ἀρε-
 τῆς πλάστιγξ καὶ ὀρθή τις γωνία, οὐδετέραν, μήτ' ἐς ἀμβλεῖαν 20
 μήτε μὴν ἐς ὀξεῖαν τῶν γωνιῶν ἀποκλίνουσα; Τί δ' αὖ λέγοι τις

1. ἐκείνης Ψ: ἐκείνου Ω 2. ἀνευδαίμονος ἐκείνη Ψ:
 ἐκεῖνος Ω 3. γεγεννημένη ἔγραψα: γενόμενος Ω: γεγεννημέ-
 νων Ψ εὐζωίας 4. ἐπιλαβομένη Ψ: ἐπιλαβόμενος Ω
 5. δικαίως Ψ: λείπει Ω αὐτὴ Ψ: αὐτὸς Ω 6-7. βασιλι-
 κῆς τῶντι καὶ θείας Ψ: βασιλέως φιλοσόφου Ω 7. τῇ με-
 γίστῃ δεσποίνῃ Ψ: τῷ μεγίστῳ βασιλεῖ Ω 9. οὐδὲ μιᾶ Ψ:
 οὐδενὶ Ω (καὶ 11). μὲν Ω: λείπει Ψ 11. αὐτὴ ἔγραψα: αὐτὸς Ω:
 αὐτοὶ Ψ ὅτι τίς 12. ἐπεπαιδέυτο Ψ: ἐπαιδεύετο Ω

Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην τὰ λοιπὰ διάφορα μέχρι τοῦ ἐν σ. 66,7 μυ-
 στήριον 13. βασιλείδα 15. τίς κλιθῆναι 17. ὅστε
 ἐκ τοῦ ὥστε 20. μήτ' ἐς ἐκ τοῦ μήτις 21. μήτε μὴν ἐς
 (διαγεγραμμένον) μήτε μὴν ἐς τίς

πίστεως περί και τῆς ἐλπίδος και ἦν ἴσμεν ἀρετῶν κρείττω, τὴν ἀγάπην φημί, αἷς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν τῶν ἐπὶ ταύταις εὐφημουμένων ἢ ἂν ῥαδίως παραβληθῆι; Οὐ κόσμον μὲν ἀφῆκεν ἐρρῶσθαι, βίον δὲ εἴλετο τὸν μακάριον; Οὐ βασιλείαν μὲν κατέλιπε και ἀρ-
 5 χὴν, θεῶ δὲ ἠκολούθησε τῷ νυμφίῳ Χριστῷ, μεθ' οὗ νυνὶ βασι-
 λεύει, τῆς θείας ἐκείνης μακαριότητος ἀπολαβοῦσα, ὑπὲρ ἧς πᾶν
 ὀτιοῦν ἐν κόσμῳ και ἅπαν μυστήριον;

Τί οὖν ἀνοιμῶζειν ἢ ξυνήδεσθαι χρὴ ἢ τί δεῖ δακρῦειν ἦν αὐ-
 τὸς εὐδαίμονα τῇ μεταστάσει νενόμικας; Ἄφες, ὦ μέγιστε βασι-
 10 λεῦ, ἐκεῖνα τοῖς μικρολόγοις και οἱ τὸ φρόνημα γυναιξὶ μᾶλλον εἰοί-
 κασιν, ἐπτοημένοι μὲν μόνοις τοῖς ὀρωμένοις και ὅσα πρὸς αἴσθησιν
 ἡδέα νενόμισται, πρὸς οὐδὲν δὲ ὑψηλὸν, πρὸς οὐδὲν ὑπὲρ αἴσθησιν,
 πρὸς οὐδὲν αἰδίων ἢ βεβηκὸς και μόνιμον ἀφορῶντες, ἀλλὰ χαμαὶ
 ἔρποντες και τὸ τοῦ νοῦ μετέωρόν τε και ὑψηλὸν βίᾳ τῷ ὄντι και
 15 παρ' ἀξίαν καθέλκοντες. Σὺ δ' ὁ τὰ πάντα χρηστός τε και μέτριος
 τοσοῦτον δακρῦσας ὅσον ἐν ὀφθαλμοῖς τὰ δάκρυα στῆσαι, τοσοῦτόν
 τε αὐτὸ ἀνοιμῶξας ὅσον μηδὲ οἰμῶζοντι εἰοικέναι, ἐκείνην μὲν εὐδαί-
 φ.155^β μονα και μακαρίαν || τῷ ὄντι νόμιζε, τοιοῦτου τυχοῦσαν τέλους, οὗ
 πάντες μὴ οὐ τυχεῖν μάλα ἂν εὐξαιντο· τοῦ δ' ἡμετέρου τουτουὶ
 20 γένους και τῆς κοινῆς ταύτης τῶν Ἑλλήνων ἐστίας ἀγαθῆ μοῖρα
 δικαίως τὴν βασιλείαν ἐξ αὐτῶν προγόνων και ἀδελφοῦ δεξάμενος

1. ἀρετῶν κρείττω 8. ἢ ἔγραψα: ἢ Ψ: ὦ Ω ἦν Ψ: ὄν Ω

10. Ἀντὶ τοῦ μικρολόγοις εἶχεν ἀρχίσει γράφων μικροσχ

13. ἢ βεβηκὸς και μόνιμον Ψ: και μόνιμον ἢ βεβηκὸς ΝΠΒΑ τοῦ
 Ω: και μόνιμον ἢ βέβαιον Μ τοῦ Ω 14. ἔρποντες (και 18). τῶντι

17. τε Ψ και οἱ κώδικες ΝΠΒΑ τοῦ Ω: τ' Μ τοῦ Ω 17. μὴδὲ
 οἰμῶζοντι ἐκείνην Ψ: ἐκείνον Ω 18. και μακαρίαν τῶντι
 νόμιζε Ψ: νόμιζε και μακάριον Ω τοιοῦτου τυχοῦσαν τέ-
 λους Ψ: τοιοῦτου τυχόντα τέλους ΝΠΒ τοῦ Ω: τοιοῦτου τέλους
 τυχόντα Μ τοῦ Ω: τοιοῦτου τυχόντα Α τοῦ Ω 19. μάλα Ψ και
 οἱ κώδικες ΝΠΒΑ τοῦ Ω: μάλ' Μ τοῦ Ω 21. δικαίως Ψ: νυνὶ
 δικαίως οἱ κώδικες ΝΠΒΑ τοῦ Ω: και δικαίως Μ τοῦ Ω

21. αὐτῶν — ἐλλήνων Ψ: δεξάμενος Π

καὶ μητρὸς καὶ μόνος ἡμῖν ὧν ἐς ὃν ἔχομεν βλέπειν ἅπαν γένος Ἑλλήνων, γενοῦ περὶ ἡμᾶς ὡς εἰώθεις καὶ οἶος περὶ πάντας ἀνθρώπους ὁ μέγας βασιλεὺς ἐκεῖνος θεὸς, οὗ τὴν βασιλείαν ὅσαι ὄραι μιμούμενος καὶ πρὸς ἐκείνην ὡς οἶόν τε τὴν σὴν παρεξετάζων ἀρχὴν οὐκ ἔστιν ὅτ' οὐ νομίμως ἄγαν ὤφθης διωκτικῶς τὸ ὑπήκοον 5 καὶ οἶον πολιτικῶς. Ὅρᾳς ὅσοι τε τῶν ἐν τέλει καὶ ὅσον ἐν Πόλει σύστημα αὐτὴν τε ταύτην τὴν κοινὴν τοῦ γένους ἐστίαν, οὓς ἔχομεν ἀπολωλεκότας κοινούς σωτηρᾶς τε καὶ πρυτάνεις, εἰς σὲ τοὺς ὀφθαλμούς τείνειν καὶ μονοноῦ θεὸν ἄλλον ἐπὶ σωτηρίᾳ νυνὶ τῶν ὄλων ἐφεστηκότα νομίζειν. Τούτων ἀγαθῆ τύχη καὶ ὡς ἐβούλετο 10 τὸ δαιμόνιον πατὴρ τε ἅμα καὶ κυβερνήτης γενόμενος, τοὺς τῆς ἀρχῆς οἴακας βασιλικώτατα στρέφων, σῶζε μὲν ἅπαν ὑπήκοον, ἄλλοτε ἄλλως φερόμενον καὶ ὡσπερ τινὰ ναῦν μάλα δεινῶς χειμαζόμενον κύμασί τε ἅμα καὶ ὅπερ ἔχει πληρώματι, φάνηθι δὲ αὐτὸς σωτὴρ ἀπάντων καὶ κηδεμῶν καὶ οἶον τὸ τῆς Ἀλκμήνης 15 γῆς ἀπάσης ἔφασαν Ἕλληνες. Σοί τε γὰρ ἐντεῦθεν ἀπάσης ὄρος εὐδαιμονίας προσγένοιτ' ἄν, ἡμεῖς τε εὖ ἔξομεν, ὑφ' οὗ παθεῖν ἐχρῆν εὖ παθόντες καλῶς, οὓς οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἔδει κατὰ τὴν κοινὴν τύχην ἀνθρώπων πταῖσαι καὶ δευτέρους βαρβάρων ἐνίων οὕτως ὀφθῆναι. Εἶρηκα. 20

3. βασιλεῖαν ὄραι 7-8. οὓς ἔχομεν-πρυτάνεις Ψ: ὃν εἶχομεν κοινὸν σωτῆρα καὶ πρυτάνιν ἀπολωλεκότας Ω 8. σωτῆρας τὲ 10. νομίζειν Ω: νομίζει Ψ ἀγαθὴ 10-11. καὶ ὡς ἐβούλετο τὸ δαιμόνιον Ψ: λείπουσιν Ω 11. πῆρ τὲ 12. σῶζε 13. ὡσπερ τινὰ 15. κηδαιμῶν 18. τῆναρχὴν 19. πταῖσαι ἐνίων Ψ: λείπει Ω 20. Πρὸ τοῦ Εἶρηκα γεγραμμένα χωρὶς ἐν μέσῳ τῷ τελευταίῳ στίχῳ εὐρηγται διαγεγραμμένα τάδε: Ἐφθην Κωνσταντίνῳ εἰς ἃ ὁ βιβλιογράφος ἐμελλεῖ νὰ προσθέσῃ πιθανώτατα γεγραφῶς παραμυθητικὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς ἢ τι ἄλλο τοιοῦτο.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΥΡ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΝ

Ἐκομισάμην ἄν σου τὴν ἐπιστολὴν ἠδέως, θαυμαστὲ Γεώργιε, εἴ γε τὰ τέλη τοῖς προοιμίοις ταύτης σύμφωνα εὔρον, καὶ σοι τὴν προσήκουσαν ἀποδεδώκειν ἀπόκρισιν καὶ ὡς περ ἐξ ἔθους ἔχω τοῖς ἐμοῖς ἀποκρίνεσθαι φίλοις. Ἐπεὶ δὲ κἀνταῦθα τὴν σαυτοῦ

 5 κακοήθειαν ἐνέφηνας, χρηστὰ μὲν προοιμιασάμενος, φαῦλα δὲ συμπεράνας καὶ τῇ σαυτοῦ γνώμῃ προσήκοντα, ἄλλοπρόσαλλος ὄντως καθάπαξ ἀναφανείς· οὐ γὰρ με ἐλελήθεις κἀνταῦθα σεμνῶς δῆθεν διασύρας· τοῖς παραπλησίοις δὴ σε καὶ αὐτὸς ἀμείψομαι. Τὸν γὰρ ζύοντα ἀντιζύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἢ παροιμία δίδωσι· πάν-

 10 τως δὲ καὶ Ὀμήρῳ ταύτῃ δοκεῖ· ὁποῖον γὰρ κ' εἶπησθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούσαις, ἐκεῖνός φησιν. Οὐκοῦν τῆς μὲν ἐπιστολῆς αἰτιᾶσθαί σε νῦν, ὡς μὴδ' ὅπως οὖν γραμματικῆς τε καὶ ῥητορικῆς εὐμουσίας αὐτῇ μέτεστι καὶ ὡς τῆς ἐμῆς συντυχίας καὶ τῆς σῆς οἰήσεώς τε καὶ δόξης, ἣν ἔχεις περὶ σεαυτοῦ, παντελῶς ἀναξίαν,

 15 περιέργον οἶμαι. Ἀνδρῶν γὰρ ἄν εἴη τοῦτό γε σμικρολόγων, ἐπεὶ καὶ πρότερον ἄν ἐπεποιήκειν τοῦτο. Πάλαι γὰρ σου καὶ ἐξ ἄλλων ὡς ἡμᾶς φθασάντων ἐπιστολῶν, τὴν περὶ ταῦτα ἀγροικίαν

Περιλαμβάνεται ἐν μόφ ·Ϝ Ἀμβροσιακῷ C 114 sup., φ. 1^α-17^β, αἰῶνος ιε'.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ κύρ 3. ἐξέθους 4. κἀνταῦθα 5. ἐνέ-
 φηνας 6. χρηστὰ 7. συμπεράνας 8. ἄλλοπρόσαλλος ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος ἄλλοπροσάλλος 11. ἐκεῖνος αἰτιᾶσθαι
 12. μὴδ' 15. τοῦτο 17. φθασάντων ἐγράφη πιθανῶς
 ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου.

κατεφωράσαμεν, καίτοι θαυμάσαιτ' ἂν τις, ὅπως τὴν σαυτοῦ φύ-
 σιν ταυτί τὰ μηδὲ τέχνην ἀξιούμενα καλεῖσθαι παρὰ σοῦ διέ-
 φυγε, καὶ ταῦτα περιληπτικὴν γε οὔσαν τῆς τῶν ὄντων γνώσεως,
 ὡς αὐτὸς τε οἶει καὶ τοὺς ἄλλους οὕτω φρονεῖν ἀξιοῖς περὶ σοῦ.
 Μέρος γάρ τι καὶ αὐτὰ τῶν ὄντων πάντως. Ἄλλ' ἔστω μὲν καὶ 5
 ταῦτα. Ἐκεῖνο δέ σου καὶ λίαν θαυμάζω, ὅπως συνετός || τις εἶναι φ. 1⁶
 καὶ ἀγχίνους σπουδάζων δοκεῖν, τάναντία μᾶλλον τεχμαίρεσθαι
 δέδωκας περὶ σοῦ οἷς ὡς ἡμᾶς ἐγεγράφεις νῦν. Σκόπει καὶ γὰρ
 πρὸς θεοῦ, ὅπως αὐτὸς τοῖς σαυτοῦ περιπίπτεις λόγοις, καὶ ὡςπερ
 τὴν ἀρχὴν μηδὲ εἰδῶς ἃ ἐπιστέλλεις. Ζητεῖς μὲν γὰρ διαλεχθῆναι 10
 μετ' ἐμοῦ, καὶ γὰρ δὴ καὶ προβλήματα τινὰ ἡμῖν προὔτεινας,
 περὶ ὧν ἡ διάλεξις ἔσται, ὡς ἂν τὰ κατ' ἐμέ τῆδε μαθῶν, ὅπως
 δῆλα δὴ περὶ τὰς διαλεκτικὰς ἔχει μεθόδους, μάρτυς ἀξιόπιστος
 εἶης τῆς περὶ ταῦθ' ἡμῶν ἐπιστήμης, ὡς ἄλλως οὐδέποτε με τῆς
 οἰασοῦν ἐπιστήμης εἰδήμονα καλέσης. Ἀφρόνων καὶ γὰρ ἀνδρῶν, 15
 ὡς αὐτὸς φῆς, ἃ μὴ ὀρθῶς οἶδασι διαβεβαιουῦσθαι· καὶ ταῦτα λέ-
 γων, μαρτυρεῖς δὴ πού γεγωνότερον Στέντορος μήπω εἰδέναι οἷος
 ἐγὼ περὶ τὰς ἐπιστήμας. Καὶ διὰ τί τοίνυν ἐπ' ἐκκλησίας ἡμῶν
 κατηγορεῖς ὡς μηδὲν εἰδόντων πρὶν ἡμᾶς εἰδέναι, καὶ τό γε ζητού-
 μενον ὡς ὁμολογούμενον εἰλήφεις; Τοῦτο γὰρ σοφιστῶν τινῶν ἔρ- 20
 γον, ἀλλ' οὐκ ἀνδρῶν φιλοσόφων καὶ ἐπιστημόνων, οἷος αὐτὸς
 εἶναι δισχυρίζη. Ὡστε λαμπρῶς φαίνη ψευδάμενος τηνικαῦτα,
 ἐκεῖνα διαβεβαιούμενος καθ' ἡμῶν, ἃ μὴ ἀκριβῶς ἤδεις. Καὶ
 μάρτυς τούτων ἀξιοχρεῶς ὁ καλὸς Γεώργιος ἀναδέδεικται. Ὅρᾳς
 ὅπως τοῖς σαυτοῦ λόγοις ἐάλως, ἤπερ ἔφην. Ἀλλὰ μὴν, εἴπερ 25
 τότε δικαίως ἡμῶν ἀμαθίαν κατηγορεῖς, ὡς ἀκριβῶς ἤδη πρότερον
 ταύτης πειραθείς· καὶ γὰρ δὴ καὶ πεπείρασαι πολλάκις, ἡμῖν, ὡς
 αὐτὸς φῆς, συνομιλήσας· τί παθῶν, καὶ δευτέραν αὖθις πεῖραν
 ταύτης ζητεῖς λαβεῖν; Ἡδὴ γὰρ ἔχεις ταύτην λαβὼν, καὶ ἔχε δὴ·

1. κατεφοράσαμεν 2 (καὶ 10). μὴδὲ 7. σπαδάζων
 9. αὐτοῦ 11. προβλήματα τινὰ 13. δηλαδὴ 14. ταυθ
 16 (καὶ 28). φῆς 18. ἐκκλησίας 20. τινῶν 26. ἀμαθείαν

ἀλλ' ὡς ἔοικε, διὰ τοῦτό σοι ζητεῖν ἔπεισι τῷ μὴ ἀκριβῶς ἡμῶν
 τηνικαῦτα ἐστοχάσθαι. Οὐκοῦν κἀνταῦθα δίκαιος ἂν εἴης τὰ τῶν
 συκοφαντῶν ὑπέχειν, ἐκεῖνα διαβαλῶν ὧν μὴ ἀκριβῆ τὴν πείραν
 εἶχες. Πάλιν γὰρ ὁ λόγος ἡμῖν εἰς τὰς σὰς ὡσπερ ἐν κύκλῳ κατέ-
 ρ. 2^α ληξε συλλαβᾶς. Καὶ μὴν || κάκεινο γέ σου κάκιστον φάσκειν ἡμᾶς
 6 αἰτίους τῆς ἐφ' ἡμᾶς ἀναιδοῦς προπετείας καὶ ταύτη δὴ λαμπρῶς
 ἀπολελογῆσθαι δοκεῖν, ὅτι σοι μὴδ' ὅπως οὖν τῶν παρ' ἡμῖν ἐπε-
 δεῖξαμεν ἐπιστημῶν, πολλάκις ἡμῖν καὶ ταῦτα συνομιληκότι. Εἰ
 μὲν γὰρ οὐκ εἰδῶς οὐκ ἐπεδείκνυον, ὡσπερ ἐπαίνων, οὕτω δὴ καὶ
 10 κατηγορίας οὐκ ἄξιος, καίτοι καὶ τοῦτο μυριάκις ἐπαινεῖσθαι
 προσῆκον. Τὸ γὰρ εἰδέναι τινὰ ἑαυτὸν καὶ οὕτω τὴν κατ' αὐτὸν,
 ὃ φασιν, ἐλαύνειν πάμμεγα πᾶς τις ἂν συμφήσειε τῶν νοῦν ἔχόν-
 των. Εἰ δ' εἰδῶς ἐπιδεικνύειν οὐκ ἤθελον, μὴ τινος κατεπείγοντος,
 διὰ τί με μᾶλλον οὐκ ἐπαίνων, ἀλλὰ κατηγορίας ἀξιοῖς, ἄνθρω-
 15 πον τὸ εἶναι τοῦ δοκεῖν προτιμῶντα καὶ τὸ ἀφιλόκομπον στέρ-
 γοντα; Τὸ γὰρ ἀκαίρως παρρησιάζεσθαι προπετῶν ἀνδρῶν πάντως
 σημεῖον καὶ σὺ φήσαις ἂν καὶ οἷς τὸ δοκεῖν, κἀν ἀληθείας ἀπῆ,
 κρεῖττον, κατ' Εὐριπίδην, οἷοί γε πάντως οἱ κατὰ σέ χολοβάφηνοί
 τινες σοφισταί, κατ' Ἀριστοτέλην, καὶ ὑπόξυλοι, καθ' Ἑρμογιέ-
 20 νην. Εἰ δ' ἡμῶν ἐπὶ τούτοις σιωπῶντων, σὺ κατηγορεῖν δεῖν ἔκρι-
 νας, μὴ κατὰ τὴν σὴν διατεθέντων βούλησιν, ὥρα σοι λοιπὸν καὶ
 τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς ἀρετὴν τινα μετιόντας διασύρειν, ὅτι
 μὴ κατ' ἀγορὰν βαδίζοντες δημοσιεύουσι. Εἰ δὲ τοῦτο μᾶλλον
 ἐκείνοις ἐπίμωμον, καὶ τὸ ἡμέτερον ἄρα ἀνέγκλητον. Ὅρᾶς ὅπως
 25 σου κἀνταῦθα τὸ κομψὸν τῆς ἀπολογίας ἀπελήλεγκται μάλα σα-
 θρῶς ἔχον. Οὐκοῦν ἀντέστραπταί σοι καὶ αὖθις τὰ καθ' ἡμῶν σου
 βέλη. Ἡμῖν μὲν γὰρ μᾶλλον πάντα σοφῶς πέπρακται, σοὶ δὲ
 βασκάνως εἴρηται.

1. διατοῦτο 2. ἐστοχᾶσθαι 3. συκοφάντων 7. μὴδ
 12. ὃ φασίν 14. διατὶ 18. οἷοι 18-19. χολοβάφηνοι
 τίνες 20. σιωπόντων 22. ἀρετὴν τινα μετιόντα
 25. κἀνταῦθα ἐκ τοῦ κἀνταῦθα ἀπελίλεκται

Ἦδη δέ σε καί ἄλλως ἐξελέγξω φαῦλον ὄντα. Εἰ μὲν γάρ ἐγὼ σοφόν τινα ἑμαυτὸν καὶ περιττὸν τὰς ἐπιστήμας ἐπηγγελλόμεν, σὺ δέ με οὐχ οὕτως ὕστερον ἔχοντα ἐφωράσω, οὐδ' οὕτως ἐχρῆν σε δημοσίᾳ διελέγχειν πειρᾶσθαι, φίλον ὄντα καὶ ἄλλως φιλοσοφίας ἀντιποιούμενον, ἀλλ' ἰδίᾳ παραλαβόντα νουθετεῖν. φ. 26
 Ἐπεὶ δ' ἡμῶν οὐδεπώποτε τοιοῦτον || φθεγξαμένων ἠκηκόεις, 6
 σὺ δ' ὥσπερ ἀκηκῶς καὶ ἐλέγξας πρότερον, οὕτω δημοσίᾳ θριαμβεύειν ἐπεχείρησας, πῶς οὐκ Εὐρυβάτου καθ' ἡμῶν ἀντικρυς ἔργον τετήρησαι; Ἀλλὰ γὰρ κείσθω καὶ μηδοτιοῦν εἰδέναι με τῶν ἐπιστημῶν κατὰ σέ. Τί οὖν; Παρὰ τοῦτό σοι δεῖ διε- 10
 λέγχεσθαι. Οὐκοῦν οὐκ ἐμέ μόνον· πάντες γὰρ οἱ ἐν τῇ Πόλει παραπλησίως ἐμοὶ τούτων ἀμύητοι. Ἡ τοίνυν κάκείνους ἀπελθῶν ἐπ' ἀμαθίᾳ διέλεγχε ἢ μὴδ' ἐμέ. Εἰ δ' ἐκείνοις φορτικός τις εἶναι δόξεις καὶ ἰταμὸς, οὕτω προσφερόμενος, καὶ πληγῶν ἂν τύχη πειραθησόμενος τῆς ἀναιδείας, δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν τοιοῦτος εἶναι 15
 λελόγισαι οἷς πρὸς ἡμᾶς οὕτω διετέθης. Εἰ δ' ἐμέ μόνον, ὡς δοκοῦντα μὲν, μὴ ὄντα δὲ, διελέγχειν ᾧου δεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐξῆν σοι τοῦτο ποιεῖν· πόθεν; ἀνθρώπῳ πέρυσιν μὲν οὐπω κώπης ἡμμένῳ, ὅσον δ' ἄκροις δακτύλοις μαθημάτων, ὃ φασι, γευσαμένῳ. Οὐ γὰρ δὴ κατὰ τινα τῶν ποιητῶν αὐτομάτως καὶ αὐτὸς ταῖς Μούσαις 20
 σοφισθῆναι κομπάσεις. Οὐκοῦν τοίνυν σοι τοῦτο δέδοται, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ φιλοσοφίᾳ γνωρίμοις καὶ οἷς τὰ τοιαῦτα ἐξετάζειν παρὰ βασιλέως ἢ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτέτραπται. Εἰ δ' οὖν σοὶ καὶ τοῦτο δέδοται· δεδόσθω γάρ· ἀλλ' οὐ σκαιῶς οὕτω καὶ ἀναιδῶς ἢ σύ γε καὶ τοὺς σωφροσύνην ἢ τινα τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὑποκρινομένους 25
 δημοσίᾳ διελέγχειν ἀξιώσεις, ὅτι μὴ ὡς ἀληθῶς τοιοῦτοι, ἀλλ' ἀντιστήσεται σοὶ πᾶς ἀνὴρ, ἀνοήτως ἀξιοῦντι. Ἐπειτὰ γε φῆς μηδέν σοι καινὸν ἐξηυρηθῆναι καθ' ἡμῶν, τὰ κάκιστα καὶ ταῦτα

2. ἐπηγγελλόμεν 9. τετύρησαι μὴδ' ὀτιοῦν 10. τοῦτο

πειραθησόμενος

13. μὴδ' 15. πειρασόμενος δηλονότι 18. πέρισυν

20. δῆ 21. κομπάσεις ἐκ τοῦ κομπάσης 26. δημοσία ἐκ τοῦ δημόσια

εἰρηκότων κατὰ σοῦ. Ταῦτα δ' ὅτι πάντα ψευδῆ, ἐντεῦθεν καὶ δὴ
 πάρεστι σκοπεῖν. Ἄ μὲν γὰρ εἰρηκας σὺ καθ' ἡμῶν, ταῦτα καὶ
 ἀγοραὶ καὶ πλατεῖαι καὶ τρίοδοι καὶ ἐκκλησίαι διαρρήδη μαρτυ-
 ρήσουσιν, ἐνταῦθα μὲν μόνος, ἐκεῖ δὲ μετὰ τοῦ σοῦ διδασκάλου
 5 τὰ ἀπόφημα καθ' ἡμῶν ἐρευξάμενος. Ἄ δὲ ἡμῖν εἰρηται κατὰ
 φ. 3^a σοῦ οὐδεὶς ἐμαρτύρησεν, οὐ μικρὸς, οὐ μείζων· οὐ γὰρ εἰρηται· ||
 ἐπεὶ παρίτω, ἐξελεγχέτω, καὶ πάντα ἐγὼ φαῦλος παραπλησίως
 σοι διατεθείς. Εἰ γὰρ ποτε καὶ εἰρήκαμεν, οὐκ ἀπροσδιορίστως
 καὶ ἀποφαντικῶς οὕτως, ἀλλ' αἰετὸν ἂν ἢ τὸν εἰ προστιθέντες
 10 σύνδεσμον, εἰ οὕτω φρονεῖν Γεώργιον λέγοντες, ὡςπερ καὶ διείλε-
 κται, ἀνὴρ δυσσεβῆς. Καὶ διὰ τοῦτο ὅμως ἐκὼν διαβάλλεις, ἔν'
 εὐλόγως δοκῆς λέγειν ἅ καθ' ἡμῶν λέγεις, εἰκότα δήπου τοῖς
 σορισταῖς, οἱ, τὰ ψευδῆ ὡς ἀληθῆ συμπεραίνειν βουλόμενοι, ἀμ-
 ριστόλους τινὰς ἀρχὰς ὡς ὁμολογουμένας ὑποτίθενται. Χάριεν δὲ
 15 σου καὶ τῷ τὸ γένος ἐθέλειν τιμᾶν φάσκειν μηδὲν καθ' ἡμῶν
 ἐξευρεῖν ἀνθ' ὧν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμέν σοι, ὡςπερ οὐκ αὐτὸς ὦν
 ὁ τό γε ἦκον εἰς σὲ πρότερον μὲν ἐν ἐκκλησίᾳ δι' ἐμοῦ, εἶτα δὴ
 καὶ ἐπ' ἀγορᾶς λαμπρότερον κήρυκος ἀτιμάσας καὶ μηδὲ τὸ
 ἄλλα τοὺς Κωνσταντινουπολίτας εἰδέναί ἀποφηνάμενος. Ἐφ' οἷς
 20 ἄρα μοι καὶ δακρύειν ἐπῆλθε, τὴν τε τοῦ γένους κακοδαιμονίαν
 λογιζομένῳ καὶ οἴους φεῦ ἐν ὀνειδίει γέγονε. Τίνα δὲ καὶ ἄπερ
 ἡμῖν ἐπισείεις πρὸς θεοῦ οἷς, εἰ ἐβούλου, τὰ μέγιστα βλάψαι
 ἡμᾶς ἠδυνήθης ἂν; Λεγέσθω γὰρ ἡμῖν, ἔν' εἰδότες ἰκέται γενώ-
 μεθά σου, τῶν γονάτων ἐραψάμενοι, εἰ βούλει δὲ καὶ τοῦ γενείου,
 25 ἔν' ἐπὶ τούτοις ἡμῖν ἴλεως γένοιο. Δύστηνε, ποῖ ποτ' αὐτὰ βλέ-
 πων καὶ θροεῖς, ἔφη τις, Τεῦχος, οἶμαι, πρὸς Ἀγαμέμνονα.

9 αἰετὸν τὸ εἰ 11. διαβάλλεις 12. λέγειν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος λέγων 14. τινὰς διαύποτίθενται 15. τιμᾶν

18. μηδὲ 19. ἄλλα ἰδέναί ἀποφηνάμενος 21. λογιζώ-
 μένω ^{νει} ὀλδεις 22. ἐπισείεις 26. θροοῖς ἐκ τοῦ τὸ πρῶ-
 τον γραφέντος θροεῖς τὶς

Ἄρ' οὐκ αἰσχύνῃ μειρακύλλιά τινα καθάπερ ἡμᾶς μορμολύπτων;
 Σὺ βλάψαι ἡμᾶς δύναιο ἄν, καὶ πόθεν ἢ πῶς; Οὐκ οἶδα, εἰ μὴ
 ξίφει τινὶ λάθρα διαχειρίσασθαι ἡμᾶς ἐπαπειλεῖς. Ἄλλ' εἰ τοῦτο,
 ποίει ὅταν βούλῃ, καὶ σοῦ τῇ θαυμαστῇ φιλοσοφίᾳ τοῦτο καθά-
 περ τις κορωνίς ἐπιτεθείσθω. Τὸ δὲ δὴ καὶ συνεχῶς ἐν τε τοῖς 5
 ἄλλοις κἂν τοῖς πρὸς ἐμέ σου δὲ τὰ νῦν ψελλίσμασι ἐπανελίπτειν
 μηδὲν εἰδέναι με πῶς οὐ καταγέλαστοι; Δοκεῖς γάρ με τῆδε λυ-
 πεῖν· ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ λυπεῖσθαι, ὥστε καὶ πρὸ σοῦ
 μηδὲν εἰδέναι με αὐτὸς ὁμολογῶ, κἂν καὶ σύ με ῥητορικὸν μόνον
 ἴσως καὶ ποιητικὸν χαρίζῃ. Οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην ἐκεῖνον τὸν 10
 πάνυ οὐδέποτε αὐτὸν σοφόν, ἀλλὰ φιλόσοφον καλοῦντα, τὸ φ. 36
 μηδὲν εἰδέναι πάντως ἐντεῦθεν αἰνιττόμενον, καὶ ταῦτα παρὰ τῆς
 Πυθίας ἀπενεγκάμενον τὴν ψῆφον, ὡς σοφώτατος εἶη ἀνδρῶν·
 καὶ, ὡς ἔοικεν, ἡ Πυθία, τῆς δόξης ἀγαμένη τὸν ἄνδρα, σοφώτατον
 αὐτὸν προσείρηκεν, μονονουχὶ τοῦτο βοῶσα, ὡς οὗτος ἀνθρώπων 15
 σοφώτατος ὅστις ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι
 τῇ ἀληθείᾳ πρὸς φιλοσοφίαν. Καὶ μὴν, εἰ μοι βουλομένῳ λέγειν
 ἦν εἰδέναι, ἔλεγον ἄν ἀληθῶς, καὶ οὐχ ὥσπερ ὑμεῖς, οἱ εἰδέναι
 μὲν ἐπαγγελλούμενοι, μηδὲν δὲ εἰδότες. Καὶ γάρ καὶ φροντιστηρίοις
 παιδόμενοι ἐφ' ἱκανὸν ἐφοίτησα χρόνον, καὶ διδασκάλων ἡχροασά- 20
 μην μέγα ἐπὶ σοφίᾳ βεβοημένων καὶ φύσεως ἔτυχον οὐκ ἀγενοῦς
 καὶ ῥαθύμου καὶ μαθημάτων ἀποχρώντως ἠψάμην καὶ πολλὴν
 περὶ ταῦτα σπουδὴν εἰσηνεγκάμην, καὶ Ἀριστοτέλει δὲ καὶ Πλά-
 τῶνι διαρκῶς συνεγενόμην, κάπειδὴ καὶ εἰς ἄνδρας ἐτέλεσα,

1. μειρακύλλια τινὰ 3. λάθρα διαχειρίσασθαι ἐκ τοῦ δια-
 χειρήσασθαι 4. βούλει 5. τὶς κορωνίς δὴ ^{καὶ} συνεχῶς
 6. κἂν τανῦν ψελίσμασι 7. μηδὲν ἐκ τοῦ μηδὲν 11 αὐ-
 τὸν 16. ἄξιός ἐστι 17. εἰ 18. ἡμεῖς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος ὑμεῖς 19 ἐπαγγελλούμενοι μετὰ τὸ δεύτερον ἐδικξασθέντος
 γράμματός τινος, ἰπιθαῶς, ἅτε τοῦ βιβλιογράφου σκοποῦντος ἴσως να
 γράψῃ τὸ πρῶτον ἐπαγγειλάμενοι μηδὲν φροντιστηρίων
 20. ἐφικανὸν 23. εἰσηνεγκάμην

διδασκαλείου προστῆναι ἡξιώθην παρὰ βασιλέως, καὶ ταῦτα σοφω-
 τάτου, ἔνθα πολλοὶ καὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας σοφῶν ἡμῶν ἀκηκοότες
 ἐπήνεσάν τε καὶ τὴν περὶ λόγους ἡμῶν ἐπιστήμην ἠγάσαντο, καὶ
 5 μάλιστα ἦν περὶ τὰ φυσικὰ καὶ τοὺς συλλογισμοὺς Ἀριστοτέλους
 ἐπεδείκνυμεν, εἰ καὶ ὕστερον, ἄλλοτε ἄλλαις συμφοραῖς χρησά-
 μενοι, τούτων ὀλιγορήσαμεν. Καὶ τοιοῦτος ὢν, ὅμως οὐδέποτε
 μοι παρέστη διὰ ταῦτα μεγαλοφρονῆσαι καὶ σοφὸν τινα ἑμαυτὸν
 οἰηθῆναι, οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἐξελέγγειν πειραῖσθαι μὴ εἰδέναι, ἐμὲ
 δὲ μόνον οἶεσθαι εἰδέναι, οὐδὲ σοβαρῶς κατ' ἀγορὰν ἐμβάλλειν
 10 καὶ διαλέξεων τινῶν ἐπιδείξεις ποιεῖσθαι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
 πων θαυμαζοίμην. Ταῦτα γὰρ σπερμολόγων τινῶν καὶ ἀγοραίων
 καὶ ἔτι γε Κερκώπων, οἱ, ῥημάτιά τινα τρία ἢ τέτταρα τῶν Ἀρι-
 στοτέλους ἐκμελετήσαντες, καὶ ταῦτα περικεκομμένως οὕτω καὶ
 βαρβάρως, ἐπ' ἀγορᾶς ὁσημέραι περιίασι, τούτοις αὐτοὺς εἶναι
 15 σοφοὺς ἐπιδειξάμενοι, ἀλλ' ὡς κατὰ Πλάτωνα πολιτικῆς μορίου
 εἶδωλα. Οὐδὲν οὖν ἐδόκει μοι καλὸν οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ἦν συνελε-
 φ. 4^α ξάμην σοφίαν ἡρέμα κατέχειν, καὶ, ὅταν ἀλλόγων καλοῖη καιρὸς,
 τηνικαῦτα δεόντως κεχρηῆσθαι. Καὶ γὰρ καὶ στρατιωτῶν ἐκεῖνος
 ἄριστος οὐχ ὅς, ἀπόντων τῶν πολεμίων, κατὰ μέσσην τὴν λεω-
 20 φόρον περιῶν μάχεται, ἀλλ' ὅστις, τούτων ἐμβεβληκότων, εἰς
 μέσους αὐτὸν ἐλάσας, οὕτως αὐτοῦ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν
 δείκνυσι. Καὶ ταύτη μὲν ἔμοιγε τὸ σιωπᾶν τοῦ λέγειν ἀνάγκης
 ἄνευ προκέριται. Σὺ δὲ, τὸν τρόπον εἶθ' ἐκὼν εἶτε καὶ ἄκων
 ἀγνοῶν τῆς σιωπῆς, ἀμαθίαν τὸ πρᾶγμα καλεῖς. Ἦπου σὺ δὲ καὶ

1. διδασκαλείου ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος διδασκαλίου

ἠγάσαντο

3. ἐπήνεσαν ἡμῖν ἐθαύμασαν 6. ὀλιγορήσαμεν
 οὐδέποτε 7. διαταῦτα 9. καταγορὰν ἐμβάλλειν 10. δια-
 λέξεων τινῶν 12. ῥημάτια ἔχει ὀξεῖαν διαγεγραμμένην ἐπὶ τοῦ η,
 τοῦ βιβλιογράφου σκοποῦντος νὰ γράψῃ τὸ πρῶτον ῥήματα 13. ἐκμε-
 λετήσαντα 14. αὐτοὺς 16. συνελλεξάμην 17. ἡρέμα
 19. οὐχ' 21. αὐτὸν αὐτοῦ 22. σιωπᾶν 23. ἐκὼν
 εἶτε καὶ ἄκων εἶτε καὶ ἄκων 24. ἀμαθείαν σὺδε

τοῖς Πυθαγορείοις ἀμαθείαν ἐνεκάλεις ἄν, ὅτι περ σιωπὴν ἐπὶ πεν-
 ταετίαν ἤσκουν, καίτοι πρότερος ἀνεπιστήμων πρότριτα ἐπ' ἐκκλη-
 σίας, καὶ δὴ λαμπρῶς, ἐξελέλεγκται, ἐκεῖνά σου περὶ θεοῦ δια-
 λεχθέντος, ἐφ' οἷς σου πάντες πλατέως κατεγέλασαν, εἰ καὶ μετὰ
 ταῦτα, τὴν τῶν ληρηθέντων σοι μεταμαθῶν βλασφημίαν, δοκι- 5
 μάζων ἡμᾶς ἔφης ταῦτ' εἰρηκέναι. Καὶ νῦν ἤδη σοι τὴν ἐκεῖθεν
 προστριβεῖσαν αἰσχύνην ἀποξῦσαι βουλόμενος, ἡμᾶς μὴ εἰδέναι
 λέγεις, ἄνω ποταμῶν κατὰ τὴν παροιμίαν ἄντικρυς, καὶ δὴ καὶ
 διαλεχθῆναι ἡμῖν τάχα νῦν προσποιῆ, ἀπόπειραν ληψόμενος δῆθεν
 τῆς ἡμῶν περὶ τὰ μαθήματα ἐπιστήμης. Ἄλλ' οὐκ ἔμοιγε χρεῖα 10
 παρὰ σοῦ νῦν δοκιμάζεσθαι· ἤδη γὰρ δεδοκίμασμαι παρ' ὧν ἔδει.
 Παραινῶ δὴ σοι, Γεώργιε, τῆς πρὸς ἐμέ σου προσποιήσεως ἀπο-
 στῆναι, καὶ μὴ μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὡς κεν ναίηαι, ἐπεὶ σφηκίαν
 ἐρεθίζων ἴσθι κατὰ σοῦ· ὑφ' οὗ καὶ δέδοικα, μὴ, τὴν λεοντὴν
 ἀφαιρεθῆς, θάττον τὸν ὑποκρινόμενον δημοσιεύσης, κάντεῦθεν δὴ 15
 καὶ τῶν ῥοπάλων πολλῶν ἐμφορηθείης, εἰ καὶ ἄλλως σοι τὸ
 συνδιαλέξεσθαι σοὶ μὲν ἴσως τιμὴν, ἐμοὶ δ' ἀτιμίαν οἶσει.

Ταῦτα καὶ παρ' ἡμῶν ἀπολελόγηται, καὶ ἴσως μετριώτερον
 ἢ περ ἔδει. Τῷ γὰρ δὴ σοφῷ πεπεισμένος Σοφοκλεῖ, ἐς τὸ σὺν
 δ' ἐχθραντέος εἶναι βούλομαι, ὡς καὶ φιλήσων αὔθις. Εἰ δὲ καὶ 20
 σκληρὰ σοι τὰ λεγόμενα δόξειαν, ἀφείς τοὺς κήρυκας, αἰτιῶ τὸν
 Ἄγαμέμνονα· ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχών, ἔφη Δημοσθένης, οὗ-
 τος καὶ τῶν φύντων αἷτιος.

-
1. πυθαγορίοις ἀμαθείαν 3. ἐξελέλεγκται ἐκεῖνα
 7. ἀποξῦσαι 9. ἀπὸ πειραν 10. οὐκαίμοιγε 13. σφηκίαν
 14. ἐρεθίζων^σ λεοντὴν 15. θάττον κάντεῦθεν
 16-17. τὸ^{σὺν} διαλέξεσθαι 19. τὸ γὰρ

Ἀνέγνων σου καὶ ταῦτα τὰ γράμματα, σοφώτατε Γεωργιε, ἢ, τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὰ τραύματα, καὶ κατέγνων σου τὰ νοήματα ἢ ληρήματα, ἐξ ἐπηρμένης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σεσημμένης καὶ σαπρᾶς τῆς διανοίας προϊόντα, καταγέλαστά τε ὄντα καὶ πά-
 5 σης αὐθαδείας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κωμικῆς βωμολοχίας ἀπόζοντα. Τοσοῦτον καὶ γὰρ αὐτοῖς περιῆν ἀπὸ βορᾶς, ὡστ' ἔμοιγε καὶ λε-
 κάνης ἐδέησεν ἀκούοντι ἔν' ἐμέσω· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἠνεσχόμην ἀνα-
 γνῶναι. Ἐντεῦθεν τοίνυν καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγήσας, οὐκ ἔσχον
 ἐπὶ πλέον ἐκτεῖναί σοι τ'ἀντίγραφα, ὡς ἔδει. Δέχου δὴ τὰ παρόντα
 10 τό γε νῦν, καθάπερ κήρυκα· μικρὸν γὰρ ὕστερον ἀφίξεται καὶ ὅσα
 σοι πρὸς ἔπος ἀπολογήσασθαι χρὴ τῇ φιλολοιδόρῳ κεφαλῇ. Πάν-
 τως δ' ὅποιον κ' εἶπησθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούσαις, Ὅμηρός φη-
 σιν. Ἐρρωσο καθ' ὀπότερον ἂν βούλοιο τούτου σημαίνόμενον.

-
1. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὸν προσεθηκα 2. Ἐν τῷ κατέγνων τὸ κ
 προσετέθη κατόπιν μετὰ διάξοισιν 7. ἀκούοντ' Ἐν τῷ ἐμέσω
 τὸ ἐν ἀρχῇ ε διωρθωμένον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον πιθανῶς γραφέντος α
 9. ἐπιπλέον ἐκτεῖναι τ'ἀντίγραφα 11. Ἄνωθεν τοῦ βρα-
 χυγραφικῶς γεγραμμένου πάντως γέγραπται : ἀλλ' οὐδὲν προσετέθη
 ἐν τῇ ᾧ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοῦτο τὸ σημεῖον 12. κείπησθα
 ὄμηρος φησιν 13. καθολότερον

Ἐδεξάμην σου, Γεώργιε, καὶ ταύτην τὴν μακρὰν ἀδολεσχίαν· οὐ γὰρ δίκαιον ἐπιστολὴν ταύτην προσειπεῖν, οὕτω μὲν βαρβάρως ἔχουσαν περὶ τὴν φράσιν, οὕτω δ' ἀνόητα καὶ φρενοβλαβῆ διομιλοῦσαν. Ὅμως δ' οὖν ἐπήειν δεξάμενος· τί γὰρ ἔδει ποιεῖν, ἅπαξ εἰς χεῖρας ἐμπεσοῦσάν μοι; Οὐκοῦν τὰ μὲν ἄλλα τῶν ληρημάτων αὐτῆς, ὅσοις ἐντυχῶν μικροῦ δεῖν ἐμέσαι κεκινδύνευκα, τί χρὴ λέγειν, πάσης ἀηδίας καὶ ἀμουσίας καὶ βαρβαρότητος ἔμπλεα καὶ ὄντως γε κατὰ τὸν κωμικὸν σκαλαθυρμάτι' ἄττα ὄντα; Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνά σου γενοίμην τῆς ἐπιστολῆς τὰ ἀγάλματα, ἐν οἷς δῆπου καὶ συλλογισμοῖς τάχα κεχρηῆσθαι φαίνεται καὶ συμπε- 10 ραίνειν ἐπιχειρεῖς, ἐνταῦθα δὴ σε καὶ πάνυ τῆς ἀμαθίας ἅμα καὶ εὐθειας κατέπτυσα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἠλέησα, ἀγρότην τινὰ περὶ ταῦτα παντάπασι καὶ σκαπανέα καί, τὸ πᾶν εἰπεῖν, βάρβαρον κατειληφώς· ἐφ' οἷς ἄρα καθ' Ὀμηρον καὶ λέγειν ἐπικαίρως ἐπήει|| ζ. 5^α μοι· *Θερσίτ' ἀκριτόμυθε λιγύς περ ἐὼν ἀγορητῆς ἴσχεο μηδ' ἔθειλ'* 15

1. ἀδολεσχίαν ἐν δὲ τῇ ῥα τὸ τῆς ἀδολεσχίας ὄνομα ὁμῶν-
 νυμον ἐστίν· ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς φλυαρίας εἰληπται: 5. ἐμ-
 πεσοῦσαν 7. ἀηδίας 8. κωμικὸν ἐν δὲ τῇ ῥα : ἦγουν ἀρι-
 στοφάνη σκαλαθυρμάτι' ἄττα ἐν δὲ τῇ ῥα ∴ μικρὰ καὶ εὐτελῆ
 παίγνια 9. ἐκεῖνα 11. ἅμα 15. θερσίτ' ἀκριτομυθο-
 λιγύς ἐν δὲ τῇ ῥα ἄνευ παραπεμπτικοῦ σημείου ἀπεραντόλογος
 ὄξυς κατὰ τὴν φωνὴν ἀγορητῆς ἐν δὲ τῇ ῥα : δημηγόρος
 ἴσχεο ἐν δὲ τῇ ῥα ἔπεχε σαυτὸν

οἷος ἐριζέμεν ἀνδράσιν οἱ σέο φέρτεροί εἰσι. Καίτοι σε πρότερον ἀκούων τὴν ῥητορικὴν κακίζοντα καὶ τέχνην αὐτὴν ἀπαξιούντα καλεῖν, ὥμην εἶναι τινα περὶ ταῦτα· νῦν δέ σε τῆς μὲν ῥητορικῆς ἀκριβῶς ὑπέλαβον κατηγορεῖν τῷ γε μὴ τῆς ἀκριβείας ἐκείνης
 5 ἐφικέσθαι δύνασθαι πάχει τοῦ νοῦ, περὶ δὲ ταῦτα ὄνον πρὸς λύραν ἄντικρυς κατὰ τὴν παροιμίαν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις σου ταυτὶ τὰ τερατώδη ληρήματα, οἷς σὲ αὐτὸν διαλεκτικὸν ἐμφαίνειν ἐπιχειρεῖς κάποδεικτικόν, καὶ τὸ σοφιστὴν εἶναι σ' ἀφαιρεῖ, καί-
 10 τυγχάνοντα δ' οὖν ἤκιστα βραχύτητι νοῦ καὶ ἀπορία τέχνης. Ἄλλὰ γὰρ τὰ περὶ τούτων ἀναβεβλήσθων ἔτι. Ἐκεῖνο δέ πως οὐκ ἐνενόηκας, ὧ βεκκαισέλινε, ὅτι περ οὐ λήσειν ἡμᾶς ἔμελλες κλέπτων τὰ ἡμέτερα καὶ παῦτα τοῖς σοῖς προστιθείς γράμμασι κατὰ τὸν ἐν τοῖς μύθοις κολοῖον, καίτοι, εἰ μὲν ἄμουσος ἐγώ τις
 15 κατὰ σέ, τί τοῖς ἐμοῖς ἐγκαλλωπίζῃ πτεροῖς, εἰ δὲ ταῦτά σοι δοκοῦσι καλὰ, τί μὴ καὶ ἐμέ τοιοῦτον εἶναι ὁμολογεῖς; Ἄλλ', ὡς ἔοικε, λόγοις μὲν ἡμῶν ἠβουλήθης τὴν ἐπιστολὴν διασύραι, ἔργοις δὲ βεβαιοῦν, ὅτι καλὴ, καὶ τούτου χάριν τὰ πλεῖστα τῆςδε συλήσας τοῖς σοῖς ἐνέθηκας γράμμασι. Καὶ δὴ σοι χάριν εἶσομαι
 20 πολλὴν τῆς κομψῆς σου ταυτησί μαρτυρίας, δι' ἧς καὶ σεαυτὸν

1. οἷος φέρτεροί ἐν δὲ τῇ ὥα ἤγουν ἰσχυρότεροί σου κατὰ τὸ λέγειν· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ σχῆμα καθ' ἔρμογένην, κόλλησις

5. ὄνον :: ἐν δὲ τῇ ὥα :: παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ αἰσθανομένων τινῶν πραγμάτων ἢ λόγων· παρόσον οὐδὲ ὁ ὄνος αἰσθάνεται

τῆς λύρας μελωδίας:+ 6. ἄντικρυς ἐν δὲ τῇ ὥα ἤγουν φανερώς κατὰ ἀλήθειαν 8. εἶναι 9 + ἰμείροντα ἐν δὲ τῇ ὥα + ποιη-

καρτερήσθω ὤ
 τικώτερον 11. ἀναβεβλήσθων ἐν δὲ τῇ ὥα ὤ ἤγουν ἀναβε-

βλήσθωσαν ἀττικῶς 12. βεκκαισέλινε 15. ταῦτα

17. διασύραι 20. κομψῆς ἐν δὲ τῇ ὥα ὤ καὶ τοῦτο ὁμώνυμον· πλὴν ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ κεκομψευμένης καὶ πιθανῆς εἴρηται· ἔστι δὲ ὁ λόγος εἰρωνικός

φεύστην ἀπέφηνας μάλα λαμπρῶς, ἀδίκως ἅπαντα τὰ κατ' αὐτῆς εἰπόντα, καὶ ἔγωγ', εὖ ἴσθι, μυρίους ἂν ἠύξά μιν τοιούτους ἔχειν κατηγορούς, παρ' ὧν ἂν τοιούτους ἐδεχόμεν τούς ἐπαίνους ἐν σχήματι κατηγορίας, ὁποίους ἄρα καὶ παρὰ τῶν σῶν ἠκηκόειν γραμμάτων, ἐπεὶ καὶ τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἡμᾶς ἐπαινέσασι πάντως 5 ἂν τις καὶ παρ' ἡμῶν χάρις ὀφείλοιο. Νῦν δὲ τοῖς κατὰ σέ οὐδὲ τοῦτ' εἰς ὀφειλὴν καταλείπεται παρὰ τῶν ἐπαινουμένων· πᾶν γὰρ τὸ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ὡςπερ || κατηγορίας, οὕτως οὐδ' ἐπαινῶν φ. 5⁶ ἀξιοῦται, εἰ μήπου γέ τις ὀφειλὴν αὐτοῖς εἶναι φήσειε τὸ ἐλεεῖν σφᾶς τῆς εὐηθείας ἅμα καὶ ἠλιθιότητος, ὡςπερ οὖν καὶ αὐτὸς σοι τὰ 10 νῦν ἀντὶ τοῦ χάριν ἔχειν τῶν ἐπαινῶν μᾶλλον ἐλεῶ τῆς εὐηθείας.

Ὡς ἂν δέ σε μὴ καὶ διαβάλλειν δόξωμεν ψευδολογίαις δῆθεν τᾶ-
ληθές παρασύροντες, φέρε καὶ σέ μάρτυρα τοῖς λεγομένοις παρὰ-
ξωμεν. Λέγω δὲ τὰ πρὸς ἐμέ σου γραφέντα, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις,
ρήματα. Εὐθύς γὰρ τῆς ἐπιστολῆς ἀρχόμενος οὕτωςί πως προσο- 15
μιάζῃ· ἀνὰ χειρᾶς σου λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν μικροῦ δεῖν καὶ τῆς
πρότερόν μου περὶ σοῦ δόξης ἐκπέπτωκα παντελῶς, εἴθ' οὕτω καὶ
τὰ πρὸς κατασκευὴν ἐπάγεις τοῦ χωρίου. Σκόπει τοίνυν, ὦ πρὸς
θεοῦ, ὅπως οἷς ἐβούλου τᾶναντία εἰρηκας, καὶ, κατηγορηῖσαι ἡμᾶς
προθέμενος, πάνυ λαμπρῶς ἐπήνεσας. Μικροῦ γὰρ δεῖν, φῆς, καὶ 20
τῆς πρότερόν μου περὶ σοῦ δόξης ἐκπέπτωκα παντελῶς, ὡς
δῆλα δὴ μὴ πεπτωκῶς, κινδυνεύσας μέντοι τοῦτο παθεῖν· οὕτω
γὰρ νοεῖν δίδωσιν ἡμῖν ἢ τοῦ μικροῦ δεῖν πρόσθεσις. Ἀλλὰ σοὶ
πάντως τούναντίον εἶπεῖν προέκειτο· δηλῶσαι γὰρ βουλόμενος
ὅπως τῆς πρότερόν σου περὶ ἐμοῦ δόξης ἐκπέπτωκας, αὐτὸς οὐκ 25
οἶδ' ὅπως τῶν φρενῶν ἐκπεπτωκῶς, καθάπερ τις νυμφόληπτος,

n

4. ἠκακόειν τοῦ διορθουμένου α διαγραφέντος 6. ὀφείλετο
10-11. τανῦν 16. χειρᾶς 22. δηλαδὴ 26. καθάπερ
νυμφόληπτος ἐν δὲ τῇ ᾠξ .. νυμφόληπτοι (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
γραφέντος νυμφόληπτος), παρ' Ἑλλήσιν οἱ ὑπὸ τῶν νυμφῶν
τῶν θεῶν κατειλημμένοι· οὓς νῦν μαινομένους ἡμεῖς καλοῦ-
μεν ἢ καὶ ἐνθουσιῶντας

τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἄκων ὠμολόγησας φρονίμους ἡμᾶς καὶ συνετοὺς καὶ δεινοὺς ὡς δεῖ χρῆσθαι τοῖς συμβαίνουσιν ἡγούμενος, ὡς αὐτός γε φῆς. Ὅρᾳς ἦ σε τὸ περιττὸν τῆς φιλοσοφίας ἡγάγε, ὦ λῶστέ, ὡς ὀλίγου δεῖν μηδὲν τῶν παραπλήγων διαφέρειν. Ἦρκει
 5 μὲν οὖν τοῦτο καὶ μόνον εἰς μέσον παρενεχθὲν τὴν τῆς σῆς ἐπιστολῆς ἅπασαν παραστῆσαι ἀγροικίαν, ὡς ἐκ τῆς ἀρχῆς δῆλον εἶναι καὶ τὸ πέρασ· ὧν γὰρ ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, τούτων καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον.

Νῦν δὲ καὶ ἕτερον εἰς μέσον προθεῖναι βούλομαι, οὐχ ἦττον
 φ. 6^α τοῦ προτέρου καταβοῶν σου τὴν περὶ λόγους ἀγροικίαν Ἐκεῖνο ||
 11 μὲν γὰρ κατὰ διάνοιάν σε καὶ μόνον σολοικίζοντα διελέγχει· τοῦτο δὲ μετ' ἐκείνης καὶ κατὰ τὴν λέξιν. Μικρὸν γὰρ παρακατιῶν, ἔτι τῆς κατασκευῆς ἐχόμενος τῶν θαυμαστῶν σου προοιμίων, φῆς Νυνὶ δὲ καὶ τουτὶ τὸ δεύτερον τὰ καλά σου παρ' ἡμῶν ἀφήρηται
 15 γράμματα. Ὅρᾳς ὅσον σου κἀνταῦθα τὸ ἀμάρτημα. Ἄττικίσαι γὰρ βουλόμενος καὶ καινοπρεπὲς δῆθεν σχῆμα ἀπεργάσασθαι, σκυθικῶς τὴν λέξιν συντέταχας, ὥστε ἡμᾶς μὲν κἀνταῦθα οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπήνεσας, σαυτὸν δὲ τὰ μέγιστα ἔψεξας, ἀνόητον δὲ
 20 τινα καὶ ἀμαθῆ καὶ μηδ' ὅπως οὖν τῶν καλῶν σου συνιέντα γραμμάτων ἐναργῶς ἀποφῆνας· οὐ τούναντίον πάντως ἐβούλου. Τὸ

·+·
 4. λῶσε ἐν δὲ τῇ ῥα ·+· καὶ τοῦτο κατ' εἰρωνείαν ἔστι γὰρ ἢ προσφώνησις αὕτη, φιλοσόφοις μάλιστα χρήσιμος ἀντὶ τοῦ
 ὦ βέλτιστε ὀλίγον 10. ἐκεῖνο ἐν δὲ τῇ ῥα ἦγουν τὸ μικροῦ δεῖν
 14. τουτο ἐν δὲ τῇ ῥα : ὁ μέλλω εἰπεῖν δηλαδὴ πταῖσμα
 15. ἀμάρτημα ἄττικίσαι ἐν δὲ τῇ ῥα ἔθος γὰρ τοῖς ἀττικοῖς ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου γε τὰ τρίτα τῶν πληθυντικῶν λέγειν ἀττικῶς (διαγεγραμμένον) ἐνικῶς δὲ καινοπρεπῆ λέγεται ὡς τὸ ἠσιόδειον ἔχει ἐν οὔρεσι δὲ δρύες ἄκρη μέντοι φέρει βαλάνους μέσα δὲ μελήσας (sic) καὶ ὅσα τοιαῦτα
 20. μηδ' 21. ἀποφῆνας

γὰρ ἀφήρηται οὐ πρὸς τουτὶ τὸ δεύτερον ἀποδέδοται, ἀλλ' ὅτι
παρὰ σοῦ ταῦτ' ἀφηρέθησαν· οὕτω γὰρ τὸ ἀφήρηται πληθυντικῶς
λαμβανόμενον παρὰ τοῖς καὶ ὅπως οὖν λόγου μετέχουσιν εἴληπται·
εἶχε δ' ἂν ἐντελῶς καὶ κατὰ τὸν σὸν ὁ λόγος ἀπέβη σκοπὸν, ὃ
μάταιε, εἰ οὕτω πως τὴν λέξιν προήνεγκας· *Νυνὶ δὲ καὶ τουτὶ τὸ* 5
δεύτερον τὰ καλά σου παρ' ἡμῶν ἀφήρηκε γράμματα. Ταύτη γὰρ
σοι καλῶς καὶ τὸ καινοπρεπὲς ἀπειργαστο σχῆμα καὶ τὸ πρότερον
τῆ θέσει κῶλον, ἢ, εἰ βούλει γε, τὸ κόμμα, οὐκ ἀργὸν οὐδ' ἀπρα-
κτον ἔμεινεν ὡς νῦν γε πρὸς τὸν σὸν σκοπὸν, οὐδ' ἠντινοῦν ἀπαρ-
τίσαν φαίνεται διάνοιαν. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ παρ' ἡμῶν εἰπεῖν ἀφή- 10
ρηται, δέον ἀφ' ἡμῶν, πῶς οὐκ ἀλογώτερον καὶ [τῶν] ἐν τοῖς Καυ-
κασίοις οἰκούντων σε κατηγορεῖ; Ἔτι σε καὶ τοῦτο μάλα λαμπρῶς
ἐξελέγχει μάταιον ὡς ἀληθῶς ὄντα καὶ ἀμαθῆ, ἄλλα μὲν βουλό-
μενον, ἕτερα δὲ λέγοντα. Θεὶς γὰρ καθ' ὑπόθεσιν ὡς *Εἰ μὲν ἔγωγε*
τούτου χάριν λελύπημαι, ὅτι σε κρεῖττον ἐμοῦ νομίζεις νερόμικα, 15
οὐ σὺν τῷ δικαίῳ λελύπημαι, ἐπεὶ οὐδέποτ' ἂν αὐτὸς σαυτὸν ἐμοὶ
παρέθηκας, μὴδὲν τῶν ὄντων εἰδοῖτι, τὸ δὲ κάλλιον ὄντος τινὸς
καλοῦ κάλλιον λέγεται, εἶτα ὡςπερ συμπεραίνων ἐπιφέρεις ἡμᾶς
|| μὲν μικρόν τι εἰδέναί, σὲ δὲ οὐ τι τῶν ὄντων. Σκόπει τοίνυν, ὃ φ. 6^ε
πρὸς θεοῦ, ὅπως αὐτὸς σαυτῷ πολεμεῖς· οἷς γὰρ λέγεις σαυτὸν 20
μᾶλλον οὐδὲν τῶν ὄντων εἰδέναί ἀποφαίνεις, ἐμὲ δὲ σχεδὸν τὰ
πάντα. Ἐξέστω δὲ μοι κατὰ σὲ τὴν τῶν λεγομένων ἀπόδειξιν

6. ἀφήρηκεν

ηκε

ζ

8. κῶλον ἐν δὲ τῇ ὥα ζ διαφέρει γὰρ κῶ-

λον καὶ κῶμα^μ. κῶλον μὲν γὰρ λέγεται ὅταν ὀλόκληροι ὦσιν
αἱ συζυγίαι· καὶ ἄλλως, κῶλον ἐστὶ, τὸ ὅλην διάνοιαν ἀπαρ-
τίζον· ἢ μέρος ὅλης ὅλον· καὶ τὸ μὲν ὅλην διάνοιαν ἀπαρτί-
ζον, ὡς τὸ *ἠεροδότου ἀλικαρνασῆος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε*· τὸ δὲ
μὴ τελείαν ἀπαρτίζον διάνοιαν, ὅλης ὅλον· *ἀλλ' ὁ τὴν εὐβοίαν*
ἐκεῖνος σφετεριζόμενος καὶ αὐθις κῶλον ἐστὶν ὅταν ὀλόκληροι
ὦσιν αἱ συζυγίαι· κόμμα δὲ, ὅταν ἀτελεῖς 13. ἄλλαι 19. οὐ τί

ποιήσασθαι· ἡμᾶς μὲν γὰρ μικρόν τι εἰδέναι φῆς, σὲ δὲ οὐ τι τῶν ὄντων. Τὸ δὲ μικρὸν, ὃ οὗτος, ταυτόν ἐστι πάντως τῷ ὀλίγῳ· μικρὸν γάρ τι ἢ ὀλίγον μικρὸν λέγεται· ταυτόν ἄρα τὸ ὀλίγον τῷ μικρῷ. Ἀλλὰ μὴν τὸ ὀλίγον καὶ ἀντὶ τοῦ οὐδαμῶς λέγεται·
 5 ταυτόν ἄρα τὸ μικρὸν τῷ οὐδαμῶς, εἶπερ τῷ ὀλίγῳ ταυτόν. Σὺ τοίνυν μικρὰ εἰδέναι λέγων τῶν ὄντων, οὐδὲν τῶν ὄντων οὐδαμῶς εἰδέναι ὁμολογεῖς. Εἶπερ ἄρα τὸ μικρὸν ταυτόν τῷ οὐδαμῶς, ὡς δέδεικται, ἐμὲ δὲ οὐ τι τῶν ὄντων εἰδέναι λέγων, τὰ πάντα σχεδὸν εἰδέναι ὁμολογεῖς· τὸ γὰρ οὐ τι οὐ μέρος δῆλα δὴ τῶν ὄντων,
 10 ἀλλὰ καθόλου τινὰ τῶν ὄντων ἐμφαίνει, κατ' ἔλλειψιν τῆς συντάξεώς σοι γενομένης, ὡςπερ ἂν εἴ τις καταφάσκων ἐρεῖ· Τίς ἄνθρωπος ἀναπνεῖ, ἕτερος ἀποφάσκων ἐρεῖ· Οὐ τις ἄνθρωπος ἀναπνεῖ, τὸ μερικὸν μὲν διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀνελῶν, εἰσαγαγὼν δὲ τὸ καθόλου· ἐγὼ ἄρα τὰ καθόλου παρὰ σοῦ εἰδέναι ἀποδέδειγμαί,
 15 σὺ δὲ οὐδὲν τῶν ὄντων. Ταύτη μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἐς κεφαλὴν ἀντέστραπταί σου.

Ὁ δὲ σὲ καθάπαξ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀναλφάβητον διαρρήδη ἀποδείκνυσι καὶ ὁ μὴδ' Ἑλληνά σε τῷ γένει καθαρῶς ἡμῖν εἰκάζειν δίδωσιν εἶναι, μιξοβάρβαρον δὲ τινὰ καὶ ἐθνικόν, τοῦτο καὶ
 20 δὴ παραλιπεῖν οὐκ ἄξιον. Τοῦτο καὶ γὰρ μόνον προστεθὲν ἀποχρώντως διελέγξει σου τὴν ἅπασαν ἀλογίαν καὶ βαρβαρότητα, ὡς ἐκ τοῦ κρασπέδου δῆλον εἶναι καὶ τὸ πᾶν ὕφασμα· ἡμᾶς τε πραγμάτων ἀπαλλάξει, ὡς μὴ καθ' ἕκαστα διελέγχειν πειρᾶσθαι σου τὴν ἠλιθιότητα. Προῖών γὰρ ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ πολλὰ μὲν
 25 διὰ μέσου βαρβαρίσας, πολλὰ δὲ σολοικίσας, μᾶλλον δὲ οὐδὲν ὑγιὲς φθελγζάμενος, οὕτωςί πως περὶ τὰ ἀκροτελεύτια τῶν θαυμα-

2 (καὶ 3, 4, 7). ταυτόν ἐστὶ 8. οὐ τι 9. οὐ τι
 δηλαδὴ 12. ἀναπλεῖ οὐ τις 13. ἀνελῶν ἐκ τοῦ ἀνελόν
 τοῦ ω μελανθέντος καὶ γραφέντος καὶ πάλιν ἄνωθεν 18. μὴδ'

23. δι' ἐλέγχειν 25. διαμέσου ^{οι} σολοικίσας 26 Ἐν τῇ
 ᾧ· τὸ ἀκροτελεύτιον κυρίως τὸ τέλος τοῦ ἐμμέτρου στίχου

σίῳ σου || γραμμάτων φής. *Εἰ γὰρ γραμματικὸς καὶ ῥητορικὸς* ρ. 7^α
 σὺ καὶ τὴν ἄλφα οἶδας, θηλυκῶς οὕτως τὴν ἄλφα προενεγκῶν.
 Φεῦ σοι τῆς ἀμαθείας· βαβαί σοι τῆς βαρβαρότητος· ἄγ' εἶπ' ἀπ'
 ἀρχῆς πρὸς τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, ὧ λῶστε Γεώργιε, πῶς φής;
Εἰ γὰρ γραμματικὸς καὶ ῥητορικὸς σὺ, καὶ τὴν ἄλφα οἶδας. Ὑπέρ- 5
 ευγέ σοι τῆς ἀγγινοίας, ὧ φιλοσοφώτατε. Πόθεν δὲ διδαχθεὶς ἔχεις
 τοῦτο πρὸς θεοῦ; Πρὸς Ἀριστοτέλους, φήσεις γε πάντως. Ἄλλ'
 οὐδαμοῦ φαίνεται θηλυκῶς Ἀριστοτέλης τὴν ἄλφα προενεγκῶν,
 οὐ μὴν ἄλλ' οὐδ' ἕτερον τῶν λοιπῶν στοιχείων, οὐκ Ἀριστοτέλης
 γε μόνον, ἀλλ' οὐδ' ἕτερός τις τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος σοφῶν. 10
 Ὅρᾳς ὁ τὰ καθόλου μόνον τῶν πραγμάτων περιεργαζόμενος, φιλο-
 σοφώτατε σὺ, τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς ταῦτα ὡς πολυσχεδῆ καὶ χαμερπῆ
 καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντα ὡς τοῦ μηθενὸς ἄξια παρορῶν ὡς ἀρι-
 στοτελικῶν συγγραμμάτων ἀμύητος παντελῶς καὶ τῆς ἐκείνου
 φιλοσοφίας ἴσα καὶ σκαπανεῦσιν ἀμέθεκτος· εἰ γὰρ φιλόσοφος σὺ, 15
 πάντως ἂν καὶ Ἀριστοτέλην ἤδεις. Ἀριστοτέλην δὲ εἰδὼς, ἐγνώ-
 κεις ἂν καὶ ὅπως ἐκεῖνος τὸ ἄλφα καὶ τὰ λοιπὰ τῶν στοιχείων
 προφέρει καὶ οὐκ ἂν νῦν διηλέγχου βάρβαρος ὢν ἀντὶ φιλοσόφου,
 θηλυκῶς τὴν ἄλφα ἐκφωνήσας. Ἀριστοτέλης γὰρ τοι πανταχοῦ
 τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων κἂν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ κἂν τοῖς 20
 Μετεωρολογικοῖς κἂν τοῖς Λογικοῖς, ἂν τε ἀποδεικτικῶς, ἂν τε
 διαλεκτικῶς συλλογίζεται, οὕτω κεχρημένος φαίνεται τοῖς στοι-
 χείοις ἐν τοῖς ὅροις, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος λέγων Οἶον εἰ
 τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ β καὶ τὸ β κατὰ παντὸς τοῦ γ, καὶ τὸ α
 ἀνάγκη κατὰ παντὸς τοῦ γ· ἐν δ' αὖ τῷ δευτέρῳ Οἶον εἰ τὸ μὲν 25
 μ οὐδενὶ τῷ ν, τῷ δὲ ξ παντὶ, ὅτι τὸ ν οὐδενὶ τῷ ξ· τὸ γὰρ α
 καὶ β καὶ τὰ λοιπὰ, καθ' ἑαυτὰ ἕκαστον λεγόμενον, συνυπακουό-
 μενον ἔχει τὸ στοιχεῖον.

Ἄλλ' οἶδ' ὅτι γε φήσεις βραχέα σοι τῶν λέξεων μέλειν, φι-
 λосоφῶ γε ὄντι, πραγμάτων καὶ || μόνον φροντίζοντι. Ἄλλ', ὧ ρ. 7^β

2. (καὶ κατωτέρω) ἄλφα 3-4. ἀπαρχῆς 4. φής 8. οὐδαμῶς
 12. χαμερπῆ 16. εἰδὼς ἐκ τοῦ εἰδός 18. διηλέγχου
 20. φυσικὰ κἂν

ἐταῖρε, ὡς ἂν σε κατὰ φιλοσόφους προσείπω, ὄρα μὴ, ταπεινὸς
 ὢν τὴν διάνοιαν, οὐδ' ἴκταρ τούτοις, ὅ φασιν, ἔχῃς, εἶτα δὴ προσ-
 ποιῆ ὡς εὐτελῶν τινων τούτων ὄντων περιφρονῶν. Καὶ Πλάτων
 γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης οὐχ ἤττον ἢ σὺ φιλόσοφοι, ἀλλ' οὐκ ἡμέ-
 5 λουν τῶν τοιούτων, τούναντίον μὲν οὖν καὶ σφόδρα ἐπεμέλοντο
 καὶ πολὺν γε λόγον περὶ τῶν τοιούτων ἐποιῆτον, καὶ πολλὰς ἐκά-
 τερος κατελιπέτην βίβλους, ἃ καὶ εἰσέτι νῦν σώζεται τηρούμενα.
 Ἐγώ γε δὲ κὰν ταῖς Ὀμήρου ἐξηγήσεις πολλοῖς τῶν Ἀριστοτέ-
 λους σχολίοις ἐνέτυχον, ἐν οἷς δὴπου καὶ περὶ τῶν τῆς γραμματι-
 10 κῆς πλεῖστα φιλοπονήσας φαίνεται. Καὶ μάλα εἰκότως· τούτοις
 καὶ γὰρ ὡςπερ τινὶ πορθμείω μέχρις ἡμῶν αἰ τούτων ἔφθασαν
 γλῶσσαι καὶ ἄνευ τούτων νοῦς ὄντως ἀνεκλάλητος ἢ φιλοσοφία.
 Ταῦτ' ἄρα καὶ τῆς σοφίας ἐκείνων τὰς βίβλους ἐμπιπλῶντα δια-
 περᾶν ποιεῖ τὸν αἰῶνα μετὰ τῆς μνήμης αὐτῶν. Εἰ δὴ τοῖς εἰς
 15 φῶς ἀγαγοῦσι τὴν φιλοσοφίαν ἀνδράσιν ἐκείνοις τοσοῦτον γραμ-
 ματικῆς μεμέληκεν, σοὶ γ' ἔσται παροπτέα, τῷ τίνι καὶ ποίῳ καὶ
 διὰ τί; Ὡς μικρὰ καὶ εὐτελής καὶ περὶ λέξεις μόνον καὶ συλλα-
 βὰς καὶ σημαίνόμενα καὶ προσωδίας καὶ ἄλλ' ἅττα τοιαῦτα κατα-
 γινομένη; Ἀλλὰ τούτων μᾶλλον ἔνεκα περισπούδαστος σφίσιν
 20 ἐδόκει. Οὐ σμικρὰ τις οὖν κατὰ σέ καὶ εὐτελής. Ψευδῶς ἄρα σὺ
 φῆς ὡς μικροπρεποῦς αὐτῆς κατολιγωρεῖν, αἰσχυρόμενος πάντως
 εἰπεῖν τᾶληθές, καὶ οὐδέποτε πείσεις ἡμᾶς, κ' εἰ μυριάκις ἀκιῆ
 καὶ τοὺς αὐτοὺς προσποιήσῃ λόγους, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς σῆς ὡς
 μικρᾶς καὶ χαμερποῦς καταγνωσόμεθα φύσεως, μὴ δυνηθείσης
 25 παχύτητι νοῦ καὶ διανοίας σαθρότητι μῆδ' ὅπως οὖν τῆ ταύτης
 ἐπιβάλλειν ποικιλία. Εἶτα σὺ γε, τοιοῦτος ὢν, ὧ καθαρμα, τοῖς
 φιλοσόφοις σεαυτὸν ἐγκρίνειν τολμᾶς καὶ τᾶλφα ἀγνοῶν, τῶν φι-
 8 λοσοφίας ἀπο||ρρήτων σοι μετεῖναι ληρεῖς. Ὡ τῆς ἀναιδείας. Σὺ

1. σοι 2. ἴκταρ ἄνωθεν δὲ νεωτέρᾳ χειρὶ ἐγγύς 3. τινῶν
 6. πόλλῃν ἐποιήτον ἐκ τοῦ ἐποίητον 11. ὡςπέρ τινὶ
 13. διαπερᾶν 17. διατί 18. ἀλλάττα 22. πείσης κεί
 25. μῆδ' 26. ἐπιβάλλειν 27. τᾶλφα 28. ληρεῖς ἐκ τοῦ ληρεῖς

φιλόσοφος ὁ μὴδ' ὅπως οὖν εἰς πείραν τοῖς Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος συγγράμμασιν ἐλθῶν, ὅσα γε ἡμῖν εἰκάζειν ἔπεισιν ἐκ τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀγροικικῶν σου γραμμάτων; Σὺ περὶ ἀστέρων ἡμᾶς ἔχεις διδάσκειν ὁ τὰ ἐν ποσὶν εἰδέναι μὴ δυνάμενος; Πόθεν σοι τοῦτο καὶ πῶς περὶ σοῦ φρονεῖν ἐπῆλθε ταλάντατε; Τίς σοι 5 δαίμων εἰς νοῦν τοῦτο παρέστησεν; Ἄρ' οὐκ αἰσχύνῃ Σαρδανάπαλός τις ὢν ὡς ἀληθῶς, εἴθ' Ἡρακλῆς τις εἶναι καὶ ἱεροφάντης φιλονεικῶν; Οὐκ αἰσχυνθήσῃ, οὐκ ἐρυθριάσεις, οὐ θᾶπτον ἐγκαλυφάμενος ἐπὶ τοὺς τράγους καὶ τὰς αἴγας ἀποθρέξεις, οὐ σκαπάνην καὶ δίκελλαν καὶ βούκεντρον καὶ βόας καὶ ἄροτρον ζητήσεις; Τοῦ- 10 των γὰρ σοι μᾶλλον προσῆκεν ἢ τῶν φιλοσοφίας δογμάτων. Οὐ τῆς διδασκαλείου προστασίας ἀποστάς, ἄλλοις τοῦ σεμνοῦ τούτου παραχωρήσεις ἔργου, οἷς γε προσήκει, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας καὶ τὰ βάραθρα τὴν δίαιταν ζητήσεις καὶ μετὰ τῶν θηρίων, θηριώδης ὢν τοὺς τρόπους, συνοικήσεις; Οὐκ ἀπελάτης ἀντὶ 15 διδασκάλου γενήσῃ, οὐ βοηλατήσεις, οὐκ ὀνηλατήσεις; Σὺ διδάσκειν ὄλως ἐλληνικῶς ἐπιχειρεῖς ὁ τὸ ἐλληνίζειν ἴσα τοῖς βαρβάρους ἀγνοῶν; Φεῦ τῆς ματαιοπονίας καὶ τῆς κενῆς διατριβῆς τῶν ὑπὸ σέ φοιτῶντων μεираκίσκων καὶ τῶν ἀδίκως αὐτοὺς εἰσπραττομένων μισθῶν. Ἐλεεῖν γὰρ αὐτοὺς ἔπεισί μοι, λογιζομένῳ οἶων 20 ἄρα τῶν παρὰ σοῦ διδασκαλιῶν ἐπιτυγχάνειν μέλλοιεν, τοῦ τὰς προσωδίας ἀγνοοῦντος καὶ τὰς βραχείας καὶ μακρὰς τῶν συλλαβῶν μὴ εἰδότος καὶ τὰλλα χωρὶς πνευμάτων γράφοντος καὶ τῇ μοῖρα περισπῶντος καὶ τὸ ἵνα δοξάζομεν ἀνυποτάκτως προφέροντος. Ἄλλὰ μὴν καὶ γράφειν ἡμῖν κατὰ ῥήτορας ὁ γεννάδας φιλοτιμῆ 25 ὁ μὴδὲ τοῦνομα τὸ σὸν ὀρθογραφῆσαι δυνάμενος. Τοίνυν ἡμῖν δικάϊως ἔξεστι λέγειν περὶ σοῦ Σαοῦλ ἐν προφήταις καὶ Γεώργιος ἐν λογογράφοις. Ἄνθρωπε, μέμηνας ἀτεχνῶς, || τὸν ἐγκέφαλον φ. 8⁶

1. μὴδ' 7. τίς 8. αἰσχυνθείση 12. διδασκαλίου
 20. μισθῶν διωρθωμένον ἄνωθεν εἰς ὃν διαγεγραμμένον 22. βρα-
 χέας μακρᾶς 23. μοῖρα 25. γενάδας 26. μὴδὲ
 28. μέμηνας

προσεσεισμένον ἔχειν δοκεῖς, σεαυτὸν ἀγνοεῖς, ὡς περ οἱ μαινόμενοι. Οὐκοῦν Ἀσκληπιαδῶν σοι δεῖ ἢ καὶ ἐλλεβόρου. Τί, γήινος ὢν, ἄθλιε, καὶ χαμερπῆς, ὑπερνέφελός τις εἶναι δοκεῖν ἐπιτηδεύεις; Τί κολοῖόν ὄντα σεαυτὸν ἀετῶ παρεικάζεις; Τί, βοῦν ἐπὶ γλώσσης
 5 φέρων, κατὰ τοὺς ἐν Λιβύῃ λέοντας βρυχᾶσθαι θέλεις; Οὐκ ἀνα-
 νήψεις ὀψὲ γοῦν τῆς ὑπερηφάνου ταυτησί δόξης, ὡς περ οἱ μεθύον-
 τες ἐξ ὕπνου; Οὐκ ἐπιγνώση σαυτὸν ὅστις εἶ καὶ τὴν σὴν περὶ
 τοὺς λόγους ἀσθένειαν; Οὐ, τὸ δοκοῦν ἀφεις, τὸ εἶναι προτιμήσεις;
 Ὡ τῆς τῶν φρενῶν εὐκολίας. Οὐκ αἰσχύνῃ καθάπερ τὰ νήπια τὴν
 10 τῶν σῶν λόγων ἀσχημοσύνην ἀναφανδὸν ἀνακαλύπτων καὶ τὴν
 ἐν τούτοις σαθρότητα τοῖς σαπροῖς σου τοῖςδε στηλιτεύων γράμ-
 μασιν; Ἐν σου καὶ μόνον ἐπαινεῖν ἔχω, ὅτι περ πᾶσαν ἀηδίαν
 καὶ ψευδολογίαν καὶ εὐήθειαν συνειλοχῶς ὡς περ εἰς ὀμηρικὴν τινα
 μισγάγειαν, βαρβαρίζων τούτοις ἐνέβαλες καὶ πάντα τρόπον
 15 σολοικισμοῦ καὶ βαρβαρισμοῦ καὶ πᾶσαν ἄλλην κακοτεχνίαν καὶ
 ἀμουσίαν ἐν τούτοις συμφορήσας τοὺς νέους ἐξεδίδαξας. Καὶ τοίνυν
 κείσεται σοι μισθὸς οὐκ ἀγενῆς τοῦ διδάγματος. Καὶ γὰρ ὁ τοῦ
 Λουκιανοῦ σολοικιστῆς ἠφάνισται σοι ἤδη. Τὸ γὰρ Ταῦτ' ἄρα καὶ
 χρηστὰ φῆς καὶ βλαπτικὰ καὶ τὸ γὰρ εἴρηται ποτ' οὐδέ ποτ' εἴ-
 20 ρηθ' ἡμῖν καὶ τὸ ἄλλ' ὅτι κρεῖττόν σου εἰδέναί νομίζομεν καὶ τὸ
 ἄλλὰ τί νῦν καὶ λέγοιμι περὶ τούτου ἀρχῆς οὔσης καὶ τὸ μηδὲν

6. ταυτι^{nsi} 7. ἐπιγνώσειⁿ 12. ἀηδείαν 14. μισγάγειαν

15. σολικῖσμοῦ 18. ταῦτ'¹ ἐν δὲ τῇ ῥα δέον ταῦτά τῇ
 νεωτέρῃ χειρὶ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ἣτις ἐνέγραψε καὶ εἰς τὸ
 κείμενον ἐνταῦθα τοὺς ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ἀνταποκρινομένους εἰς
 τὰ ἐν τῇ ῥα σχόλια 19. χρηστὰ τὸ² γὰρ ἐν δὲ τῇ ῥα καὶ
 τοῦτο ἀσυνάρτητον καὶ ἀκατάληπτον 20. τὸ ἄλλ'³ ἐν δὲ
 τῇ ῥα δέον· ἄλλ' ὅτι πλείω μαθεῖν ἢ σὺ νομίζομεν, τὸ γὰρ
 κρεῖττον ἐπ' ἄλλης σημασίας τίθεται κρεῖττον 21. ἄλλὰ⁴
 ἐν δὲ τῇ ῥα δέον ἀρχῆς ὄντος μῆδὲν⁵ ἐν δὲ τῇ ῥα δέον ἠλέγ-
 ξαμεν

εἰδέναι ἐλέγξαμεν καὶ τὸ ἐνῶ με τοῖς ἐμοῖς λόγοις καὶ τὸ ὁμολο-
 γήσοις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ τὸ εἰ καὶ μάλα σοφὸς ἦ καὶ τὸ καὶ σου
 παρ' ἐκείνου ἐρωτηθέντος περὶ τίνος ἐσπούδας καὶ τὸ πᾶσα μὲν
 γὰρ ὡς εἰπεῖν τὸ ὑπουλον ἐλέγξει σου καὶ τὸ διὰ τι εἰς ἀγῶν'
 ἀπ' ἀρχῆς ἐλθὼν δεῦρο καθῆκες σαυτὸν καὶ τὸ ὅτε γὰρ οὐκ οἶει 5
 ἐκεῖνον δεῖν λέγειν ὅλως εἰδέναι καὶ τὸ οὐ γὰρ εὐρήσεις τὸν μαρ-
 τυροῦντα καὶ τὸ εἰ τῇ δικαιοτάτῃ ἐξουσίᾳ φέρων τις ἐπιδείξῃ καὶ
 τὸ ἐδείχθης λυπούμενος, μᾶλλον δὲ ἀγανακτῶν καὶ ἕτερα πολλὰ,
 ἅπερ εἰ καθ' ἕκαστ' ἀπαριθμεῖν βουλήσομαι, ἢ ἡμέρα ἐπιλείψει
 με, ποῦ τις ἐν || τῷ ἐκείνου διαλόγῳ εὐρήσει; Ὡςθ', ὅπερ ἔφη, ρ. 9^a
 πολλή σοι κείσεται χάρις τοῦ διδάγματος. Πάντα γὰρ, ὡς ἔοικεν, 10
 ἀπεριμερίμνως ἔξεστι γράφειν μηδὲν ἐξετάζοντας.

1. ἐνῶ ἐν δὲ τῇ ῥα ὡς ὑποτακτικὸν ἄρθρον δεῖ δασύνεσθαι
 1 2. ὁμολογήσοις ἐν δὲ τῇ ῥα δέον· ὁμολογήσεις 2. εἰ καὶ 8
 ἐν δὲ τῇ ῥα ὁ εἰ σύνδεσμος οὐδέποτε ὑποτακτικῶ συντάσσεται
 ἀλλ' ἢ εὐκτικῶ ἢ ὀριστικῶ. εἰ μὴ που παρὰ ποιηταῖς μετὰ
 καὶ ἄλλων συνδέσμων ἐκφώνηθαι ὡς παρ' Ὀμήρῳ εἶπερ γὰρ
 καὶ χόλον τε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ 9 καὶ σου ἐν δὲ τῇ ῥα δέον·
 περὶ τι ἐσπ. Εἰς τὸ ἐσπούδας ἀνταποκρίνονται κάτω ἐν τῇ ῥα τάδε·
 καὶ ἀπτικῶς ἐσπούδασας, ἐσπούδας· 4. καὶ τὸ ἐν δὲ τῇ ῥα 10
 λείπει τὸ ἀντίστοιχον σχόλιον 11 διατὶ ἐν δὲ τῇ ῥα λείπει τὸ ἀντίστοι-
 χον σχόλιον 5. ἀπαρχῆς ἐλθῶν ἐκ τοῦ ἐλθῶν 12 ὅτε ἐν δὲ τῇ
 ῥα λείπει τὸ ἀντίστοιχον σχόλιον 6 οὐ γὰρ ἐν δὲ τῇ ῥα καὶ 13
 τοῦτο κάκιστον· τὸ γὰρ εὐρήσεις μέλλον ὄν καὶ μέλλοντι
 συνταχθῆναι ἔδει, τὸν μαρτυρήσαντα γὰρ ἔδει εἰπεῖν
 7. καὶ τὸ εἰ ἐν δὲ τῇ ῥα καὶ ἐνταῦθα τὸν εἰ σύνδεσμον ὑπο- 14
 τακτικῶ ἀπέδωκεν τις 8. ἐδείχθης ἐν δὲ τῇ ῥα ἐνταῦθα
 οἶεται διαφέρειν, ὡς οἶμαι, τὸ λυπεῖσθαι τοῦ ἀγανακτεῖν ὡς
 ἐπιπλέον ὄντος τοῦ ἀγανακτεῖν, ἐγὼ δὲ οὐδεμίαν τούτων
 ἦγνμαι διαφορὰν· ταύτολογία οὖν:— 9. τις

Ἄλλὰ γὰρ ταῦτα παρεῖς, ἐφ' ἕτερα βαδιοῦμαι. Βούλομαι
 γάρ σου καὶ ἄλλως ἐξελέγξαι τὸ σαθρὸν καὶ ὑπόκουρον τῶν λη-
 ρημάτων, καίτοι κἀνταῦθα καὶ ἑμαυτὸν οὐκ ἐλεύθερον παντελῶς
 αἰτίας ἀφιεῖς πρὸς τοιοῦτον σε λέμνον τοὺς λόγους ποιούμενον,
 5 καὶ ὡςπερ ἀπολογεῖσθαι ἐθέλειν ὑπὲρ ὧν ἐφ' ἡμᾶς ἀφῆκας σου
 σιέλων καὶ διελέγχειν πειρᾶσθαι ὡς σαθρὰ καὶ ἔωλα καὶ τῶν
 ἀραχνίων ἰστῶν οὐδὲν ἀπεικίότα, ὡςπερ οὐκ οἴκοθεν τούτων
 ἐχόντων τὸ σαπρὸν καὶ εὐέλεγκτον. Τίς γὰρ ὁ τὴν σὴν περὶ τοὺς
 λόγους ἀγροικίαν εἰδὼς ἡμᾶς ἐπαινέσεται, πρὸς σὲ διαλεγομένους
 10 καὶ ἐρεσχελοῦντας καὶ οὐκ ἐπιτιμήσει πικρῶς καὶ πολλοῖς καθυ-
 ποβαλεῖ τοῖς ὀνειδέσιν, ὡςπερ ἂν εἰ μετὰ μειρακίων ἴδοι τοῦτο
 ποιῶντας, ἐπεὶ καὶ ψελλισμάτων ὡς ἀληθῶς μειρακυλλίων οὐδὲν
 διενήνοχε ταυτί σου τὰ τερετίσματα, ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη
 καὶ τεττίγων ἀνάμεστα, κατὰ τὴν κωμωδίαν, καὶ Κηκίδου καὶ
 15 Βουφονίων. Ἄλλὰ γὰρ τί πάθω, ὄρκοις ἡμῖν τοῦτ' ἐπιτρέψαντός
 του τῶν φίλων, ᾧ πειθόμενος καὶ τὸν πόθον ἀφοσιῶν τάνδρῃ, ἐκὼν
 ἀέκοντί γε θυμῷ τούτοις ἑμαυτὸν ἐνέδωκα. Ἐπεὶ τοίνυν ἀπορία
 λόγων καὶ τῷ τῇ ἀληθείᾳ μηδὲν ἔχειν ἀντιλέγειν πρὸς διαβολὰς
 ἀπειδές καὶ ψευδολογίας καὶ ἄλλ' ἄττα πλασματώδη καὶ ὑπόψυ-
 20 χρα ῥημάτια καὶ τούτοις ἡμᾶς ἀντιλέγειν δοκεῖς, φέρε τινὰ τού-
 των προχειρισάμενοι καὶ ταῦτα ὡς ἐνὸν διαλέξαντες, οὕτω σε τῷ
 Σαρδαναπάλου καὶ Μορύχου καὶ Πραξίλλ[ης Ἀδών]ιδος καὶ Βλι-
 τομάμμα θιάσω συντάξωμεν.

Ἄλλὰ γὰρ, πολλῶν ὄντων ὅθεν ἂν ἔχοι τις ἐξελέγχειν, ἀπο-
 25 ρεῖν ἔπεισιν ὀπόθεν ἄρξῃται, ὡςπερ ἐν κύκλῳ, οὕτω μὲν πολλῶν
 ὄντων, οὕτω δὲ ἀτάκτως καὶ φύρδην καὶ ὡς ἕκαστον ἔτυχε κειμέ-
 νων καὶ μήτε κεφαλὴν, μήτε μέσσα, μήτε μὴν ἄκρα ἐχόντων,
 ἀλλ' οἷόν τι τέρας ὄντων, ὧν ἡ ποιητικὴ παραδίδωσιν αὐτονομία.

1. ἀφ' ^ε	4. ἀφίης	τοιοῦτον	5. ἀφῆκας	6. σιέλων
7. ἰστῶν	8. τίς	10. μικρῶς	11. μειρακείων	13. τε-
ρετίσματα ἀρχαῖα
		διπολλιώδη	19. ἄλλαττα	20. τίνα
22. πραξίλλιδος καὶ βλιτομάμμα	24. ἔχῃ τις		27. μέσσα ^ο	

Ὅμως γε μὴν ἐντεῦθεν || ἀρκτέον. Φῆς μὴδ' ὅπως οὖν με ἀπολε- ρ. 9^ς
 λογησθαι περὶ ὧν ἠμφισβητοῦμεν, διαλεκτικῆς δῆλα δὴ περὶ καὶ
 ἐπιστημῶν, ἀλλὰ περὶ τινῶν οὐκ ἀμφιβαλλομένων. Ἐρήσομαι
 τοίνυν σε, περὶ διαλεκτικῆς ἡμῖν καὶ ἐπιστήμης ἢ κατ' ἀρχὰς
 ἕρις συνέστη· τοσοῦτον ἀναίσχυντος εἶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ σαφῶς 5
 πολεμῶν; οὐ περὶ τοῦ μὴ τὸν θεὸν ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς εἶδος ἀνά-
 γεσθαι, σοῦ τὸ τῆς καταφάσεως διαβεβαιουμένου; Ναὶ περὶ τού-
 του καὶ αὐτὸς ὁμολογήσεις, κἄν καὶ σφόδρα ἰταμὸς ᾖς. Πῶς οὖν
 οὐκ αἰσχύνῃ τάναντία νῦν λέγων καὶ τοῖς ἐκεῖσε παρατυχοῦσι
 μάρτυσιν ἀντιλέγων, τοσοῦτοις οὔσι τὸ πλῆθος; Εἰ μὲν οὖν τὴν 10
 ἀρχὴν περὶ διαλεκτικῆς ἦν ἢ ἀμφισβήτησις, εἶτ' ἐγὼ σοι περὶ
 ταύτης προκαλούμενος περὶ ἄλλων ἀπελογούμεν, ἀφείς τὸ περὶ
 ταύτης, ἴσως ἂν εἰκότως ἐδόκεις λέγειν. Ἐπεὶ δὲ σὺ περὶ μὲν τῶν
 τὴν ἀρχὴν ἀμφισβητηθέντων οὐδὲ γρῦ τι φθειγξάμενος φαίνῃ,
 περὶ ἄλλα δὲ ἡμῖν προὔκάλεις, πῶς οὐκ ἐλέγχῃ μᾶλλον αὐτὸς 15
 λειποτακτῆσας, καθάπερ τις ἀγενῆς στρατιώτης, καὶ ἅπερ ἡμῖν
 αὐτὸς ἐγκαλεῖς πεπονητῶς περιφανῶς καὶ μὴδὲ ἴχνος γοῦν τι περὶ
 ἐκείνων ἀποφηνάμενος, ἀλλ' ἀφρονότερος ἰχθύος διατεθείς; Εἶτ'
 ἐγὼ τὸν οὕτως, ὃ φασιν, ἐκ πρώτης ἀφρηρίας ἀμαθῆ καὶ βάρβαρον
 ἀναφανέντα περὶ ἄλλων διαλέγεσθαι ἠξίωσ' ἂν; Καὶ τίς οὐκ ἂν σου 20
 κατέπτυσσε δικαίως; Ὅρῳς ὅπως σου τὰ καθ' ἡμῶν ἀντέστραπται
 βέλη, αὐτὸς μᾶλλον ὡς κακὸς στρατιώτης τὸν ἀνταγωνιστὴν ἐμὲ
 φεύγων; Τίς γάρ ὁ τὸν ἕτερον φεύγων, εἰπέ πρὸς θεοῦ, ὁ παρὰ τῶν
 πρεβεγγιαλίων ἐγὼ σοι περὶ τούτων διαλεχθῆναι ζητῶν δημοσίᾳ
 ἢ ὁ τοῖς ἄρχουσι προσφεύγων ὡς περ εἰς κρησφύγετόν τι σὺ καὶ 25
 τούτους ἰκετεύων δι' ἀξιώσεως ἀποσοβεῖν με τῆς ὁρμῆς καὶ ἃ
 πρότερον εἰρήκεις ἀρνούμενος ἐπὶ θεὸν καὶ πείρας χάριν ταῦτ' εἰ-
 ρηκέναι λέγων; Πῶς δέ με καὶ ταῦτ' ἀφῆς ἠγεῖσθαι τὰ τε χρηστὰ
 καὶ βλαπτικά; Ἄρ' ὅτι σε χρηστὰ προοιμιασάμενος ἔφην καὶ
 φαῦλα συμπεράναντα; Ὡ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν, ἵνα || μὴ 30

1. μὴδ' 2. δηλαδὴ 7. διαβεβαιωμένου 8. κἄν ἰταμὸς ἦ

ἐπὶ κακοῦ(!)

14. γρῦ τί 17. μὴδὲ 20 (καὶ 23). τίς 27. ἀρνούμενος ἐπι

λέγω τῆς παχυτητος. Οὕτως ἀγροϊκος σὺ καὶ παχύς. Εἰ μὲν γὰρ εἷς ἦν καὶ οἷον εἰπεῖν συνεχῆς ὁ πρὸς ἐμέ σου λόγος, ἅπαξ ἐκφωνηθείς, εἶτ' ἐγὼ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ χρηστὸν καὶ φαῦλον ἐκάλουν, εἶχεν ἄν σου χῶραν ὁ λόγος καὶ τι λέγειν ἐδόκεις ἄν. Εἰ δὲ πολλοὶ καὶ
 5 διωρισμένοι καὶ διαφόρως ἐκφωνηθέντες καὶ ἐν παρατάσει χρόνου καὶ οὐκ ἐν ἐνὶ καὶ ταυτῷ ὑποκειμένῳ, οὐκ εἰκὸς ἦν ἐνίους μὲν εἶναι χρηστοὺς, ἐνίους δὲ καὶ φαύλους: Πῶς οὖν κατὰ σέ ταυτ' ἄρα χρηστὰ καὶ βλαπτικὰ νενόμικα;

Ἄλλὰ γὰρ τοιοῦτόν σου καὶ τὸ τὴν παρ' Ἑλλησιν γραμματικὴν
 10 μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων ἐκείνων ἡγῆ, περὶ ὧν ὁ γε φιλόσοφος φροντίζει, τὴν δὲ παρὰ τοῖς Λατίνοις καὶ μάλα. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲν ἀλλήλοις διεννηνόχατον· ἢ αὐτὴ γὰρ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν Λατίνων, ἐπεὶ καὶ παρ' αὐτῆς ἔχει τὰς ἀρχὰς λαβοῦσα, εἰ μὴ που γέ τις κατὰ διάλεκτον καὶ μόνον διεννηνοχέται φήσει. Οὐκοῦν ἄρα κατὰ τὴν σὴν
 15 ὑπόθεσιν ἔσται καὶ οὐκ ἔσται τῶν ὑποκειμένων ἢ γραμματικὴ τῷ φιλοσόφῳ. Ἄλλ' ἀδύνατον τοῦτο κομιδῆ καὶ ἄτοπον· οὕτω γὰρ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμ' ἀναιρεῖται. Θάτερον γὰρ τῶν μερῶν αὐτῆς πάντως ἀληθεύειν δεῖ, θάτερον δὲ ψεύδεσθαι. Ἐδει οὖν ἀπλῶς τὴν γραμματικὴν εἰπεῖν· οὕτω γὰρ τι καὶ λέγειν ἐδόκεις, ὧ μάταιε.
 20 Ὅρθος ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων ἐπαγγελλόμενος εἰδέναί οἷος σὺ διαλεκτικός. Ἄρ' οὐκ ἐλέγχῃ μάλα σαφῶς ἐκεῖνα σεαυτὸν περιβάλλον, ἃ καθ' ἡμῶν αὐτὸς ἀφῆκας ταυτὰ ἡγούμενος καὶ ὄντα καὶ μὴ ὄντα καὶ ἀναντιὰ συναληθεύειν οἰόμενος; Ἐπειτα ποῦ παρὰ τῶν ἐμῶν ἀκηχοῶς ἔχεις γραμμάτων, ὡς γε ἐγὼ τὴν γραμματικὴν μέρος εἶναι
 25 τῶν ὄντων οὕτως ὑπέληφα, ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ ταύτην ὑποκεῖσθαι τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ; Πότερον ὅτι σου τὴν φύσιν περιληπτικὴν
 30 τῆς τῶν ὄντων φύσεως εἶπον; || Ἄλλ' οὐχ ὡς φιλοσόφῳ σοι τοῦτο

καὶ
 4. χῶραν καὶ τι 4-5. πολλοὶ^αδιορισμένοι 8. Τοῦ ἀλλὰ προσηγεῖται 1. ἀλλ' οὐδὲν πρόσθετον ἀντιστοιχεῖ εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον ἐν τῇ ὥφ. τοιοῦτον 12. δι' ἐννηνόχατον 20. ἐπαγγελλόμενος
 21. ἀρ' 27. οὐχ'

παρ' ἡμῶν εἴρηται, ἀλλ' ὡς ἴσα καὶ θεῷ δοκοῦντί σοι τὰ πάντ' εἰδέναι. Σὺ δὲ εἶτε τὴν εἰρωνεῖαν ἀγνοῶν τοῦ λόγου, ἅτε παχὺς ὢν, εἶτε καὶ γνοὺς, εἶτα μὴ δυνάμενος ἀντειπεῖν, πρὸς διαβολὰς ἐχώρησας, καὶ τὴν γραμματικὴν ἐκείνων εἶναι με τῶν ὄντων νομίζειν ὑπέθου, ἃ τῷ φιλοσόφῳ σοι ὑπόκειται· ἔθεν καὶ δὴ συλλογισμούς τινας τάχα καὶ συμπεράσματα ἐπάγων ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν με κακῶς ὑπειληφότα περὶ τούτων. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀγνοῶ τὴν ἐπίνοιαν, δι' ἣν οὕτω τοῖς λόγοις ἐπεχείρησας. Ἐπιδείξαι καὶ γὰρ βουλόμενος, ὅτι σοι φιλοσοφίας μέτεστι, καὶ συλλογισμοὺς δὴ τισὶ καὶ συμπεράσμασι κεχρηῆσθαι οἶδας. Οὕτω τοὺς πρὸς ἡμᾶς σου διήνεγκας λόγους. Ταῦτ' ἄρα καὶ περὶ Ἀκαδημαϊκῶν ἐμνήσθης, ὡς ἂν σε καὶ συναιρεσιώτην ἐκείνων ἡγησώμεθα. Θαυμάζω δὲ, ὅτι μὴ καὶ τῶν λοιπῶν ἐμνήσθης αἰρεσιωτῶν, Περιπατητικῶν φημι καὶ Ἐρετριῶν καὶ Κυρηναϊκῶν καὶ Μεγαρικῶν καὶ ἐφεκτικῶν καὶ Πρωταγορείων καὶ Κυνικῶν καὶ Ἐπικουρείων καὶ Πυθαγορείων, ὅπως σου καὶ μᾶλλον τὴν πολυμάθειαν ἐντεῦθεν κατὰ τὰς ὁμιλίας ποιοῦντος τοῦ Πλάτωνος. Οὐ τὴν σχολὴν γελάσωμεν; Ἐπεὶ καὶ μαθηματικὸν σεαυτὸν ἐμψῆσαι βουλόμενος καὶ περὶ ἀστέρων ἔχοντά τι λέγειν, ἐπίτηδες ἡμᾶς ἐρωτηθέντας ὑπὸ τοῦ τῶν σοφῶν διαβάλλεις περὶ πρώτην τῆς νυκτὸς ὥραν περὶ τινος ἀστέρος κατ' ἀνατολὰς φαινομένου, ὅστις ἄρ' ἦν ἐκεῖνος τῶν ἀστέρων εἰπεῖν, Ἀφροδίτην τοῦτον εἶναι ἀποκριθῆναι, ἀμαθῶς δῆλα δὴ. Ἐντεῦθεν καὶ γὰρ ὡςπερ ἐπιδιορθούμενος καὶ περὶ Ἀφροδίτης ἡμᾶς διδάσκεις καὶ ὡς οὐκ ἐπέκεινα τῶν μη μοιρῶν ἀφίσταται τοῦ ἡλίου. Ἐντεῦθεν πάντως σε καὶ ἀστρονόμον ἡμᾶς οἰηθῆναι

1. δοκοῦντί σοι οὗ διαγραφέντος ἐγράφη ἄνωθεν χειρὶ νεωτέρᾳ σὺ 3. δυναμένων διορθωθὲν ἄνωθεν νεωτέρᾳ χειρὶ εἰς δυνάμενος 4. εἶναι 6. τινὰς 8. τοῖς λόγοις διορθωθὲν ἄνωθεν νεωτέρᾳ χειρὶ εἰς τῶν λόγων ἐπεχείρησας τῶν γραμμάτων εἰς ἀντικαταστησάντων τὸ πρῶτον γραφέν ω 14. φημι Γραπτέον Ἐρετριῶν; κύριναϊκῶν 15. πρωταγορείων ἐκ τοῦ πρωταγορείων 17. ὁμιλίας διαγραφέντος τοῦ ο οὗ γελάσωμεν 19. ἔχοντα τί 20. διαβάλλεις 22. δηλαδὴ 25. ἀστρονόμων

πειρώμενος ἀπατᾶν καὶ περὶ τὴν τῶν μεταρσίων ἐσγολακέναι τή-
 ρησιν. Καίτοι θαυμάζειν παρίσταται μοι ὅπως, περὶ ἀποστάσεως
 αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν ἥλιον μνησθεῖς, μὴ καὶ περὶ τῆς εἰς ταῦτὸν
 ἀποκαταστάσεως αὐτῷ εἰπεῖν ἠθέλησας, ὡς δι' ἡμερῶν πεντακο-
 5 σίων ^{πδ} αὕτη, ὅπως τε περὶ αὐτῆς ἐπιχειρήσας λέγειν καὶ τῶν
 φ.11 ἄλλων αὐτῆς οὐκ ἐμνήσθης προσηγοριῶν, ὁπότεν ἐπικαταδύηται
 τῷ ἡλίῳ Ἐσπερος καλουμένη λέγων, ὁπότεν δὲ αὐτοῦ προαν-
 ἴσχη Ἐωσφόρος ἢ καὶ Φωσφόρος καὶ ὡς δι' ἐνιαυτοῦ τὸν οἰκεῖον
 διέρχεται κύκλον κατὰ τὴν προαιρετικὴν αὐτῆς κίνησιν καὶ ὡς
 10 ὑψοῦται μὲν ἐν τοῖς Ἰχθύσιν, ταπεινοῦται δὲ ἐν τῇ Παρθένῳ, ἔτι
 τε περὶ ὀμαλῆς καὶ ἀνωμάλου κινήσεως αὐτῆς καὶ πότε μὲν προ-
 ποδίζειν λέγεται, πότε δὲ ὑποποδίζειν, ἔτι τε περὶ στηριγμῶν
 αὐτῆς καὶ ἀπορροιῶν καὶ συναφῶν καὶ πῆξεων καὶ κολλήσεων
 καὶ ἐπεμβάσεων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτῆς σχηματισμῶν, ἔτι τε τίς
 15 ἢ δύναμις αὐτῆς καὶ ἢ ποιότης καὶ τίνα τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελού-
 μενα καὶ τίνα τῶν ζώων καὶ φυτῶν αὕτη κεκλήρωτο καὶ τᾶλλα
 ὅσα περὶ αὐτῆς, ἵνα μὴ μακρηγορῶ, τοῖς ἀστρολόγοις παρατετή-
 ρηται. Οὕτω γάρ σε τῆς ἀστρολογίας καὶ μᾶλλον ἐθαυμάσαμεν.
 Νῦν δ', ὡς ἔοικε, τοῦτο καὶ μόνον περὶ αὐτῆς ἔχων, καὶ τοῦτ'
 20 ἴσως οὐ καλῶς ἐξεῖπες, ἄλλο μὴδὲν περὶ αὐτῆς ἐπιστάμενος,
 ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέκρυψας, τοσοῦτον τῷ δοκεῖν ἐθέλειν κατειλημμέ-
 νος. Ὡςτ' οὐδέποτε σε καὶ ὅπως οὖν ἀστρονομίας μετέχοντα φή-
 σομεν, κἂν διαρραγεῖς μυριάκις περὶ μοιρῶν διαλεγόμενος, εἰ μὴ
 καὶ τοὺς γυτρέας ἀστρονόμους δεῖ καλεῖν. Διὰ τί δὲ μὴ καὶ τὸν
 25 ἐρωτήσαντα ὀνομαστὶ λέγεις, ὡς ἂν σου καὶ μᾶλλον τὸ ἀληθές

- τὴν
1. ἀπατᾶν περὶ ^{τὴν} τῶν 3. "θ (= ἥλιον) ταυτὸν
 5 (καὶ 11, 12, 14) τὲ 6. ἐ ἐν τέλει τοῦ φύλλου, κάτωθεν δὲ ὡς
 προδηλωτικὸν τῆς ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ συνεχείας (exultans) μνήσθης
 τοῦθ' ὕπερ καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου φύλλου
 8. φωςφόρος 9 κίνησιν ἄλλ' οὐδὲν ἀνταποκρίνεται ἐν τῇ ὡφ
 13. κολλήσεων 14. ἀπεμβάσεων τίς 16. τ'ἄλλα
 20. μὴδὲν 22. ὅποσοῦν 24 διατὶ

ἀναφανῆ; Ἄλλ' ἢ πάντως ὡς μὴ ἔχων, ἀλλ' αὐτὸς τοῦτον ἀναπλασάμενος ἐσιώπησας. Ἐπειτα παρῆς, ἀποκρινομένου μου τηνικαῦτα ἢ οὐ; Εἰ μὲν οὖν παρῆς, τί με τηνικαῦτα οὐκ ἐξή- λεγχεις, ἀμαθῶς ἀποκρινόμενον, ἀλλ' εἰς δεῦρο σεσιώπησας; Εἰ δ' οὐ παρῆς, πῶς τὸν ἐπ' ἀνατολῆς ἐκεῖνον φαινόμενον, 5 ὡς φῆς, ἀστέρ^α, κατὰ διάμετρον ἀκριβῶς ἦδεις εἶναι τοῦ ἡλίου, ὡς καὶ π̄ πρὸς ταῖς ρ μοίραις ἀφίστασθαι τοῦ ἡλίου; Οὐ γὰρ δὴ τοῦ ἡλίου καταδουομένου, τὸν ὀρίζοντα ἐκεῖνος εὐθύς ὑπερή- ρετο, ἀλλ' ἦν ἂν τυχῶν ἐξηρμένος αὐτοῦ ἠ ἢ καὶ ιε μοίραις, ἐπειδὴ γε, ὡς αὐτὸς φῆς, ἐφαίνετο ἐπὶ πολὺ δῆλον ὅτι τοῦ ὀρί- 10 ζοντος ὑπεραρθεῖς. Πῶς οὖν κατὰ διάμετρον καὶ π̄ πρὸς; Ὅψε δέ ποτε || τὴν τούτων καταμαθόντας δυσσέβειαν, ταυτί τὰ ῥημάτια ρ 11^α προβαλέσθαι, καὶ οὐδέποτε πείσεις ἡμᾶς ἄλλως φρονεῖν περὶ σοῦ, κἂν μυριάκις ἐπικερτομήσης ὡς ἀμαθεῖς καὶ μὴ δυνηθέντας σου συνιδεῖν τὴν ἐπίπλαστον, ὡς αὐτὸς φῆς, βλασφημίαν, ἀλλὰ καὶ 15 μᾶλλον καταγελασόμεθά σου τῆς προπετείας, τῶν ἀνεφίκτων ἐπι- χειροῦντος καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν θέλοντος. Πρὶν μαθεῖν, διδάσκειν ἐθέλεις καὶ πρὶν τὸ ἄλφα καλῶς διδαχθῆναι, σπαρτὸς κατὰ τοὺς ἐν τοῖς μύθοις Γίγαντας ἀναφαίνεσθαι θεολόγος καὶ, ὃ φασιν, ἀπὸ θυννοσκοπείου ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν αἴφνης ἀπήνην 20 ἄλλεσθαι. Τί δ' ὅτι σου τῆς βλασφημίας οὐκ ἐπελαβόμεθα, τούτῳ καὶ δὴ καθάπερ τινὶ σημείῳ χρῆ τοῦ μὴ βλασφημίαν ταύτην ἡμᾶς οἰηθῆναι; Ἄλλ' εἰ μὲν ὡσπερ οὐκ ἐπελαβόμεθα καὶ ἐπηνέ- σαμεν, εἶχεν ἂν σου τὸ εὐλογον ὁ λόγος καὶ ἡμῖν εἰκότως ἂν ὡς ἀμαθέσιν ἐμέμφου. Εἰ δ' ὡσπερ περὶ τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ περὶ 25 ταύτης σιωπᾶν προειλόμεθα, πῶς ἂν ἡμῖν ἐγκαλεῖν ἔχοις δικαίως περὶ ταύτης; Ἐπειτα μέντοι καὶ ἄλλων σοι πολλῶν προβληθέντων

1. ἦ 6 (καὶ 11). καταδιάμετρον 8. °θ (=ἡλίου) 10. ἐπιπολύ
 δηλονότι 13. προβαλλέσθαι πείσης 14. ἐπικερτομήσεις
 μα
 ἀ^αθῆς 16. πηδᾶν 18. ἄλφα 20. θυννοσκοπείου ἐκ τοῦ
 τὸ πρῶτον γραφέντος θυννόσκοπείου 21. ἄλλεσθαι ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος ἄλλεσθαι 26. σιωπᾶν ἔχεις

ἀτόπων μετὰ τῆς βλασφημίας ἐκείνης, εἰ μὲν ἐκεῖνοις ἀντειπεῖν
 ἅπασιν ᾤθημεν δεῖν, ταύτην καὶ μόνην ἀνεξέλεγκτον παρέντες,
 ἦν ἂν σου καὶ οὕτως τὸ εὐλογον ὁ λόγος ἔχων, ἡμᾶς τε ὡς ἀμα-
 5 θεῖς δικαίως εἶχε διασύρειν, μὴ δυνηθέντας τὸ ἐκεῖσε συνιδεῖν
 βλάσφημον. Εἰ δ' ὁμοίως ἐφ' ἅπασιν ἀφώνως διετέθημεν, μὴδ'
 ὅπως οὖν τι φθεγξάμενοι, πόθεν σὺ τὸ πιστὸν ἔχων, ὡς μὴ συνιέν-
 των σου τῆς βλασφημίας ἡμῶν κατηγορεῖς καὶ τὸ ζητούμενον
 ὡς ὁμολογούμενον ὑποτιθεῖς, οὕτω συμπεραίνειν ἐπεχείρησας, ὡς,
 ἐπεὶ τὸ δεύτερον βλάσφημον οὐ νομίζομεν, οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα.
 10 Ἄλλ' οἶμαι, καθάπερ καὶ ἀνωτέρω λέλεκται, αἰσχυρόμενος ἐφ' οἷς
 μεταμεμέλησαι, εἴτ' ἄλλως οὐκ ἔχων τὴν αἰσχύνην ἀποτρίψασθαι,
 οὕτω σεαυτὸν καθάπαξ ταῖς διαβολαῖς ἐκδέδωκας, κακῶ τὸ κα-
 κόν, ὃ φασιν, ἐξιώμενος. Ἡμεῖς ἄρα καὶ τὸ δεύτερον ἀσεβὲς
 ἡγούμενοι, καὶ τὸ πρότερον ἀσεβέστερον ὑπολαμβάνομεν· τούτου
 12^a δ' οὕτως ἔχοντος, || μάταια πάντως καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις καθ' ἡμῶν
 16 ἀμαθῶς ἐθεολόγησας, ὧν τὰ πλεῖστα διελέγχειν καθ' ἕκαστον ὡς
 ἀμαθῆ καὶ βάρβαρα καὶ που καὶ ἀσεβείας ἐχόμενα οὐκ εὐκαιρον,
 τῆς ὥρας ἡμᾶς ἐπ' ἄλλα κατεπειγούσης Ἐν δέ σου καὶ μόνον
 ἀπελέγξαντες, ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀσεβειαν ἀποχρώντως
 20 παραστήσομεν. Θεῖς γὰρ καθ' ὑπόθεσιν, ὡς, εἰ μὲν ὁ θεὸς κατη-
 γορία κατ' ἐμὲ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ δὲ ἔσται ὃν αὐτὸς οὐκ ἐν ὄντι,
 εἴτ' ἐπάγεις κατὰ διλήμματον οὕτως· εἰ μὲν οὖν τῶ οὐκ ἐν ὄντι
 τοῦτο φήσεις, ὡς μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄντι τῶν κλισμάτων, ψευδῆς.
 ἐπὶ πᾶσι γὰρ ὁ θεός· εἰ δὲ οὐχ ὡς ἐν αὐτῶ, ἔσται μὴ ὄν· πᾶν γὰρ
 25 τὸ μὴ ἐν αὐτῶ ἔχον τὸ εἶναι οὐδὲν ἔστι παντελῶς. Οὕτω τοίνυν
 σοι τοῦ διλημμάτου περανθέντος, τὸ μὲν εἶναι τὸν θεὸν ὄν, ὡς
 ἑαυτῶ ὄντα, σφόδρ' ἀποδεχόμεθ' ὡς εὐσεβὲς καὶ τοὺς μὴ οὕτω
 περὶ θεοῦ φρονοῦντας ἀθέους ἡγούμεθα, μετὰ τῆς Ἰππωνος καὶ
 Ἐπικούρου συμμορίας συντάττοντες. Θάτερον δέ σου τῶν ἐρωτή-
 30 σεων σκόπει εἰ μὴ σε καὶ Μασσαλιανὸν αὐτίκα παραστήσει. Εἰ

3. τὲ 5. μὴδ' 9. β' 13. ἐξιώμενος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
 ἐξιώμενος 22. καταδιλήματον 30. σκότει μεσαλιανὸν

μὲν οὖν τὸ οὐκ ἐν ὄντι τοῦτο φῆς, ὡς μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄντι τῶν
 κτίσμάτων, ψευδές· ἐπὶ πᾶσι γὰρ ὁ θεός. Τὸ δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς
 κτίσμασιν, ὧ οὗτος, παρεῖναι τὸν θεὸν πότερον προνοητικῶς καὶ
 κατὰ τὰς αὐτοῦ φιλοδώρους δωρεάς καθ' ὃ πάντα τὰ ὄντα ἢ ὄντα
 αὐτοῦ μετέχει· πάντα γὰρ τοῦ εἶναι ἐφίεται· ἢ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ 5
 φύσιν καὶ οὐσιωδῶς παρεῖναι φῆς; Εἰ μὲν οὖν προνοητικῶς τοῖς
 κτίσμασι παρεῖναι τὸν θεὸν καὶ ἢ ὡς ὄντα αὐτοῦ μετέχειν λέγεις,
 διὰ τί μὴ καὶ τοῦτο προσέθηκας, ὡς ἂν σου τὸ δοξάζειν περὶ θεοῦ
 κατάδηλον γένηται; Εἰ δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ οὐσίαν καὶ φύσιν ἐν
 τοῖς κτίσμασι τὸν θεὸν παρεῖναι λέγεις, πῶς οὐχ ὑβριστῆς σὺ τοῦ 10
 θεοῦ, τὰ τῶν Μασσαλιανῶν ἀντικρυς πρεσβεύων, τὴν κτίσιν θεο-
 ποιῶν; Εἰ γὰρ πανταχοῦ πάρεστιν ὁ θεός καὶ τὰ πάντα πληροῖ,
 ἀλλὰ προνοητικῶς δῆλα δὴ καὶ οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· ταύτη
 γὰρ ἅπαντ' ἂν ἢ θεός τὰ κτίσματα· ἀλλ' ἀσεβὲς τοῦτο καὶ τῆς
 τῶν Μασσαλιανῶν παραπληξίας δόγμα. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ 12^ο
 φύσιν καὶ οὐ προνοητικῶς τοῖς κτίσμασι παρεῖναι τὸν θεὸν φρο- 16
 νεῖς, δῆλον ἐντεῦθεν. Εἰ μὲν γὰρ ὡς κατηγορίαν ἀναγκαίως ἔδει
 τὸν θεὸν καὶ ἐν τοῖς οὔσι, λέγω δὲ τοῖς κτίσμασιν, εἶναι κατὰ σέ,
 πᾶσα δὲ κατηγορία, ἂν περ καθόλου λέγηται καὶ μὴ ὡς ἐν ὑπο-
 κειμένῳ καὶ κατὰ συμβεβηκός, καθ' ὑποκειμένου λέγεται τῶν ὧν 20
 κατηγορεῖται, πῶς οὐκ ἐνταῦθα φανερῶς οὐσιωδῶς παρεῖναι δεῖν
 οἶει τὸν θεὸν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσιν, ἐν τούτοις τοῦτον κατη-
 γορεῖν θέλων; Δυσσεβῆς ἄρα φαίνῃ σὺ περὶ θεοῦ σκαιῶς οὕτω
 φρονῶν. Οὕτω μὲν οὖν τὸ διλήμματον ἀντέστραπταί σοι, μᾶλλον
 δὲ ἡμῖν μὲν διλημμάτων εὐπορῆσαι παραίτιον γέγονε, καὶ δὴ 25
 λύμη τις ὡς ἀληθῶς καὶ οἷς ἡμᾶς ὡς ἐν λαβυρίνθοις ἀφύκτους
 κατασχῆσειν ἐνόμισας, τούτοις αὐτὸς μᾶλλον ἐάλως εἰρχθεῖς, καὶ
 τὰ Σεμιράμιδος σοι τείχη κατ' οὐδὲν τῶν ἀραχνίων ἰστών διαφέ-
 ρειν ἠλέγχθησαν. Εἶεν.

4. καθὸ 8. διατὶ 11 (καὶ 15). μεσαλιανῶν 13. δηλαδὴ

26. τίς 27. εἰρ^χθεῖς 28. ἰστών

Ὁ δέ σε καὶ παντελῶς ψεύστην ἀποδείκνυσι μάλα λαμπρᾶ τῆ
 ρωνῆ καὶ ἥκιστα σαυτὸν σαυτῷ συμφωνοῦντα κἀν ταῖς τῶν λόγων
 μεταβολαῖς πολλῶ τὸν μυθεύομενον Πρωτέα παρεληλυθέναι, τοῦτο
 καὶ δὴ σκόπει. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ τῶν σῶν φῆς γραμμάτων, ὡς τοῦδε
 5 χάριν ἐπ' ἐκκλησίας ἡμᾶς μηδὲν εἰδέναι εἰρηκας, ὡς σοῦ μὲν τὸν θεὸν
 μὴ ἐν ὑποκειμένῳ φάσκοντος, αὐτὸς ἀνθιστάμενος ἐν ὑποκειμένῳ
 ἔλεγον, εἶτα μικρὸν προῖων τοῦ λόγου, ὥσπερ ἐξεστηκῶς σεαυτοῦ
 καὶ παντελῶς ἐπιλαθόμενος ἐκείνων, τούτου χάριν παροξυνθῆναι
 καθ' ἡμῶν, καὶ ὡς ἀμαθεῖς ἀποσκῶψαι φῆς, ὅτι τοῦ τὴν διάλεξιν
 10 ἐνστησαμένου προκαλοῦντος, εἰ βουλόμεθα λέγειν, ἡμᾶς οὐκ εἰω-
 θέναι φῆς μετὰ παιδῶν διαλέγεσθαι πρὸς αὐτὸν ἀποκριθῆναι, ἐπὶ
 φιλοσοφίᾳ γηράσαντας, καὶ διὰ τοῦτο θυμὸν ἐνήκε σοι τὸ οὕτωςί
 πως ἀποκριθῆναι σου τῷ φίλῳ. Ὅρᾳς ὡς παραπλήξ ἄνθρωπος σὺ
 ρ.13 καὶ τὸν ἐγκέφαλον τεταραγμένον φορῶν καὶ ἄλλοτε ἄλλα εἰκῆ καὶ
 15 ὡς ἔτυχε προβαλλόμενος, ὥσπερ ἐν ἀπορίᾳ ὅπλων || τῷ φανέντι
 χρώμενος. Πότερον γὰρ σου τοῖν λόγοιιν ὡς ἀληθῆ δεξόμεθα; Εἰ
 μὲν γὰρ ὁ πρῶτος ἀληθῆς, ψευδῆς ὁ δεῦτερος· εἰ δ' ὁ δεῦτερος
 ἀληθῆς, ψευδῆς ὁ πρῶτος Ἀλλὰ μὴν οὐδέτερος ἀληθῆς, ὡς
 δειχθήσεται. Εἶτ' οὐ δέδιας, ἄθλιε, ψεύστην σαυτὸν καὶ ἐπίορκον
 20 καὶ συκοφάντην φανερῶς οὕτωςί καθιστάς; Οὐ φοβῆ τὰ ἐκ τού-
 των ὀρισθέντα τοῖς πατράσιν ἐπιτίμια; Οὐκ ἤκουσας τοῦ Δαυὶδ
 λέγοντος Ἀπολύει Κύριος πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος;
 Οὐ τοῦ Ἰακώβου Μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν·
 μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διαρρήδην ἀπαγορεύοντος τὸν ὄρκον;
 25 Οὐκ ἤκουσας τοῦ Δημοσθένους λέγοντος Πονηρὸν, ὦ Ἀθηναῖοι,
 πονηρὸν ὁ συκοφάντης; Ἀλλὰ γὰρ ὁ τὸν θεὸν ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς
 εἶδος ἀνάγειν τολμῶν σχολῆ γ' ἂν εὐλαβηθείη μὴ ἐπιορκῆσαι,
 ἥτοι ψεύσασθαι, ἢ συκοφαντῆσαι; Ἐγὼ, διαλεχθῆναι προκαλούμε-
 νος, οὕτως ἀπεκρινάμην τῷ καλοῦντι; Τίς ἢ ἀπόδειξις; Ἄρ' οὐκ
 30 ἐν τοῖς ζῶσιν ὁ τότε τὴν διάλεξιν ἐνστησάμενος; Ἀκούσας ἐκεῖνος

2. κἀν 9. φῆς 12. ἐνήκε 16. Τὸ πότερον εἶχε τὸ
 πρῶτον καὶ ἐν τέλει ὄξεϊαν διαγραφεῖσαν ἔπειτα 19 εἶτ'
 24. ὄρκον 29. τίς 30. οὐκούσας

τὴν διαβολὴν ἐνεὸς ἐγεγόνει, τὴν συκοφαντίαν ἐκπληττόμενος. Οὐκ ἐλέγξει σου καὶ παραστήσει κατὰ πρόσωπον οὗτος τὴν ἀμαρ-
 τίαν; Πῶς δὲ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ἡμᾶς τηνικαῦτα λέγειν τὸν
 θεὸν φῆς, σὺ δὲ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ; Οὕτω σεαυτὸν καθάπαξ τῷ
 διαβόλῳ παραδέδωκας, ὡς μηδ' ὅπως οὖν σοι καὶ ἀληθείας μέλειν; 5
 Πότερον ἐγὼ τε καὶ σὺ μόνῳ καὶ ἐν παραβύστῳ καὶ γωνίᾳ παρῆ-
 μεν, ὅτε διηλέγεμεθα, οὐκ ἐπὶ πλέον ἢ μάρτυσιν ἑκατόν; Εἶπ' εἰ
 τὸν θεὸν οὐ φοβῆ, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ αἰσχύνῃ, οὕτω κατὰ τῆς
 ἀληθείας ὁμόσε χωρῶν; Οὐ σὺ μὲν τὴν οὐσίαν τοῦ θεοῦ μηδὲν
 τῆς τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν 10
 λοιπῶν κτισμάτων διαφέρειν ἐφληνάφεις, ἐγὼ δὲ ὑπερτέραν ὅσον
 οὐκ ἔνι λόγῳ εἰπεῖν τῶν τε νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν κτισμάτων
 ἀπέφαινον καὶ μηδ' ὅπως οὖν παραβληθῆναι φύσιν ἔχειν τῇ οἰχοδήτινι
 οὐσίᾳ || τὴν ὑπὲρ πάντα λόγον καὶ πᾶσαν ἔννοιαν ἀπόρρητον ἐκείνην φ. 13^s
 οὐσίαν; Οὐ σὺ μὲν τὸν θεὸν ὑπὸ μίαν τῶν δέκα κατηγοριῶν ἀνάγε- 15
 σθαι, ἐγὼ δὲ ὑπ' οὐδεμίαν ἀντέλεγον; Ἄλλ' ὅτι μὲν ταῦθ' οὕτως ἔχει
 καὶ οὐκ ἄλλως, μαρτυρήσουσι μὲν οἱ ἐκεῖσε παρατυχόντες ἅπαντες,
 μαρτυρήσεις δὲ καὶ αὐτὸς, μᾶλλον δὲ ἤδη μαρτυρεῖς καὶ ἄκων,
 τῇ ἀληθείᾳ συνελαινώμενος. Φῆς γὰρ οὕτωςί· πρότερον γὰρ εἰ ἐν
 κατηγορίᾳ ὁ θεὸς ἐζητεῖτο καὶ ὅτι ἐν κατηγορίᾳ ἐλέγετο παρ' ἐμοῦ 20
 καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸ δὲ ἐν κατηγορίᾳ σε λέγειν, ὦ οὗτος, τὸν θεὸν
 ταυτόν ἐστι τῷ ὡς ἐν γένει τῇ οὐσίᾳ τὸν θεὸν ὡς εἶδος εἶναι.
 Τοῦτο δὲ τί ἄλλο ἢ τὸν θεὸν ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεσθαι λέγειν
 ἐστὶν ἀριδῆλως; Οὐκοῦν σὺ μὲν ἐν κατηγορίᾳ τῆς οὐσίας τὸν θεὸν
 ἔλεγες, ἐγὼ δὲ οὐ. Τὸ δὲ μὴ ἐν κατηγορίᾳ λέγειν με τὸν θεὸν τὸ 25
 μὴ τὸν θεὸν εἶδος ἐστὶν [εἶναι] τῆς οὐσίας. Τοῦτο δὲ τί ἕτερον ἢ
 τὸν θεὸν μὴ ὡς εἶδος ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεσθαι;

Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων καὶ μηδενὸς ἀντειπεῖν πρὸς
 ταῦτα ἔχοντος, τίς εὐσεβέστερον ἐδόκει λέγειν, ὁ τὸν θεὸν εἶδος

5. μηδ'	6. μόνῳ	11. ὅσον ὅσον	13. μηδ'
15. τῶν ἰ	22 ταυτόν	23. τί	26. εἶδος ἐστὶ τί
29. τίς			

τῆς οὐσίας καταφάσκων ἢ ὁ τὸν θεὸν εἶδος τῆς οὐσίας ἀποφάσκων ; Πάντως ὁ τῆ ἀποφάσει χρώμενος ἐγώ. Οὐκοῦν δυσσεβῶς ἐδόκεις σὺ τότε λέγειν περὶ θεοῦ. Δικαίως ἄρα ἡμεῖς μὲν σε τηνικαῦτα δυσσεβῆ κεκλήκαμεν, οὕτω περὶ θεοῦ διαλεγόμενον, σὺ δὲ ἡμᾶς ἀδίκως ὡς
 5 ἀμαθεῖς διέβαλες, οὕτω περὶ θεοῦ φρονούντας. Σκόπει καὶ γὰρ ἡλίκοις ἀτόποις ἐκ τῆς δυσσεβοῦς σου ταυτησί θέσεως, εἰ οὕτω χρή φάναι, τὸν θεὸν ὑπάγεσθαι ἀκολουθεῖ· δι' ἃ σου καὶ τὴν γλώτταν ἀφελεῖν δίκαιον ἦν, ὡς ἐγῶμαι, εἰ μὴ γε μεταμεμέλησαι. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς, ὦ οὗτος, κατὰ σέ ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται, εὐρεθήσεται μὲν ὁ θεὸς εἶ-
 10 δος, ἢ δὲ οὐσία γένος αὐτοῦ. Οὐκοῦν ἀπαιτήσομεν τὰς τε εἰδοποιούς αὐτοῦ διαφορὰς, τὰς τε διαιρετικὰς, καθ' ἃς εἰδοποιηθήσεται τε καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῶν ὁμογενῶν διακριθήσεται. Ἄλλ' ἄτοπον κομιδῆ καὶ ἀσεβὲς ἐπὶ θεοῦ διαφορὰς ὅλως ἐννοεῖν εἰδοποιούς. Οὕτω γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτοπήμασι καὶ σύνθετός τις ἔσοιτ' ἂν ὁ ὑπὲρ
 15 πᾶσαν ἀπλότητα θεός.

φ.14^a || Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς εἶδος, ὅτι, εἰ ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀναχθήσεται, ἔσται ἐν τῷ εἶναι ὁ θεὸς ὡς περιεχόμενον ὑπὸ περιέχοντος καὶ οὐχὶ τὸ εἶναι ἐν τῷ θεῷ. Ἄλλ' οἱ θεολόγοι οὐχ οὕτω βούλονται. Φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Διονύσιος *Καὶ τὸ εἶναι ἐν αὐτῷ καὶ οὐκ αὐτὸς ἐν τῷ εἶναι.*
 20 *Καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος "Ολον γὰρ ἐν ἐαυτῷ συλλαβὼν ἔχει τὸ εἶναι, φησὶν, μῆτε ἀρξάμενον μῆτε πανσάμενον καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται, ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς εἰς γένος ἀναγόμενα εἶδη κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὡς φέρε εἰπεῖν ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ ἵππος τῆ οὐσία
 25 μὲν οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων, κατὰ δὲ τὰς παρούσας ἐκάστῳ διαφορὰς ἀλλήλων διενηνόχασι. Καὶ ὁ ἀπρόσιτος τοίνυν θεός, ὑπὸ τὴν οὐσίαν κατὰ σέ ἀναγόμενος, ταῖς μὲν διαφοραῖς διοίσει τῶν ὁμογενῶν αὐτῷ, κοινωνήσει δὲ τούτοις τὴν φύσιν. Καὶ λοιπὸν ὁ ἀμέθεκτος ἔσται μεθεκτὸς ἐν μέρει καὶ μετέχων καὶ μετεχόμενος, καὶ ὁ ἄκτιστος κτιστὸς καὶ ὁ ποιητὴς οὐδὲν τῶν ποιημάτων διαφορὰν*

7. γλώτταν 8. ἐγῶμαι 16. ἐν τῆ ᾧ α β' 17. τὸ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τῷ

ἔξει. Ἄλλ' ἀσεβοῦς διανοίας γε τοῦτο καὶ μὴ ὅτι γε εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδ' ἐνθυμηθῆναι φορητόν. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀναχθήσεται. Ἡ γὰρ μακαρία καὶ ἀκήρατος φύσις θεοῦ ἀμέθεκτος ἐστὶ πάντῃ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῆς. Τῆς γὰρ οὐσίας αὐτῆς οὐδὲν τῶν ὄντων μετέχει. Ὑπὲρ τὰ ὄντα γὰρ ἐστὶ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, 5 εἰ δέ ποτε καὶ μεθεκτος λέγοιτο, κατὰ τὰς φιλοδώρους αὐτοῦ μεταδόσεις καὶ δωρεάς, καθ' ὃ πάντα τὰ ὄντα αὐτοῦ μετέχει καὶ δι' αὐτοῦ συνέστηκε· τό γὰρ μὴ μετέχον αὐτοῦ οὔτε ἐστὶν οὔτε ἔσται οὔτε ἦν κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον.

Ὅτι εἰ ὡς εἶδος ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς εἰς γένος ἀναχθήσεται, 10 ἐστὶ ὁ θεὸς φύσει παραχθεὶς ἅμα τοῖς ἄλλοις εἶδεσιν, τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιηρημένοις, ὡς περ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ περὶ τοῦ ἅμα διδασκαλία φησὶν, οἷον *Τό τε ἔνυδρον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ διαιρεθέντα γένους, τοῦ ζῴου, ἀντιδιαιρούμενα λέγεται καὶ οὐδὲν γε* || *τούτων πρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν,* 14⁶ ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. Οὐκοῦν καὶ ὁ θεὸς, εἴπερ 16 καθ' ἡμᾶς εἶδος τῆς οὐσίας, ἅμα τοῖς ἐξ αὐτῆς ἀντιδιηρημένοις εἶδεσιν ἐστὶ. Καὶ τί λοιπὸν πλέον ἐστὶ τῷ θεῷ, κτιστῶ γε ὄντι καὶ γεννητῶ καὶ ἰσοτίμῳ τοῖς κτίσμασι καὶ ἐν χρόνῳ ἀρξάμενῳ τοῦ εἶναι; Τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀντιδιαιρούμενα. Ταύτη γὰρ οὐδὲ θεὸς ἂν 20 εἶη καλεῖσθαι ἄξιος, οὐδὲ δημιουργός, οὐδὲ παραγωγεύς. Πῶς γὰρ ὁ ὑπ' ἄλλου παραχθεὶς οὐδὲ ἄχρονος, οὐδὲ ἄπειρος, οὐδὲ ἀγέννητος, οὐδέ τι τῶν ἄλλων, ὅσα περὶ θεοῦ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς θεολογεῖται; Ἄλλ' ἕτερόν τινα ζητήσωμεν θεὸν, ᾧ ταῦτα πρέπει καὶ δι' οὗ ὁ κατὰ σὲ καὶ τὴν σὴν καινοτομίαν καὶ ἀσέβειαν 25 παραχθεὶς ἐστὶ ὑλικός τε καὶ χρονικός θεός; Ἐκεῖνος γὰρ μᾶλλον ἂν εἶη θεός. Εἰ δὲ ταῦτα πάντα ἀσεβῆ καὶ ἄθεα καὶ πάσαις ἀκοαῖς ἀνθρώπων ἀφόρητα, παῦσον ποτὲ γοῦν, ᾧ κενέ, κενῶν

2. οὐδενθυμηθῆναι 6. μεθεκτος (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μέθεκτος) λέγοιτο 7. μεταδώσεις καθὸ 10. Ἐν τῇ ᾧ δ' 13. φησὶ 15. ὕστερον ἐστὶν 18 τὶ

ληρημάτων, τὸν θεὸν ὡς εἶδος ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγων, ἵνα μὴ μᾶλλον αὐτὸς σὺ πρὸς τὸν τῆς ἀπωλείας καταχθείης βόθρον.

Ὅτι εἰ ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται, εἴη γ' ἂν ὁ θεὸς εἶδος, ἢ δὲ οὐσία γένος αὐτῷ. Ἀλλὰ τὰ μὲν γένη πρότερα φύσει τῶν εἰ-
 5 δῶν καὶ συναναίρουντα, ἀλλ' οὐ συναναιρούμενα. Οὐκοῦν καὶ τῆς οὐσίας, ἣτις καθ' ἡμᾶς, ἀναιρεθείσης, γένος τῷ θεῷ, ἀναιρεθήσεται πάντως καὶ ὁ θεός. Τοῦ θεοῦ δὲ ἀναιρεθέντος, οὐ πάντως ἀναιρεθήσεται καὶ ἡ οὐσία· ἔξει γὰρ τὸ εἶναι ἐν τοῖς ἄλλοις εἶδε-
 10 ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν περιοχῇ. Εἰ δὲ ταῦτα πάντα ἀσεβείας ἀνάμεστα καὶ παραπλήγων ἀνθρώπων ληρήματα, μάταιος ὄντως σὺ ὑπὸ τὴν οὐσίαν τὸν θεὸν ὡς εἶδος ἀνάγων· τοῦ γὰρ θεοῦ πρεσβύτερον οὐδὲν, οὐδ' αἴτιον. Οὐδεὶς γὰρ εἰπεῖν ἔχει θεοῦ αἰτίαν, εἰ τοῦτο ἂν εἴη θεὸς κατὰ τὸν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον. Ἀλλὰ καὶ πάντα
 15 γένη καὶ πάντα εἶδη καὶ πᾶσαι οὐσίαι καὶ πάντα ἄτομα καὶ ὅλως
 φ·15^α πάντα νοητὰ, πάντα αἰσθητὰ ποιήματα καὶ ἔργα τῆς || δυνάμεως αὐτοῦ εἰσιν, ἐν χρόνῳ παρ' αὐτοῦ ἐκ μὲν ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραχθέντα, φθαρτὰ τε τῇ ἐαυτῶν φύσει, εἰ καὶ τινα τούτων χάριτι αὐτοῦ ἔσονται ἀφθαρτα. Αὐτὸς δὲ ἐστὶν ἀχραντος καὶ ἀναρχος
 20 καὶ ἀκήρατος καὶ ἀπαθής καὶ ἀναλλοίωτος καὶ εἰς αἰεὶ διαμένων ὡσαύτως, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Οὐκ ἄρα ἡ οὐσία γένος αὐτῷ.

Ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ τι ἀναγόμενα γένος ὡς εἶδη, ἂν τε ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἂν τε ὑπὸ τὸ ποσόν, ἂν τε ὑπὸ τὸ ποιόν, ἂν τε ὑπὸ τὰ πρὸς τι,
 25 ἂν τε ὑπ' ἄλλο ὅτιοῦν τῶν λοιπῶν γενικωτάτων γενῶν εἴποις, ἀναγκαιῶς ὑπόκεινται ὅροις. Οὕτω γὰρ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἔξιν καὶ διάθεσιν, καὶ τὸ τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγοντες, εἶδη ταύτης φαμέν, καὶ ἐκάστῳ τούτων τὸν οἰκεῖον ἀποδιδόαμεν λόγον, διάθεσιν λέγοντες εἶναι τὸ καὶ τὸ

3. Ἐν τῇ $\phi\alpha$ ε̅ 10. αὐτῶν 11. μάταιον 17. εἰσὶν

18 φθαρτάσε οὐδενὸς ἀνταποκρινομένου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν τῇ
 φα 20. αἰεὶ 23. Ἐν τῇ $\phi\alpha$ ε̅

καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. Ὅμοίως καὶ διπλᾶ καὶ ἡμισυ ὑπὸ
 τὰ πρὸς τι ἀνάγοντες, ἐκάτερον τούτοις ὀρίζομεθα καὶ ἀριθμὸν
 καὶ λόγον καὶ γραμμὴν καὶ ἐπιφάνειαν καὶ τόπον καὶ χρόνον, τὰ
 μὲν ὑπὸ τὸ διωρισμένον ποσὸν ἀνάγοντες, τὰ δ' ὑπὸ τὸ συνεχές,
 ἐκάστῳ τὸν οἰκεῖον ὄρον ἀποδίδομεν. Καὶ ἵππος δὲ καὶ λέων καὶ 5
 ζῶον καὶ ἐλαία καὶ συκῆ καὶ ὅσα ὑπὸ τὴν οὐσίαν τελεῖ ὄροις ὑπό-
 κεινται. Ἐντεῦθεν γὰρ ἐκάστου τὴν φύσιν, ἣτις ποτέ ἐστι καὶ
 ὅποια τίς ἐστι, διδασκόμεθα. Εἰ τοίνυν καθ' ὑμᾶς καὶ ὁ θεὸς εἶδος,
 ὄρον ἔξει πάντως. Τί γὰρ ὄν εἶδος ἔσται; Εἰ δὲ ὄρον, πάντως καὶ
 ὀριστὸς ἔσται· οἱ γὰρ ὄροι ὀριστῶν· τῶν γὰρ πρὸς τι εἰσὶν. Εἰ δὲ 10
 ὀριστὸς, καὶ ἐπιστητὸς πάντως· τὰ γὰρ ὀριστὰ ἐπιστητά. Εἰ δὲ
 ἐπιστητὸς, καὶ καταληπτὸς· καταληπτὰ γὰρ τὰ ἐπιστητά. Εἰ δὲ
 καταληπτὸς, καὶ πεπερασμένος ἐξ ἀνάγκης. Καὶ οὕτως, ἐνὸς ἀτό-
 που δοθέντος, πολλὰ τὰ ἄτοπα περὶ θεοῦ λέγειν ἔψεται, καὶ τὸ
 θεῖον οὐδὲν τῶν λοιπῶν διοίσει πραγμάτων καθ' ὑμᾶς. Ἄλλ' οὐτε 15
 τις τῶν θύραθεν ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς θεολόγων εἰς τοῖς οὐτον ἀπονοίας φ.15⁶
 καὶ παραπληξίας ἐλήλυθέ ποτε, ὥστε τινὰ ὄρον θεοῦ ἀποδοῦναι
 τολμῆσαι, ὡς καὶ τοῖς ἐντεῦθεν ἐπομένοις ἀτοπήμασιν αὐτὸν ὑπά-
 γεσθαι. Τάναντία μὲν οὖν μᾶλλον ἀποφαινόμενοι περὶ θεοῦ φαί-
 νονται, ἄπειρον αὐτὸν καὶ ἀόριστον, πᾶσαν ὑπερεκπίπτοντα καὶ 20
 χρόνου καὶ φύσεως ἔννοιαν καὶ ὑπὲρ πᾶσαν κατάληψιν ὄντα.

Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς εἶδος τῆς οὐσίας, ὅτι, εἰ ὁ θεὸς εἶδος, ὀριστὸς
 ἔσται, ὡσπερ καὶ ἀνωτέρω μικρὸν δέδεικται, τὸ δὲ ὀριστὸν ὄρω
 ἐστὶν ὀριστὸν· οἱ δὲ ὄροι λόγοι σύντομοι δηλωτικοὶ τῆς φύσεως
 τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς πραγμάτων. Οὐκοῦν ἄρα ἢ τοῦ θεοῦ φύ- 25
 σις καταληπτὴ καθ' ἡμᾶς ἔσται, εἴ γε ὄρω ὑποπεσεῖται, ἀλλὰ
 χαλεπὸν καὶ ἐννοῆσαι, μὴ ὅτι γε εἰπεῖν. Θεοῦ γὰρ φύσεως δηλω-
 τικὸν τῶν ὄντων οὐδέν. Ἔστι γὰρ ὑπὲρ πᾶσαν κατάληψιν καὶ
 γνῶσιν ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ τοῦτο παρ' αὐτῆς τῆς

4. διορισμένον 7. ἥτις ποτε ἐστὶ 8. ὅποια 9. τί
 10. εἰσὶν 15. ὑμᾶς οὐτέ 16. ἀπωνίας 17. ὥστε τινα
 22. Ἐν τῇ ὡς ζ 23. ἀνωτέρω 27. ἐνοῆσαι 29. τὲ

θείας καὶ μακαρίας φύσεως μεμαθήκαμεν. Φησὶ γὰρ αὐτὴ περὶ
 ἑαυτῆς τῷ Μωϋσῆ διαλεγομένη *Οὐ γὰρ μὴ ἴδη ἄνθρωπος τὸ*
πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ ἀκατάληπτον αὐτῆς
ἐντεῦθεν αἰνιττομένη. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς ὁριστός· οὐκοῦν οὐδὲ εἶδος.

5 Ὅτι εἰ ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς εἶδος ἀναχθήσεται, ὅρον ἔξει
 πάντως, ὡς δέδεικται· οἱ δὲ ὅροι περιληπτικοὶ γενῶν τε καὶ διαφορῶν
 ἐκ τούτων γὰρ συνίστανται. Οὐκοῦν εἴη ἂν ὁ θεὸς ὡς ὁριστός γένος
 ἔχων καὶ διαφοράς· καὶ ἔσται ὁ θεὸς ἐν γένει τινί. Εἰ δὲ τοῦτο,
 καὶ ἐν μετοχῇ αὐτοῦ δῆλα δὴ καὶ ὕστερον αὐτοῦ καὶ πολλοῖς ἐπέ-
 10 ροις κοινωνῶν κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ γένους, πρὸς δὲ καὶ σύνθετος
 καὶ ὑπ' ἀρχὴν, κἀντεῦθεν οὐ κυρίως ἀρχή, οὐδὲ κυρίως αἰτίας,
 ἀρχὴν ἔχων τὰ πράγματα, ὧν οἱ λόγοι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν περὶ
 αὐτοῦ λόγων εἰσὶν Ὡς γὰρ οἱ λόγοι πρὸς τοὺς λόγους, οὕτω τὰ
 πράγματα πρὸς τὰ πράγματα. Εἰ δὲ ταῦτα πάντα πάσης ἀσεβείας
 15 καὶ βλασφημίας ἀνάπλεα καὶ τοῦ ἐνοικοῦντός σοι πονηροῦ πνεύ-
 ματος ἀναπλάσματα καὶ οἷα οἱ περὶ τὸν Ἄρειον οὐκ ἂν ἐφρυά-
 ξαντο εἰπεῖν, οὐκ ἂν εἴη ὁ θεὸς εἶδος γένος ἔχων καὶ διαφοράς.
 ρ. 16^α Ἔστι γὰρ ὑπὲρ πᾶσαν ἀπλότητα καὶ ἀόριστος || καὶ ἀμέθεκτος
 πάση γεννητῇ φύσει καὶ οὐδενὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως κοινωνεῖ τῶν
 20 ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων, καὶ ἀναρχος καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία πάντων
 τῶν ὄντων· ποιητῆς γὰρ χρόνων, οὐχ ὑπὸ χρόνον. Οὐκ ἄρα ὁ
 θεὸς εἶδος.

Ὅτι πάντα ὑπὸ γένη τινὰ ἀναγόμενα εἶδη ὀνόματα ἔχει· ἐν-
 τεῦθεν γὰρ εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα ὅτῳ γενῶν εἰσὶν ὠρισμένως εἶδη.
 25 Οἶον, θέσιν ἀκούοντες καὶ ὅμοιον καὶ κλίσιν καὶ στάσιν καὶ καθέ-
 δραν καὶ ἀρετὴν, τῶν πρὸς τι φαμέν εἶναι εἶδη· καὶ δίπηχυ δὲ
 καὶ τρίπηχυ καὶ γραμμὴν καὶ ἐπίπεδον ἀκούοντες, ὑπὸ τὸ ποσὸν
 ταῦτά φαμεν ἀνάγεσθαι καὶ εἶδη εἶναι τούτου. Ὅμοίως καὶ ψυχρό-

3. αὐτῆς 5 Ἐν τῇ ῥα ἦ 6 τὲ 9. δηλαδὴ πολ-
 λεῖς 13. εἰσὶ 15. ἐνοικοῦντος 19. γεννητῇ κοινωνεῖν

23 Ἐν τῇ ῥα θ 24. ὅτῳ οὐδενός ἀνταποκρινόμενου εἰς τοῦτο τὸ
 σημεῖον ἐν τῇ ῥα εἰσὶν 28. ταῦτα φαμέν

τητα καὶ θερμότητα καὶ νόσον καὶ ὠχρίασιν καὶ μελανίαν καὶ
 * γλυκύτητα ἀκούοντες, ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγοντες, εἶδη ταύτης
 φαμέν εἶναι. Καὶ ἐνεστῶτα δὲ καὶ μέλλοντα καὶ παρεληλυθότα
 ἀκούοντες, τοῦ πότε εἶδη φαμέν εἶναι. Καὶ ἄνω δὲ καὶ κάτω καὶ
 δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ἀκούοντες, ὑπὸ τὸ ποῦ ἀνάγοντες, εἶδη τούτου 5
 φαμέν. Ὡσαύτως δὲ καὶ σῶμα καὶ ζῶον καὶ φυτὸν καὶ τὰ λοιπὰ
 ἀκούοντες, εἶδη τῆς οὐσίας εἶναι ταῦτα λογιζόμεθα καὶ ὑπὸ ταύ-
 την ἀνάγομεν. Καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δὲ ὡσαύτως. Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ
 θεοῦ, εἶπερ ὅλως καθ' ὑμᾶς ὡς εἶδος ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται,
 ὄνομα κύριον εἶναι δεῖ, ὅπερ αὐτὸν τῶν ἄλλων ὁμογενῶν διαστή- 10
 σει καὶ ὑπὸ τὸ τῶν αὐτῶν εἰδῶν γένος ἀνάξει, ὡς, ἕως ἂν αὐτὸν
 ἀνώνυμον εἰδῶμεν, οὐδέποτ' ἂν ὑμῖν πεισθείημεν οὐθ' ὑπὸ τὴν
 οὐσίαν οὐθ' ὑπ' ἄλλην τῶν γενικωτάτων ἀρχῶν ἀνάγεσθαι· τὸ
 γὰρ ἀνώνυμον τυχὸν οὐδὲ ὄν. Τί τοίνυν ὄνομα κύριον αὐτῷ, εἶπατε·
 τῆς σῆς γὰρ πάντως σοφίας, ἐῷ γὰρ εἰπεῖν ἀπονοίας ἢ ἀναιδείας, 15
 τοῦτο λέγειν, οἱ, τὸν ἀπερίληπτον θεὸν ἐντὸς τῆς ὑμῶν γνώσεως
 ποιοῦντες, ἐν γένει τοῦτον περιορίζετε, οὐδὲν ταπεινότερον Ἀρείου
 περὶ τούτου φρονοῦντες. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, κἂν ὀπόσα
 μοχθήσας ζητήσης. Τὸ γὰρ θεῖον ἀνώνυμον πάντη καὶ οὐδὲν αὐτῷ
 κύριον ὄνομα· ἔστι γὰρ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα κατὰ τὸ λόγιον, ὡς καὶ 20
 ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπερωνύμου οὐσίας μαθεῖν ἔξεστι. Φησὶ γὰρ αὐτὴ
 περὶ ἑαυτῆς *Καὶ τὸ ὄνομά μου οὐκ εἶπον αὐτοῖς·* καὶ αὐθις ἐπι-
 πλήττουσα ὡσπερ || ἐν μιᾷ τῶν μυστικῶν ὁράσεων τῷ φήσαντι. ρ.16⁶
 Τί τὸ ὄνομά σου, φησὶ *Καὶ ἵνα τί ἐρωτᾷς τὸ ὄνομά μου;* Καὶ
 τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, ὡς δῆλα δὴ παντὸς ὑπεριδρυμένον ὀνό- 25
 ματος ὀνομαζομένου εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλ-
 λοντι κατὰ τὸν θεόληπτον καὶ μέγαν Διονύσιον. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς
 ὄνομα κύριον ἔχει· οὐκοῦν οὐδὲ εἶδός ἐστιν. Εἰ δ' ἡμῖν εἶποις, ὡς
 πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τῶν ὄντων ἄγνωστα καὶ διὰ τοῦτο ἀνώνυμα,

12. οὐτ' ἡμῖν 13. ἄλλου τὶ 15. ἀπωνίας

17. περιορίζεται 18. ἔχης 21. αὐτὴ ἐκ τοῦ αὐτῆ

25. τοῦτο ἐστὶ δηλαδὴ 28. εἶδος ἐστὶν

ἄλλων ἄλλοις τόποις γινομένων· πολλά γὰρ ζῶων εἶδη καὶ φυ-
 τῶν καὶ μετάλλων ἡμῖν ἄγνωστα, ἀλλ' ὅμως οὐχ ἥττον εἰσιν
 εἶδη καὶ ὑπὸ τὸ οἰκεῖον ἕκαστον τελεῖ γένος· οὐκ ἀναγκαῖος ὁ λό-
 γος. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ, εἰ καὶ τέως ἀνώνυμα ὡς ἄγνωστα, ἀλλ'
 5 οὖν φύσιν ἔχει καὶ γνωσθῆναί ποτε καὶ ὀνομασθῆναι, ὅποτε ἡμῖν
 εἰς πεῖραν ἤκοιεν, καὶ δυνάμει μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι ταῦτα, εἰ καὶ
 μήπω ἐνεργεία, ὁ δὲ θεὸς πάντη ἀμήχανον ἢ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ
 γνωσθῆναί ποτε ἢ ὀνομασθῆναι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τοῖς ὑπ'
 αὐτοῦ γνωσθεῖσιν. Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε, καὶ οὐδεὶς
 10 γινώσκει τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς, αὐτὸς ὁ ἀκατάληπτος ἔφη
 θεός. Καὶ εἰκότως· εἰ γὰρ αἱ γνώσεις πᾶσαι τῶν ὄντων εἰσιν καὶ
 εἰς τὰ ὄντα τὸ πέρας ἔχουσιν κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον, ἢ πάσης
 οὐσίας ἐπέκεινα καὶ πάσης γνώσεως ἐστὶν ἐξηρημένη. Καὶ μὴν,
 εἰ κρείττων ἐστὶ παντὸς λόγου καὶ πάσης γνώσεως, καὶ ὑπὲρ νοῦν
 15 καθόλου καὶ οὐσίαν ἰδρυται, πάντων μὲν οὖσα περιληπτικὴ, πᾶσι
 δὲ αὐτοκαθόλου ἄληπτος.

Ὅτι ἐπεὶ ὁ θεὸς εἶδος, ὑπὸ τὴν οὐσίαν ὡς εἰς γένος ἀναγόμε-
 νον, ἔξει πάντως, οὐσιώδεις δὲ, διαφορὰς. Εἰ τοίνυν τὸ μὲν γένος
 ἀναλογεῖ τῇ ὕλῃ, αἱ διαφοραὶ δὲ τῷ εἶδει, Πλάτων δὲ τὸ ἀγαθὸν
 20 καὶ κακὸν ἀρχὰς ἐτίθει καὶ στοιχεῖα, κακὸν μὲν τὴν ὕλην λέγων,
 ἀγαθὸν δὲ τὸ εἶδος, ἐστὶ ὁ θεὸς ἐξ ὕλης καὶ εἶδους συγκεῖμενος
 ἀναλόγου, τοῦτ' ἐστὶν ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Εἰ δὲ ταῦτα ἀσεβῆ
 καὶ ἄθεα καὶ τῆς Οὐαλεντίνου δυσσεβείας ληρήματα, οὐκ ἄρα ὁ
 θεὸς εἶδος γένος ἔχων τὴν οὐσίαν.

25 Ὅτι τὸν θεὸν ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγων, πότερον ὡς εἶδος εἰδι-
 φ 17^α κώτατον ἢ ὑπἄλληλον ἀνάγεσθαι || τοῦτον φῆς; Εἰ μὲν γὰρ ὡς
 εἰδικώτατον, πολλὰ καὶ ἄλλα γένη κατὰ ἀνάλυσιν διαιρούμενος
 ἔξει, ἕως ἂν εἰς τὸ ἀνώτατον φθάσης γένος, καὶ οὕτως μὴ μόνον
 τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀρχὰς καὶ αἰτίας ὁ ἀναρχὸς καὶ ἀναί-

2. οὐχ' ἥττον εἰσιν 13. γνώσεως ἐστίν 17. Ἐν τῇ ῥα ἰ
 18. οὐσιώδεις ἐν τέλει τοῦ στίχου [προσθεθέντος ἀμέσως κατό-
 πιν) :δὲ 25. Ἐν τῇ ῥα ἰα

τιος θεὸς ἔξει καὶ μερικώτατος ἔσται καὶ ἄτομος ὁ πανταχοῦ παρ-
 ρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν. Εἰ δ' ὡς ὑπάλληλον φήσεις, πότερον
 ὡς προσεχὲς τοῦτο ἢ πόρρω τῆς οὐσίας; Εἰ μὲν γὰρ ὡς προσεχὲς,
 μίαν μὲν ἴσως ἔξει τὴν ἀρχὴν, ὑφ' ἣν περιληφθήσεται, θεῶν, κά-
 κεῖνα αὖθις ἐτέρων καὶ ταῦτα πάλιν πάντως ἄλλων καὶ οὕτω 5
 κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὑμῶν ἐπ' ἄπειρον ἢ τῶν θεῶν πρόσδος ἔσται,
 ὑφειμένων τε καὶ ὑπερκειμένων, ἕως ἂν εἰς τὸ εἰδικώτατον κατ-
 αντήση. Εἰ δ' ὡς πόρρω, καὶ οὕτως ὑπὸ πολλῶν μὲν ἀρχθήσεται
 καὶ περισεθθήσεται γενῶν, ὅμως δ' οὖν καὶ αὐτὸς ἄρξει καὶ περιέξει
 ἄλλων εἰδῶν. Καὶ τίνα ταῦτα καὶ ποῖα, εἰ ἔστι σοι λόγος συνέ- 10
 σεως, ἀποκρίθητι. Σοῦ γὰρ τοῦ ἐμβροντήτου ταῦτα λέγειν, ὡς
 ἂν, ταῦτα εἰδότες, ὡς θεοὺς καὶ ταῦτα λατρεύσωμεν, καὶ οὕτω
 μηδὲν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολλῶν θεῶν λατρείαν διαφέρωμεν.
 Ἄλλὰ ποῦ τοίνυν θήσωμεν τὸ *Οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*
πληρῶν, λέγει Κύριος, καὶ ποῖος τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; καὶ 15
 τὸ *Ἐγὼ θεὸς πρῶτος, ἐγὼ καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πρὸ ἐμοῦ οὐκ*
ἔστιν ἄλλος, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους
 δευτέρᾳ ἐπιστολῇ *Οἶδαμεν ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς καὶ*
Εἶπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῶ εἴτε ἐν γῆ, ὥσπερ εἰσὶ
θεοὶ πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ τὰ ἐξῆς; 20
 Ὡστε μετὰ τῆς ἀφορήτου βλασφημίας καὶ τὸ μάταιον καὶ σαθρὸν
 καὶ εὐέλεγκτον ὁ λόγος ὑμῶν ἔχει. Οὐκ ἄρα τοίνυν ὁ θεὸς ὑπὸ
 τὴν οὐσίαν ὡς εἶδος ἀνάγεται.

Ὅτι εἰ ὁ θεὸς ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀναχθήσεται, καὶ ἰδιαίτατα δια-
 φορὰς ἔξει πάντως, ὡς καὶ ἀνωτέρω λέλεκται, καθ' ἃς εἰδοποιή- 25
 θήσεται τε καὶ τῶν ὁμογενῶν εἰδῶν αὐτῷ διακριθήσεται. Ἄλλ' αἰ
 μὲν διαφοραὶ φύσει τῶν εἰδῶν πρότεραι καὶ οὐσίαι· αὐταὶ γὰρ εἰσιν
 || αἰ τὸν ἐκάστου τῶν εἰδῶν λόγον συμπληροῦσαι καὶ αὐτὸ τοῦθ' ρ.17⁶

2. ὑπ' ἄλληλον 4. ἥς 7. ἰδικώτατον 9. δοῦν
 11. ἐμβροτήτου 13. διαφέρομεν 14. θήσωμεν 18. οἶ-
 δαμεν 19. εἶπερ εἰσὶ 22. εὐέλεκτον 24. Ἐν τῇ ᾧ ἰβ
 25. ἀνωτέρω 28 αἰ τῶν αὐτο

ὅπερ ἐστὶ συνιστῶσαι. Οὐκοῦν οὐ μόνον συγχεῖσεται μὲν ὁ θεὸς ἐκ πολλῶν οὐσιῶν καὶ σύνθετός τις ὁ ὑπεραπλούστατος ἔσται θεὸς, ἀλλὰ καὶ ὕστερος εὐρεθήσεται μὴ μόνον τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφορῶν, καὶ προσέτι γε μὴ μόνον ἐν τῷ τί ἐστίν, ἀλλὰ
 5 καὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστὶ κατηγορηθήσεται. Εἰ δὲ ταῦτα πάντα ψεῦδος καὶ βλασφημία ἀπόρητος, καὶ ὕβρις σαφῆς καὶ ἀδοξία τῷ ὑπεραπλουστάτῳ καὶ ἀγεννήτῳ καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν ὄντι θεῷ καὶ ἂ μὴδ' ἂν Μουντανὸς ἐκεῖνος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὁ καὶ θεὸν σύνθετον ἐκ τῶν κδ στοιχείων ἀναπλασάμενος. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς εἶδος.
 10 Ἄρχεῖ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ὡς ἀπὸ πολλῶν εἰπεῖν ὀλίγα. Τὰ γὰρ λοιπὰ καὶ πλείω ἐν ἑτέρῳ σοι τεταμίευται βιβλίῳ. Σὺ δὲ, εἰ μὲν, σωφρονήσας τοῖς παροῦσι, μετρίως ἀψαμένοις τῶν τε κατὰ σοῦ καὶ τῶν περὶ θεοῦ, μετριώτερος γένη, τό τε σαυτὸν γινώσκειν καὶ τὸ περὶ θεοῦ φρονεῖν εὖ ἂν ἔχοι, καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τούτου χάριν
 15 ὁμολογήσομεν τῷ κρείττονι καὶ σε τοῖς ὑστέροις εὐφρανοῦμεν, εἰ καὶ που τοῖς πρότερον λελυπήκαμεν, δευτέρων, ὅ φασι, ἀμεινόνων. Εἰ δ' ὁ Αἰθίοψ Αἰθίοψ ἔτι μενεῖ καὶ ὁ καρκίνος ὀρθὰ βαδίζειν οὐδέποτε εἴσεται, καὶ τὰ τέως ἀφανῆ κατάδηλα καὶ οἷον εἰπεῖν ἐπὶ δωμαίων προὔπτα τοῖς τε νῦν περιοῦσι τοῖς τ' ἐσομένοις
 20 τῶν Κρητῶν ἀνακαλύψομεν καὶ οἷον στηλογραφίαν τινὰ τῆς σῆς τερατολογίας καὶ βλασφημίας καὶ ἀμαθίας καὶ βαρβαρότητος αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ καταλείψομεν, ὡς ἂν ἐντεῦθεν εἰδέναί ἔχοιεν μὴ μόνον ἄρα τὸν Μινώταυρον, ἀλλ' ἤδη πρὸς τούτῳ καὶ ἕτερον αὐτοῖς ἢ πατρὶς ἀνέφηνε τέρας, Γεώργιον τινα ἀναλφαβητοθεολόγον.
 25 + Δῶη σοι Κύριος ὁ θεὸς ἐπιστροφήν ἀπὸ τῆς ματαιίας σου ταύτης καὶ πεπλανημένης οἰήσεως πρὸς τὸ καὶ μετρίως σαυτὸν γινῶναι : +

5. ὁποῖον εἶ 8. μὴδ' 10. Ἐν τῇ ᾧ ἐπίλογος
 12. σοφρονήσας 17. καρκίνος 18. ἴσεται 19. ἐπι-
 δωμαίων 24. ἀνέφηνε ἀναλφαβητοθεολόγον

ΤΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩ

ΜΕΓΑΛΩ ΔΟΥΚΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ Ο ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συνοπτικώτατον περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἐν ᾧ καὶ ἀνάπτυξις τοῦ "Θρου τοῦ ἐν Φλωρεντία γεγεννημένου.

Πᾶσι μὲν ἄλλοις ἐγὼ σε τῶν εὐδαιμόνων νενόμικα, λαμπρό-

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Παρισιακῷ 1191, φ. 49^ς - 53^α, αἰῶνος ιε' (N), Παρισιακῷ 949, φ. 110^α - 118^α, αἰῶνος ις' (Π), Μαδριτεῖω 115 (4636), φ. 120^α - 126^ς. αἰῶνος ιε' (M), Ἀμβροσιακῷ M 41 sup., φ. 36^α - 46^α, αἰῶνος ιε' (A) καὶ Ἀμβροσιακῷ Q 84 sup., φ. 13^α - 21^ς, αἰῶνος... (B). Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον ἐκ κώδικος ἡμῶν ἀγνώστου ὑπὸ τοῦ Λέοντος Ἀλλατίου (Graeciae orthodoxae Tomus primus. Ἐν Ῥώμῃ. 1652 σ. 400 - 418). Τῆς ἐκδόσεως δὲ ταύτης, ἥς αἱ διάφοροι γραφαὶ δηλοῦνται ἐνταῦθα διὰ τοῦ στοιχείου Γ, ἀπλοῦν ἀπότυπον εἶνε ἡ ἔκδοσις παρὰ τῷ Migne ἐν Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμῳ PNH' σ. 991-1008 πλὴν ἐν ἐλαχίστοις, οἷον ὡςπερ ἀντὶ ὡςπερ. κάκεινο ἀντὶ κάκεινο, οἷός τε ἀντὶ οἷος τε, ὅ τι ἀντὶ ὅτι κτλ. Σπανιώτατα δ' ὑπάρχουσι τινες καιριώ-εραι διαφοραὶ δηλωθεῖσαι ἐν ταῖς κριτικαῖς σημειώσεσιν ἐνταῦθα διὰ τῆς λέξεως *Migne*. Περιττὸν δ' ἐθεώρησα νὰ σημειώσω ἰδίᾳ τὰς οὐκ ὀλίγας ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει ταύτῃ διαφορὰς περὶ τὴν στίξιν ἀπὸ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἀλλατίου καὶ τοῦ Migne.

Ξ = ἅπαντες οἱ κώδικες.

Ἐπιγραφή Τῷ (ῶ A) λαμπροτάτῳ - συνοπτικώτατον (συνοπτικώτατον B) - ἐκπορεύσεως (εὐπορεύσεως διαγραφέντος τοῦ εὐ ἀνθ' οὗ ἐκ ἐν τῇ ῶα B) - γεγεννημένου (γενομένου Γ) ΠΜΒΓ: Τῷ λαμπροτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ, μεγάλῳ δουκὶ ἰωάννης διδάσκαλος ὁ ἀργυρόπουλος N: Τῷ λαμπροτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ ἀνδρὶ, κυρίῳ λουκᾷ διερμηνευτῇ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἰωάννης ὁ ἀργυρόπουλος M

1. Πᾶσι ΝΠΒΓ: ᾶσι A: "Ἀπασι M ἐγὼ σε ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου ΝΠΜΒ: ἄνωθεν A σε ΝΠΑΜΓ: σε ἐν δὲ τῇ ῶα σοι B

τατε καὶ περιφανέστατε μέγα δούξ, ὧν ἕκαστον ἀμήχανον ἐξε-
 πεῖν, οὐ μόνον κατὰ τὸν ἐνεστηκότα χρόνον, ὃς ἡμῖν ἄγαν βρα-
 χύτατος ξυγκεχώρηται, ἀλλ' οὐδ' ὅτε καιρὸς τῶν σῶν ἐγκωμίων,
 ὅθ' ὑπόθεσιν λαμπροτάτην, οἶμαι, τὰ σὰ ποιησόμεθα, οὐχ ἦττον
 5 δὲ καὶ τῇ ἣν ἔχεις περὶ τοὺς λόγους σπουδῆν, οὗς τῶν ἐν ἡμῖν
 ἀπάντων νομιζῶν τὸ τιμιώτατον νῦν μὲν ἱστορίαις χαίρεις καὶ
 ἄπερ ἐν ξυγγραφαῖς περιέχεται, νῦν δὲ φιλοσοφεῖς ἀκριβῶς, ὥσπερ
 τις ἐν Ἀκαδημίᾳ τραφεῖς ἢ πλοκάς εἰδῶς λόγων, οὗς αὐτὸς ἔπλεξεν
 ὁ Περίπατος, μάλιστα δ' ὅτι, μόνος σχεδὸν τὰ δημόσια πλάττων
 10 καὶ τοῦθ' ὑπάρχων ἐν Πόλει, ὅπερ ἐν σώματι δῆπου ψυχὴ καὶ
 ὅπερ νοῦς ἐν παντί, οὐδὲ τῶν θεολογικῶν ἄμοιρος ἐγένου δογμα-
 τῶν, ἀλλ' οὕτω τοι καλῶς καὶ τούτων τὸ πλεῖστον ἐξήσκησας,
 ὥστε μηδένα ῥαδίως πιστεύειν, ὅτι σοι καὶ περὶ ἄλλων γέγονε
 λόγος. Σημεῖον δὲ, ὅτι πᾶς ὅστις οὖν θεολογίαν εὖ ἠσκηκῶς, πεῖραν
 15 διδοὺς καὶ λαμβάνων, ἄπεισι μᾶλλον θαυμάζων ἢ θαυμαζόμενος.

3. ξυγκεχώρηται ΠΜΑΓ: ξυγκεχωρηται Ν: συγκεχώρη-
 ται Β οὐδ' ΝΠΜΑΓ: εἰδ' ἐν δὲ τῇ ᾠξ οὐ Β 4. ὅθ ΠΜΑΒΓ:
 ὅθ' Ν τὰ σὰ ΠΜΑΒΓ: τασὰ Ν ποιησόμεθα ΠΜΑΒΓ: ποιη-
 σόμεθα Ν οὐχ' ΠΜΑΒΓ: οὐχ' Ν 5. τῇ ΝΠΑΓ: τὴν ΜΒ
 περὶ τοὺς λόγους ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΜΑΓ: ἐν τῇ ᾠξ Β σπου-
 δὴν Ε. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γραφῆ σπουδῆ 6 τιμιώτατον
 ΝΜΑΒΓ: τιμιώτατον Π ἱστορίαις ΝΠΜΑΓ: ἱστορία ἐν τῷ
 κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾠξ ἱστορίαις Β χαίρεις ΝΠΜΑΓ: χαίρεις Βⁿ

7. ξυγγραφαῖς ΝΜΑΓ: συγγραφαῖς Π: υγγραφαῖς Β φι-
 λοσοφεῖς ἀκριβῶς ΝΠΜΑΓ: ἀκριβῶς φιλοσοφεῖς Β ὥσπερ Μ:
 ὥσπερ ΝΠΑΒΓ 11. ἐγένου ΝΠΜΑΒ: ἐγίνου Γ 12. καὶ
 ΝΜΑΒΓ: καὶ Π τούτων ΝΠΑΒΓ: τούτων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος τοῦτον Μ 13. καὶ ΝΠΑΒΓ: λείπει Μ 14. ὅτι πᾶς
 ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΜΑΓ: ἐν τῇ ᾠξ Β 15. ἄπεισι ΝΓ: ἄπισι Π:
 ἄπασι ΜΑΒ μᾶλλον ΝΜΑΒΓ: μᾶμον Π θαυμάζων ἢ θαυ-
 μαζόμενος ΝΜΒΓ: θαυμαζόμενος ἢ θαυμάζων Α: θαυμαζόμε-
 νος ἢ θαυμάζων Π⁶

Οὕτω περίεστί σοι μελέτης, καὶ ταῦτα τῆς τῶν κοινῶν φροντίδος ἐχόμενος καὶ ἃ σῶζειν ἐθέλει τὴν ἡμετέραν, ἄλλοτε ἄλλαις τύχαις οὐκ ἔξω πραγμάτων οὔσαν, ἀλλ' αἰεὶ θνήσκουσιν τῷ δέει τοὺς αὐτῇ πολεμίους. Χάριεν δέ σου κάκεϊνο, ὅτι, μόνος αὐτὸς οἶός τε ὦν τοῖς δόγμασιν ἐφιστάνειν, οὐδὲ τὴν σὴν ἡμῖν ἀπαξιόεις 5 θεωρίαν, ἀλλὰ λέγεις μὲν αὐτὸς ἃ σοι περὶ ἐνίων δοκεῖ, ἀκούεις δὲ καὶ ἡμῶν ὅ τι φρονοῦμεν περὶ αὐτῶν, ὡς οὐχ οἶόν τε ὄν τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἐρρῶσθαι, ἂν μὴ καὶ τοῖς εἰδόσι ταῦτά δοκῇ. Αὐτὸς μὲν μηδέποτε παύσαιο τοιούτοις συζῶν ἀγαθοῖς ἃ τε οἰκεῖά φασιν ἀνθρώπῳ καὶ οἷς ἐθέλει τὸ μακάριον περιγίνεσθαι. Ἡμεῖς 10 δὲ, διττὰς εἰδότες σοι διὰ ταῦτα τὰς χάριτας ὧν τε ἡμᾶς ἀξιόεις καὶ ὧν ἐντεῦθεν κοινῇ χρηστῶν ἀπολαύομεν, περιεργότερον μὲν

1. περίεστί NABΓ: περιέσσι ΜΠ σοι NMABΓ: σοὶ Π ταῦτα NΠMAΓ: πάντα Β 2. σῶζειν NΠMAΓ: σῶζειν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος σώσειν Β ἐθέλει ἐν τῷ κειμένῳ NΠABΓ: ἐν τῇ ὥφ πρόσθετον διὰ σημείου Λ Μ τὴν ἡμετέραν NΠABΓ: τῶν ἡμετέρων Μ ἄλλοτε NMAB: ἄλλοτε Γ: ἄλλοται Π
4. κάκεϊνο NΠMAB: κάκεϊνο Γ 5. οἶός Π: οἶος NMABΓ σὴν MABΓ: σὺν NΠ 7. ὅ τι E: ὅτι Γ οἶόν NΓ: οἶον ΠMABΓ ὄν NMABΓ: λείπει Π 8. ταῦτά ἔγραψα: ταῦτα EΓ
9. μηδέποτε NΠABΓ: μηδέποτε ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μηδέποτε Μ παύσαιο ΠMABΓ: σαιο Ν τε ΠABΓ: τὲ ΝM
- 9-10. οἰκεῖά φασιν ἔγραψα: οἰκεῖα φασὶν ΠMABΓ: οἰκεῖοι φασὶν Ν
10. περιγίνεσθαι ΠNMA: περιγίνεσθαι ΒΓ ἡμεῖς NMABΓ: ἡμεῖς Π 11. δὲ ΠMABΓ: δὲν Ν διὰ ταῦτα NΠAΓ: διαταῦτα Μ: διὰ ταῦτας Β ὧν NMABΓ: ὡς Π τε NΠABΓ: τὲ Μ
12. κοινῇ NΠMAΓ: κοινῇ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος κοινῇ Β χρηστῶν NΠMAΓ: χρηστῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος χρηστῶν Β ἀπολαύομεν NMABΓ: ἀπολαύομεν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπολαύομεν Α: ἀπάνομεν Π περιεργότερον NΠMAΓ: περιεργότερον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος περιεργώρον Β

ἐν ἄλλοις, σοῦ ξυνεφαπτομένου, θεολογήσομεν πολλῶν τε ἄλλων
 περὶ καὶ δὴ καὶ περὶ οὗ λόγος ἡμῖν ἐγένετο πρότριτα. Νῦν δὲ
 ὀλίγ' ἄττα σὴν χάριν περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος προόδου
 φιλοσοφήσομεν. Ἐκέλευσας γὰρ, καὶ οὐκ ἦν ἀπειθεῖν τοιαύτη
 5 δυνάμει.

Τριῶν οὖν ὄντων ἐν τοῖς θείοις προσώπων κατὰ τὰς θεολογι-
 κάς ὑποτυπώσεις τε καὶ ἀρχάς, πατρός, υἱοῦ τε καὶ θείου Πνεύ-
 ματος, ἡνωμένων μὲν τῇ οὐσίᾳ, διακρινομένων δὲ ταῖς ιδιότησι,
 χρήμασι παράγει μὲν τὸ ἐν ὁ πατήρ, παράγεται δὲ τὰ δύο, υἱός
 10 τε καὶ Πνεῦμα ἅγιον. Οὕτε γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔδει ταῦτ' εἶναι, ἵνα
 μὴ ἐτερότης γένοιτο φύσεως, οὕτ' ἐξ ἀλλήλων παράγεσθαι οἷς
 αὐτὸ ἑαυτὸ τι παράγειν ἀμήχανον. Ἐν οὖν διὰ τοῦτο τό γε παρά-

1. σοῦ ΝΠΒΓ: σου ΜΑ θεολογήσομεν ΝΠΜΑΓ: θεολο-
 γήσωμεν μετὰ ὀξείας καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ο διαγραφείσης Β τε
 ΝΠΑΓ: λείπει ΜΒ 2. περὶ ΝΜΑΒ: περὶ ΠΓ περὶ ΝΠΜΑΒ:
 περὶ Γ πρότριτα ΝΠΜΑΓ: πρότριτα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέν-
 τος πρότριτα Β 3. ὀλίγ' ΠΜΑ: ὀλίγα ΒΓ: ὀλίγά Π ἄττα
 ΝΜΑΒΓ: ἄττε Π σὴν ΝΜΑΒΓ: νὴν Π 4. φιλοσοφήσομεν
 ΝΠΜΒΓ: φιλοσοφήσωμεν Α οὐκ ἦν ΝΠΜΑΓ: οὐκοῦν ἐν δὲ
 τῇ ῥα Γρ. οὐκ ἦν Β 7. ὑποτυπώσεις ΝΜΑΒΓ: ὑποτύπωσεῖς Π
 τε ΝΠΑΒΓ: τὲ Μ 8. διακρινομένων ΝΜΑΒΓ: διακρίνομέ-
 νων Π δὲ ΠΜΑΒΓ: δὲν Ν 9. χρήμασι ΜΑΒΓ: χρήματι ΝΠ
 παράγει ΠΜΑΒΓ: παράγη Ν παράγεται ΝΠΜΑΓ: παρά-
 γει Β 10. ταῦτ' εἶναι ΝΜΑΒΓ: ταυτεῖναι Π 11. γένοιτο
 ΝΠΜΑΓ: γέννητο ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος γέννητω ἐν δὲ τῇ ῥα
 γένοιτο Β οὕτ' ΝΠΜΑΒ: οὕτε Γ παράγεσθαι ΝΠΑΒΓ:
 παράγεται Μ 12. αὐτὸ ΝΠΜΑΓ: ἐξ ἑαυτοῦ Β ἑαυτὸ
 ΝΜΑΒΓ: ἑαυτὸ Π διὰ τοῦτο ΝΠΜΒΓ: διατοῦτο Α τό γε
 ΝΠΜΑΓ: τότε ἐν δὲ τῇ ῥα τό γε Β παράγον ΝΠΜΑΓ: πα-
 ράγων Β

γον, τὰ δὲ λοιπὰ παραγόμενα· παράγων δὲ ὁ πατήρ παρακτικῶς
 δήπουθεν ἔξει δυνάμεις, διακρινομένας πως καὶ αὐτὰς οἷς δι' αὐ-
 τῶν διακρινόμενα παράγεται πρόσωπα, τὴν μὲν ἧ τὸν υἱόν, τὴν
 δ' αὖ πάλιν ἧ παράγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀρχὰς οὖσας τε καὶ
 δυνάμεις καὶ γονιμότητας αἷς μήτε παραγούσας μήτε μὴν παρα- 5
 γομένας αὐτάς· ἐκάτερον γὰρ ὑποστάσεως ἴδιον· οὐ τελειοτήτων
 οὐδὲ δυνάμεων· ἐν ὑποστάσει γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ ἐνυπόστατα.
 Καλεῖται δὲ πρὸς τῶν θεολογούντων αὐτῶν ἢ μὲν τις γεννητικὴ,
 ἢ δ' αὖ προβλητικὴ δύναμις· διὸ καὶ τῶν παραγομένων τὸ μὲν
 γέννημα καὶ υἱός, τὸ δὲ πρόβλημα καὶ πνεῦμα προσαγορεύεται. 10
 Δεῖ γὰρ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐν τοῖς τοῦ αὐτοῦ εἶδους ταῖς σφῶν
 αὐτῶν πως ἀρχαῖς εἰκέναι καὶ ἐξ ἐκείνων ἔχειν καὶ τοῦνομα.

Ἐπεὶ δὲ τοῖν παραγομένοιν ἐκάτερον ἐκ τῆς οὐσίας λέγεται
 τοῦ πατρὸς, αὐτὴ δὲ οὔτε γεννᾷ οὔτε γεννᾶται, οὔτε μὴν προβάλλ-

1. τὰ δὲ ΠΜΑΒ: ταδὲ Γ: τὰ δὲν Ν παραγόμενα ΝΜΑΓ:
 παράγόμενα Π: παραγόμενα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος παρα-
 γομένα Β. Τελευτῶντος δ' ἐν ταύτῃ τῇ λέξει τοῦ στίχου ἐν τῷ Β,
 ἔπεται ἐν συνεχείᾳ Γρ. ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἐν τῇ ᾧ παραγῶν δια-
 γεγραμμένον 2. πως ΝΠΜΑΓ: πῶς Β 3. ἡ ΝΠΙΒ: ἡ ΜΓ:
 ἡ Γ: ἡ ΝΠΙΒ: ἡ Μ 4. οὖσας ΝΠΜΑΓ: οὔσας Β τε ΠΜΑΒΓ:
 τὲ Ν 5. γονιμότητας ΝΜΑΒΓ: γονιμότητας Π αἷς ΝΜΑΒΓ:
 αἷς Π 6. ἐκάτερον ΝΜΑΒΓ: ἐκάτερον Π ἴδιον ΝΜΑΒΓ:
 ἴδιον Π τελειοτήτων ΝΜΑΒΓ: ταιλειότητων Π 7. ὑπο-
 στάσει ΝΜΑΒΓ: ὑπόστασει Π ἐνυπόστατα ΠΜΑΒΓ: ἐνυπό-
 στατα Ν 9. ἡ δ' αὖ ΜΑΓ: ἡ δ' ἦν Β: ἡ δ' ἦν ΝΠ διὸ
 ΝΜΑΒΓ: δυὸ Π 11. αὐτοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΜΑΓ: ἐν τῇ ᾧ Β
 12. αὐτῶν ΝΜΑΒΓ: αὐτῶν Π πως ΠΜΑΒΓ: πῶς Ν εἰ-
 κέναι ΝΠΜΑΓ: εἰκέναι Β ἔχειν ΝΠΜΑΓ: ἔχει Β καὶ
 ΝΠΙΒΓ: λείπει Π 13. παραγομένοιν ΠΜΑΒΓ: παραμένοι
 μένοντος ἐν τῷ μεταξύ κενοῦ δύο γραμμάτων Ν 14. οὔτε γεννᾶ-
 ται οὔτε ΝΜΑΒΓ: οὔται γεννᾶται οὔτε Π μὴν ΝΠΜΑΓ: μὴν
 μετὰ διόρθωσιν Β

λει οὔτε προβάλλεται, καθάπερ οἱ θεολογοῦντές φασιν, ἀνάγκη
 τὴν οὐσίαν ἀρχὴν ἑκατέρων εἶναι τοιαύτην ἢ παράγει πατὴρ ἑκά-
 5 τερον, υἷον τε καὶ Πνεῦμα ἅγιον· ἄλλως τε καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας
 ὄντα τὰ τε παραγόμενα τῷ παράγοντι καὶ ἀλλήλοις τὰ παραγό-
 μενα οὐκ ἂν ἄλλως εἶεν ἢ ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας ὡς ἀρχῆς
 καὶ δυνάμεως, ἢ οὔτε παράγει οὔτε παράγεται οὔτ' ἐν τῷ ἐξ οὐ
 οὔτ' ἐν τῷ πρὸς ὃν ὄρω, ἐν τῷ πατρὶ δῆλα δὴ οὔσα καὶ ἐν τῷ υἱῷ
 καὶ τῷ Πνεύματι καὶ ὡς ἀρχὴ καὶ ὡς εἶδος τό γε διδόμενον.
 Ἄλλὰ μὴν, τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστάσεως τῆς αὐτῆς οὔσης, ὅτε
 10 παράγει τὰ πρόσωπα, καὶ τῆς οὐσίας μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αὖ πάλ-
 λιν οὔσης ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, τὰ παραγόμενα τὰ αὐτὰ ἂν ἦν
 πάντῃ πάντως, μᾶλλον δὲ ἐν ἂν ἦν τῷ ὄντι τὸ παραγόμενον
 πρόσωπον, εἰ μὴ τῇ οὐσίᾳ καὶ ἄλλ' ἄττα ξυνῆν, δι' ὧν διάφοροί
 πως γένοιντ' ἂν αἱ δυνάμεις, αἷς υἷος καὶ Πνεῦμα παράγεται· τὰ
 15 δὲ ἄρα νοῦς ἂν εἶεν καὶ βούλησις, ὁ μὲν ἅμα τῇ οὐσίᾳ ἀρχὴ καὶ
 δύναμις ὧν δι' ἐνεργείας τῆς γεννήσεως παρακτικὴ τοῦ υἱοῦ, διὸ
 καὶ Λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ υἷος ὑπὸ τῆς θεολόγου βροντῆς ὠνόμασται·
 νοῦ γὰρ γέννημα λόγος· ἢ δ' αὖ συνάμα τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ, ἢ βού-

1. οὔτε NMABΓ: οὔτε Π θεολογοῦντές MA: θεολογοῦν-
 τες NΠBΓ φασιν MA: φασίν NΠΓ: φησίν B 6. ἢ NΠMAΓ:
 ἢ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἢ B οὔτ' ἐν NMABΓ: οὔτεν Π
 δῆλα δὴ MA (;) δηλαδὴ NΠBΓ υἱῷ καὶ τῷ NMABΓ: λεί-
 πουσι Π 9. ὅτε NΠMAΓ: ὅτε ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οὔτε B
 10. αὖ NΠABΓ: οὔσης (διαγεγραμμένον) αὖ M 11. δυνάμεως
 NMABΓ: δυνάμεως Π 12. ἐν NMABΓ: ἐν Π τῷ ὄντι ABΓ:
 τῶόντι M: τῶόντι NΠ τὸ NΠMAΓ: λείπει B 13. εἰ μὴ
 NΠMAB: εἰμὴ Γ ἀλλ' ἄττα MBΓ: ἀλλάττα A: ἄλλαττα NΠ
 ξυνῆν NΠMAΓ: ξυνεῖν B δι' ΠMABΓ: δι N διάφοροι
 ΠMABΓ: διαφοροὶ Π 14. γένοιντ' NMAΓ: γένοιντ Π: γέ-
 νοιτ' B 16. ὧν NMABΓ: ὡς Π 17. ὠνόμασται NΠMAΓ:
 ὠνόμασθαι B 18. γέννημα NMABΓ: γένημα Π ἢ NΠAΓ:
 ἢ MB δ' NMABΓ: δ Π συνάμα ΠMAΓ: συνάμ N: σὺν ἅμα B
 αὐτῇ
 τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ NΠABΓ: τῆλουσία M

λησις, ἀρχή καὶ δύναμις οὐσα δι' ἐνεργείας τῆς προβολῆς ἢ πνεύσεως παρακτική τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος ὑποστάσεως οὐχ ὡς ἀρχὴ αὐτεξούσιος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαία καὶ φυσικὴ τις δύναμις καὶ ἀρχή. Διὸ πρὸς τῶν θεολογούντων ἀγάπη τὸ θεῖον κέκληται Πνεῦμα· τῆς γὰρ ἀγάπης ἢ δύναμις βούλησις. 5

Ἐυνάδει δὲ τὰ λεγόμενα ταῖς τῶν θεολογούντων φωναῖς, οὐχ ἦττον δὲ τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἀύγουστίνου ἐν τῷ Περὶ τριάδος βιβλίῳ, ἐν οἷς καὶ μνήμην μὲν τὴν γεννητικὴν, βούλησιν δὲ τὴν πνευστικὴν ἐκάλεσε δύναμιν.

Φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ πατὴρ πηγαία θεότης 10 καὶ μόνος αἴτιος καὶ πηγὴ μόνη τῆς ὑπερουσίου θεότητος καὶ μόνος γεννήτωρ ἅμα καὶ προβολεὺς ὅσα τε ἄλλα πρὸς τῶν θεολογούντων ὠνόμασται, οὐ μόνον τῷ παρὰ μηδενὸς ἔχειν τὰς εἰρημένους δυνάμεις καὶ γονιμότητας, ἀλλὰ καὶ τῷ μόνον αὐτὸν ἐν τοῖς θεοῖς εἶναι τὸν μόνον παράγοντα. Αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶν ὁ 15 παράγων ταῖς εἰρημέναις δυνάμεσιν ὡς πηγὴ καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία καὶ ὅτι ἂν εἴποι τις τῶν ὁμοίων. Φανερόν δὲ καὶ ὅτι αἱ εἰρημέναι

2. οὐχ ὡς NMABΓ: οὐχῶς Π 3. ὡς NMABΓ: ὅς Π

ἀναγκαία ΠAB: ἀναγκαία ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀναγκαῖα NM: ἀναγκαῖα Γ φυσικὴ τις NIIIMAG: φυσικὴ τις B

6. ξυνάδει NIIIMAG: συνάδει B τὰ λεγόμενα NMABI': τὰ λεγόμενα Π οὐχ ΠMABΓ: οὐχ' N 7. εἰρημένους NIIIMAG: ἠρημένοις ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος εἰρημένοις B 8. μνή-

μην NIIIMAG: μνή^υ B 10. ὁ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου NIIIMAG: ὁ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου μετὰ διόρθωσιν B: ὁ ἄνωθεν A πηγαία MB: πηγαῖα NIIIMAG 11. μόνος ἔγραψα: μόνον ΞΓ μόνη NIIIMAG: μόνης B 12. γεννήτωρ MBΓ: γεννίτωρ ΠA: γέννη-

τωρ N τε NIIIMAB: τ' Γ ἄλλα NMABΓ: ἄλλα Π τῶν NMABΓ: των Π 13. τῷ NIIIMAG: τὸ B παρὰ μηδενὸς ΠMBΓ: παρὰ μηδενὸς (τὸ πρῶτον μὴδενὸς) N: παραμηδενὸς A: 14. τῷ

NIIIMAG: τῷ^ο B αὐτὸν NIIIMAB: αὐτῷ Γ 16. ταῖς NMABΓ: ταῖς Π 17. ὅτι NIIIMAB: ὅτι Γ τις NMBΓ: τίς Π: τίς A

δύο δυνάμεις ἢ θεία οὐσία πάντως ἐστὶ καὶ τὰ ἀποδιδόμενα τῷ
 θεῷ, νοῦς τε καὶ βούλησις. Νοῦς δὲ ἄρα καὶ βούλησις τελειότη-
 τες. Δυοῖν δὲ ὄντων τοῖν παραγομένοιν προσώποιν, υἱοῦ τε καὶ θείου
 Πνεύματος, ὁ μὲν πρόεισιν ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ πατὴρ, διὸ καὶ πρὸς
 5 αὐτὸν ἀναφέρεται τῇ υἰότητι· υἱὸς γὰρ πατρὸς ὡς περ καὶ πατὴρ
 ὁ πατὴρ υἱοῦ λέγεται· τὸ δ' αὖ πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἐκπο-
 ρεύεται οὐχ ἢ πατὴρ, ἀλλ' ἢ προβολεὺς δῆπου καὶ προβάλλων
 καὶ πνέων καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ὄντα τυγχάνει δυνάμεως, διὸ καὶ
 πρὸς αὐτὸν τὸ θεῖον ἀναφέρεται Πνεῦμα τῇ προβολῇ· προβολέως
 10 γὰρ πρόβλημα λέγεται, καθάπερ καὶ προβολεὺς αὖ προβλήματος
 προβολεὺς. Ὡς περ οὖν τοῦ προβολέως ὁ πατὴρ προεπινοεῖται κατὰ
 μὲν τὸ αἰδίον οὐ· ἅμα γὰρ κατ' ἐκεῖνο πατὴρ τε καὶ προβολεὺς,
 συναϊδίως τοιοῦτος ὢν· κατὰ δὲ τὸ δύνασθαι καὶ προάγειν· πρό-
 τερον γὰρ τὸν υἱὸν παράγει τοῦ Πνεύματος, ἤδη νοούμενος ὑφε-
 15 στηκέναι τῇ πρὸς τὸν υἱὸν ιδιότητι, τῇ πατρότητι· οὕτω καὶ ὁ
 υἱὸς αὖ πάλιν προεπινοεῖται τοῦ Πνεύματος, οὐχ ὅτι οὐχ ἅμα

1. θεία ΠΜΑΒΓ: θεῖα N ἐστὶ ΝΗΜΑΓ: ἐστὶ Β 2. δὲ
 ΝΠΑΒΓ: τε Μ 3. τοῖν ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου ΝΜΑΒΓ: ἄνω-

θεν Π παραγομένοιν ΝΠΜΑΓ: παραγομέν^ονην διορθωθέντος
 καὶ αὐτοῦ τοῦ τὸ πρῶτον ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ κειμένου γραφέντος η εἰς
 ο· ἦτοι ἔγραψε μὲν πρῶτον παραγομένην, εἶτα δὲ διέγραψε διὰ τῆς
 κάτω γραμμῆς τὸ ην καὶ διόρθωσεν εἰς οιν προσθεὶς μὲν τὸ ο ἄνωθεν,
 διορθώσας δὲ τὸ η εἰς ο καὶ προσθεὶς ἐν τέλει τὸ ιν Β προσώποιν
 ΝΗΒΓ: λείπει ΜΑ 4. ἐκ τοῦ ΗΑΒ: αὐτοῦ ΝΜΓ ἢ ΝΜΑΒΓ:
 ἢ Π πατὴρ ΝΗΜΑΓ: ὁ πατὴρ Β 6. ὁ ΝΗΜΑΓ: λείπει Β

7. οὐχ ΝΗΜΒΓ: οὐχ' Α (καὶ 9). προβολεὺς ΠΜΑΒΓ:
 προβολὲς Ν 9 (καὶ 11). προβολέως ΝΗΜΑΓ: βολέως προ-
 τασσομένου προ συνεσφιγμένου Β 10. πρόβλημα ΝΑΒΓ: πρό-
 βλημα Π: πρόβλημα σοι Μ προβλήματος ΠΜΑΒΓ: προ-
 βολήματος Μ 11. προεπινοεῖται ΝΗΜΑΓ: ἄεπινοεῖται ἐν δὲ
 τῇ ᾠξ προ Β 12. αἰδίον ΝΜΑΒΓ: αἰδίον Π οὐ ΝΠΜΑΒ:
 οὐ Γ 13. Ἐν τῇ ᾠξ + Ὅρα κάνταῦθα φλυαρίαν πολλοῦ γέ-
 λωτος ἀξίαν Ν

ἀλλήλοις συναϊδίως ἐστίν· οὕτω γὰρ τὰ τρία πρόσωπα ἅμα πάντη
 ξυναΐδια καὶ οὐδαμῶς ἄλλο ἄλλου γε πρότερον· ἀλλ' ὅτι τὸ γεν-
 νᾶσθαι πρότερον ἐκ τῆς τοῦ χρήματος φύσεως τοῦ προβάλλεσθαι
 καὶ τὸ γεννᾶν τοῦ προβάλλειν οἷς προεπινοεῖται πατὴρ τοῦ προ-
 βάλλοντος. Καὶ αὕτη πάντως ἐστίν ἡ τῶν θείων ὑποστάσεων τά- 5
 ξις, ἐκ τῆς πηγαίας ἀρχῆς καὶ αὕτη ἀνίσχουσα, τοῦ πατρὸς,
 καθ' ἣν ὁ πατὴρ μὲν τοῖν δυοῖν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ θείου πνεύματος
 πρότερος, καὶ ταῦτα κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς ἀϊδιότητος, ἅμα πατρός
 τε ὄντος, υἱοῦ τε καὶ θείου Πνεύματος.

Ἄλλὰ μὴν κάκεῖνο τοῖς εἰρημένοις προσθεῖναι δίκαιον, θεολο- 10
 γικώτατον ὄν, ὅτι ὁ πατὴρ ἐκάτερον τῶν θείων παράγει προσώπων
 ἴσον ἑαυτῷ πάντη πάντως καὶ ὅμοιον ταῖς αὐταῖς τῷ ἀριθμῷ τε-
 λειότησι. Πάντα γὰρ ὅσα πρόεστι τῷ πατρὶ ἄνευ πατρότητος
 καὶ ὅσα περ ἐφαρμόττει τῇ θείᾳ πατρότητι καὶ ἄνευ πατρότητος
 ἅμα καὶ πνεύσεως καὶ ὅσα περ αὐταῖς κοινῶς ἐφαρμόττει κοινὰ 15
 καὶ τοῖς ἐκ πατρὸς εἶναι ὁ θεολογικὸς παραδίδωσι λόγος. Αὐτὰ
 μὲν γὰρ, ἥτοι πατρότης καὶ πατρότης ἅμα καὶ πνεῦσις καὶ ὅσα

1. συναϊδίως ΝΠΑΒΓ: συναιδίως Μ 2 ξυναΐδια ΠΜΑΓ:
 συναΐδια ΝΒ ἀλλ' Ξ: καὶ Γ 4 γεννᾶν ΝΜΑΒΓ: γεννᾶν Α
 προεπινοεῖται ΝΠΜΑΓ: προεπινοεῖται ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος πρόεπινοεῖται Β 7. πατὴρ μὲν ΝΠΑΒΓ: μὲν πατὴρ Μ
 8. αὐτὸ ΝΠΒΓ: αἰ ΜΑ πατρός τε ΠΜΑΒΓ: πατρὸς τὲ Ν
 9 ὄντος ΝΜΑΒΓ: ὄντος Π 10. ἀλλὰ μὴν ΠΜΑΒΓ: ἀλ-
 λαμὴν Ν εἰρημένοις ΝΜΒΓ: προειρημένοις ΠΑ προσ-
 θεῖναι ΝΠΑΒΓ: προσθεῖναι ἐκ τοῦ το πρῶτον γραφέντος προσθη-
 ναι Μ δίκαιον ΝΜΑΒΓ: δίκειον Π θεολογικώτατον ΝΠΜΑΓ:
 θεολογικότατον Β 11. ὅτι ΝΠΜΑΓ: καὶ ὅτι Β ὁ ΝΠΜΑΓ:
 λείπει Β ἐκάτερον ΝΜΑΒΓ: ἐκάτερον Π θείων ΝΜΑΒΓ:
 θεῖων Π 12. ἴσον ΝΠΜΑ: ἴσον Β πάντη ΝΜΑΒΓ: πάντη Π
 πάντως ΠΜΑΒΓ: πάντ Π 14. ἐφαρμόττει ΝΜΑΒΓ: ἐφαρ-
 μόζει Π καὶ ἄνευ (ἄνευ Π)-πνεύσεως ΝΠΜΑΓ: λείπουσι Β
 15. περ ΝΠΑΜΓ: πὲρ Β 17. καὶ πατρότης ΝΠΜΑΓ: καὶ
 υἰότης ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ῥα καὶ πατρότης Β

παρέπεται τῇ πατρότητι καὶ αὖ πάλιν πατρότητί τε καὶ πνεύσει, σχέσεις εἰσὶ μόνον, οὐ τελειότητες, ὡςπερ καὶ ἡ υἰότης καὶ ἡ ἐν τῷ Πνεύματι πνεῦσις· διὸ καὶ ιδιότητες ταῦτα, ἐνὶ μόνῳ τῶν προσώπων ἐκάστου προσόντος ἤκιστα κινουμένου καὶ μεταπίπτον-
 5 τος Ἰὰ δὲ παρὰ ταῦτα πάντα τὰ αὐτὰ τῷ ἀριθμῷ κοινὰ τοῖς τρισίν, ἵν' εἴη τοῖς αὐτοῖς ἴσος καὶ ὅμοιος θεὸς ὁ υἱὸς θεῶ τῷ πατρὶ καὶ θεὸς τὸ Πνεῦμα θεῶ πατρὶ τε καὶ τῷ υἱῷ· καὶ διὰ ταῦτα θεὸς εἷς τὰ τρία τῇ αὐτῇ καὶ μιᾷ οὐσίᾳ καὶ ταῖς αὐταῖς τελειότησι, τοῦ τρόπου μόνου πως ἐναλλάττοντος, οἷς ἐν πατρὶ
 10 μὲν πηγαίως ταῦτα καὶ ἀνάρχως καὶ ἀναιτίως καὶ μὴ παρ' ἄλλου του διδόμενα, ἐν δὲ τῷ υἱῷ καὶ πνεύματι παρ' ἄλλου τε διδόμενα τοῦ πατρὸς οὐκ ἀνάρχως, οὐ πηγαίως, οὐδ' ἀναιτίως. Μόνη γὰρ πηγὴ τῆς ὑπερουσίου θεότητος ὁ πατὴρ καὶ μόνος αὐτὸς αἰτία καὶ αἴτιος, ὅτι καὶ μόνος ἀναίτιός τε καὶ ἀναρχός·
 15 οὐδὲ γὰρ ἔκ τινος καὶ αὐτὸς, ἵν' εἴη καὶ αὐτὸς πως αἰτιατὸν καὶ

1. παρέπεται M: περ ἔπεται NΠABΓ: τῇ πατρότητι-
 πάλιν ΠMABΓ: τῇ N πατρότητί NMABΓ: πατρότητι Π
 πνεύσει NΠMABΓ: πνεῦσις ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πνεύ-
 σεως B 2. οὐ NΠMABΓ: οὔτε B ἢ NΠABΓ: λείπει M
 ἢ NΠABΓ: λείπει M 3. πνεῦσις NΠABΓ: πνεῦσις ἐκ τοῦ τὸ πρῶ-
 τον γραφέντος πνεύσεως M 4. προσώπων ἐκάστου NMAΓ:
 προσόντων ἐκάστου ἐν δὲ τῇ ῥα Γρ. προσώπων B: ἐκάστου
 προσώπων Π προσόντος NMBΓ: πεσόντος ΠA κινου-
 μένου NMABΓ: νουμένου Π 5. παρὰ ταῦτα NΠABΓ: μετα-
 ταῦτα M 6. ἴσος NΠMABΓ: ἴσος B 7. τῷ NΠMABΓ: λείπει B
 8. διὰ ταῦτα NΠBΓ: διαταῦτα MA μιᾷ Γ: μιᾷ NΠMA: μία B
 9. πως ΠMABΓ: πῶς NB 10. ἄλλου M: ἄλλού NΠABΓ
 διδόμενα NΠMABΓ: δεόμενα· ἐν δὲ τῷ υἱῷ καὶ πνεύματι δια-
 γεγραμμένα, ἐν δὲ τῇ ῥα Γρ. διδόμενα B 10-11. ἐν δὲ-ἄλλού-
 διδόμενα ΠABΓ: λείπουσι NM 11. οὐκ NMABΓ: λείπει Π
 12. ἀναιτίως ΠMABΓ: ἀναιτίως N 15. ἵν' NΠABΓ: ἵνα
 ἀρχόμενον τὸ πρῶτον ἀπὸ γράμματος ο εἶτα διορθθέντος M

τὰ αὐτῷ προσόντα παρ' ἄλλου του καὶ μὴ ἀνάρχως μηδὲ πη-
γαίως. Αὐτὸς γὰρ μόνος υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἀρχὴ ἀναρχος καὶ
ἀναίτιος, ὡς ἐλέγομεν.

Παράγων τοίνυν ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν, δίδωσιν αὐτῷ τὴν θεϊαν
οὐσίαν καὶ ὅσαι περ αὐτῆς τελειότητες, ὥστε καὶ τὴν γεννητικὴν 5
καὶ προβλητικὴν ἅμα δύναμιν. Τῆς γὰρ αὐτῆς οὐσίας τὰ πρόσωπα
καὶ τὰς αὐτὰς ἔχει δῆπουθεν τελειότητας, ὡς ἐδέδεικτο. Καὶ νοῦς
δὲ καὶ βούλησις τελειότητες. Ἄλλως τε τίς οὐκ οἶδε νοῦν τε καὶ
βούλησιν τὰ αὐτὰ πάντα πάντως ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ τῷ Πνεύ-
ματι; Ἄλλὰ μὴν ὅθ' ὁ υἱὸς παρήγετο ἐκ πατρὸς ὡς πατὴρ, οὐ 10
νοεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ὡς προβολέως παρά-
γεσθαι· προεπινοεῖται γὰρ ὁ πατὴρ ἢ πατὴρ τοῦ προβολέως ἢ
προβολεὺς, ὡς ἐλέγετο, ἄλλως τε καὶ τῆς πατρότητος ὑφειστώ-
σης, μιᾶς ιδιότητος οὔσης, τὴν πατρικὴν ὑπόστασιν, καθάπερ καὶ
τὸν υἱὸν ἢ υἱότητος, καὶ τὸ Πνεῦμα, ἢ προβολή, οὐκ ἂν ἅμα εἶη 15
πατρότης καὶ ἢ ἐν τῷ πατρὶ προβολή. Προεπινοηθήσεται γὰρ

1. αὐτῷ Γ: αὐτῷ ΝΠΜΑ: αὐτὰ Β παρ' ΝΜΑΒΓ: παρ Π
ἄλλου Ν: ἄλλοῦ ΠΜΑΒΓ ἀνάρχως ΝΜΑΒΓ: ἀνάρχως Π
μηδὲ ΠΓ: μὴδὲ ΝΜΑΒ 3. ἐλέγομεν ΝΜΑΒΓ: λέγομεν Β
4. παράγων ΝΠΜΑΓ: παράγων μετὰ ἕτερον παράγων διαγε-
γραμμένον Β 5. περ ΝΠΑΓ: παρ' Μ ὥστε καὶ τὴν γεν-
νητικὴν συνεχῶς ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΜΑΓ: ὥστε Λ ἐν δὲ τῇ ῥα καὶ
τὴν γεννητικὴν Β 6. προβλητικὴν ΝΠΜΑΓ: τὴν προβλητι-
κὴν Β οὐσίας ΝΜΑΒΓ: οὐσίας Π 7. αὐτὰς ΝΠΜΑΓ: ἀρ-
χὰς διαγεγραμμένον ἐν τῷ κειμένῳ ἐν δὲ τῇ ῥα αὐτὰς Β ἔχει
ἐν τῷ κειμένῳ ΝΠΑΓ: πρόσθετον ἐν τῇ ῥα Β· λείπει Μ ἐδέ-
δεικτο ΠΜΑΒΓ: ἐδέδεκτο Ν 8. τελειότητος ΝΜΑΒΓ: ται-
λειότητες Π τίς ΝΠ: τίς ΜΑΒΓ 9. πάντα ΝΜΑΒΓ: παντὴ Β
10. ἀλλὰ μὴν ΠΜΑΓ: ἀλλαμὴν Ν: ἀλλ' ὁ μὴν Β ὅθ' ΠΜΑΒΓ:
ὅθ Ν ὁ ΝΠΜΑΓ: λείπει Α ἐκ πατρὸς ΝΜΑΒΓ: ἐκ τοῦ πα-
τρὸς Π 11. πνεῦμα τὸ ἅγιον ΝΠΜΑΒ: τὸ ἅγιον πνεῦμα Γ
τοῦ ΝΜΑΒΓ: λείπει Β 13. προβολεὺς ΠΜΑΒΓ: προβο-
λὲς Ν ὑφειστώσης ΠΓ: ὑφιστώσης ΝΜΑΒ

πατρότης τῆς ἐν πατρὶ, ταυτόν δὲ εἰπεῖν τῆς ἐνεργητικῆς προβο-
 λῆς. Οὐκοῦν καὶ ὁ υἱὸς, ὅθ' ὁ πατὴρ ὡς προβολεὺς παράγει τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν αὐτὴν ἔχων παρὰ τοῦ πατρὸς διὰ γεννήσεως
 5 δύναιμι, τὴν προβλητικὴν δῆλα δὴ, ξυνεπινοηθήσεται τῷ πατρὶ
 πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος πρόοδον, μίαν οὔσαν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ,
 μιᾶ δῆλα δὴ δυνάμει τε καὶ ἀρχῇ, τῇ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, ἐν μὲν ἐκεί-
 νῳ πηγαίως οὔση καὶ ἀνάρχως καὶ μὴ παρ' ἄλλου, ἐν δὲ τῷ υἱῷ
 διδομένη διὰ γεννήσεως ἐκ πατρὸς, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἀνάρχου καὶ πη-
 γῆς καὶ αἰτίας, ἐξ ἧς ἐκάτερα πρόβεισιν, υἱὸς τε καὶ Πνεῦμα ἅγιον.
 10 Ὡστε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰκότως ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι λέγε-
 ται δι' υἱοῦ κατὰ τὴν ξυνεπτυγμένην θεολογίαν. Οὐδὲ γὰρ ἐκ μό-
 νου πατρὸς, ἵνα μὴ νομίζοιτο ὁ υἱὸς αὐτῷ ἀνόμοιος, μὴ τὰς αὐτὰς
 ἔχων τελειότητας τῷ πατρὶ καὶ διὰ τοῦτο μὴδ' ὁμοούσιος, ὅπερ
 οὐδαμῶς ἀπέοικε τῇ τοῦ Ἀρείου αἰρέσει, τὸν υἱὸν ἀλλοτριούση
 15 τῆς θείας φύσεως τοῦ πατρὸς· ὧν γὰρ αἱ δυνάμεις διάφοροι καὶ
 αὐτὰ ἂν εἶεν ταῖς οὐσίαις διάφορα· οὐδ' αὖ ἐξ υἱοῦ, ἵνα μὴ πάλιν
 ὁ υἱὸς ἀρχὴ νομίζοιτο ἀναρχος καντεῦθεν πάλιν ἀλλότριος τῆς
 πατρικῆς οὐσίας καὶ φύσεως, πρὸς δὲ καὶ ἵνα μὴ υἱωνὸς νομί-
 ζοιτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ πατρὸς καὶ υἱὸς αὖ πάλιν τοῦ

1. ταυτόν Β: ταυτὸν ΝΠΜΑΓ: δὲ ΝΜΑΒΓ: δ' Π 2. προ-
 βολεὺς ΠΜΑΒΓ: προβολὲς Ν 3 διὰ γεννήσεως ΝΑΒΓ: διὰ
 γενήσεως Π: διαγεννήσεως Μ 4 (καὶ 6). δῆλα δὴ Β: δηλαδὴ
 ΝΠΜΑΓ: ξυνεπινοηθήσεται ΠΜΑΒΓ: ὑνεπινοηθήσεται Ν

6. μιᾶ Γ: μιᾶ ΝΜΑΒΓ: μιᾶ Ν τε ΠΑΒΓ: τὲ ΝΜ ἀρχῇ Ξ:
 ἀρχῇ Γ 7. οὔση Ξ: οὔσης Γ 8. διδομένη ἔγραψα: διδο-
 μένη ΞΓ ἐξ ἀρχῆς ΝΠΒΓ: ἐξαρχῆς ΜΠ 11. ξυνεπτυγμέ-
 νην ΠΜΑΒΓ: ὑνεπτυγμένην Ν 13. διὰ τοῦτο ΝΠΒΓ: δια-

δια
 τοῦτο Α: τοῦτο Μ μὴδ' ΝΠΒΓ: μὴδ' ΜΑ ὅπερ ΠΜΑΒΓ:
 ὅπερ Ν 14. τοῦ ΝΜΑΒΓ: λείπει Π ἀρείου ΝΜΑΒΓ: ἀρείου Π

ἀλλοτριούση ΝΜΑΒΓ: ἀλλοτριούσης Π 15. φύσεως
 ΝΠΑΒΓ: φύσεως μετὰ διαγεγραμμένον οὐσίας Μ 16. ἂν ΝΜΑΒΓ:
 ἂν Π οὐδ' ΝΜΑΒΓ: οὐδ' Π 17. πάλιν ΠΜΑΒΓ: πάλλιν Ν

υιοῦ τοῦ θεοῦ· ἦν γὰρ ἄν καὶ ὁ υἱὸς αὖ πάλιν πατήρ· πρὸς δὲ καὶ ἵνα μὴ νομίζοιτό τι τῷ υἱῷ προσεῖναι ὡς παρακτική δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὴ τὸ αὐτὸ ὄν τῷ ἀριθμῷ κἀν τῷ θεῷ καὶ πατρί. Ἐπεισάγεται γὰρ καὶ τούτῳ πάλιν αὖθις τὸ τῆς οὐσίας ἀνόμοιον, ἃ δὴ πάντα ἀνόσια καὶ ἀθέμιτα καὶ πόρρω τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας καὶ πίστεως. 5

Διὰ τοῦτο οἱ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι καὶ ἡ καθολικὴ ἐβδόμη σύνοδος ἐκ τοῦ πατρὸς ἀπεφῆναντο δι' υἱοῦ τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι Πνεῦμα, οὐχ ὡς αἰτίου τοῦ υἱοῦ ὄντος, οὐδ' ὡς ἀρχῆς ἀπλῶς καὶ προβολέως τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, ἀλλ' ὡς ξυναιτίου 10 καὶ ἀρχῆς ἐξ ἀρχῆς, οὐδ' ὡς μὴ οἴου τε ὄντος τοῦ πατρὸς μόνου μόνως τὸ Πνεῦμα παράγειν τὸ ἅγιον. Ἡ γὰρ ἄν οὐδὲ τὸν υἱὸν ἄνευ τινὸς ἐτέρου προσώπου γεννηῆσαι μόνος πατήρ ἠδύνατο οἷς τῆς αὐτῆς ἐστὶ τελειότητος τῶν παραγομένων ἐκάτερον καὶ δυνάμεως. Πατήρ μὲν γὰρ αὐτὸς αὐτάρκως τὸν υἱὸν γεννᾷ καὶ τὸ 15 Πνεῦμα προβάλλει τὸ ἅγιον, αὐτοῦ τε ὄντος ἔσται καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, αὐτοῦ τε αὖ ἀπόντος τῆ ἐπινοίᾳ οὐδ' υἱὸς ὅλως ἔσται οὐδὲ Πνεῦμά πως ἐξ υἱοῦ οὐδ' ὅλως ἐν οὐδὲν τῶν προσώπων,

1. ἄν NMABΓ: ἄν Π δὲ ΠMABΓ: δὲν N 3. τὸ αὐτὸ ΞΓ: τῷ αὐτῷ Migne ὄν NMABΓ: ὄν Π κἀν NΠAB: κἀν M: κᾶν Γ 4. τούτῳ Γ: τούτῳ ΠMAB: τοῦτο N 7. διὰ τοῦτο NΠBΓ: διατοῦτο MA ἐβδόμη BΓ: ζῆ ΠMA: ζ' N 8. ἀπεφῆναντο (ἀπεφῆναντο Γ) δι' υἱοῦ τὸ ἅγιον NMABΓ: δι' υἱοῦ τὸ ἅγιον ἀπεφῆναντο Π 9. οὐχ ΠMBΓ: οὐχ' NA 10. ξυναιτίου ΠMABΓ: ὑναιτίου N 11. ἐξ NMBΓ: καὶ ἐξ ΠA ἀρχῆς ΠMBΓ: ἀρχῆς NA οἴου MABΓ: οἴου NΠ 13. προσώπου NMABΓ: προσώπου Π 14. ἐστὶ MABΓ: ἐστὶ NΠ τελειότητος NΠABΓ: τελειότητος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τελειότητος M παραγομένων ΠMABΓ: παραρρομένων N ἐκάτερον NMABΓ: ἐκάτερον Π 16 (καὶ 17). τε NΠABΓ: τὲ M τε ΠABΓ: τὲ NM 17. υἱὸς NMABΓ: ὁ υἱὸς Π 18. πνεῦμά AB: πνεῦμα NM: τὸ πνεῦμά ΠΓ οὐδ' ὅλως NMBΓ: οὐδόλως ΠA οὐδὲν NMABΓ: οὐδὲν Π

μὴ ὅτι γε πρόοδος καὶ ἡ πρὸς ὑπαρξιν τῶν προσώπων ἐνέργεια. Ἰὸς δ' ὡς προβάλλων παράγων πως καὶ αὐτὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς προῖον, αὐτὸ γε προβάλλει καὶ τοῦ πατρὸς προβάλλων ἐξήρτηται, μὴ ὅτι καθ' ὃ γεννᾶται, ἀλλὰ καὶ ἡ προβάλλων ἐστίν, οἷς διὰ γεννήσεως τῆς αὐτῆς μεταλαβὼν δυνάμεως τοῦ πατρὸς ὡς προβάλλοντος προβάλλει καὶ αὐτὸς συνάμα τῷ πατρὶ τὸ ἐκ πατρὸς προβαλλόμενον. Ὡστε καὶ εἰ κατ' ἐπίνοιαν ὁ προβολεὺς μὲν τοῦ πατρὸς προηγεῖτο, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρότερόν πως ἐκ τοῦ προβολέως παρήγετο τοῦ υἱοῦ, ὁ υἱὸς ἂν ἦν ἐκ τοῦ προβολέως διὰ τοῦ Πνεύματος, τὸ δὲ γε Πνεῦμα τῇ αὐτῇ δήπου δυνάμει τῇ ἐν πατρὶ, τῇ γεννητικῇ δῆλα δὴ τοῦ υἱοῦ, παρήγεν ἂν καὶ αὐτὸ τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ προβολέως ὡς γε πατρὸς, οὐχ ὅτι ὁ προβολεὺς ἦ πατὴρ οὐκ ἦν ἂν αὐτάρκης τὸν αὐτοῦ γεννήσαι υἱόν, ὅπου νῦν αὐτάρκως μόνος γεννᾷ, καθάπερ καὶ τότε μόνος αὐτάρκως ἂν τὸ Πνεῦμα παρήγε τὸ ἅγιον, ἀλλ' ὅτι τὴν αὐτὴν ἂν εἶχε γεννητικὴν δυνάμιν τῷ πατρὶ, διὰ πνεύσεως αὐτῷ δοθεῖσαν ὡς τελειότητα καὶ δυνάμιν ἐκ πατρὸς, μήπω τοῦ υἱοῦ τῇ ἐπινοίᾳ παραγομένου.

Τὴν δὲ ξυνεπτυγμένην ταύτην θεολογίαν ἡ ῥωμαϊκὴ ἀναπτύ-

1 μὴ ὅτι ΠΜΑΒΓ: μῆότι Ν 3. αὐτὸ ΝΠΙΑΒΓ: αὐτὸ μετὰ πρ διαγεγραμμένον Μ 4. μὴ ὅτι ΒΓ: μῆότι Α: μῆότι Π: μῆότι ΝΜ καθ' ὃ ἔγραψα: καθὸ ΕΓ 5. ἐστίν ΝΠΜΒΓ: ἔστιν Α

διὰ γεννήσεως ΒΓ: διαγεννήσεως ΝΠΜΑ 6. συνάμα ΜΑΒΓ: σὺν ἅμα ΝΠ: σύναμα Migne 7. ἐπίνοιαν ΝΜΑΒΓ: ἐπίνοιαν Β 8. προηγεῖτο ΝΠΙΑΓ: προύγετο ΜΒ πρότερόν ΝΜΑΒΓ: προτερόν Π 10. τὸ δὲ γε ΠΑΓ: τό τε ΝΜΒ δήπου ΝΠΙΑΓ: που ΜΒ 11. δῆλα δὲ ἔγραψα: δηλαδὴ ΕΓ

παρήγεν ΠΜΑΒΓ: παρήγεν Ν 12. ἂν καὶ αὐτὸ ΝΜΑΒΓ: ἂν αὐτὸν Π 13. ἂν ΝΠΜΒΓ: λείπει Α αὐτοῦ ΜΒΓ: αὐτοῦ ΝΠΑ 14. μόνος ΝΜΑΒΓ: μόνον Π καθάπερ ΝΠΙΑΓ: καὶ καθάπερ ΜΒ 15. ἂν ΝΜΑΒΓ: ἂν Β 17. μήπω ΝΠΙΑΒΓ: μήπω μετὰ μὴ πρὸς διαγεγραμμένον Μ 19. ξυνεπτυγμένην ΠΑΒ: ξυνεπτυγμένην Μ: συνεπτυγμένην Ν: ξυνεπλύγμένην Γ

ξασα ἐκκλησία καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα ἐθεολόγησεν ἐκπο-
 ρεύεσθαι, ταῦτὸ βουλομένη νοεῖν διὰ τούτου τῷ δι' υἱοῦ ἐκ πα-
 τρός, ἴν' αἰτίαν μὲν διὰ τούτου καὶ ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς πηγαίαν τῆς
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποστάσεως τὸν πατέρα κηρύξῃ καὶ κατὰ
 τὴν τοῦ θεοῦ Λόγου φωνήν, ξυναίτιον δὲ τὸν υἱὸν καὶ πηγὴν ἐκ 5
 πηγῆς καὶ ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως τῷ πατρὶ τοῦ
 πατρὸς αὐτὸν ἔχειν τὴν προβλητικὴν δύναμιν, ὡς ἐλέγομεν ἢ πα-
 τὴρ παράγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Διὸ καὶ ἀρχοειδῶς μὲν καὶ
 προηγουμένως, φαίην δ' ἂν καὶ προκαταρκτικῶς καὶ ἀρχικῶς καὶ
 κυρίως ἐκ τοῦ πατρὸς προῖέναι φησὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐξ υἱοῦ 10
 δὲ οὐχ οὕτω, κἄν καὶ ἐξ αὐτοῦ τῇ αὐτῇ παράγῃται δυνάμει καὶ
 προβολῇ. Οὐδὲ γὰρ αἴτιος ἀναίτιος ὁ υἱός, οὐδὲ ἀρχὴ ἀναρχος
 τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως.

Ταῦτά τοι καὶ ἐξ υἱοῦ λέγειν ἐθέσπισε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἐκεῖνο δὴπου διὰ τούτου δηλοῦσα, τὸ δι' υἱοῦ ἐκ πατρός. Ὡς γὰρ 15
 δι' υἱοῦ τὸν πατέρα προῦποτίθησι, καὶ τοῦτον τῆς αὐτῆς ἐνε-
 ρείας προκαταρκτικὸν αἴτιον καὶ πηγαῖον καὶ ἀναρχον προεπινοεῖ,

2. ταῦτὸ Β: ταυτὸ ΝΠΜΑΓ: διὰ τούτου ΝΠΑΒΓ: δια-
 τούτου ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος διατοῦτο Μ υἱοῦ ΝΠΑΒΓ:
 ἀντὶ τοῦ υἱοῦ ἤρχισε πρῶτον γράφων αἰ Μ 3. αἰτίαν ΠΜΑΒΓ:
 αἰτιαν Ν διὰ τούτου ΝΜΑΒΓ: διὰ τοῦτου Π ἐξ ἀρχῆς Γ:
 λείπει Ε πηγαίαν ΜΒΓ: πηγαῖαν ΝΠΑ 4. τοῦ ΝΠΓ: λείπει
 ΜΑΒ 5. τὴν ΝΜΑΒΓ: ταύτην τὴν Π ξυναίτιον ΠΜΑΒΓ:
 υἱαίτιον Ν 6. ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς ΝΜΑΒ Migne: ἀρχὴν ἐ[·]χῆς Π
 8. τὸ πν. ΝΜΑΒΓ: τὸ πν. Π 10 ἐξ ΝΜΑΒΓ: ἐξ Π
 11. κἄν Ε: κἄν Γ αὐτοῦ ΠΜΑΒΓ: αὐτοῦ Ν παράγν-
 ται ΝΠΓ: παράγεται ΜΑΒ 12. ἀναίτιος ΝΜΑΒΓ: ἀναίτιος Π
 οὐδ' Ε: οὐδὲ Γ 14. ταῦτά ΝΜΒΓ: ταῦτα ΠΑ 15. διὰ
 τούτου ΝΠΓ: διὰ τοῦτο ΑΒ: διατοῦτο πρόσθετον ἐν τῇ ᾧα διὰ παρα-
 πεμπτικοῦ σημείου Λ ἐν τῷ κειμένῳ Μ 16. προῦποτίθησι ΠΒΜ:
 προῦτίθησι ΝΑ: προτίθησι Γ

οὕτω καὶ τὸ ἐξ υἱοῦ τὸν μὲν υἱὸν ξυναίτιον καὶ ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς,
 τὸν δὲ πατέρα ἀπλῶς αἴτιον καὶ ἀρχὴν ἀναρχον ἀποφαίνει τοῦ
 Πνεύματος. Ὅθεν καὶ εἴ που τὸν υἱὸν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν φησίν, ἢ
 5 ξυγχωρεῖ λέγειν, τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, καθάπερ ἐν
 τῷ Ὄρω τῆς ἱερᾶς καθολικῆς ὁγδόης συνόδου τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ
 γέγραπται, οὐχ ἀπλῶς ἀρχὴν οὐδ' αἰτίαν αὐτὸν βούλεται εἶναι,
 ἀλλ' ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ αἰτίαν ἢ αἴτιον ὡς ξυναίτιον· ὥσπερ αὖ
 πάλιν κάκεινο ἐν τῷ αὐτῷ περιεχόμενον Ὄρω τὸ Οὕτω καὶ τοῦ
 υἱοῦ τὸ Πνεῦμα προβάλλεσθαι καθάπερ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς
 10 οὐ κατὰ τὸν τρόπον νοεῖ τῆς προόδου, ὥστε ὡσαύτως, ἤτοι πη-
 γαίως καὶ ἀνάρχως καὶ ἀναιτίως καὶ οἷον ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ υἱοῦ τὸ
 Πνεῦμα προάγεσθαι, καθάπερ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς. Ἀντιφάσει γὰρ
 ἂν περιέπιπτεν, εἰ οὕτως ἐνόει ταυτὶ καὶ ἐξ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα κη-
 ρύττουσα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ταῦτόν τῆς δυνάμεως, μιᾶς οὐσης τῷ
 15 ἀριθμῷ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ διὰ γεννήσεως, ὡς ἐλέγομεν, ἐκ πατρὸς
 τῷ υἱῷ διδομένης, καθάπερ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς. Διὸ καὶ τὸν
 υἱὸν ἐκ πατρὸς παράγειν κηρύσσει τὸ Πνεῦμα καὶ προβάλλοντα
 αὐτὸν εἶναι ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ἐστὶ δυνάμεως.

Εἰ δὲ τούτων ὑφ' ἡμῶν εἰρημένων τις ἀποροῖ, πρῶτον μὲν
 20 πῶς οὖν ὁ υἱὸς οὐ γεννᾷ καθάπερ δὴ καὶ προβάλλει, τῆς αὐτῆς

- 1 καὶ τὸ ἐξ ΠΜΒΓ: καὶ^{το} ἐξ Α: καὶ ἐξ Ν ξυναίτιον ΠΜΑΒΓ:
 υναίτιον Ν 3. καὶ αἰτίαν ΠΜΑΒΓ: αἰ^κ αἰτίαν Β 4. ξυγχω-
 ρεῖ ΠΜΑΒΓ: υγχωρεῖ Ν 7 ξυναίτιον ΠΜΑΒΓ: υναίτιον
 προστεθέντος εἶτα ἐν ἀρχῇ σ Ν 8. κάκεινο Ξ: κάκεινο Γ
 κάκ ΜΑΒ: κάκ Π: κάκ Γ: λείπει ἀφεθέντος χώρου κενοῦ Ν 10. οὐ
 ΝΜΑΒΓ: οὐ Π ἤτοι ΝΠΑΒΓ: ἢ καὶ τινὰ συγκεχυμένα γράμματα
 ἐν τῷ κειμένῳ, εἶτα δὲ τοι ἐν τῇ ᾠξ πρόσθετον νεωτέρα χειρὶ Μ
 13 ἂν ΝΠΜΑΒ: λείπει Γ 14. ταῦτόν Β: ταυτὸν ΝΠΜΑΓ
 15. ὡς ΝΜΑΒΓ: ὡς Π 18. ἐστὶ ΠΜΒΓ: ἐστι ΝΑ 19. τις
 ΑΒ: τίς Π: τίς ΝΜΓ: ἀποροῖ ΝΠΑΓ: ἀπορῆ ΜΒ Ἐν τῇ ᾠξ
 ἀπορία Α 20. αὐτῆς ΝΜΑΒΓ: αὐτεῖς Π

μεταλαγχάνων γεννητικῆς δυνάμεως τῷ πατρὶ, ἢ πῶς τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον οὔτε προβάλλει, οὔτε γεννᾷ, τῶν δυνάμεων ἐκατέρων
οὐσῶν ἐν αὐτῷ καθάπερ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, δεύτερον δὲ πῶς οὖν οὐ
δύο ἀρχαί, δυοῖν ὄντων τῶν προβαλλόντων, ἢ πῶς οὐ ξυναλοιφή,
εἰ δύο μία ἀρχή, ἴστω πρῶτον μὲν πρὸς τὸ πρότερον, ὅτι τοῦ πα- 5
τρὸς τὸν υἱὸν γεννῶντος τῇ γεννητικῇ δυνάμει, καθάπερ ἐλέγομεν,
ἢ γέννησις ξυνῆπται τῇ ἑαυτῆς καὶ αὐτῇ δυνάμει ἢ ὁ υἱὸς γεν-
νᾶται ἐκ τοῦ πατρὸς. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ
πνεῦμα προβάλλοντος ἢ προβολὴ ξυνῆπται τῇ ἑαυτῆς καὶ αὐτῇ
δυνάμει, ἢ ἐκ πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται. Οὔτε 10
τοίνυν ὁ υἱὸς γεννᾷ διὰ ταῦτα, οὔτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα γεννᾷ τι ἢ
ἐκπορεύει· μεταδίδωσι γὰρ ὁ πατὴρ τῶν εἰρημένων δυνάμεων,
τῆς μὲν γεννητικῆς τῷ υἱῷ, τῆς δὲ γεννητικῆς καὶ προβλητικῆς
τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, ξυνημμένων ἤδη ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐνεργείαις
ὡς τελειοτήτων μόνον, οὐχ ὡς δυνάμεων. Πρόσεστι δὲ καὶ τὸ τὴν 15
δύναμιν ἐκατέραν ἀπειρον εἶναι καὶ συμμετρομένην τοῖς ἐκ πα-
τρὸς, καὶ αὐτοῖς ἀπείροις οὔσι μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἀπειρίᾳ καὶ ἀεὶ
παραγομένοις κατὰ τὴν τῶν θεολόγων φωνήν. Διὸ καὶ ὁ πατὴρ
μιᾷ δυνάμει γεννητικῇ οὐ πλείους μιᾶς υἱκῆς ὑποστάσεως γεννᾷ,

3. δεύτερον ΠΑΒΓ: ὅ^ν NM 4 ξυναλοιφή ΠΜΑΒΓ: ὑνα-
λοιφή προστεθέντος εἶτα ἐν τῇ ἀρχῇ ἄλλη χειρὶ σ N 5. ἴστω ΝΠΑΒΓ:
ἐν τῇ ᾧ ἐπανχλαμβάνεται νεωτέρᾳ χειρὶ στω M Ἐν τῇ ᾧ λύσις
πρὸς τὸ α^ο A 7. ξυνῆπται ΠΜΑΒΓ: ὑνῆπται N καὶ αὐτὴ
ΜΒ: λείπει ΝΠΑΓ 7-10. ἢ ὁ (ὁ λείπει Π)-ξυνῆπται (ὑνῆπταιN)-
αὐτὴ (αὐτῇ N) δυνάμει ΝΠΓ: λείπουσι ΜΑΒ 10. οὔτε ΝΜΑΒΓ:
οὔτε Π 11. διὰ ταῦτα ΝΠΑΓ: διαταῦτα ΜΑ τι ἔγραφα:
τὶ ΠΑΓ: τὶ N: λείπει ΜΒ 13. τῆς ΝΜΒΑΓ: τῆς Π
14. ξυνημμένων ΠΜΑΒΓ: ὑνημμένων προστεθέντος εἶτα ἐν τῇ
ἀρχῇ σ N 15. μόνον ΝΠΑΒΓ: μόνον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
μόνων M οὐχ ΠΜΑΒΓ: οὐχ' N δὲ ΠΜΑΒΓ: δεν N τὸ Ε:
ὁ Γ 16. συμμετρομένην ΠΜΑΒΓ: ὑμμετρομένην προστε-
θέντος εἶ:α ἐν τῇ ἀρχῇ σ N 18. κατὰ ΠΜΑΒΓ: μετὰ N

οὐθ' ἐνός αὖ μιᾶ δυνάμει προβλητικῇ πλείω παράγει τὰ πνεύματα. Ταῦτά τοι καὶ οὐ πλείω τριῶν ἐν τοῖς θείοις ἐντεῦθεν αἱ ὑποστάσεις, καθάπερ τοῖς θεολογικωτέροις ἐξήτασται.

Οὐχ οὕτω δὲ ξυμβαίνει περὶ τὴν ἐν τῷ υἱῷ προβλητικὴν
 5 δυνάμιν τὴν ἐκ πατρὸς αὐτῷ δεδομένην διὰ γεννήσεως. Αὕτῃ γὰρ, ὅθ' ὁ υἱὸς παρῆκται, μήπω νοουμένου τοῦ Πνεύματος ἐκπορεύεσθαι, καθάπερ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἐκ πατρὸς δέδοται τῷ υἱῷ, μήπω τοῦ πατρὸς ὡς προβολέως αὐτῇ τὸ Πνεῦμα προάγοντος. Διὸ καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει καὶ ὁ υἱὸς ἢ προβάλλων ἐκ τοῦ πατρὸς
 10 συνάμα πατρὶ μιᾶ προόδῳ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύει τὸ ἅγιον, ὅθ' ὁ πατὴρ ἢ προβολεὺς αὐτὸ ἐκπορεύει.

Ἐπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸ δεύτερον ἴστω, ὅτι τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα διττῶς οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεολογοῦσι λαμβάνεται, ἓνα μὲν τρόπον ὡς δυνάμις, ἄλλον δ' αὖ ὡς πρόσωπον ἢ
 15 ὑπόστασις. Καλεῖται δὲ ἢ μὲν ἀρχὴ ἢ ὡς δυνάμις, ἢ δυνάμει καὶ ἀρχῇ παράγει τὸ γε προάγον, αὐτῆς μὲν οὐ προαγούσης· ἢ γὰρ ἂν καὶ αὕτῃ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει παρῆγε τῇ ἐν αὐτῇ, καὶ αὕτῃ πάλιν αὖ ἐτέρα δυνάμει, κἀντεῦθεν ἐν τοῖς καθ' αὐτὸ ἢ ἐπ' ἄπειρον

1. οὐθ' Ε: οὐδ' Γ 2. ταῦτά τοι καὶ ΝΠΒΓ: ταυτατοικαὶ Μ: ταῦτα τοι
 ἄ καὶ Α 3. ἐξήτασται ΝΠΜΒΓ: ἐξίσταται Α 5. δεδομένην ΝΒ: διδομένην ΠΜΑΓ 6. ὅθ' ΝΜΑΒΓ: ὀθ' Π πνεύματος ΝΠΑΒΓ: πνς' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γεγραμμένου πρς' Μ πνεῦμα ΝΠΑΒΓ: πνα' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρα' Μ 8. προάγοντος ΝΜΑΒΓ: προάγοντος Β 11. προβολεὺς ΠΜΑΒΓ: προβολὲς Ν 12. Ἐν τῇ ῥα λύσει πρὸς τὸ δεύτερον καὶ ὅτι τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα διττῶς νοεῖται Α 14. αὖ ΝΜΒΓ: ἂν ΠΑ
 15. δυνάμει ΝΠΜΒΓ: δυνάμει προηγουμένου κενοῦ δύο γραμμάτων Α 16. ἢ Γ: ἥ ΝΠΜΒ: ἥ Α 17. αὕτῃ ΝΠΑΒΓ: αὐτῇ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτῇ Μ 18. κἀντεῦθεν Ε: κἀντεῦθεν Γ
 καθ' αὐτὸ ΠΝΒΓ: καθαυτὸ Α: καθαυτὸ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος καθ' αὐτὸ Μ ἐπ' ἄπειρον ΠΑΒΓ: ἐπάπειρον ΝΜ

ἦν προχώρησις, ὅπερ ἄτοπον· ἀρχῆς δὲ οὕσης αὐτῆς καὶ δυνά-
 μεως, ἣ προάγει τὸ αὐτὴν ἔχον ὡς ἀρχὴ κατὰ τὸ δεύτερον τῆς
 ἀρχῆς σημαινόμενον, ἢ δὲ ἀρχὴ ἢ ὡς πρόσωπον ἢ ἄτομον ἢ
 ὑπόστασις, ἣτις καλεῖται, τουτέστιν ἣτις παράγει τῇ ἢ δυνάμει,
 τῇ ἐν αὐτῇ δῆλα δῆ. Τοσαυταχῶς οὖν τοῦ τῆς ἀρχῆς ὀνόματος 5
 ἐκλαμβανομένου, εἰ μὲν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ δύο τὰς ἀρχὰς θεῖη τις
 ὡς δυνάμεις προβλητικὰς, αἷς πατὴρ καὶ υἱὸς τὸ Πνεῦμα παρά-
 γουσι, μάλα ἄτοπον καὶ ψευδὲς καὶ τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον. Ἡ
 γὰρ ἂν οὐδ' ἢ αὐτὴ οὐσία τῷ ἀριθμῷ πατρὶ προσῆν καὶ υἱῷ, οἷς
 τῇ τῆς αὐτῆς δυνάμεως διακρίσει καὶ ἢ διακρίσις εὐθύς ἔπεται 10
 τῆς οὐσίας ἔστι μὲν ὅτε καὶ εἶδει, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ἀτόμῳ.
 Ἄλλ' οὕτω δύο ἀρχὰς ἐν τοῖς δυοῖν ὡς δυνάμεις οὐδαμῶς ἢ ἱερὰ
 τῶν Ῥωμαίων ἐδόξασεν ἐκκλησία, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ὅπου γε,
 καθάπερ ἐλέγομεν, πάντα τὴν αὐτὴν ἐν πατρὶ προβλητικὴν δύνα-
 μιν τῷ ἀριθμῷ προσεῖναι δοξάζει καὶ τῷ υἱῷ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῷ 15
 διδομένην διὰ γεννήσεως, καθάπερ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτὴν, ὅσα τε
 ἄλλα φαμέν τοῖς προσώποις ἐκ τῆς πηγαίας ἀρχῆς δίδοσθαι τοῦ
 θεοῦ καὶ πατρὸς, κἀντεῦθεν καὶ μίαν τῷ ἀριθμῷ πρόοδον καὶ ἐν δῆ-
 που Πνεῦμα, τὸ παραγόμενον ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τῇ μιᾷ τῷ ἀριθμῷ
 δυνάμει τῇ ἐν ἀμφοῖν. Εἰ δὲ δύο ἀρχὰς οὕτω τις ἐκλαμβάνειν 20
 ἐθέλει, καθάπερ ὑποστάσεις δύο καὶ πρόσωπα, τί τὸ ἄτοπον πρὸς
 τῆς Τριάδος αὐτῆς ἢ ποῖον κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐντεῦθεν γένοιτ'

1. ἦν NMABΓ: ἥς Π 3. ἀρχῆς NMBΓ: αὐτῆς ΠΑ

ὡς NMABΓ: ὡς Π 4. παράγει NMABΓ: παράγη Π

5 ·δῆλα δῆ Β: δηλαδὴ ΝΠΜΑΓ 6. ἐκλαμβανομένου NMABΓ:
 ἐκλαμβανόμενον Π 8. ψευδὲς ΠΜΑΒΓ: ψευδὲν ἐκ τοῦ ψευ-

δὸν Ν ἦ Γ: ἦ ΝΠΜΒ: ἦ Α 12. ἐν ΝΠΑΓ: καὶ ΜΒ 13. καὶ
 NMABΓ: καὶ Π 16. διὰ γεννήσεως ΝΠΜΒΓ: διαγεννήσεως Α

18. κἀντεῦθεν NMAB: κἀντεῦθεν Π: κἀντεῦθεν Γ 19. τὸ
 ΝΠΑΓ: λείπει ΜΒ τῷ ἀριθμῷ NMABΓ: ταριθμῷ Π 20. ἐκλαμβά-
 νειν NMABΓ: ἐκλαμβάνειν Π 21. τί ΠΜΑΒΓ: τὶ Ν 22. κατὰ
 τῆς ΜΒΓ: κατὰ ΝΠΑ ἐκκλησίας NMABΓ: ἐκκλησίας Π

ἂν δόγμα τῷ τοῦ Ἀρείου προσεικός; Καὶ πειθέτω σε τὸ μιᾶ δυνάμει τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τὴν κτίσιν παράγειν, τρεῖς ἀρχὰς οὕτως ὡς ὑποστάσεις, οὐχ ὡς δυνάμεις. Ὁ τε γὰρ πατὴρ παράγει τὴν κτίσιν, ὁ θ' υἱὸς παράγει τὴν κτίσιν, τό τε Πνεῦμα τὸ ἅγιον
 5 παράγει τὴν κτίσιν, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἔπεται ἄτοπον οὐδ' ἀσεβὲς δόγμα οὐδὲ τῷ τοῦ Ἀρείου προσεικός. Ἐως γὰρ ἂν ἐν μιᾶ θεότητι αἱ ὑποστάσεις πληθύνονται, οὐδέποτε ἄτοπον νομισθεῖν τὸ ἐν μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει πλείους τὰς ἀρχὰς ὑπάρχειν ὡς ὑποστάσεις.

10 Ἐκ τούτων δὴ φανερόν, ὅτι οὐδεμία τις ἐντεῦθεν διαίρεσις ἢ συναίρεσις ἔπεται, οὐδ' ἄλλο τι ἄτοπον καὶ ἀδύνατον. Ἐν γὰρ μιᾶ δυνάμει προβλητικῇ προσωπικῶς αἱ ὑποστάσεις διήρηνται, πατὴρ καὶ υἱὸς, καθάπερ καὶ ἐν μιᾶ οὐσίᾳ πατὴρ υἱὸς τε καὶ Πνεῦμα ἅγιον, οὐ δύο μὲν προβολεῖς ὄντες, ἀλλ' εἷς, δύο γε μὴν
 15 προβάλλοντες, τῷ τρόπῳ μόνῳ γε διαφέροντες. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὴν δύναμιν ἀφορᾷ, μίαν οὔσαν, οὐ πλείους ἐν ἑκατέρῳ, καὶ διὰ τοῦτο εἷς πάντως ὁ προβολεὺς, τοῦτο δὲ ἄρα τὰς ὑποστάσεις ὡς διακρινομένους τῷ χρήματι, καὶ διὰ τοῦτο δύο φασὲν θεολογικώτατα τοὺς προβάλλοντας.

20

1. τῷ ΝΠΑΒ: τὸ Μ 2 ἀρχὰς ΝΜΑΒΓ: ἀρχᾶς Π Ἐν τῇ ῶα Ῥῶσος ἀναγνωστῆς ἔγραψε ΗΟΓΑ ἤτοι ποδὶ Α 3. οὕτως ΝΜΑΒΓ: οὕτως Π οὐχ ΠΜΑΒΓ: οὐχ' Ν 4. τό τε ΝΠΑΒΓ: τό, τε τὸ Μ 5. ἀσεβὲς ΠΜΑΒΓ: ἀσεβὲς ἐπομένου κενοῦ δύο γραμμάτων Ν 6. τῷ Γ: τῷ ΝΠΒ: τὸ ΜΑ ἂν ΝΜΑΒΓ: ἂν Π 7. πληθύνονται Β: πληθύνονται ΝΠΜΑΓ 10. τις ΝΒ: τίς Π: τίς ΜΑ 11. οὐδ' ΝΜΒΓ: ἀλλ' οὐδ' ΠΑ ἄλλο Β: ἀλλό ΝΠΜΑΓ 13. οὐσία Γ: οὐσία ΝΜΑΒ: οὐσία Π ὄντες ΠΜΑΒΓ: ὄντ ἐπομένου κενοῦ Ν 15. προβάλλοντες ΠΜΑΒΓ: προβάλλοντων Ν γε ΠΜΑΒΓ: γεν Ν διαφέροντες ΠΜΑΒΓ: διαφέροντ ἐπομένου κενοῦ Ν 16. ἐν ΝΜΑΒΓ: ἐν Π 17 (καὶ 18). διὰ τοῦτο ΝΠΒΓ: διατοῦτο ΜΑ 17. προβολεὺς ΠΜΑΒΓ: προβολὲς Ν καὶ Ε: Καὶ Γ

Αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ταῦτὸν δὲ εἶπεῖν τῆς καθολικῆς πίστεως, περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἡ εὐσέβεια. Τούτοις ἡμεῖς ἐτράφημέν τε καὶ ἐπαιδεύθημεν δόγμασιν, οὐ σοφίσμασιν, ὡς ἔνιοί φασιν, ἢ πειθοῖ σοφίας ἢ ἀνθρωπίναις ἐννοίαις γυμναῖς ἐπόμενοι, ἀλλὰ τοῖς θεολόγοις τῆς ἐκκλησίας 5 καὶ ὅσα περ θεόθεν ἐφθέγγαντο. Ἐντεῦθεν ἐστὶ διὰ τούτων καὶ τοὺς ἀγίους νομίζειν ξυνωδὰ σοφίαις αὐτοῖς φθέγγεσθαι καὶ οὐ περὶ τῶν αὐτῶν διαφέρεισθαι, ὅπερ οἱ τῆς θεολογικῆς σοφίας ἀνεπιστήμονες πάσχουσιν, ἥτοι τὰ τῶν ἀγίων ὀβελίζοντες ἀξιώματα ἢ νοθεύοντες ἢ ἀρνούμενοι ἢ κακῶς καὶ ἀνεπιστημόνως καὶ ὡς αὐτοῖς 10 ἐφετὸν ἐξηγούμενοι. Ἄλλὰ μὴ τοιοῦτόν τι πάθοις αὐτὸς, ὃν ἐγὼ πᾶσιν ἄλλοις εὐδαίμονα τῷ ὄντι νομίζω, καὶ ὃ καὶ τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀκριβεῖα καὶ τῇ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ὀρθότητι. Ἄλλ' ἐπιστήσας σὺν ἀκριβεῖα τοῖς λεγομένοις ἐξ ἑκατέρων, ἔπου τοῖς θεολογικωτέροις μᾶλλον σὺν λόγῳ ἢ τοῖς ἀμαθέσι σὺν ἀμαθίᾳ, 15 λόγον μὲν οὐδένα ἀποδιδούσιν, ὅς ἂν καὶ εὐλογος νομισθῆῃ, φευγοδικοῦσι δὲ μᾶλλον καὶ τὴν ἀλήθειαν ξυγκαλύπτουσι καὶ

1. ταῦτὸν B: ταυτὸν NΠΜΑΓ 3. εὐσέβεια NMABΓ: εὐσέβειαν Π 4. ἔνιοί φασιν B: ἔνιοι φασίν NΠΜΑΓ ἀνθρωπίναις NΠABΓ: ἀνθρωπίναις Π 5. ἐννοίαις γυμναῖς ἐπόμενοι NΠABΓ: γυμναῖς ἐπόμενοι ἐννοίαις Π τοῖς NMABΓ: τοῖς Π 6. ὅσα NΠΓ: ὅσοι ΜΑΓ ἐντεῦθεν AB: ἐντεῦθεν NΠΜΓ ἐστὶ MB: ἔστι NΠA: ἐστὶ Γ διὰ τούτων NΠABΓ: διατούτων M 7. ἀγίους NMABΓ: ἀγίους ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἁγίους Π ξυνωδὰ ΠΜABΓ: ὕνωδὰ N περὶ NMABΓ: πέρρι Π 9 ὀβελίζοντες ΠΜABΓ: ὀβελίζοντες N 12. τῷ ὄντι Γ: τῷ ὄντι N: τῶντι MAB: τῶντι Π τὴν NMABΓ: τὴν Π 14. ἀκριβεῖα NMABΓ: ἀκριβεῖα Π ἑκατέρων NMABΓ: ἑκατέρων Π 15. θεολογικωτέροις NMABΓ: θεολογικωτέροις Π ἀμαθία Π: ἀμαθεία NBΓ 17. φευγοδικοῦσι NMBΓ: φευγοδοκοῦσι ΠA: φυγοδικοῦσι Migne 18. ξυγκαλύπτουσι ΠΜABΓ: υγκαλύπτουσι N

τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος οἷς πράττουσί τε καὶ λέγουσι διαφθείρουσιν.

Ἐβουλόμην σοι τὸν παρόντα λόγον ἐκτείνειν καὶ πλείω γράφειν τῶν αὐτῶν πέρι, λαμπρότατε. Ἄλλ' ἄρχειν ἐνόμισα ταῦτα νυνὶ
⁵ τῇ ἐξεταστικῇ σου ψυχῇ, ἐξ ὀλίγων ἄγαν τὰ πλείω ἄρα ξυνιδεῖν δυναμένη. Ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ διεξοδικώτερον, εἰ σὺ κελεύεις, θεολογήσομεν, ἀκριβέστερον τὰ τῆς θεολογίας διεξερχόμενοι δόγματα· δεῖ γάρ σοι πείθεσθαι πάντως καθάπερ πατρὶ καὶ κηδεμόνι τοῦ γένους.

1. ἑλλήνων NMABΓ: ἑλλίνων Π πράττουσί NΠABΓ: πράττουσι M 3. γράφειν NΠMBΓ: μετὰ τὸ γράφειν ἔπεται λαμπρὸ διχγεγραμμένον A λαμπρότατε M: λαμπρότατα BΓ: λαμπρότητα NΠA 4. πέρι ΠMABΓ: περὶ N ταῦτα NMABΓ: ταῦτα Π 5. ὀλίγων ΠMAΓ: ὀδίγων N: ὀθίγων B ἄγαν ΠMABΓ: ἄ αν μένοντος ἐν μέσῳ τῶν δύο α κενοῦ N ἄρα NΠM: λείπει ABΓ ξυνιδεῖν ΠABΓ: υνιδεῖν N: ξυνειδεῖν M 6. μετὰ ταῦτα Γ: μεταταῦτα NΠMAB 7. κελεύεις NMABΓ: κελεύεις Π 9. κηδεμόνι NΠMBΓ: κηδαιμόνι A

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΟΥ ΚΡΙΤΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ ΠΑΠΑΝ ΚΥΡ ΝΙΚΟΛΑΟΝ

Πλείστην ὅτι χάριν οἶδα θεῶ μὲν πρῶτον, ὦ πάτερ πατέρων
καὶ κύριε κυρίων τῶν ἐπὶ γῆς, εἶθ' οὕτως καὶ τῶ αἰδεσιμωτάτῳ
μοι κυρίῳ καρδιναλίῳ, ὅτι με τοσούτου πράγματος ἠξίωσαν, οὐ-
μενουν εἶποι τις ὅσου καὶ ἡλίκου, λέγω δὴ τῆς σῆς θεοειδοῦς καὶ
μακαριωτάτης ὄψεως. Ἦν δὴπου θεσπεσίαν τῶ ὄντι καὶ θεοεἰκελον 5
ὄψιν πάλαι ποθῶν καὶ ὅτι μάλιστα ταύτης θεῶ καθ' ἡμέραν εὐχό-
μενος τυχεῖν, οὐδόλως εἶχον εἰς δεῦρο τῆς εὐχῆς οὐδ' ὅπως οὖν
ἐπιτυχεῖν, οὐκ οἶδα εἴτε τοῦ θεοῦ με ταύτης τῆς θέας ἀνάξιον
κρίνοντος, εἴτε καὶ τοῦ τῆς ὁδοῦ διαστήματος ὀκνεῖν καὶ ἀναβάλ-
λεσθαί με πείθοντος τὴν θεοφιλεῖ ταύτην καὶ καλλίστην ἐμπορίαν, 10
ἄτε δὴ καὶ ὑπερόριον μάλα τυγχάνουσιν καὶ πολλὰ τὰ μεταξὺ
δύσκολά τε καὶ ἀνώμαλα παρέχουσιν, ἐπεὶ καὶ μάλα πολλὰ
μεταξὺ οὐραεῖα τε σκιοέεντα καθ' Ὀμηρον θάλασσά τε ἠχῆεσσα. Ἐῷ
γὰρ λέγειν Σκύλλας τε καὶ Χαρυβδαίς καὶ ὅσα τῶν ἀλλοκότων
θηρίων ὁ τῆςδε τῆς ὁδοῦ πλοῦς τρέφειν παρὰ ποιηταῖς λέγεται, ἃ 15
δήπου διελθεῖν ἄνευ μεγίστων κινδύνων καὶ δαπάνης οὐ ῥάδιον
οἶμαι, καὶ εἰ καθ' Ἡρακλέα τις ὦν τυγχάνει, ἐπεὶ καὶ ὁ τῶν

Περιλαμβάνεται ἐν μόνῳ τῶ Παλατίνῳ κώδικι 146 τῆς βιβλιοθήκης
τοῦ Βατικανοῦ, φ. 159^α - 166^β, αἰῶνος ιε'.

Ἐν τῇ ᾧα κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς Adulatoria.

2. εἶθ' οὕτως ἐπαναλαμβάνεται καθαρώτερον ἐν τῇ ᾧα, χειρὶ πι-
θανῶς τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρως 5. θεοεικέλλον 6. καθη-
μέραν 10. ἐμπορείαν 12-13. δύσκολά τε - μεταξὺ πρόσθετα
ἐν τῇ κάτω ᾧα διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου /. 13. καθόμνον
14 (καὶ κατωτέρω ἐκασταχοῦ). τὲ χαρυβδαίς 17. καθήρα-
κλέα τις

Κεφαλήνων ἄρχων καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν Διὶ μῆτιν ἀτάλαντος
 Ὀδυσσεὺς ἐνταῦθα τοῦ πλοῦ ναυαγῆσαι μάλιστα ἄδεται. Ταῦτα
 γὰρ εἰς νοῦν λαμβάνων, Θεοεῖκελε πάτερ, καὶ τὰς ἐκεῖθεν δυσκο-
 λίας λογιζόμενος καὶ ἅμα ὥσπερ τινὰ πέδην τὴν τῶν ἐφοδίων περὶ
 5 τὸν πλοῦν ἀπορίαν περιφέρων, ὥκνουν καὶ ἀνευρόμην τὴν θείαν
 φ.159^α ταύτην καὶ ἐκ πολλοῦ μοι μεμελετημένην || ἐμπορίαν, ἧς ἴσον τὸ
 κέρδος ἡγημαὶ τοῖς εἰς Παλαιστίνην ἀπαίρουσιν ἐφ' ᾧ τῷ θεοδέ-
 γμονι τάφῳ προσκυνῆσαι, μᾶλλον δὲ καὶ μεῖζον. Ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ
 ἀπαξ τὸ Κυριακὸν ἐντεθὲν σῶμα ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἀναληφθὲν
 10 ἴδρυται, ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ τοῦ ἀχράντου σώματος τάφος κεκένωται
 καὶ πλέον οὐδὲν εὔρηται τοῖς πίστει προσιοῦσιν ἐκείνῳ, εἰ μὴ γε
 ἄρα πίστεως ἔνεκεν τὰ τῆς μισθαποδοσίας· ἡ πίσυς σου γὰρ φησιν
 σέσωκέ σε, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐν δ' ἄρα τῇ οὐρανοβάμονι καὶ Θεσπεσίᾳ
 ψυχῇ σοῦ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ὑπερτάτου πατρὸς ζῶν αὐτὸς ὁ
 15 τοῦ Θεοῦ λόγος αἰεὶ ἐνίδρυται τε καὶ ἐνοικεῖ καὶ ναὸς ἀντικρυς καὶ
 τάφος Θεοῦ ὁ σὸς θεῖος συναμφότερος ἀναδεικνύεται ἄνθρωπος,
 πρυτανεῖον ὄντως καὶ ὢν καὶ καλούμενος μᾶλλον ἢ τὸ παρ' Ἀθη-
 ναίοις οὕτως ὀνομαζόμενον, εἶθ' ὡς τοῦ θειοτάτου πυρὸς ταμεῖον
 τυγχάνον ἄσυλον· πῦρ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ πῦρ καταναλίσκον
 20 τὰς ἀμαρτίας, ἐπεὶ ἔνθεν καὶ σοὶ πάντως τῷ μεγάλῳ καὶ θεολή-
 πτῳ πατρὶ τό γε τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτίας ἀφιέναι δύνασθαι
 δέδοται· εἶθ' ὡς τὸν οὐράνιον καὶ ζωικὸν ἄρτον φέρων ὥσπερ ἀπὸ
 πρυτανείου τινὸς τοῖς ἐπιθυμητικῶς ἔχουσι τῆς αἰωνίου ζωῆς,
 αὐτάρκως χορηγῶν τε καὶ προτιθεὶς εἰς ἐστίασιν. Ἄ δὴ πρὸς
 25 ἐμαυτὸν ἀναπολῶν, ἀγιώτατε πάτερ, καὶ τὸ τῆς ζημίας μέγεθος
 ἀναπεμπάζων ὅσον ἐκ τοῦ μὴ τὴν κατὰ νοῦν μοι ταύτην μελετη-
 θεῖσαν ἐμπορίαν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, δεινῶς ἔφερον τὸ πρᾶγμα καὶ
 φ.160^α δυσ||ηνιαστώσ καὶ ταλανίζειν ἐμαυτὸν οὐκ ἐπαυόμην καθ' ἡμέραν

1. κεφαλῆνων 3. Θεοεῖκελλε 4. ὥσπερ τινα 6. ἐμ-
 πορείαν 12. τὰ τῆς μισθαποδοσίας πρόθετα ἐν τῇ ἄνω ᾧα διὰ
 παραπεμπτικοῦ σημείου : 22. ἄρτον 24. προθεῖς 25. ἀνα-
 πολῶν 27. ἐμπορείαν 28. καθημέραν

ἄθλιον, ἐλεεινὸν, δυστυχίας πάσης καὶ συμφορᾶς ἀνάπλεων ἡγούμενος, καὶ ὅλως θανατῶν ἄνθρωπος ἦν, οὐκ ἀνεχόμενος ζῆν καὶ τὸν ἥλιον προσορᾶν, τοιαύτης ἐκπεπτωκέναι μέλλων εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, τούτοις τοῖς λογισμοῖς βαλλόμενος, οὕτω διετέλουν· θεὸς δὲ ἄρα τὰ τῆς εὐχῆς μοι καὶ τῆς 5 ἐφέσεως ταύτης οὐκ ἀνήνυτα θήσειν εἰς τέλος ἔμελλεν. Ὁ γάρ τοι τὰ πάντα ἄριστος καὶ τῆς σῆς ὅλως ἐξηρητημένος τυγχάνων θεσπεσίας ψυχῆς καρδινάλιος, ὁ πάντα ἀγαθὸς, τῆς ἐνταῦθα φερούσης ἀπτόμενος ὁδοῦ, πᾶσάν μοι πρόφασιν κωλύμης ἀνήρηκε, μετ' αὐτοῦ με συναπαίρειν κελεύσας ὅτι τάχος καὶ μηδὲν τῶν τῆς 10 ὁδοῦ χαλεπῶν δυσχεραίνειν μηδ' ἀναβάλλεσθαι τὰ τῆς ἀπάρσεως ταύτης ἔστ' αὖριον ἔστ' ἔννηφιν κατὰ τὸν Ἀσκραῖον, εὐχαῖς τοῦ μακαριωτάτου καὶ μεγάλου θαρρήσαντα πατρός, οὐπερ ἔνεκα καὶ τὸν παρόντα πλοῦν τολμήσειν ἐμέλλομεν. Ὡς πειθόμενος οὐκέτι δὴ προσανέθεμην, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ γυναῖκα καὶ 15 παιδία καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ βασιλέως ὑπηρεσίαν ἅμα καὶ εὐμένειαν λογισάμενος, ἀναβεβλημένος ἔτι διετέλουν, οὐδὲ σάλους καὶ κλύδωνας καὶ ταραχὰς ἀνέμων καὶ κινδύνους ὑποβρυχίους λογισάμενος, οὓς ἐνδέχεται τοὺς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν πειρωμένους ὑφίστασθαι ὄκνον καὶ 20 || ἀνεδυόμην, ἀλλ' Ἐρρίφθω κύβος εἰπὼν κατὰ τὸν μέγαν Ἰούλιον ρ.160⁶ Καίσαρα, εἰ καὶ τολμηρὸν οὕτως ἔμοιγε εἰπεῖν, εἰπόμην τῷ κεληκῶτι μάλα προθύμως καὶ ὅλη ψυχῆς καὶ ζεούση προθυμία, ὡς εἰς θεὸν αὐτὸν ἀντικρυς τὴν πορείαν ποιησόμενος καὶ τῆς ἐκείνου μακαριότητος ἀπολαύσων. Καὶ γὰρ ἦν ἄλλως σχέτλιον καὶ πλεί- 25 στης ὄντως ἄξιον μέμψεως, εἰ Σόλων μὲν Ἀθήνηθεν εἰς τε Λυδίαν καὶ Σάρδεις οὐκ ἀπώκνησεν ἀπᾶραι, Κροῖσόν τε καὶ τοὺς ἐκείνου θησαυροὺς ἱστορηῆσαι, ἄνθρωπον καὶ ταῦτα βάρβαρον ὄντα καὶ ἄλλως ἰδιώτην καὶ τῶν γε τῆς ψυχῆς ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν

9. πᾶσαν 11. μηδ' 12. ἔννηφι 15. ἀποστολικῶς εἰπεῖν πρόσθετα ἐν τῇ ᾧα διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου· 22. καίσαρα 27. ἀπάραι κροῖσσον τὲ

οὐδὲν κεκτημένον, ὅτι μὴ τοὺς πολυταλάντους ἐκείνους καὶ πολυ-
 χρύσους θησαυροὺς, δι' οὓς πάντως ἀπώλετο, Κύρον τὸν Καμβύσου
 καὶ Μανδάνης ἐκπολεμώσας καθ' ἑαυτοῦ, εἰ καὶ ἄλλως τὸν Σόλωνα
 λόγος αἰρεῖ οὐχ ἀπλῶς [διὰ τὸ] Κροῖσον ἱστορῆσαι καὶ τοὺς ἐκείνου
 5 θησαυροὺς τὰς Σάρδεις καταλαβεῖν, ἀλλ' ὡς ἐλέγξων ἐκείνον μά-
 την ἐναβρυνόμενον τῷ πολυταλάντῳ πλούτῳ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν
 ἐκεῖθεν ὀριζόμενον, ὡς μετριώτερός τε γένοιτο καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ
 πλουτεῖν ἐπάρσεως καθαφῆ. Καὶ δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς τὸν Σόλωνα
 ἐρόμενος, εἴ τινα εὐδαιμονέστερον ἐκείνου οἶοιτο, μετὰ γε πολλῶν
 10 καὶ ἄλλων καὶ τοῦτ' ἤκουσεν, ὡς τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας τὸ
 τέρμα δεῖ σκοπεῖν, τὸ ἄστατον τῆς τυχηρᾶς εὐδαιμονίας ἐντεῦθεν
 ὑπαινιπτόμενος. Εἰ δὴ Σόλων μὲν τοσοῦτον ὑπέμεινε πλοῦν, εἴθ' ὡς
 ρ.161^α εὐδαίμονα θαυμάσων τὸν Κροῖσον διὰ || τὸ πλουτεῖν, εἴθ' ὡς τὴν
 ἀλαζονείαν ἀποσκόψων τὴν ἐκείνου καὶ μετριώτερον ἐντεῦθεν ποιῆ-
 15 σαι, ἀνθρωπινώτερα δῆπουθεν φρονεῖν ἀναπέισας αὐτὸν, ἥπου γε
 ἡμεῖς δικαιότεροι ἂν εἴημεν ἐκ πάνυ πολλοῦ τοῦ περιόντος πάντα
 πόνον ὑπερφρονεῖν, κἂν ὅ τι μάλιστα δυσχερῆς ἐστί καὶ δυσκατ-
 ὀρθωτος καὶ πολλὰς ἔχων τὰς ἀπορίας, οἱ τὸν δεύτερον ἐπὶ γῆς
 θεὸν προσκυνεῖν μέλλοντες καὶ ἐν ᾧ οἱ τῷ ὄντι θησαυροὶ τῆς ἀνω-
 20 τάτῳ σοφίας καὶ γνώσεως ἐναπόκεινται καὶ παρ' οὗ πᾶς τις ἂν
 καὶ πολλαχῆ τὴν ὠφέλειαν πορίζεσθαι δύναιτο ὡς ἐκ κοινοῦ τινος
 ταμείου, ἐν ᾧ τὰ τε τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς θύραθεν σοφίας τὰ
 ἀγάλματα ἐντεθησαύρισται, εἴπερ μὴ τὴν τοῦ νότου βασιλίσσαν
 Σιβύλλαν κατακρινουσαν ἡμᾶς μέλλομεν ἔξειν, ἐκ περάτων γῆς
 25 οὐκ ἀποκνήσασαν εἰς Παλαιστίνην δραμεῖν ὥστε τὴν Σολομῶντος
 σοφίαν ἀκοῦσαι, ἐπεὶ περ ὧδε καὶ πλέον Σολομῶντος, ὡς που τῶν
 εὐαγγελίων τὸ Κυριακὸν ἀπεφῆνατο λόγιον. Πολὺ γὰρ καὶ ἀσυγκρί-

2. κύρον 4. διὰ τὸ προσέθηκα 6. ἐναμβρυνόμενον 7. με-
 τριώτερος 11. της 13. κροῖσσον τὸ ἐκ τὸν διαξεσθέντος τοῦ ν

14. ἀλαζονίαν 15. ἀνοπινότερα 19. τῷ οντί 20. παρ
 24. σιβύλλαν. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ διορθώσω Σαβὰ, ὅπως μὴ μεταβάλω τὸ
 πιθανῶς γραφέν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου. 25. ἀποκνήσασαν

τως τὸ τῆς ὠφελείας ἐνταῦθα κέρδος ἢ ἐκεῖ πάντως νομίζειν χρεῶν.

Τούτοις οὖν, ὡς ἔφην, καὶ τοιοῦτοις ἔγωγε τοῖς λογισμοῖς ἀναπείσας ἑμαυτὸν, ὦ τρισμακάριε πάτερ, οὕτως πᾶσαν μὲν κινδύνων ὑποψίαν τῆς ψυχῆς ἐξορίσας, πάντα δὲ πόθον καὶ σχέσιν πατρίδος καὶ παιδῶν καὶ φίλων καὶ συγγενῶν, ἧ περ ἔφην, ἀπω- 5 σάμενος, τὸν παρόντα σὺν θεῷ κυβερνήτῃ πλοῦν ἐστειλάμην, καὶ, ἤδη γε τοῦ θεοῦ συνάρσαντος, πάρειμι σῶς, τῶν καταθυμίων || ὑπὲρ λόγον καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ἤλπισε τετυχηκῶς, λέγω δὲ τῆς φ.161⁶ σῆς θεοειδοῦς καὶ ἀγγελικῆς ὄψεως τὸ ἀκρότατον τῶν ἐπὶ γῆς ἐφετῶν καὶ κάλλιστον ὄντως ἀξιώματά τε καὶ θέαμα καὶ οὐ μεῖζον 10 οὐδὲν οὐδὲ θειότερον τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν ἔχει τις ἐπινοῆσαι, ὡς- περ καὶ ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου καὶ νοεροῦ καὶ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντος ἐπουρανίου θεοῦ, εἰς ὃν πᾶσα ἔφεις πάσης λογικῆς φύσεως ἴσταται καὶ ὑπὲρ ὃν οὐδαμοῦ τι φέ- ρεται. Οὐ γὰρ ἔχει τι ὑψηλότερον ἄλλο, καὶν ὁ διαβατικώτατος 15 καὶ ὑψηλότατος καὶ πολυπραγμονέστατος νοῦς τὰ μάλιστα φιλο- νεικεῖ ἐπιζητῶν κατὰ τὸν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον. Οὐ σὺ τὴν εἰ- κόνα φορῶν, ὁ τὰ γε δευτερεῖα τῆς ἀρχῆς ἔχων ἐκείνου, ἄριστά τε καὶ κάλλιστα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ τῶν Χριστιανῶν ἅπαντα πράγματα κυβερνῶν διατελεῖς καὶ ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος 20 ἀντικρυς ὁ παρὰ θεοῦ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπιτροπὴν ἀναδεξάμενος καὶ πέτρα παρ' ἐκείνου κληθεῖς, ἐφ' ἧς ὡς περ ἐπὶ κρηπίδος τινος ἢ βάσεως ἀρρήκτου τὴν ταύτης οἰκοδομὴν ἐπηγγείλατο ποιήσῃν. Οὐ σὺ, θεσπεσιώτατε καὶ ἰσαπόστολε πάτερ, τὸν τε βίον τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνου θείαν τε καὶ πνευματικὴν τῷ ὄντι 25 φιλοσοφίαν καὶ τὴν διάπυρον πρὸς θεὸν ἐκείνου πίστιν κατ' ἄκρας ζηλώσας, εἰκότως καὶ τῶν ἐκείνου πρεσβείων κεκληρονόμησας, εἰς τε τὸν ὑψηλότατον καὶ ἀγιώτατον ἐκείνου καθίσας θρόνον, τὴν

7. συνάρσαντος. Ἔγραψεν ἄρα οὕτως αὐτὸς ὁ Ἀργυρόπουλος ἢ διορθωτέον συνάραντος; 14. τί 16. ταμάλιστα 21. κρηπί-
δος τινὸς 25. τῶνonti

φ.162^α τῆς οἴκου || μένης πάσης ὡς ἀληθῶς ἱερωτάτην ἀκρόπολιν, ἀφ' ἧς
 ὡσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς τινος τὰ τῶν Χριστιανῶν ἅπαντα κατοπτεύων
 πράγματα κάλλιστά τε καὶ εὐσεβέστατα διέπεις καὶ τὴν τῆς ἐκ-
 κλησίας ἰθύνεις μυριοφόρον ὀλκάδα, διακατέχων μὲν αὐτῆς ἀσφα-
 5 λῶς τοὺς οἶακας, ἀπωθούμενος δὲ ἰσχυρῶς τοὺς δίκην κυμάτων
 ἐπηρεάζειν αὐτῇ πειρωμένους, ἵνα μὴ τὸ τοῦ χριστιανικοῦ πλη-
 ρώματος σκάφος ταῖς τῆς ἀδικίας ἐπιρροαῖς περιπίπτῃ· ὁ δὲ σοι,
 θεοῦ συναιρομένου, κεκατώρθωται πράγμασιν αὐτοῖς εἰς τέλος.
 Πάσης μὲν γὰρ εἰρήνης καὶ γαλήνης τὰ τῆς ἐκκλησίας, τρισμακά-
 10 καρ, ἐπὶ σοῦ καὶ τῆς σῆς ἱεραρχίας πεπλήρωται πράγματα, εὐ-
 φροσύνη δὲ τις ἄρρητος καὶ χαρὰ καὶ εὐθυμία πάντας ἀνθρώπους
 καὶ οὐχ ἥμισυ τὸς τῆς ἐκκλησίας κατέχει τροφίμους, ἀψιμαχίαι
 δὲ πᾶσαι καὶ ἔριδες καὶ λογομαχίαι καὶ φθόνοι καὶ ἀντίθρονοί τι-
 νες καὶ ἀντιπάπαι, καθάπερ τινὲς Τιτᾶνες κατεξανιστάμενοι ἢ μᾶλ-
 15 λον καθάπερ τινὲς ἄλλοι δαιμόνων, οἱ πάλαι ἐπὶ νεφελῶν τοὺς
 θρόνους αὐτῶν μεγαλαυχήσαντες θήσειν καὶ τῷ ὑψίστῳ καὶ με-
 γάλῳ θεῷ ὁμοιωθήσεσθαι ἐπιχειρήσαντες, ἐκποδῶν ἀπελήλανται,
 παντάπασιν ἀπεσκορακισθέντες καὶ τῷ τῆς ἀπωλείας καὶ ἀφανείας
 παραδοθέντες βαράθρῳ, τῆς σῆς φωτοειδοῦς καὶ παναρέτου παρ-
 20 ουσίας διασκεδασάσης δίκην ἡλίου τὰ τέως τὴν τῆς ἀγιωτάτης
 ἐκκλησίας γῆν ἐπισκοτιζοντά τε καὶ διοχλοῦντα πονηρότατα ἐκεῖνα
 φ.162^β νέφη καὶ πνεύματα· ἃ δὲ πρόην || τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ πολὺν
 τὸν κυκεῶνα καὶ τάραχον παρεῖχεν.

Αἴτιον δὲ τῆς τε τῶν πονηρῶν ἐκείνων πραγμάτων ὑποχωρή-
 25 σεως καὶ τῆς τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἐπιδόσεως τὸ τῆς σῆς καὶ
 μόνης ἀρετῆς περιόν· ὁ πάντες σεβόμενοι τε καὶ αἰδούμενοι, οἱ τε
 χρηστοὶ καὶ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων, ὁμοίως εἴκουσί τε καὶ στέρ-
 γουσι τὴν σὴν ἱεραρχίαν ὡς ἀντικρυς αὐτοῦ θεοῦ ἐπιστατοῦντός
 τε καὶ πρυτανεύοντος τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα. Αἰδεῖται γάρ

2. τῖνός 4. ὀλκάδα 7. περίπτῃ 8. καικατώρθωται
 12. ἀψιμαχίαι 14 (καὶ 15). καθάπερ τινες τιτάνες 17. ἐκποδῶν
 18. ἀποσκορακισθέντες. Μὴ ἔγραψεν οὕτως αὐτός ὁ Ἀργυρόπουλος;

φησιν ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιος, καὶ οὐδείς οὕτω θρασύς καὶ ἀλαζών, ὅστις ἐνδοιάζων ἔοικεν, ὡς οὐχ ὑπὸ κρείττονος ἄρχοιτό τε καὶ ἱερατεύοιτο, τὰ τε ἄλλα καὶ πολλῶ μᾶλλον τὴν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν ὑπεραίροντος. Καὶ μοι δοκεῖ διὰ ταῦτα πάντα νῦν ὡς ἀληθῶς, ἀγιώτατε πάτερ, εἰς ἀνθρώπους ἀφίχθαι 5 τὸν τῆς εὐζωίας χρόνον, ὃν Πλάτων πάλαι προηγόρευσεν ἔσεσθαι, ὅταν ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσι. Καὶ γένοιτό γε, θεὲ σῶτερ, τοὺς ἐκ παλαιοῦ χρόνου παρ' Ἑλλησι μαρνανθέντας λόγους νῦν ἐπὶ σοῦ, φιλοσοφία τὴν ἀρχὴν ἐγκαταμίξαντος, ἀναθάλῃσαι καὶ εἰς αὔξην προελθεῖν, τό κάλλιστον τῶν ἐκ 10 θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις δοθέντων δῶρον καὶ ἐξοχώτατον καὶ ὁ μόνον τοὺς ἀνθρώπους εἰκόνα θεοῦ καλεῖσθαι πεποίηκε, τῆς ἀλόγου φύσεως πλεῖστον ἀπαλλοτριῶσαν αὐτούς.

Ἐγὼ μὲν οὖν μεγάλας ἔχειν χάριτας ὁμολογῶ τῶ πάντων θεῶ, ὅτι με εἰς τήνδε τὴν ἡμέραν ἐταμίευσεν, ἐν ἣ τοὺς σουὺς φ.163^a ἱεροὺς καὶ θείους καὶ, ὡς γραφικῶς εἰπεῖν, ὠραίους πόδας εὐαγγε- 16 λιζομένους εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ προσπτύξασθαι τε καὶ προσκυνῆσαι ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἐκεῖνον τὰ μέγιστα χαρῆσαι. Ἀβραάμ γάρ φησιν εἶδε τὴν ἐμὴν ἡμέραν καὶ ἐχάρη. Ταύτην ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἱεράν τινα καὶ θείαν νομίζεις κατ' ἔτος ἐμαυτῶ ἐπιτάξω, ὡς- 20 περ οἱ τὰς ἱεροτελεστίας ἄγειν νομίζοντες, καὶ Θεοφανείων ἑορτὴν, ἔν' οὕτως εἶπω, ταύτην καλεῖν ἀξιῶσω, ἐν ἣ μοι τὰ τῆς σῆς θεοειδοῦς καὶ ἀγγελικῆς ὄψεως ἐφάνη καὶ ἐφ' ἣ μοι μείζονα φρονεῖν ἔπεισι τῶν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις γαμηλίοις καὶ γενεθλίοις καὶ κατοικε- σίοις καὶ κουροσύνοις σεμνυνομένων κάπὶ τῇ τούτων ἀναμνήσει 25 τὰς ἐτησίους ἑορτάς τε καὶ πανηγύρεις ἀγόντων.

Ταῦτ' ἄρα καὶ φέρων ἐμαυτὸν παραδίδωμι ὅλη ψυχῆς διαθέσει, πάτερ ἀγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε, σοῦ τῆ ἱερᾶ καὶ κοινῆ

1. Μεταξὺ τῶν λέξεων ἀνδρὸς καὶ ἀρετὴν κενὸν ὡσεὶ τριῶν γραμμάτων 5. ὡσαληθῶς 16 Μετὰ τὸ θείους ἔπονται αἱ λέξεις καὶ ἱεροὺς διαγεγραμμένα 18 ταμέγιστα ἀβραάμ

20. ἐμαυτὸν 21. Τὸ καὶ ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ κατωτέρω ὅπου γράφεται βραχυγραφικῶς δὲν φέρει ἐνίοτε τόνον

καὶ φιλανθρωποτάτη τῶν Χριστιανῶν προστασία τε καὶ κηδεμονία, δοῦλον ἐς αἰεὶ ἐσόμενον τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀγωνιούμενον μὲν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς λατρουμένων ὅση δύναμις μέχρις αἵματος καὶ θανάτου καὶ μελῶν ἀφαιρέσεως, εἰ τούτου δεήσῃς, πιστεύων δὲ οἷς αὕτη πιστεύειν Χριστιανοῖς παραδέδωκε καὶ δογματίζων ἅπερ αὕτη δεδογματίκε, Θεολογῶν τε || ἅπερ αὕτη Θεολογεῖν ἐθέσπισε, πιστεύων μὲν εἰς πατέρα ἄναρχον καὶ ἀναίτιον καὶ ἀρχὴν, τουτέστιν ἄναρχον μὲν καὶ ἀναίτιον ὡς ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀρχῆς ἢ αἰτίας τὸ εἶναι ἔχοντα οὔτε
 5 παρ' ἑαυτοῦ οὔτε μὴν παρ' ἑτέρου, ἀρχὴν δὲ υἱοῦ μὲν καὶ πνεύματος φύσει καὶ οὐσία ὡς ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἅμα αὐτοῦ προϊόντα κατὰ διαφόρους προόδους. Ἄφ' οὗ γὰρ πατὴρ, καὶ υἱὸς ἦν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, αἰεὶ δὲ ἦν πατὴρ καὶ προβολεὺς καὶ οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαί τινα χρόνον ἢ αἰῶνα, καθ' ὃν τὸ πρῶτον αἴτιον οὐκ ἦν
 10 ταῦτα· τοῦ γὰρ αἰεὶ κατ' Ἀριστοτέλη οὐθὲν πρότερον οὔθ' ὕστερον. Υἱοῦ μὲν δὴ καὶ πνεύματος ἀρχὴ ὁ πατὴρ οὕτω, κτίσεως δὲ τῆς τε νοητῆς καὶ ὁρατῆς δημιουργίᾳ καὶ ποιήσει· ἔξωθεν γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ παρήχθη, εἰ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα συνδημιουργὰ τούτων ἅμα τῷ πατρὶ κατὰ τὸ Τῷ Λόγῳ
 20 Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Πιστεύω δὲ καὶ εἰς ἓνα υἱὸν αὐτοῦ μονογενῆ τὸν ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας σαρκωθέντα δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἀναίτιόν τε καὶ αἰτιατὸν, ἀναίτιον μὲν τῷ
 25 χρόνῳ· ποιητῆς γὰρ χρόνων, οὐχ ὑπὸ χρόνον· αἰτιατὸν δὲ κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς αἰδίον καὶ προαιώνιον καὶ ἀπόρρητον γέννησιν ὡς
 φ.164* ἐξ ἐκείνου ἔχοντα τὸ εἶναι καὶ τὸ υἱὸν εἶναι καὶ τᾶλλα || πάντα ὅσα ἔχει. Οὐδὲν γὰρ τῷ υἱῷ ὃ μὴ παρὰ τοῦ πατρὸς.

Πιστεύω τε καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορευόμενον αἰδίως, τουτέστιν ἐξ ἀμφοῖν, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρ-

9. ἄλλης πρόσθετον ἐν τῇ ᾠᾷ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου /. 11. ἅμα αὐτοῦ μετὰ αὐτοῦ διαγεγραμμένον 14. αἴτιον 15. οὔθ 27. τ' ἄλλα

χῆς. Ἄδύνατον γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι, εἰ μὴ διὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς οἶ τε τῶν Λατίνων καὶ τῶν Γραικῶν διδάσκαλοι θεολογοῦσιν. Αὐτίκα γάρ, ὡς ἐπιτροχάδην εἶπεῖν, ὁ μὲν θεῖος Δαμασκηνὸς Αὐτὸς ἐστι, φησί, λόγου ἄβυσσος, λόγου γεννήτωρ καὶ διὰ λόγου προβολεὺς. Καὶ αὖθις ἐν τοῖς Ὑμνοῖς Ἰλεων νέμοις ἡμῖν Πνεῦμα μεταδοτικὸν ἀγαθότητος ἐν πᾶσι διὰ σοῦ προερχόμενον, τῆς διὰ συναίτιον ἐνταῦθα τοῦ Πνεύματος τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν παραδηλούσης, ἰσοδυναμούσης κατὰ τὸν θεηγόρον καὶ μέγαν Βασίλειον τῇ ἐκ τῶν προθέσεων, ἢ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ὕλικου αἰτίου παραλαμβάνεται, ἀλλ' οὐ τῇ ἐν καὶ μετὰ τῶν προθέσεων, καθὼς τισι τῶν ἀντιλεγόντων τῇ προρρηθείτῃ ἐννοία δοκεῖ. Γελοῖον γὰρ καὶ ἀμαθὲς καὶ παρὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἔθος καὶ ἅμα καὶ τοὺς τῆς γραμματικῆς κανόνας. Οὔτε γὰρ γραμματικῶς ἀκήκοέ τις ποτε τῶν περὶ ταύτην ἐσχολακῶτων ἀντὶ τοῦ ἐν καὶ μετὰ τὴν διὰ παραλαμβάνεσθαι διδασκούσης, οὔτε τινὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων ἀντὶ τῶν προθέσεων τούτων χρησάμενον ποτε τῇ διὰ. Εἰ δέ πού τις ἅπαξ καὶ καταχρησάμενος ἔφθη τοῦτόν γε τὸν τρόπον τῆς ἐννοίας, ἀλλ' οὐ ἢ νόμος τὸ σπάνιον, ἐπεὶ οὐδὲ μία χελιδὼν ἕαρ ποιεῖ κατ' Ἀριστοτέλη, οὐδὲ γραμμὴ μία τὸν γεωμέτρην, οὐδὲ πλοῦς εἰς τὸν θαλάττιον.

Οὕτω τοίνυν πίστεως ἔχων τῆς εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ κυριότητα καὶ οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν εἰς τρεῖς ὑποστάσεις εἶτ' οὖν πρόσωπα θεωρουμένων ἐπ' ἰσῆς, ἧ μοι δεδήλωται, τὰς αὐτὰς αὖ ιδιότητας καὶ ἐκάστη τῶν θεαρχικῶν προσώπων καὶ ὑποστάσεων νομίζω, ἃς ἢ τοῦ θεοῦ πασῶν ἁγιωτάτη ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία δογματίζειν παραδέδωκε, μὴ μόνον τὰς ὑφιστάσας αὐτὰ καὶ οἷον εἰδοποιούσας, ἃς καὶ κυρίως ἡγήτέον καὶ ὀνομαστέον ιδιότητας αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ κατ' αὐτὰς τὰ θεῖα διακέκριται πρόσωπα, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς ἀπλῶς

7. διὰ 9. ἐκ 10. ἐν μετὰ 11 ἀντιλεγόντων

14. τίς ποτὲ ἐν 15. μετὰ διὰ οὔτε τινα 17. διὰ
που τοῦτον 23. εἶπουν 24. ἐπίσης

οὕτω παρεπομένας καὶ λεγομένας ιδιότητας καὶ γνωρίσματα, ὡς-
 περ ἐπὶ μὲν τοῦ πατρὸς τὸ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον καὶ ἀναρχον.
 Ταῦτα γὰρ οὐ τί ἐστὶν ὁ πατήρ, ἀλλὰ τί οὐκ ἔστι δηλοῖ· τὰ γὰρ
 κυρίως ἴδια καὶ ὀρισμοὶ τῶν ὧν εἰσι τυγχάνει, ὡςπερ ἢ πατρότης
 5 καὶ τὸ γεννᾶν ἐπὶ τοῦ πατρὸς· ταῦτα γὰρ τὸ τοῦ πατρὸς ὑφίστησί
 τε καὶ εἰδοποιεῖ πρόσωπον, ἐκεῖνο δὲ οὐ, ἀποφατικά τε ὄντα καὶ
 στερητικά, ἀλλ' ἢ μόνον ἴδια καὶ ἀπλῶς γνωρίσματα τοῦ πατρὸς.
 Ὡσαύτως καὶ τὸ αἴτιον οὐ κυρίως ἴδιον τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρεπόμε-
 νον καὶ τοῦτο· ἔπεται γὰρ τῷ πατρὶ τὸ καὶ αἴτιον εἶναι οὐ ἔστι πα-
 ρ.165^α τήρ, ἐπεὶ ἔκ γε || τῶν περὶ αὐτὸν τοῦτο καὶ οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτόν·
 11 ὡςπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου φέρε εἰπεῖν τὸ μὲν λογικῶς κυρίως ἴδιον,
 τὸ δὲ γελαστικὸν οὐ κυρίως ἴδιον· ἐπουσιῶδες γάρ. Πρῶτον μὲν γὰρ
 δεῖ τὸν ἄνθρωπον ἢ ἄνθρωπον λογικὸν εἶναι, εἴθ' οὕτως ἔπεσθαι αὐτῷ
 καὶ τὸ γελαστικὸν εἶναι· ἐκεῖνο γὰρ ἐστὶν ὁ τὸν ἄνθρωπον ὑφίστησί
 15 τε καὶ εἰδοποιεῖ καὶ αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπον ποιεῖ, τῶν
 ἄλλων ὁμογενῶν αὐτῷ εἰδῶν διαστέλλον. Τὸ δὲ γελαστικὸν ἔπεται
 μόνον τῷ ἀνθρώπῳ οὐκ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ συμβαλλόμενον· ἐπεὶ
 καὶ τῇ ἐπινοίᾳ λογικὸν μὲν ἐστὶ λαβεῖν ἄνευ γελαστικοῦ, γελαστικὸν
 δὲ ἄνευ λογικοῦ οὐδαμῶς. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ συστατικὸν
 20 μὲν καὶ ὑποστατικὸν τὸ γεννᾶσθαι καὶ ἡ υἰότης· τοῦτο γὰρ ἐστὶν
 ὧ ὁ υἱὸς ἢ υἱὸς τοῦ πατρὸς διαφέρει κατὰ τὴν τῶν πρὸς τι ἀντι-
 θεσιν, τὸ δὲ αἰτιατὸν οὐ κυρίως ἀλλ' ἐπομένως ἴδιον τῷ υἱῷ, ὡς-
 περ καὶ τῷ πατρὶ τὸ αἴτιον. Οὐ γὰρ ἢ αἰτιατὸς ἔχει τὸ γεννητὸς,
 ἀλλ' ἢ γεννητὸς ἔχει τὸ αἰτιατὸς καὶ τᾶλλα ὡς ἀνωτέρω εἴρηται
 25 ἐπὶ τοῦ πατρὸς. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος ὑποστατικὸν
 μὲν τὸ προβάλλεσθαι ἢ καὶ τὸ πνεῖσθαι ἐξ ἀμφοῖν ὡς ἀπὸ μιᾶς
 καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐφ' ὅσον ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς ἐν εἰσι κατὰ

9. Τοῦ οὐ προηγεῖται τινῶν περιγεγραμμένον 10. καταυτὸν
 15. ὅπερ ἐστὶν 22. ἀλλ' ἐπομένως πρόσθετα ἐν τῇ ᾧα διὰ
 παραπεμπτικοῦ σημείου /. μόνον ἐν τῷ κειμένῳ γεγραμμένου
 24. τ' ἄλλα 27. ἐφ' ὅσον

τὴν προβλητικὴν δύναμιν, ἣν ὁ πατὴρ δίδωσιν ἐν τῷ γεννᾶν τῷ
 υἱῷ, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε δύο αἷτια οὔτε δύο ἀρχαί, ἀλλὰ μία καὶ
 ἡ αὐτὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀρχὴ ἢ ὡς ἐξ ἑνὸς προβολέως.
 Διαστέλλεται ἄρα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πατρὸς καὶ υἱοῦ τῆ δια-
 φορᾷ τῶν || πρὸς τι ἐν μιᾷ καὶ τῆ αὐτῆ τῷ ἀριθμῷ προβολῆ παρὰ ρ.165⁵
 ἀμφοῖν τοῖς προσώποιν, καθ' ἣν τοῦτο μὲν προβάλλεται, ἐκεῖνα δὲ 6
 προβάλλει ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ οὐ τῆ διαφορᾷ μὲν τῶν προό-
 δων τοῦ υἱοῦ διαστέλλεται, ὡς δοκεῖ τοῖς τῆς ἐναντίας μερίδος,
 λέγω δὴ τῆ τοῦ γεννητοῦ καὶ ἐκπορευτοῦ, τοῦ πατρὸς δὲ μόνου
 τῆ πρὸς ἄλληλα ἀναφορικῆ σχέσει, ἅτε δὴ καὶ παρ' ἐκείνου δῆ- 10
 θεν μόνου προβαλλομένου. Ταῦτα γὰρ οὐ κυρίως διαφοραί, εἰ καὶ
 τοῖς τρόποις τῶν προόδων διαφέρειν δοκεῖ· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναν-
 τιότητές εἰσιν, ὡς τοῖς περὶ ταῦτα δεινοῖς δοκεῖ. Ταῦτα δὲ οὐκ
 ἐναντία ἀλλήλοις· τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐνὶ ὑποκειμένῳ θεω-
 ρούμενα ἅμα οὐκ ἐναντία, ὡς περὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ τρίγωνον· 15
 ταῦτα δὲ ἅμα θεωρούμενά εἰσιν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τοῦ
 πατρὸς, λέγω δὴ τὸ τε γεννητὸν καὶ τὸ ἐκπορευτὸν· ἐκεῖθεν γὰρ
 καὶ ἅμφω. Οὐδεμία δὲ τῶν ἀντικειμένων ἀντίθεσις χώραν ἐν τοῖς
 θείοις προσώποις ἔχει, εἰ μὴ ἢ κατ' αἰτίαν· λείπεται ἄρα τῆ κατ'
 αἰτίαν διαφορᾷ τοῦ υἱοῦ διακρίνεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. 20

Οὗτος ὁ τῆς ἐμῆς περὶ τὴν Τριάδα πίστεως χαρακτήρ, ἀγιώ-
 τατε πάτερ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἵνα μὴ περαιτέρω λέγων τὰς
 σὰς ἱεράς καὶ θείας ἀκοὰς ἀποκναίειν δοκῶ, ἀκόλουθος, οἶμαι,
 τῆ παρὰ τῆς ἀγιωτάτης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας
 δογματιζομένη τε καὶ παραδεδομένη πίστει μετὰ πολλῆς || ἐρεύ- ρ.166⁶
 νης τε καὶ ἐξετάσεως θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ἢ καὶ ζωῆν αἰώνιον 26

2. διατοῦτο 3 ὡς πρόσθετον ἄνωθεν χειρὶ πιθανῶς τοῦ Λα-
 σκάρως 4 Μετὰ τὸ υἱοῦ ἔπεται τῶν περιγεγραμμένων 5 παρὰ (;)
 ἐπὶ ἄλλων διεξεσμένων 6. καθῆν 12-13. ἐναντιότητες εἰσὶν
 16. θεωρούμενα εἰσὶν 18. ἀντίθεσις πρόσθετον διὰ τοῦ παπα-
 πεμπτικοῦ σημείου· 19. ἢ μὴ 22. ὡς πρόσθετον ἐν τῆ ᾧ ἐν τῆ
 ἀρχῇ τοῦ στίχου τῆ αὐτῆ χειρὶ 26. αἰώνιον

τοῖς κατ' αὐτὴν πιστεύειν ἡρημένοις ὄντως δίδωσι κατὰ τὸ λόγιον. Ἐρευνᾶτε γὰρ φησι τὰς γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς δοκεῖτε εὐρήσειν ζωὴν αἰώνιον· ἧς καὶ αὐτὸς μέτοχος εἶην, ὧ παναγία Τριάς, πρεσβείαις τοῦ μεγάλου καὶ μακαριωτάτου πατρός.

5 Ἐκ μέντοι γε δὴ ταύτης τῆς ὁμολογίας καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δογμάτων ὅπως ἔχω διαθέσεως πάρεστί σου τῇ ὑψηλοτάτῃ καὶ ὀξύτάτῃ συνέσει τε καὶ ἀγγινοῖα τεκμαίρεσθαι, πάντως θεοῦ χάριτι καλῶς καὶ εὐσεβῶς καὶ διαπύρῳ ζήλῳ διακείμενος καὶ περὶ ταῦτα καὶ ἐτοιμῶς ἔχων κινδυνεύειν καὶ περὶ τούτων ἐθέλειν,
10 εἰ δεήσειεν. Εἰ γὰρ καὶ πρὸ τῆς παρουσίας ὁμολογίας οὐδ' ὅπως οὖν ὑπεστελλόμεν μετὰ παρρησίας ἀντιλέγων τε καὶ ἐναντιούμενος τοῖς ταῦτα διασύρειν καὶ μωμεύειν ἐθέλουσιν ἐν τε τοῖς βασιλείοις αὐτοῖς ἐν τε πατριαρχείοις ἐν τ' ἀγοραῖς ἐν τε μοναστηρίοις καὶ πανταχῇ τῆς μεγάλης πόλεως ἐκείνης, ὡς ἅπαντες ἴσασι οἱ ἐκεῖσε
15 καὶ οἱ νῦν ἐνταῦθα παρόντες, πῶς οὐχὶ μετὰ τὴν ἔμπροσθεν τοῦ κοινου τῶν Χριστιανῶν ἀγωνοθέτου τε καὶ βραβευτοῦ γινομένην ὁμολογίαν καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπογραφὴν οὐ προθυμότερον ἀγωνιοῦμαι πρὸς τοὺς τῆς ἀληθείας ἄθλους ἐπαποδύομενος, τὸν ἀθλοθέτην καὶ βραβευτὴν ἔχων ὀρώντα σχεδὸν καὶ τοὺς ἀθλοῦντας οὐ τοῖς ἐκ
φ.166⁶ || κοτίνων καὶ σελίνων ἀναδοῦντα στεφάνοις, ἀλλ' εὐχαῖς ταῖς τοὺς
21 ἀμαράντους καὶ ἀκηράτους προξενησούσαις στεφάνους.

Ἐπεὶ δὲ ἀνωτέρω δοῦλον ἐμαυτὸν ὡμολόγηκα τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ταῦτόν γὰρ εἰπεῖν τῇ σῇ μακαριότητι, ἥδη καὶ τοὺς ἐμοὺς υἱεῖς Ἀλέξανδρόν τε καὶ Νικόλεων ἀνατίθημι ταύτῃ
25 καὶ οἷον ἀφιερῶ, καθάπερ ἡ Ἄννα ποτὲ τὸν Σαμουὴλ τῷ θεῷ, δεό-

1. καταυτὴν 3. Μετὰ τὸ αἰώνιον εὐρήνται αἱ λέξεις κατὰ τὸ λόγιον διαγεγραμμέναι 13. τ' πιθανῶς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τε, διαγεγραμμέντος τοῦ ε 17 ἀπογραφὴν ἀλλ' ἐν τῇ ᾧ οὐδὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ σημεῖον : 20 σελίνων 23. ταυτὸν 24. Ἐν τῷ υἱεῖς ἀντὶ τοῦ ε ὑπῆρχεν τὸ πρῶτον ο τοῦ βιβλιογράφου παρασκευαζομένου νὰ γράψῃ υἱοῦς

μενος τῆς σῆς μακαριότητος, ὥστε αὐτοὺς ἐγκαταλέξει τῷ θειο-
 τάτῳ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας κλήρω, ὥστε δούλους αὐτοὺς εἶναι
 ἀπό γε τοῦ νῦν εἰς ἅπαντα τὸν δοθησόμενον αὐτοῖς παρὰ θεοῦ
 βίον. Ἰλαθι δὲ καὶ ἡμῖν, ἀγιώτατε πάτερ, εὐμενῶς καὶ τῇ συνή- 5
 θει χρώμενος φιλανθρωπία, εἴ τι τοῦ δέοντος ἔξω καὶ τῆς μεγά-
 λης σοῦ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἀξίας οὐκ ἀξίως εἴρηται οἷς ἀνη-
 νέγκαμεν τολμήσαντες. Οὐ γὰρ ἐκ προαιρέσεως τὸ ἀμάρτημα,
 ἄπαγε, ἀλλ' ἐξ ἀγνοίας τῆς μικρᾶς καὶ ταπεινῆς ἡμῶν τῶν τα-
 πεινῶν διανοίας πεπλημμέληται.

2. ὥστε ἀνωθεν τῇ αὐτῇ χειρὶ 4. Μετὰ τὸ βίον ἢ λέξις αὐτῷ
 Ἰλαθι 5. φιλανθρωπεία 8. ἄπαγε ἐν τῇ ὥσ' διὰ παραπεμ-
 πτικοῦ σημείου /. 9 πεπλημμέληται

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΠΕΡ ΕΖΗΤΗΣΕ ΤΙΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΚΥΠΡΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΩΝ

Τὰ πάντα γινώσκειν τε καὶ κατ' ἐπιστήμην ὠρισμένως εἰ-
 δέναι θεῶ μόνῳ γε ξυγκεχώρηται, παρ' ᾧ νοῦς καὶ τὸ ἀντι-
 κείμενον, ἢ τε σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ ἢ κατὰ ταύτας ἐνέργεια,
 ταυτόν τῇ οὐσίᾳ, τῷ χρήματι. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ὧν
 5 ὁ νοῦς ξυμπέφυρται ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ὀργάνῳ χρῆται τῇ ὕλῃ
 πρὸς τὴν τῶν ὄντων κατάληψιν, καὶ οἷς ἄλλο μὲν δύναμις, ἄλλο
 δὲ ἢ κατὰ τὴν δύναμιν ἕξις τε καὶ ἐνέργεια καὶ τὸ τῆς δυνά-
 μειως ἀντικείμενον, οὔτε πάντα δῆπου γε γνῶριμα, καὶ ἅ δ' ἐπι-
 στάμεθα ξυγκεχυμένως πως καὶ ὀλοσχερῶς καὶ οἷον ὡς ἐν ὀνείρῳ
 10 γινώσκομεν. Οὔτε γὰρ τὰ τῶν ὄντων εἶδη πάντ' οἶδαμεν, ὅσα τε
 ἀνάγκη καὶ ὅσα τῶν ἐνδεχομένων ἐπέρχεται, καὶ τὰς ἐσχάτας
 δὲ τῶν ὄντων διαφορὰς, ἀφ' ὧν ἐκάστου τῶν ὄντων ἢ οὐσία χαρα-
 κτηρίζεται, παντελῶς ἀγνοοῦμεν· οὔ δὲ τὸν λόγον ἀνὴρ μὲν τῆς
 ἕξῳ μόνῃς σοφίας ἀποδώσειεν ἂν τῇ τῶν νῦν πρὸς ἀλλήλους

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Ἐσκουλαλείῳ Φ-III-15, φ. 293^a-306^b,
 αἰῶνος ιε' (E) καὶ τῷ Πατριτικῷ 985 φ. 12^a-24^b, αἰῶνος ιε' (Π)

Ἐπιγραφή Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Π: λείπουσιν E.
 Ἡ ὅλη ἐπιγραφή ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν τῇ ᾧα ἄλλῃ χειρὶ E

1. τε E: τὲ Π ὠρισμένως E: ὀρισμένως Π 2. ξυγκεχώ-
 ρηται Π: συγκεχώρηται Π 3-4. ἐνέργεια ταυτόν E: ἐνέρ-
 γεια ταυτόν Π 9. πως E: πῶς Π 11. ἐσχάτας Π: αἰσχάτας E
 14. ἀποδώσειεν Π: ἀποδόσειεν E

τάξει τε καὶ σειρᾶ, καὶ ὡς ὁ μὲν κρείττων καὶ τελεώτερος, ὁ γε πρότερος, ὁ δ' ὑφειμένος, ὁ δεύτερος, καὶ οἷον εἶπεῖν ἀτελέστερος καὶ τούτου πάλιν ὁ μετὰ τοῦτον καὶ καθεξῆς. Ἐυμετρεῖται γὰρ ἐκείνων τῇ τελειότητι καὶ δυνάμει καὶ ἡ τῶν ὄντων κατάληψις 5 κατὰ γε τὸν γεωμετρικὸν, οὐ τὸν ἀριθμητικὸν δῆπου λόγον παρὰ τῆς φύσεως· ἡμέτερος δὲ καὶ τῆς ἔσω σοφίας ἀκχεῖνο μὲν ἴσως ἂν ξυγχωρήσειε, τὴν γε μὴν τῆς ἐντολῆς παράβασιν καὶ τὸ διὰ ταύτην τάγαθοῦ τε καὶ τοῦ θεοῦ πόρρω γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον φήσειεν ἂν θαρρούντως αἴτιον τῇ ψυχῇ τῆς τοιαύτης ἀγνοίας γενέσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὴν ψυχὴν ξυνημμένην τῷ σώματι, μηδὲ 10 τὰς τῶν ὄντων οἶδεν ὄντων οὐσιώδεις τε καὶ συστατικὰς εἰδέναι διαφοράς.

Οὐκοῦν θαυμαστὸν μὲν οὐδὲν, ὃ ἑταῖρε, εἰ καὶ σοὶ σοφῶ γε ὄντι κατὰ τε τὴν τοῦ γράμματος ἴσως σοφίαν κατὰ τε τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐπομένην ταύτην ἰατρικὴν, θεωρητι- 15 κήν τε ἅμα καὶ πρακτικὴν, ἠπόρηται μὲν ἤτοι ὡς ἀληθῶς ἀπορούμενα τῶν ζητημάτων ταυτὶ ἢ καὶ ἄλλως πῶς ἀφορμὴν ἑτέροις εἰς φιλοτιμίαν παρέξοντα, ἠπόρηται δὲ ὅμως, καὶ μάλιστα καὶ φιλοσοφώτατα. Θαυμαστὸν δὲ ἐκεῖνο, εἰ δόξεις αὐτὸς τισὶ διὰ ταῦτα τῶν οὐκ εἰδόντων ἢ καὶ τὰ ἀπορούμενα φαῦλα καὶ 20 οὕτω ῥᾶστα πρὸς λύσιν ὡς μηδ' ἀξίαν εἶναι λόγου τὴν περὶ

1. σειρᾶ Π: σειρὰ Ε τελεώτερος Π: τελεότερος Α

2. πρότερος Π: πρότερος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρότερος Ε 8 Μετὰ τὸ πόρρω κενὸν ὡσεὶ πέντε γραμμάτων ἐκ διαξέσεως λέξεως τὸ πρῶτον γραφείσης Ε 9. θαρρούντως Π: θαρρούντως ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θαρρούντος Ε 10. μηδὲ ὄντων

ἔγραψα: μηδὲ ΕΠ 11. ὄντων οὐσιώδεις Π: οὐσιώδεις Ε

τε Ε: τὲ Π 13. σοφῶ Ε: σοφῶ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος σοφῶν Π 15. ἐπομένην Π: ἐπομένην Α θεωρητικὴν Ε: θεωρητικὴν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θεωρητικὴν Π 17. πῶς Ε: πῶς Π 18. μάλιστα Ε: κάλλιστα Π 19. αὐτὸς τισὶ ἔγραψα: αὐτὸς τισὶ ΠΕ 21. μηδ' Ε: μηδ' Π

τούτων ἐξέτασιν. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἴσως οἱ τῆς σαυτοῦ ζητήμασιν ἐντυχόντες τὸν μὲν πατέρα τῶν ζητημάτων Θερσίτην ἄντικρυς, αὐτὰ δὲ τὰ ζητήματα Θερσίτου λόγους νομίσουσί τε καὶ λέξουσιν οὐκ ἄλλο γε δι' οὐδὲν ἢ τό τε πόρρω τῆς ἐπιστήμης ὑπάρχειν καὶ τὸ διὰ τούτου δόξαι τῶν ὅτι πλείστα καλῶς εἰδόντων, 5 μᾶλλον δὲ ἅπαντα. Οὕτω πολλοὶ τὴν οἰκειάν ἄγνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν ταῖς τοιαύταις, ἔν' οὕτως εἶπω, περιπέττουσι τέχναις, οἷς ἐξελεγχόμενοις ἅπας ὅστισοῦν σοφὸς ἀπεχθάνεται. Ἐμοὶ δὲ, νῆ τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν, αὐτός τε τῶν σοφωτέρων ἔδοξας εἶναι, 10 τοιαῦτα προτιθεὶς εἰς ἐξέτασιν, τὰ τε ζητούμενα πολλοῦ τε ἄξια εἶναι καὶ ὅτι πλείστης δεόμενα τῆς ἐξετάσεως ἡγησάμην.

Ἐβουλόμην τε καὶ παρόντι σοὶ διαλέγεσθαι καὶ πρὸς σὲ γλώττη λόγοις αὖ ἐνιστάμενον τοὺς περὶ τῶν ζητημάτων λόγους ποιῆσθαι. Οὕτω γὰρ ἂν πολλά τε πολλοῦ γ' ἄξια ἡμεῖς τε λέγειν 15 αὐτός τε ἀκούειν οἷοί τε ἡμεῖν, ὡς τό γε νυνὶ βραχυλογία καὶ ὡς μόνον ἄψασθαι τῆς τῶν ζητημάτων λύσεως τὰ πρὸς σὲ ποιησόμεθα γράμματα πολλοῖς τε ἄλλοις καὶ ὀὐ καὶ τῷ μὴ χαίρειν ἄγειν τῷ μέλανι, πάνυ τε ἀκριβῶς ἡμῖν ἐλέλυτο τὰ ἀμφιβαλλόμενα, μηθενὸς ἀπορίας τόπου καταλειφθέντος.

20 Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄδην, βραχυλογεῖν αἰρουμένοις. Λοιπὸν δὲ αὐτὰ τὰ ζητηθέντα σοὶ καθ' ἕκαστον ἐξετάσωμεν, ἀπὸ τῶν θεολογικωτέρων πρώτων ἀρξάμενοι καὶ καθ' ἣν αὐτὸς ταῦτ' ἔθηκας τάξιν, ὡς ἔχει φύσεως· θεολογία γὰρ φυσικῆς καὶ ἰατρικῆς αὕτη τῇ τε φύσει καὶ σοὶ, καλῶς ποιοῦντι, προτέταχται.

1. οἱ τοῖς Π: οἱ τῆς Ε 9. σοφωτέρων ἔγραψα: σοφοτέρων ΕΠ ἔδοξας Ε: ἔδοκας Π 10. τὰ τε Ε: τὰ τὲ Π

12 (καὶ 14, 18). τε Ε: τὲ Π σοὶ Ε: σοὶ Π 13. ζητημάτων Π: ζημάτων Ε 15. αὐτός τε Π: αὐτὸς τὲ Ε οἷοί ἔγραψα: οἷοι Ε: οἷον Π 19. μηθενὸς Ε: μηδενὸς Π 20. ἄδην ἔγραψα: ἄδδην ΕΠ 21. καθ' ἕκαστον Π: καθέκαστον Ε

22. πρώτων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρώτων Π: πρώτων Ε

Ζήτημα α'.

Ἐπειδὴ ὁ θεὸς προνοητὴς ἀπάντων ἐστὶ καὶ πάντ' ἐφορᾷ, δι' ἣν αἰτίαν εἶπε τῷ Ἀδάμ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, ἧ δ' ἂν ἡμέρα φάγοι, θανάτῳ ἀποθανεῖται;

5

Λύσις.

Προέγνω μὲν ὁ θεὸς ἀναγκαιῶς, ὅτι ὁ Ἀδάμ πεσεῖται καὶ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν ἐντολὴν παραβήσεται· πάντα γὰρ οἶδεν ἐποπτικῶς ὁ θεὸς ὅσα παρώχνηκεν ὅσα τε πάρεστι καὶ ὅσα μέλλοντά γε καὶ ἐνδεχόμενα· καὶ προνοεῖται δ' αὖ πάλιν ἀπάντων τῶν ὄντων 10 οὐ τῆ καθόλου προνοίᾳ μόνον καὶ κοινῇ πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τῆ εἰδικῇ καὶ καθ' ἕκαστον. Οὐ μὴν παρὰ τοῦτο τὴν ἐντολὴν οὐκ ἔδει δοῦναι τῷ γε πεσόντι διὰ παραβάσεως τῷ Ἀδάμ· ἐχρῆν γὰρ δήπου τὸν τῆ προαιρέσει τετιμημένον καὶ δυοῖν θάπερον, ἧτοι χρηστὸν ἢ φαῦλον, αἰρεῖσθαι δυνάμενον εἰδέναι καὶ περὶ ἧ προαιρέσεως τε καὶ 15 βούλησις καὶ ὡς τουτί μὲν χρηστὸν τε καὶ αἰρετὸν ἀφ' οὗ ἂν πάθοι τις εὔ, τουτί δὲ φαῦλον καὶ διὰ τοῦτο φευκτὸν ὧ τοῦ κατὰ φύσιν ἂν τις παρατραπείη καὶ πάθοι κακῶς. Ἰλὴ γὰρ ταῦτα, περὶ ἣν ἡ προαιρέσις καὶ τὸ αὐτεξούσιον, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος τῶν φύσει μόνῃ φερομένων ὑπέρκειται τε καὶ διενήνοχεν, ὡς περ ἐν 20 μεταίχμιῳ τοῖν δυοῖν ὧν, φαύλου τε καὶ ἀγαθοῦ, καὶ νῦν μὲν ἐς τουτί, νῦν δ' ἐς ἐκεῖνο ὡς αὐτεξουσίῳ φέρεσθαι δήπου δυνάμενος.

1. Αἱ λέξεις Ζήτημα καὶ Λύσις ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώδιξιν ὡς τὸ πλεῖστον ἐρυθράκι ἐν τῇ ᾠα, ἐν δὲ τῷ Ε ὁ ἀριθμὸς τῶν ζητημάτων συνήθως μεταξὺ δύο στιγμῶν, οὕτω ·α· ·β· 3. φαγεῖν Π: φυγεῖν Ε 11. τῆ Ε: λείπει Π 12. καθ' ἕκαστον ἔγραψα: καθέκαστον ΕΠ 14. τετιμημένον Ε: τετιμένον Π 19. αὐτεξούσιον Ε: αυτεξούσιον Π 21. φαύλου Π: φαύλου Ε 22. ὡς Ε: τῷ Π

Ταῦτά τοι νομοθετεῖ θεὸς καὶ νόμον δίδωσιν ὕλην τῷ αὐτεξουσίῳ
κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὡς περὶ λέγων μετὰ τὸ δημιουργ-
γῆσαι τὸν ἄνθρωπον Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, τετίμηκά σε τῇ
πραιρέσει καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ σὺν ἅμα τῷ λογικῷ, οἷς τῶν ἄλλων
5 ἀπάντων πολλῷ διενήνοχας ζώων. Ἐκείνων γὰρ φύσει μόνη γε
φερομένων καὶ πρὸς θάτερον μόνων τῶν ἀντικειμένων τὴν σφῶν
αὐτῶν ἐχόντων ὠρισμένως ὀρμὴν, μηδὲν τε ἄλλο φύσει παρ' ὃ
μεμάθηκεν ἐνεργούντων, αὐτὸς ἐπὶ θάτερα τῶν ἐναντίων, ὅτε βού-
λοιο, νεύειν οἶός τε εἶναι τῇ ἣν ἔχεις δυνάμει καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ
10 δεδημιούργησαι. Τῶν δ' ἐναντίων τούτων θάτερον μὲν ἀγαθὸν τε
καὶ ἀρετῆ, θάτερον δὲ φαῦλόν τε καὶ κακία ἄμφω ταυτί· δεῖ γὰρ
τὸν τὴν δυνάμιν σοι παρασχόντα τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὴν περὶ ἣν
ἡ δύναμις ὕλην καὶ τὸ ἀντικείμενον δήπου δεῖξαι τε καὶ διδάξαι,
καθάπερ τὸν οἰκοδόμον τοὺς λίθους καὶ τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὸν
15 χαλκόν. Σὲ δὲ, τουτί μὲν φαῦλόν τε καὶ κακόν, ἐκεῖνο δὲ σπου-
δαῖον γνόντα καὶ ἀγαθόν, τοῦ μὲν ἀπέχεσθαι δεῖ, τοῦ κακοῦ
παρατροπῆς ὄντος τοῦ κατὰ φύσιν καὶ φθαρτικοῦ τῆς σῆς τελειό-
τητος, τοῦ δὲ ἀντιποιεῖσθαι, τοῦ ἀγαθοῦ, ὅσον τε ἄλλο καὶ ὅσον
δι' αὐτὸ ἀγαθόν, πρὸς ὃ πάντ' ἀνάγεται, τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ
20 βουλήσει καὶ προαιρέσει τὴν σφῶν αὐτῶν ληψόμενα τελειότητα.
Εἰ μὲν οὖν φυλάξεις ταυτί καὶ διώξεις μὲν τ' ἀγαθόν, τοῦ δὲ κακοῦ

4-9. σὺν ἅμα - αὐτεξουσίῳ E: λείπουσι Π 11. ἀρετὴ E:
ἀρετὴ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀρετῆ Π θάτερον E: ἐκ
τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θάτερον Π φαῦλόν τε ἔγραψα: φαῦ-
λον τὲ EΠ 11. ἄμφω Π: ἀμφω E ἐν δὲ τῇ ὥα [ὄν ἄν] ὁ θεὸς
έλεεῖ, ὄν δὲ [δι]ακρίνει τῷ γὰρ βου[λεύματι] αὐτοῦ τίς ἀνθέ-
στηκεν. Τὰ ἐν ἀγκύλαις κεκαλυμμένα ἐν τῇ φωτογραφίᾳ ὑπὸ τοῦ συν-
έχοντος τὸ φύλλον ξύλου 13. δεῖξαί τε E: δεῖξαι τὲ Π 15. μὲν Π:
μὲν ἄνωθεν, κάτω δ' αὐτοῦ δὲ διαγεγραμμένον E φαῦλόν τε E:
φαῦλον τὲ Π δὲ Π: δὲ E 21. φυλάξεις ἔγραψα: φυλάξ^{οι}εις E:
φυλάξ^{ει}ης Π διώξεις ἔγραψα: διώξ^{οι}εις E: διώξεις Π τάγα-
θὸν Π: τ' ἀγαθὸν E

πόρρω γένοιο, ἀθάνατος ἔση καὶ ἄφθαρτος, ὅτι καὶ οὐδ' εὐλογον
 θνήσκειν τὸν τῆς οἰκειάς δι' ἣν ἐγένετο λαβόμενον τελειότητος.
 Ἄν δέ, παρατραπείς πως τοῦ κατὰ φύσιν, τὰγαθὸν μὲν χαίρειν
 ἐάσης, πρὸς δὲ τὸ φαῦλον ἐκὼν εἶναι χωρήσης, οὐκ ἔστιν ὅπως
 τῆς οἰκειάς ἀμαρτῶν τελειότητος μὴ οὐ τὴν διὰ θανάτου καὶ φθο- 5
 ρᾶς δίκην δώσεις. Δεῖ γὰρ δήπου τὸν τῆς οἰκειάς τελειότητος, δι'
 ἣν γέγονε καὶ τῶν ὄντων ἐστίν, ἐκπεσόντα καὶ ἀμαρτόντα μηκέτ'
 εἶναι μηδὲ τοῖς οὔσι ξυναριθμεῖσθαι, ὅτι καὶ τὸ μάτην ἐν τοῖς
 φύσει καθ' αὐτὸ πάντως οὐ ξυγκεχώρηται.

Οὕτως ὁ θεὸς εἰκότως διὰ ταῦτα τὴν ἐντολὴν δέδωκε τῷ ἀν- 10
 θρώπῳ, καὶ ταῦτα προγνοὺς ἀϊδίως καὶ πρὸ τῆς ἐκείνου πλάσεως
 καὶ ὑπάρξεως, ὅτι πεσεῖται καὶ τοῦ σπουδαίου τὸ φαῦλον ἐλόμενος
 τοῦ δι' ὃ γέγονεν ἀγαθοῦ στερηθήσεται. Προέγνω δὲ τοῦτο οὐ
 μόνον τῷ πρὸ τῆς ἀπλῆς βουλήσεως, ἀλλὰ καὶ τῷ μετὰ τὴν δρα-
 στικὴν βούλησιν νῶ, καθ' ὃν ἅπαν ἐνδεχόμενον ἢ τοιοῦτον ὡς ἐσό- 15
 μενον ἢ μὴ τῷ θεῷ προγινώσκειται. Πλήν οὐ παρὰ τοῦτο τῶν
 ἀναγκαίων ἦν τὸν ἄνθρωπον ἀντὶ σπουδαίου φαῦλον γενέσθαι,
 οὐδ' ἢ ἐνδεχομένου φύσις ἐπὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων μετέβαλεν ἰδιό-
 τητα τοῦτο μὲν τῷ τὴν θείαν βούλησιν ἐν ταῖς πρὸς τὰ ἔξω
 προσόδοις τῶν ἐνδεχομένων ὑπάρχειν καὶ οἷον ἐκείνοις ξυμεταβάλλ- 20
 λεσθαι, τοῦτο δὲ τῷ τὸ αὐτεξούσιόν τε καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπείας
 βουλήσεως ἐλεύθερόν τε καὶ ἀδέσποτον μήτε φύσει ποτὲ, μήτ'
 ἀνάγκαις τισὶν ὑπείκειν καὶ τῆς οἰκειάς δυνάμεως παρασύρεσθαι.
 Ἦν γὰρ ἂν ἄλλως ἐνδεχόμενόν τε καὶ μὴ καὶ αὐτεξούσιόν τε καὶ
 μὴ, κἀντεῦθεν τὰ τῆς ἀντιφάσεως ἅμα μόρια **, ὅπερ ἀδύνατον, 25
 οὐ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παντοδυνάμῳ θεῷ παρὰ τὴν σφῶν

4. ἐκὼν Π: ἐκῶν Εⁿ χωρήσης ἔγραψα: χωρήσεις ΕΠ
 7. μηκέτ' ἔγραψα: μῆκέτ' ΕΠ 8. μηδὲ ἔγραψα: μὴδὲ ΕΠ
 τὸ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Π: τὸ ἄνωθεν Ε 9. καθ' αὐτὸ ἔγρα-
 ψα: καθ' αὐτὸ Ε: καθ' αὐτὸ Π 13. δι' ὃ Π: διὸ Ε 22. ἐλεύ-
 θερόν τε Ε: ἐλεύθερον Π 25. Μετὰ τὴν λέξιν μόρια σταυρὸς ἐν-
 δεικνύων παράλειψιν λέξεων μὴ προστεθεισῶν ἐν τῇ ᾠᾳ Ε

αὐτῶν ἄκραν μάχην τε καὶ διάστασιν, οὐ παρὰ τὴν ἐκείνου ἀπειροδύναμον δύναμιν. Ὅθεν οὐδέν τι φασιν ἔλως οἱ δυοῖν θάτερον λέγοντες ὡς ἐχρῆν παρὰ θεοῦ τότε τὴν τοῦ Ἀδάμ πτώσιν προεγνωκότος γενέσθαι, ἤτοι τὴν ἐντολὴν τὴν ἀρχὴν μὴ δοθῆναι, ἢ, καὶ 5 δοθείσης, τὸν ἄνθρωπον, ἵνα μὴ γένοιτό οἱ κακῶς, ἀνάγκη τινὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν μᾶλλον ὠσθῆναι. Οὕτε γὰρ ἐκεῖνό γε πρὸς τοῦ δεδωκότος τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τουτὶ δὲ ἀνατροπὴ τοῦ προαιρετικοῦ μᾶλλον, καθ' ὃ σπουδαῖον καὶ φαῦλον καὶ ἀρετὴ καὶ κακία καὶ ἄθλα καὶ δίκαι καὶ ἀπλῶς ἀνθρωπείας φύσεως καὶ παντὸς ἤθους κατάλυσις.

10 Ἐδεῖ τοίνυν τὸν θεὸν διὰ ταῦτα μάλα εἰκότως τὴν ἐντολὴν τῷ πλασθέντι δοῦναι Ἀδὰμ, καὶ οὐδέν τι παρὰ τοῦθ' ἔπεται ἄτοπον καὶ ἀδύνατον· τούναντίον μέντ' ἂν ἀτόπῳ καὶ ἀδυνάτῳ ἐῷ καὶ ἀντιφάσει πάντως γε περιπίπτον τὸ μήτε νόμου ὕλην τῷ αὐτεξουσίῳ δοθῆναι, μήτ' ἄνευ ἀνάγκης καὶ βίας ἔαν τῷ 15 προαιρετικῷ τὸν ἄνθρωπον ὁποῖοτε βούλοιτο φέρεσθαι.

Ζήτημα 6'.

Ἐπειδὴ τὸν Ἀδὰμ ἄνθρωπον ὄντα γινώσκειν ἔδει καλὸν τε καὶ πονηρὸν, οἷον χάριν ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ θεὸς μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν τε καὶ πονηρὸν;

20

Δύσις.

Ἐπέρευγε τῆς ἀπορίας, ἣν οὐχ ὡς οὐκ εἰδῶς, ὡς τινες οἰόνται

1. τε Ε: τὲ Π ἀπειροδύναμον Ε: απειροδύναμον Π
 2. τί φασιν Π: τῖ φασίν Ε 4. τὴν ἀρχὴν Π: τῆναρχὴν Ε
 6. ὠσθῆναι ἔγραψα: ὠθῆναι Ε: εἰσθῆναι Π ἐκεῖνό ἔγραψα
 ἐκεῖνο ΕΠ 11. ἀδὰμ Ε: ἀδαμ Π 12. ἄτοπον Ε: ἀτόπως Π
 ἀδύνατον Ε: ἀδυνάτως Π μέντ' Π: μέντ' Ε 13. περι-
 πίπτον ἔγραψα: περιπίπτον ΕΠ 14. αὐτεξουσίῳ Π: αὐτεξίῳ Ε
 τῷ Ε: τὸ Π 15. ὁποῖοτε ἔγραψα: ὁποῖοτε ΕΠ 19. τοῦ
 ξύλου Ε: ξύλου Π 21. οὐχ Ε: οὐχ' Π

τῶν οὐκ ἄγαν, ἵνα μὴ λέγω μηδὲν, εἰδότες, ἀλλ' ὡς ἐπιστάμενος
 εὖ, εἰς ἐξέτασιν καλῶς ποιῶν προϋθηκας. Ἐχει γὰρ οὐ τὴν τυ-
 χουσαν ἀπορίαν τὸ χρῆμα, καὶ πολλῆς δεῖται τῆς ἐξετάσεως. Εἰ
 γὰρ ὁ ἄνθρωπος λογικόν τε ἅμα καὶ προαιρετικόν, οἰκεία δὲ φύσει
 τὸ ἐξ ἀμφοῖν τούτοις σπουδαῖον οἶδε καὶ φαῦλον, πῶς ἐχρῆν τὸν 5
 Ἀδάμ, ἄνθρωπον ὄντα, μηδαμῶς γεύσασθαι τοῦ ξύλου τῆς γνώ-
 σεως, ᾧ σπουδαῖον καὶ φαῦλον ἔγνωσται, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν καλόν
 τε καὶ πονηρόν; Καὶ ἄνευ γὰρ τοῦ φαγεῖν ἐκείνου καὶ γεύσασθαι
 φύσει ταῦτ' οἶδεν ἢ καὶ μαθεῖν ἠδύνατο πάντως ὁ ἄνθρωπος. Ἦτοι
 οὖν μάτην ὁ νόμος καὶ ἡ δι' ἧς πεπτώκαμεν ἐντολὴ ἢ οὐ παρὰ τὸ 10
 τοῦ ξύλου γεύσασθαι καὶ τὸ σπουδαῖον γνῶναι καὶ φαῦλον τὸ
 πτώμα γέγονε τοῦ Ἀδάμ. Καὶ μὲν δὴ, καὶ εἰ μὴ φαγὼν τοῦ ξύ-
 λου τῆς γνώσεως καλόν τε καὶ πονηρόν οὐκ ἐγίνωσκεν ὁ Ἀδάμ,
 ποῦ θήσει τις τὸ προαιρετικόν ἐκείνου καὶ αὐτεξούσιον ἢ πῶς ἂν
 ἐπεξῆι τις κακίας ἐκείνου καὶ παραβάσεως, ἀγνοοῦντι κακίαν 15
 καὶ ἀρετὴν καὶ ὅλως καλόν τε καὶ πονηρόν;

Κάκεινο δὲ οὐκ εὐλογον πάνυ, τουτοιςὶ μὲν ὡς ἀγαθοῖς δῆθεν
 προσέρχεσθαι, ἐκείνω δ' ὡς φαύλω μὴ προσιέναι νομοθετεῖν, εἴτ'
 ἀπαγορεύειν τὴν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως βρῶσιν ἀφ' οὗ ἂν
 γνοίη τις καλόν τε καὶ πονηρόν. Ἐῷ γὰρ λέγειν, ὅτι καὶ βασκανία 20
 μᾶλλον ἢ προνοία τὸ τοιοῦτον εἶη γ' ἂν ἑοικὸς, εἰ τελειότης ἀν-
 θρώπου θεωρία καὶ πρᾶξις, ὧν ἑκατέρω γένοιτ' ἂν τῆ τοῦ σπου-
 δαίου γνώσει καὶ φαύλου. Μὴ ποτε οὖν οἶδε μὲν ὁ Ἀδάμ πρὸ τῆς
 τοῦ ξύλου γεύσεως καλόν τε καὶ πονηρόν, οἶδε δὲ θεωρητικῶς

1. ἐπιστάμενος E: ἐπιστάμενος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπο-
 στάμενος Π 2. προϋθηκας ἔγραψα: προύθηκας EΠ 4. λογι-
 κόν E: λογικόν Π 6. μηδαμῶς Π: μὴ διακῶς E 7. ᾧ Π: ὡς E
 ταῦτόν ἔγραψα: ταυτόν EΠ 10. Πρὸ τοῦ νόμος εἶχε γραφῆ ἄνος
 διγραφέν E ἐντολὴ E: εντολὴ Π 13-16. οὐκ ἐγίνωσκεν-
 πονηρόν E: λείπουσι Π 14. θήσει ἔγραψα: θείση E 15. ἐπεξ-
 ῆι τις ἔγραψα: ἐπεξεῖν τις E 20. τις E: τίς Π 21. ἑοι-
 κὸς Π: ἑοικῶς E 23 (καὶ 24). οἶδε Π: εἶδε E 24. γεύσεως
 ἔγραψα: γνώσεως EΠ

μόνον, οὐ πρακτικῶς; Πρὸ γὰρ τῆς γεύσεως ἐγίνωσκε μὲν τουτί
 μὲν ἀγαθόν, ἐξ οὗ φαγεῖν παρὰ θεοῦ ξυγκεχώρηται, τουτί δὲ πο-
 νηρὸν αὖθις, οὗπερ γευσάμενος αὐτίκα μάλα πάντως οἰχθήσεται·
 οὕτω δὲ τοῖν δυοῖν ἐλόμενος θάτερον, αὐτῇ πάντως ἐγνώκει τῇ
 5 πείρα τί τε φαῦλον τί τε σπουδαῖον καὶ ὅπως τὸ μὲν φθείρει, τὸ
 μὴ σπουδαῖον, τὸ δὲ σώζει, τὸ ἀγαθόν, τὸν δυοῖν ἐλόμενον θάτε-
 ρον. Εἰ δὲ καὶ τὰ μάλιστα σπουδαῖος ἐντελεχεία πρὸ τῆς τοῦ φυ-
 τοῦ γεύσεως ὁ Ἀδάμ, καθάπερ τινὲς βούλονται τε καὶ ἀποφαί-
 νονται, τῶν δ' ἐναντίων ἢ αὐτῇ ἐπιστήμη, πείρα γε μὲν οὐκ εἰλη-
 10 φῶς ὅσον καὶ οἶόν ἐστι τὸ κακόν, ἐξ οὗ πάλιν αὖθις ὅσον ἐστὶ τὰ-
 γαθὸν ἀκριβέστερον ἔμελλεν ἐγνώκῃναι, καθάπερ οἱ τῆς ὑγιείας
 τὴν χάριν μᾶλλον μετὰ τὴν πείραν τῆς νόσου γνωρίζοντες, οὐκ
 ἂν δικαίως λέγοιτο καλὸν τε γινώσκῃν καὶ πονηρὸν. Ταῦτά τοι
 ξύλον γνώσεως καὶ ξύλον τοῦ γινώσκῃν καλὸν τε καὶ πονηρὸν τὸ
 15 φυτὸν ὠνόμασται τῇ Γραφῇ· ἐξ οὗπερ γευσάμενος ὁ Ἀδάμ, ὡς
 τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ παραβὰς καὶ διὰ ταῦτα τοῦ τε παραδείσου
 καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς οἰκείας πόρρω γεγονῶς τελειότητος, αὐτῇ τῇ
 πείρα καλὸν τε γινώσεται δῆπου καὶ πονηρὸν. Οὕτως ὁ Ἀδάμ,
 καίτοι καλὸν τε φύσει γινώσκων καὶ πονηρὸν, ὡς ἐδέδεικτο, τοῦ
 20 ξύλου τῆς γνώσεως ἐκφαγεῖν κεκώλυται τῷ θεῷ, μὴ τῇ πείρα
 μάθη λαθῶν ἐκ τοῦ κακοῦ τὰγαθόν.

9. πρὸ γὰρ Π: προγὰρ E γεύσεως Π: γνώσεως E
 3. αὐτίκα E: αὐτίκα Π 4. ἐλόμενος E: ἐλόμενος Π
 πάντως Π: πάντως εἰ E 5. τί τε Π: τί τὸ E τί τε Π:
 τί τὸ E 6. ἐλόμενον E: ἐλόμενον Π 7. τὰ μάλιστα Π:
 ταμάλιστα E 8. ὁ E: εἶο Π καθάπερ τινὲς ἔγραψα: καθάπερ
 τινες EΠ 9. πείρα E: πείρα Π 10. οἶόν ἐστι ἔγραψα: οἶον
 ἐστὶ EΠ οἶον-ὅσον ἐστὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Π: πρόσθετα
 ἐν τῇ ᾧα διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ♂ E κακόν Π: καλόν E
 11 (καὶ κατωτέρω ἐν ἀπάσαις ταῖς πτώσεσιν). ὑγιείας Π: ὑγείας E
 12. γνωρίζοντες ἔγραψα: γνωρίζοντας EΠ 14. ξύλον Π:
 ξύλον E ξύλον ἔγραψα: ξύλον EΠ 21 μάθη Π: μάθη ἐκ
 τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος λάβη E τὰγαθόν Π: τ'ἀγαθόν E

Ζήτημα γ'.

Διὰ τί ὁ Ἀδάμ οὐκ ἀπέθανε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ ἔφαγε τὸν καρπὸν, τὴν ἐντολὴν παραβάς, ἀλλ' ἔζησε χρόνους πολλ', εἴτ' ἀπέθανε;

Λύσις.

5

Διπλὸν θάνατον ἡμῖν οἶδεν ὁ λόγος, τὸν μὲν καθ' ὃν ἡ ψυχὴ φθείρεται, δουλεύουσά τε τῷ χεῖρονι καὶ τὴν οἰκείαν ἀπολέσασα τελειότητα, τὸν δὲ καθ' ὃν ἡ αὐτὴ τοῦ ἡμετέρου χωρίζεται καὶ διαλύεται σῶματος. Οὐκοῦν ὁ Ἀδάμ, τὴν ἐντολὴν παραβάς, καὶ καθ' ἑκάτερον ἀπέθανε θάνατον, ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτίκα μάλα μετὰ 10 τὴν ἔκπτωσιν, τὸν δὲ δυνάμει καὶ αὐτὸν αὐτίκα, ἐντελεχείᾳ δὲ μεθ' ὃν ἠρίθμησας χρόνον τῷ ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς ἐξῆς ἅπαντας· φαίην δ' ἂν καὶ διὰ τὸ δίκας ἴσως διδόναι μέχρι πολλοῦ, ὡς τῆς ἐντολῆς κατολιγορήσας τοῦ κτίσαντος.

Ζήτημα δ'.

15

Ἐποῦ χάριν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐξ Ἑβραίας γυναικὸς ἐγεννήθη καὶ οὐκ ἐπλάσθη καθάπερ καὶ ὁ Ἀδάμ ἢ οὐκ ἐγεννήθη ἐξ ἄλλοφύλου γυναικός;

Λύσις.

Ἐξ Ἑβραίας μὲν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ 20 υἱὸς ἐσαρκώθη καὶ οὐκ ἐξ ἐτέρας γυναικὸς ἄλλοφύλου διὰ τὸ

7. ἀπολέσασα E: ἀπολύσασα Π 8. χαρίζεται E: χωρίζεται Π 9. ἀδάμ E: ἀδάμ Π 10. καθ' ἑκάτερον E: καθεκάτερον Π 11. ἐντελεχεία ἔγραψα: ἐντελέχεια EΠ 14. κατολιγορήσας ἔγραψα: κατολιγορήσας EΠ κτίσαντος E: κτήσαντος Π
21. ἐτέρας γυναικὸς ἄλλοφύλου Π: ἄλλοφύλου γυναικὸς E

ἀγιώτερον εἶναι τὸ τῶν Ἑβραίων γένος τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐθνῶν
καὶ τῷ θεῷ μάλιστα φίλον καὶ πλησιέστερον. Ἦγαπημένος γὰρ
Ἰσραὴλ καὶ ἅγιον ἔθνος καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τῶν
προφητῶν ὠνομάζετο. Ἐκ δὲ τῶν ἀγίων δεῖν ἀνίσχειν τὰ ἅγια τίς
5 τῶν νοῦν ἐχόντων ἀμφιγνοεῖ; Δι' ὃ δὴ καὶ ἐκ τοῦ γένους τοῦ
Δαβίδ τε καὶ Ἀβραὰμ ὡς ἐκ καθαρωτέρου μᾶλλον ἢ περ αἱ ἄλλαι
φυλαὶ ἐγεννήθη Χριστὸς, καὶ τούτου τῆς ἀγίας παρθένου Μαρίας,
ἧς ὁ Ἰωσήφ φύλαξ, ὁ τοῦ βασιλέως Δαβίδ ἀπόγονος. Ἐξ ἀνθρώ-
που δὲ ὅλως, ἀλλ' οὐχ ὡς περ Ἀδὰμ διὰ πλάσεως τοῦτο μὲν,
ἵνα μὴ δόξη φάσμα καὶ οὐ κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ὢν
10 καὶ θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὑπόστασις μία ἐν δυσὶ δῆπου τε-
λείαις γνωριζομένη ταῖς φύσεσι, τοῦτο δὲ διὰ τὸ τὴν ἀμαρτήσα-
σαν σάρκα πάντως ἀναλαβεῖν δεῖν καὶ θεῶσαι, δι' ἣν καὶ σεσάρ-
κωται· οὐδὲ γὰρ ἄλλην ἀνθρωπίαν ἐχρῆν αὐτὸν ἀναλαβεῖν καὶ
θεῶσαι φύσιν ἢ μόνην τὴν ἐξ Ἀδὰμ ὡς ὑπὸ τὴν προπατορικὴν
15 ἀμαρτίαν οὔσαν καὶ ὡς ὑπεύθυνον.

Ζήτημα ε'.

*Διὰ τί ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου Χριστὸς, ἀποθανὼν ὡς ἄνθρωπος,
τοὺς μὲν ἔσωσε, τοὺς δὲ οὐ καὶ οὐχ ἀπάσας ἔσωσε τὰς ψυχάς;*

Λύσις.

20 Ἀπέθανεν ὡς ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἵνα μὴ μόνον τοὺς ζῶν-
τας, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰχομένους ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι καὶ θανάτου Χριστοῦ,
κατεχομένους ἐν Ἄδου καὶ τυραννουμένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ
πόρρω θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου χάριτος ὄντας, ἐλευθερώσῃ τε καὶ ἀνελ-

4. τίς E: τίς Π 5. ἀμφιγνοεῖ E: ἀμφιγνωεῖς Π

6. ἀβραὰμ E: ἀβραὰμ Π ἐκ E: λείπει Π Μετὰ τὸ καθα-
ρωτέρου εἶχε γραφῆ ἢ λέξις γένους διαγραφεῖσα E 8. οὐχ' E:
οὐχ' Π ἀδὰμ Π: ἀδὰμ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀδάμ E

18. οὐχ E: οὐχ' Π 24. τε E: τὲ Π

κύση πρὸς ἑαυτὸν καὶ θεοὺς ἀπεργάσθηται, τῶν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀπαλλαγέντας δεινῶν. Ἔσωσε δὲ ὁμοῦ καὶ τούτους οὐ πάντας ὡς περ γε καὶ τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τούτων μόνους τοὺς γε πιστεύοντας. Οὐ γὰρ δουλοῦται παρὰ θεοῦ τὸ τῆς προαιρέσεως πάντως ἐλεύθερον, οὐδ' ἀνάγκαις τισὶν ὑποπίπτει τὸ αὐτεξούσιον· ἄλλως γὰρ ἂν καὶ ἄθλα καὶ δίκαι καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ἔστι δυνάμεως ἐκποδῶν δῆπου 5
γενήσεται.

Ζήτημα 5'.

Εἰ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἐκ τῆς πρώτης ὕλης γεγέννηται, δι' ἣν αἰτίαν τὸ μὲν ἐστὶ θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρὸν, τὸ δὲ 10
ψυχρὸν, τὸ δὲ ὑγρὸν, τὸ δὲ ξηρὸν, πῦρ ὕδωρ ἀήρ τε καὶ γῆ;

Λύσις.

Οὕτω μετρίως καὶ ὡς ἦν ἱκανὸν μέλανι τὰ θεολογικώτερα τῶν ζητημάτων σου λύσαντες, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰς φυσικώτερας καὶ ἰατρικώτερας τῶν ἀποριῶν σου χωρήσομεν, ὧν ἡ προτέρα περὶ τὰ 15
πρῶτα στοιχεῖα καὶ ζύνθετα καὶ τὰς ἐκείνων ποιότητας ποιεῖται τὴν ζήτησιν, προὑποτιθεμένη μὲν τὸ ἐκ τῆς πρώτης ὕλης ἐκεῖνα γίνεσθαι, ζητοῦσα δὲ ὁμοῦ ὅπως, ἐκείνης μήτε ψυχρᾶς μήτε θερμῆς, μήτ' ἄλλης τινὸς τῶν πρώτων μετεχούσης ποιότητος, αὐτὰ θερμὰ καὶ ὑγρά, ψυχρὰ τε καὶ ξηρὰ, γῆ ὕδωρ ἀήρ καὶ αἰθήρ, 20

6 ἐκποδῶν E: ἐκποδῶν Π 9. στοιχεῖα τοῦ κόσμου Π: τοῦ κόσμου στοιχεῖα E ὕλης Π: λείπει E γεγέννηται E: γε γίνονται Π 10. ἐστὶ E: ἐστὶ Π 11. ξηρὸν E: ξύρὸν Π

13. θεολογικώτερα E: θεολογικώτερα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος θεολογικώτερα Π 19. ἄλλης Π: ἄλλης ἐν ᾧ τὸ α κατὰ διόρθωσιν ἐξ ἄλλου γράμματος νῦν ἀδιαγνώστου E 20. ψυχρὰ E: ψυχρὰ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ψυχρὰ Π ξηρὰ E: ξηρὰ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ξύρὰ Π

ταῦτα δὴ τὰ πρῶτα ξύνθετα τῶν στοιχείων ἐξ ἐκείνης γε γίνεται
 Φημί τοίνυν ὡς οὐδέν τι τῶν ὄντων ἐντελεχεία πάντως ἢ ὕλη,
 καθάπερ διεξοδικώτερόν πως ἐν τῷ μετὰ τοῦτο θεωρήσομεν κεφα-
 λαίῳ, δυνάμει δὲ πάντ' ἐστὶν ὅσα φύσει καὶ ὅσα τέχνη ξυνίσταται.
 5 Δύναμεις γὰρ τις ξυγκεχυμένη τε καὶ ὀλοσχερῆς ἐν αὐτῇ πάντων
 ἐστὶ τῶν εἰδῶν, ὅσα τε τῶν ἀπλῶν ξυνθέτων καὶ ὅσα τῶν μικτῶν
 οὐσιώδη μόρια γίνεται, καὶ ἐπομένως ἀπάντων τῶν τεχνητῶν, ὧν
 ὁ ἡμέτερος ποιητικὸν αἴτιον νοῦς· δι' ἧς δήπου δυνάμειος, δεκτι-
 κῆς δῆλα δὴ καὶ παθητικῆς, τὰ μὲν ἀμέσως, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα
 10 καὶ καθεξῆς ἀφορᾷ τε καὶ δέχεται τῶν εἰδῶν, ὡς περ τὸ γένος τὰς
 ὑφ' αὐτὸ πάσας διαφοράς. Διὸ καὶ τὰ εἶδη φασὶν οἱ φυσικοὶ πάντα
 τὴν ὕλην ἔχειν ἐν ἑαυτῇ καὶ αὐτὰ πάλιν ἐξ ἐκείνης τῆς ὕλης γί-
 νεσθαι, ὧν ἐκεῖνο μὲν ἀληθές, εἰ μὴ κατ' ἐνέργειαν νοηθείη, ἀλλὰ
 μόνη δυνάμει γε καὶ τῷ πεφυκέναι, τουτί δὲ οὐ ψεῦδος τῷ ταῦτ' ἐκ
 15 τῆς δυνάμειος πως ἐξιέναι τῆς ὕλης τῇ τοῦ ποιούντος δυνάμει καὶ
 ἐνεργείᾳ καὶ ἐν αὐτῇ πάντως ὑφίστασθαι καὶ τὸ εἶναι λαμβάνειν.
 Διὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ποιότητες ἅπασαι καὶ πάθη καὶ ιδιότητες ὅσα
 τε ἄλλα παρακολουθοῦσι τοῖς εἶδεσι καὶ αὐτὰ δυνάμει ἐν τῇ αὐτῇ
 ὕλει τὸ εἶναι ἔχει, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐντελεχεία πάλιν ἀνίσχει, τὰ μὲν
 20 πρὸ τῶν εἰδῶν, ὡς διατιθέντα τὴν ὕλην, τὰ δὲ καὶ μετ' ἐκεῖνα,
 τῶν αὐτῶν ὄντα πάθη καὶ ὄργανα, δι' ὧν ἂν καὶ δράσοι καὶ πάθοι,

1. πρῶτα E: πρῶτά εἶτα δ' ἐν συνεχείᾳ ἐν κενῷ τοῦ τέλους τοῦ
 στίχου καὶ ἐν μέρει τῆς ᾠξ ἄλλη χειρὶ πρῶτα Π 4. ξυνίσταται E:
 συνίσταται Π 6 (καὶ 10). τε E: τὲ Π 7. μόρια Π: μῶρια E
 τεχνητῶν M: τεχνῖτων E 8. ποιητικὸν αἴτιον E: ποιητῆς
 αἴτιος Π 9. δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ EΠ δὲ Π: δὲ E μετὰ
 ταῦτα Π: μεταταῦτα E 11. ὑφ' αὐτὸ E: ὑφ' αὐτὸ ἐκ τοῦ τὸ πρῶ
 τον γραφέντος ὑφ' αὐτῷ Π 13. κατ' ἐνέργειαν E: κατενέργειαν Π
 14. ἐκ Π: ἐκ ἐπομένης τῆς λέξεως μέσου διαγεγραμμένης E
 16. αὐτῇ Π: αυτῆ E ὑφίστασθαι Π: ὑφίσασαι E 17. αὐ-
 τὰ Π: αυτὰ E δὴ Π: δὲ E ὅσα ἔγραψα: ὅσα EΠ 20. ἐκεῖ-
 να Π: ἐκεῖνα E 21. δράσοι ἔγραψα: δράσει EΠ

τὴν ὑπαρξίν ἐσχηκότα καὶ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀτομικὴν ιδιότητα. Οὐκοῦν τὰ τε στοιχεῖα αἶ τε τῶν στοιχείων ποιότητες, τὸ θερμὸν, τὸ ὑγρὸν, τὸ ψυχρὸν τε καὶ τὸ ξηρὸν, ἔστι μὲν καὶ αὐτὰ διὰ τὰ αὐτὰ πάντως ἐν τῇ αὐτῇ ὕλῃ, ἔστι δὲ οὐκ ἐντελεγεῖα. Ἦσαν γὰρ ἂν καὶ πρὸ τοῦ μὴ εἶναι, καὶ τὸ αὐτὸ ἂν ἦν καὶ οὐκ ἦν κατὰ 5 τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ δυνάμει γε μόνῃ, παθητικῇ μὲν καὶ δεκτικῇ καὶ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ὕλῃ, ποιητικῇ δὲ ἐν τῷ ποιητικῷ σφῶν αἰτίῳ, εἴτε φύσις, εἴτε θεὸς ἂν εἴη τὸ προηγούμενον αἴτιον, καὶ οὕτως οὐτ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀπλῶς, οὐτ' αὖ πάλιν ἐκ τοῦ ἀπλῶς ὄντος, ἀλλὰ πῆ μὲν ὄντος, πῆ δὲ οὐκ ὄντος τὰ τε στοιχεῖα αἶ τε 10 ποιότητες γίνονται. Εἰ δὲ καὶ τὸ οὐ ἔνεκα καὶ τὸ τέλος ἐθέλεις μαθεῖν, δι' ὃ τὰ ξύνθετα τῶν στοιχείων ἐκ τῆς ὕλης καὶ αἰ τούτων ποιότητες γίνονται, τὰ μικτὰ σκόπει καὶ τὰ μετὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα. Οὔτε γὰρ μίξις οὔτε κρᾶσις ὅλως ἂν γένοιτο, μὴ τῶν ξυνθέτων ὄντων στοιχείων καὶ τῶν πρῶτων γε ποιότητων, ἐξ ὧν 15 ἅπαντα μὲν μίξις καὶ κρᾶσις καὶ αἰ πρὸ τούτων κινήσεις γίνονται· φύσεως γὰρ ὄργανα καὶ μόριά πως τὰ τέσσαρα τῶν στοιχείων καὶ αἰ πρῶτα ποιότητες.

Ζήτημα ζ'.

Τί πρῶγμά ἐστιν ἢ πρώτη ὕλη καὶ ποῦ εὐρίσκεται καὶ ἐν 20 τίνι τόπῳ ἐστὶ καὶ ὅπως ἐξ αὐτῆς γίνεται τὰ στοιχεῖα.

Δύσις.

Πλάτων μὲν ὁ θεῖος μετ' ἀναισθησίας ἀπτόν τι χρῆμα καὶ λο-

1. ἐσχηκότα Π: ἐσχηκότα Ε 4. αὐτῇ Ε: αὐτῇ αὐτῇ Π

8. αἰτίῳ Ε: αἰτίων Μ 9. ὄντος Ε: ὄντως Π 12. δι' ὃ ἔγραψα: διὸ ΕΠ 14 (καὶ 16). κρᾶσις ἔγραψα: κράσις ΕΠ

18. αἰ πρῶται Π: πρῶται Ε Μετὰ τὸ ποιότητες ἔπονται ἐν ἀρχῇ νέου στίχου διαγεγραμμένα τάδε· + ἔστιν ἢ πρώτη ὕλη Ε

20. πρῶγμά ἐστιν Ε: πρῶγμα ἐστὶν Π 21. αὐτῆς Ε: αὐτῆς Π

23. ἀπτόν Ε: απτόν Π

γισμῶ τινι νόθῳ μόγις πιστὸν τὴν πρώτην ὕλην διεζωγράφησεν. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ δεινὸς ἐπιστητὴν εἶναι ταύτην κατὰ ἀναλογίαν ὠρίσατο· ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα φησὶ χαλκὸς ἢ πρὸς κλίνην ξύλον ἢ πρὸς τῶν ἄλλων τι τῶν ἐχόντων μορφήν ἢ ὕλη καὶ τὸ ἄμορφον
 5 ἔχει πρὶν λαβεῖν τὴν μορφήν, οὕτως αὐτὴ πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὸ τόδε τι καὶ τὸ ὄν· ἀμφοτέροι τὴν αὐτὴν περὶ αὐτῆς ἔννοιαν διαφόροις λόγοις ἐκδεδωκότες. Ἔστι γὰρ ἀμυδρὰ πάνυ καὶ οἶον σκιώδης ἢ περὶ αὐτῆς γνῶσις τῷ μηδὲν εἶναι καθ' αὐτὴν τῶν ὄντων ἐντελεχείᾳ τὴν ὕλην, ἀλλὰ δυνάμει μόνῃ γε καὶ τῷ πεφυκέ-
 10 ναι τῶν ὄντων εἶναί τι, μᾶλλον δὲ ἅπαντα· διὸ καὶ ἐπιστητὴ λογισμῶ τινι νόθῳ, τῷ τῆς ὑποκειμένης τοῖς τεχνικοῖς εἶδεσιν ὕλης λόγῳ. Ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς ἢ πρὸς ἐκπώματα καὶ δακτύλιον ὁ χρυσὸς, πρὶν ἂν ἀνδριάς ἢ ἐκπωμα ἢ δακτύλιος γένηται, οὕτως αὐτὴ πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὰ ὄντα πάντα στοιχεῖα,
 15 λέγω, καὶ τὰ ἐκ τούτων μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφῆς.

Ἔστι μὲν οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων ἢ ὕλη, μηδὲν μὲν οὔσα καθ' αὐτὴν τῶν εἰς ἃ μεταβάλλει· δεῖ γὰρ τὸ μεταβάλλειν ἐστέρησθαι τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει· ἄλλως γὰρ ἂν καθ' αὐτὸ τὸ μάτην ἦν ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ ἀντίφασις χώραν εἶχεν, ἃ δὴ πόρρω τῶν
 20 φυσικῶν ἀπεσκοράκισται λόγων· μήτ' αὖ πάλιν οἰκειῶν εἶδος ἔχουσα καὶ μορφήν, δι' ἣν ὑφίσταται καὶ τὴν οἰκείαν ὑπαρξιν ἔχει. Ἡ γὰρ ἂν οὐδὲν τι τῶν ἄλλων εἰδῶν ἐλάμβανε, καὶ αὐτὴ δὲ τῶν ζυγκειμένων ἂν ἦν· ὅπερ οὐκ εὐλογον τοῦτο μὲν τῷ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀπλῶν εἶναι δεῖν, ἐξ ὧν ὡςπερ μορίων τὰ ζύνθετα, τοῦτο δὲ τῷ

2. ἐπιστητὴν ἔγραψα: ἐπιστητὴν ἐκ τοῦ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέν-
 τος ἐπίστητην Π: ἐπιστήμην Ε 3. ξύλον Π: ξύλον Ε
 4-5. ἢ ὕλη-μορφήν Π: λείπουσιν Ε 6. ἔννοιαν Ε: ἔνοϊαν Π
 8. τῷ Π: τὸ Ε 10. ἐπιστητὴ Π: ἀπιστητὴ Ε 11. τῷ Ε: τὸ Π
 12. λόγῳ Π: λέγω Ε 17-18 δεῖ-μεταβάλλει Ε: λείπουσι Π
 18. ἂν Π: λείπει Ε καθ' αὐτὸ ἔγραψα: καθ' αὐτὸ ΕΠ
 21. οἰκείαν Ε: οἰκειῶν Π 21-σ. 157,14. Ἡ γὰρ -ὑπαρξιν
 ἔχει Ε: λείπουσι Π

εἰς ἀνάγκην ἰέναι διὰ τοῦτο τὴν εἰς ἄπειρον ἐν τοῖς καθ' αὐτὸ πρόδο-
 δον ζυγχορεῖν· ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, τὴν ἀνείδεον ὕλην τῇ προόδῳ
 πέρασ τιθέναι, ἢ, εἰ βούλει, τό γε μηδέν. Ὡν θάτερον μὲν ἐχρῆν
 τὴν ἀρχὴν αὐτίκα μάλα προὑποθέσθαι καὶ μὴ ὕλης ὕλην πρώτης
 προτέραν ἀλόγως ἄγαν ἀναλύοντος προεπινοεῖν, θάτερον δὲ οὐδ' 5
 ἐπινοῆσαι γε ἐγχορεῖ. Τό τε γὰρ ὄν οὐκ ὄν καὶ οὐκ ὄν αὖ πάλιν ὄν
 ἔσται, εἰ τὸ ὄν ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ μηδενί, καὶ μὲν δὴ καὶ οὐδὲ
 ξυμβεβηκὸς, ἀλλ' οὐσία μᾶλλον γε οὐσα τῷ τε τοῖς οὐσι πᾶσιν
 ὑφισταμένη τῷ τε τὴν οὐσίαν οὐχ οἶόν τε ξυμβεβηκὸς οὐτ' αὖ
 πάλιν τὸ ξυμβεβηκὸς οὐσίαν γενέσθαι. 10

Ἔστι μὲν οὖν, ὅπερ ἔλεγον, ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων ἢ ὕλη,
 μηδέν μὲν οὐσα καθ' αὐτὴν ἐντελεχεία τῶν εἰς ἃ μεταβάλλει,
 μήτ' αὖ πάλιν οἰκειὸν εἶδος ἔχουσα καὶ μορφήν, δι' ἣν ὑφίσταται
 τε καὶ τὴν οἰκείαν ὑπαρξίν ἔχει, πάντα δὲ οὐσα δυνάμει καὶ εἶδει,
 καθάπερ ἐλέγομεν. Ἔστι δὲ κατὰ μὲν τὴν ἡμετέραν θεολογίαν 15
 οἷα τε οὐσα καὶ αὐτὴ καθ' αὐτὴν εἶναι τῇ οἰκείᾳ ὑπάρξει καὶ χω-
 ριστῇ τῶν εἰδῶν ἀπάντων καθ' ὑπαρξίν· τῶν γὰρ τῷ χρήματι
 διακεκριμένων, εἰ μὴ οὐσιωδῶς τάττοιτο, θάτερον ἄνευ θατέρου
 δύναται εἶναι, κἂν μὴ τῇ γε φύσει, τῇ γε μὴν ὑπὲρ φύσιν δυνά-
 μει, τῇ τοῦ θεοῦ, καθ' ἣν καὶ ἄνευ χρώματος σῶμα καὶ τούναντίον 20
 καὶ εἶναι καὶ ὑφίστασθαι· κατὰ δὲ τὴν ἔξω σοφίαν, καθ' αὐτὴν μὲν
 τῶν ἀδυνάτων οὐσα καὶ εἶναι καὶ ὑφεστάναι, τῇ γε μὴν τῶν εἰδῶν
 ὑπάρξει τῶν φυσικῶν ἅπερ ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν αὐτῆς ἔχει δυνάμιν
 καὶ ὑφεστῶσα καὶ οὐσα κατ' ἐντελέχειαν ἐσαεὶ τῇ ἄλλου καὶ ἄλ-
 λου φυσικοῦ εἶδους ὑπάρξει, ἀφ' οὗ καὶ τὸ εἶναι τοῖα καὶ τοῖα καὶ 25
 τὸ ὀνομάζεσθαι δῆπου λαμβάνει, ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ εἶναι ἔχουσα
 καὶ διάφορον, νῦν μὲν ἀψύχοις, νῦν δὲ προσῆκον ἐμφύχοις καὶ
 τούτων πάλιν ποτὲ μὲν αἰσθητοῖς, ποτὲ δὲ ἀναισθητοῖς ἀρμόζον,

1. καθ' αὐτὸ ἔγραψα: καθαυτὸ E 4. τὴν ἀρχὴν ἔγραψα:
 τῆν ἀρχὴν E 6. ἐπινοῆσαι ἔγραψα: ἐπινοῆσαι E 8. μᾶλλον
 ἔγραψα: μᾶλλον E 14. εἶδη E: εἶδει Π 16. οἰκεία E: οἰ-
 κεία Π 21. τὴν ἔξω Π: ἔξω E 25. ἀφ' οὗ Π: ἀφοῦ E

ὡςπερ αὖ πάλιν τῶν αἰσθητῶν ἔστι μὲν ὅτε μὴ μεταβαίνουσιν, ἔστι δὲ καὶ ὅτε μὴ μεταβαίνουσι πρέπον, καθάπερ καὶ τούτων ἐνίοτε μὲν ἀλόγοις, ἐνίοτε δὲ λογικοῖς. Ταυτὶ γὰρ τῶν ὄντων ἐν ἑαυτῇ λαμβάνει ἢ ὕλη καὶ τούτων αὖ πάλιν τῷ εἶναι καὶ τῷ ὄν-
 5 ματι ἔστι τε καὶ παρωνύμως, ὡςπερ ἐλέγομεν, ὀνομάζεται.

Καὶ μὲν δὴ καὶ ἦν ἔχει δύναμιν ὀλοσχερῆ καὶ ξυγκεχυμένην ἢ ὕλη, δι' ἧς δεκτικὴ πάντων ἐστὶ τῶν ἐνύλων εἰδῶν, οὗτ' εἶδός ἐστιν αὐτῇ διὰ τὰ αὐτὰ δῆπου, οὗτ' αὖ πάλιν ξυμβεβηκός ἄλλο τι παρ' αὐτὴν τῷ γε χρήματι. Ὡς γὰρ τὸ γελαστικὸν πρὸς τὸν ἄν-
 10 θρωπον ἔχει, οὕτως ἐκείνη πρὸς τὴν ἧς ἐστὶ δύναμις, πάθος οὖσα ζύμφυτον ἐκείνη καὶ πάντη ἀχώριστον οὐ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ὑπὲρ φύσιν θεῷ τῷ γε χρήματι καὶ δι' ἄλλο μὲν, οὐχ ἥκιστα δέ γε καὶ διὰ τὴν ἀντίφασιν. Τῷ γε μὴν εἰδητικῷ λόγῳ, τῷ κατὰ τὸ εἶ ἦν εἶναι, καὶ μάλα κεχώρισται τε καὶ διακέκριται, καὶ ἄλλο
 15 παρὰ τοῦτον ὕλη καὶ ὕλης δύναμις. Οὐδὲ γὰρ τὰ αὐτὰ αὐτοῖς ἐφαρμόττει, ἔν' εἶη καὶ αὐτὰ πάντη ταυτὰ καὶ μὴ διαφέροντα, ἀλλ' ὕλη μὲν ὑποκείμενον, δύναμις δὲ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ὕλη, καὶ ἐκείνη μὲν οὐσία δῆπου, καθάπερ δέδεικται, αὐτὴ δὲ ὡς διά-
 θεσις καὶ ξυμβεβηκός· προσθείην δ' ἂν καὶ ὡς ἡ μὲν ἦ, ἡ δ' αὖ ἦ.
 20 Καὶ ἄλλα δ' ἂν εὗροι τις, ἃ θατέρᾳ μὲν ἐφαρμόττει, θατέρᾳ δὲ οὐ, ἐξ ὧν ὡςπερ ὑστέρων ἢ κατὰ λόγον αὐτῶν διάκρισις ἀποδεί-
 κνυται τῇ ὅτι γε ἀποδείξει.

Εἰσὶ γὰρ μὴν καὶ παρὰ τὴν ὀλοσχερῆ ταύτην δύναμιν ἐν τῇ ὕλη καὶ ἄλλαι δυνάμεις ἀτομικαί, καθ' ἃς τὸ τότε τι δέχεται καὶ τὸ ἄτομον· αἱ χωρισταὶ τῆς ὕλης εἰσὶ καὶ τῷ χρήματι, καὶ ταῦτα

2. ἔστι δὲ Π: ἔτι δὲ Ε πρέπον Ε: πρῶτον διαγεγραμμένον ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ὥα πρέπον Π 6. ξυγκεχυμένην Ε: ξυγκεχυμένη Π 7-8. εἶδός ἐστιν ἔγραψα: εἶδος ἔστιν Ε: εἶδος ἐστὶν Π 8. ἄλλο ἔγραψα: ἀλλό ΕΠ 10. ἐστὶ Ε: ἐστὶ Π 12. οὐχ ἥκιστα Π: οὐχῆκιστα Ε 13. δέ Π: δέ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος δὲ Ε 16. ταυτὰ ἔγραψα: ταυτὰ ΕΠ 19. ἢ μὲν Π: μὲν Ε 22. ὅτι Ε: ὅτι Π 24. τότε Π: τότε Ε

τῷ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ καὶ ἡ ὕλη κατὰ τὸ πρότερον, εἴτε γέγονεν εἴτε καὶ μὴ, μετρούμεναι. Φθείρεται γὰρ ἡ τὸν Σωκράτην ἀφορῶσα δεκτικὴ δύναμις, ἢ ἡ ὕλη τὸ τοῦ Σωκράτους δέδεκται εἶδος. Διὸ καὶ οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἄτομον ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν οἰκείαν φθορὰν ἐπανελθεῖν καὶ πάλιν ὑπάρξαι δύνανται· ἐφθάρται γὰρ ἡ τῆς ὕλης 5 δεκτικὴ δύναμις ἤδη, τοῦ Σωκράτους τὸ εἶναι λαβόντος, καθ' ἣν ἐκεῖνον ἠδύνατο δέξασθαι. Λέγω δὲ ταῦτα νυνὶ τοῖς ἔξω σοφοῖς ἐπόμενος, ἐπεὶ γε κατὰ τοὺς ἔσω καὶ καθ' ἡμᾶς ἄλλος ἂν ἦν περὶ αὐτοῦ λόγος καὶ ἄλλο μυστήριον, περὶ οὗ λέγειν οὐκ ἔστιν ἐν τῷ παρόντι. 10

Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων φανερόν ἤδη ταυτασι τῶν προτάσεων ἀληθεῖς εἶναι καὶ ταῦτά πως ἀντικειμένως ἀλλήλαις καὶ οἷον ἀντιφασκούσας· ἡ ὕλη ἐστίν, ἡ ὕλη οὐκ ἔστιν· ἡ ὕλη τὰ ὄντα πάντα ἐστίν, ἡ ὕλη οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστίν· ἡ ὕλη δυνάμει μόνον ἐστίν, ἡ ὕλη ἐντελεχείᾳ ἐστίν· ἡ ὕλη αἰεὶ δυνάμει ἐστίν, ἡ ὕλη οὐδέποτε 15 δυνάμει, αἰεὶ δ' ἐντελεχείᾳ ἐστίν. Τῷ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων εἶναι τὴν ὕλην, τῷ θ' ὑπὸ τὰ εἶδη αἰεὶ εἶναι ἔστι τε καὶ τὰ ὄντα πάντα ἐστίν. Καὶ ἐντελεχεία δ' ἂν εἴη καὶ κατ' ἀμφοτέρας, τῷ τ' αὖ πάλιν κατ' αὐτὴν τὰ εἶδη μὴ εἶναι, τὸ δὲ εἶδος τὸ ὄν τῷ τε πεφυκέναι τὰ εἶδη πάντα γενέσθαι οὐτ' ἔστι καὶ οὐδὲν τῶν ὄντων 20 ἐστίν, καὶ δυνάμει δ' ἂν εἴη μόνῃ· προσθείην δ' ἂν, ὅτι καὶ τῷ δύνασθαι πάντα γενέσθαι τὰ ὄντα πάντα καὶ ἔστι καὶ λέγεται. Καὶ οὐσία δὲ λέγοιτ' ἂν ἡ ὕλη καὶ οὐκ οὐσία καὶ τότε τι καὶ οὐ τουτί καὶ ὄν οὐκ ὄν παρὰ τὸ οἰκείαν εἶναι καὶ τὴν τῶν εἰδῶν ὑπαρξίν καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. 25

Τοιαύτη μὲν οὖν ἐστίν, ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα διεξελθεῖν, ἡ

1. πρότερον Π: πρότερον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρώτερον 3. ὕλη E: ὕ Π 4. οἰκείαν E: οἰκεῖαν Π 5. ὑπάρξαι E: ὑπάρξαι Π 15. ἡ ὕλη ἐντελεχεία—δυνάμει ἐστίν Π: λείπουσιν E 17. τε E: τὲ Π 23. οὐσία E: ουσία Π 24. οἰκείαν ἔγραψα: οἰκεῖαν E: οἰκεῖον Π

πρώτη ὕλη, τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἐκάστῳ τῶν ὄντων ἀρρυθμιστον καθ' ἑαυτὸ καὶ ἢ πρῶτον ἐστὶν ὑποκείμενον τῶν ἐχόντων ἐν αὐτοῖς κινήσεως ἀρχὴν καὶ μεταβολῆς. Οὕτω γὰρ πῶς ὠρίσαντο τὴν ὕλην οἱ φυσικοί. Ἔστι δὲ καὶ εὐρίσκεται ὡς μὲν ἐν ὄλῳ τῷ
 5 γε παντὶ ὅσον ἐξ αὐτῆς ξύγκειται· τὸ γὰρ οὐράνιον ἐῷ διὰ τὸν
 Περιπάτον σῶμα· ὡς δὲ ἐν τόπῳ τῷ τοῦ παντός καὶ τῶν ἐκείνου
 μερῶν, κατὰ ξυμβεβηκός γε μὴν καὶ οὐ καθ' αὐτὸ, καθ' ὃ τὰ μό-
 ρια ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ οὐ ἐστὶ μόρια· καθ' αὐτὴν δὲ οὐδέποτ'
 ἂν εἶη ἐν τόπῳ τῷ μηδὲ σῶμά γε εἶναι μηδὲ πέρασιν οἰκείους
 10 ὠρίσθαι. Διττός δὲ ὁ τόπος, ὁ κατὰ περιγραφὴν τε καὶ ὁ καθ'
 ὀρισμὸν, καθ' ὃν ἐν τόπῳ λέγοιτ' ἂν πῶς ἢ ὕλη καὶ καθ' αὐτὴν
 τῷ ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ μὴ κάκει. Ὅπως δ' ἐκ τῆς ὕλης τὰ
 πρῶτα γίγνεται τῶν στοιχείων, ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδηλώκαμεν
 κεφαλαίῳ. Ταῦτά τοι περὶ αὐτοῦ τὰ αὐτὰ λέγειν ἀφέντες ἐχό-
 15 μεθα τῶν ἐξῆς.

Ζήτημα η'.

*Ποία γένη μικτῶν καὶ μιγμάτων εὐρίσκεται ἐν τοῖς φυσι-
 κοῖς πράγμασι καὶ ποῖά εἰσιν αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ μικτά;*

Λύσις.

20 Ὅσα μὲν τὰ πρῶτα στοιχεῖα πῦρ ἀέρα ὕδωρ καὶ γῆν ἐξ
 αὐτῶν ξυντίθεται τῶν στοιχείων, εἴτε δυνάμει μόνον ἐνόητων εἴτε

1. ἀρρυθμιστον ἔγραψα: ἀρρυθμιστον Π: ἀρίθμιστον Ε
 πρῶτον ἐστὶν ἔγραψα: πρῶτον ἐστὶν ΕΠ 3. αὐτοῖς Ε: αὐ-
 τοῖς Π 5. γε Π: λείπει Ε 7. καθ' αὐτὸ ἔγραψα: καθ' αὐτὸ ΕΠ
 καθ' ὃ Ε καθὸ Π 8. αὐτῷ Π: αὐτὸ Ε ἐστὶ Ε: ἐστὶ Π
 9. μηδὲ ἔγραψα: μηδὲ ΕΠ σῶμά ἔγραψα: σῶμα ΕΠ
 10-11. καθ' ὀρισμὸν Ε: καθορισμὸν Π 14 ταῦτά τοι ΕΠ:
 Πρβλ. κατωτέρω σ. 163, 2 καὶ σ. 169, 16

καὶ ἐνεργεία, ταυτὶ δὲ ἅπαντα μικτὰ πάντ' ἐστὶ τε καὶ λέγεται τῷ ἐν αὐτοῖς μεμίχθαι καὶ μίγνυσθαι τὰ στοιχεῖα καὶ μηδὲν εἶναι ὅτι μὴ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς καὶ ἀέρος μετέχει, μᾶλλον δὲ ὧ μὴ τοῦτ' ἐστὶν ἡ οὐσία, ἐξ ἧς ἐνούσης ἄλλη τις παρὰ ταύτην ἀνίσχει μορφή καὶ εἶδος, οὗ ἕνεκα τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ τούτων 5 ποιότητες, καθάπερ τὸ ξύλον καὶ ὁ πρίων τῆς κλίνης καὶ ὁ χαλκὸς καὶ τὸ σμιλίον τοῦ ἀνδριάντος, πλὴν εἰ μὴ τῷ ἐνεῖναι καὶ μὴ τὴν διαφορὰν ἔχοι, ὅτι καὶ φύσις μὲν ἔνεστι, τέχνη δὲ οὐ.

Ὅσα τοίνυν εἶδη μετὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα, τοσαῦτα καὶ εἶδη μικτῶν καὶ μίξεων. Λέγω δὲ εἶδη τὰ ἐν οὐσίᾳ, καθ' ὧν τὰ ἐν ταῖς 10 ἄλλαις κατηγορίαις εἶδη κατηγορεῖται τε καὶ λέγεται· ταυτὶ δὲ πεπεράσται μὲν τῇ φύσει καὶ ὠρισται, ἡμῖν δὲ ἄπειρά ἐστι καὶ ἀόριστα καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄγνωστα, ἢ, εἰ βούλει, διὰ τοῦτ' ἄπειρα διότι καὶ ἄγνωστα· ἀντέστραπται γὰρ πως ἐνταῦθα ἡ ἀκολουθήσις. Ἄγνωστα δὲ ἐστὶ τῷ μὴ ταῖς ἡμετέραις αἰσθήσεσιν ὑποκεῖσθαι 15 καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τῷ νῶ διὰ τὸ ἄλλα πάντως ἐν ἄλλοις εἶναι τοῖς τόποις, ἔνια μὲν ἐν ἀέρι, ἔνια δ' ἐν θαλάττῃ καὶ γῆς λαγόσιν, ἔνθα διατρίβειν ἀνθρώπους ἦτοι οὐκ ἀσφαλὲς ἢ ἀδύνατον. Ἐὼ λέγειν, ὡς ἃ μὲν ἡμῖν ἔγνωσται, παρ' ἡμῖν ὄντα, οὐ πάντα δῆλα Σκύθαις τε καὶ Ἰνδοῖς, ἃ δὲ ἐκείνοις, παρ' αὐτοῖς ὄντα, γνωστὰ 20 οὐχ ἅπανθ' ἡμῖν δῆλα καὶ γνώριμα. Ἐν γὰρ διαφόροις κλίμασι καὶ διάφορα δῆπου τὰ εἶδη, καὶ ἄψυχα ὁμοίως καὶ ἔμψυχα. Οὐκοῦν ἔγνωσται μὲν τῇ φύσει ὅσα μικτῶν εἶδη καὶ μίξεων, οὐκ ἔγνωσται δὲ ἡμῖν ὠρισμένως, καθάπερ εἵπομεν, ὁλοσχερῶς γε μὴν καὶ οἷον ἐν γένει οἶδαμεν ὅσα τε μικτὰ καὶ τίνα ταυτὶ, ἄψυχα μὲν πρῶτον, 25

1. ἐστὶ τε Π: ἐστι Ε 4. ἐστὶν Π: ἐστιν Ε ἄλλην Ε:
 ἄλλή Π 6. ξύλον Π: ξῦλον Ε 7. σμιλίον ἔγραψα: σμι-
 λεῖον ΕΠ ἐνεῖναι Ε: ἐνῆναι ΙΙ 11. κατηγορεῖται Ε: κατη-
 γορεῖται Π 13. ἢ Π: καὶ Ε 15. ἐστὶ Π: ἐστι Ε 16. μηδὲ Ε:
 μηδὲ Π 17. λαγόσιν Ε: λαγῶσιν Π 18. ἐὼ Π: ἐὼ Ε
 20. τε Ε: τὲ Π 21. οὐχ Ε: οὐχ' Π 24. γε Ε: λείπει Π
 25. ὅσα ἔγραψα: ὅσά ΕΠ

οἷον λίθοι καὶ μέταλλα, εἶτα πάντα τὰ ἔμφυχα καὶ τούτων πρότερα
 μὲν τὰ φυτὰ, εἶτα ζώοντα καὶ μετὰ ταῦτα τὰ ζῶα, καὶ τούτων
 αὖ πάλιν πρότερα μὲν τὰ ἄλογα, εἶτα τὰ λογικά, οἷος ὁ ἄνθρω-
 5 τος, ὕστατον δὲ ἀπάντων μικτῶν τῇ γενέσει καὶ δι' ὃ τᾶλλα πάντα
 τὰ πρότερα.

Ζήτημα θ'.

*Πόσα ἐστὶ τὰ φυσικὰ πράγματα καὶ ποῖα καὶ πόσα ἐστὶ τὰ
 μὴ φυσικὰ καὶ ποῖα καὶ πόσα τὰ κατὰ φύσιν καὶ ποῖά εἰσι.*

Λύσις.

10 Φυσικὰ μὲν πράγματα κατὰ τοὺς ἰατρούς· ἐντεῦθεν γὰρ ἄρ-
 χονται τὰ ἰατρικὰ σου ζητήματα· τσαυτὰ ἐστὶ καὶ τοιαῦτα·
 στοιχεῖα, κράσεις, χυμοὶ, μέλη, δυνάμεις, ἐνέργειαι καὶ τὰ πνεύ-
 ματα. Λέγεται δὲ ταυτὶ φυσικὰ τῷ ἐνεῖναι τοῖς ἐμφύχοις τὰ μὲν
 ὡς οὐσιώδη γε μόρια, τὰ δὲ ὡς διαθέσεις, τὰ δ' ὡς ὄργανα, τὰ δ'
 15 ὡς δυνάμεις τε καὶ ἐνέργειαι· ἃ δὴ πάντα τὴν τῶν ζώντων φύσιν
 ἀναπληροῖ.

Στοιχεῖα τοίνυν ἐστὶ σώματα τοῦ ἡμετέρου σώματος καὶ τῶν
 ἄλλων πρώτιστα μόρια, ἅπερ εἰς ἄλλα ἅττα διάφορα τῷ εἶδει διαλυ-
 θῆναι σώματα ἥκιστα δύναται καὶ ὧν μιγνυμένων διάφορα καὶ ποι-
 20 κίλα εἶδη τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ γίνεται. Ἔστι δὲ τέτταρα τὸν

1. πρότερα Π: πρότερα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος πρότερα Ε
2. μετὰ ταῦτα Π: μεταταῦτα Ε
4. τᾶλλα ἔγραψα: τ' ἄλλα ΕΠ
8. ποῖά εἰσι ἔγραψα: ποῖα εἰσὶ ΕΠ
11. τσαυτὰ ἐστὶ ἔγραψα: τσαυτὰ ἐστὶ ΕΠ
13. δὲ ταυτὶ Π: ταῦτα Ε
- 14-19 Μικρὸν μέρος μεταξὺ τῶν λεξεων διαθέσεις καὶ ἥκιστα διάτρητον, συνεχπε-
 σόντων τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων Π
18. πρώτιστα Ε: πρότι-
 στα Π ἅττα Ε: ἅτα Π εἶδει Π: εἶδει ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος εἶδη Ε

ἀριθμὸν, γῆ ὕδωρ ἀήρ τε καὶ πῦρ, γῆ μὲν ξηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ βαρεῖα οὕσα ἀπλῶς· ταῦτά τοι καὶ τὸν τοῦ μέσου τόπον ἐπέχει, κάτω γε ὄντα ἀπλῶς· ὕδωρ δὲ ψυχρόν τε ὄν καὶ ὑγρόν, πρὸς δὲ καὶ βαρὺ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πῆ· περὶ γὰρ τὴν γῆν ἐστὶ τε καὶ εἰς αὐτὴν φέρεται· ἀήρ δὲ καὶ αὐτὸς ὑγρὸς ἐστὶ καὶ θερμὸς καὶ κοῦ- 5
 φος μετὰ τὸ πῦρ· αὐτὸ γε μὴν τὸ πῦρ θερμόν τε ἐστὶ καὶ ξηρόν καὶ ἀπλῶς κοῦφον, οὗ τόπος ὁ ἀνωτάτω χῶρος, πρὸς ὃν φύσει φέρεται καὶ ἐν ᾧ ἡρεμεῖ. Συντελεῖ δὲ ταῦτα πρὸς γένεσιν, γῆ μὲν πρὸς τὸ συνέχειν καὶ συντηρεῖν τῆ ἑαυτῆς συστάσει τὰ τε σχή-
 ματα τὰ τε εἶδη· τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ξηροῦ φύσις, ᾧ πρώτως 10
 ἐφαρμόττει τῆ γῆ· ὕδωρ δὲ πρὸς τὸ λαμβάνειν τὰ αὐτὰ πάλιν ῥαδίως. Εἰ γὰρ καὶ ῥᾶστα πάνυ ξυγχεῖται τὸ ὕδωρ τῆ ῥευστῆ φύσει καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φθείρει σχήματά τε καὶ εἶδη, ῥαδίως γε μὴν τὰ αὐτὰ πάλιν λαμβάνει καὶ τῆ γῆ ξυγκεκραμένα καὶ τῷ ἐκείνης ξηρῷ φυλάττει πάνυ καλῶς τὰ αὐτά. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀήρ πρὸς 15
 γένεσιν συντελεῖ τῷ οἰκείῳ μανῶ καὶ λεπτῷ· ἀραιοῦται γὰρ δι' αὐτοῦ τὰ σώματα καὶ λεπτύνεται καὶ πρὸς τὸ ἀνώτερον φέρεται. Καὶ τὸ πῦρ δὲ πεπαίνει τε καὶ λεπτύνει καὶ μίγνυσι καὶ γῆς καὶ ὕδατος τὸ ψυχρόν καταστέλλει καὶ ἀπλῶς τὴν κρᾶσιν ἀποτελεῖ.

Ταυτὶ μὲν οὖν τὰ στοιχεῖα. Κρᾶσις δ' ἐστὶ ποιότης ἐκ τῆς 20
 πρὸς ἀλλήλας τῶν ἐναντίων ποιότητων τῶν ἐν τοῖς πρώτοις στοι-
 χείοις δράσεώς τε καὶ πείσεως γινομένη τε καὶ ἀνίσχουσα. Κρά-
 σεως δὲ εἶδη ἐννέα· μία μὲν ἡ εὐ ἔχουσα τε καὶ εὐκρατος, ἡ τὸ γεωμετρικὸν μέσον ἐπέχει τῶν πρώτων γε ποιότητων, οὐ τὸ ἀριθ-
 μητικὸν, τὸ κατὰ τὸ ἴσον διάστημα· τῶν δὲ λοιπῶν αἱ μὲν ἀπλαῖ, 25
 αἱ δὲ ξύνθετοι λέγονται, ὡςπερ καὶ τῶν ἀπλῶν ἡ μὲν θερμοτέρα,

1. ἀριθμὸν Π: ἀρῖμὸν Ε 2. ταῦτά τοι ΕΠ. Ἴδε καὶ ἀνω-
 τέρω σ. 160, 14 καὶ κατωτέρω σ. 169, 16. 5. ἐστὶ Π: ἔστι Ε

9. συνέχειν Ε: συνέχειν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος συντρέ-
 χειν Π 14. ξυγκεκραμένα ἔγραψα: συγκεκραμένα ΕΠ

16-19. τῷ οἰκείῳ - ἀποτελεῖ Ε: λείπουσι Π 22. πεί-
 σεως Π: πῆσεως Ε τε Ε: τὲ Π κράσεως Π: κράσεων Ε

25. ἀπλαῖ Π: ἀπλαῖ Ε

ἢ δὲ ψυχροτέρα, ἢ δὲ ὑγροτέρα, ἢ δὲ ξηροτέρα, καὶ τῶν ξυνθέτων αὖ πάλιν ἢ μὲν θερμότερα καὶ ὑγροτέρα, ἢ δὲ θερμότερα καὶ ξηροτέρα, ἢ δὲ ψυχροτέρα καὶ ὑγροτέρα, ἄλλη δ' αὖ ψυχροτέρα καὶ ξηροτέρα καλεῖται. Θερμότεραν γε μὴν καὶ ψυχροτέραν ἢ ὑγροτέρα
 5 τέραν καὶ ξηροτέραν οὐκ ἔστιν εὐρεῖν κράσεις ξυνθέτους τῷ μὴ ξυνίστασθαι ταυτασί γε τῶν ποιοτήτων, ὡς ἐν τοῖς φυσικοῖς ἀποδέδεικται.

Χυμὸς δὲ ἐστὶ σῶμα ὑγρὸν καὶ ρευστὸν, εἰς ὃ πρῶτον μεταβάλλει τὸ τρέφον. Καὶ τούτου δὲ εἶδη εἰσὶ τέτταρα· ὁ μὲν γάρ
 10 ἐστὶν ὑγρὸς καὶ θερμὸς, τὸ αἷμα· ὁ δὲ θερμὸς καὶ ξηρὸς, ἢ ξανθὴ χολή· ἄλλος δ' αὖ ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἢ μέλαινα, ὡσπερ καὶ ἄλλος τις αὖ πάλιν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς, τὸ φλέγμα. Ὡν δὴ καλῶς κεκραμένων καὶ μεμιγμένων καὶ μὴθ' ὑπερβαλλόντων, μήτε μὴν ἐλλειπόντων τῷ λόγῳ, ὑγιαίνει τε καὶ τὰς οικείας ἀποτελεῖ πράξεις
 15 καὶ ἐνεργείας τὸ ζῶον, ἢ, εἰ βούλει, ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ μάλιστα τοῖς ἰατροῖς ὁ λόγος καὶ ὁ σκοπός. Εἰ δὲ κατὰ τι τούτων διαμαρτία τις γένοιτο, ἀνάγκη καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτίκα μάλα νοσάζεσθαι. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ ἐνταῦθα καὶ ὅτι τινὲς τῶν παλαιτέρων Ἀσκληπιαδῶν τρεῖς ἔλεγον εἶναι μόνους χυμοὺς ἐν τῷ σώματι, τὸ φλέγμα
 20 δῆλον ὅτι καὶ ἀμφοτέρας γε τὰς χολὰς, τὸ δ' αἷμα τὸ ἐκ τῶν τριῶν μίγμα, καλῶς ἐχόντων καὶ κεκραμένων κατὰ λόγον πρὸς ἀλληλα. Ἀλλὰ περὶ τούτου νυνὶ λέγειν περιεργότερον ἂν εἴη μάλ-

1-3. Μικρὸν μέρος μεταξὺ τῶν λέξεων ψυχροτέρα ἢ δὲ καὶ ὑγροτέρα, ἀντιστοιχοῦν ἐν τῷ ὀπισθεν τοῦ φύλλου πρὸς τάνωτέρω ἐν σ. 162, 14-19, διάτρητον, συνεκπεσόντων τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων Π

4. ἢ Π: καὶ Ε 6. ξυνίστασθαι ἔγραψα: συνίστασθαι ΕΠ

8. δὲ ἐστὶ Ε: δὲ ἐστὶ Π 9. τέτταρα Π: τέτταρα Ε 9-10. γάρ ἐστὶν Ε: γάρ ἐστὶν Π 11. ἄλλος ἔγραψα: ἄλλός ΕΠ 12. ὦν Ε: ὦν ἐκ τοῦ ὦν Π 14. Μετὰ τὸ κεκραμένων σταυρὸς ἐμφαίνων ἴσως προσθήκην ἐν τῇ ᾠα, ἣτις ὁμως δὲν ἐγράφη Ε τε Ε: τὰ Π ἀποτελεῖ Ε: λείπει Π 17. τις Ε: τίς Π νοσάζεσθαι Π: νοσίζεσθαι Ε 20. δῆλον ὅτι ἔγραψα: δηλονότι ΕΠ

λον ἢ προὔργου· ἴσως ἐν ἄλλοις καὶ περὶ τούτου πραγματευσόμεθα. Νυνὶ δὲ ἐχώμεθα τῶν ἐξῆς.

Τὰ μέλη τοίνυν σώματά ἐστι καὶ αὐτὰ, πρῶτα μόρια τοῦ ἡμετέρου σώματος ὄντα, ἅπερ ἐκ τῆς τῶν χυμῶν πρὸς ἀλληλα μίξεως ἐν τῇ πρώτῃ τῶν στοιχείων γίνεται μίξις, καθάπερ καὶ 5 αὔξεται τοῖς αὐτοῖς δῆπου χυμοῖς ἐκ τῆς τροφῆς γινομένοις. Τὸ γὰρ τρεφόμενον τοῖς αὐτοῖς τρέφεται πάντως ἐξ ὧν καὶ γίνεται. Τῶν δὲ τοιούτων μελῶν τὰ μὲν ἐστὶν ἀπλᾶ, τὰ δὲ ξύνθετα· καὶ ἀπλᾶ μὲν ἐστὶ τὰ ὁμοιομερῆ, οἷα τὸ ὄστον, ὁ χόνδρος, τὰ νεῦρα, ὁ ξύνδεσμος, ἡ ἀρτηρία, ἡ φλέψ, ὁ ὕμην καὶ ἡ ἀπλῆ σάρξ· τοῦ- 10 των γὰρ τεμνομένων τὰ μόρια τὸν τοῦ ὄλου σώζουσι λόγον· ξύνθετα δὲ τὰ ἐκ τούτων, ἧτοι πάντων ἢ τινῶν γε ξυγκείμενα, ἅπερ καὶ ἀνομοιομερῆ λέγεται τῷ μὴ τὰ σφῶν αὐτῶν μόρια τὸν τοῦ ὄλου σώζειν γε λόγον, πρὸς δὲ καὶ ὀργανικὰ τῷ διὰ τούτων τὰς κινήσεις ἐν ἡμῖν γίνεσθαι καὶ τὰς ἐνεργείας, οἷα καρδία, ἦπαρ, 15 ἐγκέφαλος, ὄρχεις καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ καὶ κεφαλὴ καὶ χεῖρες καὶ πόδες καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ἐστὶ δυνάμεως. Τούτων γε μὴν ἀπάντων ὁμοιομερῶν τε καὶ ἀνομοιομερῶν μορίων τοῦ σώματος, τέτταρές εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ, καθά που καὶ τῷ ἐκ Περγᾶμου δοκεῖ. Τὰ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τινές εἰσι, τὰ δ' ἀπ' ἐκείνων ἐκπέφυκε, 20 τὰ δὲ οὔτ' ἄλλων ἀρχαί τῆς διοικήσεως, οὔθ' ὑπ' ἄλλων ἀρχεται, ξυμφύτους ἔχοντα τὰς διοικούσας αὐτὰ δυνάμεις, ἔνια δὲ ξυμφύτους τε ἅμα καὶ ἐπιρρύτους. Ἀρχαὶ μὲν οὖν εἰσιν ἐγκέφαλος, καρδία, ἦπαρ καὶ ὄρχεις, εἰ βούλει· ἀπ' ἐκείνων δὲ ἐκπέ-

1. προὔργου ἔγραψα: προύργου Π: ποὔργου Ε 2. ἐχώμεθα Π: ἐχώμεθα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐχώμεθα Ε

8. τοιούτων Ε: τοιούτων ἐκ τοῦ τοιούτον Π μὲν ἐστὶν Ε: μὲν ἐστὶν Π (καὶ 9). ἀπλᾶ Π: ἀπλὰ Ε 9. οἷα Π: οἶον Ε χόνδρος ἔγραψα: χρόνδρος ΕΠ 10. ἀπλῆ Π: ἀπλῆ Ε 17. ἐστὶ Ε: ἐστὶ Π 19. τέτταρές εἰσιν ἔγραψα: τέτταρες εἰσὶν ΕΠ

τῷ Ε: τὸ Π 20. ἀπ' ἐκείνων Π: ἀπεκείνων Ε 22. ἔχοντα Ε: ἔχοντας Π 23. τε Ε: τὲ Π εἰσὶν ἔγραψα: εἰσὶν Ε: εἰσὶν Π

φυκε κάκείνοις ὑπηρετεῖ νεῦρα μὲν καὶ νωτιαῖος μυελὸς ἐγκε-
 φάλῳ, καρδία δὲ ἀρτηρία, φλέβες δὲ ἥπατι, τὰ δὲ σπερματικά
 ἀγγεῖα τοῖς ὄρχεσιν. Αὐτὰ δ' αὐτὰ διοικεῖ χόνδρος, ὁστοῦν, ξύν-
 δεσμος, ὑμὴν, ἀδὴν, πιμελή, σὰρξ ἀπλή, τὰ δ' ἄλλα πάντα μό-
 5 ρια, κοινὴν τούτοις ἔχοντα τὴν ἐξ αὐτῶν διοίκησιν, ἀρτηριῶν τε
 καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων προσδεῖται. Τριχῶν δὲ καὶ ὀνύχων οὐδὲ
 διοίκησις τίς ἐστίν, ἀλλὰ γένεσις μόνον. Πάλιν τῶν ἐν ἡμῖν με-
 λῶν καὶ μορίων τὰ μὲν ἐκ σπέρματος, τὰ δ' οὐκ ἐκ σπέρματος,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ αἵματος μόνον γίνεται· ἐκ σπέρματος μὲν ἅπαντα
 10 πλὴν στέατος καὶ σαρκὸς, ἐξ αἵματος δὲ στέαρ καὶ σὰρξ. Καὶ
 ἄλλας δ' ἂν ἔχοι τις λέγειν τῶν ἐν ἡμῖν μορίων διαφορὰς, περὶ
 ὧν λέγειν μακρότερον ἂν εἴη γε τοῦ σκοποῦ. Ἐῷ δὲ λέγειν καὶ
 ὅπως ἐν τισὶ τῶν τοιούτων θεωρημάτων ἄλλως οἱ φυσικοὶ φιλό-
 σοφοι καὶ ἄλλως ἐδόξασαν ἰατροί· ἄλλης γὰρ ἂν καὶ μείζονος, οὐ
 15 τῆς παρούσης καὶ ὀλιγίστης εἴη τὰ τοιαδὶ πραγματείας.

Δυνάμεις δὲ εἰσὶν ἐξ ὧν αἱ ἐνέργειαι. Τουτωνὶ δὲ τῶν ἐν ἡμῖν
 δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν αἱ μὲν εἰσὶ φυσικαί, αἱ δὲ ζωτικαί, αἱ δὲ
 ψυχικαί, καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ὑπηρετοῦσαι, αἱ δ' ἐξυπηρετού-
 μεναι, καὶ τῶν ἐξυπηρετουμένων αὐτὰ πάλιν ἢ μὲν τις ἐστὶ θρεπτικὴ,
 20 ἢ δὲ αὐξητικὴ, ἢ δὲ γεννητικὴ, ἐξυπηρετοῦσι δὲ αὐταῖς ἢ μὲν τις
 [ἢ] ἐστὶ θελκτικὴ, ἢ δὲ ἀλλοιωτικὴ, [ἢ δὲ], ἢ δὲ
 τετάρτη ἢ ἀποκριτικὴ· ζωτικαὶ δὲ δυνάμεις εἰσὶν αἱ ὀρεκτικαί, οἷον
 θυμικὸν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὰ ὅμοια. Τῶν δὲ ψυχικῶν τῶν
 ἐν ἡμῖν· ἐῷ γὰρ λέγειν ἐν γένει· αἱ μὲν ὀργανικαί, αἱ δ' ἄνευ ὀρ-

1. νωτιαῖος E: νοτιαῖος Π 3. αὐτὰ Π: αὐτὰ Π 3-4. ξύν-
 δεσμος E: σύνδεσμος Π 4. πιμελή E: πιμελή ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος πιμελήν Π 7. διοίκησις Π: διοίκησις E 15. τὰ E:
 τὰς Π 17. μὲν εἰσὶ ἔγραψα: μὲν εἰσὶ EΠ 18. αἱ E: αἶ Π

19. τίς ἐστὶ Π: τίς ἐστὶ E θρεπτικὴ E: θρεπτικὴ ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος θρεπτικὴ Π 20-21. ἢ δὲ αὐξητικὴ-θελκτικὴ E
 λείπουν Π 21. ἢ προσέθηκα: λείπει E 22. τετάρτη ἢ E: τετάρτη
 ἢ Π ὀρεκτικαί E: ὀρατικαί Π 23. θυμικὸν τε E: θυμικὸν τὲ Π

γάνου, περί ὧν οὐκ ἔστι λόγος τοῖς ἰατροῖς, ἀλλ' ἢ μόνω γε τῷ φυσικῷ φιλοσόφῳ· τῶν δὲ ὀργανικῶν αἰ μὲν γνωστικά, αἰ δὲ οὐ τοιαῦται, οἷα καὶ ἡ κινητικὴ δῆπου δύναμις ἢ ἐκ τόπου εἰς τόπον, ἢν δὴ καὶ μεταβατικὴν δύναμιν ὀνομάζομεν. Τῶν δὲ γνωστικῶν αἰ μὲν ἐκτὸς, αἰ δ' ἐντὸς αἰσθήσεις εἰσὶ τε καὶ λέγονται. Καὶ ἐκτὸς 5 μὲν αἰσθήσεις ὄρασις, ὄσφρησις, ἀκοή, γεῦσις καὶ ἡ ἀφή· ἐντὸς δὲ αἰσθήσεις κοινὴ αἰσθησις, φαντασία, λογιστικὴ καὶ ἡ μνήμη, τὰς τρεῖς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου ἐπέχουσαι, κοινὴ μὲν αἰσθησις καὶ φαντασία τὴν ἔμπροσθεν, ἡ λογιστικὴ δὲ τὴν μέσην καὶ τὴν τελευταίαν ἢ μνήμη· περὶ ὧν ἀκριβέστερον λέγειν ἄλλω μᾶλλον ἀρμό- 10 ζει καιρῷ.

Πνεύματα δὲ τὰ ἐν ἡμῖν καὶ αὐτὰ γε τριττά, ὡςπερ καὶ ἐν ἡμῖν δυνάμεις εἰσὶ τριτταί, φυσικά, ζωτικά τε καὶ ψυχικά, ὄργανα ὄντα καὶ διαθέσεις τῶν ἐν ἡμῖν δῆπου δυνάμεων.

Ὅπερ οὖν ἔλεγον, φυσικά μὲν πράγματα κατὰ τοὺς ἰατροὺς 15 ταῦτά τε ἔστι καὶ τοσαῦτα, οἷον στοιχεῖα, κράσεις, χυμοί, μέλη, δυνάμεις, ἐνέργειαι καὶ τὰ πνεύματα· τὰ δὲ μὴ φυσικά τε καὶ κατὰ φύσιν ἔστι, τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιοῦντα τὸ σῶμα καὶ μεταβάλλοντα, ἅπερ οὕτως λέγεται τῇ τῶν προτέρων πραγμάτων ἀντιδιαστολῇ. Καὶ ἐν μὲν ἔστιν ὁ ἀήρ καὶ ὅσα γε περὶ τὸν ἀέρα, 20 ἕτερον δὲ κίνησις τε καὶ ἡρεμία ὄλου τε τοῦ σώματος καὶ κατὰ μόρια, τρίτον ὕπνος τε καὶ ἐγρήγορσις, τέταρτον τὰ προσφερόμενα πάντα, πέμπτον τὰ ἐκκρινόμενα ἢ ἐπεχόμενα καὶ ἕκτον τὰ ψυχικά πάθη τε καὶ ξυμβεβηκότα, οἷον θυμὸς, λύπη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ταυτὶ γὰρ ἀναγκαιῶς ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα καὶ μεταβάλλει, ἀήρ, κίνησις, 25

3. δῆπου ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου E: ἐν τῇ ῥα Π 4. δύναμιν ὀνομάζομεν E: ὀνομάζομεν δύναμιν Π 6. ὄρασις E: ὄρασις Π ἀφή Π: ἀφή E 9. τελευταίαν ἔγραψα: τελευταίαν EΠ 12 τριττά E: τρίτα Π 13. δυνάμεις εἰσὶ τρι-
 εἰ
 ταὶ Π: δυνάμεις ἂ τριταὶ E 15. ὅπερ E: ὅπερ Π 16 ταῦτά
 ἔγραψα: ταῦτα EΠ 22. τέταρτον E: τέταρτον Π

ἡρεμία, τροφή, πόσις, ὕπνος, ἐγρήγορσις, πλησμονή, κένωσις καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ξυμβεβηκότα τε καὶ ξυμπτώματα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ κατὰ τῆς φύσεως κατ' ἰατροὺς πράγματα ταῦτ' ἐστὶ, νόσος, αἴτιον νόσου ποιητικὸν δῆλα δὴ, καὶ τὰ ἐν τῇ
 5 νόσῳ ξυμβεβηκότα τε καὶ ξυμπτώματα. Ταυτὶ γὰρ ἐναντία τῇ ἡμετέρῃ φύσει τε καὶ πολέμια, οἷον ἐπὶ παραδείγματος πυρετὸς μὲν ὁ τριταῖος, εἰ βούλει, νόσος, αἴτιον δὲ αὐτοῦ ποιητικὸν δῆπου ἡ σεσηπυῖα ξανθὴ χολή, ξύμπλωμα δὲ ἡ ὀδύνη καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ τὰ ὅμοια. Ἐχεις τοίνυν λαβὼν τίνα καὶ πόσα τὰ φυσικὰ κατὰ
 10 τοὺς ἰατροὺς, τίνα δὲ τὰ μὴ φυσικὰ καὶ τίνα τὰ κατ' αὐτῆς τῆς φύσεως πράγματα· ἄπερ αὐτὸς μὲν ἐν τρισὶν ἐζήτησας κεφαλαίοις διηρημένως, ἐγὼ δὲ ξυλλαβὼν διὰ μιᾶς ἐλυσάμην τῆς λύσεως.

Ζήτημα ι'.

Πόσαι φύσεις εἰσὶ καὶ ποῖαι αὐταί εἰσι.

15

Λύσις.

Τρεῖς εἰσὶν αἱ φύσεις τοῦ ἀνθρωπέου σώματος, αἱ καὶ διαθέσεις φυσικαὶ τοῦ αὐτοῦ κέκληνται, ὑγεία, νόσος καὶ οὐδετέρα διάθεσις, καθ' ἃς τὸ ἀνθρώπειον σῶμα ὑγιεινὸν, νοσερὸν καὶ οὐδέτερον ἐστὶ τε καὶ λέγεται. Καλῶ δὲ νυνὶ νόσον οὐ τὴν κατ' ἐντε-

1. ἡρεμία ἔγραψα: ἡρεμία ΕΠ 2 (καὶ 5). τε Ε: τὲ Π
 ξυμπτώματα Ε: συμπτώματα Π Μετὰ τὴν λέξιν ξυμπτώματα αἱ λέξεις ταυτὶ γὰρ ἐναντία διαγεγραμμέναι Ε 4 δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ ΕΠ 5. ξυμβεβηκότα Ε: συμβεβηκότα Π
 7—σ. 169, 13. αἴτιον-νόσον τῶν ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Ε: ἐν τῇ ᾧ τῶν φ. 22^α καὶ 23^α Π 10. τὰ μὴ Ε: τὰ τὰ Π 13. ζήτημα .ι. Ε: λείπουσι Π 14. αὐταί εἰσι ἔγραψα: αὐται εἰσὶ ΕΠ
 15. λύσις Ε: λείπει Π 16. εἰσὶν ἔγραψα: εἰσὶν ΕΠ ἀνθρωπέου Π: ἀνθρωπίνου Ε 17 (καὶ κατωτέρω ἐν διαφόροις πτώσεσιν). ὑγεία ἔγραψα: ὑγεία ΕΠ 19. ἐστὶ τε Ε: ἐστὶ τὲ Π

λέχειαν καὶ ἢ τὰς τοῦ ὑποκειμένου βλάπτει φυσικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, ἀλλὰ τὴν κατ' ἐπιτηδειότητα, ἢ δὴ, καὶ ἐν τῷ πλάττει τῆς ὑγείας οὕσα, φυσικὴ πῶς διάθεσις ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὑγεία αὐτῷ οὕσα, δι' ἧς τὰς αὐτῷ προσηκούσας ἐνεργείας ἀποτελεῖ. Τέμνεται γὰρ τὸ τῆς ὑγείας πλάτος εἰς τὴν ἀπλῶς ὑγείαν καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ νῦν. Καὶ ἡ μὲν ἀπλῶς εἰς τὴν ἐσαεὶ τε καὶ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ δὲ ἐν τῷ νῦν εἰς τε τὴν οὐδετέραν διάθεσιν, τὴν ἐσαεὶ τε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ εἰς τὴν νόσον ἀπλῶς, ἢ δὴ καὶ αὐτὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τέ ἐστὶ καὶ διὰ παντὸς, πρὸς ἣν τὸ τῆς ὑγείας ἅπαν πεπέρασται πλάτος. Ἡ δὲ νῦν οὐδετέρα διάθεσις καὶ ἡ νῦν νόσος ἔξω τοῦ τῆς ὑγείας ἐκπέπτωκε πλάτους, καθάπερ τῷ ἐκ Περγάμου καὶ τοῖς χαριστέροις εὖ ἄγαν ἔδοξε δῆπου τῶν ἰατρῶν. Εἰσὶ γὰρ οἱ τὴν ἀπλῶς νόσον τῶν τῆς ὑγείας ἀπεσκορακίζουσιν ὄρων, κακῶς ἄγαν φρονοῦντες καὶ σφαλερῶς. Οὐ γὰρ κατ' ἐντελέχειαν, ἀλλὰ κατ' ἐπιτηδειότητα μόνην ἢ τοιαύτη λαμβάνεται νοσώδης διάθεσις. Ταῦτά τοι καὶ ὑγεία ὡς νῦν ἐστὶ καὶ τῷ ἔχοντί πῶς ὑγεία, δι' ἧς τὰς αὐτῷ προσηκούσας ἐνεργείας, ὡςπερ εἶπον, ἀποτελεῖ.

Ἐβουλόμην νῆ τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν ἢ πρὸς παρόντα σοι περὶ τουτωνὶ διαλέγεσθαι ἢ ταυτηνὶ τὴν λύσιν εἰς μῆκος ἄγαν ἐκτεῖναι. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν πρότερον νῦν οὐ ῥάδιον, τὸ δὲ δεύτερον ἐπαχθές, τοσοῦτον περὶ τῆς ἀπορίας ταύτης εἰπόντες, ἐπὶ τὰ ἐξῆς τῶν ζητημάτων σου τὸν ἡμέτερον τρέψομεν λόγον.

3. διάθεσις ἐστὶ ἔγραψα: διάθεσις ἐστὶ ΕΠ 6. ἢ Ε: εἰ Π

8 ἐσαεὶ τε Ε: ἐσαεὶ τὲ Π ὡς Π: λείπει Ε 10 ὑγείας ἔγραψα: ὑγείας Π: ὑγίας Ε 12. τῷ Ε: τὸ Π 13. ἀπεσκορακίζουσιν ἔγραψα: ἀποσκορακίζουσιν ΕΠ 16. νοσώδης Ε: νοσώδης ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος νοσώδεις Π

ταῦτά τοι ΕΠ. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω σ. 160, 14 καὶ 163, 2. ἐστὶ Ε: ἐστὶ Π 19 πρὸς Π: τοῦ πρὸς προηγῆται παρ διχγεγραμμένον Ε

Ζήτημα ια'.

“Ὅπως γίνεται ἡ θέρμη καὶ τίνος ὑπάρχει κράσεως.

Λύσις.

Οὐκ οἶδα περὶ ποίας μάλιστα θέρμης, τῆς ἐμφύτου καὶ κατὰ
 5 φύσιν ἢ τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἐπεισάκτου τὸν λόγον ἐνταῦθα πε-
 ποίησαι. Δυνατὸν γὰρ καὶ περὶ ἑκατέρας ἐννοεῖν τὸν τὴν ἀπορίαν
 ἀναγινώσκοντα· οἷς ὅπως ἡ θέρμη γίνεται καὶ τίνος ὑπάρχει κρά-
 σεως, οὐδαμῶς προσέθηκας εἰ φυσικὴ καὶ ἔμφυτος ἢ παρὰ φύσιν,
 εἰ βούλει, καὶ ἀλλοτρία, καὶ ταῦτα διττὴν εἰδῶς ἐν ἡμῖν τὴν
 10 θερμότητα, τὴν ἔμφυτον καὶ ὀθνεϊάν. “Ὅθεν καὶ περὶ ἑκατέρας διὰ
 βραχέων ᾠήθην δεῖν τὴν λύσιν ποιήσασθαι, τί τε φυσικὴ καὶ ἔμ-
 φυτος θερμασία καὶ τί παρὰ φύσιν διαλαβῶν. Ἄπο γὰρ τούτων,
 οἶμαι, φανερόν ἐσται μάλιστα καὶ ὅπερ ἐζήτησας, εἴτ' ἔμφυτον
 εἶτε καὶ ὀθνεῖον θερμόν.

15 Φημὶ τοίνυν φυσικὴν εἶναι θερμότητα, τὴν αὐτὴν δὲ καλῶ
 καὶ φυσικὸν καὶ ἔμφυτον δῆπου θερμόν, ἧς ἡ ἀρχὴ τοῦ ζώου ἢ
 φύσις. Ἐμφύεται γὰρ τῷ ζῳῷ καὶ διὰ τοῦτο λέγεται φυσικὴ,
 ὄργανον οὕσα καθόλου τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. Οὐδὲ γὰρ οἷόν τε
 τὴν ψυχὴν ἄνευ τοῦ τοιοῦτου θερμοῦ παράξαι τινὰ τὴν τυχοῦσαν
 20 ἐνέργειαν. Ἄπαν δὲ ὄργανον ἀνάλογόν τε ἐκείνῳ δεῖ εἶναι, οὗ ἐστὶν
 ὄργανον, καὶ τὸν προσήκοντα λόγον πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὸ ἀποτέ-

5. τῆς E· λείπει Π ἐπεισάκτου Π: ἐπίσάκτου E 8. οὐδα-
 μῶς E: οὐδαμοῦ Π εἰ ἔγραψα: ἢ EΠ 10. ὀθνεϊάν E: ὀθνεϊάν Π

11. ᾠήθην E: ᾠήθειν Π 13 ἐζήτησας E: ἐζήτησας χωρι-
 ζόμενα ὑπὸ ὁπῆς ἐν τῷ χάρτῃ Π 16. φυσικὸν E: φυσικὴν χωρι-
 ζόμενα ὑπὸ ὁπῆς ἐν τῷ χάρτῃ Π 17. ζῳῷ E: ζῳῷ ἐκ τοῦ τὸ πρῶ-
 τον γραφέντος ζῳον Π διὰ τοῦτο Π: διατοῦτο E 19. παράξαι
 τινὰ ἔγραψα: παράξαι τινὰ EΠ 20. ἐστὶν E: ἐστὶν Π τὸ ἀπο-
 τέλεσμα E: ἀποτελεσμα Π

λεσµα σώζειν. Ἄλλως γὰρ τό τε ὄργανον τό τε οὐ ἔστιν ὄργανον καὶ τὸ δι' ὃ τὸ ὄργανον μάτην ἂν εἶη καὶ οὕτως ἂν ἐν τοῖς οὖσι καθ' αὐτὸ δῆπου τὸ μάτην συνεισαχθεῖη. Δεῖ ἄρα καὶ τὴν ἔµφυτον θέρµην, ὄργανον οὖσαν ψυχῆς, ὡςπερ εἴρηται, µὴ ἀπολελυµένην τε καὶ ἀπλῆν ἔχειν τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ ξύνθετόν τε καὶ ἀναφεροµένην 5 πρὸς τε τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις πρὸς τε τὰ ἔργα τούτων, κακείνοις ἀνάλογον εἶναι καὶ διὰ ταῦτα ξυγκεκραµένην ψυχρῶ τε καὶ ὑγρῶ καὶ ξηρῶ καὶ εὐκρατόν τε καὶ ξύµμετρον· καὶ καλοῖτό γ' ἂν διὰ ταῦτα δικαίως φυσικὴ τε καὶ ἔµφυτος κρᾶσις. Μᾶλλον δὲ ἀπὸ ταύτης ἢ φυσικὴ καὶ ἔµφυτος κρᾶσις θερµὴ λέγοιτ' ἂν τοῦτο µέν 10 διὰ τὸ ἐν τῇ τῶν ζώων κράσει τὸ θερµὸν τὰς ἄλλας νικᾶν καὶ ὑπερβάλλειν ποιότητος· τὰ γὰρ ζῶα καὶ κατὰ τὸν ἐκ Περγᾶμου θερµὰ δῆπου διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ὑπερβάλλουσαν θέρµην καὶ τὰς λοιπὰς νικῶσαν ποιότητος· τοῦτο δὲ διὰ τὸ τὸ θερµὸν δραστηκώτατον εἶναι τῶν ἄλλων ἀπασῶν ποιότητων. Οὐδεµία γὰρ, ὡς ὁ 15 αὐτός φησι, τὰ γειτνιῶντα αὐτῇ μεταβάλλει ποιότητος ὡς τὸ θερµόν.

Τοιαύτη µέν οὖν ἢ φυσικὴ καὶ ἔµφυτος θέρµη τῇ πρὸς ἀλλήλας τῶν πρώτων ποιότητων δράσει τε καὶ πείσει ἀνάλογον ὄργανον τῇ ψυχῇ γινοµένη· ἢ δὲ παρὰ φύσιν ἔστιν ἢ ἐκ τινος ἐξωτερικῆς αἰτίας, ἣτις ποτ' ἂν εἶη, µήτε οἰκειᾶς τῇ φύσει, µήτε µὴν ἀπὸ ταύτης 20 τὴν ἀρχὴν εἰληφύιας, ἐπερχοµένη τῷ σώματι, οὐκ ἀνάλογον ὄργανον οὖσα τῶν ψυχικῶν δυνάµεων, οὐδὲ τὸν ἀρµόζοντα πρὸς τὰ ἔργα σώζουσα λόγον τοῦτο µέν τῷ ἐπείσακτος καὶ ἀλλότριος εἶναι,

1. ἔστιν E: ἔστιν Π 2. καὶ οὕτως Π: οὕτως E 3. καθ' αὐτὸ ἔγραψα: καθ' αὐτὸ EΠ 4. τε E: τὲ Π 5. ἀπλῆν Π: ἀπλῆν E 8. καλοῖτό ἔγραψα: καλοῖτο EΠ 13. διὰ E: καὶ διὰ Π 15. ἀπασῶν Π: ἀπασῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀπάντων E ὁ E: λείπει Π 16. αὐτός φησι ἔγραψα: αὐτός φησὶ EΠ 18. τε E: τὲ Π πείσει Π: πῆσει E ἀνάλογον E: ἀνὰ λόγον Π 20. ἣτις Π: ἣτίς E 21. εἰληφύιας ἔγραψα: εἰληφύιας E: εἰληφύια Π ἀνάλογον Π: ἀνάλογον E 23. τῷ Π: τὸ E

τοῦτο δ' αὖ πάλιν τῇ ἑαυτῆς δυσκρασίᾳ μὴ σώζουσα τὴν πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ἔργα ἀναλογίαν. Λέγοιτο δ' ἂν ἡ τοιαύτη καὶ παρὰ φύσιν κρᾶσις, πρὸς τὸ θερμότερον ἀποκλίνουσα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς ἐμφύτου θερμότητος.

- 5 Ἐξ ὧν φανερόν τίσιν ἡ φυσικὴ καὶ ἔμφυτος θέρμη τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἐπεισάκτου θερμότητος διενήνοχε. Πρῶτον μὲν γὰρ τοῖς αἰτίοις, ἔπειτα τῷ εὐκράτῳ τε καὶ δυσκράτῳ καὶ ὅλως ὡςπερ τὸ ἄκρον τοῦ μέσου· ὡς γὰρ ἀρετὴ πρὸς κακίαν, οὕτως εὐκρασία πρὸς δυσκρασίαν· κἀντεῦθεν ἐπομένως τῷ τε εἶδει καὶ τῇ μορφῇ,
- 10 καθάπερ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ νοσώδους ὡς νῦν σώματος διενήνοχε. Περὶ γε μὴν τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἄμφω ὡς πρὸς τρόπου τοῖς ἐναντίοις εἰώθασιν γίγνεσθαι, εἴτε πνεῦμα εἴτε χυμὸς εἴτε μόριον τοῦτ' ἂν εἴη, ἐν ᾧ πρὸς ἀλλήλους καὶ ποιοῦσι καὶ πάσχουσι. Τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ἢ εὐκρατον τῷ παρὰ φύσιν θερμῷ καθάπερ
- 15 ἄκρω μέσον ἀντίκειται, καὶ ἐναντίον, ἢ ἔμφυτος θέρμη τῇ παρὰ φύσιν θερμότητι, καθάπερ ἀρετὴ κακία, ὡςπερ ἐλέγομεν.

Τοιαύτη τίς ἐστὶ καὶ οὕτω πως γίνεται ἢ τε κατὰ φύσιν ἢ τε παρὰ φύσιν θερμότης, καὶ τοιαύταις ἀλλήλων διαφοραῖς, ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα λέγειν, διενηνόχασιν.

- 20 Ταυτὶ μὲν οὖν ἱκανὰ καὶ περὶ τουτουῖ τοῦ ζητήματος· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο σαφὲς ἂν γένοιτο τοῖς αὐτοῖς. Λέλυται γὰρ καὶ αὐτὸ διὰ τῶν αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι ζητεῖ ἢ τί ποτέ ἐστὶν ἡ φυσικὴ καὶ ἔμφυτος θέρμη. Ὅθεν περὶ αὐτοῦ λέγειν ἀφέντες, τὸ τελευταῖον θεωρήσωμεν ζήτημα.

1. ἑαυτῆς ἔγραψα: ἑαυτῆς ΕΠ 3. κρᾶσις ἔγραψα: κρᾶσις ΕΠ
 9. ἐπομένως Ε: ἐπομένως Π εἶδει Ε: εἶδη Π 10. ὑγιεινὸν Ε: ὑγιεινὸν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ὑγιεινὸν Π
 16. κακία Π: καὶ κακία Ε 17. τίς ἐστὶ Ε: τίς ἐστὶ Π
 20. ἱκανὰ Ε: ἱκανὰ Π 21. σαφὲς Ε: σαφῆς Π 22. ἄλλο ἔγραψα: ἄλλο ΕΠ ποτέ ἐστὶν ἔγραψα: ποτέ ἐστὶ Ε: ποτέ ἐστὶν Π

Ζήτημα ιθ'.

Πόσα εἰσὶ τὰ πράγματα τὰ ῥωννύοντα καὶ βοηθοῦντα καὶ ἀνοροθοῦντα τὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑγίειαν, καὶ ποῖά εἰσι.

Λύσις.

Τρεῖς εἰσὶν αἱ διαθέσεις καὶ φύσεις τοῦ ἡμετέρου σώματος, 5
ὡς μικρῶ πρόσθεν ἐλέγομεν, ὑγίεια, νόσος καὶ οὐδετέρα διάθεσις,
ἐν ὅλῳ τῷ τῆς ὑγείας οὔσα γε πλάτει. Ἀνάγκη τοίνυν τὸν ἐνεργεῖα
νοσοῦντα καὶ τῆς ὑγείας ἔξω γενόμενον ἔκ τινος τούτων πίπτειν
εἴτ' ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως. Οὐδὲν γὰρ πρὸς τὸν ἡμέτερον λόγον,
εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως τοῦ αὐτοῦ καὶ κατ' ἀμφοτέρα δήπου συμ- 10
βαίνοντος. Εἰ δὲ πρὸς τὴν οἰκείαν ὑγίειαν ἐπανελθεῖν δεῖ τὸν
οὕτω τῆς ὑγείας ἐκπεπτωκότα, εἰ μὲν ὑγιεινὸς ἦν ἐσαεὶ, τοῖς
ὑγιεινοῖς διὰ παντὸς αἰτίοις ἐπανέρχασθαι χρὴ πρὸς τὴν ὑγιεινὴν
διάθεσιν ἐσαεὶ, εἰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῖς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰ δ' οὐδέ-
τερος, εἴτε διὰ παντὸς εἴθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῖς οὐδετέροις αἰτίοις, 15
τοῖς τε διὰ παντὸς τοῖς θ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ
νοσώδης ἀπλῶς, τοῖς νοσώδεσιν ἀπλῶς αἰτίοις, τοῖς τε διὰ παντὸς
τοῖς θ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Συμμετρεῖται γὰρ τοῖς σώμασι τὰ γε αἰ-
τια, καὶ, ὥσπερ ἐκεῖνα τριττὰ, ὑγιεινὰ, νοσώδη τε καὶ οὐδέτερα,

3. ποῖά εἰσι Π: ποῖα εἰσὶ Ε 5. εἰσὶν Ε: εἰσὶν Π 6 (καὶ
κατωτέρω ἐν διαφοροῖς πτώσεσιν). ὑγίεια ἔγραψα: ὑγεία ΕΠ

7. οὔσα ἔγραψα: οὔσα ΕΠ γε Π: λείπει Ε τοίνυν Π: τοί-
νυν ἐκ τὰ νῦν ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ῥα τῇ αὐτῇ χειρὶ τοίνυν Ε

9. ἀμέσως Ε: ἀμέσως ἐκ τοῦ ἀθέσως Π 10. εἴτ' Π: εἴτ' ἐκ
τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος εἴτε Ε 13. διὰ παντὸς ἔγραψα: δια-
παντὸς ΕΠ 14-15. εἰ δ' οὐδέτερος — εἴθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ε:
λείπουσι Π 16 (καὶ 17). διὰ παντὸς Π: διαπαντὸς Ε

19. ὑγιεινὰ Ε: ὑγιεινα Π νοσώδη Π: νοσώδη ἐκ τοῦ τὸ πρῶ-
τον γραφέντος νοσώδει Ε τε Ε: τὲ Π

οὕτω καὶ τὰ ποιητικὰ τῶν αὐτῶν αἴτια καὶ τὰ φυλακτικὰ τριττά πάντως ἐχρῆν εἶναι, ὑγιεινὰ δῆλον ὅτι, νοσώδη τε καὶ οὐδέτερα.

Ἔχεις τὰς τῶν ζητηθέντων σοὶ λύσεις, εἰ μὲν ἱκανῶς, σοὶ χάρις, ἐξ ὀλίγων πολλὰ νοεῖν δυναμένῳ καὶ ἐξ ἀρχῶν τὰ ἐκ
5 τῶν ἀρχῶν, εἰ δ' οὐχ ἱκανῶς, τί μαθεῖν ἐχρῆν τὸν διὰ σμικροῦ μέλανος ὅλα πλήθη πραγμάτων γράψειν ἀναγκασθέντα;

Ἐρρωσο φιλοσοφῶν ἀεὶ, καὶ εἴ τι δὲ πρὸς ἡμᾶς τῶν τοιούτων γράφειν ἐθέλεις, γράφε μὴ κατοκνῶν.

-
2. δῆλον ὅτι ἔγραψα: δηλονότι ΕΠ τε Ε: τὲ Π νοσώ-
δη Π: νοσώδη ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος νοσώδει Ε 3. σοὶ Π:
λείπει Ε 4. ἐξ ἀρχῶν Ε: ἐξαρχῶν Π 5. οὐχ Ε: οὐχ' Π
7. τοιοῦτων Ε: τοιούτω Π

ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΑ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ

Ἐπειδὴ περ ἡμῖν πρόκειται περὶ προγυμνασμάτων εἰπεῖν, ἀναγκαῖον διαλαβεῖν πρῶτον τίς ὁ τούτων πατήρ καὶ ὅθεν πρὸς τὴν τούτων προήχθημεν συγγραφὴν.

Ἔστι τοίνυν πατήρ τῆς παρούσης τῶν προγυμνασμάτων βίβλου Ἀφθόνιος Ἀντιοχεύς ὁ Σύρος ὁ Λιβανίου τοῦ Φασγανίου 5 μαθητής. Ἡ δὲ αἰτία ἣ πρὸς τὴν τῶν γυμνασμάτων αὐτὸν ἔνυξε συγγραφὴν ἔστιν αὕτη. Μάρκῳ βασιλεῖ, νομοτριβεῖ τε ὄντι καὶ φιλολογωτάτῳ, φίλος ἦν ἐς τὰ μάλιστα Ἑρμογένης ὁ σοφιστής· ὃ καὶ χαριζόμενος, αὐτῷ πρότερον αἰτήσαντι ἅπασαν τὴν τῆς 10 ῥητορικῆς τέχνην καὶ δύναμιν ἐν τέσσαρσι βιβλίοις συμπεριλαβὼν παραδέδωκεν, ἅπερ εἰσὶν αἱ καλούμεναι στάσεις, αἱ εὐρέσεις, αἱ ιδέαι καὶ αἱ μέθοδοι, ἃ καὶ ῥητορικὴν ὠνόμασε, λυσιτελεῖ τε οὖσαν καὶ μάλιστα τοῖς περὶ νόμους σπουδάζουσιν. Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ τετράβιβλον τουτὶ σύνταγμα, γυμνασίας χάριν συντεθὲν πρὸς τὴν 15 τῶν ῥητόρων τέχνην, δεινὸν ἦν πρὸς τοὺς ἄρτι τῶν νέων ἐντυγχάνοντας αὐτῷ καὶ ὡς περὶ τινος εἰσαγωγῆς δεόμενον, αὐτὸς οὗτος καὶ αὖθις ὁ δηλωθεὶς Ἑρμογένης ἕτερα συνέταξε προγυμνάσματα, τὸν ἀριθμὸν ὄντα δύο καὶ δέκα, πρὸς τοῦτο συντείνοντα, ἃ καὶ εἰσι ταῦτα, μῦθος, διήγημα, χρεία, γνώμη, ἀνασκευή, κοινὸς τόπος, ἐγκώμιον, σύγκρισις, ἠθοποιία, ἔκφρασις, θέσις καὶ 20

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Παλατίνῳ κώδικι 358 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, φ. 228^α - 229^β, αἰῶνος ιε'.

1. παιδὴ περ 6. αἴτια ἢ 8. ταμάλιστα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
γραφέντος τὰ μάλιστα 11. εἰσὶν 12. τὲ 13. ἀλλ' 16. ὡς
περὶ δεόμενος διωρθωμένης ἄνωθεν τῆς καταλήξεως εἰς οὐ
18. καὶ δεκα 19. καὶ εἰσὶ

εἰσφορὰ τοῦ νόμου. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἀσαφῆ πως ἐδόκουν καὶ δύσληπτα, ἅτε ὄντα ἀπαρδειγμάτιστα, ἕτερα ἀντὶ τούτων ἐξέθεντο ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν ῥητόρων καὶ δὴ καὶ ὁ παρῶν σοφιστῆς Ἀρθόνιος, οὗ καὶ μᾶλλον προῦκρίθησαν ἀναγινώσκεισθαι ὡς σαφέστερα.

5 Δώδεκα δὲ ὄντα, ὡς ἔφημεν, ἅπερ ὁ Ἑρμογένης συνέταξεν, οὗτος εἰς δεκατέσσαρα ταῦτα διεΐλε. Ἐκείνου μὲν γὰρ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ διδασκαλίᾳ τό τε ἐγκώμιον καὶ τὸν ψόγον διδάσκοντος, οὗτος ἰδίαν ἀπένειμεν ἐκάστῳ διδασκαλίαν, ἰδίαν μὲν ἐγκωμίῳ καὶ αὖ ἰδίαν ψόγῳ· καὶ περὶ ἀνασκευῆς δὲ καὶ κατασκευῆς ὁμοίως.

10 Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸν τε πατέρα τῆς βίβλου καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδεδώκαμεν, φέρε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν διέλθωμεν. Καὶ πρῶτον εἴπωμεν διὰ τί τε προγυμνάσματα καλοῦνται καὶ τίς ὁρος προγυμνάσματος καὶ γυμνάσματος. Γυμνάσματα μὲν οὖν λέγονται κυ-
φ. 228⁸ ρίως αἱ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων || μελέται τῶν πλασματικῶν,

15 ὡς δι' αὐτῶν εἰς τοὺς τῶν ἀληθινῶν ὑποθέσεων λόγους γυμναζόμενων ἡμῶν. Ἐπεὶ οὖν αἱ τῶν πλασματικῶν μελέται γυμνάσματα λέγονται, εὐλόγως τὰ Ἀρθονίου προγυμνάσματα λέγονται ὡς πρὸ τῶν γυμνασμάτων ἐκείνων ὄντα· διὰ τούτων γὰρ πάλιν εἰς τὰς ἀληθινὰς τῶν ὑποθέσεων γυμναζόμεθα. Ὡστε γυμνάσματα μὲν
20 καὶ ἄσκησις ἀληθῆς καὶ παιδείυσις τῆς ῥητορικῆς τὸ τοῦ Ἑρμογένους τετράβιβλον, τὰ δὲ τοῦ Ἀρθονίου εἰσαγωγή τίς εἰσι πρὸς ἐκεῖνο καὶ οἶον ἀνάπτυξις βραχεῖα καὶ ἐθισμὸς, ἀλείφοντα καὶ διεγείροντα τοὺς νέους πρὸς τὴν ἐξέτασιν ἐκείνου. Τὸ γυμνάζεσθαι κυρίως ἐστὶ τὸ γυμνὸν ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐκμανθάνειν εἴτε πολεμικὴν ἄσκησιν, εἴτε ἀμιλλητηρίου ἀγῶνας, διάυλον τυχόν ἢ παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἢ πάλην· ἐκεῖθεν γὰρ εἴληπται τὸ γυμνάζεσθαι, καταχρηστικῶς δὲ ἐκφέρεται καὶ ἐπὶ πάσης λογικῆς παιδείας καὶ πρακτικῆς. Γυμνάζομαι οὖν οὐ τὸ γυμνὸς διάπειραν ποιοῦμαι· τοῦτο γὰρ ἡ κυριολεξία ἐστίν· ἀλλὰ τὸ ἀπλῶς ἐκπαιδεύεσθαι τι.

3. τὲ	12. διατί	15. ἀληθινῶν	19. ἀληθινὰς
ὥστε	21. τίς εἰσὶ	22. βραχεῖα	23. ὁ γυμνάζεσθαι
26. πάλιν			

Ἐλθωμεν δὲ καὶ ἐπὶ τὸν ὄρον. Ἰστέον μέντοι, ὅτι τὸ προγύ-
 μνασμα γενικὸν ἐστὶν ὄνομα, διαιρούμενον εἰς τὰ καθ' ἑκάστην
 ἐπιστήμην καὶ τέχνην προγυμνάσματα. Οὐκοῦν πρῶτον τὸν τοῦ
 καθολικοῦ προγυμνάσματος ὄρον εἶπωμεν. Ἔστι τοίνυν προγύ-
 μνασμα ἄσκησις μετρίων πρὸς μειζόνων πραγμάτων ἐπίρρωσις, 5
 τὸ μὲν ἄσκησις ἀντὶ τοῦ γένους τιθέντες, τὰ δὲ λοιπὰ ἀντὶ διαφο-
 ρῶν χωριζουσῶν τὸ καθόλου προγύμνασμα ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀσκή-
 σεων τῶν μὴ ἐν γυμνάσμασιν. Ὁ δὲ τοῦ ῥητορικοῦ προγυμνά-
 σματος ὄρος εἰσαγωγικὴ τριβὴ διὰ λόγου τῶν κατὰ ῥητορικὴν εἰ-
 δῶν ἢ μερῶν, χρήσιμά τινα προασκουμένη. Εἴληπται οὖν κἀν- 10
 ταῦθα τὸ τριβὴ ὄνομα ἀντὶ γένους, τὰ δὲ λοιπὰ ἀντὶ συστατικῶν
 διαφορῶν. Εἶδη δὲ ῥητορικῆς λέγοιτ' ἂν τό τε συμβουλευτικὸν
 καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη καὶ μέρη τούτων ἢ τὰ τοῦ πολιτικοῦ λόγου·
 τὸ δὲ χρήσιμά τινα εἶπε, διότι οὐκ εἰς πάντα προασκεῖ ἡμᾶς. Ἡ
 γὰρ ἂν ἤρκει τὰ προγυμνάσματα μόνον μαθοῦσι τῶν κατὰ ῥητο- 15
 ρικὴν πραγμάτων τῆς περὶ τὰς διαιρέσεις ἐκάστου εἶδους ἀπηλ-
 λάχθαι φιλοπονίας. Τὸ δὲ προασκουμένου ἀντὶ τοῦ προασκουῦσα.

Ἐλθωμεν δὴ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν τῶν πολυθρυλήτων κεφα-
 λαίων ζήτησιν, ὀκτώ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τυγχανόντων. Ἔστι δὲ
 ταῦτα ὁ σκοπὸς, τὸ χρήσιμον, τὸ γνήσιον, ἢ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, 20
 [ἢ τάξις τῆς ἀναγνώσεως], ἢ εἰς τὰ κεφάλαια || διαιρέσεις, ὁ διδα- ρ.229·
 σκαλικὸς τρόπος, ἢ ὑπὸ τινος ἀναφορά. Σκοπὸς τοίνυν ἐστὶ τῶ
 Ἀφθονίῳ τῇ τῶν προγυμνασμάτων ὑποθέσει προασκῆσαι καὶ προε-
 θίσαι ἡμᾶς εἰς τὰ κατὰ τὴν ῥητορικὴν μέρη καὶ εἶδη, ἔτι δὲ καὶ
 τὰ τοῦ πολιτικοῦ λόγου μέρη. Πῶς δὲ τῶν δεκατεσσάρων ὑπάρχει 25
 εἰς ὁ σκοπός; Τὰ ὑπὸ μίαν τέχνησιν ἢ διδασκαλίαν ἢ ὑπὸ εἶδος ἢ
 γένος ταττόμενα ἓνα ἔχουσι καὶ τὸν σκοπὸν, κἀν πέφυκε μυρία. Τὸ
 δὲ χρήσιμον ἀπὸ τοῦ σκοποῦ δῆλον· χρησιμεύει γὰρ ἡμῖν εἰς τε

1. στέον 3. τοῦ τοῦ 9. εἰσαγωγικὴ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος εἰσαγωγῆ 15. ἤρκει ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἤρκει
 18. πολυθρυλήτων 21. ἢ τάξις τῆς ἀναγνώσεως προσέ-
 θηκα ἐκ τῶν κατωτέρω, ἐν σ. 178, 8 27. ταττόμενα ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος ταττόμενα 27-28. ὁ δὲ

τὰ κατὰ ῥητορικὴν μέρη καὶ εἶδη, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ τοῦ πολιτικοῦ λόγου μέρη. Τί δέ; γνήσιον Ἀφθονίου τὸ παρὸν βιβλίον; Δῆλον ἔκ τε τῆς πάντων συμφωνίας καὶ ἐκ τοῦ παρὰ μηδενὸς τῶν πρὸ ἡμῶν νοθείας τὸ τοιοῦτον ἀλῶναι γραφῆ, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ
5 εἰς αὐτὸ ἐπιφερομένου ἐπιγράμματος

*Εἴ σοι ῥητορικῆς, φίλος, πόθος ἔμπεσε θυμῶ,
μὴ σε γυμνασίη Ἀφθονίου λάθῃ.*

Τάξις τῆς ἀναγνώσεως τῶν προγυμνασμάτων πρὸ τῶν στάσεων.

Πέμπτον κεφάλαιον ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾧ ζητῆ-
10 σαι ὀφείλομεν ὁποῖόν τι ἐστὶ τὸ Ἀφθόνιος ὄνομα, εἶτα τί βούλεται σημαίνειν ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ τὸ σοφιστῆς ὄνομα. Τὸ μὲν οὖν Ἀφθόνιος ὄνομα ἔστι μὲν κύριον καὶ παράγωγον, τὰ μάλιστα δὲ οἰκειότατον τῷ ῥήτορι πέφυκε τὸ ἀφθόνως, ἧτοι πλου-
15 σίως, τὰ τοῦ λόγου ρεῖθρα προχέειν τό τε πάθους ἐκτός, δῆλα δὲ φθόνου, ἐπαντλεῖν τοῖς μαθητευομένοις τῆς διδασκαλίας τὰ νάματα. Τὸ τοίνυν σοφιστῆς μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ σημαινομένων σημαίνει καὶ τὸν ἐν πλάσμασιν ἐγγυμναζόμενον. Ῥήτωρ μὲν γάρ ἐστὶν ὁ τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσιν ἐγγυμναζόμενος καὶ ἐπὶ δικαστηρίου, ὡς ὁ Δημοσθένης· σοφιστῆς δὲ ὁ πλασματογράφος καὶ μὴ
20 ἐπὶ δικαστηρίου ἀγωνιζόμενος, οἷος ἦν ὁ Λιδάνιος. Ὁ τοίνυν Ἀφθόνιος λέγεται σοφιστῆς ἢ ὡς σοφίζων τοὺς φοιτητὰς τῷ τὰ τῆς ῥητορικῆς τέχνης αὐτοῖς ἀναπτύσσειν ἢ ὡς πλασματογράφος ὢν καὶ μὴ ἐπὶ δικαστηρίου ἀγωνιζόμενος, οἷος ἦν ὁ Λιδάνιος. Προγυμνά-
σματα δὲ εἶπε μόνον, μὴ προσθεῖς εἰς τὴν ῥητορικὴν, οὐκ ἀλόγως.
25 Ὡςπερ γὰρ ὁ Πορφύριος, γράφων Εἰσαγωγὴν, Πορφυρίου Εἰσαγωγὴν ἐπέγραψε, μὴ προσθεῖς εἰς φιλοσοφίαν, ἅτε δὴ τοῦ τοιούτου καὶ σιωπηρῶς διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς φιλοσοφίας τὸ πρὸς τὰς ἄλλας

4. νοθείας ἀλῶναι 5. γράμματος 6. ἔμπεσο 9. κεφάλαιον ἐστὶν 10. ὁποῖον τι 12-13. ταμάλιστα 14. δηλαδὴ
15. φθόνος 20. δικαστήριον 22. ἀναπτύσειν 23. περιγυμνάσματα

ἐπιστήμας προσυπακουομένου, οὕτω καὶ ὁ Ἀφθόνιος εἰς τὴν μεγίστην καὶ βιωφελεστέραν τῶν τεχνῶν γυμνασίαν ἀορίστως τὸ βιβλίον Προγυμνάσματα ἔγραψε. Προγυμνάσματα δὲ καὶ οὐχὶ Περὶ || προγυμνασμάτων τὸ βιβλίον ἐπέγραψεν, ὅτι σύνηθές ἐστι τὸ ὄνομα περὶ οὗ ὁ λόγος προγράφειν τοῦ συγγράμματος, ὡς περὶ ὁ περὶ Θεμιστοκλέους λόγος Θεμιστοκλῆς ἐπιγέγραπται Πλάτωνι καὶ ὁ περὶ πολιτείας Πολιτεία. 29⁶
5

Ἡ δὲ εἰς τὰ κεφάλαια διαίρεσις; Διαίρεσις οὖν ἐνταῦθα ἢ τῶν ἰδίων προγυμνασμάτων κεφαλαίων καὶ ἄλλως ἢ εἰς τὰ κεφάλαια διαίρεσις τέμνει τὸ παρὸν βιβλίον εἰς τε τὰς πρὸς τὸ συμβουλευ- 10 τικὸν εἶδος γυμναζούσας ἡμᾶς γυμνασίας καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸ δικανικὸν καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸ πανηγυρικὸν καὶ πάλιν εἰς τε τὰς προοιμίους ἀναλογούσας καὶ εἰς τὰς σωζούσας εἰκόνας τῆς διηγήσεως, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τῶν ἀγώνων καὶ ἐπιλόγων χρείας ἀναπληρούσας.

Ἐλθωμεν καὶ ἐπὶ τὸν διδασκαλικὸν τρόπον. Διδασκαλικῶν οὖν 15 τρόπων τεσσάρων ὄντων, διαιρετικοῦ, ὀριστικοῦ, ἀποδεικτικοῦ καὶ ἀναλυτικοῦ, δυσὶ μόνον χρῆται ὁ Ἀφθόνιος ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι, τῷ τε ὀριστικῷ καὶ τῷ διαιρετικῷ, τῷ μὲν διαιρετικῷ, ἠνίκα λέγει, τῶν συγγραμμάτων ἕκαστον λέγων, ὅτι Τοῦ μύθου τὸ μὲν ἐστὶ λογικόν, τὸ δὲ ἠθικόν, τὸ δὲ μικτόν, τῷ δὲ ὀριστικῷ 20 χρῆται, ἠνίκα ὀρίζεται τὰ προγυμνάσματα, λέγων, ὅτι Ἔσσι δὲ μῦθος λόγος ψευδῆς καὶ τὰ ἐξῆς καὶ Διήγημά ἐστιν ἔκθεσις πράγματος καὶ τὰ ἐξῆς. Τρόπῳ διδασκαλίας ἐνταῦθα Ἀφθόνιος κέχρηται

1. Τὸ προσυπακουομένου ἔχει τόνον καὶ ἐπὶ τοῦ ὅμ διαγραφέντα, ἅτε τοῦ βιβλιογράφου σκοποῦντος τὸ πρῶτον νὰ γράψῃ προσυπακουόμενον 2. τεχνῶν τεχνολογία γυμνασίαν τοῦ γ τοῦ γυμνασίαν μεταγραφέντος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τελικοῦ ν τοῦ τεχνολογίαν 4. Ἐν τῷ προγυμνασμάτων τὸ προ προσετέθη ἐν τῇ ᾧ ἀμέσως πρὸ τοῦ γυμνασμάτων ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 7. Τὸ ἢ πρὸ τοῦ δὲ λείπει 11. διαίρεσις οὖν 15. τρόπων 17. Ἀντὶ τοῦ

ἀφθόνιος εἶχεν ἀρχίσει γράφων ἀχθ^μ συγγράματι 23. ῥόπω

σαφεῖ καὶ προβιβάζοντι τοὺς μυεῖσθαι μέλλοντας πρὸς τινὰ τελεώτερα ἐκ τῶν ἀτελεστέρων.

Ἰπὸ τι μέρος ἀναφορά. Ἀναφέρεσθαι δέ φασι τὸ παρὸν βιβλίον οὔτε εἰς τὸ θεωρητικόν, ἐπεὶ μηδὲ φυσιολογικόν ἢ θεολογικόν ἢ μαθητικεύεται, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πρᾶγμα· οὐδὲ γὰρ διδάσκει πῶς δεῖ κοσμεῖν τὰ ἥθη, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τούτων, τὸ μεθοδικόν καὶ ὀργανικόν· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ λογικόν· κανόνας γὰρ φασι καὶ μεθόδους διδάσκει.

Τινὲς δὲ καὶ τὸν χαρακτῆρα ζητοῦσι τοῦ παρόντος βιβλίου. 10 Χαρακτῆρες δὲ εἰσι τρεῖς, ἀδρὸς, ταπεινός, μέσος. Ἀδρὸς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ κομπερᾶς ἔχων λέξεις, νοῦν δὲ ταπεινόν, ὡς ἔχει τὰ τοῦ Λυκόφρονος· ταπεινός δὲ ὁ νοῦν μὲν ἔχων ὑψηλόν, λέξεις δὲ ταπεινάς, ὡς τὰ τοῦ Θεολόγου· μέσος δὲ ὁ μήτε νοῦν ὑψηλόν ἔχων μήτε λέξεις κομπερᾶς, ἀλλ' ἀμφοτέρω μέτρια, οἷά ἐστιν ὡς ἐπὶ 15 τὸ πλεῖστον τὰ τοῦ Χρυσόστομου. Ὁρᾶται τοίνυν ὁ Ἀφθόνιος οὐχ ἐνὶ μόνῳ χαρακτῆρι δι' ὅλου, ἀλλὰ καὶ τοῖς τρισὶν [χρησάμενος]· πῆ μὲν γὰρ τῷ ἀδρῶ χρηταί, ὡς ἐν τῇ ἠθοποιίᾳ, πῆ δὲ τῷ ἀνειμένῳ καὶ ταπεινῷ, ὡς ἐν τῇ ἐκφράσει· διὸ καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε λέγει δεῖν τὸν χαρακτῆρα ἀνειμένον ἐκφέρειν· πῆ δὲ καὶ τῷ μέσῳ χρη- 20 ται, ὡς ἐν τισὶ τῶν ἄλλων.

4. μὴδὲ 9. ἰνὲς 10. ἀδρὸς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
ἀνδρὸς ἀδρὸς 14. οἷα ἐστὶν 16. διο^λ χρησάμενος
προσέθηκα 17. ἀδρῶ χρᾶται 19. ἀναμένον ἐφέρεῖν

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
COMPENDIUM DE REGULIS ET FORMIS RATIOCINANDI
PER IOHANNEM ARGYROPULUM EX OMNIBUS REGULIS
BREVITER EXCERPTUM ATQUE COMPOSITUM
GRATIA PHYLIPPI VALORII DISCIPULI SUI

De universalibus.

Universalia seu predicabilia non transcendentia sunt quinque, Genus, Differentia, Species, Proprium et Accidens. Genus est id quod de pluribus differentibus specie hoc ipso quid est predicatur. Genus aliud est generalissimum, quod 5 quidem tantum est genus, et nunquam est species; propterea quia supra se non habet aliud quid uti genus, ut substantia, qualitas et similia, aliud subalternum, quod quidem et genus et species est. Species ad superum, genus ad infera, ut animal, scientia et similia. 10

Species est id quod subicitur generi, uel quod de indiuiduis sine ullo medio predicatur. Species alia est specialissima: que quidem species tantum est, ut Homo, Equus, Albedo et quicquid est tale, alia subalterna, que quidem et species est et genus; perinde atque subalternum genus, ut 15 animal scientia, color et quicquid est simile.

|| Differentia est id quo quippiam ab alio differt uel φ. 15 quo species genus excedit vel quod hoc ipso quale est in essentia, de quibus dicitur predicatur. Differentiae alia separabilis est, ut ambulatio, somnus et similia, alia inseparabilis, cuius alia per accidens est, qualis est nigredo Ethio- 20 pis et albedo cerusae, alia per se, quae quidem sola gene-

Περιλαμβάνεται ἐν τῷ κώδικι 1288 τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀγγελικῆς βιβλιοθήκης, φ. 1 - 39, αἰῶνος ιε'.

rum diuisiua est et specierum constitutiua, qua propter et specifica nuncupatur, ut rationale et irrationale; hominis illud, hoc beluae talis est differentia.

Proprium est id quod alicui uniuersali consistit uel per
 5 se accidit. Proprium aliud alicui quidem uti dictum est soli
 accidit, non tamen cuilibet competit eorum quae sunt sub
 illo, quale est mederi, respectu hominis, citharamque pul-
 sare. Aliud alicui quidem accidit et cuilibet eorum competit,
 que sub illo sunt collocata. Non tamen illi accidit soli, ut
 10 bipes ac quadrupes. Illud enim homini, hoc leoni competit:
 hoc modo proprium est. Aliud et soli accidit tali atque omni-
 bus quidem competit, quae sunt sub illo et semper etiam
 competit risibile hoc modo hominis et rugibile leonis pro-
 15 prium est. Hoc et proprie proprium dicitur et || mutuum
 cum eo cui competit suscipit predicationem. Quicquid enim
 est homo risibile est et quicquid est risibile homo est.

Accidens est id quod adesse et abesse potest sine sub-
 iecti corruptione et quod eidem inesse potest et non inesse.
 Hoc duplex est. Aliud enim est separabile, ut somnus, ambu-
 20 latio et similia, aliud inseparabile, ut albedo respectu ce-
 rusae et nigredo respectu corui et Ethiopis atque picis. Id
 libere cogitatione abesse potest sine subiecti corruptione.

De predicamentis.

Predicamentum est inter conceptus ordo superos infe-
 rosque quo superi predicati inferi subiecti natura subeunt
 25 roborem. Predicamenta in quibus sunt ea quae diximus
 predicabilia decem sunt, substantia, qualitas, quantitas, ad
 aliquem seu relatio, ubi, quando, habere, situm esse, agere,
 pati. Ad quae sane conceptus omnis haud transcendens

11. 'Εν τῇ ᾧζ ἄλλη χειρὶ ÷ Aliud soli accidit tali atque omnibus qui-
 dem competit quae sunt sub illo, non tamen semper quo pacto canities
 homini competit. aliud ^{et} \wedge soli

reducitur substantia, ut homo, bos, equus; quantitas, ut numerus, linea, superficies, qualitas, ut caliditas, albedo, dulcedo, amaritudo; relatio, ut paternitas, filiatio, similitudo ac dissimilitudo; ubi, ut in foro, in templo, Floren- 2
 tiae, Romae; quando, ut hodie, cras, || kalendis, nonis, 5
 idibus et quicquid his simile; habere, ut indutum esse, ar-
 matum et id genus; situm esse, ut iacere, stare atque se-
 dere; agere, ut incidere, urere, pungere, atque uincere;
 pati, ut incidi, uri, pungi et uinci. Atque cum per se quidem
 horum singula concipiuntur aut dicuntur, nulla prorsus 10
 inde sit aut affirmatio aut negatio; cum autem inter sese
 connectuntur, affirmatio continue pululat aut negatio.

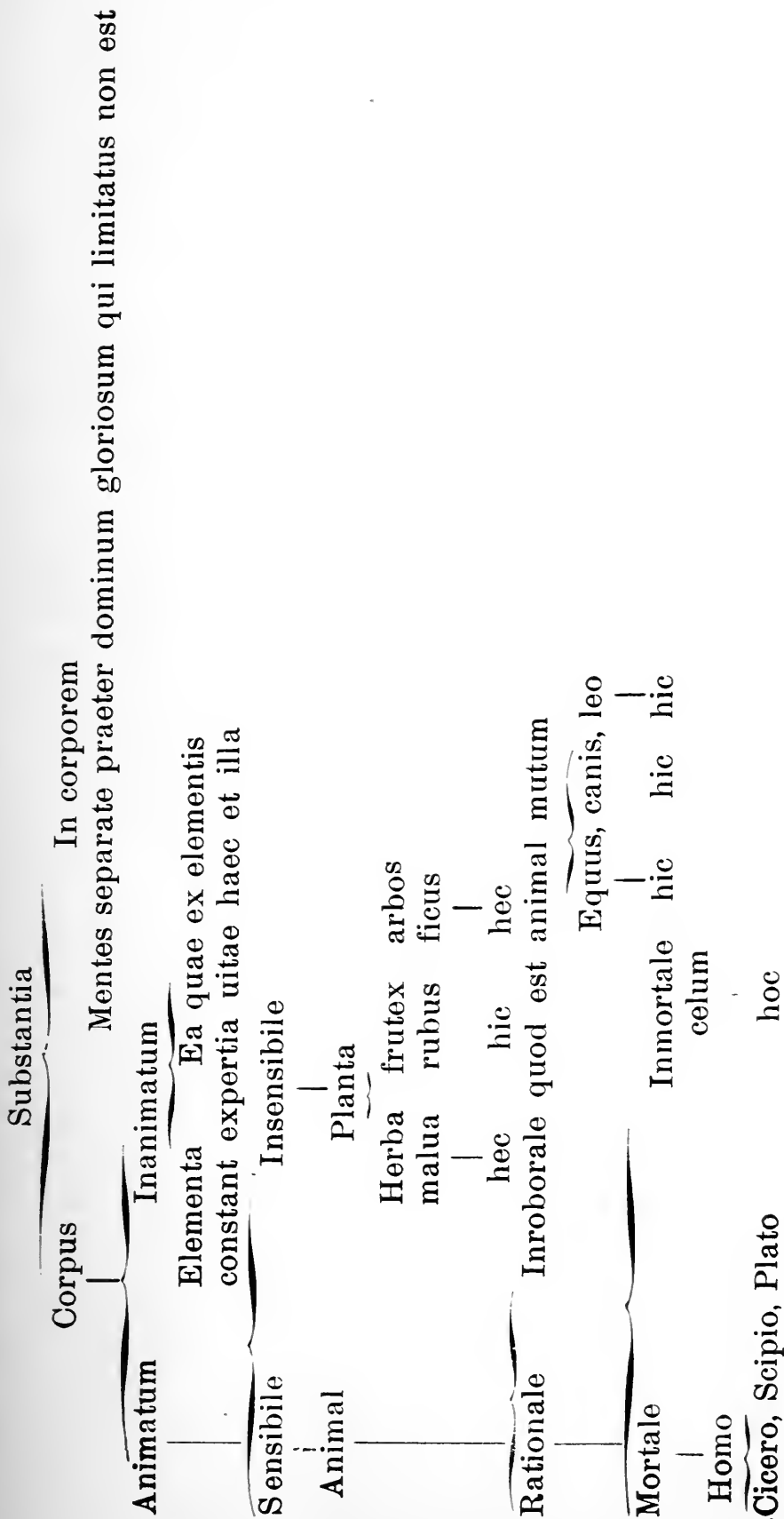
De substantia.

Substantiae alia est corpus, alia corporis expers; corpus
 aliud est animatum, aliud inanimatum; animatum aliud est 15
 sensitium, aliud non sensitium; sensitium quod quidem est
 animal, aliud particeps, aliud expers est rationis; particeps
 roboris, aliud mortale, aliud immortale est. Illic est homo sub
 quo sunt singuli homines, ut Cicero, Scipio, Plato, hic cę-
 lum, sub quo tamque specie cęlum hoc est et partes ipsius ra- 20
 tiones similes subeuntes. Expers autem rationis belua est, sub
 qua per differentias diuersas species multorum animalium sin-
 gulę collocantur, ut equus, bos, asinus, leo, quae species speci-
 alissimę sunt, ut et homo, sub quibus singulis indiuidua collo-
 cantur || solo numero differentia, sub equo hic equus et ille, 25
 sub boue hic bos et ille, et eodem in ceteris modo. Pari modo et
 ipsum non sensitium diuidendum est quod quidem plantam
 esse constat, quae per differentiam in herbam, fruticem arbo-
 remque diffunditur; atque herba quidem ueluti genus in uarias
 species, in maluam, marubium, ueratrum ceteraque talia diui- 30
 datur. Gued si haec sunt spetialissimę species, sub ipsis singu-

6. et πρόσθετον ζῷον 20. species mu^ltorum 21. equus 22. specia-
 lissime 24. equus 27. fructicem 29 (καὶ σ. 184, 3, 19). diuidatur

laria collocantur, sub malua haec et illa, sub marubio hoc et
 illud, et eodem de ceteris modo. Frutex autem in rubum, ro-
 sam et tales species per differentias diuidatur quod si eae spe-
 cialissimę sunt, sub ipsis indiuidua continuo collocantur, sub
 5 rubo hęc et illa, sub rosa hęc et illa, et simili de ceteris modo.
 Arbos etiam uti genus et ipsa suas in species per differentias
 diffunditur, in nucem, ficum, oliuam, pinum, abietem, cetera-
 que similis genus, sub quibus si specialissima sunt, indiuidua
 sunt continuo collacanda, haec nux et illa sub nuce, haec
 10 ficus et illa sub ficu et de ceteris modo eodem. Eadem et
 in non animato agenda sunt. Diuidendum enim et ipsum
 ut genus per differentias suas in species est, in elementa,
 in quibus ignem, aerem, aquam, terram et ea quae ex ele-
 mentis constant: expertia uitę qualia sunt minerabilia ipsa,
 15 lapides, in quibus stagnum, argentum, aurum, alumen, sul-
 phur: id genus et quicquid inter haec cadit et elementa.
 36 Denique de corporis || experte substantia persimilis est per
 omnia ratio. Secunda enim per differentias ut genus et illa
 suas in species diuidatur. Has separatas substantias esse
 20 constat, quas et mentes et intelligentias appellare solemus,
 in quibus et in unaquaque specie indiuiduum unum per-
 petuum est. Excipiatur deus gloriosus, qui quidem illimi-
 tatus est ac infinitus et hoc pacto plenius praedicamentum
 substantiae diuidi potest. Aristoteles autem hoc modo distri-
 25 buisse ipsum uidetur. Substantiam non aliam primam esse
 dicit, aliam secundum per primam quoduis indiuiduum;
 per secundam species generaue intelligendo; atque illud
 quidem primo et proprijssimam atque maximam substantiam
 asserit esse. Species autem et genera non ita substantias esse
 30 quamque species, magis substantias quam genera dicit esse.

1. *marubio* πρόσθετον ἐν τῇ ᾧζ ἐν συνεχείῃ τοῦ κειμένου, ἔπεται δὲ *rosa* διαγε-
 γραμμένον 2-5. $\frac{\dot{\cdot}}{\wedge}$ *Frutex* — modo πρόσθετα ἐν τῇ ᾧζ 7. *diffundatur*
 $\frac{c}{\wedge}$ *nu em* 9. *hec* 10 *ceteris* 11. $\frac{no}{\wedge}$ *in animato* 20. *apellare*

4. 'Η λέξις *animatorum* ἔνεκα τῆς γραφῆς τοῦ πίνακος εἰς δύο σελίδας φ. 3^ς καὶ 4^ς, ἐπαναλαμβάνεται ἄνω καὶ ἐν φ. 4^ς 6. *uite hec*

Competit omni substantiæ in subiecto non esse et si non soli, nam et differentiæ substantia competit. Competit primæ substantiæ hoc, aliquid significare: competit etiam omni substantiæ ut nihil ipsi contrarium sit et ut non suscipiat
5 in se per latitudinem gradus magisque ac minus substantia sit. Maxime tamen substantiæ proprium esse uidetur unum idemque ipsam persistere sui que mutatione susceptuum esse contrariorum. Et haec sint satis de substantia dicta.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑ

1

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΝ ΤΡΑΓΚΕΔΙΝΗΝ

(Ἐκ Φλωρεντίας, 1 Αὐγούστου 1460) ¹.

Johannes Argiropilus Constantinopolitanus Nicodemo nobilissimo et preclarissimo viro, domino Nicodemo serenissimi ducis Mediolani egregio oratori, suo patri percolendo salutem.

Non sensi tuum recessum. Nam si sensissem et tuam prestanciam rogassem. ut illam rem peregas, et ad serenissimum principem litteras dedissem. Nunc tandem sensi et statim ad prestabilitatem tuam has exaravi et ad serenissimum litteras dedi. Obsecro igitur tuam humanitatem, ut rem illam diligentius agas, ut des meas litteras serenissimo et ut me sue serenitati vehementer commendes. Sum enim eius servus fidelis atque perpetuus. Vale vir prestantissime et me ama. Ex Florentia 1 Aug. 1460.

Puer de quo diximus Theodorus appellatur Rhaul et est filius nobilis viri Nicholai Rhaulis

Nobilissime atque magnifice vir. Vidi atque percepi ea que ad me vestra nobilitas scripsit, et etiam que percepit clarissimus et disertissimus vir Filelfus. Et cum non habeam domi librum Plutarchi illum, dabo operam ut paulo post habeam illum et videam illum passum quo pacto se se habet; deinde ad vestram prestabilitatem scribam.

¹ Περιλαμβάνεται ἐν ἀντιγράφῳ ἐν τῷ τῆς Ῥικκαρδιανῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας κώδικι 834 φ. 36^α.

10. *comendes*

2.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

(Ἐκ Φλωρεντίας, 5 Σεπτεμβρίου 1460).¹

Johannes Argiropulus Constantinopolitanus nobilissimo et preclarissimo viro d[omi]no Nicodemo suo amico percolendo sal[utem].

Et paulo ante litteras ad nobilitatam tuam dedi una
5 cum litteris quas ad illum dedi, et nunc etiam identidem facio. Rogo itaque ut has etiam litteras des serenissimo principi et me ei plurimum commendes et etiam illum puerum de quo nobilitati tue nonnulla locutus sum, qui quidem sub tutela illustrissimi principis vivit Theodorusque
10 appellatur Rhaul, filius nobilis viri greci domini Nicolai Rhaulis Issis. Quod si illud quod nobilitati tue dixi fuerit impetratum, litteris antea certiosem me redde. Sin minus fiet, at id tamen nobilitatem tuam summopere rogo ut puerum iam dictum plurimum serenissimo principi mea ex
15 parte commendes. Hoc cum ceteris officium magis obligatum me tue nobilitati reddet. Vale felix et fac ut a serenissimo principe litteras habeamus pro ijs que scripsimus ut auctoritatis aliquid te intercedente apud illum consequamur. Vale iterum felix et me ut soles ama. Ex Florentia
20 V die septembris 1460.

¹ Περιλαμβάνεται ἐν ἀντιγράφῳ ἐν τῷ τῆς Ῥιτταροδιανῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας κώδικι 834 φ. 36^α.

1. *Argiropvulus Constantiropolitanus* 2. *precolendo* 11. Διὰ τοῦ *issis* ἀνταποδίδεται τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ῥαοῦλ Οὐσῆς 18. *auctovitatis*

3.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

('Εκ Φλωρεντίας, 5 Σεπτεμβρίου 1468).¹

Illustrissime et Serenissime Princeps. Paulo ante litteras ad Illustrissimam Dominationem tuam per nobilissimum Virum Nicodemum dedi. Et nunc etiam scribo. Quod quidem non importuni hominis ut puto, sed obligati vehementer videbitur. Quid enim aliud benivolos servos absentes erga 5 suos dominos agere decet, quam et bene de illis sentire et etiam scribere? Quod si humanitatis etiam quippiam occurrat officium et illud addendum est, et una operatione plura officia sunt exercenda. Scripsi igitur ad Illustrissimam Dominationem tuam de Theodoro Rhaule filiolo nobilissimi 10 et preclarissimi viri domini Nicolai Rhaulis Issis, commendando illum serenitati tuæ pro qua etiam nonnulla nobilissimo viro Nicodemo imposui ut ea Serenitati referat tuæ. Pro eodem etiam et nunc scribo et ipsum humanitati summę serenissimę dominationis tuę commendo. Est enim et pie- 15 tatis opus et clementię Serenitatis tuę succurrere miseris, præsertim talibus quos sub regia tutela vel educari vel vivere decet. Atque me non solum propter cętera multa, sed ob hoc etiam obligatum magisque obstrictum servum habebit perpetuo serenissima Dominatio tua, quam quidem exopto felicem 20 esse semper atque beatam. Ex Florentia V die Septembris.

Serenissime dominationis tuę.

*Servus Ioannis Argyropulus
Constantinopolitanus.*

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τοῦ Μεδιολάνου ἐν τῷ φακέλῳ Autografi. Uomini celebri. Argiropoulo Giov. Φέρει δὲ ὀπισθεν τὴν διεύθυνσιν- Illustrissimo et serenissimo Principi et domino domino F. dei gratia inclyto Duci Mediolani etc.

4

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΑ

(Ἐκ Φλωρεντίας, 26 Ὀκτωβρίου . . .).

Ioannes Argyropylos Bessarioni cardinali. S[alutem] p[lu-
rimam] d[icit].

In ipso meo acerbissimo casu ac miserabili calamitate
duobus liberis intra paucas dies in ipso flore iuventutis amis-
5 sis, diuinum opus tuum mihi oblatum est adversus Platonis
nostri fedissimum calumniatorem aditum. Quod et si vi ca-
lamitatis et doloris magnitudine opprimebas ut mei compos
esse non possem (nullum enim modo resistere dolori pote-
ram) perlegi tamen eo tempore quo fessa aliquando ac de-
10 fatigata natura cessare a luctu et animus aliquanto tran-
quillus esse cogebatur. Ea vero in eo opere inveni quae ab
acutissimo tuo ingenio et singulari rerum omniun scientia
proficisci posse certo sciebam. Nihil profecto desiderari in eo
potest quod ad summam rei de qua agitur perfectionem per-
15 tinere videatur. Est in illo elegantia sermonis platonice si-
milis; est subtilitas gravitasque sententiarum, est preterea
dispositio rerum qua nulla alia accomodatior excogitari fin-
gique potest. Quid plura? Est splendor libri totius, ea dig-
nitas, id artificium, quae et proposita materies et eius viri
20 cuius partes difendebantur dignitas postulabat.

Egisti Bessario quod ad eruditum virum, quod ad iustum,
quod ad optimos mores pertinere videbatur, et hominem
innocentissimum, sapientissimum, optime de hominum ge-
nere meritum contumeliis affectum iniquis et ut ignarum et

¹ Περιλαμβάνεται ἐν ἀντ. γράφῃ ἐν τῷ Vaticanus latinus 2934 φ. 242^α - 6 (A) αἰῶνος ιε', καὶ τῷ Vaticanus latinus 3399 φ. 256^α, αἰῶνος ις' ἀρχομένου (B).

1. *cardinali* B: *car.* A p. D A: *sal. pl.* D B

flagitiosum notatum defendisti. Tum fabulae illius qui divino homini bellum nescio quo consilio indixerat rationes ineptissimas dissoluisti. Praeterea multas praeclarasque sententias philosophorum occasionem nactus non modo parentibus sed etiam posteris aperuisti. Qua propter non mediocres tibi perpetuo gratias genus mortalium debet. In primis autem tanti tibi benefitii obnoxii sunt Latini. Neque enim post hac hujusmodi ineptiis seduci poterunt et ea quibus ab Aristotele carpi Plato videretur ita ut capienda sunt accipient et Platonem insuper talem fuisse qualis natura moribus scientia fuit, si auctoritati doctorum hominum credere, si rationibus obtemperare valuerint existimabunt. Plura scribere nequeo et si res ipsa, magnitudine dignitateque sua, plura efflagitare videtur.

Mens enim magnitudine doloris oppressa nullum recte exercere offitium potest. Vale vir sanctissime.

Florentiae, VI° calendas novembris.

5.

ΠΡΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΝ ΜΕΔΙΚΟΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΗΠΕΙΗ

(Ἐκ Ῥώμης, 2 Νοεμβρίου [1470];)¹.

Jesus.

Ioannes Argyropylos Magnifico Laurentio suo s[alutem].
Ecce secunde littere nostre eadem de causa eademque

1. *flagitiosum* A: *flaginosum* B 3. *praeterea* 16. *calendas novembris* B: *calēn novēbr* A

¹ Περιλαμβάνεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τῆς Φλωρεντίας ἐν τῷ τμήματι Carteggio Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ XX (Filza) ἀρ. 635. Λείπει τό τε ἔτος καθ' ὃ ἐγράφη καί τὸ σημεῖωμα περὶ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Λαυρεντίου Μεδίκου ἀφίξεως. Φέρει μόνον ὄπισθεν τὴν διεύθυνσιν Nobilissimo et prestabilissimo viro dno Laur[enti]o Medici amico [suo precl]arissimo. Florentie.

postulantes ad te misse sunt: atque et si molesti tibi esse
 videamur: ne tamen iusta in re tui amici tueque preclare
 domui obligati: tam parui pensi esse videamur: omnis mo-
 lestia est subeunda. Obsecro igitur te, preclarissime Laurenti:
 5 ut, si res illa nostra nondum est absoluta: detur abs te opera
 pro nostra necessitudine: ut cito perficiatur. Libris nostris,
 iniquo fato summa cum iniuria preter spem omnem caremus,
 traductionibus nostris, que ad divinum illum hominem Cos-
 mum tuum avum atque ad preclarissimum patrem tuum Pe-
 10 trum referuntur: pari modo caremus, et sunt complures pre-
 stantissimi viri reverendique patres qui illas habere vehemen-
 ter affectant. Noli pati, mi Laurenti: ut nos tibi dediti domui-
 que tue, ob invidiam fortasse ac avariciam nonnullorum iniu-
 riam patiamur. Te defensorem, te patronum optimum, omni-
 15 bus in nostris rebus semper habuimus, te esse et hanc rem
 instantem: et omnes futuras referimus: habuisti nos; habes
 atque habebis; quousque aura uescamur: amicos veros, non
 fictos: et tuos tuorumque omnium perpetuos fautores. Vale:
 et in tuo amore erga nos que re ipsi percepimus persevera:
 20 atque (διαγεγραμμένον) iterum vale Ex urb[e], ij novembris.

6.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

(Ἐκ Ῥώμης, 26 Ὀκτωβρίου 1471)¹.

Joannes Argyropylus Laurentio suo magnifico: salutem perpetuamque foelicitatem.

Illud quod abs te impetrauimus: nondum assequuti

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τῆς Φλωρεντίας, ἐν τῷ τμήματι Carteggio Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ (Filza) XXXVII ἀρ. 591. Φέρει δὲ ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν Magnifico uiro domino Laurentio medici amico suo carissimo, Florentie καὶ περαιτέρω ἄλλη χειρὶ + 1471 A domino Joanne argyropilo die p^o nouembris, δι' οὗ σημειώματος δηλοῦται ἡ εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Λαυρεντίου Μεδίκου ἄφιξις τῆς ἐπιστολῆς.

sumus. Quod si aut iure aut gratia consequendum esse uideatur: a quonam queso potius quam abs te est impetrandum. Te enim et ciuem uistissimum: liuor cesset: aut inuidia rumpantur ilia Codro: et gratum erga tuos amicos: quique de te tuisque maioribus benemeriti sunt: aperte nunquam desistimus predicare. Quare illud a nullo alio homine compluribus de causis equo animo consequi patiemur. Non plura. Te enim ut laconem gaudere perbreuibus noui: atque hoc addere tuis laudibus consueui Vale et nos id postere nunc scias: quod a statutis uestri gymnasij datur et quod a patre tuo uiro clarissimo suisque collegis cum conducebamur oblatum est nobis scripto atque promissum.

Ex Urbe XXVI. octobris.

7.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

(Ἐκ Ῥώμης, 5 Δεκεμβρίου 1471)¹.

Johannes Argyropylos Magnificentissimo Laurentio suo. Benefitio tuo mi Laurenti: res nostras nuper accepimus sine sumptu ullo uectigalium tuaque benignitate omnibus in rebus semper nos complexus es, nec ullo iure sive magno sive paruo tua humanitas benignitasque nunquam nobis non presto fuit. Nunc obliuione libelli qui clam uel potius scartabelli relictis istis sunt, eos huc afferi iussi. Ceterum ne impediuntur te precor: iubeas ut sine impedimento ex-

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato Φλωρεντίας, ἐν τμήματι Carteggio Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ (Filza) XXVII ἀρ. 561. Φέρει δὲ ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν Nobilissimo et magnificentissi[mo] viro domino Laurentio Me[d]ico suo carissimo. Florentie καὶ περαιτέρω ἄλλη χειρὶ + 1471 Da Roma a di 13 di dicembre, di' οὗ σημειώματος δηλοῦται ἡ ἡμέρα τῆς ἀφίξεως.

trahi liceat. Quominus res est magna; eo uerecundius a te peto. Sed quam facile tu potes et soles in nos esse beneficus: tam facile ipsi debemus tua beneficia non negligere: quin etiam expetere ultro et tibi pro ys perpetuas immortalesque gratias
 5 habere. Ut si quid etiam pro te ipsi possumus: paratos nos esse intelligas: ad omnia uidelicet: que aut tua aut tuorum interesse putemus. Quod iam sine nostra pollicitatione persuasum tibi esse non dubitamus. Vale et me ut soles ama. Ex urbe vij decembris.

S.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

(Ἐκ Ῥώμης, 3 Ἀπριλίου 1472)¹.

Jesus.

10 Iohannes argyropylos Magnifico Laurentio. S[alutem].

Isatius tuus ad illustrissimum ducem nunc proficiscitur. Atque cum sit inter illum et te summa beniuolentia summusque amor; et nos omnia nostra ad tuam nobilissimam domum: et te tuosque referamus: rogo et obsecro ut litte-
 15 ris tuis ipsum Isatium illustrissimo illi principi comendes, non comendatione quadam uulgari: Sed ea qua princeps

¹ Σώζεται αὐτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τῆς Φλωρεντίας, ἐν τῷ τμήματι Carte Stroziane Serie 1^a, ἐν φακέλῳ (Filza) CXXXVII ἀρ. 86. Φέρει δὲ ὄπισθεν τὴν διεύθυνσιν Nobilissimo et magnificentissimo uiro domino Laurentio medici suo [amico carissimo. Περαιτέρω δὲ δι' ἄλλης χειρὸς φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε· 1472 Da Roma il di VIIIj d'aprile. Ὁ Legrand, ἐκδοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἐν ταῖς Cent-dix lettres grecques de François Filelfe. Ἐν Παρισίοις. 1892 σ. 343 κ. ἐ., συνεπλήρωσε πλημμελῶς τὴν διεύθυνσιν suo [patrono observand]issimo. Ἐνταῦθα δ' ἐκδίδων τὴν ἐπιστολὴν κατὰ νέον ἀπόγραφον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ὑποσημειῶν τὰς παρὰ τῷ Legrand (l.) διαφορὰς πλὴν τῶν περὶ τὴν στίξιν.

11. *Isacius* L 12. *benevolentia* L 14. *licteris* L 15. *Isacium* L
 16. *vulgari* L

ille nos tuos penitus esse cognoscat: tueque domui preclarissime deditos addatur et hoc: beneficijs sine numero illis que a maioribus tuis atque abs te in nos liberalissime sunt collata. Nihil aliud nos profecto expetimus, nihil aliud affectamus: nisi ut ille princeps ceteraque omnes gentes et nationes nos tuos esse ut sumus: et tuo generi nobilissimo preclarissimeque tue domui deditos omnino percipiant. Vale perpetuo felix atque beatus et nobis ut tuis semper mandare uelis pro honore tuo tuorumque semper paratis etiam negligere uitam.

10

Ex urbe iij aprilis.

9

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΓΑΛΕΑΤΣΟΝ ΜΑΡΙΑΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

('Εκ 'Ρώμης, 3 'Απριλίου 1472)¹.

Illustrissimo Principi G. M. Duci mediolanensi etc.

Ioannes Argyropylus Salutem Plurimam Dicit. Et antea nobilissime tuae virtutes Illme Princeps nos ad te diligendum non mediocriter compellebant. Sunt enim profecto non solum ad hominem sed ad principem etiam accomodatissime, a quo multarum gentium nationum civitatumque salus dependet, et nunc tuę ad nos littere omni humanitate officioque referte adeo nos ad te amandum colendumve compulerunt ut si te summa beniuolentia semper, summoque

2. *beneficiis* L 9. *velis* L 10. *vitam* L

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τοῦ Μεδιολάνου, ἐν τῷ φακέλῳ Autografi. Uomini celebri. Argiropulo Giov. Φέρει δὲ ὕπισθεν τὴν διεύθυνσιν Illustrissimo et Excellentissimo Principi Duci inclito Mediolani etc. Papię Anglerięque comiti, Janue et Cremonae domino. Εὔρηται δὲ κάτωθεν τῆς ἐπιστολῆς ἐπὶ χάρτου ἐπιχειροκλήμενου τὸ ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ παρόντος βιβλίου παρατεθὲν ἀπότυπον τῆς σφραγίδος τοῦ Ἀργυροπούλου.

amore non prosequamur, nos ipsos ingratis-
simos esse putemus.

Nos itaque pro tuo erga nos officio atque humanitate quo nihil maius esse existimamus id agimus, nos ipsos Excellentię tuę offerimus atque adeo ut pro quovis tuo commodo vitam etiam negligamus. Vale semper victor foelix atque beatus, et Isaacium tuę celsitudini deditissimum atque observantissimum ut consuevisti facere cum humanitate suscipe ut iussit Celsitudo tua ita feci, necque medius fidius mihi iocundius quicquam erit quam hunc Excellentię tue obtemperare obsequi atque servire. Ex Urbe. iij Aprilis 1472.

10.

ΠΡΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΝ ΜΕΛΙΚΟΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗ

(Ἐκ 'Ρώμης, 11 Φεβρουαρίου 1476)¹.

Ioannes Argyropylus Laurentio suo salutem.

Antonius Rocca Pisanus, vir egregius et mihi familiarissimus, meas ad te litteras iure amicitie impetravit, quibus te ad iusticiam servandam interfecti illius Petri Mastrani iura exequenda hortarer. Hortor itaque te, mi suavissime Laurenti, quem ut in ceteris bonis humanis, sic et in iusticia defendenda nemini tempestatis huiusce homini cedere certo scio, ut hac etiam in causa id agas quod et in ceteris agere semper consuevisti. Quid enim aliud aut te facere, aut me te admonere hac in causa decet? Tu es equitatis amator. Ego sum utriusque amicus, atque ideo iura illius tuo ma-

¹ Σώζεται αὐτόγραφος, ἀνήκουσά ποτε εἰς τὴν συλλογὴν αὐτογράφων τοῦ θανόντος Γάλλου μαρκιωνοῦ Queux de Saint-Hilaire, ὅστις ἀνεκοίνωσεν αὐτὴν εἰς τὸν Legrand, ἐκδόντα ἐν ταῖς Cent-dix lettres grecques de François Filelfe. 1892 σ. 344 κ.έ., ἐξ ἧς ἐκδόσεως καὶ παρέλαθον αὐτὴν ἐνταῦθα. Τῆς συλλογῆς τῶν αὐτογράφων τοῦ Saint-Hilaire πωληθείσης ἐν δημοπρασίᾳ, ἄγνωστον ποῦ νῦν ἀπόκειται τὸ πρωτότυπον.

xime munere servari percupio. Si pater homicide conscius est cedis, cur non et homicida et ipse lueret penas? Illud igitur inquiratur iusticie lege, consciusque si fuerit inventus, obnoxius crimini iudicetur. Plusquam verisimile profecto esse videtur compulsu patris auctoritateque filium cedem egisse, si uterque, magisque pater, interfectum illum odio tanto persequebatur. At eum patrem, quem ita rem gessisse constaret, quis non asseruerit una cum filio et manus ad idem scelus movisse, et mucronem eundem ad eandem necem strinxisse? Illum magis homicidam profecto quam filius, ratione sane primi principii, auctoramenti deliberationisque, omnes homines, si vera fateri velint, uno ore unaque sententia iudicarent. Tu, mi Laurenti, hac in causa ita agas velim, ut ab universis hominibus plus apud te societatis humane salus quam nonnullorum hominum valere gratia videatur. Vale perpetuo felix et me, ut soles, ama. Raptim.

Rome, tertio idus februarii.

11.

ΠΡΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΝ ΜΕΔΙΚΟΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗ

(Ἐκ Ἑρώτης, 31 Μαΐου 1476)¹.

Jaannes Argyropylos magnificentissimo Laurentio suo salutem perpetuamque felicitatem.

Libris depositis: habitisque pecuniis: ad te iocundissime mi Laurenti sumpta oportunitate proficiscar. Ita est statutum ubi tibi placet. Vale dimidium animi mei perpetuo felix atque beatus. Et me ut soles ama.

Ex urbe, pridie Kalendis Juniis.

¹ Σώζεται ἐν τῷ Archivio di Stato τῆς Φλωρεντίας, ἐν τῷ τμήματι Carteggio Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ (Filza) XXXIII ἀρ. 427. Φέρει δὲ ὄπισθεν τὴν διεύθυνσιν Magnificentissimo et sapientissimo viro. d. Laurentio Medici amico suo percolendo. Florentie (βραχυγραφικῶς). Ἐν δὲ τῇ ἄνω ὠφ φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε· 1476 Dni Iohannis Argiropili Die VII Iunii.

12.

ΠΡΟΣ ΔΟΜΙΝΙΚΟΝ ΡΟΒΟΡΕΟΝ

ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ ΤΑΥΡΙΝΟΥ

(Ἄνευ χρονολογίας).

Joannes Argyropylos Dominico Roboreo cardinali Taurinensi salutem perpetuamque felicitatem.

Meus erga te amor summaque benevolentia, Sapientissime Pater, id agere me optimo suo jure compellit: quod ni facerem, nemo homo nimirum esset, qui non meum me munus officiumque aut ignorare aut negligere posthabereque putaret, quorum utrumque turpitudinem non mediocre praese ferre nemo est qui ignoret. Nam quid amor affectat, quid benevolentia flagitat, ignorare nimium hebetis sane, nimium vecordis hominis esse constat. Et id quod benevolentiae ratio postulat, quod e praecordiis amoris emergit negligere posthabereque ejus est profecto, cui res eadem placet atque non placet, quique maximis in rebus honestissimisque suapte sponte delinquit. Omitto mutuae benevolentiae mutuique amoris merita juraque referre: quibus si quispiam quoad vires suppetunt haud respondeat, ingratitude obnoxius iniquitatisve crimini non injuria fuerit: a quibus humana probitas ingenuique mores potissimum abhorrere videntur. Tu vitae talem tenere pulcherrime cursum instituisti, ut domesticis rebus familiaribusve bene lauteque dispositis partim amplissimi magistratus officio

¹ Ἐσώζετο χειρόγραφος προτασσομένη τοῦ ἐν ἔτει 1904 πυρποληθέντος κώδικος 433 τοῦ ἐν Ταυρίνῳ Ἀθηναίου, ἐν ᾧ περιλαμβάνεται Aristotelis opus de anima a Joanne Argyropylo emendatione ultima elegantius causa Dominici Roborei cardinalis Taurinensis traductum. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ *Migne* ἐν Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμῳ PNI' σ. 1007-1010

munereque caeteris hominibus vivas: partem in litterarum tibi studiis doctrinisque nobilissimis satisfacias, utramque summam vivendi rationem complexus. In qua tibi me quoque comitem atque socium ascivisti: non inscius studia quibus incumbimus expeditius, exactius hoc pacto meliusve fieri posse. Ego qui res omnes humanas, optime fine sublato, vanas esse nihili pendendasque semper putavi: cujus illa sententia perpetua fuit: hominem utriusque vitae rationem complexum: oculis utrisque praedito corpori: carentem altera lusco, praestantiore dextro aspectu: inferiore sinistro: expertem utriusque caeco penitus persimilem esse. Cui religio sanctissima nostra, nobis oblata divinitus, hac quoque ratione quod perornatos perfectosque homines utroque vivendi modo suis pulcherrimis legibus institutisque reddere tam naturae quam Opifici suo conatur, vehementer placet: quem denique praeter honestatem omnino sapientiaeque studia nihil delectat: quid erga te faciam quaeso quid agam: quod ad utrosque nos accommodatissimum fuerit: tum instante, urgente compellenteque amore: tum instituto vitae perinde atque natura movente, et veluti recta ratione jubente. Nonne id omne quod affectas modo nobis facultas adsit: ut non inepti videamur, non ignari penitus rationis, alia quaevis offerentes non ea quibus est opus. Nonne id omne quod ad exoptatum hominis finem facile consequendum tibi conducere potest: ad quem jam ipse toto studio conatuque pergis. Succurrere porro quoad vires mihi suppeditant: plaeclarissimis ac honestissimis tuis studiis: operamque tibi dare frequentem: caeteris rebus neglectis atque posthabitis: operae praedium esse duxi: atque tibi vias itineraque quibus ad felicitatem humanam beatitudinemque recta pergitur, demonstranda esse putavi. Tecum una mihi legendos esse scriptores et auctores bonarum artium pervolutandosque censui. Evocandam in lucem esse veritatem in illis inclusam omnem existimavi. Disserendi denique facultatis formulas ac rationes degustandas, haud posthabendas esse

dijudicavi: sine quibus investigatio veritatis perceptioque recta minime fieri potest. Quocirco nec id sane negligendum esse censui: quod quidem haud mediocriter sine dubio nobis conferet ad id ad quod tendere maximopere cupimus. Aristotelis, inquam, illius nostri praestantissimi philosophi summiq̄ue artificis opera nonnulla bonorum omnium sola meo iudicio fontes, unde finis humanus emanat, elegantius nunc traducere tibi que offerre: ab eo potissimum initio sumpto, quo scientia de anima traditur. Qua plane non modo caeterorum omnium animantium, sed nostrum etiam exactissime naturam, humanaeque felicitatis originem, causas, principia fontesque percipere possumus. Nam ut te non praeterit, utrumque curae non injuria nobis esse: nos jam diu statuimus: rerum inquam notitiam, tam earum quae nullius egent operae nostrae: quam earum quarum nos auctores sumus: quaeque sub potestate nostra sunt collocatae: et elegantiam linguae: dicendi rationem: delectum verborum: ornatum, venustatem ac copiam: quo res sententiaeque dictioni: et rebus sententiisque dictio sit conveniens atque accomodata si sensis orationes: sensa rebus accommodanda sint, ut tum ipsorum ratio naturaque, tum institutio sapientum hominum expetit, efflagitat atque exposcit. Non enim ii nobis ut exemplaria sint proponendi: qui vel ornatu verborum utuntur sine notitia rerum: vel scientia praediti sunt, sine peritia rationis dicendi. Insignis profecto turpitudinis est utrumque, tam vane quam prave loqui, quanquam alterum, vel impotentiae forte fortuna, vel segnitiei ratione: secundum potius est expetendum. Conjungamus nos ea quae conjungenda omnino sunt, non ea quae sine dedecore suo potest unquam conjungere nemo, ac sapientiam ab elegantia, lepore venustateque verborum orationisque non separemus. Hanc igitur operam ipse mea sententia non inhonestam, non inutilem, non injucundam, non a communi nostro proposito: non a mutua nostra benevolentia dissidentem ac abhorrentem: dandam esse quasi lege quadam assidua a

me tibi frequentemque censui, statui, definivi, atque adeo, ut nisi naturae necessitudo, nulla vis eam nobis adimere possit. Quae cum ita sint, opus Aristotelis de anima, veluti nostrae quamdam operae partem, elegantius ultima nunc emendatione limatiusve causa tui traductum, uti materies fert, ratioque praescribit interpretandi (non enim in talibus amplius campus conceditur) tibi a nobis oblatum, legere aggrediare bona fortuna. Habebis et nos in hoc etiam legendo percipiendoque, quoniam ita volumus ac instituimus, comites, adjutores ac duces non pigros quidem, non inertes, non segnes, sed ad omnem promptissimos subeundum laborem, fructus cujus is consequendus est tibi finis, ob quem natura te procreavit, opifexque rerum Deus tot tantisque viribus facultatibusque condecoravit. Vale plusquam dimidium animi mei, et tibi persuade mihi te chariorem neminem esse.

ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΓΑΛΛΕΑΤΣΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ¹

(5 Ἀπριλίου [1473]).

Jesus.

Illustrissime Princeps et Domine Domine mi post debi-
tam commendationem etc.

El magnifico capita ha messo in executione per me
quanto li ha scritto Vostra Excellentia, homo certamente
digno et apto a simile officio et obedientissimo al suo
Signore et gratoso con li amici et humano et clemente con
omni homo, il perchè a sua petitione ho scritto a vostra Illu-
strissima Signoria quando e la facenda importa e il suo desi-
derio adimanda in servire a vostra Illustrissima Signoria. Ce-
terum l'organo et apresso che finito e registri son fatti e
adesso attendiamo a fare la cassa e straforare. Abbiamo
ancora avolte tutte le canne di tela in su le forme et ha-
biamo cavate alcune dalle forme et sono durissime come osso;

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τοῦ Μεδιολάνου ἐν τῷ φακέλῳ Autografi. Uomini celebri. Argiropulo. Φέρει δὲ ὕψισθεν τὴν διεύθυνσιν Illmo et Excellmo Principi et Domino Domino meo Singularissimo duci inclito Mediolani etc. Καὶ στερεῖται μὲν σημειώματος περὶ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐστάλη εἰς τὸν δούκα, ἀλλ' ὡς τοιοῦτον ὀρίζει τὸ 1473 ὃ τὴν ἐπιστολὴν ἐκδοῦς *Adr. Capelli Giovanni et Isacco Argiropulo* ἐν τῷ Archivio Storico Lombardo Τόμ. ΙΗ' σ. 172.

non viddi mai Illustrissimo Signore la più bella cosa che saranno queste canne et bone. La prima è lunga palme sette et quello che è bellissimo in questa cosa tutte sono d'un pezo cioè integre, che a Napoli non le possono fare manco di duo o di tre pezi. Non altro per adesso. Bene valeat Illustrissima Dominatio Vestra victrix semper foelix atque beata. Me commendo eidem. V Aprilis.

Servitor indignus
Isaacius.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ¹

1.

Φραγκίσκος ὁ Φίλελφος παπᾶ Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ
ἱερεῖ τε καὶ κριτῇ τοῦ δημοσίου χαίρειν.

(Ἐκ Μεδιολάνου 13 Ἀπριλίου 1441)².

Κομισάμενός σου τὴν ἐπιστολὴν, ᾧ θαυμάσιε, ἤσθην κατ'
5 ἄμφω, τοῦτο μὲν μοι καὶ ὡς ἤκουσαν παρὰ σοῦ, ἀνδρὸς ἀντικρυς
τὰ πρῶτα φέροντος τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι σοφῶν, τοῦτο δὲ ὡς οὔτω

¹ Περιλαμβάνονται ἐν τῷ κώδικι Guelferbytanus (Wolfenbüttel) Aug. 10. 8, αἰῶνος ιε', καὶ τῷ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ βιβλιοθήκης Trivulziana 873 (Scaff. N° 83 Palch. N° 7), αἰῶνος ιε'. Ἐξεδόθησαν δὲ τινὲς μὲν πλήρεις, τινὲς δ' ἐν μέρει ὑπὸ *Theodor Klette* (Beiträge zur Geschichte und Litteratur der Italienischen Gelehrtenrenaissance. III. Die Griechischen Briefe des Franciscus Philelphus. Nach den Handschriften zu Mailand (Trivulziana) und Wolfenbüttel. Greifswald. 1890) καὶ ὑπὸ τοῦ *Legrand* (Cent-dix lettres grecques de François Filelfe. Ἐν Παρισίοις. 1892), μόνον τὸν κώδικα τοῦ Μεδιολάνου λαβόντος ὑπ' ὄψιν.

Τὴν μὲν ἔκδοσιν τοῦ Klette ἐδήλωσα κατωτέρω διὰ τοῦ K. τὴν δὲ τοῦ Legrand διὰ τοῦ L. — M = ὁ κῶδιξ τῆς Trivulziana. G = ὁ Guelferbytanus. Οὐδὲν δ' ἐσημείωσα περὶ τῶν ἐμῶν διορθώσεων περὶ τὴν στίξιν.

² Ἐξεδόθη πλήρης ὑπὸ Klette ἔνθ' ἀν. σ. 115 κ. ἐ. καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand ἔνθ' ἀν. σ. 50 κ. ἐ. ὑπ' ἀρ. 24.

1. Ἀργυροπούλῳ KL: ἀργυροπούλῳ M 2. ἱερεῖ KL:
ἱερεῖ M 5. παρὰ σοῦ KL: παρά σου M

φράσεως ἔχουσιν ὡς καὶ δοκεῖν ἀκριβῶς ὑπὸ τινος τῶν Μουσῶν
 ἐχειργάσθαι. Καὶ δὴ σου τὸ τῆς φύσεως εὐφυές τε καὶ περιδέξιον
 ἐπεικῶς ἐμακάρισα, ὅτι περ οὕτως ἐν ἀμφοτέροις ἐξαρκεῖς τοῖς
 λόγοις, τῷ τε τῶν ῥητόρων καὶ τῷ τῶν φιλοσόφων, ὡς οὐδ' ἂν
 τις ἕτερος περὶ θάτερον ἤδη χωρὶς. Ὡ Μοῦσαι καὶ Ἑρμᾶ καὶ 5
 Ἀπολλων, οἴους, οἴους ἡμῖν τροφίμους ἀπεργάζεσθε. Καὶ γὰρ
 ἐγὼ τοῖς σοῖς γράμμασιν ἐντυχῶν, ὦ μακάριε, πάνυ γε δὴ ἐδόχουν
 τινὶ τῶν πάλαι ἐκείνων τοῖς ἐλληνικοῖς μάλιστα προσδιατετριφό-
 των λόγοις συνεῖναι. Οὕτω καθάπαξ ἐλληνίζουσα ἦν κατ' ἀκρι-
 βειαν ἢ καλὴ παρὰ σοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολὴ ἢ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, 10
 ἀττικίζουσα, καθάπερ τινὸς οὔσα τῶν Ἀθήνησι τοὺς λόγους καὶ
 τὴν φιλοσοφίαν παιδευθέντων.

Τῆς μέντοι γε διαθέσεως, ἣν πρὸς ἡμᾶς ἔχειν φῆς, πολλὴν
 οἶδά σοι χάριν, καὶ σοι πολλὰ πρὸς θεοῦ ἀγαθὰ γένοιτο. Πιστεῦω
 δέ σε οὕτω διακειῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, ὅτι περ καὶ ἡμεῖς οὕτως ἔχο- 15
 μεν περὶ σέ· οὐ γὰρ ἂν τὸν ἐμὸν παῖδα Μάριον παρὰ σοὶ φοιτᾶν
 ἐβουλόμην, μὴ τινος καὶ πρὸς τῇ τῶν σῶν ἠθῶν εὐκοσμία, προη-
 γησαμένης σχέσεως ψυχῆς, εἰ καὶ ταχέως ὁ Μάριος, ὡς ἦνεγκεν
 ἢ φήμη ἡμῖν, τὸν τῆς διδασκαλίας ζυγὸν ἀποσεισάμενος, τὸν
 ἀνετον βίον ἠγάπησε, τῆς πατρικῆς σου καὶ γλυκείας ἐπιστασίας 20
 ἀποστάς· ᾧ καὶ συνέφερον ἂν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, καὶ πολλῷ μᾶλλον,
 ἐνταῦθα μένειν παρ' ἡμῖν ἢ αὐτόθι παρεῖναι, ἐρήμῳ γε οὕτως ὄντι
 προστάτου. Οὐ γὰρ δὴ μόνον οἷς εἶχεν οὐ προσέθηκεν, ἀλλὰ καὶ
 ἀπερ αὐτόσε ἦλθεν ἔχων ἀφ' ἡμῶν προσαφήρηται. Τί γὰρ ἂν τις
 οὐ λέγοι τάληθῆ πρὸς σέ, φίλον γε πάλαι ὄντα καὶ ἄνδρα καλὸν 25
 κάγαθόν; Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλις.

Διάγει αὐτόθι παρὰ τῷ τῶν Ἐνετῶν λεγομένῳ βαίλῳ Πέτρος

3. ὅτι περ L: ὅπερ K ἔξαρκεῖς K: ἐξαρκοῖς L 5. Ἑρμᾶ L:
 Ἑρμᾶν (sic) K: ἐρμᾶν M 8. προσδιατετριφότων MGK: προσ-
 διατετροφότων L 9. καθάπαξ L: καθ' ἅπαξ K 11. καθάπερ τι-
 νὸς KL: καθάπερ τινος M 13. φῆς L: φῆς K 14. οἶδά KL: οἶδα M
 17. μὴ τινος M: μοί τινες G κατὰ K 19. τὸν τῆς L: τὸ τῆς K

τις ὁ Περλέων, νεανίσκος τὴν ἀρετὴν ἐν τοῖς μάλιστα ἀσπαζόμενος, ὃν καὶ τοῖς ἡμετέροις υἱέσιν εἰκότως συναριθμῶ. Καὶ γὰρ οὐ μόνον ἐμοὶ ἐγένετο μαθητῆς, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἡμᾶς ἀγαπᾶ τε καὶ φιλεῖ, μᾶλλον, ὡς λόγον εἰπεῖν, ἢ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ὥστε
 5 κάμοῦ κελεύοντος ἕτοιμος οὗτος κἂν εἰς πῦρ κατὰ παροιμίαν ἐμβῆναι· καὶ, ὡς οἶμαί γε, εὖ τε καὶ καλῶς οὕτως ἔχει· ὁ μὲν γὰρ τὴν ὕλην οἰονεῖ μόνην δέδωκεν αὐτῷ τοῦ εἶναι, ἡμεῖς δὲ τὸ εἶδος, τιμιώτερον δὲ πολλῶ τὸ εἶδος, ὡς οἶσθα, τῆς ὕλης· εἴπερ ἐκείνη μὲν ἐφίεσθαι δοκεῖ τοῦ εἶδους μᾶλλον, τοῦτο δὲ ἐκείνης ἦπτον.
 10 Τιμιώτερος οὖν νομισθεῖη ἂν τῷ Πέτρῳ ὁ τό γε κρεῖττον αὐτῷ καὶ τιμιώτερον παρεσχηκῶς καὶ κατὰ τὸ εἶκος ἄρα ἤδη καὶ φίλτερος. Τοῦτον τοίνυν συνίστημί σοι, ὦ φίλτατε, ὡς ἐμὸν φίλον τε καὶ υἱὸν ἐμοὶ μὲν ὄντα, σαυτῷ δὲ ἐσόμενον, εἴπερ καὶ σὺ τῷ ἐμῷ χρώμενος παραδείγματι διδάξεις αὐτόν. Διατρίβει γὰρ παρ,
 15 ὑμῖν τῆς ἐλληνικῆς μαθήσεως ἕνεκεν, οὐκ ἄμοιρος ἐλθῶν τῶν Μουσῶν. Ἐρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, ταῖς εἰδοῖς Ἀπριλίου, ἔτει ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ πρώτῳ.

2.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 5 Νοεμβρίου 1457)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φίλελφος Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ χαιρεῖν.

20 Βουλόμενος ἔγωγε καὶ τοῖς τῶν Ἑλλήνων μέλεσιν ἄλλοις τε καὶ ἄλλοις καὶ τὰς λυρικὰς ἡμετέρας χρῆσθαι ᾠδᾶς, γέγραφα σοι

¹ Εὔρηται ἐκδεδομένη ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 131 καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 90 ὑπ' ἀρ. 48.

1. Περλέων ἔγραψα: Περλέων K: ὁ Περλίων L 5. κἂν M κατὰ L: λείπει ἐν τῷ G κατὰ K 13. τε L: λείπει K 14. διδάξεις ἔγραψα: διδάξης KL 15. ἕνεκεν L: εἵνεκεν K ἄμοιρος L: ἄμειρος K 21. ἡμετέρας KL: ἡμετερας M

διὰ στίχων, ὡς οἶσθα, τὸ παρὸν ἐλεγείον, τὴν ἡμετέραν δηλονότι φιλίαν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῆ ποιησόμενος. Μὴ θαύμαζε δὲ μουσικώτατος ὢν τὴν ἐμὴν ἀμουσίαν· Λατῖνος γὰρ ὑπάρχων αὐτὸς, οὐ δὴ πάμπαν δύναμαι ἐλληνίζειν. Ἄλις δὲ ὑμῖν τοῦ ἐπαίνου, ὅτι ἔξεστιν ἐν τοῖς ἡμετέροις τολμᾶν καὶ τι τὸ μὴ ὄν πάντη κοινὸν 5 τοῖς πολλοῖς. Σὺ μὲν οὖν, ὧ φίλτατε, ποιήσεις πρᾶγμα μοι ποθεινὸν, τὴν σοῦ διάνοιαν περὶ τούτου δηλώσων· τὰ γὰρ φαινόμενά σοι γενήσεται μοι χρησμὸς δελφικός. Ἐρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, ταῖς νῶναις Νοεμβρίου αὐνζ'.

3.

(Ἐκ Μεδιολάνου. 13 Νοεμβρίου 1457)¹.

10

Φραγκίσκος ὁ Φίλελος Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

Ἐπέστειλά σοι μὲν καὶ πρότερον, οὔθ' ἄλις δὲ, οὔτε πρὸς τὰ ἔμοιγε ἀναγκαῖα ἐπέστειλα, ἀλλὰ οὔτ' ἔτι πρὸς τὰ σοί. Οἶσθα μὲν οὖν, ὅτι ἀπελθόντι σοι ἀφ' ἡμῶν τέτταρα ὑπάρχειν εἶπον ἐγώ, ἅπερ ἂν χαρισάμενός μοι πρᾶγμα ἐποίεις ἐν τοῖς μάλιστα ποθει- 15 νόν, τὴν ἅπασαν δηλονότι περὶ τῶν πέντε διαλέκτων γραμματικὴν πραγματείαν, ἐν πρώτοις δὲ τὴν αἰολικὴν, καὶ δεύτερον περὶ πο-

¹ Εὔρηται ἐκδεδομένη ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 132 κ. ε. καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 92 ὑπ' ἀρ. 50.

2. ἐναργῆ KL: ἐνεργῆ M 4. ὑμῖν L: ἡμῖν K 5. καὶ τι KL: καὶ τὶ M 6. πολλοῖς KL: καλοῖς πολλοῖς ἐν τῷ G κατὰ K πρᾶγμα KL: πρᾶγμα M 7. τὴν σοῦ KM: τὴν σου L 8. ἔρρωσο LM: ἔρρώσο M 9. Νοεμβρίου KL: νουεμβρίου M 13. τὰ σοί KM: τὰ σοι L 16. γραμματικὴν L: γραμματικῶν K

σότητος συλλαβῶν, καὶ τρίτον περὶ προσωδιῶν, τὸ τελευταῖον δὲ περὶ συντάξεως. Ταῦτα γὰρ ἔφη παρεῖναι πάντα γε, ἄλλα μὲν σοί, ἄλλα δὲ φίλοις τισί. Σπουδαῖον τοίνυν, ὦ φίλων ἄριστε, γενέσθαι μοι αὐτὰ ὅσον δύνασαι τάχιστα.

- 5 Καὶ ταῦτα μὲν ἐμά. Νῦν δὲ περὶ σοῦ ἄκουσον διὰ βραχέων.
Ἐρωτήσαντι πάνυ γε πολλάκις ἐμοὶ περὶ τῶν σῶν πραγμάτων ἀπαγγέλλουσιν ἅπαντα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐμὴν, καὶ ὅτι ἔχεις εὖ καὶ καλῶς κατὰ σῶμα, καὶ ὅτι παρὰ πᾶσί τε καὶ ἐν πᾶσιν εὐδοκί μεῖς. Ἄπερ δὴ κἀκούων αὐτὸς καθ' ὑπερβολὴν ἤδομαι· ἐν δὲ καὶ
10 μόνον λυπεῖ οὐκ ὀλίγους, ὅτι τὰ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου Λεονάρδου τοῦ Ἀρρητίνου γεγραμμένα ἀποδοκιμάζων διάγεις· ἀλλὰ μὴ ποιεῖ τοῦτο σὺ, ὦ φίλτατε ἄνερ· μᾶλλον δὲ ἐπαινεῖσθαι βουλόμενος, ἐπαίνει καὶ αὐτὸς, σοφὸς ὢν. Ὁ ἀνὴρ γὰρ ἐκεῖνος τοιοῦτος τὴν φήμην παρὰ Λατίνοις ἐγένετο ἅπασιν, ὥστε καὶ,
15 καθ' Ὅμηρον, τὸ κλέος οὐρανὸν ἤκει. Ἐν δὲ αὐτὸς ὁμολογεῖν τοῦτο οὐκ ὀκνῶ, ὅτι οὐδεὶς ἐκείνου μέγρι τοῦ νῦν παρὰ τοῖς ἡμέτεροις ἐφάνη ἐν τοῖς λογίοις ὠφελιμώτερος ἀνὴρ. Καὶ ταῦτά σοι παρ' ἡμῶν κατὰ νόμον φιλίας. Ἐρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, ταῖς εἰδοῖς Νοεμβρίου, ἔτει αὐνζ'.

-
1. συλλαβῶν KL: συλλαβῆς M 2. ἄλλα KL: ἀλλὰ M
μὲν σοί KM: μὲν σοι L 3. ἄλλα KL: ἀλλὰ M 5. ἐμά KL:
εμά M 8. ἐμὴν KL: ἐμὴν M 8. πᾶσί τε KL: πᾶσὶ τὲ M
10. λυπεῖ L: λυπεῖν KM 11. Λεονάρδου L: Λεωνάρδου KM
Ἀρρητίνου KL: ἀρρητίνου M 12. ἄνερ KL: ἔνερ M
17. λογίοις KL: λογίοις et avec le premier i en surcharge
κατὰ L ἀνὴρ KL: ἀνὴρ M ταῦτά σοι L: ταῦτα σοὶ KM
18. Ἐρρωσο KL: ἔρρώσο M

4.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 26 Φεβρουαρίου 1458)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φιλέλφος Ἰωάννη Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

Ἰάκωβος Ἀκτίολος ὁ τὴν παρ' ἐμοῦ ἀποδιδούς σοι ἐπιστολὴν νεανίσκος ἐστὶν ἐν τοῖς πρώτοις καλὸς τὰ τε ἦθη καὶ τὴν περὶ λογιότητα σπουδὴν. Τοῦτον τοίνυν, ὄντα ἐμὸν, ἔτι δὲ καὶ σὸν γενέσθαι βουλόμενον, συνίστημί σοι παντὶ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν καθή- 5 κοντος σθένει. Ἐν πάσῃ πόλει καὶ δῆμῳ ἀγαθῶν γε δεῖ φίλων, μάλιστα δὲ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ· αὐτόθι γὰρ αἰεὶ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων πέφυκεν εἶναι καὶ πάντα μεστὰ ταραχῆς. Ἐγὼ μὲν οὖν μέχρι τοῦ νῦν μίαν καὶ μόνην τυγχάνω λαβῶν παρὰ σοῦ ἐπι- στολὴν, καὶ ταύτην μὲν ἐπαινοῦσαν ἡμᾶς οὐ κατ' ἀλήθειάν γε, 10 ἀλλὰ κατ' εὐνοίαν, οὐδὲν δὲ περὶ τῶν τῇ ἐμῇ ἐφέσει συντεινόντων ἀναγγέλλουσαν. Ἐπέστειλα γὰρ σοι αἰτῶν ἂν ἔχῃς τι οὐ κοινὸν τοῖς πολλοῖς περὶ ποσότητος συλλαβῶν καὶ περὶ προσωδιῶν, ἔτι δὲ καὶ περὶ λόγου συντάξεως καὶ περὶ τῶν πέντε διαλέκτων διαφορᾶς, μάλιστα δὲ περὶ τῆς αἰολικῆς· πρὸς ταῦτα γοῦν γρά- 15 ψας τὸ ἀκριβές, πρᾶγμα ποιήσεις ἡμῖν οὐκ ἀναγκασιότατον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡδιστον. Ἐρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, τῇ δ' ἡμέρᾳ πρὸ Μαρτίου καλενδῶν, ἔτει αὐγῆ'.

¹ Εὔρηται ἐκδεδομένη ὑπὸ τοῦ Legrand ἔνθ' ἀν. σ. 100 ὑπ' ἀρ. 53 καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Klette ἔνθ' ἀν. σ. 134.

1. Ἰωάννη KL: ἰόαννη M 2. ἐμοῦ KL: ἐμου M 3. τὰ τε KL: τὰ τὲ M 9. οὖν L: οὔν M 10. ἐπαινοῦσαν L: ἐπαινοῦσάν M 12. ἔχῃς L: ἔχεις KM 13. συλλαβῶν L: συλλαβῆς KM 14. συντάξεως L: καὶ συντάξεως K 15. διαφορᾶς L: διαφόρας K γοῦν L: γοῦν M 16. ἀκριβές L: ἀκρηβές M 17. ὡς ἡδιστον. Ἐρρωσο L: ὡσὶδιστον ἔρρώσο M

5.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 4 Ὀκτωβρίου 1458)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φιλέλφος Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

Ὁ ἀποδιδούς σοι τὴν ἐπιστολὴν Γεώργιος Ἀλεξανδρινὸς ἐγένετο ἡμῖν μαθητής· ἔστι δὲ νεανίσκος καλὸς καὶ οὐκ ἄμοιρος τῶν Μουσῶν. Οὗτος οὖν τῆς σῆς ἐρῶν ἀρετῆς τε καὶ σοφίας
5 ἔρχεται εἰς Φλωρεντίαν· συνίστημί σοι τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐμὸν μαθητὴν γεγονότα πρότερον, ἥδη καὶ σὸν γενησόμενον. Ἡμεῖς γὰρ ἄλλα δὴ πράττομεν. Ἐρρωσο, φίλη κεφαλή.

Τῇ πρὸ τῶν Ὀκτωβρίου νωνῶν τετάρτη, ἔτει αὐνῆ'.

6.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 11 Ὀκτωβρίου 1466)².

Φραγκίσκος ὁ Φιλέλφος Ἰωάννη Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

10 Γεώργιον μὲν Ἀσάνην, ὃν συνέστησάς μοι δι' ἐπιστολῆς σου τῆς ἡδίστης, εἶδόν τε ἀσμένως καί, ὡς εἰκὸς, ἐδεξάμην ἀσπα-

¹ Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 103 κ. ε. ὑπ' ἀρ. 57 καὶ ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 136.

² Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 125 ὑπ' ἀρ. 73 καὶ ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 148.

2. Ἀλεξανδρινὸς L: Ἀλεξανδρινός K ἐγένετο KL: ἐγένετο M 4. ἀρετῆς KL: ἀρετῆς M 7. ἄλλα KL: ἀλλὰ M

8. Τῇ KL: τὴ M 9. Ἰωάννη L: Γεωργίῳ Ἰωάννη M

11. τε ἀσμένως KL: τὲ ἀσμένως M

σίως· ἐγενόμην δὲ καὶ συνεργὸς αὐτῷ δι' ἐμῶν γραμμάτων ὅσον οἶός τε ἦν. Τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ δυναίμην ἐν τοιοῦτοις κλύδωσι καιρῶν; Κατοικτεῖρω μὲν οὖν τὴν τοιούτων ἀνδρῶν δυστυχίαν· φέγω δὲ τὴν εὐτυχούντων πρὸς αὐτοὺς ἀμέλειαν, ἄλλως τε τῶν οὐκ εἰδότεων τὸ σοφὸν ἐκεῖνο, τὸ εἰμαρμένον ἤξειν. Καὶ περὶ τού- 5
των μὲν ἄλλις. Συνήδομαι δέ σοι, ὦ φίλτατε, τῆς παρούσης ὑμῖν εὐδαιμονίας, ἣν καὶ αἰδίων διαμένειν εὐχομαι. Πλὴν ἐν τούτῳ δέομαί σου, ἵνα καὶ περὶ ἡμῶν ἐν καιρῷ λόγον τινὰ ποιήσης πρὸς τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα Πέτρον τὸν Μεδίκην. Οἶδε γὰρ καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς ὅσον ἡμῖν πολλάκις ὑπεσχέθη. 10

Πρὸς τούτοις δ' ἂν ἐβουλόμην ὑπάρξειν ἡμῖν Ἐτυμολογικὸν ἐκεῖνο τὸ ἀρχόμενον Ἄλφα παρὰ τὸ ἀλφῶ τὸ εὐρίσκω. Τοῦτο γοῦν ἐάν ἐστιν αὐτόθι, διὰ τῶν σῶν γραμμάτων ἐμοὶ δηλώσας, πρᾶγμα ποιήσεις τῷ φίλῳ σου ποθεινόν. Ἐρρωσο, χρυσεῖα μοι κεφαλή.

Μεδιολάνοθεν, τῇ ε' πρὸ τῶν εἰδῶν Ὀκτωβρίου, ἔτει αὐξς'. 15

-
2. κλύδωσι KM: κλύδοσι L 3. δυστυχίαν KL: δυστυ-
χειάν M 4. αὐτοὺς KL: αὐτους M 6. μὲν L: λείπει K
φίλτατε KL: φίλτατὲ M 7. εὐδαιμονίας KL: εὐδαίμονίας M
αἰδίων KL: αἰδιὸν M 10. ἀκριβῶς KL: ακριβῶς M
11. δ' ἂν KL: δὲν M 12. εὐρίσκω KL: εὐρισκω M 13. ἐάν
ἐστιν L: ἐὰν ἐστὶν KM 14. ἔρρωσο KL: ἔρρώσο M

7.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 22 Ἰουνίου 1469)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φίλελφος Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ χαίρειν.

Ἀκούσας ἐγὼ τὴν καλλίστου σου καὶ ἠγαπημένου παιδὸς
κατὰ Ῥώμην νεωστὶ ἄωρον τελευτὴν, καὶ συνήλγησά σοι, ὡς
δέον, τῆς συμφορᾶς καὶ οὐκ ὀλίγον ἐδάκρυσα· τοῦτο γὰρ καὶ ἡ
5 φιλία ἡμῖν καὶ τὸ τῆς φύσεως ἀσθενὲς προεξένησεν· οὔτε γὰρ
σιδηρῆτις ἡμῖν ἡ καρδία οὔτε θηριῶδες τὸ ἦθος,

« ἀλλ' ἦτοι θάνατον μὲν ὁμοίον, καθ' Ὅμηρον, οὐδὲ θεοὶ περ
καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὅπποτε μὲν δὴ
μοῖρ ὀλοὴ καθέλησι τανηλεγέος θανάτοιο ».

10 Διὸ πρέπει ἡμῖν, ὦ φίλτατε, εἶπερ γε φρονοῦμεν καλῶς, μετρίως
φέρειν τὰ δοθέντα παρὰ θεοῦ, ἐπεὶπερ οὐδὲν ἄνευ τούτου συμβέ-
βηκε τοῖς ἀνθρώποις· ἀτὰρ θεὸς καὶ, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἄλλοτ' ἄλλῳ

Ζεὺς ἀγαθὸν τε κακὸν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα.

Ἀφείλετο τοίνυν σοι ἡ παρὰ θεοῦ εἰμαρμένη τὸν προσφιλέ-
15 στατον παῖδα· ἀλλὰ χᾶτερον ἔχεις εὐσεβῆ τε καὶ συνετόν· ἔχεις
καὶ θεοῦ εὐεργεσίᾳ ἄλλα πολλὰ τε καὶ καλὰ· τούτοις χρῆσθαι

¹ Εξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἄν. σ. 142 κ. ε. καὶ ἐν μέρει
ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἄν. σ. 156.

2. σου KL: του M 5. προεξένησεν ἔγραψα: προσεξένισεν
M: προῦξένισεν L: ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει K 6. σιδηρῆτις L:
σιδηρίτης, M 8. ἀλαλκέμιν ἔγραψα: ἀλάλκεμεν L: ἐν τῷ ἀνεκ-
δότῳ μέρει K 9. τανηλεγέος L:
τανυλεγέος M 11. δοθέντα L. δωθέντα M ἄνευ L: ἀνεὺ M

χρεῶν καὶ χάριν εἰδέναι τῷ θεῷ. Καὶ γὰρ, ὡς οἶσθα, οὕτως

. . . οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
ἀνδράσιν, οὔτε φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας, οὔτ' ἀγορητῦν.

Ἄλλος μὲν γὰρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνὴρ,
ἀλλὰ θεὸς μορφήν ἔπεσι στέφει, οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλῆως ἀγορεύει,
αἰδοῖ μελιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν,
ἐρχόμενον δ' ἀνά ἄστυ θεὸν ὡς εἰσορώωσιν.

5

Ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος μὲν ἀλίγκιος ἀθανάτοισιν,
ἀλλ' οὐ οἱ χάρις ἀμφὶ περιστέφεται ἐπέεσιν.

10

Ταῦτα μὲν τοίνυν σὺ σοφὸς ὢν καὶ τὰ τοιαῦτα διανοούμενος οὐ
χρήση παραμυθία. Εἶεν. Οὐ γὰρ λανθάνει ἡμᾶς τό τε μεγαλόψυ-
χόν σου καὶ τὸ καρτερικὸν καὶ τὸ φρόνιμον κατὰ πᾶσαν περίστασιν.

Ἄκουσον νῦν τὸ ἐμόν. Ζητῶ παρὰ τῶν αὐτόθι κρατούντων
δημοσίας πίστεως γράμματα. Ἀναγκάζομαι γὰρ ἰδίας πράξεως 15
χάριν εἰς Σήνην ἀπελθεῖν, ἐπανελευσόμενος καὶ σὺν τάχει Μεδιο-
λάνοσε. Περὶ δὲ τούτου κατ' ἀκρίβειαν γέγραφα εἰς τὸν τε κορυ-
φαῖον ἄρχοντα Πέτρον Μεδίτην καὶ πρὸς τὸν καλὸν κάγαθὸν ἱπ-
πέα χρυσοῦν Θωμᾶν Σωδερίνον.

Ἄξιῳ δὲ καὶ σὲ παντὶ σθένει σπουδάσαι ὑπὲρ ἡμῶν, τοῦτο δὲ 20
καὶ λαθραίως διὰ τοὺς ἐπιβούλους· οὐ γὰρ ἀγνοεῖς τὰ ἡμέτερα.
Ἐρρωσο, φίλη κεφαλή.

Μεδιολάνοθεν, τῇ δεκάτῃ πρὸ Ἰουνίου καλενδῶν, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ
γεννήσεως αὐξθ'.

3. ἀγορητῦν L: ἀγορήπιν K 6. λεύσσουσιν L: λεύσου-
σιν M 7. μετὰ L: μετα M 8. ἐρχόμενον ἔγραψα: ἐρχόμε-
νοι L: λείπει K ὡς L: ὡς K 9. αὖτ' ἔγραψα: αὖ L: λείπει K

10. ἀμφὶ περιστέφεται ἔγραψα: ἀμφιπεριστρέφεται L: ἐν τῷ ἀνεκ-
δότῳ μέρει K 15. ἀναγκάζομαι L: ἀναγκαζομαι K 20. καὶ σὲ M:
καί σε L ὑπὲρ L: ὑπερ M 21. λαθραίως KL: λαθρέως M
ἡμέτερα L: ἡμέτερα K 22. Ἐρρωσο L: ἔρρώσο M

8.

(Ἐκ Μεδιολάνου, 18 Ἰουλίου 1474)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φιλέλφος Ἰωάννη Ἀργυροπούλω χαιρεῖν.

Ἰδὼν μὲν ἐγὼ ὡςπερ ἐν ἡλίου λαμπηδόνι τὴν ἀγάπην σου
 πρὸς ἐμέ, ἡγησάμενος δὲ ὅτι καὶ τὴν ἡμετέραν εὐνοιαν περὶ σέ
 ἐκ τῶν πρόπαλαι κατορθωμάτων ἡμῶν οἶσθα σαφῶς, ἀφικνουῦμαι
 5 νῦν καὶ μετὰ θάρσους πάνυ γε πολλοῦ, τῇ τε φροντίδι σου καὶ
 φρονήσει χρησόμενος παρὰ τῷ αὐτόθι ἀρχιερεῖ. Οὐ γὰρ ἀγνοεῖς,
 οἶμαι, πῶς ἐνταῦθα διάγομεν, ἐπεὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ παιδὸς, τοῦ κα-
 λοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ νεανίσκου Ἰσακίου, μεμάθηκας ἅπαντα· οἶδε
 γὰρ τὰ παρ' ἡμῖν ἀκριβῶς. Τί γοῦν βουλόμενος γράφω; Ποιήσῃν
 10 σε λόγον ἐν δέοντι ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ἀρχιερέα καὶ παρακινήσῃν
 αὐτὸν πρὸς τὴν τῶν Μουσῶν ἀρμονίαν ἀπὸ τῆς καλογερικῆς λεγο-
 μένης ἀμουσίας. Παμμέγιστός τις ὢν ὑπάρχει αὐτὸς, ὁμολογῶ,
 καὶ λαμπρότατος ἀνὴρ περὶ πᾶσαν φυσικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς
 θείας ἐπιστήμας· ἀλλὰ χρὴ κοσμεῖν ταύτας ταῖς ἡδέαις φωναῖς
 15 τῶν Μουσῶν· τούτων γὰρ ἄνευ πᾶς λόγος ἀγροικότατος πέφυκεν
 εἶναι. Πῶς ἄρα τοῦτο ποιεῖν νομιστέον, ἐὰν τῶν Μουσῶν τοὺς
 ὑπηρέτας οὐκ ἀσπάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀσπά-
 ζεται δὴ καὶ τιμᾷ· τὰ δ' ἄλλα σε τοσοῦτον ὄντα καὶ τοιοῦτον τὴν

¹ Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 178 ὑπ' ἀρ. 101 καὶ κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 169.

2. μὲν L: λείπει K λαμπηδόνι KL: λαμπηδῶνι M

5. πολλοῦ KL: πολλου M 6. ἀρχιερεῖ KL: ἀρχιερεὶ τοῦ
 πρώτου εἰ διαγεγραμμένου M 10. παρακινήσῃν L: παρακι-
 νεῖν K 11-12. λεγομένης L: ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει K 13. πᾶ-
 σαν L: πᾶσασαν M: ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει K 18. ἄλλα σε L:
 ἀλλ' ἄσε M: ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει K

τε γλωτταν καὶ τὴν σοφίαν οὐ λέλησται. Ποίησον τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν ὅσον ἀπαιτεῖ λόγος τε καὶ νόμος φιλίας. Ἔρρωσο.

Μεδιολάνοθεν, τῆ πέμπτη καὶ δεκάτῃ πρὸ Αὐγούστου καλενδῶν, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αὐοδ'.

9.

(Ἐκ Βονωνίας, 30 Ἰουνίου 1475)¹.

Φραγκίσκος ὁ Φιλέλφος Ἰωάννη Ἀργυροπούλω χαίρειν.

5

Συνέτυχον περὶ σοῦ ἐς Φλωρεντίαν ἐλθὼν τῷ τε Λαυρεντίῳ Μεδίκῃ, ἀνδρὶ περιφανεῖ τε καὶ ἀρίστῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις σου φίλοις τε καὶ γνωρίμοις, μηθὲν ὄλως παρελθὼν ὅσα πρὸς σου τὴν ἀξίαν συμφέρειν ἐνόμισα. Ἀσπάζονται μὲν οὖν ἅπαντες τούνομά σου καὶ τὴν σοφίαν ἐπαινοῦσι· σαφὲς δὲ ἄλλο μηθὲν ἀποφαίνονται. Ἡ 10 παρουσία σου, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, πολλὴν ῥοπήν ἔξει πρὸς τὸ πέρας ἀφίξεσθαι. Ἔρρωσο.

Βονωνίαθεν, πρὸ τῶν Ἰουλίου καλενδῶν τῆ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αὐοε'.

¹ Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐνθ' ἀν. σ. 182 ἐν ἀρ. 103 καὶ ὑπὸ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 170.

1 οὐ L: οὐ M λέλησται ἔγραψα: λέληται M: λέλεκται L: ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει K 2. λόγος L: λογος M Ἔρρωσο L: ἔρρώσο M 3. πέμπτη L: πρώτη K 6 τῷ KL: τῷ M

8. τε KL: τὲ M πρὸς σου L: προς σου M: πρὸς σοῦ K

10. μηθὲν L: μηδὲν K 11. ἔμοιγε L: ἐμοὶ K 12. ἀφίξεσθαι K: ἀφίξει L Ἔρρωσο KL: ἔρρώσο M

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ

1

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩ¹

Ἐσπέρας, ὅτε ἤδη συνεσκόταζεν, ἄραντες ἐκ Βυζαντίου τὸ
τῆς Προποντίδος διεπλέομεν πέλαγος, γαληνιαῖον ἡμῖν ἄνεμον
τοῦ Ποσειδῶνος ἐμπνεύσαντος, ἅτε νέον αὐτὸν ἐγνωκόσι καὶ τὸν
5 αὐτοῦ γε πατέρα, μηδέν τοι τοιοῦτον νῆ Δία πρῶτον ἰδοῦσιν ὅτε
τούτῳ ἤμεν ἐν ἀγνωσίᾳ. Καὶ πρὶν τέτταρας ἡμέρας ἐκτελεσθῆναι
μηδενός τοῦ τῶν ἐν θαλάττῃ πειραθέντες δεινῶν ἦν Μίνως Διὸς
παῖς ἐκόσμει τῇ εὐνομίᾳ κατήραμεν, πάντ' ἄνω καὶ κάτω τὰ
τῆς πόλεως εὐρηκότες, πόλεμόν τε κακὸν καὶ ἀφορίαν τῆς Δήμη-

¹ Ἐξεδόθη ὑπὸ Αἰμιλίου Legrand (L) ἐν τῇ Bibliographie hel-
lénique... aux XVe et XVIe siècles. Ἐν Παρισίοις. 1815. (Τόμ. Β'
σ. 251) κατὰ τοὺς ἐξῆς κώδικας· α') Παρισιακὸν τῆς Ἐθνικῆς βιβλιο-
θήκης ὑπ' ἀρ. Suppl. grec. 205, αἰῶνος ιε' τελευτῶντος (P)· β') κώ-
δικα τῆς βιβλιοθήκης Ἀμβρουσίου Firmin Didot (V)· γ') κώδικα ἀγο-
σθέντα ὑπὸ τοῦ Legrand ἐν Κωνσταντινουπόλει (v). Ἐγὼ δ' εἶχον
ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν ὑπ' ἀρ. Phil. gr. LXXXV (Nessel) τῆς ἐν Βιέννῃ
Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ις' αἰῶνος (B).

1. Ἐπιγραφή: Ἀργυροπούλω PBvL: τῷ σόφῳ Ἀργυρο-
πούλω V 3. γαληνιαῖον L: γαληνναῖον PV· γαληνναῖον vB
5. τοιοῦτον PvBL: τοιοῦτο V

τρος, ταῦτα δὴ τὰ γινόμενα, οἷς δὴ καὶ οὗ ἕνεκεν ἐγεγόνειμεν ἀπωλέσαμεν. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰσὶν οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶντες τῶν τεττάρων ἐπέκεινα τοῖς τε ἄλλοις ἃ ἡμῖν προκατείλεκται καὶ μάλισθ' ὅτι τὰ Ῥωμαίων εἰώθασιν ἐκπαιδεύεσθαι. Οἱ δὲ γε ἡμῖν ὄντες μόλις ἂν ἀρκεῖεν ᾧ πίνομεν ὕδατι. Κακὸν οὖν φυγόντες εὕρομεν ὅ
 ἄμεινον, τὸ τοῦ λόγου, εἰ δὴ κακὸν ἐκεῖνο κλητέον πρὸς τόδε παρατιθέμενον. Καὶ εἰ μὴ παρόντες ἡμῖν ἐτύγγανον Ἀπολλώνιος καὶ Διὸς μεγάλου τὸ δῶρον, ἀλλὰ καὶ Πολυδεύκης σὺν Ἀλκινόφ, οὐδὲν ἂν ἦν τὸ κωλύον εἰς τὸ σύννομον ἄστρον ἡμᾶς ἀφικέσθαι ἢ τάχα που καὶ εἰς γυναικὸς βίον ἐλεύσεσθαι. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν οὐκ 10
 ἄνευ θεῶν ἡμῖν ἡμαρτήκει, μὴ τινος τῶν θυραίων ἀγαθῶν ἀπολελαυκότες τάχιστα τε ἐντεῦθεν ἀπῶμεν πρὶν τὸν ἱερὸν τοῦ Διὸς σηκὸν κατιδεῖν καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἀσπάσασθαι τὰ ἀγάλματα. Πάντα μὲν οὖν ἡμῖν ὑποιστέα τούτους ἔχουσί τε συμμάχους καὶ οὗσπερ ἔφημεν γράφουσιν. Οὐδὲ γὰρ μεταβαίημεν ἂν ἔστ' ἂν δι- 15
 δοίη θεὸς ἃ ἂν βουλώμεθα διανῦσαι, εἴτ' αὖθις δεισίθεος ἡμᾶς διαδέξεται Πλάτων, σοὶ καὶ τοῦτ' εἰ δοκείη.

5. ᾧ PVL: ὃ vB ὕδατι PνBL: ὕδατος V 7. μὴ PVBv: μὲν L Ἀπολλώνιος PVνB: Ἀπόλλωνος L 9. κωλύον ἔγραψα: κωλύον PVνBL σύννομον PVνL: σύνομον B ἀφικέσθαι PVBv: ἀφίκεσθαι L 10. τάχα PVνL: τάχά B 11. θυραίων PVνL: θυρέων B 15. οὗσπερ ἔφημεν γράφουσιν PνBL: οὗς προέφημεν μεταγράφοισι V

2.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΙΩΑΝΝΗ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩ¹

Ζεὺς, ᾧ πάντα δουλεύει, θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ψυχαὶ καὶ ἄ
 θεῶν ἔργα, ἧ θεῖος ὁ Πλάτων διακελεύεται, Ἑρμῆς τε, ᾧ λόγον
 5 ἐνέταξεν ὁ καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστῳ τάξεις τε αἰδίου καὶ ἐνεργείας
 διανειμάμενος, καὶ οἱ τοῦ γένους ἡμῶν εἰλήχασι κήδεσθαι καὶ
 τῆς ἐμῆς, εἰ οἷόν τ' εἰπεῖν, σωτηρίας καὶ ὠφελείας ἀντιποιούμε-
 νοι, ἐς τὸ ἱερὸν τέμενος τοῦ Διὸς, ὁ Μίνως ἐκόσμηε τε καὶ Ῥαδά-
 μανθυσ, κατηνάγκασαν ἀρικέσθαι. Δήμῳ γὰρ παλαιῶν ἐντετυχη-
 10 κῶς φιλοσόφων, ὧν ἔργον μοι βουλομένῳ καταριθμεῖν τὰ ὀνόματα,
 θεὸν τε ἔγνω τὸν τοῦ παντὸς ποιητὴν καὶ, ὅτε δεῖ, προνοούμενον,
 οἷς τε λόγοις κυβερνᾶται τὸ πᾶν καὶ ὅπως γένος ἀνθρώπων διαι-
 τᾶται καὶ δεδιήθηται. Καὶ σοὶ δὲ τῷμαυτοῦ φίλῳ, ὅτε θεὸς τις
 κατελθὼν προνοήσαιτο, τῶν θεόθεν μοι ἀγαθῶν κοινῶν μεταδώσω·
 15 θυραίων δὲ ἀγαθῶν εἰ τῆδε κατηρκότες οὐ μετεσχῆκαμεν, καὶ
 τοῦτο θεῶν ἡγούμεθα δῶρον. Τουτί γὰρ τὸ θνητὸν, ἐξ οὗ πάντα
 φύεται πάθη θνητὰ, εἴ τινος ὕλης ἐντύχοι τῶν παθῶν δεκτικῆς,

¹ Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Alexandre (Plethon *Traité des lois*. Ἐν
 Παρισίοις. 1858 σ. 372 κ. ἐ.) κατὰ τὸν Παρισιακὸν κώδικα *Supple-
 ment grec* 205 (P), αἰῶνος ιε' τελευτῶντος, καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand
 (*Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles*. Τόμ. Β'
 σ. 242) (L) κατὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ ἡ προηγουμένη ἐπιστολὴ κώδικας P, V
 καὶ V. Ἐνταῦθα δ' ἐκδίδεται μετ' ἀντιβολὴν πρὸς τὸν ἐν τῇ Αὐτοκρατο-
 ρικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης *Phil. Gr. LXXXV*, ις' αἰῶνος (B).

2. Ἰωάννη ἀργυροπούλῳ v: ἀργυροπούλῳ B: Ἰωάννη κο-
 ρέστη V: Ἰωάννη P 7 οἷόν L: οἷον B 8. ἐκόσμηε τε L:
 ἐκόσμηε τὲ B 14. κοινῶν B: λείπει PVV 15. κατηρκότες
 PVB: κατηρτηκότες v 17. τινος ὕλης δεκτικῆς PVB: τινι
 ὕλη. . . δεκτικῆ V

τάχιστα τε ἀπαυθαδιάζεται καὶ τὸν κυβερνήτην παρακρουσάμενον
 ὅπου βούλεται τε καὶ πέφυκεν ἄπεισι καὶ τὰ οἰκεῖα προσπεργά-
 ζεται. Τούτων τοίνυν τῶν λόγων ἡμεῖς εἰκότως ἐχόμενοι, οὐχ
 ὅπως πάνθ' ὑποίσοιμεν ἂν ὅσα δοκοῖη τῇ δαίμονι, ἀλλὰ καὶ χάριν
 εἰδέναι δίκαιοι ἂν εἶημεν προσοφείλοντες. Ἐπὶ δὲ ἡμῖν διαπρα- 5
 χθείη τὸ βούλημα· τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ τῶν ἐξαιρουμένων ἡμῖν φιλο-
 σόφων δεσπόσειν ἢ μὴ ἀπᾶραι τῶν τῆδε· θεοσεβῆς ἡμᾶς διαδέξε-
 ται Πλήθων, θεῶ καὶ τοῦτ' εἰ δοκείη.

3.

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ¹

Βησσαρίων καρδινάλις Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ εὖ πράττειν.

Ἄνεγνωμεν ἃ πρὸς τὰ ἐν προοιμίῳ τῆς ὑπὲρ Πλάτωνος 10
 ἀπολογίας ἐνιστάμενος γέγραψας. Ἐθαυμάσαμεν οὖν, ὅτι πρὸς
 οὕτω βραχὺν καὶ σαφεῖ λόγον ἐλληνικόν, ζητοῦντα κατ' ἐπιδρομὴν
 καὶ ἐπιτετμημένως εἰ ἔνια τῶν εἰδῶν εἰσι χωριστὰ ἢ πάντη ἀχώ-
 ριστα, καὶ, εἰ χωριστὰ, πότερον καθ' αὐτὰ ὑφ' ἑστηκότα ἢ ἐν

¹ Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Vaticanus graecus 1393, φ. 9^b - ^a, αἰῶ-
 νος ιε' (B) καὶ ἐν τῷ ἐξ αὐτοῦ ἐκγραφέντι μετὰ τινων δ' ὀρθώσεων
 χειρὶ τοῦ Ἀλλατίου κώδικος τῆς βιβλιοθήκης Vallicelliana τῆς Ῥώ-
 μης CVIII, 5 φ. 1^x-3^x, αἰῶνος ιζ' (A).

3. οὐχ L: οὐχ' B 4. ὅπως PnB: οἶον V ὑποίσοιμεν L·
 ὀπόσοι μὲν B 5. εἶημεν L: εἶη μὲν B 7. ἀπᾶραι L:

αι
 ἀπαιραι B 10. Ἄνεγνωμεν ἔγραψα: Ἄνεγνωμεν BA προοι-
 μίῳς A: προοιμίῳς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος προοιμείῳς B

13. ἔνια ἔγραψα: ἔνοια BA εἰσι ἔγραψα: εἰσὶ B: εἰσὶ A

14. αὐτὰ ἔγραψα: αὐτὰ BA

ἐπινοίαις κείμενα· ἄλλως γὰρ ἂν ἐνῆν τὰ Πορφυρίου πρὸς ἔπος ἐκ-
 θέσθαι, γνώριμα καὶ παισὶν ὄντα· τοσοῦτον λόγων πλῆθος ἀντέ-
 θηκας, οὐδὲν, ὡς οἶμαι, δέον. Ἄπερ καὶ ὡς περὶ μεγίστων δὴ
 τὸν λόγον ποιούμενα οὐ διερρήξαμεν ἀναγνόντες, ὡς αὐτὸς ὑπετί-
 5 θου, καὶ ἅμα ὅτι οὐδὲν ἂν ἐγένετο προὔργου διαρραγέντων· καὶ
 γὰρ δὴ πολλοῖς καὶ πρὸ ἡμῶν ἔγνωσται, ἐν ταῖς δημοσίαις πρὸς
 τοὺς ἀκροατὰς ὁμιλίαις καὶ ταῦτά σου πολλάκις παρενεύραντος,
 εἴτε πρὸς τὸ προκείμενον εἴτε καὶ μὴ οὐδὲν δεῖ λέγειν. Διερρήξα-
 μεν οὖν αὐτὰ οὐδαμῶς· αὐτοὶ δὲ μηδεμίαν, ὡς ὀρθῶς, σχολὴν
 10 ἄγοντες φιλοσοφεῖν, φεύγοντες ἅμα καὶ τὸ ἐρίζειν καὶ μάτην ἐπι-
 δείκνυσθαι, Θεόδωρον ἐξετάσαι τοὺς λόγους ὅσον δύνανται προε-
 τρέψαμεν καὶ κοινῇ συνδιασκέψασθαι μετὰ σοῦ, εἰ τὰ ἡμῖν εἰρη-
 μένα οὔτ' ἐπὶ τῶν ὄντων οὔτ' ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἀληθεύει, ὡς φῆς,
 καὶ ἅμα γυμνασίας λογικῆς ἕνεκα καὶ ὥστε ἢ πεισθῆναι ἢ μεταπει-
 15 σαι ἡμᾶς. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τὸ κελευσθὲν ἐποίησεν· ἡμεῖς δὲ ὡς περ
 καὶ πρότερον ταῦτα ἀκηκόοτες καὶ εἰδότες, ὅμως οὐδένα πρὸς σὲ
 πεποιήμεθα λόγον, δεδιότες μὴ χαλεπήνης διὰ τὸ εὐόργιστον,
 καὶ, περὶ πλείονος ποιούμενοι τὸ εὐνοϊκὸν τῆς δοξοσοφίας, οὐδὲν
 τῆς ἀρχαίας περὶ σὲ διαθέσεως ἡμεψάμεν. Οὕτω καὶ νῦν εὐλα-
 20 βούμεθα πέμψαι σοι τὰ γεγραμμένα, οὐκ ἐλπίζοντες ὁμοίᾳ ψυχῆς

1. ἐπινοίαις Λ: ἐπινοίαις ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐπει-
 νοίαις Β 3. οἶμαι Β: οἶμαι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οἶμαι Λ

4. ποιούμενα Λ: ποιούμενα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ποιού-
 μενον Β 5. προὔργου ἔγραψα προύργου ΒΛ 7. ταῦτά
 ἔγραψα: ταῦτα ΒΛ 9. σχολὴν Λ: σχολὴν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος σχολῆν Β 10-11. ἐπιδείκνυσθαι Β: ἐπιδείκνυσθαι ἐκ
 τοῦ πρῶτον γραφέντος ἐπιδείκνυσθαι Λ 11. θεόδωρον Λ: θεόδο-
 ρον Β 12. κοινῇ συνδιασκέψασθαι ἔγραψα: κοινῆσεν διασκέ-
 ψασθαι ΒΛ 13. οὔτ' ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμέ-
 νου Β: πρόσθετα ἐν τῇ ᾧα Λ 18-19. τῆς δοξοσοφίας—δια-
 θέσεως ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου Β: πρόσθετα ἐν τῇ ᾧα Λ

19. οὕτω Λ: οὕτω Β

ἡρεμία καὶ σὲ οἴσειν, καίτοι μετρίως τε καὶ πρὸς τὸν λόγον, οὐ τὸν λέγοντα εἰρημένα, καὶ ἅμα σοῦ ἄρξαντος. Τοῦτο δὲ οὐ δεινὸν, εἴ τις ἀπολογεῖται κατηγορούμενος, μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον, ἐκεῖνο δὲ περιττὸν καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ μετὰ πάντα τοὺς ἄλλους ἡμῖν ἐκοινώσω, δέον πρὸ πάντων ἡμῖν, εἰ ἀπ' εὐνοίας, ὡς 5 φῆς, ἐγεγόνει. Τὸ γὰρ ἀπ' εὐνοίας καὶ πρώτοις καὶ μόνοις τοῖς φιλουμένοις κοινοῦμεθα. Ἡ οὖν ἔφημεν, οὐ πέμπομέν σοι τὰ γεγραμμένα, οὔτ' ἴσως πέμψομεν, εἰ μὴ ἐπαγγέλλοιο πρῶτον ἢ μὴν ἄνευ ἔριδος καὶ χολῆς καὶ διέναι καὶ ἀντειπεῖν, εἰ βούλοιο, καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀπελάσαι μῆνιν καὶ θυμὸν καὶ χόλον. 10 Τοῦτο δὲ φαμεν ὡς οἶόν τε μὲν ἀνθρώπῳ καὶ μέρος τι παθητικὸν ψυχῆς ἔχοντι, σοφῶ δὲ ἄλλως καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ἡγμένῳ φιλοσοφίας. Εὖ πράττειν.

1. ἡρεμία ἔγραψα: ἡρεμία ΒΛ τε Λ: τὲ Β 3. μᾶλλον Β: μᾶλ(ἔπεται μαλ διαγεγραμμένον)λον Λ 5. ἐκοινώσω ἔγραψα: ἐκοινώσω ΒΛ πρὸ Β: πρὸ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος περιῖ Λ

εἰ
ἡμῖν εἰ ἀπ' Λ: ἡμῖν^{εἰ} ἀπ' Β 7. κοινοῦμεθα ἔγραψα: κινούμεθα ΒΛ ἔφημεν ἔγραψα: ἔφαμεν ΒΛ 8. ἐπαγγέλλοιο Β: ἐπαγγέλοιο Λ 9. καὶ χολῆς Β: καὶ χολῆς Λ ἀντειπεῖν Λ: ἀντειπεῖν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀντίπεῖν Β 11. δὲ φαμεν ἔγραψα: δὲ φαμέν ΒΛ

4.

ΔΟΝΑΤΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

(6 Αύγούστου 1454) ¹.*D[onatus] Acc[iaolus] Johanni Argyropolo sal[utem].*

Marchus Venetus familiarissimus tuus et propter tuam in me benivolentiam mei quoque amantissimus dixit mihi nuper habuisse se litteras a te Bononie datas, mihi que tuo nomine salutem dixit, pro qua quidem re summas gratias tibi ago. Eam scilicet humanitatem, quam hic presens mihi declarasti, absens etiam tuis litteris maximam pre te fers, cum ostendis te mei sedulo esse memorem. Mihi versa vice tu tuaque omnia non solum memorie sunt, sed etiam tante cure, ut die noctuque cogitare non desinam, nisi quonam pacto te virum doctissimum meique amantissimum ornare dignitate et beneficiis afficere possim. Tue igitur fidei et prudentie est curare ut quam primum ad nos redeas ea quidem mente, ut hanc civitatem tibi patriam perpetuo esse velis. Nam si ulla patria est, que in gravissimis casibus fortunarum tuarum te delectare possit, hec est profecto, que et pulchritudine sua et amenitate loci ceteris aliis est anteferenda. Iam vero mores horum hominum, natura, humanitas animum tuum movere vehementissime debent; ut in ea urbe vivere velis in qua non barbari, non insolentes viri, sed humani, domestici beneque morati homines vitam ducunt. Habes preterea hic permultos tibi familiaritate coniunctos eosdemque sapientie tue amatores, quorum benivolentis apud te plurimum valere debet;

¹ Εύρηται αὐτόγραφος ἐν τῷ κώδικι Magliabecchianus VIII 1390 φ. 87^ς τῆς ἐν Φλωρεντίας Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

de me vero quid dicam nescio, quem vel amicissimum tibi vel amantissimum sapientie tue preter ceteros habes. Sed hec omitto, que ante discessum tuum familiarissime inter nos et amicissime disputata fuerunt; tuum igitur erit ad nos redire, nostrum vero curare ut rediens locum honorificum habeas neque alienum a dignitate tua. In quo tantum laborabimus, quantum poterimus in eo consequendo opera et studio contendere, et propter benivolentiam in nos tuam et propter studio in te nostro. De negotio Marci nostri quod tu tantopere mihi commendasti, puto te litteris suis certiore esse factum: res scilicet ex voto nostro successit, eamque nos opera nostra maxime iuvimus, cum propter commendationem tuam, tum quia ille sanctissime reliquie amplitudine huius civitatis non videbantur indigne. Supplicationes pro ea re solempni pompa facte fuerunt et Marcho nostro debitum pretium persolutum, ut ex eo poteris plenissime cognoscere. Vale.

Florentie, die VI Augusti 1454.

5.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

(20 Αύγουστου 1454)¹.

Do[natus] J[ohanni] Argyropolo bisantio sal[utem].

Paucis ante diebus scripsi ad te brevem epistolam, quam dedi quidem amico ad te in Peloponessum perferendam.

¹ Εύρηται αὐτόγραφος ἐν τῷ κώδικι Magliabecchianus VIII 1390 φ 87⁶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

Deinde Johannes noster Macedo dixit mihi te adhuc esse Venetiis ibique navem expectare que te erat in Greciam portatura: statui igitur exarare aliquos versus et ad te mittere antequam isthinc discederes; non tam quia aliquid habeam dignum auribus tuis, quam ut intelligas me tui non esse immemorem; ego scilicet cursum tuum felicissimum cupio, reditum velocissimum exopto, deum fortunis tuis propitium esse vehementer precor. Cura igitur ut valeas et semper cogites de reditu tuo: nos vero laborem non desistimus ut de se satis nostro desiderio fiet et ratio maxime habeatur et utilitatis et dignitatis tue. Res Marci tui ex voto successit, valdique opera nostra adiuta est, quam propter tuam commendationem et diligentissime libentissimeque prestitimus. Vale.

Florentiae, XX Augusti 1454.

6.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΙΚΚΟΛΟΜΙΝΗ

ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ ΠΑΒΙΑΣ

(Μάϊος 1467)¹.

Nescio quo animo filii tui obitum feras, si bono, est quod gratuler tibi, cui ratio medeatur, non tempus. Philosophiae tuae haec debetur constantia, cuius tota contentio mortis est commentata. Sin te hominem praestas, hoc est, pressuram doloris substines, quid ego brevis orae temptum epistola, quod Plato, quod Aristoteles, quod tota doctorum cohors, tot jam annos non potest. Diuturni proposui non subitae consolationis esse id robur oportet, confido tamen que

¹ Εύρηται ἐκδεδομένα ἐν ταῖς Epistolae et commentarii Jacobi Piccolomini cardinalis Papiensis. Ἐν Μεδιολάνῳ. 1506 φ. 116²-117² καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει Φραγκοφορτίου 1714 ὑπ' ἀρ. 200. Ἐξεδόθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand (Cent-dix lettres grecques de François Filelfe. Ἐν Παρισίῳ 1892. σ. 147 κ. ἐ.).

est sapientia tibi te non deesse. Sed quod in libris antehac dies docuisti, verioribus nunc experimenti tui argumentis probare, quam ob causam in consolationem non scribo doctissimo praesertim sui temporis non necessariam, nihil enim dici de hoc genere potest, quod tibi non sit, quam caeteris notius. Tenes nil mali esse in morte, in ea praesertim, quae in Domino accidit. Nosti quoque vitae nostrae condicionem vapori assimilem esse, et quotidianis casibus subditam, in eiusque diuturnitate agenti ita dolores et detrimenta, et luctum vicissim contingere, ut longum iter habenti pulvis et luctum et pluvia. Anaxagorici quoque dicti es memor: Scisse se genuisse mortalem. Q. etiam Fabii, Paulique Aemilii memoriam habes, quorum alter spectatae virtutis consularem filium extulit, alter uno ante triumphum: duobus post amissis filiis, in concione ita locutus est, ut consolari populum non consolationem quaerere videretur. Poro autem intelligis. quid nobis christiana lex iubeat, quid gentilis etiam dictet, In altera lugeri vetantur mortui, quoniam iam quieverunt: altera lugendi terminum praeveniens foeminis, viris nullum praestituit, quoniam et nullum honestum. Sola tantum officia, quae languenti et mortuo praestita sunt. brevi significabo non tam ut moerorem, si quis est, per haec tollam, quam ut ea commemoratione intelligas, quanta hic in te, et filium inventa sit charitas. Doluit supra modum nefario scelere Paulus, nec ingemuit aliter, quam si de filio nuncium id accepisset. Crassatores anxia vestigatione missis qui ad vias exciperent, iussit conquiri. Requisivit etiam horis pene singulis, in aliqua vitae spes haberetur, at excedenti peccata fragilitatis nostrae indulsit. Ipse vero Pater Nicenus, qui vulnera illius corde tuo excepit et consolationem non invenit, septem adhibitis medicis, ab ore morientis numquam discessit: nullum levaminis aut ministerii genus intemptatum relinquens, sed contrahens undique omnia per quae tam charo apud se posito pignori servari spiritus posset. Imprimis autem viaticum futurae quietis, plenum perfectumque, sen-

sibus adhuc integris, ministrare curavit, quod ille non minori religione accepit, quam pietate pater tantus impenderit. In complexo denique et benedictionibus suis Creatori animam reddidit. Eum porro defunctum flevit omnis curia, atque ad sepulchrum usque, non privati alicuius, sed Principis pompa est prosecuta, ut plane sit indicatum, quanti filius et in eo pater apud nos haberentur. Monumento autem intra Basilicam Petri indultus est locus parte admodum celebri, quae Calixtum continet, eius nominis tertium, et nec nisi magnis indulgeri est solitus. Ad summas quoque Basilicae gradus qui extra vestibulum sunt: Vicarius templi cum omni sacerdotum collegio, funebri solemnitate cadaver excepit. Si maius aliud potuisset conferri, contulissem libenter desideria nostra, dileximus etenim illum, et excellenti doctrinae tuae deberi indicavimus omnia. Videns ego Nicenum nostrum tanta affectum moestitia, ut sine lachrymis scribere horum quicquam non possit, ne perirent apud se sua, et caeterorum officia, commemoranda tibi ea putavi, pernici- onem dolens, quod cui nulla antehac necessitas scribendi occasionem attulerit, attulerit nunc hic acerbissimus casus. In quo quaeso te, mi Argyropule, ut tui sis memor utque Xenophontis etiam facti imitationem tibi proponas. Etenim ille ut accepta inter sacrificandum morte filii, qui eadem qua Epaminondas, pugna occideret, coronam deposuit, moxque ut honestum exitum novit: eam resumpsit, sacrificiumque continuans ne lachrymatus est quidem: Ita tu ex me audiens Bartholomaeum tum in fideli patris sui ministerio accepisse vulnus, et plenam religionis mortem obiisse: tum autem viventi, et mortuo suprema pietatis opera cumulate indulta, si quam naturae imperio virtutis vim posuisti, pari constantia recipe et homo christianus Christum tuum Sancti Iob verbis alloquere: Dedisti Domine filium et abstulisti: factum est quod placuit tibi. Sit nomen tuum benedictum in saecula. Vale.

Romae, maii 1467.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ
ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ
ΟΤΕ ΗΡΞΑΤΟ ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΕΝ Τῷ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚῷ ΜΟΥΣΕΙῶ¹

Τοῖς εὐγνώμοσι τῶν ἀνθρώπων τοὺς σφῶν αὐτῶν εὐεργέτας
θαυμάζειν μὴ ὅσον οἶμαι χρεῶν, ἀλλ' εἶπερ ἄλλο τι καὶ τοῦτο
τῶν ἀναγκαίων πολλοῖς τε ἄλλοις σοφίᾳ συνεζηκόσι πολλοῦ ἄξιον
εἶναι δόξαν καὶ νόμῳ δῆπου τῷ τῶν Περσῶν, ᾧ γε δὴ τοσοῦτον
ἐσέτι καὶ νῦν τὸ χρῆμα μέλει τουτί, ὡς μηδενὶ ἂν συγχωρεῖν ὅτῳ 5
τοιαῦτα γένοιτο ἀμαρτεῖν τὸν αὐτοῦ βίον ἀθῶῳ διαπερᾶν. Ἐμοὶ
δὲ, ἄριστε διδασκάλων, πρὸς σοῦ τοσοῦτων ἀγαθῶν ἀπολελαυκότι·

¹ Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Βιενναίῳ Phil. Gr. LXXXV φ. 21^ς-23,
αἰῶνος ιε' (B), τῷ Ἑσκουριαλείῳ Σ-I-18 φ. 21^ς-23^ς, αἰῶνος ιε' (E)
καὶ τῷ τοῦ ἐν Σμύρνη Συλλόγου Ὁμήρου, νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς
Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, φ. 18^ς-20^α (Σ). Ἐῤῥηται δ' ἐκδεδομένον
πλημμελῶς ὑπὸ **Γ. Κ.** Ὑπερίδου Μιχαήλου Ἀποστόλη πονημάτια
τρία. Ἐν Σμύρνη. 1876. σ. 38-41.

Ξ = ἅπαντες οἱ κώδικες

Ἐπιγραφή: Τοῦ αὐτοῦ μιχαήλ ἀποστόλη τοῦ βυζαντίου προς-
φώνημα εἰς τὸν σοφώτατον καὶ λογιώτατον αὐτοῦ διδάσκαλον
ιωάννην τὸν ἀργυρόπουλον ὅτε ἤρξατο διδάσκων προτροπῇ
βασιλέως ἐν τῷ τοῦ ξενῶνος καθολικῷ μουσείῳ Σ: Τοῦ αὐτοῦ
προσφώνημα εἰς τὸν αὐτοῦ διδάσκαλον ἰωάννην τὸν ἀργυρό-
πουλον ὅτε ἤρξατο διδάσκων ἐν τῷ τοῦ ξενῶνος μουσείῳ ΒΕ

2. ἄλλο ἔγραψα: ἄλλό Ξ 4. τῷ Σ: λείπει ΒΕ 5. μέλει Σ:
μέλλει ΑΒ μηδενὶ ΣΒ: μὴδενὶ Ε 6. τὸν αὐτοῦ βίον ἀθῶῳ
διαπερᾶν ΒΕ: λείπουσι Σ 7. διδασκάλων ΒΕ: διδασκάλων
καὶ γενναιότατε Σ

- ἔω γὰρ λέγειν τὰ προσδοκώμενα· καὶ οἷων οὐκ ἂν τις παρὰ πα-
 τρὸς ἤλπισεν, εἰ μὴ ὧν ἡμῖν ἐχαρίσω μέρος εἰσοίσομεν ὅτιοῦν,
 εὐγνώμονες εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθόντες, τίς ἂν παραίτησις
 γένοιτο ἢ τί οὐκ ἂν τοῖς ὑβρίζειν ἐπισταμένοις λέγειν παρέξομεν
 5 ἐφ' ἡμᾶς; Ἴν' οὖν ἐκείνων μὲν τῇ φύσει μηδὲν ἡμῖν ἀποδεκτέον
 προσγένηται, μηδὲ τοῖς ἀγαθοῖς σου δόξαιμεν ἂν ἔπεσθαι λαθεῖν
 παραγγέλμασι, σοὶ μὲν ἀποδοτέον ἂν ἡμῖν εἴη ὧν ἂν μέρος λα-
 βόντες ἔχωμεν παρὰ σοῦ, ἐμοὶ δὲ εἴ τι μὴ σοὶ προσῆκον ῥηθείη,
 σοὶ παρέγειν δίκαιον τὴν συγγνώμην.
- 10 Πολλῶν δὲ ὄντων ἃ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, βουλόμενός σε τὸν
 πάντων ἄριστον ἐπαινέσαι, ἐν τι κάκεῖνο τῶν καλλίστων εἶναι
 δοκεῖ καὶ τὰ νῦν ἀναγκαῖον λέγεσθαι πρὸ τῶν ἄλλων, ὃ μοι καὶ
 τὸν λόγον μᾶλλον ἐστὶ πεποιηκός, ἐκείνων τε ἄλλου δεομένων
 καιροῦ καὶ κρείττονος ἢς γε νῦν περὶ λόγους δυνάμειος ἔχομεν.
- 15 Τὸ γὰρ περιόν σοι τοῦ λόγου, ὃ πόνοις οὐκ ὀλίγοις ἐκτήσω καὶ
 ἀναλώμασιν, ἔτι τε αὖ κινδύνοις ἠπειρώ γινομένοις τε καὶ θα-
 λάττη, ἀφθόνως οὕτως ἐθέλειν μεταδιδόναι οἷς οὐδέν τι λόγου
 τῶν ἄλλων ἐκρίθη φίλτερον εἶναι, πῶς οὐ μεγάλων ἐγκωμίων
 καὶ θαύματος ἄξιον; Ὡς γὰρ ἐκ τῆς τῶν Εὐρωπαίων, ὧ παρόν-
 20 τες, ἀφίκετο γῆς, οἱ τὰ τῆς Ἑλλάδος μετώχισται ἀγαθὰ, βλέψας

1 προσδοκώμενα BE: προσδοκώμενα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γρα-
 φέντος προσδοκώμενα Σ 6. μηδὲ Σ μὴδὲ BE λαθεῖν BΣ:
 λαθεῖν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος λαθεῖν E 7. ὧν Σ: ὄν BE

8. ἔχωμεν Σ: ἔχομεν BE 9. σοὶ BΣ: σοὶ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον
 γραφέντος σοὶ E 11. κάκεῖνο Σ: κάκεῖνο BE 12. τὰ νῦν Σ:

τανῦν BΣ 13. μᾶλλον ἐστὶ ἔγραψα: μᾶλλον ἐστὶ E τε BE:
 τὲ Σ ἄλλου BE: ἄλλου ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἄλλων Σ

16 ἠπειρώ BΣ: ἠπειρώ E γινομένοις BE: γινομένοις ἐκ
 τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος γινομένοις Σ 17. μεταδιδόναι BE:
 διδόναι Σ 19. Εὐρωπαίων Σ: εὐρωπαίων B: εὐρώπων ἐν τῷ
 κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾧα εὐρωπαίων Σ 20. οἱ BΣ: οἷα E

εἰς τὰ τοῦνομα μόνον μουσεῖα φυλάττοντα ὅπως τε διητᾶτο καὶ
 οἷα μηδεμιᾶς οὔσης ἐπιμελείας ἐγένετο, τὴν τε φίλην πατρίδα
 κακῶς ἠλέησεν ἔχουσαν καὶ τοὺς λόγους ἐν ἀτιμίᾳ κειμένους
 ἐθρήνησε, βουλή δέ τις ἀρίστη τῷ γενναίῳ παραχρῆμα συνέστη
 τὰ τῶν λόγων ἐπανορθώσασθαι. Καὶ δὴ μουσεῖόν τε ἦν αὐτίκα 5
 ἀνεωγῶς οὐχ ὡς ἂν ἦν αὐτῷ κατὰ γνώμην οὐδ' οἷον ἐξ Ἰταλίας
 ἐβούλετο ἐπανήκων, τοῦ καιροῦ καὶ τοῦτο ὡς περ καὶ τᾶλλα δῆ-
 που συγγέαντος, πλὴν ἀλλὰ τῶν γε ἐφ' ἡμῶν πάντων πολλῷ τῷ
 μέσῳ διεννηχός, ἀντικρυς ἄλλην Ἀκαδημίαν καὶ Στοάν καὶ
 Περίπατον, τὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς φιλοσοφίας βασιλεία. Οὐδὲ γὰρ 10
 τοῖς ἐκεῖσε κρουνηδὸν ἐπιρρέουσι τοιαῦτα ἀκούειν ἦν, οἷα καὶ
 παρ' ἄλλοις φοιτῶσιν, ἀλλ' οἷα τε Ὀμήρῳ ἐλέγετο καὶ Δημοσθένει
 καὶ Πλάτωνι. Τούτων τοίνυν τὰ μὲν ἰδὼν ὁ γενναῖος ἡμῶν καὶ φι-
 λόσοφος βασιλεὺς, τὰ δ' ἀκούων παρ' ὧν ἐδόκει βέλτιον εἶναι,
 οὐκ ἐν λειμῶνι καὶ παραδείσῳ διέγνω ταῦτ' εἶναι λέγεσθαι δίκαια, 15
 ἀλλ' οἷα κόσμον φέρει τῇ πατρίδι λεγόμενα, μᾶλλον δ' ὅπου νῦν
 ὑμεῖς αὐτὸν καθορᾶτε ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενον βήματος, ὅθεν, οἶ-
 μαι, καὶ τοὺς μέγα τι περὶ αὐτῶν οἰομένους ὀλίγ' ἂν καὶ μὴ κατὰ
 τέχνην ἐπισταμένους ἐλέγξειε. Ρεῖ γὰρ ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ

1. τοῦνομα BE: τούνομα Σ τε BE: τὲ Σ 2. μηδε-
 μιᾶς EΣ: μηδὲμιᾶς B 4. ἀρίστη EΣ: ἀρίστη B 5. μουσεῖόν
 τε ἔγραψα: μουσεῖον τε EΣ: μουσεῖον τὲ B 6. ἀνεωγῶς Σ:
 ἴνεωγῶς BE οὐχ ἔγραψα: οὐχ' E 7. τᾶλλα Σ: τ' ἄλλα BE

8. ἡμῶν Σ: ἡμῖν BE 9. διεννηχός B: διεννηχός οὐδενός
 ἀνταποκρινομένου εἰς τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ο σημείου ἐν τῇ ᾧ E: διεννη-
 κός Σ 10. γὰρ ἐν τῷ κειμένῳ BΣ: πρόσθετον ἐν τῇ ᾧ E

11. ἦν Σ: λείπει BE 12. οἷα τε ἔγραψα: οἷα τὲ BE: οἷα τὲ
 καὶ οἷως Σ 13. ἰδὼν EΣ: ἰδὼν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
 ἰδὼν B 15. δίκαια EΣ: δίκαια ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
 δίκαιον B 16. οἷα E: οἶ BΣ 17. ὑψηλοῦ EΣ: ὑψηλοῦ
 κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ ὑκνηλοῦ B 18. τι ἔγραψα: τί E αὐ-
 τῶν Σ: αὐτῶν BE ὀλίγ' ἂν Σ: ὀλίγα BE

οὐχ ὅτι μένος τῆς πανδήμου ῥητορικῆς, τοῦδ' αὖ πάλιν ποιητῶν
 τε καὶ συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἦν διαλεκτικὴν ὀνομάζειν ἐγνώκα-
 μεν, ἣ τὸ τῆς ἀληθείας κάλλος πρεσβεύειν καὶ ἀπελέγχειν ἔργον
 τὸ ψεῦδος. Ἄλλὰ γὰρ τίς οὐκ ἂν μὲν ὅτω λόγος ἔνεστι τῷ χεῖρε
 5 κροτήσῃ καὶ αὐτῷ γενέσθαι δόξει τὸ μακάριον ἐκεῖθεν ποτε κατ-
 ελθὸν σοφία τοῦ διδασκάλου καὶ λόγῳ βασιλικῷ; Τίς δὲ τῶν ἐν
 βασιλείοις, τίς δ' αὖ τῶν ἐν ἀγορᾷ; Μέχρι γὰρ οἶμαι, χειροτε-
 χνῶν καὶ βαναύσων, εἴ τις αὐτοῖς αἰσθησις τοῦ καλοῦ, τὸ τῆς
 ἡδονῆς κάλλος διαδεδράμηκε, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς σφῶν
 10 αὐτῶν παῖδας μακαρίους ἀποκαλούντων, ἀγαθοῦ γε ὅτου τετυ-
 χηκότας ἐπ' αὐτῶν γενομένου. Γίνεται γὰρ καὶ βαναύσοις τῶν
 ἀγαθῶν σπουδὴν ἔχειν, εἴ γε τοῖς ἄρχουσι τούτων εὐνοεῖν μέλοι
 τοῖς ἀγαθοῖς.

Ἄλλ' ὦ φίλη καὶ γενναία πατρὶς, ἐῷ λέγειν σοι χαίρειν ὅσον
 15 βούλει, καὶ κατὰ κόρον ἐξὸν, τοιοῦτον ἐνεγκαμένη οἴός σοι τῶν
 λόγων τὸ γνῶριμον ἐπανορθώσασθαι πέφυκε καὶ ὅς σοι τῶν ἀρε-
 τῶν τὴν εἰκόνα φυλάττει εἰς κάλλος ἀπεξεσμένην ἀμήχανον.
 Χαίροις ἢ τῶν λόγων ἱερὰ μήτηρ, εἰ καὶ μὴ τοῖς πᾶσιν ἔξεστιν,
 οὕτω τῇ πάντα δόξαν ἀγούσῃ προνοία, ἀλλὰ τῷ λόγῳ κἂν γοῦν
 20 τὸ ἴδιον ἀνακαλέσαντι κάλλος, σημεῖον τῶν ἐσομένων ἡμῖν παρὰ
 θεοῦ δωρεῶν, εἴ τι μόνον ἐκείνῳ προσῆκον ἡμῖν διαγίγνεται καὶ ᾧ

1. οὐχ Σ: οὐχ' BE πανδήμου ΕΣ: πανδήμου ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος πανδήλου Β 4. ὅτω λόγος ἔνεστι ἔγραψα:
 ὅτω λόγος ἔνεστι λόγος Σ: ὁ τῷ λόγῳ ἔνεστι λόγος BE

5 αὐτῷ BE: αὐτῷ Σ ἐκεῖθεν ποτε ἔγραψα: ἐκεῖθεν ποτὲ Ε

5-6. κατελθὸν BE: κατελθὸν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος κατ-
 ελθῶν Σ 9 διαδεδράμηκε Σ: διαδραμεῖν BE 10. τετυχη-
 κότας ΒΣ: τετυχηκότος Ε 11. Ἐν τῇ ᾧ Γνωμικὸν Σ 12 εὐ-
 νοεῖν Β: εὐρ εἶν Ε: εὐροεῖν Σ μέλοι ἔγραψα: μέλει Σ: μέλ-
 λοι BE 14. γενναία ΕΣ: γενναῖα Β 15. οἴός ἔγραψα: οἴος Ε

18. ἔξεστιν Σ: ἐξῆν BE 19. οὕτω Σ: οὕτω BE 20. τὸ ΒΣ:
 τὸν Ε

τὰ τῶν πραγμάτων πεσόντα ῥᾶον ἐγείρεσθαι πέφυκε. Χαίρετε δὲ
καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν λόγων ἐρῶντες, ὑμῶν τὴν πολλὴν ἀχλὺν τῆς
ἀμαθείας ὡς ἀληθῶς οὐ τῆς Ἀθηναῖς σκεδασάσης, ἀλλ' ὧ μέγα
τε ἢ σοφία καὶ ἀντὶ πλούτου παντός. Ἐγὼ δὲ, ὧ τί ἂν σε καλέ-
σας οὐκ ἔχω, φῶς καὶ βᾶθρον καὶ διδάσκαλε καὶ πατήρ, τίς ὁρῶν
ταῦτα καὶ ἀκούων γενοίμην ἢ δῆλος καὶ χρῶ, τὸ τοῦ λόγου, τῇ
φαιδρότητι τὴν χαρὰν μηνύων ὑπερχειλῆ; Ἡ τί ἂν εἰπὼν καὶ
ποιήσας δόξαιμ' ἂν τι καὶ ὁπωςοῦν τῆς πρὸς ἡμᾶς σου καλοκά-
γαθίας ποιήσῃ ἀντάξιον; Μόλις γὰρ ἂν αὐτὴν παραιτησάμενος
τὴν ψυχὴν, εἰ δὴ διὰ σέ τὸ εὖ εἶναι ταύτῃ γεγένηται· ὁ τίς ἂν
τοῦ ἀπλῶς εἶναι ἠγήσασατο προτιμότερον; Εἰ δὲ δὴ τι καὶ ἡμῖν
παρὰ θεοῦ χρηστὸν γένοιτο, τότε ἂν κοινόν σοι τοῦτο προθέμενοι
δόξαιμεν ἂν τι προσενεγκεῖν. Θεῶ γὰρ καὶ σοὶ μέλειν προεθέμην
τά γε ἡμέτερα.

2. ὑμεῖς BΣ: ἡμεῖς E ἀχλὺν Σ: ἀχλὴν BE 4. τε BΣ:
τὲ E ὧ τί Σ: ὧ τι BE σε BE: λείπει Σ 7. χαρὰν ἔγραψεν
ἀρχίσας νὰ γράψῃ χάριν Σ: χάριν BE μηνύων BE: μηνύειν Σ

8. καλοκάγαθίας ἔγραψα: καλοκαγαθίας BE: καλομαγα-
θίας Σ 12. σοι BE: λείπει ἐν τῷ κειμένῳ, φαίνεται δὲ προστεθὲν
ἐν τῇ ᾠξ, ἀλλ' εἶνε κεκαλυμμένον ὑπὸ κηλίδος μέλανος Σ προθέ-
μενοι Σ: προθέμενος BE 13. σοὶ EΣ: σοι B μέλειν Σ:
μέλλειν BE

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΙΣΑΑΚΙΩ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩ¹

D. Isacio Argyropyli.

Havemo inteso quanto ne scrivete de uno organetto por la nostra capella che intentimo volere fare. Dicemo che debiate venire que da nuy recevuta che haverete la presente, perchè intenderemo voluntieri.

Date Galiate die 12 Nouembris 1472.

Per Laurentium.

¹ Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Archivio di Stato τοῦ Μεδιολάνου, Registri Missive N° 105 φ. 369^ς.

ΙΑΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ ΡΥΝΔΑΚΗΝΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ ΤΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ ¹

Καὶ σὺ, φίλη κεφαλή, βαιὸν σπινθῆρ' ἀναφλέξας
αἰπυτάτης σοφίης λείψανον ἀδρανέος,
κεῖσ' Ἀργυροπούλοιο πάτρης ἐκάς ἔνδοθι Ῥώμης,
Ῥώμης δ' ὀπλοτέρης γνῶριμος ἀστὸς ἔφους.

¹ Ἐξεδόθη ἐν τοῖς Jani Lascaris Rhyndaceni Epigrammata.
Ἐν Παρισίοις. 1527, ὡν ἀντίτυπον ἀπέχειτο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ
Γεωργίου Μαυροκορδάτου. Ἀνετυπώθη δὲ καὶ ὑπὸ Αἰμιλίου Legrand
ἐν Bibliographie hellenique... aux XV° et XVI° siècles. Ἐν
Παρισίοις. 1885. Τόμ. Α' σ. 197.

ΤΟΥ ΤΙΜΙΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΚΟΣ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΥ
ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΛΑΤΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Χάρις πολλή τῷ πάντα ἀρίστῳ καὶ σοφῷ Ἀργυροπούλῳ, ὅτι
καὶ τοῦ θεοῦ ἡμᾶς ἀπήλλαξεν ἐμφρανίσας ἐν οἷς πρὸς τὸν θαυμά-
σιον μέγαν δοῦκαν γράφει τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας φρόνημα,
ὅπως τε συμβήσεται τῷ νῶ καὶ τίνι τρόπῳ συνάσεται τῇ τῆς
5 Ἀνατολῆς ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν φρονεῖσθαι καὶ κηρύττεσθαι ἀρχὴν
καὶ αἰτίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζητήματι, ὡς αὕτη διδάσκει, ἐκ
τούτου μόνου λαμβάνων ὡς ὁμολογούμενον αὐτὸ, καίτοι πολλοῖς
καὶ γενναίοις ἀντιλεγόμενον καὶ ἐλεγχόμενον λόγοις ὑπὸ πολλῶν
10 τῶν ἐν ταῖς τῆς Ἀνατολῆς ἐκκλησίαις οὐχ ἤττον ἐν σοφίᾳ ἢ
ἀγιωσύνῃ διαλαμψάντων, τὰ δὲ τῶν ἁγίων ἔλκων καὶ πρὸς τὸν
τοιούτον νοῦν μεταρρυθμίζων καὶ ταῦτα πρὸς τοιοῦτον καὶ τηλι-
κοῦτον αὐτὰ γράφων ἄνδρα, ᾧ πολὺ μέτεστι τῆς ἐν τοῖς τοιούτοις
γνώσεως, ὡς καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ, καταγνοῦς, ὡς οἶμαι, οὐχ ὅτι γε

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων ἐν Τόμῳ ἀγά-
πης. Ἐν Γισσίῳ τῆς Μολδοβλαχίας. 1698 σ. 333-366 (Δ), ἐξ αὐτοῦ
δ' ἀνετυπώθη ὑπὸ τοῦ Migne ἐν Ἑλληνικῆς Παιτρολογίας Τόμ. ΡΝΗ'
σ. 1011-1052 (Μ). Κώδικες δὲν μοι εἶνε γνωστοί.

Διαφορὰς ἐν τῇ ἐμῇ ἐπανεκδόσει περὶ τὴν σ:ίξιν καὶ τὴν κεφα-
λαιογράφησιν ἢ μὴ λέξεων τινων, δι' ὧν πολλαχῶς ἐπανορθοῦται τὸ
κεείμενον, ὑπέλαβον περιττὸν νὰ ὑποσημειώσω.

3. δοῦκαν ἔγραψχ: δούκαν Δ: Δούκαν Μ 10. ἐκκλησίαις Μ:
ἐκκλησίαις Δ

αὐτοῦ καὶ ἡμῶν πάντων τῶν τοιοῦτους διδασκάλους μετιόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν σοφῶν τε καὶ ἀγίων ἀνδρῶν ἀγροικίαν, ὧν ἐνίους τοῖς παλαιοῖς ἐκείνοις φωστῆρσιν ἴσους ἐγὼ τε καὶ πᾶς τις εὖ φρονῶν θείῃ δικαίως, εἰ μήτε τῆς φωνῆς ἢ τῆς θεολογίας, μήτε τοῦ σκοποῦ ἐπαίειν οἳοί τε ἐγένοντο, ἢ οὐκ ἠθέλησαν, ὁ καὶ χει- 5
ρον, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀπωλείας αἴτιοι ψυχικῆς καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐφεξῆς εἶλοντο γεγονέναι, ὁ τίς ἀλάστωρ καὶ βάσκανος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φρονῶν ἐκπεπτωκέναι νεανιεύσαιτο;

Ὡς ἐμοί τε τοῦτο τὸ δέος ἠνώχλει τὰ μάλιστα καὶ ἠνία τὴν ψυχὴν, δύνασθαί τινας λέγοντας ἀποδειξάει τὴν λατινικὴν δόξαν ἐν 10
τοῖς ἀγίοις πυθομένῳ, μᾶλλον δὲ διατεινομένους καὶ οὕτως ἔχει φάσκοντας τᾶληθές, ἡμᾶς δὲ μὴ ἐπαίειν ἀλογίᾳ τε φερομένους καὶ ἄλλοις πάθεσιν, ὥστε καὶ τῇ μὲν ἑμαυτοῦ περὶ τῶν τοιοῦτων εἰδήσει, ἢ ἡπερ ἐκ πολλοῦ τοῖς τοιοῦτοις ἐκμελετῶν συνειλόχουν, μὴ πιστεύειν, τὰς δὲ τῶν ἄλλων, ὅσοι περὶ τῶν τοιοῦτων διαλέ- 15
γονται ὑποτοπάζειν· καὶ ὡς εἰπεῖν δέος ἐδεδίδειν οὐ μικρὸν, εἰ οὕτω μὲν ὡς αὐτοὶ λέγουσιν ἔχει, τῷ δὲ μὴ δύνασθαί μὲν αὐτὸς οἰκοθεν νοῆσαι, ἐτέροις δ' ἔπεσθαι οὐκ ὀρθῶς ὑφηγουμένοις ἔξω τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος εὐρεθείην καὶ ἐν τῷ μεγίστῳ πλανώμενος. Ἀλλὰ νῦν ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν τοῦ λόγου ἰσχὺν θεασάμενος καὶ τὴν 20
ἐλπίδα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως ἐπὶ τούτων σαλεύειν κατανοήσας, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἠγοῦνταί τινες τοὺς σοφωτέρους ἐπισπάσεσθαι· τοὺς γὰρ μὴ τοιοῦτους καὶ εὐληπτοτέρους ἴσως εἶναι πιστεύουσιν· ἐθαυμάσαμεν ὅπως σοφοὶ ἄνδρες, νοῦ τε καὶ παιδείας εὖ ἔχοντες καὶ πείρα θεολογίας προβεβηκέναι δοκοῦντες, τοιοῦτοις 25
τισὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν τῶν πατέρων θεολογίαν κρίνειν καὶ ταναντεύειν πειρῶνται, ἢ αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπατῶντες ἢ ἄλλους ῥαδίως ὑπ' αὐτῶν τοῦτο πείσεσθαι νομίζοντες. Ἀπήλλαγμα δ' ὡς ἔφην καὶ τοῦ δέους, βέλτιον τῇ πατρίῳ δόξῃ στηριχθεὶς. Πέφυκε

7. ὁ τίς ἔγραψα: ὁ τίς Δ: ὁ τίς M 8. νεανιεύσαιτο ;
ἔγραψα: νεανιεύσαιτο. ΔM 10. δύνασθαί τινας M: δύνασθαι
τινάς Δ 22. ἠγοῦνταί τινες M: ἠγοῦνται τινὲς Δ

γάρ πως τὰ τῶν ἐναντίων ἐλεγγόμενα τοὺς τούτοις διαφορομένους βεβαιότερους ἢ καὶ γενναιότερους ποιεῖν.

Καὶ ὁ μὲν οἰουδήτινος ἀπτόμενος ἐλέγχου δόξειεν ἂν ἴσως ἐνισχημένος τινὶ πάθει τοῦτο ποιεῖν, ἐφ' ᾧ τὰ μὲν καλῶς ἔχοντα
 5 διαστρέφειν καὶ παρερμηνεύειν, τοῖς δὲ σαθροτέροις ἐπιφύεσθαι καὶ πρὸς τοῦτο μόνον τείνειν τὸν σκοπὸν, ὅπως ἰκανῶς δόξειε τὸ ἀνταγωνιστὸν ἐλὼν, ἐγὼ δὲ τοῦτο ἐν οἰωδήτινι πράγματι ἀπεικὸς εἶναι νομίζων καὶ ἄδικον· τῆς γὰρ ἀληθείας ἐστὶ κατάγνωσις καὶ τῆς συνειδήσεως φθορὰ, οὐχ ἥκιστα γ' ἐν οἷς περὶ πίστεως γί-
 10 γνονται λόγοι καινοῦ τινὸς πράγματος καὶ μεγίστου καὶ κεφαλαίου τῶν πάντων· ἀνόσιον ἠγοῦμαι τοῦτο καὶ ἀσεβές, μῆ ἀπαθεῖ καὶ καθαρῶ νοτὶ τὰ περὶ τούτων καταστοχάζεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἔριν ἢ φιλονεικίαν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. Τῷ τοι καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἐν τούτοις μαρτύρομαι, ὡς
 15 ὅσα μοι καθαρῶς ὑπαγορεύει τὸ συνειδὸς, ἀφ' ὧν ἔχω μαθὼν πρὸς τῶν προηγησαμένων σοφῶν καὶ ἀγίων ἀνδρῶν καὶ τῶν κοινῶν τῆς εὐσεβείας διδασκάλων καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως, λέξων ἔρχομαι ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐδ' ἐξ οἰκείου δικαστηρίου τὴν ψῆφον αὐτὸς οἶσω· παραθεῖς δὲ μόνον ταῦτα ταῖς τῶν ἀγίων γραφαῖς,
 20 τὸν τε νοῦν τούτων τῷ ἐκείνων παρεξετάσας, δικαστὰς τοὺς εὐγνώμονας καὶ ἀπαθῶς τὰ παρόντα διελευσομένους προστήσομαι, οὐς καὶ ἀξιῶ μὴ τῇ λέξει προσέχειν ἀφελῶς ἔχουσιν, τὸν δὲ νοῦν ἐξετάζειν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπιζητεῖν.

Τῶν μὲν εἰς τὸν ἐνδοξότατον μέγαν δοῦκαν ἐγκωμίων κάγῳ
 25 χάριν ὁμολογῶ σὺν πᾶσι τοῖς ἄλλοις αὐτῷ· κοινῇ τε γὰρ ἅπαντες ὀφείλομεν τὰς χάριτας τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ, προθύμῳ τε ὄντι περὶ τὰ κοινὰ καὶ ἐπωφελῆ, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος διὰ τὴν πρὸς ἕκαστον εὐνοίαν αὐτοῦ, κοινὸν πρυτανεῖον ἑαυτὸν ἀγαθοῦ καὶ πάσης χρείας

7. ἐλὼν M: ἐλὼν Δ 13. ἄλλο M: ἀλλό Δ 22. Τὸ ἔχουσαν ἐγράφη πιθανώτατα οὕτως ἀντὶ τοῦ ἐχούση ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀγαλλιανοῦ 24. δοῦκαν ἔγραψα: δούκαν Δ: Δούκαν M κάγῳ M: κάγῳ Δ

καὶ βοηθείας ἐκάστου παρασχομένῳ. Τὰ δὲ κατ' αὐτοῦ ταῦτα ἐγκώμια ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων τῶν προσηκόντων αὐτῷ βραχέα καὶ αὐτὸς εἶναι ὁμολογῶ, καὶ ἀνθρώπου πεφεισμένως ἄγαν καὶ ἄκροις ὡς εἶπεῖν δακτύλοις τούτων ἀψαμένου, τῷ βραχυτάτῳ τὸν ἐνεστηκότα ξυγχωρεῖσθαι χρόνον καὶ τῷ μήπω τὸν καιρὸν ἤκειν 5 τῶν ἐγκωμίων τῶν τελειωτέρων ἴσως· τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς ἅπας ἀνεῖται καιρὸς εἰς ἔπαινον. Τὸ δὲ χάριεν τῶν αὐτοῦ καλῶν, τὸ μὴ μόνον ἐφιστάνειν τοῖς δόγμασιν οἷόν τε ὄντα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνακοινοῦσθαι περὶ τούτων, οὐ μόνον οἷς σύνοιδεν ὑγιῶς φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μὴ οὕτως ἔχουσιν, ἵν' ἐκ πάντων τὸ καλὸν κατὰ 10 τὴν σοφὴν μέλιτταν ἀναλέγοιτο, οὐ χάριεν αὐτὸς ἂν φαίην, ὡς ἂν τις εἴποι, ἀλλὰ γενναῖον καὶ θαυμαστὸν καὶ λογίας ὄντως ἴδιον ψυχῆς. Ὅθεν καὶ τὰ περὶ τούτων ἀφειμένῳ ἰτέον ἤδη μοι ἔστι πρὸς τὰ θεολογικώτερα, οὐ περιέργως τοῦτο ποιοῦντι οὔτε νῦν οὔτ' ἄλλοτε· προὔργου γὰρ τοῦτό γε τυγχάνον πάντως· οὔτ' ἀμε- 15 λῶς εἶπερ γὰρ ἄλλο τι τοῦτο προσοχῆς τελείας ἄξιον, εἰ μὴ που περιέργως θεολογεῖν καὶ περιεργότερον ἔτι θεολογήσειν εἴποι τις τὸν μηδὲν ἀναγκαῖον λέγοντα ἢ ἐροῦντα καὶ τῆς ἱεῖρας θεολογίας ἄξιον. Τί οὖν φησι τὰ τῆς θεολογίας;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

20

Τριῶν ὄντων ἐν τοῖς θείοις προσώπων κατὰ τὰς θεολογικὰς ὑποτυπώσεις καὶ ἀρχάς, πατὴρ, υἱοῦ τε καὶ θείου Πνεύματος, ἡνωμένων μὲν τῇ οὐσίᾳ, διακρινομένων δὲ ταῖς ἰδιότησι χρήματι.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ὁ μὲν θεμέλιος ὡς εὐσεβῆς καὶ ἀληθῆς καὶ θεολογικώτατος 25

5. ξυγχωρεῖσθαι ἔγραψα: ξυγχωρῆσθαι ΔΜ 15. τυγχάνον Μ: τυγχάνων Δ 17. θεολογήσειν Μ: θεολογήσων Δ τις Μ: τίς Δ 19. φησι Μ: φησὶ Δ

ἀρχή τε καὶ ὑπόθεσις τῆς πίστεως ἀληθεστάτη, εἰ καὶ τὰ ἐποικὸ-
δομούμενα αὐτῷ σύμφωνα τοῖς τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ οἷς ἔπεσθαι
προστετάγμεθα ἐπιτεθείη. Διακρίνεσθαι γὰρ φησι τὰ θεῖα πρόσωπα
ταῖς ιδιότησι. Καλὸν οὖν πυθέσθαι πρὸς τῶν θεολόγων πατέρων
5 τίσιν εἰσὶν αἱ τῶν προσώπων ιδιότητες, αἱ καὶ διακρίνουσι τὰ
πρόσωπα καὶ οὐδὲ μεταπίπτειν πεφύκασιν· ἀμιγεῖς τε καὶ ἀκοι-
νώνητοι κατονομάζονται. Λυδία γὰρ τις ἂν εἴη πρὸς τὰ ἐξῆς τό-
τε κίβδηλον ἐμφαίνουσα καὶ τὸ εἰλικρινές. Εἰ γὰρ τηρήσει τὴν
θέσιν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ αἴτιον ἔνδον ἐν τῇ θεότητι, ὡς ιδιότητα
10 τοῦ πατρὸς αὐτῷ μόνῳ φυλάξει· εἰ δὲ κοινὰ νομοθετήσει πατρὶ
καὶ υἱῷ, πάντως τὰς θεολογικὰς ὑποτυπώσεις παρασαλεύσει.

Αὐτίκα γὰρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος « Αἱ ιδιότητες, φησί,
πατρὸς μὲν καὶ ἀνάρχου καὶ ἀρχῆς ἐπινοουμένου καὶ λεγομένου ».
Καὶ ὁ ἱερός Διονύσιος « Μόνη πηγὴ τῆς ὑπερουσίου θεότητος ὁ
15 πατήρ ». Καὶ Κύριλλος « Εἰ γνῶρισμα τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστά-
σεως ἢ καρπογονία, εἴπουν θεογονία, φυσικὴ τις ἐστὶ πάντως ιδιό-
της αὐτοῦ ». Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος « Ἴδιον τοῦ πατρὸς ἢ ἀγεν-
νησία καὶ τὸ καλεῖσθαι πατήρ ». Ὅπερ ἀναπτύσσων ὁ Γρηγό-
ριος « Τοῦτό ἐστι, φησὶν, ὁ πατήρ, γεννήτωρ καὶ προβολεύς.
20 Ἴδιον δὲ τοῦ υἱοῦ τὸ καλεῖσθαι υἱόν, καὶ τὸ γεννᾶσθαι ἐκ τοῦ
πατρὸς. Ἴδιον δὲ τοῦ Πνεύματος τὸ καλεῖσθαι Πνεῦμα ἅγιον
καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι ». Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἔφην,
κείσθησαν ὡσανεὶ τις γνώμων καὶ κανὼν, παρ' οὗ τῶν ἐφεξῆς αὐ-
τοῦ συμπεραίνοντων κατάδηλον ἔσται τὸ ἐφαρμόζον. Τί δὲ τὰ
25 ἐφεξῆς;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράγει μὲν τὸ ἐν ὁ πατήρ, παράγεται δὲ τὰ δύο, υἱὸς τε
καὶ Πνεῦμα ἅγιον.

4. πυθέσθαι M: πύθεσθαι Δ 7·8. τό τε M: τότε Δ
19. τοῦτό ἐστι M: τοῦτο ἐστὶ Δ 23. παρ' M: πάρ' Δ

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Τίνος τῶν θεολόγων ἀκήκοας, ἄνθρωπε, ταύτη τῇ λέξει χρη-
 σαμένου, τῷ παράγει; Ταύτη γὰρ οὐ μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἀλλὰ καὶ τὸν μονογενῆ κτίσμα φρονεῖν δοκεῖς. Ἡ ἀγνοεῖς, ὅτι τὸ
 παράγειν, ἐν τοῖς τοιούτοις λεγόμενον, τὸ ἔξω ἑαυτοῦ καὶ τῆς φύσεώς 5
 τι ποιεῖν ἔστι τὸν θεόν, ὡς ἡ λέξις ἐμφαίνει; Παράγει γάρ, φησι τὰ
 σύμπαντα· καὶ, Παρήγαγε τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος. Διὸ καὶ
 οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας τῷ προάγει καὶ τῷ προέισι μᾶλλον
 ἐχρήσαντο ἐπὶ τῆς ἐνδον θεολογίας. Τῇ γὰρ τοιαύτη προθέσει
 μᾶλλον ἔγνωσαν τὴν τῶν ἐνδοτέρων γίνεσθαι προόδων ἔμφασιν. 10
 Ἡκριβωμένας δὲ δῆπου καὶ τὰς λέξεις εἶναι δεῖ τῶν θεολογούν-
 των, ἵνα μήθ' ἐκόντες μήτ' ἄκοντες κακὴν δόξαν περὶ σφῶν αὐτῶν
 παράσχωσι καὶ ὧν προὔθεντο.

ΑΡΓΥΡΟΗΟΥΔΟΣ

Οὔτε γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔδει ταῦτα εἶναι, ἵνα μὴ ἑτερότης γέ- 15
 νηται φύσεως, οὔτ' ἐξ ἀλλήλων παράγεσθαι οἷς αὐτό τι ἑαυτὸ
 παράγειν ἀμήχανον.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἀτέχνως ἅμα καὶ περιττῶς εἴρηται. Ἐδει
 γὰρ μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς οὔτ' ἀφ' ἑαυτῶν ἔδει ταῦτα εἶναι οἷς αὐτό 20
 τι ἑαυτὸ προάγειν ἀμήχανον, καὶ ἅμα ἵνα μὴ ἑτερότης γένοιτο
 φύσεως, οὔτ' ἐξ ἀλλήλων προϊέναι, ἵνα μὴ ἐξ ἀλλήλων αἱ ἀρχαὶ
 εἶεν, καὶ οὕτως οὐδεμία εἴη ἀρχὴ, μηδενὸς ὄντος ἀγεννήτως καὶ

5-6. φύσεώς τι M: φύσεως τι Δ 6. γὰρ φησι Δ: γὰρ φησι M
 16. αὐτό τι M: αὐτό τι Δ 20. αὐτό τι M: αὐτό τὲ Δ

ἀναιτίως, εἰ καὶ οὕτω χριστιανικώτατον ὄν, καὶ οὕτ' ἐξ ἀλλήλων, οὕτ' ἐξ ἑαυτῶν εἶναι ταῦτά φαμεν, οὕτω τῆς Γραφῆς διδασκούμενης. Καὶ γὰρ Γρηγόριος ὁ θεῖος, πολὺ βελτίων ὢν θεολόγος, Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὅρων ἰστάμενοι, φησὶ, τὸ ἀγέννητον εἰσάγομεν,
 5 καὶ τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὡς που φησὶν αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος. Τῷ γὰρ τῆς Γραφῆς ἐρείδεται ἀξιωματι καὶ τοῖς ἐκεῖθεν πεπηγόσιν ὅροις ἐμμένειν φησὶν, οὐ δὴ καὶ τὸ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον προστεθεικῶς πᾶσαν κακοφωνίαν τῶν τοῦς ὅρους τούτους παρεξίοντων ἀνεῖλεν.

10

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν οὖν φησὶ δι' αὐτὸ τὸ γε παράγον, τὰ δὲ λοιπὰ παραγόμενα.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καλῶς ἔχει τοῦτο πλὴν τῆς λέξεως, εἰ μέχρι τούτου σταίης· εἰ γὰρ ἓν ἐστὶ τὸ προάγον ἐν τοῖς τρισὶ, τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ πατήρ,
 15 καὶ μόνος, εἴπερ ἓν, οὐκ ἄρα ὁ υἱός, οὐδὲ μετὰ τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν προϊόντων· δύο εἰσὶ τὰ προϊόντα, ὁ υἱός καὶ τὸ Πνεῦμα· οὐκ ἄρα ὁ υἱός προάγει. Τοῦτο καὶ Γρηγορίῳ δοκεῖ τῷ Θεολόγῳ ἐν τοῖς πρὸς Ἑρωνα λέγοντι· Ἀληθῶς πατέρα τὸν πατέρα, ὅτι μόνως· ἰδιοτρόπως γάρ· καὶ μόνος· οὐ γὰρ μετὰ
 20 συζυγίας· καὶ μόνου· μονογενοῦς γάρ· καὶ μόνον ἀληθῶς υἱὸν τὸν υἱόν, ὅτι μόνος καὶ μόνου καὶ μόνως καὶ μόνον· εἰ γὰρ πατήρ, καὶ ὄλον υἱός. Εἰ οὖν μόνως πατήρ ὁ πατήρ καὶ οὐ μετὰ συζυγίας· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ πατήρ, γεννήτωρ καὶ προβολεύς· καλῶς

1. εἰ ἔγραφα: ἢ ΔΜ 2. ταῦτά φαμεν Μ: ταῦτα φαμέν Δ
 3. βελτίων Μ: βέλτιων Δ 4. φησὶ Μ: φησὶν Δ 7. φησὶν Μ: φησὶ Δ 11. φησι Μ: φησὶ Δ 14. ἐστὶ Μ: ἐστὶ Δ
 ἐστὶν Δ: ἔστιν Μ 22-23. Μετὰ τὸ συζυγίας κενὸν Δ:..... Μ

ἂν εἶχέ σοι μέχρι τούτου στήναι καὶ τοῖς ὅροις τούτοις ἐμμένειν. Σὺ δὲ προϊὼν τὴν καινὴν μίξιν ἐπινοήσεις, τὸ γεννητοαγέννητον καὶ τὸ αἰτιατοαἴτιον ἢ, κατὰ σέ φάναι, παραγομενοπαράγον, ὅταν ὄν φῆς παράγεσθαι συμπαράγειν νουθετήσεις τὸ συμπαραγόμενον πρόσωπον, τέρατά τινα παραδίδους καὶ θεολογίαν ἀνήκουστον. 5 Ἄλλ' ἀποτρέπει σε Ἀθανάσιος ὁ μέγας ἐν τῷ περὶ ἀϊδίου ὑπάρξεως λέγων «Ἔσται τὸ αὐτὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν, γεννῶν καὶ γεννώμενον, ὅπερ ἄτοπον» καὶ ὁ Θεολόγος, καινὴν μίξιν ὀνομάζων τὸ γεννητοαγέννητον. Τί γὰρ ἐν τῷ μέλιτι κρύπτεις τὸ δηλητήριον, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς ἀνακαλύπτεις; Ἔδει γὰρ σε λέγειν μᾶλλον 10 εὐθὺς ἐν μὲν εἶναι τὸ παράγον, ἐν δὲ τὸ παράγον καὶ παραγόμενον, ἐν δὲ τὸ παραγόμενον μόνον, ὡς ἐκ τῶν λόγων σου φανήσῃ φρονῶν. Ἄλλ', ὡς ἔοικε, τὸ μὲν ἀληθῆ που τιθέναι θεμέλιον ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀληθείας ἐστὶ, τὸ δὲ σύμφωνα ἢ μὴ τοιαῦτα ἐποικοδομεῖν τῆς ἡμετέρας ἐν τοῖς τοιούτοις πείρας ἢ προαιρέσεως. 15 Τί τὸ ἐντεῦθεν;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράγων δὲ ὁ πατὴρ παρακτικὰς δῆπουθεν ἔξει δυνάμεις, διακρινομένας πως καὶ αὐτὰς οἷς δι' αὐτῶν διακρινόμενα παράγεται πρόσωπα, τὴν μὲν ἢ τὸν υἱόν, τὴν δ' αὖ πάλιν ἢ παράγει 20 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Τοῦτό ἐστὶν ὁ θεμέλιος τῆς καινοτομίας τῆς τῶν ἀγίων θεολογίας. Τίς γὰρ ποτε τῶν θεολόγων εἶρηκε προσεῖναι τῷ πατρὶ

1 εἶχέ M: εἶχε Δ 3. παραγομενοπαράγον ἔγραψα: παραγομενοπαράγων ΔM 4. φῆς Δ: φῆς M 9 (καὶ 16). τί M: τὶ M
12. φανήση ἔγραψα: φανήσει ΔM 23. τοῦτό ἐστὶν M: τοῦτο ἐστὶν Δ θεολογίας M: θεολογίας Δ

δυνάμεις παρακτικὰς ἐν αὐτῷ διακρινομένας, δι' ὧν προάγει τὰ
 θεῖα πρόσωπα; Οὐδεὶς δὴπου. Τῆς δὲ καινοτέρας ταύτης θεολο-
 γίας ἐστὶν εὕρημα καὶ ὡσανεὶ θεμέλιος τοῦ δόγματος τούτου τοῦ
 καινοῦ, προϋποτιθέντων τῶν τοῦτο κατασκευαζόντων ἐν τῷ πατρὶ
 5 ταύτας ἅς αὐτοὶ λέγουσι δυνάμεις παρακτικὰς, τάξει τινὶ προσού-
 σασ αὐτῷ, ὥστε τὴν μὲν εἶναι προτέραν δεῖν. τὴν δὲ δευτέραν,
 ἐν' οὕτω προάγουντο καὶ τὰ θεῖα πρόσωπα, προλαμβανούσης δὴλα
 δὴ τῆς γεννητικῆς δυνάμεως καὶ ὑφεστώσης τὸν υἱόν, ἵνα φθάση
 συμπροάγειν τῷ πατρὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα, κοινοποιουμένης τῆς
 10 ἐτέρας παρακτικῆς δυνάμεως, τῆς λεγομένης προβλητικῆς, τῷ
 υἱῷ, τῷ φθάσαι ταύτην λαβεῖν ἐν τῷ γεννηᾶσθαι, τοῦ δὲ Πνεύ-
 ματος ἀποκλειομένου τῷ λαχεῖν ὑστερογενεστέρας δυνάμεως τῆς
 παραγούσης αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἔχοντος δύναμιν παρακτικὴν
 κατὰ τὸν υἱόν καὶ τὸν πατέρα, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔλλι-
 15 ποῦς ὄντος. Ἄ πόσης ἔχονται βλασφημίας, πάντες ἂν εἶδεῖεν οἱ
 καὶ μετρίαν ἐν τοῖς τοιούτοις εἰδήσιν ἔχοντες. Ἄλλ' ἔδει δὴπου
 ταύτας τὰς δυνάμεις καὶ προσειπεῖν ἢ οὐσιώδεις καὶ φυσικὰς ἢ
 ὑποστατικὰς. Οὕτω γὰρ μεμαθήκαμεν πρὸς τῆς ἱερᾶς θεολογίας
 πάντων τῶν ἐπιθεωρουμένων ἢ λεγομένων ἐν τῇ ὑπερουσίῳ Τριάδι
 20 τὰ μὲν οὐσιώδη εἶναι, τὰ δὲ ὑποστατικά· καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ λό-
 γου τῆς οὐσίας ἀνίσχοντα κατηγορεῖσθαι καὶ τῶν τριῶν προσώπων·
 ὅσα γὰρ φησὶν ὁ ἱερὸς Διονύσιος ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ αὐτοῦ, ἦτοι
 τοῦ υἱοῦ, τῷ θεαρχικῷ Πνεύματι κοινωνικῶς καὶ ἡνωμένως ἀνα-
 τίθησι τὰς θεουργίας, τὸ σέβας, τὴν πηγαίαν καὶ ἀνέκληπτον αἰ-
 25 τίαν καὶ διανομὴν τῶν ἀγαθῶν δώρων· καὶ οὐδένα τῶν τοῖς
 θεοῖς λόγοις ἀδιαστρόφοις ἐννοίαις ἐντεθραμμένων οἶμαι πρὸς
 τοῦτο ἀντερεῖν, ὅτι τὰ θεοπρεπῆ πάντα τῇ ὅλῃ θεαρχίᾳ πρόσεσι
 κατὰ τὸν θεοτελῆ λόγον· ὅσα δὲ ταῖς ὑποστάσεσι προσήκει ἢ
 30 ἰδιότητος, οὐδεμιᾶς ἐν τούτοις ἀντιστροφῆς ἢ ὅλως κοινότητος

7. δὴλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ ΔΜ 13. αὐτὸ ἔγραψα: αὐτῷ ΔΜ
 14-15. ἔλλιποῦς Μ: ἔλιποῦς Δ

ἐπεισαγομένης, φησὶν ὁ αὐτὸς Διονύσιος· πῶς γὰρ ἂν καὶ μείνη
ιδιότης κινουμένη καὶ μεταπίπτουσα; Μέσον δέ τι τούτων ἡμῖν
οἱ θεολόγοι τῆς ἐκκλησίας οὐ παρέδωκαν, ἀλλ' ἡ καινὴ αὕτη
θεολογία ἐκατέρωθεν ὀρῶσα ᾧ περιπίπτει, εἰ καὶ μὴ ὁμολογεῖ
ἢ μὴ νοεῖ, ἵνα μὴ ἑτεροούσιον ἀποφήνη τὸ Πνεῦμα, εἰ οὐσιώ- 5
δεις εἴποι τὰς δυνάμεις ταύτας, μὴ μετέχον καὶ αὐτὸ τοιαύτης
τινὸς παρακτικῆς δυνάμεως, μήτε τῇ δουραρχίᾳ περιπέση τῷ ὑπο-
στατικᾷ αὖ προσειπεῖν, ὡς περ ἐν μεταίχμιῳ ἴστησιν ταύτας,
ἀλλ' οὐδέτερον αὐταῖς προσμαρτυρεῖ, ἕως ἂν ἀρχὰς ὀνομάσῃ καὶ
γονιμότητος κοινὰς πατρὶ καὶ υἱῷ, οὐ μὴν καὶ τῷ Πνεύματι, 10
ἐναντίως καὶ τοῦτο τοῖς διδασκάλοις, τὰ κοινὰ πατρὶ καὶ υἱῷ
κοινὰ καὶ τῷ Πνεύματι λέγουσιν.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*Ἡ κοινὰς μὲν καὶ τῷ Πνεύματι, ἀλλ' ἐν ἐκείνοις μὲν μετὰ
τῆς ἐνεργείας, ἐν τούτῳ δὲ δίχα ἐνεργείας. 15

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Τί τούτου τερατωδέστερον ἤκουσεν ἄνθρωπος;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*Ἀρχὰς δὲ φησι καὶ γονιμότητος μήτε παραγούσας μήτε
παραγομένας· ἐκάτερον γὰρ ὑποστάσεως ἴδιον. 20

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καὶ τίς ἢ πολλὴ σπουδὴ δυνάμεις ἐπινοεῖν καὶ ἀρχὰς αὐ-
τὰς ὀνομάζειν καὶ γονιμότητος καὶ ὅσα μηδεὶς τῶν θεολόγων
ἐτόλμησεν, εἴπερ ἴδιον ὑποστάσεως τὸ προάγειν ἢ προϊέναι; Καὶ

1. μείνη M: μείνη Δ. Οὕτως ἔγραψε πιθανώτατ' ἀρχῆθεν αὐτὸς
ὁ Ἀγαλλιανός. 9. ὀνομάσῃ M: ὠνομάσῃ Δ 11. τοῦτο ἔγραψα:
τούτῳ ΔM 22. τίς M: τίς Δ

πῶς οὐ τοσαῦται ἀρχαί, ὅσαι καὶ ὑποστάσεις αἱ προάγουσαι; Ἡ
 τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ ἐξευρημένοι αὐταὶ δυνάμεις τὰς ὑπο-
 στάσεις ἀμέμπτως συναλείφειν, ἣν οὐ Σαβέλλιος ἐξευρεῖν δεδύνη-
 ται, ἐφ' ᾧ καὶ ἀθῶος γενέσθαι τοῦ κατακρίματος; Τρόπον οὖν
 5 ἄλλον ἡμῖν παραδίδωσιν ἢ τοιαύτη τῶν δυνάμεων ἐπίνοια καινό-
 τερον καὶ ἀνήκουστον τοῖς ἀγίοις, ὡς ἂν εἴποι τις γεννηθέντα τὸν
 υἱὸν διὰ τῆς μιᾶς δυνάμεως τοῦ πατρὸς, εἶτα, δραξάμενον καὶ
 τῆς ἐτέρας αὐτοῦ, δι' αὐτῆς μετὰ τοῦ πατρὸς προάγειν τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον, ὑπερίζον κατὰ γενέσειν, μηδὲ μετέχον τινὸς τῶν δυνά-
 10 μεων, ὡςπερ λόγῳ μόνῳ ἀρχοῦν τὸ συναίδιον καὶ τὸ ἄχρονον καὶ
 τὸ οὐδέτερον ἐτέρου λέγεσθαι, μὴ σκοπῶν δὲ ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν
 θέσεων ταῦτα ἐμφαίνοντο, συμφωνουσῶν τοῖς λόγοις, ἀλλὰ τοῦ-
 ναντίον μᾶλλον αὐταῖς συμπεραίνεσθαι.

Δυνάμεις δὲ διακρινομένας εἰπόντα, καὶ τὸν τρόπον ἔδει προς-
 15 θεῖναι τῆς διακρίσεως. Εἵχομεν γὰρ ἂν ἐπιγινώσκειν αὐτὸν ἐν
 τίνι γένει διακρίσεως τὴν τῶν δυνάμεων διάκρισιν τίθησιν, ὡς ἔκ-
 γε τοῦ λόγου πραγματικῶς αὐτὰς διακρίνειν. Δι' αὐτῶν γὰρ φησι
 διακρινόμενα πρόσωπα παράγεται. Ἴσως οὖν εἰκέναι βούλοιτ'
 ἂν, ὡς τῷ διακεκρίσθαι, οὕτω καὶ τῷ τρόπῳ τῆς διακρίσεως, ἐπεὶ
 20 καὶ προεπινοεῖ τὴν γεννητικὴν τῆς προβλητικῆς, ὡς καὶ ἐκεῖ προ-
 τέραν οὔσαν δῆπου, ὡς τὸ γεννητὸν τοῦ ἐκπορευτοῦ λέγει πρότε-
 ρον. Εἰ δ' ἄλλο τι βούλοιτο λέγειν, ὀλίγον τῷ λόγῳ βοηθήσει.
 Ἄρχαὸς δὲ φησιν οὔσας τε καὶ δυνάμεις καὶ γονιμότητας.

Παραχθήτω τις τῶν ἁγίων ταῦτα λέγων καὶ ἀρχὰς καὶ γονι-
 25 μότητας. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν αὐτὸς δὲ προῶν ὡςπερ ἐκ μεταμέλου
 τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν εἶναι φήσει τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δύναμιν
 τῆς παραγωγῆς τῶν θείων προσώπων. Εἴθ' ὡςπερ τοὺς θεολόγους

2. ἔχουσιν ἔγραψα: ἔχουσαι ΔΜ 3. συναλείφειν Μ: συναλ-
 λοίφειν Δ ἐξευρεῖν Μ: ἐξευρῶν Δ 5-6. καινότερον Μ:

καινοτέραν Δ 6. τις Μ: τίς Δ 9. μηδὲ Μ: μὴδὲ Δ

17. γὰρ φησι Δ: γάρ, φησὶ, Μ 18. βούλοιτ' Δ: βούλοιτο Μ

22. βούλοιτο Μ: βούλοι το Δ

δεδιώς, μήτε προάγειν μήτε προϊέναι τὴν οὐσίαν φάσκοντας, ξυνεῖναι φήσει τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἄλλ' ἄττα τὴν διαφορὰν ποιούντα τῶν δυνάμεων.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ταῦτα δὲ νοῦς ἂν εἶεν καὶ βούλησις.

5

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Οὐκ οἶδ' ἐξότου τοῦτο λαβῶν· εἰ μὲν γὰρ ταυτόν βούλεται τὴν δύναμιν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ οὐσίας ἔρεϊ τὴν μίαν οὐσίαν, ὥσπερ καὶ ἀρχὰς καὶ δυνάμεις οὐσας καλεῖ· εἰ δὲ οὐ βούλεται τοῦτο, τὴν μὲν τῷ πατρὶ ὀριζομένην οὐσίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῶν 10 ἐξ αὐτοῦ προϊόντων προσώπων. Ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις καὶ γονιμότητος, ἃς ξυνεῖναι τῇ οὐσίᾳ λέγει, καὶ νοῦν τε καὶ βούλησιν ὀνομάζει καινοτρόπως ὡς ιδιότητος ἐπιθεωρεῖσθαι τῇ οὐσίᾳ, ἵν' αὕτη μετὰ τῆς ιδιότητος εἴη ὑπόστασις ἀρχὴ προακτική, ἀπὸ ποίας ἀνάγκης ἀποδείξει ταύτας τὰς ιδιότητος κοινοῦσθαι καὶ τῷ 15 υἱῷ, τῷ Πνεύματι δὲ μή; Οἶμαι, πολλὰ καμῶν οὐ δείξει, θήσει δὲ μόνον πολλὰ σαθρὰ καὶ ἐπικίνδυνα καὶ τῇ συνηθείᾳ τῶν θεολόγων ἄγνωστα.

Γονιμότητος δὲ τίς ποτε τῶν ἁγίων εἶπε; Πηγαίαν μὲν οὖν ἴσως θεότητα καὶ μόνον πηγὴν καὶ ῥίζαν καὶ αἰτίαν καὶ θεογό- 20 νον τὸν πατέρα μεμαθήκαμεν, ἐνικῶς προφερόντων ταῦτα τῶν θεολόγων τῷ μίαν γονιμότητα πάντας εὐσεβῶς τιθέναι ἐν τῷ πατρὶ καὶ μίαν προακτικὴν δύναμιν τῷ τῆς ἕξεως τρόπῳ, τῇ πρὸς τὰ προαγόμενα παραθέσει μόνον κατὰ τὸν τῆς ἐνεργείας λόγον διχαζομένην. Αὐτίκα γὰρ ὁ Ἀρεοπαγίτης λέγει· Ὡς Τριάδα 25 δὲ διὰ τὴν τρισυπόστατον τῆς ὑπερουσίου γονιμωτάτην ἔκφρασιν,

7. ἐξότου ΔΜ. Γραπτέον ἐξ ὄτου; 10. ὀριζομένην Μ: ὠριζομένην Δ 26. γονιμωτάτην Μ: γονιμοτάτην Δ

ἐξ ἧς πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται. Ὅν φησιν ὁ
 Μάξιμος ἐξηγούμενος· Γονιμότητά φησι τὴν πατρικὴν ὑπὲρ ἔν-
 νοιαν πρόοδον εἰς ἔκφρασιν τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
 Καὶ αὖθις ὁ Διονύσιος· Ὅτι δὲ καὶ τὴν κυρίαν ἔχει τῶν ὄλων ἢ
 5 ὄλη θεότης περὶ τῆς θεογόνου θεότητος, ἢ τῆς υἱικῆς, οὐδὲ εἰπεῖν
 ἔστιν, οἶμαι. Ὅπου καὶ τῷ διαζευκτικῷ δείκνυσιν, ὅτι οὐ βούλεται
 τῷ υἱῷ προσεῖναι ὅλως τὸ θεογόνον. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος·
 Μόνος ἀγέννητος καὶ μόνος πηγὴ θεότητος ὁ πατήρ. Καὶ ὁ Θεο-
 λόγος Γρηγόριος· Εἰς ἓν αἷτιον, τὸν πατέρα, υἱοῦ καὶ Πνεύματος
 10 ἀναφερομένων. Καὶ ὁ Κύριλλος· Πῶς οὐ ζωὴ τὸ ρίζαν ἔχον τὴν
 ζωὴν καὶ πηγὴν ὡς περ τινὰ τὴν ἀκήρατον καὶ παντὸς ἐπέκεινα
 γεννητοῦ τοῦ θεοῦ φύσεως; Καὶ αὖθις· Εἰ γνώρισμα τῆς τοῦ
 πατρὸς ὑποστάσεως ἢ καρπογονία, εἴτουν θεογονία, φυσικὴ τις
 πάντως ἐστὶν ιδιότης αὐτοῦ. Ὅθεν δῆλον ὡς οὐ βούλονται οἱ δι-
 15 ὀασκαλοὶ δύο γονιμότητος καὶ δύο δυνάμεις διακεκριμένας καὶ
 ἀρχὰς τεταγμένας εἶναι ἐν τῷ πατρὶ, ὡς ἀνάξιον τῆς θεολογίας
 καὶ ἐπικίνδυνον· οὐδὲ τὴν γεννητικὴν δύναμιν, καὶ ταῦτα προσεπι-
 νοουμένην, καὶ τὴν προβλητικὴν μαθόντες πρότερον, οὕτω καὶ τὰ
 κατ' αὐτὰς προαγόμενα προσηγορεύκασιν, ἀλλὰ μᾶλλον υἱὸν θεοῦ
 20 μαθόντες εἶναι τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἄρρητόν τινα
 τρόπον, καὶ αὐτὸ τὴν ὑπαρξίν ἔχον ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πα-
 τρὸς, εἰκότως καὶ δυνάμιν τινα διὰ τὴν τοῦ λόγου σαφήνειαν
 ἐνόησαν τῷ πατρὶ καρπογόνον καὶ γονιμότητα τῇ πρὸς τοὺς
 καρποὺς ἀποβλέπει διχαζομένην, δύο ὄντας, ἐν δὲ τῷ πατρὶ τῷ
 25 τῆς ἕξεως τρόπῳ συνειλημμένως τε καὶ ἐνοειδῶς νοουμένην. Καὶ
 πολλῷ μᾶλλον ἢ φησι περὶ τῆς τῶν ὄντων δημιουργίας ὁ ἱερὸς
 Διονύσιος, ὅτι τὰς πάντων αἰτίας ἐν ἑαυτῷ μονοειδῶς ὁ θεῖος λό-
 γος προεἴληφεν.

Καὶ ὁ Κύριλλος φησι διὰ μιᾶς δυνάμεως τὸν θεὸν τὰς ποι-

6. ἔστιν M: ἐστὶν Δ 11. ὡς περ τινὰ M: ὡς πέρ τινα Δ
 19. κατ' M: κάτ' Δ 23. ἐνόησαν M: ἐννόησαν Δ 25. ἐνοει-
 δῶς M: ἐνοειδῶς Δ 29. Κύριλλος φησι M: Κύριλλος φησὶ Δ

κίλας τῶν ὄντων φύσεις δημιουργεῖν· διὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ προϊόντα φυσικῶς οὐ τάξει τινὶ τοιαύτης προϊέναι ἐθέσπισαν, οἷα ἂν εἴη τῶν ἄλλων τῶν ἀφ' ἐνὸς προϊόντων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῷ πρώτῳ πλησιέστερον αἰτιόν ἐστι τρόπον τινὰ τῶν πορρωτέρω, οὐδὲ προεπινοεῖσθαι τὸν γεννήτορα τοῦ προβολέως ἐν αὐτῷ τῷ πατρί· οὐδὲ 5 τὴν γεννητικὴν τῆς προβλητικῆς δυνάμεως, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων παρέδωκαν ἡμῖν, πᾶσαν τὴν θεολογίαν ἠκριβωκότες. Πῶς γὰρ οἱ ἅμα τε καὶ ἀμέσως προϊέναι καὶ ἄμφω καὶ προσεχῶς ἐκ τοῦ πατρὸς διδάξαντες τό γε εἰς τὴν γόνιμον καὶ προακτικὴν ἦχον δυνάμιν τοῦ πατρὸς; Ὁ γὰρ Διονύσιος οὐ ρίζαν καὶ στέλε- 10 χος καὶ ἄνθος εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ὁ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα βλαστοὶ θεόφυτοι, ἐκ μιᾶς δῆλον ὅτι ἀνισχόντες ρίζης ἅμα καὶ ἀμέσως καὶ προσεχῶς ἄμφω, ἢ δύο ἄνθη, ἐν ἐνὶ βλαστῷ δῆλα δὴ, ὅτε βλαστὸν τὸν πατέρα δεῖ νοεῖν, ἅμα δύο ἄνθη προάγονται, μηδέτερον θατέρου πρότερον ἢ προσεχέστερον, ἢ ὑπερούσια φῶτα ἐκ μιᾶς λαμ- 15 πάδος ἀναλάμποντα. Καὶ ταῦτά φησι πρὸς τῶν ἱερῶν λογίων παρειληφέναι, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ νομοθετεῖν. Καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος πρὸς Εὐάγριον γράφων φησὶν· Οἰονεὶ τινες τοῦ πατρὸς ἀκτῖνες ἀπεστάλησαν εἰς ἡμᾶς ὅ τε φεγγώδης Ἰησοῦς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ μετ' ὀλίγον· Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Σω- 20 τῆρ ὁ ἡμέτερος καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ δίδυμος τοῦ πατρὸς ἀκτίς, τῷ ὡς ἐξ ἐνὸς δῆλα δὴ ἡλίου τοῦ πατρὸς ἀπαστράπτειν ἄμφω. Ἀλλὰ καὶ δέρρυτον ποταμὸν ὀνομάζει τὸν υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, ἐκ μιᾶς πηγῆς τοῦ πατρὸς δηλαδὴ προϊόντα. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες τοῖς τοιούτοις χρῶνται ὁμοίως, οἷς ἂν ἐμφήνειαν 25 ἅμα τὴν προαγωγὴν εἶναι υἱοῦ τε καὶ Πνεύματος καὶ ἀμέσως καὶ προσεχῶς ἐκ πατρὸς, καὶ ἄμφω τὰ δεύτερα φέροντα τῆ ἀπο-

4. αἰτιόν ἐστι M: αἰτιον ἐστὶ Δ 6. ἄλλο M: ἄλλό Δ

12. δῆλον ὅτι ἔγραψα: δηλονότι ΔM 13. δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ ΔM 16. ταῦτά φησι M: ταῦτα φησὶ Δ 20. μετ' ὀλίγον M: μετολίγον Δ 23. ὀνομάζει M: ὠνομάζει Δ

βλέπει τῆς κοινῆς σφῶν αὐτῶν αἰτίας, ἐξ ὧν συμπροΐασιν ὡς αἰτιατὰ μόνον, κατ' ἄλλο δ' οὐδέν.

Ἄλλ' ἡ ἄρρητος τοῦ θεοῦ σοφία τὴν ἀσθένειαν τῆς ἡμετέρας εἰδυῖα φύσεως, καὶ ὅτι οὐχ οἷα τε ἔσται ἡ ἡμετέρα νόησις καὶ ὁ
 5 λόγος συνάμα ἐκεῖνα νοεῖν τε καὶ λέγειν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐν αὐτῷ τὸ νοεῖν καὶ λέγειν ὅτι συνάμα τοδὶ ἐστὶ, καὶ τοδὶ δυνάμεθα, μὴ καὶ θάτερον θατέρου προνοεῖν καὶ προεκφέρειν δυοῖν ὄντων κατὰ τὰς ὑποστάσεις, διὰ τοῦτο τὴν τάξιν ταύτην παρέδωκεν ἐν τῷ περὶ τοῦ βαπτίσματος λόγῳ, λόγοις ἴσως καὶ ἄλλοις τισὶν ἀναγ-
 10 καίοις καὶ εὐσεβέσι, προταχθέντος τοῦ υἱοῦ τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῇ Πρὸς τὰς κανονικὰς φάσκοντα· Γέγραπται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ ἐκ τοῦ θεοῦ, πῶς πρεσβύτερόν ἐστι τὸ ἐξ οὗ ἐστι; Τίς δὲ καὶ ἡ παράνοια, ἐνὸς ὄντος τοῦ ἀγεννήτου, ἀλλ' ὅτι λέγειν τοῦ ἀγεν-
 15 νήτου ἀνώτερον, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς πρότερον; Οὐδὲν γὰρ μέσον υἱοῦ καὶ πατρὸς.

Ἐνθα καὶ ἄλλην ἀποδίδωσιν αἰτίαν τοῦ μὴ λέγειν πρότερον τὸ Πνεῦμα τοῦ μονογενοῦς, καὶ οὐ τὴν αὐτὴν ἣν εἶρηκεν ἐπὶ τοῦ πατρὸς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ φησὶν ἡ αἰτία κωλύει· οὐ γὰρ τι ἂν εἴη
 20 πρότερον τὸ ἐξ οὗ ἐστὶν· ἐνταῦθα δὲ οὐ τοιοῦτόν τι ἐστὶ, φησὶν, ἀλλ' ἡ ἄμεσος σχέσις τοῦ πατρὸς ὀνόματος πρὸς τὸν υἱόν. Εἶτα ἐπάγει· Ὡστε ἡ περὶ τὴν τάξιν καινοτομία αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως ἀθέτησιν ἔχει καὶ ὅλης τῆς πίστεως ἄρνησιν. Τὴν δὲ τοιαύτην τάξιν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς. Προλαβὼν γὰρ ἔφη· Τέτα-
 25 κται δὲ, ὡς ἐν Εὐαγγελίοις δεδιδάγμεθα, παρὰ τοῦ Κυρίου εἰπόντος Πορευθέντες βαπτίζετε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ταύτην οὖν τὴν τάξιν τὴν διὰ τὰ

4. εἰδυῖα M: εἰδυῖα Δ οἷα M: οἷά Δ 5 (καὶ 6). συνάμα Δ: σύναμα M 6 (δῖς). τοδὶ M: τὸ δι Δ 8. παρέδωκεν M: παρέδοκεν Δ 13. πρεσβύτερόν ἐστι M: πρεσβύτερον ἐστὶ Δ τίς M: τίς Δ 17. ἀποδίδωσιν ἔγραψα: ἀποδίδωσι ΔM 18. μονογενοῦς M: μονογεννοῦς Δ 20. ἐστὶν M: ἐστὶν Δ τοιοῦτόν τί ἐστι M: τοιοῦτον τί ἐστὶ Δ

ειρημένα τοῖς θείοις ὀνόμασι γινομένην δεῖν φασιν ἀκαινοτόμητον εἶναι καὶ μήτε ἐν τῷ βαπτίσματι μήτε ἀλλαγῶ μεταποιεῖσθαι.

Οὐ μὲν οὖν τάξιν εἶρηκεν ὁ διδάσκαλος ἢ ἄλλος τις τῶν θεολόγων, ἣν ἐξεῦρεν ἢ καινὴ αὕτη θεολογία βαθμοῖς τισι καὶ προηγῆσει συντεθειμένην, τῷ προτέρῳ εἶναι δῆλα δὴ τὴν παραγωγὴν, 5 ὡς αὐτὸς φησι, τοῦ υἱοῦ τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως τῷ προηγεῖσθαι τὴν γεννητικὴν δύναμιν ἐν τῷ πατρὶ, ἀρχὴν οὖσαν τοῦ υἱοῦ, τῆς προβλητικῆς ἀρχῆς οὔσης τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ τῷ πρότερον εἶναι τὸν γεννήτορα τοῦ προβολέως τῷ προηγεῖσθαι τὸν νοῦν ἤτοι τὴν μνήμην, ὡς ὁ πρὸς ὃν ὁ λόγος ἔφη τῆς βου- 10 λήσεως.

Ταῦτα γὰρ οὐδὲ εἰς νοῦν τοῖς θεολόγοις ἀνέβη· πῶς γὰρ ἂν, εἰς μυρίας ἀτοπίας ἐκφέροντα; καίτοι τὰς ἀτοπίας καὶ αὐτὸς φεύγειν μεγαλαυχῶν, ἔστιν οὗ τὴν προεπίνοιαν ἐπιχρῶννυσι. Λέγουσι μὲν οὖν οἱ ἅγιοι προεπινοεῖσθαι τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ ὡς αἴτιον, 15 ἵνα τὴν τοῦ χρόνου προήγησιν ἀνέλωσιν· ἀλλ' οὐ διὰ τὸ προεπινοεῖσθαι καὶ αἴτιόν φασι τοῦ υἱοῦ. Ἄλλ' αἴτιον μὲν εἶναι ὑπόκειται καὶ τὸ προτετάχθαι ὡς αἴτιον ὡσαύτως· τὸ δὲ πρότερον τὸν χρόνον τῷ προτέρῳ τῆς ἐπίνοιας διαχρούονται. Ἐφ' ὧν δὲ ἢ κατὰ τὴν αἰτίαν τάξις ἀμφισβητεῖται, ἢ προεπίνοια πρὸς τὸ δεῖξαι 20 ταύτην οὐκ ἐξαρκεῖ. Ἐπὶ δὲ τῶν δυνάμεων ἅς φησιν, ἢ προεπίνοια δὲ πολλῶ μᾶλλον ἀλυσιτελής πρὸς τὴν χρείαν αὐτῷ, εἰ καὶ δοίη τις εἶναι δύο δυνάμεις ταύτας ἐν τῷ πατρὶ.

Ἄλλ' αὐτὸς ὡς διὰ τὰς δυνάμεις, ἴσως γνωριμωτέρας οὔσας ἡμῖν τοῦ θεοῦ, τὰς ὑποστάσεις καὶ τὰς τούτων προόδους ἐπιγι- 25 νωσκόντων ἡμῶν, ἀπὸ τῶν δυνάμεων ἐνσπείρειν ἄρχεται τὸ ψεῦδος, ὡς ἂν ἐπὶ τῶν προσώπων ἀναφκνῆ, καὶ τὸν ὅλον καὶ μόνον

1. φασιν M: φησὶν Δ	2. μεταποιεῖσθαι M: μεταποιῆσθαι Δ
3. τις M: τίς Δ	4. τισι M: τισὶ Δ
5. συντεθειμένην M: συντεθιμένην Δ	(καὶ κατωτέρω πολλαχοῦ). δῆλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ ΔM
17. αἴτιόν φασι M: αἴτιον φασὶ Δ	
21. φησιν M: φησὶν Δ	23. τις M: τίς Δ

υῖον κατὰ τὸν Θεολόγον, ὃν καὶ αὐτὸς πρότερον ἀληθεύων εἶρηκε
 μόνον παραγόμενον, ὅσον οὐκ ἤδη ἀπ' ἐναντίας ἑαυτοῦ καὶ τῆς
 ἀληθείας προβολέα καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν ἀπεργάσεται καὶ ἀπὸ τῆς
 τάξεως κατασκευάσει ταῦτα, ὅτι τοῦ πατρὸς δεύτερος ὁ υἱός, πρῶ-
 5 τος δὲ τοῦ Πνεύματος, τρίτον δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τὰς δυνά-
 μεις τὰς προαγούσας ἢ τὰς αἰτίας, ὅτι ἢ μὲν προηγεῖται, ἢ δὲ ὑστε-
 ρίζει. Καὶ εἰ μὲν προσεχέστερος τοῦ πατρὸς τῇ δυνάμει, ἦν φησιν
 εἶναι τὴν οὐσίαν, οὐκοῦν καὶ οὐσία· τὸ δὲ πορρώτερον καὶ ἄλλα
 πλείω βλάβημα καὶ χείρονα τούτων πᾶς τις ὀρθῶς τε καὶ ἀπαθῶς
 10 σκοπῶν ἐνυπάρχοντα τῷ λόγῳ φωράσει. Καὶ παρακατιῶν λέγει

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄλλὰ μὴν, τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστάσεως τῆς αὐτῆς οὐσης,
 ὅτε παράγει τὰ πρόσωπα, καὶ τῆς οὐσίας μιᾶς οὐσης αὖ πάλιν
 ἀρχῆς καὶ δυνάμειος, τὰ παραγόμενα τὰ αὐτὰ ἂν ἦν πάντη πάν-
 15 τως, μᾶλλον δὲ ἐν ἂν ἦν τῷ ὄντι τὸ παραγόμενον πρόσωπον, εἰ
 μὴ τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἄλλ' ἄττα συνῆν, δι' ὧν διάφοροί πως γένοιοντο
 αἱ δυνάμεις αἷς, υἱὸν καὶ Πνεῦμα παράγεται· τὰ δὲ ἄρα νοῦς ἂν
 εἶη καὶ βούλησις.

ΑΓΓΛΙΑΝΟΣ

20 Ἄνάγκη ταῖς ἀρχαῖς συμφωνεῖν καὶ τὰ τέλη. Καὶ ὁ παρῶν
 οὐκοῦν λόγος, ἐκ ψευδῶν κεινημένος ἀρχῶν, τοιοῦτον ἔξει καὶ τὸ
 ἀποτελεσμα. Προὑποτίθησι γὰρ τὰ χρόνον εἰσάγοντα εἰς τὴν τοῦ
 αἰδίου ἀπόδειξιν. Ὅτε γὰρ, φησὶ, παράγει τὰ πρόσωπα, οὐκ ἔστι
 χρόνος ἐν τούτοις· αἰεὶ γὰρ ἦν προηγμένα καὶ αἰεὶ πρόβεισι, μᾶλ-

2. ἀπ' ἐναντίας M: ἀπεναντίας Δ 7. φησιν M: φησὶν Δ
 10. φωράσει M: φωράσι Δ 15. τῷ ὄντι M: τῶντι Δ
 16. ἄττα M: ἄττα Δ 18. εἶη ΔM: εἶεν σ. 112, 15. 20. ὁ Δ:
 λείπει M 23. φησὶ M: φησι Δ

λον δὲ ἦν ἀπ' ἀρχῆς προηγμένα. Τοῦτο γὰρ ἔχομεν μαθόντες
 παρὰ τοῦ θεολογικωτάτου Γρηγορίου, πρὸς τινὰ τῶν αἰρετικῶν
 ἀπαντήσαντος, πειραστικῶς ἐρωτῶντα περὶ τῆς θείας γεννήσεως
 καὶ εἰπόντος Ἄλλ' ἦν ἀπ' ἀρχῆς γεγεννημένος, ὁ υἱὸς δῆλον ὅτι,
 ἵνα σου ῥαδίως φύγωμεν τὰς περιέργους ἐνστάσεις καὶ φιλοχρό- 5
 νους, καίτοι γε καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ συναισθανόμενος τὸ αἰδίων παν-
 ταχοῦ προσδιορίζεται, ὡς εἰ τις λέγοι χρονικῶς πλήν αἰδίως, τῷ
 μὲν αἰδίως τιθέμενος ἀληθεῖ ὄντι, περὶ δὲ θατέρου μὴ φροντίζων,
 εἰ τοῖς λόγοις ἀκολουθεῖ τῷ σφόδρα βούλεσθαι τὴν οἰκείαν συστή-
 σασθαι δόξαν. Καὶ ἄς προλαβὼν ἔλεγε δυνάμεις διακεκριμένας, 10
 ὡς αὐτῷ τῷ διακεκρίσθαι ταύτας διακεκριμένα καὶ τὰ θεῖα προέ-
 ναι πρὸς ὧπα, ἰδοὺ νῦν ταυτίζει, ἢ ἐνοποιεῖ, ἴν', ὡς ἔοικε, τῇ ἐπ-
 εις αὐτῶν τῶν ἄλλων τῶν συνόντων τῇ οὐσίᾳ, τὰ δὲ ἐστὶ νοῦς καὶ
 βούλησις, διχάση ταύτην, τὸ μὲν αὐτῆς προεπινοεῖσθαι, τὸ δὲ
 ὑστερίζειν νομοθετήσῃ. 15

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Καὶ ὁ νοῦς, ἀρχὴ καὶ δύναμις ὦν, ὡς αὐτὸς ἀξιοῖ διὰ γεν-
 νήσεως ἐνεργῶν, ἅμα τῇ οὐσίᾳ παράγει τὸν υἱὸν πρότερον·
 εἴθ' ἢ βούλησις συνάμα τῇ οὐσίᾳ διὰ προβολῆς παράγει τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον. 20

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Οὕτω γὰρ φησιν αὐταῖς λέξεσιν

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ μὲν ἅμα τῇ οὐσίᾳ ἀρχὴ καὶ δύναμις ὦν δι' ἐνεργείας τῆς

- 1 (καὶ 4). ἀπ' ἀρχῆς ἔγραψα: ἀπαρχῆς ΔΜ 4. δῆλον ὅτι
 ἔγραψα: δηλονότι ΔΜ 12. ταυτίζει ἔγραψα: ταυτίζει ΔΜ
 13. ἐστὶ Μ: ἔστι Δ 19. εἴθ' Μ: εἴθ' Δ συνάμα ἔγραψα: σύναμα ΔΜ

γεννήσεως παρακτική τοῦ υἱοῦ, διὸ καὶ Λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς ὑπὸ τῆς Θεολόγου βροντῆς ὠνόμασται· νοῦ γὰρ γέννημα λόγος· ἢ δ' αὖ συνάμα τῇ [αὐτῇ] οὐσίᾳ βούλησις, ἀρχὴ καὶ δύναμις οὕσα δι' ἐνεργείας τῆς προβολῆς ἢ πνεύσεως παρακτική [τῆς] τοῦ ἁγίου
 5 Πνεύματος ὑποστάσεως.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἄλλὰ καὶ ἐσμὸς ἡμῖν ἀρχῶν ἐκ τῶν λόγων τούτων ἀναφαίνεται· καὶ ἡ ὑπόστασις γὰρ καὶ αἱ δυνάμεις καὶ ἡ οὐσία καὶ νῦν ἔτι ὁ νοῦς. Ἡ γοῦν πολυάρχον τι χρῆμα ὁ πατήρ ὅσον ἐκ τῶν
 10 λόγων τούτων, ὡσπερ καὶ πολυδύναμον πρότερον, ἢ ἐν τῷ τί ἦν εἶναι διακρινόμενα τῆς οὐσίας ἐν εἰσι πάντως τῷ πράγματι Λατίνων φαῖέν τινες. Τίς ἢ χρεῖα τοῦ συνάπτειν ταῦτα καὶ διαιρεῖν καὶ ἄνω καὶ κάτω στρέφειν; Ἡρκει γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὁ πατήρ τῇ οὐσίᾳ προάγει τὸν υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ δὴ φυλάττοντες
 15 ἡμεῖς, τὸ συμβαῖνον προϊόντες σκοπήσωμεν· τὰ γὰρ ἄλλα παρέλκει. Ἡδὴ δὲ καὶ δύνάμιν τὸν νοῦν καλεῖ καὶ ἄλλην ἀρχὴν παρὰ τὴν γεννητικὴν δῆπου δύνάμιν· ἐπεὶ διὰ γε τὸν νοῦν καὶ τὴν βούλησιν διαφόρους γίνεσθαι φησι τὰς δυνάμεις, ταύτας δὲ αὐθις τὴν οὐσίαν ἐρεῖ προῖων, ἧς ἔπεται μεμερίσθαι τὴν οὐσίαν.

20 Εἶτα δύνάμιν μὲν ἐν Θεῷ πατρὶ λέγει τὸν νοῦν, νοῦ δὲ γέννημα τὸν λόγον. Ὅθεν ἄρα γέννημα τῆς δυνάμεως ὁ λόγος, ὅπερ οὐδεὶς ποτε εἶρηκεν· ἀνθρώπινον γὰρ τοῦτο. Ἄλλ' ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν Β' τῶν περὶ υἱοῦ Ὀνομάζεται, φησὶν, ὁ υἱὸς Λόγος, ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς τὸν πατέρα ὡς πρὸς νοῦν λόγος. Ἐπι τὴν μὲν δύνάμιν
 25 τὴν οὐσίαν εἶναί φησι, τὴν δὲ οὐσίαν ἔλεγε μήτε γεννᾶν μήτε γεννᾶσθαι, λέγων καλῶς.

3. συνάμα Δ: σύναμα M αὐτῇ προσέθηκα: λείπει ΔM
 τῆς προσέθηκα: λείπει ΔM 9. πολυάρχον τι M: πολυάρχοντι Δ
 11. ἐν εἰσι M: ἐν εἰσὶ Δ 18. γίνεσθαι φησι M: γίνεσθαι φησὶ Δ
 23. ὀνομάζεται φησιν Δ: ὀνομάζεται φησὶν M
 25. εἶναί φησι M: εἶναι φησὶ Δ γεννᾶν Δ: γεννᾶν M

Βούλησιν δὲ εἰπὼν τὴν ἐν τῷ πατρὶ παρακτικὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν καὶ ἀρχὴν, οὐ δοκεῖ τὸν ἕνα τῆς Τριάδος, τὸν παράκλητον λέγω, τοῖς κτίσμασι συναριθμεῖν; Ταύτη γὰρ διακρίνουσι τὰ θεῖα πρόσωπα τῶν κτισμάτων, ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῆς φύσεως, τὰ δὲ ἐκ τῆς βουλήσεώς εἰσι τοῦ θεοῦ. Καὶ τὰ 5 μὲν προάγει τῷ πεφυκέναι ὁ θεός, τὰ δὲ προάγει τῷ βούλεσθαι. Παράξομεν δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦτο μαρτυρήσοντες. Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς τῆς ἀληθείας οὕτω φησὶ «Τοῦ θεοῦ ἔχοντος οὐσίαν μὲν πρὸς ὑπαρξιν, βούλησιν δὲ πρὸς ποίησιν, ὁ ἀπορρίπτων οὐσίας καὶ βουλήσιν τὴν διαφορὰν καὶ τὴν ὑπαρξιν 10 ἀπορρίπτει τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ποίησιν, ὑπαρξιν μὲν τὴν αὐτοῦ, ποίησιν δὲ τῶν οὐκ ὄντων». Καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος ἐν ταῖς εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον ἐξηγήσεσί φησι· «Κυρίως τοῦ ἀκινήτου καὶ ὡσαύτως ἔχοντος λέγεται ἢ εἰς τὰ ὄντα βούλησις αὐτοῦ καὶ αἱ πρόοδοι τῆς εἰς πάντα προνοίας αὐτοῦ». Καὶ ὁ Δαμασκηνός «Ἔργον 15 μὲν θείας φύσεως ἢ προαιώνιος καὶ ἀίδιος γέννησις καὶ ἐκπόρευσις, ἔργον δὲ θείας θελήσεως ἢ κτίσις». Καὶ ἡ ε' σύνοδος τῶν οἰκουμενικῶν οὕτω λέγει· Ὁ θεός, φησιν ὁ Ὁριγένης, ἀπὸ τοῦ μὴ κτίζειν ἐλθὼν εἰς τὸ κτίζειν, πάντως ἐτρέπη ἀφ' ἐτέρου εἰς ἕτερον, ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι οὐ κατὰ τὴν φύσιν ἐτρέπη, ἀλλὰ 20 κατὰ τὴν ἐνέργειαν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ κατ' αὐτήν· εἶχε γὰρ αἰετὴν τὴν δύναμιν τοῦ κτίζειν καὶ δημιουργεῖν· ἐνηργήθη γὰρ ἢ τοιαύτη δύναμις ὅτε ἠβουλήθη».

Οὐ συνάδει τοῖς πατράσι τούτοις καὶ οὗτος, οἷσπερ αὐτοὶ περὶ τῶν κτισμάτων ἀποφαίνονται, ταῦτα καὶ αὐτὸς περὶ τῆς προόδου 25 τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγων. Ὅτε γὰρ φησι παράγει τὸ Πνεῦμα ὁ πατήρ, ἢ συνοῦσα τῇ οὐσίᾳ βούλησις, ἀρχὴ καὶ δύναμις δι' ἐνεργείας τῆς προβολῆς ἢ πνεύσεως γίνεται παρακτικὴ αἰτία τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποστάσεως. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐντεῦθεν ἄτοπα, μᾶλλον δὲ βλάβημα πᾶσι δῆλα, καὶ οὐ δεῖ πολυλογεῖν· 30

5. βουλήσεώς εἰσι M: βουλήσεως εἰσὶ Δ 13. ἐξηγήσεσί φησι M: ἐξηγήσεσι φησὶ Δ 18. θεός φησιν M: θεός, φησὶν Δ 21. κατ M: κατ' Δ 25. ἀποφαίνονται M: ἀποφαίνωνται Δ

διχάζει δὲ καὶ τὴν βούλησιν καθὸ ἐστὶν ἀρχὴ τινων, εἰς αὐτεξούσιον αὐτὴν διελὼν καὶ ἠναγκασμένην τινὰ, οὐκ οἶδα ποίαν τινὰ λέγων ἐκατέραν· προϊὼν γάρ φησιν Οὐχ ὡς ἀρχὴ αὐτεξούσιος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖα καὶ φυσικὴ τις δύναμις καὶ ἀρχή, εἴτ' ἐπάγει

5

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Διὸ πρὸς τῶν θεολογούντων ἀγάπη τὸ θεῖον κέκληται Πνεῦμα. τῆς γὰρ ἀγάπης ἡ δύναμις βούλησις.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καλῶς ἄρα ἐλέγομεν, μᾶλλον δὲ οἱ θεολόγοι, Ἡ πρὸς τὴν
10 δημιουργίαν κτίσις τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ τοῦ ἀκινήτου ἐστὶν ἡ βούλησις αὐτοῦ, ἥτις οὐ μιᾷ τῶν θείων ὑποστάσεων ἀφώρισται· κοινὴ γάρ ἐστὶν ἐνέργεια καὶ μία δύναμις ἡ δημιουργικὴ. Ἴδου γὰρ τὸ θεῖον Πνεῦμα, κεκλημένον ἀγάπη, δύναμιν ἔχει παρακτικὴν ἑαυτοῦ τὴν βούλησιν· καὶ οὐδέποτε τὸν ῥύπον τοῦτον ἀπο-
15 νίφονται Λατῖνοι τοῦ λέγειν κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπεὶ καὶ ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ θεοῦ δοξάζουσι παράγεσθαι.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συνάδει δὲ φησι τὰ λεγόμενα ταῖς τῶν θεολογούντων φωναῖς, οὐχ ἦττον δὲ τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἐν
20 τῷ Περὶ τριάδος βιβλίῳ, ἐν οἷς καὶ μνήμην μὲν τὴν γεννητικὴν, βούλησιν δὲ τὴν πνευστικὴν ἐκάλεσε δύναμιν.

1. καθὸ ἐστὶν ἔγραψα: καθὸ ἐστὶν M: καθὸ ἐστὶ Δ ἀρχὴ τινων Δ: ἀρχὴ τινῶν M 13. ἀγάπη ἔγραψα: ἀγάπην ΔM

18. Συνάδει ἔγραψα ἐπόμενος τῷ ἔθει τοῦ Ἀγαλλιανοῦ: Συνάδει ΔM συμφώνως πρὸς τὰ ἐν σ. 113, 6 Δ δὲ φησι Δ: δὲ, φησι, M

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Φεῦ τῆς συκοφαντίας. Καὶ τίνες τῶν θεολόγων τὰς φωνὰς ταύτας παρέδωκαν αἷς συνάδει τὰ λεγόμενα; Οὐδεὶς δῆπου. Διαβάλλει γὰρ καὶ τὸν μακαριώτατον Αὐγουστῖνον ὡς δυνάμεις καλοῦντα τοῦ πατρὸς τὴν μνήμην καὶ τὴν βούλησιν, τὴν μὲν γεννητικὴν, τὴν βούλησιν δὲ πνευστικὴν. Οὐ γὰρ εὔρηται που τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν, οὕτω ταῦτα λεγόμενα, μᾶλλον δὲ τούναντίον ἅπαν. Συνάδει γὰρ κάκεινος τοῖς λοιποῖς ἀγίοις τῆς βουλήσεως τοῦ θεοῦ λέγων τὰ κτίσματα. Ἐν γὰρ κεφ. τοῦ Περί Τριάδος βιβλίου Καταγέλαστος, φησὶν, ἡ Εὐνομίου διαλεκτικὴ, ἐξ οὗ οἱ Εὐνομιανοὶ αἵρετικοὶ ἀνεφύησαν. Ὅς μὴ δυνηθεὶς νοῆσαι ἢ μὴ βουλευθεὶς πιστεῦσαι τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ Λόγον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τοῦ θεοῦ υἱὸν εἶναι φύσει, τοὔτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς γεννηθέντα οὐ τῆς φύσεως ἢ τῆς οὐσίας εἶπεν εἶναι υἱὸν, ἀλλὰ τῆς θελήσεως τοῦ θεοῦ, συμβεβηκυῖαν δῆλον ὅτι τῷ θεῷ βουλόμενος μαρτυρῆσαι θέλησιν, καθ' ἣν ἐγέννησε τὸν υἱόν.

Πῶς οὖν αὐτὸς τῶν αἵρετικῶν καταγελῶν ταῦτα λεγόντων τοῖς ὁμοίοις ἂν περιέπεσεν; ἦν γὰρ ἂν δῆπου καταγελαστότερος. Ὁ δὲ λέγει περὶ τε μνήμης καὶ θελήσεως οὐκ ἀπὸ τῆς Γραφῆς ἔχειν διατείνεται, ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ συνάγειν ἐπιβόλω τινὶ λογισμῷ ἀπὸ τῆς κτιστῆς εἰκόνας τοῦ θεοῦ, ἣ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος, εἰκασίαν τινὰ παραδιδούς τοῦ ἀκτίστου θεοῦ παρακατιῶν. Ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ οὐπερ ἔναγχος ἐμνήσθημεν οὕτω φησὶν· « Ἀλλὰ περὶ τῆς κτίσεως ἦν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ὅπόσον οἶοί τ' ἐγενόμεθα, ἐδιδάξαμεν τοὺς λόγον περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων ἀπαιτοῦντας, ὡς

16. συμβεβηκυῖαν M: συμβεβηκυῖαν Δ 22. ἢ ἔστιν ἔγραφα: ἢ ἔστιν Δ: ἢ ἔστιν M 25. τ' ἐγενόμεθα ἔγραφα: τε γενόμεθα ΔM 29. ἀπαιτοῦντας M: ἀπαιτούντας Δ

τὰ ἀόρατα αὐτοῦ διὰ τῶν γεγονότων καθόσον δύνανται νοούμενα καθορᾶν, καὶ μάλιστα διὰ τῆς λογικῆς ἢ νοεῖας κτίσεως τῆς γενομένης κατ' εἰκόνα θεοῦ, δι' οὗ ὡςπερ δι' ἐσόπτρου ὁπόσον δύνανται, εἴ γε δύνανται, βλέπειν τὸν θεὸν τὴν Τριάδα ἐν τῇ ἡμέ-
 5 τέρα μνήμη καὶ τῇ νοήσει καὶ τῇ θελήσει. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ἐν τῷ αὐτῷ νοί φυσικῶς θεόθεν καθεστηκότα ἕκαστος ζωηρῶς θεωρεῖ καὶ πόσον μέγα ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ἔνθα πέφυκε καὶ ἡ αἰδῖος καὶ ἀμετάβλητος οὐσία μνημονεύεσθαι καὶ βλέπεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖσθαι. Ἀναμιμνήσκεται γὰρ διὰ τῆς μνήμης, βλέπεται διὰ τῆς
 10 νοήσεως, περιβάλλεται διὰ τῆς ἀγάπης, καὶ παντάπασιν εὐρίσκει τῆς ἄκρας Τριάδος τὴν εἰκόνα ».

Καὶ αὖθις ἐν τῷ κγ' κεφ.: «Καὶ γὰρ καὶ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ἣν οὐκ ἔχει τὰ κτήνη, τουτέστι καθ' ἣν τὰ νοητὰ πράγματα οὕτω περιέχεται ὡς μὴ πρὸς αὐτὴν διὰ τῶν
 15 τοῦ σώματος αἰσθήσεων ἔρχεσθαι, κατὰ τὸ μέτρον ἑαυτῆς ἔχει ἐν τῇδε τῇ τῆς Τριάδος εἰκόνι ἀσυγκρίτως μὲν ἀνόμοιον, ὅμως δὲ ὁποιανδήποτε τοῦ πατρὸς ὁμοιότητα. Ἔτι δὲ καὶ ἡ νόησις τοῦ ἀνθρώπου ἢ διὰ τῆς τοῦ λογισμοῦ προθέσεως ἐκεῖθεν μορφουμένη, ἐπειδὴν ὁ γινώσκειται λέγεται καὶ μηδὲ μιᾶς γλώττης
 20 ἀλλὰ καρδίας ἢ λόγος, ἔχει ἐν τῇ οἰκείᾳ μεγάλη ἀνομοιότητι καὶ τινὰ ὁμοιότητα τοῦ υἱοῦ. Καὶ δὴ καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀγάπη ἐκ τῆς γνώσεως προιοῦσα καὶ τὴν μνήμην συνάπτουσα καὶ τὴν νόησιν, ὡς ἂν κοινῇ τῷ πατρὶ τε καὶ τῷ γεννήματι, ὅθεν οὔτε πατῆρ, οὔτε γέννημα εἶναι νοεῖται, ἔχει ἐν τῇδε τῇ εἰκόνι εἰ καὶ
 25 λίαν ἀνόμοιον ὁμοιότητά τινὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ». Καὶ αὖθις: «Περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐδὲν ἐν τῷδε τῷ αἰνίγματι ὅπερ ὅμοιον ἂν αὐτῷ δοκοίη ἀπέδειξα, ὅτι μὴ τὴν θέλησιν ἡμῶν ἢ τὸν ἔρωτα ἢ τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐρρωμενεστέρα ἐστὶ θέλησις ». Καὶ ἐν τῷ κε' πάλιν: «Τοῦτο τὸ ὄνομα τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ
 30 ἀρμόζει, ὡςπερ καὶ ἡ ἀγάπη: τί δὲ ἐστὶν ἕτερον ἀγάπη ἢ

2. καθορᾶν Δ: καθορᾶν M 13. τουτέστι ἔγραψα: τουτέστιν ΔM καθ' M: κάθ' Δ 20-21. καὶ τινὰ M: καὶ τίνὰ Δ

30. τί M: τὶ Δ

θέλησις; ». Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ κεφ.· « Ὅσακις ἂν ἐν αὐτῇ τῇ κτίσει, ἣτις ἐσμὲν ἡμεῖς, ὁμοίον τι ἐκείνῳ τῷ πράγματι ἀποδείξαι ἠθέλησα, τῇ ὁποιαδήτινι ἐννοία ἡμῶν οὐκ ἀποχρῶσα φράσις ἐπηκολούθησεν, εἰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ ἐπιχειρήσαντος ἑμαυτοῦ μᾶλλον ἠσθόμην ἢ τελειώσαντος καὶ ἐν ἐνὶ μὲν προσώπῳ, 5 ὅπερ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, εὐρηκέναι τὴν εἰκόνα τῆς ἄκρας Τριάδος καὶ ἐν τρεπτῷ πράγματι, ὡς τὰ τρία ἐκεῖνα ῥᾶον νοεῖσθαι δύναται ».

Οὕτω μὲν ὁ διδάσκαλος, ἐπεὶ εἰκόνα τοῦ θεοῦ τὸν ἄνθρωπον τῆς Γραφῆς ἤκουσε λεγούσης, ἀπὸ τῆς τοιαύτης εἰκόνας εἰκασίαν τινὰ παραδίδωσιν ὅσον οἶόν τε δι' αὐτῆς τὸ ἀρχέτυπον ἐννοεῖν, 10 καὶ ἀπὸ τῶν ἐγκαθεστηκότων τῷ τοῦ ἀνθρώπου νοτὶ θεόθεν φυσικῶς, τὰ δὲ ἐστὶ μνήμη καὶ νόησις καὶ θέλησις, ἃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τρεπτῷ ὄντι καὶ ὑπὸ χρόνον, οὕτω καὶ αὐτὰ θεωρεῖται, ὡς δι' ἐσόπτρου τινός, φησὶ, τὸν δυνάμενον, εἴ γε δύναται, τὰ ἐν τῇ αἰδίῳ καὶ ἀμεταβλήτῳ οὐσίᾳ ἀναγωγικῶς τρία πρόσωπα θεωρεῖν τε 15 καὶ νοεῖν, εἰ καὶ μεγάλη ἀνομοιότης ἐστὶ τούτων πρὸς ἐκεῖνα, ὅσον μόνον τὸν ἐξεταστικὸν τοῦ ἀνθρώπου νοῦν ἔχειν τινὰ ἴδρυσιν ἐν ταῖς περὶ θεοῦ ἐννοίαις καὶ ἐφησθῆναι κατάληψίν τινα, εἰ καὶ λίαν ἀμυδρὰν ἢ καὶ πάντα ἀνόμοιον, ἀπὸ τῶν καθ' αὐτὸ περὶ ἐκείνου πορισάμενον. Οὐ μέντοι γε ἀπὸ τῆς Γραφῆς ἔχειν ταῦτα 20 προστίθησιν, ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ μᾶλλον διδάσκειν τοὺς καὶ λόγον περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων ἀνθρώπειον ἀπαιτοῦντάς φησι· καὶ οὐδὲ τελείως τὸ μὴ ἐπακολουθεῖν ἀποχρῶσαν τὴν φράσιν, μόνον δὲ ἐπιχειρεῖν τῇ ἐννοίᾳ.

Ὅθεν δῆλον ὡς ὁ παρῶν διδάσκαλος ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ νοτὶ 25 τὴν μνήμην καὶ τὴν νόησιν καὶ τὴν θέλησιν, ἣν καὶ ἔρωτα καὶ ἀγάπην προσονομάζει, ὡς δυνάμεις οἶδε καὶ ἐνεργείας· ἐν δὲ τῇ μακαρίᾳ Τριάδι οὐχ ὡς δυνάμεις νοεῖ, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ὑποστάσεις οὕτως ὀνομάζει. Ἡ γὰρ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου, φησὶ, μήτε σύγκρισιν ἔχουσα μήτε ὁμοιότητα, ἔχει ὁμῶς ὁποιανδήποτε ὁμοιό- 30

11. ἐγκαθεστηκότων **M**: ἐγκαθεστηκώτων **Δ** 12. δὲ ἐστὶ **M**: δὲ ἐστὶ **Δ** 22. ἀπαιτοῦντάς φησι **M**: ἀπαιτοῦντας φησὶ **Δ** 27. προσονομάζει **M**: προσωνομάζει **Δ** 29. φησὶ ἔγραψα: φησὶν **ΔM**

τητα τοῦ πατρὸς, καὶ ἡ ἐν ἡμῖν νόησις, ἦτοι τὸ τοῦ νοῦ καὶ τῆς
 μνήμης ἀποτελέσμα, ὁ ἐνδιάθετος δῆλα δὴ λόγος, οὐχ ὁ προφο-
 ρικὸς τῆς γλώττης, εἰ καὶ ἀνόμοιον ἔχει τινὰ ὁμοιότητα τοῦ υἱοῦ,
 καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀγάπη καὶ ἡ θέλησις ἔχει ὁμοιότητα τοῦ
 5 ἀγίου Πνεύματος. Καὶ τοῦτο, φησὶ, τὸ ὄνομα τῷ Πνεύματι τῷ
 ἀγίῳ ἀρμόζει, ὡσπερ καὶ ἡ ἀγάπη· τί γὰρ ἐστὶν ἕτερον, φησὶν,
 ἀγάπη ἢ θέλησις; Ταῦτα δὲ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν λοιπῶν διδα-
 σκάλων, καὶ μάλιστα τῶν ἀνατολικῶν, φιλοσοφεῖ. Εἰσὶ γὰρ οἱ
 τὸν πατέρα νοῦν προσηγορεύκασιν καὶ τὸν υἱὸν Λόγον ὁ τῆς βρον-
 10 τῆς υἱὸς καὶ ἀγάπην τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὴν ἀγάπην γὰρ τοῦ
 ἀνθρώπου ἐρρωμενεστέραν φησὶ θέλησιν Αὐγουστίνος, ἀλλ' οὐ
 τὴν θέλησιν, ἦτοι τὴν βούλησιν, δύναμιν πρακτικὴν τῆς ἀγάπης
 εἶρηκεν, ἦτοι τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ὁ γὰρ τοῦτο φάσκων Μακε-
 δόνιος ἄντικρυς.

15 Ὡστε ὁ βούλεται ταυτὶ τὰ ὀνόματα, ὁ πατὴρ καὶ ὁ νοῦς, τοῦτο
 καὶ ἡ μνήμη παρὰ τῷ Αὐγουστίνῳ· καὶ ὁ βούλεται ὁ υἱὸς καὶ
 Λόγος, τοῦτο καὶ ἡ νόησις παρὰ τῷ αὐτῷ· καὶ ὁ βούλεται τὸ
 Πνεῦμα καὶ ἡ ἀγάπη, τοῦτο καὶ ἡ θέλησις ὁμοίως. Ταῦτα δὲ
 τὰ ὀνόματα ιδιότητάς φασιν οἱ θεολόγοι παραδηλοῦν τὰς ἐν τῇ
 20 οὐσίᾳ τὰ πρόσωπα διακρινούσας ἐκεῖνα καὶ τὰς πρὸς ἄλληλα
 σχέσεις καὶ ἀναφορὰς ἐμφαίνειν αὐτῶν. Αἱ γὰρ ιδιότητες, φησὶ
 Βασίλειος ἐν δευτέρῳ τῶν Πρὸς Εὐνόμιον, οἷονεὶ τινες μορφαὶ καὶ
 χαρακτῆρες ἐπιθεωρούμεναι τῇ οὐσίᾳ, διαιροῦσιν μὲν τὸ κοινὸν τοῖς
 25 ἰδιάζουσι χαρακτῆρσι, τὸ δὲ ὁμοφυὲς τῆς οὐσίας οὐ διακόπτουσιν·
 οἷον κοινὸν μὲν ἡ θεότης, ἰδιώματα δὲ τινὰ πατρότης καὶ υἰότης.
 Ἐκ δὲ τῆς ἐκατέρου συμπλοκῆς, τοῦ τε κοινοῦ καὶ τοῦ ἰδίου,
 ἡ κατάληψις ἡμῖν τῆς ἀληθείας ἐγγίνεται. Καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης
 Διακεκριμένα, φησὶ, τὸ τοῦ πατρὸς ὑπερούσιον ὄνομα καὶ χρῆμα
 καὶ υἱοῦ καὶ Πνεύματος, οὐδεμιᾶς ἐν τούτοις ἀντιστροφῆς ἢ ὅλως
 30 κοινότητος ἐπαγομένης. Καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος Αὐτὸ, φησὶ,

6. ἕτερον M: ἕτερον Δ
 6. ἕτερον M: ἕτερον Δ

19. ιδιότητάς φασιν M: ιδιότη-
 19. ιδιότητάς φασιν M: ιδιότη-
 19. ιδιότητάς φασιν M: ιδιότη-

τὸ μὴ γεγεννησθαι καὶ τὸ γεγεννησθαι καὶ τὸ ἐκπορεύεσθαι τὸν μὲν πατέρα, τὸν δὲ υἱὸν, τὸ δὲ τοῦθ' ὅπερ λέγεται Πνεῦμα ἅγιον προσηγόρευσεν, ἵνα τὸ ἀσύγχυτον σώζηται τῶν τριῶν ὑποστάσεων. Καὶ ὁ Νύσσης Ἡ ἐπιθεωρουμένη ἐκάστη τῶν ὑποστάσεων ἰδιότης τρανώς καὶ καθαρῶς τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἐτέρου διίστησι. 5

Τούτων οὕτως ἔχόντων καὶ τῶν ὀνομάτων τούτων πρὸς τὸ διαστῆσαι καὶ διακρίναι τὰς ὑποστάσεις, ἦτοι τὰ πρόσωπα, ἐν τῇ τῆς οὐσίας ἐνότητι πρὸς τῶν θεολόγων ἐξευρημένων· ἂν τε γὰρ τὸ Πατὴρ εἴπῃς, ἢ τὸν νοῦν ἢ τὴν μνήμην, ἂν τε ἀγάπην ἢ τὴν θέλησιν, οὐχ ὡς δυνάμεις ἐνούσας ἢ συνούσας καὶ ὅλως τῇ 10 οὐσία ἀποδιδομένας νοοῦμεν· οὕτω γὰρ ὡςπερ μία οὐσία καὶ ἐν πρόσωπον διὰ τὰς δυνάμεις ὅτε μὲν πατήρ, ὅτε δὲ υἱός, ὅτε δὲ Πνεῦμα λεγόμενον, ὡς ὁ Σαβέλλιος ἐφλυάρει· ἀλλ' ὡς ἰδιότητος διακρινούσας μόνον τὰ πρόσωπα, ὡς τῶν ἁγίων ἀκήκοας αὐτός, ὧ βέλτιστε καὶ καινὲ θεολόγε. Τίνων δ' ἄλλων θεολόγων φωναῖς 15 συνάδειν φῆς τὰ σοὶ εἰρημένα;

Τίς γὰρ οὕτω πως ἐθεολόγησε, τὸν πατέρα φήσας, δύναμιν ἔχοντα τὸν νοῦν ἢ τὴν μνήμην γεννητικὴν, δι' αὐτῆς παράγειν τὸν υἱὸν, εἶτα τὴν θέλησιν καὶ δι' αὐτῆς αὐτὴ παράγειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς αὐτός ἠξίωσας θεολογήσαι, μὴ συνιείς, ὅτι αἰρετικῶν 20 εἰσι ταῦτα φωναί, εἰ μὴ που καὶ αὐτός ταύταις τίθη καὶ ἄλλους συναρπάσαι ἐπιχειρεῖς;

Καὶ τὸν μακάριον δὲ συκοφαντεῖς Αὐγουστῖνον, τὰ ἐκείνω καλῶς καὶ ὀρθῇ διανοίᾳ λελεγμένα διαστρέφων καὶ παρερμηνεύων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πλάττων αὐτός τὰ μηδὲ ὅλως εἰρημένα ἢ ἐκείνω ἢ 25 τοῖς ἄλλοις θεολόγοις, ὁ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς φανήσεται. Ἄλλ' ὅ γε μακάριος Κύριλλος καὶ τὴν βούλησιν τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν εἶναί φησιν ἕτερόν τινα τρόπον. Ἐν γὰρ ζ' τῶν Θησαυρῶν Ἀλλὰ

7. διακρίναι M: διακρίναι Δ 10. ἐνούσας ἔγραψα: ἐνούσας M: ἐνούσας Δ 11. συνούσας M: συνουῦσας Δ 12 (δύς). ὅτε M: ὅτε Δ

16. συνάδειν ἔγραψα: ξυνάδειν ΔM 17. Τίς M: Τίς Δ

21. τίθη ΔM: γραπτέον πείθη; 22. συναρπάσαι M: συναρπάσαι Δ

τὰ μὲν ὡς ποιήματά φησιν ἐκ βουλήσεως γεγονέναι, ὁ δὲ υἱὸς ὡς αὐτὸς ὢν ἢ βούλησις ἦν αἰδίως ἐν τῷ πατρὶ. Τοσοῦτον ἀπεῖχε δύναμιν τινα πνευστικὴν τὴν βούλησιν ἐννοεῖν αὐτὸς ὁ τὸν υἱὸν βούλησιν τοῦ πατρὸς λέγων, ὡς Αὐγουστῖνος ἄλλον τρόπον τὸ
 5 Πνεῦμα, ἄλλοι δὲ τὸν πατέρα, ὡς ὁ αὐτὸς φησι. Τινὲς δὲ, ἵνα μὴ υἱὸν τῆς βουλήσιν ἢ τῆς θελήσεως τοῦ θεοῦ λέγοιεν τὸν μονογενῆ Λόγον, αὐτὸν τὸν πατέρα τὴν βουλήν ἢ τὴν θέλησιν εἰρήκασιν εἶναι. Εἰ δ' ἄρα δύναμιν τινα τὴν βούλησιν θεῖη τις ἐν πατρὶ καὶ ἐνέργειαν, ἢ αὐτὴ ἐστὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ Πνεύματος βούλησις.
 10 Καὶ ἀρχὴ τῆς τῶν κτισμάτων προόδου νοουμένη οὕτως ἐστὶ.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φανερόν οὖν, φησὶν, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ πατὴρ πηγαία θεότης καὶ μόνος αἴτιος καὶ πηγὴ μόνη τῆς ὑπερουσίου θεότητος καὶ μόνος γεννήτωρ ἅμα καὶ προβολεύς.

15

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Φεῦ τῆς κακουργίας. Καὶ ποῦ τῶν θεολογικῶν βιβλίων ταυθ' οὕτω κείμενα εὔρηκας, ἄνθρωπε, ἢ ποῦ σοι ταῦτα ἔξεστι μεταπλάττειν προσθήκαις τε καὶ ὑφαιρέσεσιν; Οὕτω γὰρ ἂν οὐ μόνον τὰ τῆς παρούσης θεολογίας, ἀλλὰ καὶ πᾶσα γραφὴ καὶ πᾶν πρό-
 20 βλημα εἰς τούναντίον ἂν μετασταίη, ὅρου τινὸς ἔξωθεν μεσεμβολήσαντος. Δύναται γὰρ οὐ μόνον λέξεις, ἀλλὰ συλλαβὴ καὶ προσ-
 ωδία τοῦλάχιστον εἰς ἐναντίαν εὐνοίαν μεθαρμόσαι τὸν λόγον. Ἴσμεν ἴσως καὶ ἡμεῖς τὸν ἱερὸν Διονύσιον λέγοντα, ὅτι πηγαία θεότης ὁ πατὴρ καὶ μόνη πηγὴ, ἵνα καθάπερ εἷς ἐστὶν ὁ πατήρ,

1. ποιήματά φησιν ἔγραψα: ποιήματα φησὶν ΔΜ 8. τις Μ: τις Δ 9. αὐτὴ ἐστὶ Μ: αὐτὴ ἐστὶ Δ 12. φησὶν Μ: φησὶ Δ (καὶ 24). πηγαία Μ: πηγαῖα Δ 13. μόνος αἴτιος σ. 113, 11: μόνον αἴτια ΔΜ πηγὴ μόνη σ. 113, 11: μόνη πηγὴ 21-22. προσωδία Μ: προσοδιά Δ 24 ἐστὶν Μ: ἐστὶν Δ

οὕτω καὶ ἐνὶ αὐτῷ δείξει προσήκουσαν τὴν τῶν συμφυῶν προσώπων ἀνάδυσιν καὶ μηδενὶ ἐτέρῳ τῶν θείων προσώπων ἐφαρμόσῃ τὸ τῆς αἰτίας, ὡςπερ οὖν οὐδὲ τὸ τῆς πατρότητος ὄνομα. Σὺ δὲ μεταξὺ τοῖν δυοῖν τούτοιν ῥητοῖν κακούργως τὸ μόνον αἴτιον προσέθηκας. Πρὸς τοῦ τῶν θεολόγων τοῦτο λαβῶν; Οἶδαμεν τὸν ἐκ 5 Δαμασκοῦ τρανῶς οὕτως εἰπόντα Μόνος αἴτιος ὁ πατήρ. Ἄλλ' οὐκ ἀρέσκει σοι τοῦτο, οὐδὲ συμβαίνει σου τῷ σκοπῷ. Ἐνθεν τοι καὶ κακουργήσας αὐτὸ ἐκατέρωθεν τὰ τοῦ Διονυσίου τέταχας, ἵνα κάκεῖνα τῆς κακουργίας μετάσχοιεν καὶ πρὸς ἄλλον τινὰ μεταπέσοιεν νοῦν, ὡς μὴ τοῦ οἰκείου, ὡς ἴσως αὐτὸς ἀξιοῖς, ὑγιαίνοντος. 10 Τί δέ σοι καὶ βούλεται τὸ Μόνος αἴτιος ὁ πατήρ; Ἴν' ἴσως νοηθεῖν Ὁ γὰρ υἱὸς αἴτιος καὶ αἰτιατός;

Εἶπ' οὐκ εὐλαβῆ τὸν ἐν θεολόγοις γρηγοροῦντα, καινὴν μίξιν λέγοντα τὸ αἰτιατοαἴτιον, ἀλλὰ καὶ Μόνος γεννήτωρ ἅμα καὶ προβολεύς; Ἴσως ὅπερ ὑφείλου ἀπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐδωρήσω τοῖς 15 τοῦ Γρηγορίου, λέγω τὸ Μόνος. Καὶ τὸ ἅμα δὲ προσέθηκας, συκοφαντῶν τὸν Θεολόγον καὶ, κατὰ τὴν σιπύαν τὸ μέλαν ἐμῶν, τὸ καθαρὸν τῆς θεολογίας συνθολοῖς, ἵνα λάθῃς διαδράς. Ἄλλὰ φωράσωμεν ἡμεῖς σου τὸ σόφισμα.

Γρηγόριος γὰρ ὁ μακάριος, ὡςπερ ὀριζόμενος τὰ θεῖα πρόσωπα 20 τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κατ' αὐτὸν ἢ ἡ θεότης, Τοῦτό ἐστι, φησὶν, ἡμῖν ὁ πατήρ, ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ μὲν γεννήτωρ καὶ προβολεύς, τῶν δὲ τὸ μὲν γέννημα, τὸ δὲ πρόβλημα. Ὁ δὴ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον εἰρήκει λέγων Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὄρων ἰστάμενοι τὸ ἀγέννητον εἰσάγομεν καὶ τὸ 25 γεννητὸν καὶ τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον.

Ἄλλ' αὐτὸς τῶν τοιούτων ὄρων καταγνοῦς, θεολογικώτερος ὢν τυχόν, ἕτερον ἀντεισηξας ὄρον εἰπὼν Ὁ πατήρ μόνος γεννή-

2. ἀνάδυσιν M: ἀνάδοσιν Δ 5. πρὸς τοῦ Δ: πρὸς του M

7. ἐνθεν M: ἐνθέν Δ 11. Μόνος ἔγραψα: μόνον ΔM

14 μόνος M: μόνως Δ 17 μέλαν M: μέλλαν Δ 18. διαδράς M: διαδρᾶς Δ 21 (καὶ κχτωτέρω). κατ' M: κάτ' Δ 28. τυχόν ἔγραψα: τυχὼν ΔM ἀντεισηξας M: ἀντεισήξας Δ

τωρ ἅμα καὶ προβολεὺς, ἔν' εἶη ἴσως νοούμενον Ὁ γὰρ υἱὸς προβολεὺς, εἰ καὶ μὴ γεννήτωρ.

Ἄλλ' εὐσεβοῦς ἐστὶ διανοίας τὰ ἀποσιωπηθέντα ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς εὐλαβεῖσθαι ἐπιφημίζειν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Οὐκ ἀκούεις
 5 δὲ καὶ τοῦ Κυρίλλου λέγοντος Μὴ μέταιρε ὄρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου; οὐ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ σὺ τοὺς ἐκ τῶν πατέρων πεπηγότας ὄρους κινεῖς καὶ ἄλλα παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκείνων νομοθετεῖς, οὐκ εὐδὴλον, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος λαλεῖς;

10 Ἡμεῖς τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκείνου τεθέντα ὄρον οὐ μετακινούμεν, ἀλλὰ τὸν πατέρα γεννητὸν ὄντα πιστεύομεν, γεννήτορα τοῦ υἱοῦ καὶ προβολέα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸν δὲ υἱὸν γεννητὸν ἐκ πατρὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορευτὸν καὶ αὐτὸ ἐκ πατρὸς, ὡς ἐκεῖνος ὠρίσατο, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου διδαχθεῖς· ἐπάγει
 15 γὰρ, ὡς πού φησιν αὐτὸς ὁ θεὸς Λόγος. Τούτοις συναῖδει καὶ ὁ τῶν Νυσσαέων λέγων Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, ἐξ οὐπὲρ ὁ υἱὸς γεννᾶται καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται· διὸ καὶ κυρίως τὸν ἕνα αἴτιον μετὰ τῶν αὐτοῦ αἰτιατῶν ἕνα θεὸν φάμεν τεθαρρηκότως, καὶ οὐκ εἶπε μετὰ τοῦ συναιτίου καὶ τοῦ αἰ-
 20 τιατοῦ, οὐδ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων.

Προβολέα γὰρ τὸν υἱὸν οὐδενὸς τῶν ἁγίων ἠκούσαμεν λέγοντος, οὐδὲ συναίτιον οὐδὲ αἰτιατοαἴτιον, οὐδ' ἀρχὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐδέ τι τῶν ὁμοίων. Ἀποφάσκει δὲ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα ἀπ' αὐτοῦ, λέγοντες Ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, καὶ
 25 τὸν υἱὸν οὐ λέγομεν αἴτιον, καὶ Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ τοῦ υἱοῦ πλὴν τῆς αἰτίας. Σὺ δὲ ταῦτα προϊῶν ἀναιρήσεις δι' ὧν προσθήσεις· οὐ γὰρ δύναται ταῦτα σὺν ἐκείνοις σώζεσθαι.

3. ἐστὶ M: ἐστὶ Δ 15. ὡς πού φησιν M: ὡς πού φησὶν Δ

22. αἰτιατοαἴτιον Δ: αἰτιατοκίτιον M 23. ὁμοίων ἔγραψα: ὁμοίως ΔM

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

τῷ μόνον αὐτὸν ἐν τοῖς θείοις εἶναι τὸν μόνον παράγοντα. Αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶν ὁ παράγων ταῖς εἰρημέναις δυνάμεσιν ὡς πηγὴ καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία καὶ ὅ τι ἂν εἴποι τις τῶν ὁμοίων.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

5

Ὁ δὲ υἱὸς, ὡ βέλτιστε, ποίαις ἄλλαις δυνάμεσι παράγων τὸ Πνεῦμα, ὡς σὺ φῆς; Εἰ μὲν γὰρ ἄλλαις δυνάμεσι, καὶ ἄλλως ἐστὶν ἀρχὴ καὶ αἰτία ὁ υἱὸς πρὸς τῷ καὶ ἑτέρας αἰτίας μετεσχηκέναι κατὰ τὴν σὴν θέσιν· ὥστε καὶ τυφλῷ δῆλη ἡ δουαρχία. Εἰ δὲ τῆς αὐτῆς ἐστὶν οὐσίας, ὡς καὶ σὺ προῖὼν ἐρεῖς, ὡσπερ ἐν 10 συναισθήσει τῆς βλασφημίας γεγονώς, καὶ τὰς δυνάμεις ταύτας κοινὰς ἀπεργάση πατρὶ καὶ υἱῷ, ὡσπερ ἐξόν σοι πάντα ποιεῖν καὶ μετασκευάζειν, τί καταψεύδη σαυτοῦ καὶ τῶν ἁγίων νῦν; Ἡ δοκεῖς λήσων ἡμᾶς τὸν κτύπον μόνον πραγματευόμενος τῷ δοκεῖν τοῖς ἀπλουστέροις σωφρονεῖν καὶ τῶν ἁγίων ἐξέχεσθαι, μηδὲν δὲ 15 ὑγιὲς φρονῶν;

Πῶς γὰρ ἔσται μόνος, εἰ μετὰ τοῦ υἱοῦ; Εἰ δὲ ταῖς δυνάμεσι, πῶς οἶόν τε; Ἡ γὰρ αἱ ὑποστάσεις συνειλημμένως διὰ τῶν δυνάμεων προάξουσιν τὸ Πνεῦμα, καὶ οὕτως ἀναζῆ Σαβέλλιος, ἢ αἱ δυνάμεις ἔσονται ἢ αἰτία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ καὶ χεῖρον. 20

Ἄλλὰ καὶ ἡ μηχανὴ τοῦ σοφίσματος καταγέλαστος. Μόνως γὰρ, φησὶν, ὁ πατὴρ ἐστὶν ἐν τοῖς θείοις ὁ μόνον παράγων, ἅτε τοῦ υἱοῦ κατ' αὐτὸν καὶ παράγοντος καὶ παραγομένου, ἵνα δείξῃ τοὺς πατέρας τοῦτο σκοποῦντας, ἐπειδὴν λέγωσιν, ὡς ὁ πατὴρ

2. αὐτὸν ἔγραψα κατὰ σ 113, 14: αὐτῶν ΔΜ 14. τῷ ἔγραψα: τὸ ΔΜ 16. φρονῶν ΜΔ: δὲν εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ γραφῆ φρονεῖν 22. πατὴρ ἐστὶν Μ: πατὴρ ἐστὶν Δ 24. λέγωσιν ἔγραψα: λέγωσι Μ: λέγουσι Δ

μόνος αἰτία καὶ μόνη πηγὴ. Καὶ τίς οὕτως ἀπλοῦς, ὥστε ἡ τοσαύτην ἀπλότητα τῶν πατέρων καταγνώσκει ἢ, ἐκείνων οὕτω διοριζομένων, σαφῶς θέλει ἀμφισβητεῖν;

Εἰ γὰρ αὐτὸς οἶδεν, ὅτι τὸ λατινικὸν ἐκλείπει συμπέρασμα,
 5 ἂν μὴ προστεθῆ τῷ Μόνος αἰτίος καὶ Μόνη αἰτία, οὐκοῦν ἢ ἀγνοοῦντες οἱ ἅγιοι λέγειν καλῶς λέγουσιν αἴτιον μόνον τὸν πατέρα, ὄντος πῶς αἰτίου καὶ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ θεότητι ἕνδον, ἢ, εἰ μὴ ἡγνῶουν ὅπερ οἶδεν αὐτὸς, σιγῶντες ὅπερ αὐτὸς προστίθησι, τῷ λατινικῷ συμπεράσματι καὶ κατ' αὐτὸν μάχεται.

10 Εἶτα καὶ λόγον ἂν εἶχεν ἢ προσθήκη τοῦ Μόνου τινὰ, εἰ τις ἦν ὁ λέγων τὸν υἱὸν παράγοντα εἶναι καὶ παραγόμενον καὶ αἰτίαν καὶ αἰτιατὸν ἢ τι τοιοῦτον. Νῦν δὲ, μηδενὸς τοῦτο λέγοντος, πῶς τολμᾷ προσθήκαις ἀρρήτοις τὸν φανερόν νοῦν μεταπλάττειν τῶν πατρικῶν ῥήσεων;

15

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φανερόν δέ φησιν, ὅτι αἱ εἰρημέται δύο δυνάμεις ἢ θεία οὐσία πάντως ἐστὶ καὶ τὰ ἀποδιδόμενα τῷ θεῷ, νοῦς τε καὶ βούλησις. Νοῦς δὲ ἄρα καὶ βούλησις τελειότητες.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

20 Καὶ πόθεν ἐστὶ φανερόν καὶ τίς τῶν θεολόγων ταῦτα ἐτύπωσεν; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐλέγχειν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλης ἄπτεται πραγματείας, ἐάσθω τό γε νῦν· τὰ δ' ἐντεῦθεν θεωρήσωμεν.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Δυοῖν δὲ ὄντοι τῶν παραγομένων προσώπων, υἱοῦ τε καὶ θεοῦ
 25 Πνεύματος, ὁ μὲν πρόεισιν ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ πατῆρ, διὸ καὶ πρὸς

1. μόνος ἔγραφα: μόνως ΔΜ τίς Μ: τίς Δ 8. ἡγνῶουν Μ:
 ἡγνώουν Δ

αὐτὸν ἀναφέρεται τῇ υἰότητι· υἱὸς γὰρ πατρὸς, ὡς περ καὶ πατὴρ ὁ πατὴρ υἱοῦ λέγεται. Τὸ δ' αὖ πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται οὐχ ἢ πατὴρ, ἀλλ' ἢ προβολεὺς δῆπου καὶ προβάλλων καὶ πνέων καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ὄντα τυγχάνει δυνάμειως.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

5

Ἐπειδὴ ὡς ἐν πορίσματος τάξει, καίτοι μηδ' αὖ μὲν πρότερον συμπερανάμενος, τὰς τῶν Χριστιανῶν ἀρετὰς τέθεικε, καὶ ταύτας μεθ' ὑπαλλαγῆς καὶ προσθήκης κατὰ τὸ συμφέρον αὐτῶ, ἢ, τό γε ἀληθέστερον φάναι, ἐπὶ βλάβῃ τῇ σφετέρᾳ, προσλαμβάνει, ὅτι ὁ μὲν υἱὸς πρόεισιν ἐκ πατρὸς ἢ πατὴρ ἐκεῖνος, τὸ δὲ Πνεῦμα 10 ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ προβολεὺς ἐκεῖνος, εἰ καὶ αὐτὸς ἀφελῶς ἄλλο τι τῇ λέξει δηλοῖ, πάσχει δὲ τοιαῦτα μυρία ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Εἶτα ἐπάγει, ὅτι ὁ πατὴρ προεπινοεῖται τοῦ προβολέως, ἵνα καὶ τὸν υἱὸν προεπινοησόμενον δείξῃ τοῦ Πνεύματος, καὶ τού- 15 του καὶ προβολέα. Ἄλλ' οὐκ εἰ προεπινοεῖται ὁ υἱὸς τοῦ Πνεύματος, ἐξ ἀνάγκης καὶ αἰτίος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ ὁ πατὴρ τοῦ προβολέως αἰτίος προεπινοούμενος. Εἰ δὲ καὶ ἀμυδρότερον ταῦτα διενήνοχεν ἐν πατρὶ ἢ υἱὸς καὶ Πνεῦμα τὰ προα- γόμενα, οὐδὲν διαφέρει. Ἐν ὁποίῳ γὰρ γένει τιθεῖντο τῆς διακρί- 20 σεως, ὁ πατὴρ ἔσται αἰτίος τοῦ προβολέως ἐν τῷ πατρὶ. Ἄλλὰ τοῦτο ἀδύνατον· οὐκοῦν οὐδὲ ἐκεῖνο ἀναγκαῖον. Εἰ γὰρ ὁ πατὴρ προεπινοεῖται τοῦ υἱοῦ ὡς αἰτία αὐτοῦ, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸν υἱὸν προεπινοεῖσθαι διὰ τὴν αἰτίαν· οὐ γὰρ ἔστι τις ἀνάγκη ἢ τοῦτο ποιοῦσα· εἰ γὰρ ἦν, ἔγνωσαν ἂν αὐτὴν οἱ πάλαί θεολόγοι. 25

Καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βασιλείου, λέγοντος περὶ μὲν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα, Πῶς ἂν προεπινοηθεῖ ὁ υἱὸς τῆς ἰδίας

7. τέθεικε M: τέθηκε Δ 8. αὐτῶ ἔγραψα: αὐτὸ ΔM 12 ἄλλο τι ἔγραψα: ἀλλ' ὅτι ΔM 24. ἔστι τις M: ἐστὶ τις Δ

αιτίας; περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν υἱὸν, οὐ τὸν αὐτὸν ἀπο-
 διδόντος λόγον. Εἰ γὰρ ἐφρόνει τοῦτο, καὶν ἔλεγεν. Ἄλλὰ τί φησι;
 Πῶς ἂν διατμηθεῖη ἢ ἄμεσος σχέσις τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα;
 Καὶ αὖθις ἐν τῇ Πρὸς τὰς κανονικὰς Ἄλλ' οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς
 5 πρότερον, τὸ Πνεῦμα δῆλον ὅτι τὸ ἅγιον· οὐδὲν γὰρ μέσον υἱοῦ καὶ
 πατρός. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, δεδοικῶς τὸν πατέρα προτιμῆ-
 σαι τοῦ υἱοῦ διὰ τὴν ἀρχὴν, μὴ ἀρχὴν αὐτὸν ἐλαττόνων ἀποφή-
 νη, ἐπάγει· Θέλω, φησὶ, τὸν υἱὸν προτιμῆσαι τοῦ Πνεύματος
 ὡς υἱὸν, οὐ μὲν οὖν ὡς ἀρχὴν καὶ αὐτόν. Τί γὰρ ἐκώλυεν, εἰ
 10 ἐφρόνει τοῦτο, εἰπεῖν ὡς ἀρχὴν καὶ αὐτόν μετὰ τοῦ πατρός, καὶ
 οὐκ ἐδιδάχθη τοῦτο παρὰ τοῦ πατρός; Ὅθεν δῆλον, ὅτι οὔτε αἴ-
 τιον ἐφρόνουσι οἱ θεολόγοι τὸν υἱὸν, οὐδὲ διὰ τοῦτο ἐδόξαζον προ-
 εκφωνεῖσθαι αὐτὸν τοῦ Πνεύματος.

Ἐπεὶ δ' ἀμωσγέπως τάξιν ἔδει τινὰ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν θείων
 15 ὀνομάτων εἶναι, μᾶλλον εἰκὸς ἦν τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος προτε-
 τάχθαι δι' ἄλλα τε πολλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν κοινὴν ἀρχὴν αὐτῶν
 τῷ πρὸς τὸν υἱὸν ἀνταναφερομένῳ προσηγορεῦθαι ὀνόματι, τῷ
 πατρικῷ δῆλον ὅτι. Καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἁγίων, ὡς υἱὸν λεγόντων,
 καὶ οὐδὲν μέσον υἱοῦ καὶ πατρός, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς αἴτιον δὲ
 20 οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἐδόκει τοῖς ἁγίοις τοῦτο, πάντες δὲ τῷ πατρὶ
 μόνῳ τουτὶ μαρτυροῦσιν.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὡς γοῦν τοῦ προβολέως ὁ πατὴρ προεπινοεῖται, κατὰ μὲν
 τὸ αἰδίον οὐ· ἅμα γὰρ κατ' ἐκεῖνο πατήρ τε καὶ προβολεὺς, συν-
 25 αἰδίως τοιοῦτος ὢν· κατὰ δὲ τὸ δύνασθαι καὶ προάγειν· πρότερον
 γὰρ τὸν υἱὸν παράγει τοῦ Πνεύματος, ἤδη νοούμενος ὑφ' ἐστῆκέ-
 ναι τῇ πρὸς τὸν υἱὸν ιδιότητι, τῇ πατρότητι· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς αὖ
 πάλιν προεπινοεῖται τοῦ Πνεύματος.

1 - 2. ἀποδιδόντος M: ἀποδίδοντος Δ 2. τί φησι M:
 τί φησὶ Δ 12 υἱὸν M: ἰὸν Δ 17. προσηγορεῦθαι ἔγραψα:
 προσηγορεῦσθαι ΔM 23. ὡς ΔM: ὡςπερ σ. 114, 11.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ἀπὸ ποίας ἀνάγκης ἐφάνη ἢ διὰ τίνος τῶν θεολόγων ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ πατὴρ προεπινοεῖται τοῦ προβολέως; Εἰ δὲ διότι ὁ υἱὸς τοῦ προβλήματος προεπινοεῖται, εἰ μὴδὲ ὁ υἱὸς προεπινοεῖται ἐξ ἀνάγκης ὡς αἷτιος, πῶς ἐκ τοῦ τὸν γεννήτορα προεπινοεῖσθαι τοῦ προβολέως ἐξ ἀνάγκης τοῦ γεννήματος ὁ υἱὸς ἔσται αἷτιος; Τούτου γὰρ ἔνεκα τὴν τοῦ γεννήτορος πρὸς τὸν προβολέα τάξιν προϋποτίθησι, καὶ, εἰ μὴ οἶόν τέ ἐστίν ἢ μίαν εἶναι τὴν προακτικὴν δύναμιν ἐν πατρὶ ἢ ἐν εἶναι τὸν γεννήτορα καὶ προβολέα διὰ τὸ προεπινοεῖσθαι τὴν δύναμιν τῆς δυνάμεως, 10 ἴν' ἐντεῦθεν καὶ ἡ προεπίνοια τῶν προϊόντων προσώπων ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ τάξις ἢ ἐν αὐτοῖς, πῶς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς μία ἔσται ἀρχὴ τοῦ Πνεύματος ἐν οἷς τὸ προβάλλειν καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ μὲν τοῦ προεπινοεῖσθαι ἐστίν; Οὐ γὰρ ἀρνήσαιντο προεπινοεῖσθαι τὴν ἐν πατρὶ δύναμιν τὴν ἐν ἀμφοῖν, εἰ γε μὴδὲ 15 τὸν πατέρα ὄλως ἀρνήσαιντο τοῦ υἱοῦ προεπινοεῖσθαι.

Εἶτα, εἰ μὲν τὸ Πατὴρ ὡς τὸν αἷτιον νοεῖ, προεπινοεῖται μὲν τότε τοῦ προβολέως, προεπινοεῖται δὲ ἄρα καὶ τοῦ γεννήτορος, ὃν τρόπον τὰ κοινότερα τῶν ἤττον κοινῶν προεπινοοῦνται ἐν τῇ τελεωτέρᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ νοῦ ἐναντίως ἢ ἐν τῇ ἀτελεστέᾳ συμπίπτει, καὶ ἐντεῦθεν οὐκ ἂν εἶη τις ἀνάγκη ὥστε καὶ τὸν υἱὸν αἷτιον εἶναι τοῦ Πνεύματος. Ἄμα τε γὰρ ἔσται γεννήτωρ καὶ προβολεὺς, ὡς τὰ ἀντιδιηρημένα, καὶ ἄμα υἱὸς καὶ Πνεῦμα, οὐ διὰ τὴν τῆς αἰτίας τάξιν τοῦ υἱοῦ προθεωρουμένου τῇ ἐπινοίᾳ, ὡς ἔφημεν. Εἰ δὲ τὸ Πατὴρ ὡς τὸν γεννῶντα νοεῖ, πῶς ὁ πατὴρ προ- 25

8. προϋποτίθησι ἔγραψα: προϋποτίθησιν ΔM οἶόν τέ ἐστίν M οἶόν τε ἐστίν Δ 14. τὰ μὲν ΔM: πιθανωτάτα διορθωτέον 15. μὴδὲ M: μὴδὲ Δ 21. τις M: τίς Δ

επινοεῖται τοῦ προβολέως; Εἰ μὲν γὰρ ἡ ὁ πατήρ πρὸς τὸν υἱὸν λέγεται, ταύτη γε καὶ ὁ προβολεὺς προεπινοεῖται τοῦ γεννήτορος, ἡ πρὸς τὸ πρόβλημα καὶ αὐτὸς λέγεται, κάντεϋθεν οὐδεμία ἀνάγκη πρὸς τὸ τὸν υἱὸν πρότερον εἶναι, ὡς αὐτὸς ἀξιοῖ. Εἰ δὲ
 5 καὶ ὡς ἔξεις τινὲς ἡ ἐνέργειαι νοούμεναι ταῦτα ἐν πατρὶ τὴν τάξιν ἔξουσι ταύτην· προεπινοοῦνται γὰρ που ὡς εἰσιν ἐν τῷ πατρὶ τῶν ὡς πρὸς τὰ προϊόντα ἔχουσιν ἡ λέγεται· τί τούτου γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; Ἄνευ γὰρ πολλῶν ἄλλων τῶν συμβαινόντων, ὡςπερ ἡ διαφορὰ τοῦ γεννᾶν καὶ προβάλλειν ἐν τῷ πατρὶ, ἐν τῷ
 10 ἀσθενεστέρω γένει τῶν διακρίσεων οὔσα, καὶ κατὰ τοὺς Λατίνους ἐν τοῖς προηγουμένοις ἰσχυρότερον διαλάμπει, πραγματικῶς διακρινομένοις, οὕτω καὶ ἡ προεπίνοια οὐκ ἔτ' ἂν ἡ αὐτὴ εἴη ἐν τε γεννήτορι καὶ προβολεῖ καὶ υἱῷ καὶ προβλήματι, ἀλλὰ πολλῶ ἔσται αὐτὴ ἐκείνης ἰσχυροτέρα, καὶ οὐκ ἔτ' ἂν εἴη προεπίνοια
 15 μᾶλλον ἢ ἄλλη τις προήγησις τῶν ἀπηγορευμένων, ἦν καὶ αὐτὸς ἔοικε βούλεσθαι. Ἡ τί βούλεται αὐτῷ, ὅτι ὁ πατήρ πρότερον παράγει τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος καὶ ὅτι ὑφέστηκε τῇ πρὸς τὸν υἱὸν ιδιότητι πρὶν ἂν προβάλλῃ τὸ Πνεῦμα; Οὕτω γὰρ ἐναργῶς ἀξιοῖ. Ταῦτα δὲ τίς ἀκούσας οὐκ εὐθύς ἂν πάντας Ἀρειανούς ἐννοήσειε;
 20 Τί γὰρ ἄλλο ἐκεῖνοι ἔλεγον ἢ ὅτι ὁ θεὸς πρότερον μὲν τὸν υἱὸν, εἶτα τὸ Πνεῦμα παρήγαγεν, ἔνιοι δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦτο παρήγαγεν; Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι χρόνῳ τὴν διαφορὰν ἐτίθουν ἀπλῶς· ἐξ αἰδίου γὰρ ἔλεγον γεγενῆσθαι τὸν υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα προελθεῖν οὐκ ἐν τῷ παντὶ τῷδε Ἄλλὰ τοιαύτας τινὰς προεπινοίας τιθέντες
 25 οὐκ εὐσεβῶς, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν κατ' οὐσίαν εἰσηγον διαφορὰν. Ἄλλ' εἴπερ ἠδρῆσαν πῶς δεῖ τὴν προθεωρίαν καὶ τὴν προεπίνοιαν λέγειν καὶ πῶς τὸ προτετάχθαι καὶ ὅπως τὸ πρότερον οὐδενὶ

6. ὡς εἰσιν M: ὡς εἰσιν Δ 7. τῶν... λέγεται ΔM: διορθωτέα

9. γεννᾶν Δ: γεννᾶν M 13. γεννήτορι M: γενήτορι Δ 15. τις M: τις Δ 17. ὑφέστηκε ἔγραψα: ὑφέστηκεν M Δ 18. προβάλλη ἔγραψα: προβάλλη ΔM 19. τίς M: τίς Δ 20. τί M: τί Δ

23. γεγενῆσθαι M: γεγενῆσθαι Δ 26. ἠδρῆσαν M: εἶδρῆσαν Δ

τρόπῳ ἐστὶν ἀληθῶς οὔτε νοεῖν, οὔτε λέγειν ἐπὶ τῶν θείων, οὐκ ἂν εἰς τοιαύτας φλυαρίας ἐξώκειλαν. Πῶς δὲ καὶ οὐκ ἄνοια πολλή τι τῶν ἐν τῷ ἀγεννήτῳ, οἷον τὸ προβάλλειν ὕστερον εἶναι λέγειν τῶν ἐκ τοῦ ἀγεννήτου τινός; Ἔστω γάρ, ὅτι ὁ γεννήτωρ τοῦ προ- 5
 βολέως προεπινοεῖται· ἀλλ' οὐχ ὅ γε υἱὸς διὰ τοῦτο τοῦ προβο-
 λέως, ἴν' ἦ ὁ προβολεὺς ἢ τὸ προβάλλειν κοινὸν πατρὶ καὶ υἱῷ, ἀλλὰ μᾶλλον ἄμφω τὰς αἰτίας, εἰ καὶ δοίημεν ἐν ἑαυταῖς ἔχειν 10
 τάξιν τινά, ἢ τοιάσδε αἰτίας μόνον προεπινοεῖσθαι τῶν αἰτιατῶν εὐλογον ἂν εἶη μᾶλλον, ἀπὸ τῆς τῶν κατ' αὐτὰς προαγομένων προσώπων τάξεως λαμβανόντων ἡμῶν τὴν περὶ αὐτῶν ἐπίνοιαν 10
 ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἐκεῖ δὲ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι πιστεύειν τοῦ ἔχειν οὕτως, ὡς ἡ ἡμετέρα προὑποτίθησι ἐπίνοια· ἄρρητος γάρ καὶ ἀνεπνόητος ὁ τρόπος καὶ ἡ τάξις τῶν θείων ἐκείνων προόδων τῶν θεολόγων λεγόντων ἀκούομεν, καὶ τὸ περὶ τούτων ζητεῖν αἰ-
 ρετικῶν εἶναι ἢ τῶν οἰκουμενικῶν ἀπεφήνατο. Τούτῳ τῷ τρόπῳ 15
 καὶ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου φρενοβλαβείας οὐ μετασχίσομεν. Καὶ γὰρ αὐτὸς Εὐνόμιος, ἐκ τοιούτων τινῶν προεπινοιῶν κακῶς τιθεμένων ὡσπερ ἀφορμῶν ὀρμώμενος, τὴν κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον καὶ τρόπον τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐν ἐνότητι φύσεως δια-
 κρισιν εἰς τὴν ἐν τῇ φύσει διαφορὰν μετέφερε καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ λό- 20
 γου τῆς αἰτίας προθεωρίας καὶ προαριθμήσεις, αἱ τὸ ἀσύγχυτον ἐργάζονται τῶν ὑποστάσεων, ὑπερθέσεις καὶ ὑφέσεις ἀξιωμάτων καὶ φύσεων ἐπισφαλῶς ἔλεγε, καὶ βαθμούς τινας φύσεων συνετίθει ὡς ἀξιωμάτων ἢ προόδων ἕτεροι. Ὁν ἀπορραπίζων ὁ Νύσσης Γρη-
 γόριος φησὶν « Εἰ μὲν τινα χρονικὴν ἔμφασιν ὑπερετίθει τῆς τοῦ 25
 μονογενοῦς ὑποστάσεως ὁ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ μόνῳ τῷ τῆς αἰ-
 τίας λόγῳ προθεωρῶν, εἰκότως ἂν ὁ τῆς αἰδιότητος ἡμῖν περὶ υἱοῦ λόγος ἐκινδυνεύετο ». Εἶτα ἐπάγει· « Ὁ δὲ αὐτὸς ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος λόγος, ἐν μόνῃ τῇ τάξει τὴν διαφορὰν ἔχων·

3. τι M: τὶ Δ τὸ προβάλλειν ἔγραψα: τῷ προβάλλειν ΔM

13. ἀνεπνόητος ἔγραψα: ἀνεπνόητος ΔM 16. μετασχίσομεν M: μετασχίσωμεν Δ 19. ἐν M: ἐν Δ 23. καὶ βαθμούς ἔγραψα: βαθμούς ΔM

ὡς γὰρ συνάπτεται τῷ πατρὶ ὁ υἱὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχων
 οὐχ ὑστερίζει κατὰ τὴν ὑπαρξίν, οὕτω πάλιν καὶ τοῦ μονογενοῦς
 ἔχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπινοία μόνη κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον
 προθεωρουμένου τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, ὥστε, τοῦ λόγου
 5 τῆς αἰτίας ὑπεξηρημένου, ἐν μηδενὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα πρὸς ἑαυ-
 τὴν ἀσύμφωνον ἔχειν. Τὰ γοῦν** τὸν ἐν ἐκάστῳ τῶν προσώπων
 λόγον τῆς αἰτίας μόνον προθεωροῦνται τῇ ἐπινοίᾳ, καὶ προλέγε-
 ται τὰ θεῖα πρόσωπα. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ διδούς τὰς ιδιότητας αἷς
 διακρίνονται, ἢ τοῦτ' αὐτὸ τὸ λαμβάνειν ἐκ τοῦ πατρὸς πάντα μετὰ
 10 τῆς φύσεως, τοῦτέστιν ἢ πρὸς αὐτὸν ιδιότης αὐτοῖς τῆς ἀρρήτου
 τῶν τρόπων διαφορᾶς, καὶ αὐτὰ διακρινούσης ἀλλήλων. Καὶ ὁ
 μὲν πατὴρ τῶν ἐξ αὐτοῦ διακρίνεται κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν,
 ὡς ὁ αὐτὸς Γρηγόριος ἀξιοῖ λέγων Τὴν κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτια-
 τὸν διαφορὰν οὐκ ἀρνούμεθα, ἐν ᾧ μόνῳ διακρίνεσθαι τὸ ἕτερον
 15 τοῦ ἑτέρου καταλαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ αἰτίου ἄλλη τινὶ δια-
 φορᾶ καὶ οὐ τῇ αὐτῇ διακρίνεται. Ἄλλην γάρ, φησι, διαφορὰν
 ἐννοοῦμεν, ἣν ἐνταῦθα λόγον φησὶ τῆς αἰτίας. Ὡς συμφώνως
 ρησάσας ἔφη καὶ ὁ Ἰουστίνος Ὡς ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς, οὕτω
 καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς πλήν γε διὰ τοῦ τρόπου
 20 τῆς ὑπάρξεως ἐγγίνεται τῷ ἡμετέρῳ νοί ἢ προεπίνοια ἢ προθεω-
 ρεῖ τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος. Ἐν δὲ ταῖς ἀρρήτοις ἐκείναις καὶ αἰ-
 δίοις προόδου οὐκ εὐσεβὲς ἐστὶ μὴ ὅτι γε εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδ' ἐπι-
 νοῆσαι τι πρότερον ἢ ὕστερον, μᾶλλον δὲ οὐδ' ἐπινοῆσαι οἷός τε
 γένοιτο οὐδεὶς τὸν τρόπον νοῦς τῶν προόδων ἐκείνων· ὅπου γὰρ
 25 οὐ χρόνος, οὐκ αἰὼν ἐμεσίτευσεν, οὐ θεατῆς παρῆν, οὐχ ὁ διη-
 γούμενός ἐστι, πῶς φαντασθῆ ὁ νοῦς, πῶς δὲ ὑπηρετήσῃ ταῖς
 διανοίαις ὁ λόγος; Διὰ τοῦτο σιωπῇ τιμᾶν ἐκελεύσθημεν τὰς θείας
 ἐκείνας προόδους, προϊέναι δὲ μόνον ἅμα αἰδίως καὶ συναϊδίως,

16. γὰρ φησι Δ: γὰρ, φησὶ Μ 22. εὐσεβὲς ἐστὶ Μ: εὐ-
 σεβὲς ἐστὶ Δ 23. τι Μ: τί Δ 25-26. διηγούμενός ἐστιν Μ:
 διηγούμενος ἐστὶν Δ 26. ὑπηρετήσῃ ἔγραψα: ὑπηρετήσῃ Δ:
 ὑπηρετήσῃ Μ 27. τιμᾶν Δ: τιμᾶν Μ

ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ λόγον πιστεύειν τὰ θεῖα πρόσωπα. Καὶ γὰρ ἔχομεν μαθόντες πρὸς τῶν διδασκάλων, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἤρτηται τοῦ υἱοῦ, ὧ ἀδιαστάτως συγκαταλαμβάνεται καὶ δι' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ πρὶν τι καινόν τι καὶ ἀνυπόστατον διὰ μέσου παρεμπεσεῖν νόημα, εὐθύς καὶ συνημμένως καταλαμβάνεται, 5 οὐχ ὑστερίζον κατὰ τὴν ὑπαρξίν μετὰ τὸν υἱόν, ὡς ποτε τὸν μονογενῆ δίχα τοῦ Πνεύματος νοηθῆναι. Ἡ γὰρ τοῦ υἱοῦ μεσιτεία ἑαυτῷ μὲν τὸ μονογενὲς φυλάττει, τὸ δὲ Πνεῦμα τῆς πρὸς τὸν πατέρα σχέσεως οὐκ ἀπείργει. Ὡςπερ γὰρ ὁ υἱὸς ὡς γέννημα ἀμέσως καὶ προσεχῶς ἐκ πατρὸς ὡς πατὴρ, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα 10 ὡς πρόβλημα ἀμέσως καὶ προσεχῶς ἐστὶν ἐκ πατρὸς ὡς προβολέως. Ὡς ὁ υἱὸς γὰρ φησὶ ἐκ τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς πλήν γε δὴ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως. Καὶ ὁ Γρηγόριος· «Φύσις δὲ τοῖς τρισὶ μία, ἔνωσις δὲ ὁ πατήρ, ἐξ οὗ καὶ πρὸς ὃν ἀνάγεται τὰ ἐξῆς, οὐχ ὡς συναλείφεσθαι, ἀλλ' 15 ὡς ἔχεσθαι». Καὶ ὁ Νύσσης ἐν 5' τῶν πρὸς Εὐνόμιον· «Τοῦ υἱοῦ, καθὼς εἴρηται, μεθ' ἑαυτοῦ τὸ Πνεῦμα τῆς ζωῆς τε καὶ ἀληθείας ἐνδεικνυμένου». Καὶ ὁ Κύριλλος· Συνῆπται, φησὶ, πρὸς ἔνωσιν τῷ υἱῷ τῷ τῆς ὁμοουσιότητος λόγῳ, καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπορεύηται. Καὶ ὁ Διονύσιος ρίζαν μὲν ἀποκαλεῖ 20 τὸν πατέρα, βλαστοὺς δὲ ἢ ἄνθη τὰ ἐξ αὐτοῦ, οὐ τάξει τοιαύτη τινὶ καὶ ἐκ διαδοχῆς προῖόντα, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀμέσως ἄμφω ἀλλήλων τε ἐχόμενα καὶ τῆς ρίζης ὑπερφυῶς διὰ τὸ πάντη ἄϋλον καὶ τὸ ἄπειρον.

Τούτων οὕτως ὑποκειμένων ὡς τῆς εὐσεβείας ἀρχῶν καὶ τῆς 25 θεολογίας θεμελίων, οἷς ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐποικοδομεῖται καὶ τὸ ὑγιὲς δόγμα ἀναφαίνεται, ὅτι ὁ πατήρ μόνος αἰτία καὶ πηγὴ καὶ ρίζα καὶ ἀρχή· (τούτῳ γὰρ μόνῳ προσαρμόζονται τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ θεωρηήμονα ὡς ἰδιότης αὐτοῦ καὶ κατ'

4. μετ' M: μέτ' Δ 8. μονογενὲς M: μονογεννὲς Δ

10. ἐκ M: ἐκ Δ 11. ἐστὶν M: ἐστὶν Δ 12. γὰρ φησιν ἔγραφα: γὰρ φησὶ Δ: γὰρ φησὶ M 17. μεθ' M: μέθ' Δ

οὐδένα τρόπον μεταπίπτουσιν οὐδὲ κοινοποιοῦνταιί τινι τῶν ἐξ αὐτοῦ· ταῦτα γὰρ μόνον αἰτιατὰ ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐδέτερον τούτων συναίτιον τοῦ λοιποῦ τῷ πατρὶ καὶ οὐδαμῶς θάτερον θατέρου πρότερον οὐδὲ ὕστερον, ἅμα προϊόντα καὶ ἀμέσως ἄμφω ἐχομέ-
 5 νως καὶ συνημμένως, ὥστε ἐφηρμόσθαι μὲν πως τῷ υἱῷ τὸ Πνεῦμα κατὰ τὴν τῶν ὁμοίων τάξιν μόνον, ἐφηρμόσθαι δὲ τῷ πατρὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς ἐφήρμωσται καὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, τοῦ Κυρίλλου τοῦτο βοῶντος ἐν τοῖς Πρὸς Ἑρμείαν)· αἱ θέσεις ἐκεῖναι καὶ αἱ προηγῆσεις τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ὑποστάσεων δι'
 10 αὐτὰς καὶ τῶν αἰτιῶν καὶ αἱ προεπίνοιαι καὶ αἱ τάξεις τῶν προόδων καὶ τὸ πρότερον προάγεσθαι τὸν υἱὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα τὰ μὲν βλάσφημα πάντως καὶ ἀπάδοντα τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας τῶν ἁγίων καὶ ἔξω τοῦ φρονήματος τοῦ ὀρθοῦ, τὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὀήπου τίθενται καὶ ἐφ' οἷς τίθενται συνοῦσαν τὴν βλασφημίαν ἔχει.

15 Πολλὰ γοῦν ἄτοπα εἰπὼν ἐν τούτῳ τῷ λήμματι 'καὶ τῇ ὡς αὐτῷ δοκεῖ τούτῳ ἐπεξεργασίᾳ, ἐν εἶπε φρονίμως, δι' οὗ πάντα ἀνέτρεψεν, ὅτι οὐδαμῶς ἄλλο ἄλλον πρότερον ἐν τοῖς θείοις. Ὁ καὶ ἡμῖν ἐναγχος εἶρηται, ὅτι καὶ ἀϊδιότητι καὶ φύσει καὶ νῶ αἱ θεῖαι ὑποστάσεις ἅμα εἰσὶ, καὶ οὐκ ἔχει χώραν ἐν αὐταῖς οὐδενὶ
 20 τρόπῳ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, εἰ καὶ πάλιν ταύτην ἀνεῖλε τὴν ἀλήθειαν, οὐκ οἶδ' ὅ τι παθὼν, καὶ τὸν μὲν πατέρα πρότερον τοῖν δυοῖν, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ θεοῦ Πνεύματος πρότερον εἶρηκε, τὸν αὐτὸν δὲ ἅμα πρότερον καὶ ὕστερον ἀκολούθως.

Εἰ γὰρ τοῦ Πνεύματος πρότερον ὁ υἱὸς, τί ἂν εἴη τοῦ πατρὸς, 25 λεγέτω, καὶ τὸ Πνεῦμα, ὕστερον ὄν τοῦ υἱοῦ, τί ἂν εἴη ἀπὸ τοῦ πατρὸς; Εὐλαβούμενος γὰρ ἴσως διὰ τὸ ἀπηχῆς τῆς φωνῆς πρῶτον εἰπεῖν καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, ἄλλοις ὀνόμασιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἐξέπεσεν. Ἄλλ' ἡμεῖς κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου οὐδέπω καὶ νῦν ταύτης ἠκούσαμεν τῆς σοφίας

1. κοινοποιοῦνταιί τινι M: κοινοποιοῦνται τινὶ Δ 15. γοῦν ἔγραψα: γ' οὔν ΔM εἰπὼν M: εἰπὼν Δ 16. ἐπεξεργασίᾳ M: ἐπ' ἐξεργασίᾳ Δ

ἢ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ἔκ τινος ἀκολουθίας λεγόμενον εἰς τὴν τῶν ὑποχειρίων καὶ ὑποτεταγμένων ἀπωθεῖται τάξιν.

Διχῶς γὰρ λέγεται, φησὶν, ὁ υἱὸς, τουτέστιν ἐπιλέγεται τῷ πατρὶ καὶ τρίτον λέγεται τὸ Πνεῦμα, τουτέστιν ἐπιλέγεται τῷ υἱῷ ἔκ τινος ἀκολουθίας· ἀκολουθεῖ γὰρ πατρὶ υἱὸς, ὥστε καὶ 5 Πνεῦμα υἱῷ καὶ δι' υἱοῦ τῷ πατρὶ, ἀλλ' οὐ λέγομεν ἢ τὸν υἱὸν εἶναι δεύτερον ἢ τὸ Πνεῦμα τρίτον, οἷς ἔπεται τὸν υἱὸν μὲν ὕστερον εἶναι τοῦ πατρὸς, πρότερον δὲ τοῦ Πνεύματος καὶ ὅσα ἄλλα τὴν τῶν φύσεων εἰσάγει κατ' Εὐνομίον διαφοράν.

Πολὺ δὲ διαφέρει τὸ, λέγοντά τινα πλείω τινά, τὸ μὲν λέγειν 10 δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον καὶ τὸ λέγειν, ὅτι τοῦτό ἐστι γ'· ὥσπερ οὐδὲ ταυτόν ἐστι τό τε ἐν οἷς ἢ τῆς αἰτίας τάξις ὁμολογουμένως ἐστὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἐξ αὐτοῦ προεπινοεῖν, καὶ ἅμα τῇ τε φύσει ὧσιν ὡς μίαν ἔχοντα φύσιν καὶ τῷ νῶ διὰ τὴν ἀναφοράν, καὶ τὸ ἐν οἷς ἢ τῆς αἰτίας τάξις ἀμφισβητεῖται θάτερον θατέρου πρότε- 15 ρον ἀποφαίνειν πειρᾶσθαι, ἵνα καὶ ἢ τῆς αἰτίας ἐν αὐτοῖς τάξις ἀποδειχθῆ.

Δεῖ γὰρ καὶ πρότερον ἐκεῖ καὶ τὸ ὕστερον ἐνὶ τῷ τῶν ἄλλων τρόπων εὐρίσκεσθαι, χρόνῳ δῆλον ὅτι ἢ φύσει. Εἰ δὲ καὶ νῶ, οὕτως ἂν καὶ ἢ κατὰ τὴν αἰτίαν τάξις οὐκ ἂν ἐμφαίνοντο ἐν αὐτοῖς. 20 Αὐτὸς οὖν εἰπὼν Οὐδαμῶς ἄλλο ἄλλου πρότερον ἴσως εἶποι τις ἂν τῷ χρόνῳ, εὐθὺς αἰτίαν προστίθῃσι, δι' ἣν ὁ πατήρ πρότερον τοῖν δυοῖν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὅτι τάξις ἐστὶ, φησὶ, τῶν ὑποστάσεων διὰ τὰς προόδους, ὅτι τὸ γεννᾶν τοῦ προβάλλειν καὶ τὸ γεννᾶσθαι τοῦ προβάλλεσθαι 25 πρότερον, καὶ διὰ τοῦθ' οὕτω τετάχεται καὶ τὰ θεῖα πρόσωπα καὶ ταῦτα κατὰ τὸ αὐτὸ νῦν τῆς ἀϊδιότητος ἅμα πατὴρ ὄντος υἱοῦ τε καὶ θείου Πνεύματος. Ταύτας καὶ δῆπου τὰς προηγήσεις καὶ θέσεις οἱ ἐξ Ἀρείου καὶ Εὐνομίου ὑποτιθέμενοι, τὰς ἐξῆς φλυαρίας

11. ἐστὶ M: ἐστὶ Δ 12. ταυτόν Δ: ταυτόν M ἐστὶ M:
ἐστὶ Δ τό τε ἔγραψα: τότε ΔM 21. τις M: τις Δ 25. γεν-
νᾶν Δ: γεννᾶν M 29. Εὐνομίου M: εὐνομίον Δ

συνέρραπτον, ὡς δεδῆλωται· ἄς οὗτος ἀνανεοῦν οὐκ ἀπαξιοῖ δῆ-
που, τοιαῦτα τὴν ἐκκλησίαν ἀξίων δέχεσθαι δόγματα. Ἴδωμεν δὲ
καὶ τὸ ἐξῆς.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

5 Ἀλλὰ μὴν κάκεῖνο τοῖς εἰρημένοις προσθεῖναι δίκαιον, θεολο-
γικώτατον ὄν, ὅτι ὁ πατὴρ ἐκάτερον τῶν θείων παράγει προσώ-
πων ἴσον ἑαυτῷ πάντῃ πάντως καὶ ὅμοιον ταῖς αὐταῖς τῷ ἀριθμῷ
τελειότησι. Πάντα γὰρ ὅσα πρόσεστι τῷ πατρὶ ἄνευ πατρότητος
καὶ ὅσα περ ἐφαρμόττει τῇ θείᾳ πατρότητι καὶ ἄνευ πατρότητος
10 ἅμα καὶ πνεύσεως, καὶ ὅσα περ αὐταῖς κοινῶς ἐφαρμόττει κοινὰ
καὶ τοῖς ἐκ πατρὸς εἶναι ὁ θεολογικὸς παραδίδωσι λόγος.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Ἴδού κατ' ὀλίγον ἐκρήγνησι τὸν καρπὸν τοῦ λήμματος ἐκεί-
νου, ὅτι ὁ γεννήτωρ προεπινοεῖται τοῦ προβολέως. Οὐκ ἀφίστα-
15 ται δὲ καὶ τῆς κακουργίας, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πατρὸς καὶ υἱοῦ δια-
κρίσει χωρίζει τὴν πατρότητα τῆς πνεύσεως, ἐν δὲ τῇ πατρὸς καὶ
Πνεύματος συνάπτει πατρότητα καὶ πνεῦσιν· χωρίζει γὰρ ὡς πρό-
τερον, ὅτε βούλεται, τὴν πατρότητα καὶ πάλιν συνάπτει κατ'
ἐξουσίαν, ὡς ἂν ἐπ' αὐτῷ κείμενον τὸν μὲν υἱὸν προβολέα ποιεῖν,
20 οὐ γεννήτορα δὲ, τὸ δὲ Πνεῦμα μήτε προβολέα μήτε γεννήτορα, οὐκ
εἰδῶς, ὅτι, εἰ καὶ ἄμφω δεῖ μὴ μετέχειν τῶν ἐν τῷ πατρὶ προσόν-
των ὑποστατικῶν ὁπωςοῦν, εἴπερ ἐξαρκεῖ τῷ Πνεύματι πρὸς τὴν
κατὰ φύσιν ἐνότητα ἢ τῶν θεοπρεπῶν κοινωνία· τὰ γὰρ θεοπρεπῆ
πάντα τῇ ὅλῃ θεαρχίᾳ πρόσεστι κατὰ τὸν θεοτελεῆ λόγον, ὡς ἱερός
25 φησι Διονύσιος, καίτοι μήτε γεννῶντι μήτε προβάλλοντι· ἢ εἰ γε
δεῖ διὰ τὴν ἀναγκαίαν κοινωνίαν τῆς φύσεως καὶ τινος μετέχειν

5. κάκεῖνο M: κάκεῖνο Δ 21. εἰ M: ἢ Δ 24-25. ἱερός
φησι M: ἱερός φησὶ Δ 25. προβάλλοντι M: προβάλλοντι Δ

τῶν μὴ κοινῶν ὁπότερον οὐκ ἀντίκειται, δεήσει, καθάπερ τῷ υἱῷ τῆς πνεύσεως μέτεστιν ὡς μὴ ἀντικειμένης αὐτῷ, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς γεννήσεως ὡς μὴ ἀντικειμένης αὐτῷ μετέχειν. Ἄλλως γὰρ ἔν γε ταῖς κοινότησι θάτερον τῶν προαγομένων προσώπων ὑπερέξει θατέρου, καὶ ὁ τῆς ἰσότητος αὐτῆς οἰχήσεται λόγος. 5

Εἰ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς τάξεως ἐπάξει τις τὸν λόγον, τῷ προηγεῖσθαι λέγων τὴν γέννησιν τῆς προβολῆς καὶ διὰ τοῦτο προϋφίστασθαι τὸν υἱὸν, εἶτα τὸ Πνεῦμα, κἀντεῦθεν ἀδυνάτως ἔχειν τὸ Πνεῦμα κοινωνεῖν τῆς γεννητικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ ταῦτα βλάσφημα ἀπεδείχθησαν καὶ αἰρετικῶν φρονήματα. Τοῦναντίον δὲ 10 μᾶλλον ἀπέδειξαν οἱ θεολόγοι ταῖς σφῶν αὐτῶν χρήσεσιν, ἃς φθάναντες ἐξεθήκαμεν, ὅτι συνημμένως καὶ ἐχομένως καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ πρόεισι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐχ ὑστερίζον κατὰ τὴν ὕπαρξιν, ἣν ἐκ τοῦ πατρὸς ἔχουσι δῆλον ὅτι, ὡς ποτὲ τὸν υἱὸν δίχα τοῦ Πνεύματος νοηθῆναι· κἀντεῦθεν ἀνάγκη ἦν, εἴπερ ἐκοινωνεῖ 15 τῆς πνεύσεως ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, τῷ μὴ ἀντικεῖσθαι τῇ γεννήσει κοινωνεῖν καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς γεννήσεως τῷ μὴ ἀντικεῖσθαι τῇ πνεύσει, ἵν' εἴη θεὸς ἴσος τὸ Πνεῦμα θεῷ τῷ υἱῷ καὶ πατρὶ, καὶ ὁ υἱὸς ἴσος θεὸς θεῷ τῷ πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ὡς προῶν καὶ αὐτὸς ἀξιοῖ, εἰ καὶ μὴ πρὸς τοῦτο συντείνει αὐτῷ τὰ λεγόμενα. 20

Εἰ δὲ συναίτιον τὸ Πνεῦμα τῷ πατρὶ ἐν τῇ τοῦ υἱοῦ γεννήσει ἀσεβὲς ἂν εἴη λέγειν, καὶ τὸ συναίτιον λέγειν τὸν υἱὸν ἐν τῇ τοῦ Πνεύματος προβολῇ τοιοῦτον δῆπου.

Ὁ δὲ θεολογικὸς λόγος οὐ πατρότητα καὶ πνεῦσιν παραδίδωσι τὰ διακρίνοντα τὰς θείας ὑποστάσεις, ὥστε τῇ πατρότητι διακρί- 25 νεσθαι τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα, εἶτα τῇ πατρότητι καὶ πνεύσει τοῦ Πνεύματος· οὐ γὰρ εὐσεβὲς ἔδοξε τοῖς θεολόγοις ταῦτα διακεκριμένα νοεῖν ἐν τῷ πατρὶ. Μᾶλλον μὲν οὖν εὐσεβὲς, ἵνα τὸ μοναδικὸν τῆς αἰτίας εἰλικρινῶς κηρύττηται, καὶ μίαν γονιμότητα δεῖν

1. ὁπότερον Δ: ὁ πότερον M 6. τις M: τὶς Δ 29. εἰλικρινῶς M: εἰλικρινῶς Δ

νοεῖν ἐν τῷ πατρὶ, ὡς μίαν ἀρχὴν αὐτὸν ὄντα, τῇ πρὸς τὰ προϊόντα διαθέσει διχαζόμενον, ὡς δεδήλωται.

Δεῖ γὰρ πάντοθεν τὴν δυαρχίαν ἐκκλίνειν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὑπερούσιον γονιμότητα εἶρηκε τὸν πατέρα, ὅπερ
 5 ἐξηγούμενος ὁ σοφὸς Μάξιμος λέγει Γονιμότητά φησι τὴν πατρι-
 κὴν ὑπὲρ ἔννοιαν πρόοδον εἰς ἔκφανσιν τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος. Καὶ τῶν ἄλλων διδασκάλων ὁ μὲν πηγαίαν θεότητα
 καὶ θεογόνον, ὁ δὲ καρπογόνον, ὁ δὲ αἰτίαν, ὁ δὲ ρίζαν, ὁ δὲ ἀρ-
 χὴν, ὁ δὲ ἄλλο τι τῶν ἰσοδυνάμων λέγει τὸν πατέρα.

10 Διακρίνεσθαι δέ φησι τὰ θεῖα πρόσωπα, τὸν πατέρα μὲν τῶν
 ἐξ αὐτοῦ τῇ κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν διαφορᾷ, τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ
 ἀλλήλων τῷ τρόπῳ τῆς σφῶν αὐτῶν ὑπάρξεως, ἥτοι τῷ λόγῳ
 τῆς ἑκατέρου αἰτίας, τῷ γεννητῷ δῆλον ὅτι καὶ ἐκπορευτῷ. Ἐπὶ
 τῶν ἡμετέρων γὰρ ὄρων, φησὶν, ἰστάμενοι τὸ ἀγέννητον εἰσάγο-
 15 μεν καὶ τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὡς
 πού φησιν αὐτὸς ὁ Θεολόγος. Ταῦτ' οὖν εἰσὶν ἃ παραδίδωσιν ὁ
 θεολογικὸς λόγος· ἃ δὲ φησιν οὗτος οὐδαμῶς. Ὅτι δ' ἄνευ τῶν
 ἰδιοτήτων πάντα τὰ ἄλλα κοινὰ τοῖς τρισὶ καὶ λίαν ἀληθὲς καὶ
 παραδεδομένον κοινῇ καὶ παρὰ πάντων ὁμολογούμενον. Ἐξῆς
 20 δὲ φησι

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αὐτὰ μὲν γὰρ, ἥτοι πατρότης καὶ πατρότης ἅμα καὶ πνεῦσις
 καὶ ὅσα παρέπεται τῇ πατρότητι καὶ αὖ πάλιν πατρότητί τε καὶ
 πνεύσει, σχέσεις εἰσὶ μόνον, οὐ τελειότητες, ὡσπερ καὶ ἡ υἰότης
 25 καὶ ἡ ἐν τῷ Πνεύματι πνεῦσις.

2. διχαζόμενον ἔγραψα: διχαζομένων ΔΜ 5. γονιμότητά
 ἔγραψα: γονιμότητα Μ: γονιμότητα Δ φησι ἔγραψα: φησὶ ΔΜ
 6. ὑπὲρ ἔννοιαν Μ: ὑπερέννοιαν Δ 9. τι Μ: τὶ Δ
 17. δὲ φησιν Μ: δὲ φησὶν Δ οὗτος ἔγραψα: οὕτως ΔΜ
 23-24. πατρότητί τε καὶ πνεύσει ἔγραψα κατὰ σ. 116, 1: πα-
 τρότης τε καὶ πνεῦσις ΔΜ

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Πρὸς ὃ φαμεν, ὅτι πατρότης καὶ πνεῦσις ἐν τῷ πατρὶ· ἐατέον γὰρ τὴν πατρότητος ἄλογον ἐπαναδίπλωσιν· οὐ σχέσεις μόνον εἰσιν, ἀλλὰ καὶ τινα τελειοτάτην ἔχουσι τάξιν. Σχέσεις γὰρ εἰσιν ὡς ἀναφοραί. Ὡς δὲ προσώπου συστατικά καὶ τελειότητές πῶς 5 εἰσιν οὐ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τοῦ κατ' αὐτὰς ὑφισταμένου προσώπου καὶ ὡςπερ εἶδος ἀτομικόν.

Εἰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν τὸ πατρικὸν ὑφίσταται πρόσωπον, ἐκάτερον δὲ τῶν προαγομένων ἐκ μιᾶς τῆς ἀντικειμένης, θαυμαστὸν μὲν ὑπερφυῶς, ἀλλὰ τῆς πίστεώς ἐστὶν ὑπόθεσις, ἣν μετ' εὐλαβείας 10 ἀποδέχεσθαι χρή, οὐ λόγῳ ταύτην ἀνθρωπίνῳ διορθουμένους παρανομεῖν εἰς τὰ μέγιστα, καὶ ἵνα μόνον ἐν εἴπωμεν μόνον ὑποστατικὸν τοῦ πατρὸς, τὴν πατρότητα, καὶ οὕτω τὴν προβολὴν ἢ τὴν πνεῦσιν κοινοποιήσωμεν τῷ υἱῷ, ἐπεισοδιῶδές τι καὶ παρέλκον αὐτὴν ἀποφαίνειν. Ὅπου γε οὐδὲ τοὺς διδασκάλους εὐρίσκομεν διακεκρι- 15 μένως καὶ ὡς δύο ταῦτα νοοῦντας ἐν τῷ πατρὶ, ἀλλ' ὡς μίαν ὑποστατικὴν ιδιότητα ἢ προσωπικὴν τελειότητα ἀποδιδόντας αὐτῷ τὴν πατρότητα ἢ τὴν καρπογονίαν ἢ τὴν θεογονίαν ἢ τὴν αἰτίαν ἢ τι τῶν λοιπῶν. Οὐδὲ γὰρ εἰκῆ Γρηγόριος τὸ Πατὴρ ὄνομα εἰς γεννήτορα ἀνέπτυξε καὶ προβολέα. Ἐν μὲν γὰρ τῇ πρὸς τὸν 20 υἱὸν παραθέσει δηλοῖ τὸν γεννῶντα· ὅταν δὲ ἀπλῶς λέγηται πατὴρ, ὡς αἷτιον, φησί, τῆς ἐν τῷ υἱῷ καὶ Πνεύματι θεωρουμένης θεότητος ἐκλαμβάνεται· διὰ τοῦτο καὶ μόνος πατὴρ, ἥτοι μόνος αἷτιος καὶ οὐ μετὰ συζυγίας. Ὡς τοίνυν ὑφιστῶσαι τὸ πατρικὸν πρόσωπον πατρότης καὶ προβολῆ, ἃ δὴ κοινῶς αὖθις ὑπὸ τῷ τῆς 25

2. ὃ φαμεν M: ὃ φαμέν Δ 4. τελειοτάτην M: τελειοτάτων Δ γὰρ εἰσιν M: γὰρ εἰσὶν Δ 5-6. πῶς εἰσιν M: πῶς εἰσὶν Δ 10. πίστεώς ἐστὶν M: πίστεως ἐστὶν Δ 11. διορθουμένους M: διωρθουμένους Δ 14. ἐπεισοδιῶδές τι M: ἐπεισοδιῶδες τι Δ 21. λέγηται M: λέγεται Δ

πατρότητος, ἢ, εἰ βούλει γε, τῷ τῆς ἀγεννησίας ὀνόματι τὸ πα-
 τρικὸν χαρακτηρίζουσι πρόσωπον, καὶ τελειότητές εἰσι τοῦ πατρι-
 κοῦ τρόπον τινά· οὐ γὰρ μόνον τῆς φύσεως τελειότης ἢ ἐστὶν
 ἀπλῶς ὁτιοῦν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑποστάσεως ἢ ἐστὶ τόδε τι· διὸ καὶ
 5 ἰδιότητος οἱ διδάσκαλοι τὰς μὲν τῆς θείας καλοῦσι φύσεως, τὰς
 δὲ ἐκάστης τῶν ὑποστάσεων. Ὡς γοῦν τελειότητές τινες οὔσαι αἰ
 ὑποστατικαὶ ἰδιότητες, ἢ εἰσι συστατικαὶ προσώπων καὶ ἀρχαὶ
 τῶν ἐνεργειῶν, εἰσὶ καὶ τῶν δυνάμεων καὶ προόδων ἔτι, εἴτε τῶν
 ἐνεργητικῶς εἴτε τῶν παθητικῶς νοουμένων. Καὶ οὕτως, εἰ τὸ
 10 πατρικὸν ὑφίστησι πρόσωπον ἐν τῷ ἀκοινωνήτῳ εἶναι ἢ θεογονία
 καὶ ἢ πατρότης καὶ ἢ τῆς θεότητος ἀρχὴ καὶ τὸ αἴτιον καὶ ὅ τι
 βούλοιτό τις τῶν τοιουτοτρόπων, ὧν ἕκαστον σαφηνείας ἕνεκα εἰς
 πατρότητα καὶ πνεῦσιν διαιροῦμεν, τὰς εἰδικῶς λεγομένας διὰ τὰ
 προαγόμενα, ἢ δὲ ὑποστατικὴ ἰδιότης ἀρχὴ τῶν τοῦ προσώπου
 15 ἐνεργειῶν ἐστὶ καὶ δυνάμεων, ἢ τοιαύδε πρόσωπόν ἐστὶ, ἐκείνης
 οὔσης ἀκοινωνήτου, καὶ ταῦτα πάντα ἀκοινωνήτα εἶναι χρή.

Καὶ τῶν μὲν ἰδιοτήτων τῆς φύσεως κοινουμένων τοῖς ἐκ
 πατρὸς, ἀσταθές ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τῷ τρόπῳ διενήνοχε μόνον· καὶ
 τῷ μὲν πατρὶ πηγαίως καὶ ἀναιτίως καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀγαθότης
 20 γὰρ καὶ σοφία καὶ δημιουργικὴ δύναμις καὶ τὰ τοιαῦτα ἔν εἰσιν
 ἀριθμῶ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι μετὰ ταύτης μέντοι
 τῆς εἰρημένης διαφορᾶς, ὅτι ἐκεῖθεν εἰσιν αὐτοῖς συμφυῶς· τῶν
 δὲ τῆς ὑποστάσεως ἰδίων ἀκοινωνήτως ὄντων ἐν τῷ πατρὶ, κόμπος
 ἄλλος καὶ κτύπος μόνον ἐκεῖνα πάντα τὰ ῥήματα, ὅσα συμφο-
 25 ρήσας ἐκτέθεικεν. Ἐνθεν τοι καὶ ὡς ἐληλεγμένα καὶ τοῖς πρόσθεν
 εἰρημένοις ἐατέον ἡμῖν ἐστὶν αὐτὰ, συντομίας φροντίζουσιν.

1. εἰ ἔγραφα: καὶ ΔΜ 2. τελειότητές εἰσι Μ: τελειότητες
 εἰσὶ Δ 4. ἐστὶ Μ: ἔστι Δ 6. τελειότητές τινες Μ: τελειότητες
 τινές Δ 18. ἀσταθές ἐστὶν Μ: ἀσταθές ἐστὶν Δ 20. ἐν εἰσιν Μ:
 ἐν εἰσὶν Δ 22. ἐκεῖθεν εἰσιν Μ: ἐκεῖθεν εἰσὶν Δ 25. ἐκτέ-
 θεικεν Μ: ἐκθηκεν Δ ἐνθεν Μ: ἐνθέν Δ 26. ἐστὶν Μ: ἐστὶν Δ

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράγων τοίνυν ὁ πατήρ τὸν υἱὸν δίδωσιν, αὐτῷ τὴν θείαν οὐσίαν καὶ ὅσαι περ αὐτῆς τελειότητες, ὥστε καὶ τὴν γεννητικὴν καὶ τὴν προβλητικὴν ἅμα δύναμιν. Τῆς γὰρ αὐτῆς οὐσίας τὰ πρόσωπα καὶ τὰς αὐτὰς ἔχει δῆπουθεν τελειότητας. 5

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἵπέρευγε. Καὶ πῶς, ὦ θαυμάσιε, γεννητικὸν ἄρα καὶ προβλητικὸν τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Ἡ ἔσται τι γεννητικὴν δύναμιν ἔχον οὐ γεννητικὸν ἢ γεννητικὸν τι ἔσται ἐν τοῖς θείοις, γεννῶν δὲ οὐδέποτε; Ἀλλὰ ψεῦδός ἐστι τὸ καθόλου. 10 Δίδωσι μέντοι τὴν θείαν οὐσίαν αὐτοῖς ὁ πατήρ καὶ ὅσαι τῆς φύσεως τελειότητες, οὐ μὴν τὴν γεννητικὴν ἢ προβλητικὴν δύναμιν· οὐ γάρ τε φύσεως ἀπλῶς εἰσι τελειότητες, ἀλλὰ τοῦ πατρικοῦ προσώπου ὡς ιδιότης αὐτοῦ· διὸ καὶ ἀκοινωνήτως εἰσὶν ἐν τῷ πατρὶ, ὡς δέδεικται. Τὰ γὰρ θεοπρεπῆ μόνον ὅλη τῇ θεαρχίᾳ 15 πρόξεσσι, καὶ τὰ ὅλη τῇ θεαρχίᾳ πρέποντα ταῦτ' ἂν εἶεν αἱ θεοπρεπεῖς τελειότητες. Ὅσα δὲ αὐτῷ μὴ ὅλη θεαρχίᾳ πρόξεσσι προσωπικαί εἰσιν ιδιότητες· καὶ ἅπερ ἰδίως ἐνὶ πρέπει προσώπῳ, οὐκ ἂν τῆς φύσεως λέγοντο τελειότητες, ἐπεὶ τὰ θεῖα πρόσωπα πάντα αὕτη διαλαμβάνει, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐν τῷ προσώπῳ εἰσὶν ἐκείνῳ, 20 καὶ οὕτως ἂν εἶεν μᾶλλον προσωπικαί.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀλλὰ μὴν, ὅθ' ὁ υἱὸς παρήγετο ἐκ πατρὸς [ὡς πατρὸς], οὐ νοεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ὡς προβολέως παρά-

3. περ ἔγραψα κατὰ σ. 117, 5: πως ΔΜ 7. ἄρα ἔγραψα: ἄρα ΔΜ
9 (δύς). τι Μ: τὶ Δ 10. ψεῦδός ἐστι Μ: ψεῦδος ἐστὶ Δ
17. πρόξεσσι Μ: πρόξεσι Δ 17-18. προσωπικαί εἰσιν Μ:
προσωπικαί εἰσιν Δ 23. ὡς πατρὸς σ. 117, 10: λείπουσι ΔΜ

γερθαι· προεπινοεῖται γάρ ὁ πατήρ ἢ πατήρ τοῦ προβολέως ἢ προβολεύς, ὡς ἐλέγετο.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Ἄλλὰ τούναντίον ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ὅτι, τοῦ υἱοῦ προϊόντος
 5 ἐκ τοῦ πατρὸς, ἢ γεννήτωρ ἐστὶν ὁ πατήρ, ἅμα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ὡς προβολέως πρόεισι. Καὶ ἐν τῷ
 πατρὶ μὲν ὁ γεννήτωρ οὐ προεπινοεῖται ἢ ἐν πατρὶ, ἀλλὰ διότι
 τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος προεπινοοῦμεν ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων ἀκο-
 λουθίας, τοῦ πατρικοῦ τε καὶ υἱικοῦ, συνελκομένης τῆς γενικῆς τοῦ
 10 πατρὸς σημασίας, ἢ σημαίνει τὸν αἷτιον, εἰς τὴν εἰδικὴν, ἢ βού-
 λεται τὸν γεννῶντα. Ἐντεῦθεν καὶ τὸν γεννήτορα τοῦ προβολέως
 προεπινοοῦμεν. Δεῖ γὰρ ὧ πρὸς τὸ ἐπινοούμενον ὁ πατήρ πρόσω-
 πον ἀναφέρεται, τοῦτο καὶ ἐν τῷ πατρὶ προεπινοεῖν ἡμᾶς τοῦ ὧ
 πρὸς τὸ λοιπὸν ἀναφέρεται, ὡς ἂν οἰκειῶς πάντα ἀποδιδόιτο κἂν
 15 ταῖς προεπινοίαις αὐταῖς. Καὶ μηδὲν ἀπᾶδον ταῖς ιδιότησι τῶν
 προσώπων συμβαίνει διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰ ἅμα ὄντα καὶ προϊ-
 όντα νοεῖν ἅμα καὶ λέγειν, ἀλλ' ἐφεξῆς, ὅς ἐστιν ὁ τρόπος τῆς
 ἡμετέρας νοήσεως, οὐ διὰ τὸ τὴν γεννητικὴν δύναμιν φθάνειν ἐν τῷ
 πατρὶ τελειουμένην τῷ ἔργῳ πρὶν ἂν ἐν αὐτῷ καὶ ἡ προβλητικὴ
 20 ἔργῳ τελειωθῇ. Ὁ δὲ πέπονθε θαυμάσιον οἶον· προεπινοεῖ γὰρ ἐν
 πατρὶ τὴν πατρότητα τῆς προβολῆς, ὡς καὶ ἐν πατρὶ τῷ προτέρῳ
 καὶ ὑστέρω διακρινομένας δῆπου, καὶ τάξει τὴν μὲν προηγεῖσθαι,
 τὴν δ' ἐπιγίνεσθαι πιστεύει ἀκολούθως τῇ τάξει τῶν δυνάμεων
 καὶ τῶν ἐνεργειῶν κατ' αὐτὸν, ὅπερ ἐξέβαλλεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲ
 25 ἅμα εἶναι πατρότητα καὶ προβολὴν ἀποφαινέσθαι διὰ τὸ μὴ εὐ-
 σεβῶς ἐκεῖνο τιθέναι· οὐ τί γένοιτ' ἂν χειρόν; ὧ δὴ σύμφωνα
 καὶ τὸ Ὅτε παρήγετο ὁ υἱὸς καὶ τὰ τοιαῦτα, εὐσεβέσιν ἀκοαῖς
 οὐ φορητά. Καὶ γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἐν θεολόγοις Γρηγόριος, βιασθεῖς

10. ἢ ἔγραψα: ἢ ΔΜ 14. κἂν M: κἂν Δ 17. ὅς ἐστιν M:
 ὅς ἐστὶν Δ

ἀποκρίνασθαι πρὸς τὰς τῶν αἰρετικῶν ἐρωτήσεις, ὡς ἐν τῷ α' δι-
 ἐξεισι τῶν περὶ υἱοῦ, πότε γεγένηται ὁ υἱὸς καὶ πότε τὸ Πνεῦμα
 ἐκπεπόρευται πυνθανομένων, ὑπὲρ τοῦ πότε ἀπεκρίνατο. Εἰ δὲ
 δεῖ τι καὶ νεανικῶς εἰπεῖν, ἔφη Ὅτε ὁ πατήρ οὐ γεγένηται καὶ
 Ὅτε ὁ πατήρ οὐκ ἐκπεπόρευται, ἀλλὰ γεγένηται ὑπὲρ χρόνον καὶ 5
 ὑπὲρ λόγον. Εἴθ', ὡς περ τὸν λόγον ἀποδιορθούμενος, ὁμολογεῖ βε-
 βιάσθαι. Τὸ γὰρ Ὅτε φησὶ καὶ πρὸ τοῦδε καὶ μετὰ ταῦτα καὶ
 ἀπ' ἀρχῆς οὐκ ἄχρονα, κἂν ὅτι μάλιστα βιαζώμεθα.

Εἰ οὖν ἐκεῖνος ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος θεολόγος τῷ Ὅτε χρη-
 σάμενος, καὶ ταῦτα μεθ' ἐτέρων, μεθ' ὧν ἐπὶ πλέον ἀναίρεσιν δηλοῖ 10
 ἢ θέσιν, οὐδ' οὕτω θαρρεῖ πόρρω τυγχάνειν αἰτίας, ἐν τῇ τοῦ ὑπὲρ
 χρόνον παραστάσει χρονικὴν ἔμφασιν εἰσαγαγὼν, ὁ παρῶν οὗτος
 θεολόγος τίνι θαρρῶν τῷ Ὅτε παρήγετο ὁ υἱὸς καὶ τῷ Ὅτε ὁ
 πατήρ παράγει τὸ Πνεῦμα καὶ τῷ Πρότερον ὁ πατήρ παράγει
 τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος ἐχρήσατο, ἃ σαφέστατα τὰς αἰδίου καὶ 15
 ὑπερχρόνους ἐκείνας προόδους ἐν χρόνῳ γίνεσθαι παριστάνουσιν;
 Ἡ τίς αὐτὸν ἐξαιρήσεται λόγος τοῦ δεινοῦ τούτου ἀσεβήματος,
 χρονικὰς τὰς θείας προόδους, τὴν γέννησιν δῆλα δὴ καὶ τὴν ἐκ-
 πόρευσιν οἷς λέγει τιθέμενος;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

20

Οὐκοῦν καὶ ὁ υἱὸς, ὅθ' ὁ πατήρ ὡς προβολεὺς παράγει τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν αὐτὴν ἔχων παρὰ [τοῦ] πατρὸς διὰ γεν-
 νήσεως δύναμιν, τὴν προβλητικὴν δῆλα δὴ, συνεπινοηθήσεται τῷ
 πατρὶ πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος πρόοδον, μίαν οὔσαν ἐκ πατρὸς
 δι' υἱοῦ δῆλα δὴ μιᾶ δυνάμει τε καὶ ἀρχῇ, τῇ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ. 25

6. βεβιάσθαι ἔγραψα: βεβιᾶσθαι ΔΜ 8. ἀπ' ἀρχῆς ἔγραψα:
 ἀπαρχῆς ΔΜ βιαζώμεθα Δ: βιαζόμεθα Μ 22. ἔχων ἔγραψα
 κατὰ σ. 118, 3: σχέσιν ΔΜ τοῦ προσέθηκα κατὰ σ. 118, 3:
 λείπει ΔΜ 24. πρὸς Μ: πρὸ Δ

ΑΓΓΛΙΑΝΟΣ

Καὶ τίς ἀνάγκη τοῦτο ποιεῖν; Οὔτε γὰρ χρόνος ἐκεῖ μεσιτεύει, οὔτε ἦν φησι προβλητικὴν δύναμιν κοινοποιεῖσθαι τῷ υἱῷ δυνατόν ἐστι, τῆς ιδιότητος οὖσαν τοῦ πατρὸς, ἤδη διὰ τῶν ἁγίων ἀπο-
 5 δέδεικται. Ὅθεν καὶ τὸ Δι' υἱοῦ διαπέπτωκεν αὐτῷ. Οὐ γὰρ δύ-
 ναται δηλοῦν τὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ μίαν ἀρχὴν αἰτίαν τῆς προό-
 δου τοῦ Πνεύματος.

Πῶς γὰρ ἐπειδὴ οὔτε συναίτιος ὁ υἱὸς εὐρίσκεται καὶ συμπρο-
 βολεὺς ἢ προβολεὺς τε καὶ αἰτίος, οὔτ' ἀνάγκη τις ἀνωτέρα συν-
 10 αλοιφῆς ἢ δυαρχίας καὶ τῶν ἄλλων δεινῶν τῶν συνεζευγμένων
 τῷ δόγματι; Ὡστε ἄλλο τι βούλεται τὸ Δι' υἱοῦ, οὐ τὴν αἰτίαν
 δηλοῦν. Τί ἔτι;

ΑΡΙΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μιᾶ δὴλα δὴ δυνάμει τε καὶ ἀρχῇ, τῇ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, ἐν μὲν
 15 ἐκείνῳ πηγαίως οὖση καὶ ἀνάρχως καὶ μὴ παρ' ἄλλου, ἐν δὲ τῷ
 υἱῷ διδομένη διὰ γεννήσεως ἐκ πατρὸς, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἀνάρχου καὶ
 πηγῆς καὶ αἰτίας, ἐξ ἧς ἐκάτερα πρόβεισιν, υἱὸς τε καὶ Πνεῦμα ἅγιον.

ΑΓΓΛΙΑΝΟΣ

Πάντα μὲν οὖν τὰ κοινὰ πατρὶ καὶ υἱῷ κοινὰ καὶ τῷ Πνεύ-
 20 ματι. Καὶ κοινὸν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ μὴ γεγο-
 νέναι καὶ ἡ θεότης, υἱῷ δὲ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς
 εἶναι· ἦν δ' ἂν κοινὸν τῷ υἱῷ τὸ προβάλλειν, εἰ ἦν καὶ τῷ Πνεύ-
 ματι. Οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλ' ἴδιον τῷ πατρὶ· τὰ δὲ ἴδια ἀκοινώνητα.

2. τίς M: τίς Δ ποιεῖν ἔγραψα: ποιεῖ ΔM 3. ἦν φησι M:
 ἦν φησι Δ 3-4. δυνατόν ἐστι M: δυνατόν ἐστὶ Δ 9 τίς M:
 τίς Δ 12. Τί M: τί Δ

Ὡστε οὐδὲν αὐτῷ λυσιτελεῖ ὁ διορισμὸς οὗτος τῶν κοινῶν πλὴν κόμπου μόνον πρὸς ἑξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὡστε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰκότως ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι λέγεται δι' υἱοῦ κατὰ τὴν συνεπτυγμένην θεολογίαν. 5

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καὶ πῶς συνεπτυγμένη θεολογία τὸ Δι' υἱοῦ; Ἄνεπτυχθη γὰρ ὑπὸ Λατίνων τῷ Ἐξ υἱοῦ, εἴπερ οἱ Λατῖνοι, εὐθυνόμενοι ἐν τῷ Καὶ ἐξ υἱοῦ, ἐπὶ τὸ Δι' υἱοῦ καταφεύγουσι, καὶ τοῦτο ἀπολογία ποιοῦνται τοῦ δόγματος. 10

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ποίαν μὲν τινα καὶ ταύτην καὶ πῶς ἔχουσιν οὐ χρεία λέγειν ἐν τῷ παρόντι, καὶ ὅπως παρεξηγοῦνται τῷ Δι' υἱοῦ. Ἄλλ' ἀρκεῖ τοσοῦτον ἐνταῦθα λέγειν, ὅτι ὡς ἐπὶ σαφέστερον τὸ Δι' υἱοῦ καὶ γνωριμώτερον καταφεύγουσι καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον. 15

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἡ ἕξεστί σοι λέγειν ἃ βούλει καὶ τὰ ἀνεπτυγμένα συνεπτυγμένα καλεῖν, ἐπειδὴν βουληθῆς, καὶ τούναντίον αὖ; Ἄλλ' ἀρκεῖ ἡμῖν ὁ Κύριλλος δεῖξαι ποῦ τὸ συνεπτυγμένον μᾶλλον ἐστὶν ἔνθα λέγει Τὸ οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προχέομενον 20

7. τὸ ἔγραψα: τῷ ΔΜ 14 ἐπὶ σαφέστερον ἔγραψα: ἐπισαφέστερον ΔΜ 15. γνωριμώτερον ἔγραψα: γνωριμώτερον ΔΜ
18. βουληθῆς Μ: βουληθεῖς Δ 19. μᾶλλον ἐστὶν Μ: μᾶλλον ἐστὶν Δ

Πνεῦμα. Ἡ ὁ Κύριλλος ἠγνόησεν, ἀντὶ τοῦ ἀναπτύσσειν μᾶλλον συμπτύσσων, ἢ ἄλλως δεῖ ἔχειν τὸ Δι' υἱοῦ πρὸς τὸ Ἐξ ἀμφοῖν ἢ τὸ καὶ Ἐξ υἱοῦ ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῆς ἀϊδίου προόδου τοῦ Πνεύματος καθ' ὑμᾶς, καὶ ἄλλως ἐν τε περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέ-
 5 ξειως ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ γενομένης, περὶ ἧς καὶ ἐκεῖ Κύριλλος πραγματεύεται, τό γε εἰς τὸν τοῦ σαφεστέρου καὶ ἀσαφεστέρου λόγον. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τοσοῦτον.

Πῶς δὲ καὶ οὐ λέγεται ποτε δι' υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι ἀπλῶς, ὡς περ καὶ δι' υἱοῦ γεγεννηθῆσθαι τὰ ὄντα λέγεται; Ἡ δὴλον ὅτι
 10 ἐκεῖ μὲν εὐσεβές ἐστι λέγειν μίαν εἶναι δύναμιν δημιουργικὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ χώραν ἔχει ὁ διορισμὸς ἐκεῖνος. Καὶ κοινοποιεῖται μὲν ἡ δύναμις τῷ υἱῷ, κοινοποιεῖται δὲ δι' αὐτὸ καὶ τῷ Πνεύματι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ πατρὸς δημιουργηθῆναι λέγεται ἡ κτίσις καὶ ἐξ υἱοῦ καὶ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐν Πνεύματι καὶ ἕκαστον
 15 τῶν τριῶν προσώπων δημιουργὸς καὶ ἅμα εἰς πάντων δημιουργὸς, καὶ οὐδὲ ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἔχει χώραν λέγειν εἶναι τὴν κτίσιν διὰ τὸ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργεῖν οὐχ ἢ πατρὶ προσήκειν τῷ πατρὶ, ἀλλ' ἢ θεῷ. εἰς δὲ θεὸς ἡ Τριάς· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οἶόν τε λέγεσθαι μίαν δύναμιν προβλητικὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, μὴ κοι-
 20 νὴν οὔσαν καὶ τῷ Πνεύματι· εἴη γὰρ ἂν αὐτὸ ἐτέρας οὐσίας, λειπόμενον τῆς κοινῆς δυνάμεως. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν δεινὸν ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς λέγειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπειδὴ τὸ προβάλλειν ὡς περ καὶ τὸ γεννᾶν τῷ πατρὶ μόνῳ προσήκει ἢ ἀγεννήτῳ καὶ θεογόνῳ καὶ ἀρχῇ καὶ εἴ τι τοιοῦτον· οὐ γὰρ εἰς αἷτιος, ἢ
 25 Τριάς ἐνδόν, ἐν τῇ θεότητι δῆλα δὴ ὡς εἰς δημιουργὸς τῆς κτίσεως. Διὰ τοῦτο εἰς αἷτιος, ὁ πατὴρ μόνος· οὐ γὰρ μετὰ συζυγίας κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ἄλλ' οὗτος τὴν ἐναντίαν δῆπου τοῖς ἀγίοις φερόμενος

9. Ἡ ἔγραφα: ἢ ΔΜ ὅτι Μ: ὅτι Δ 10. εὐσεβές ἐστι Μ: εὐσεβές ἐστὶ Δ 15. πάντων ἔγραφα: πάντα ΔΜ 23. γεννᾶν Μ: γεννᾶν Δ ἢ ἔγραφα: ἢ ΔΜ

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Οὐδὲ γὰρ ἐκ μόνου πατρὸς, ἵνα μὴ νομίζοιτο ὁ υἱὸς αὐτῷ ἀνόμοιος, μὴ τὰς αὐτὰς ἔχων τελειότητας τῷ πατρὶ καὶ διὰ τοῦτο μὴδ' ὁμοούσιος, ὅπερ οὐδαμῶς ἀπέοικε τῇ τοῦ Ἀρείου αἵρέσει, τὸν υἱὸν ἀλλοτριούσῃ τῆς θείας φύσεως τοῦ πατρὸς.

5

ΑΓΓΛΙΑΝΟΣ

Ἄλλ' ὦ τάν, οὐ τὸν υἱὸν ἡλλοτριῦ μόνον τῆς θείας ὁ Ἄρειος φύσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Μακεδόνιος δὲ οὐδὲν ἤττον αἰρετικὸς ἢ ὁ Ἄρειος, περὶ τοῦ Πνεύματος μόνου τοῦτο νοσῶν. Εἶπερ οὖν ἡμεῖς Ἀρειανοὶ καὶ συγχωροῦντες τῷ υἱῷ τὰς τοῦ πα- 10 τρὸς τελειότητας, ἅς ἴσως καὶ φυσικὰς εἶναι πιστεύεις, σοὶ πάντως οὐχ ὑπολείπεται λόγος ὧ διαδράσεις τὴν Μακεδονίου μανίαν. Ἄλλ' ἡμῖν, εὐλόγους ἀποδιδούσι τοὺς περὶ τούτου λόγους καὶ τῶν ἁγίων κυρουμένους, ἔνεστι ραδίως τὸ ἐγκλημα διαλύσασθαι. Σὺ δὲ, τοιαύτη θέσει ἐνισχημένος καὶ οὕτως ἔχειν οἰόμενος, ὡς 15 ὑποτίθης τοὺς λόγους, οὐχ οἴβς τε ἔση ποτὲ τὸν μακεδονισμόν ἐκφυγεῖν.

Αὐτὸς γὰρ ἀπεφήνατο πρότερον, ὡς, ὧν αἱ δυνάμεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἶεν ταῖς οὐσίαις διάφορα. Εἰ οὖν ὄντως οἶει δεῖν προσεῖναι τῷ υἱῷ τὰς δυνάμεις καὶ τελειότητας τοῦ πατρὸς, πᾶσα 20 ἀνάγκη προσεῖναι καὶ τῷ Πνεύματι. Εἶτα ἔσται ὁ υἱὸς γεννητικὸς καὶ προβλητικὸς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα γεννητικὸν καὶ προβλητικὸν, καὶ εἰ μὴ εἰκῆ γεννῶν ἐκάτερον καὶ προβάλλον.

Εἰ δὲ ὁ υἱὸς ἐνεργῆσει κατὰ τὴν ἐκατέραν, τὸ δὲ Πνεῦμα κατ' οὐδετέραν, ὁ δὲ πατὴρ κατ' ἄμφω, ὧν δὲ αἱ ἐνέργειαι διά- 25 φοροι καὶ αὐτὰ ἂν εἴη ταῖς οὐσίαις διάφορα, καὶ πολλῷ μᾶλλον

2-3. ἀνόμοιος M: ἀνόμιος Δ 4. μὴδ' M: μὴδ' Δ 7. ἡλλοτριῦ M: ἡλοτριῦ Δ 16. ἔση M: ἔπη Δ

ὡς καὶ τῶν δυνάμεων, ἕνεκά γε τῶν ἐνεργειῶν οὐσῶν, σκόπει, ποῖ τὸ πρᾶγμα ἤξει. Ὡστε οὐ μόνον Μακεδόνιος, ἀλλὰ καὶ Ἄρειος αὐτὸς ἀναπέφηνας, καὶ οὐδεὶς ἐξαιρήσεται σε λόγος τοῦ δεινοῦ τούτου.

- 5 Ἡμεῖς δὲ τό τε γεννᾶν καὶ τὸ προβάλλειν τελειότητος ὑποστατικὰς φάμεν τοῦ πατρικοῦ προσώπου, ὡς τῇ οὐσίᾳ μὴ συνούσας τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἣ ἔστιν ἐν πατρὶ αὕτη, ιδιότητα αὐτοῦ πρὸς τῶν θεολόγων ἀκούοντες τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ θεογόνον καὶ τὴν καρπογονίαν ἐν οἷς γεννᾶν καὶ προβάλλειν ἐστὶ· καὶ διὰ τοῦτο
10 ἀνάγκη μηδέτερον τούτων ἢ γοῦν τὸ γεννᾶν ἢ τὸ προβάλλειν μηδέτέρῳ κοινοποιεῖσθαι τῶν ἐξ αὐτοῦ προσώπων, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ προσεῖναι· τὰ γὰρ θεοπρεπῆ πάντα τῇ ὅλῃ θεαρχίᾳ πρόσεστιν. Οἷς σύμφωνος Γρηγόριος, κοινὸν λέγων πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ μὴ γεγονέναι καὶ ἡ θεότης. Καὶ ὁ μέγας
15 Ἀθανάσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν πρώτῳ Φέρε τοίνυν ἰδῶμεν, φησὶ, τὰ τοῦ πατρὸς, ἵνα καὶ τὴν εἰκόνα ἐπιγνώμεν εἰ αὐτοῦ ἐστίν. Αἰδιδός ἐστιν ὁ πατήρ, ἀθάνατος, βασιλεὺς, δυνατὸς, φῶς, παντοκράτωρ, θεὸς, Κύριος, κτίστης καὶ ποιητής. Ταῦτα δεῖ εἶναι ἐν τῇ εἰκόνι, ἵνα ἀληθῶς ὁ τὸν υἱὸν ἑωρακῶς ἴδῃ τὸν πατέρα.
20 Εἰ οὖν ἤδεισαν οἱ ἅγιοι ἀκινδύνως ἔχειν τὸ αἴτιον ἢ συναίτιον τῷ πατρὶ πιστεύειν τὸν υἱὸν καὶ ἐκ τούτου περιγίνεσθαι αὐτῷ τὴν ἰσότητα καὶ ὁμοουσιότητα πρὸς τὸν πατέρα, ἐν τισιν ἄλλοις ἀγῶσι τούτῳ ἂν ἐχρήσαντο ἢ πόθεν ἄλλοθεν ἐν τοῖς κατὰ Νεστορίου λόγοις ἐπεχείρουν ἂν πρότερόν τε καὶ γενναιότερον ἢ ἐκ τούτου;
25 Ἀλλ' οὐδαμοῦ τῶν τοιούτων λόγων πολλῶν ὄντων τοιοῦτόν τι εὐρίσκεται, ὃ οὐχ ὡς ἀνίσχυρον παρώφθη, οὐδ' ὡς ἐν παρέργῳ

5 (καὶ κατωτέρω). γεννᾶν Δ: γεννᾶν M 5 6. ὑποστατικὰς φάμεν M: ὑποστατικὰς φάμεν Δ 6-7. συνούσας M: συνου-
σας Δ 7. ἐστίν M: ἐστὶν Δ 11. μηδέτέρῳ ἔγραψα: μηδ' ἐτέ-
ρω M: μηδ' ἐτέρῳ Δ 17. ἐστίν. Αἰδιδός ἐστίν M: ἐστίν. αἰδιδός
ἐστὶν Δ 20. ἤδεισαν M: εἶδισαν Δ 24. γενναιότερον M:
γενναιότερον Δ 25. τοιοῦτόν τι M: τοιοῦτον τὶ Δ

τῆς χρείας ὄν. Εἰ γὰρ ἦν ἀληθές, πάντων ἂν ἦν ἰσχυρότερον τε καὶ προϋργιαίτερον.

Ἄλλα δὲ μυρία τις εὐρήσει ἐν ταῖς τῶν ἀγίων γραφαῖς, ἃ τὸ ὁμοούσιον τῇ ὑπερουσίῳ Τριάδι κατασκευάζουσιν ἀπὸ τῶν θεοπρεπῶν ἀξιομάτων, κοινῶν ὄντων, οὐδαμοῦ δὲ ἀπὸ τῶν ὑποστατικῶν 5
τελειότητων καὶ ιδιοτήτων· οὐ γὰρ πεφύκασι κοινοποιεῖσθαι. Μᾶλλον μὲν οὖν αἰρέσεων καὶ βλασφημίας ἔδοξεν ἀρχὴ τοῦτο τοῖς ἀγίοις, ὅθεν καὶ πάντες ἀπεπήδησαν τούτου ὡς ἀπὸ πυρός.

Εἰ τοίνυν μόνη πηγὴ τῆς ὑπερουσίου θεότητος ἐστὶν ὁ πατὴρ καὶ ιδιότης αὐτοῦ ἐστὶ τὸ εἶναι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς ἐν υἱῷ καὶ 10
Πνεύματι θεωρουμένης θεότητος, καὶ μόνος αἰτιος κηρύττεται, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα καὶ οὐχ ἐτέρωθεν· ἐκ τοῦ υἱοῦ γὰρ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν· δέον οὐδὲν ἐστὶν εὐλόγον μὴ νομισθεῖν τις Ἄρειανός, ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου λέγων ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα 15
τὸ ἅγιον.

Πῶς γὰρ εἰ καὶ λίαν εὐσεβές καὶ τῇ τῶν διδασκάλων θεολογία σύμφωνον τὸ λεγόμενον; Αὐτὸς δὲ ἄρα ὁ λίαν δεδιώς καὶ ἐκκλίνων τὸ τῆς οὐσίας ἀνόμοιον καὶ λίαν τῷ τοιούτῳ κρημνῷ δι' ὧν ἐπινενόηκας περιπέπτωκας.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

20

Διὰ τοῦτο οἱ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι καὶ ἡ καθολικὴ ζ' σύνοδος ἐκ τοῦ πατρὸς ἀπεφάναντο δι' υἱοῦ τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι Πνεῦμα, οὐχ ὡς αἰτίου τοῦ υἱοῦ ὄντος, οὐδ' ὡς ἀρχῆς ἀπλῶς καὶ προβολέως τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, ἀλλ' ὡς ξυναίτιου 25
καὶ ἀρχῆς καὶ ἐξ ἀρχῆς.

3. τις M: τις Δ 9. θεότητός ἐστὶν M: θεότητος ἐστὶν Δ
10. ἐστὶ M: ἐστὶ Δ 12. δέ ἐστὶ M: δὲ ἐστὶ Δ 13. λέγομεν M: λέγωμεν Δ οὐδὲν ἐστὶν M: οὐδὲν ἐστὶν Δ τις M: τις Δ
22. ἀπεφάναντο ἔγραψα κατὰ σ. 119, 8: ἀπεφάναντο ΔM

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ταῦτα ἐπὶ συκοφαντία τῶν διδασκάλων εἴρηται καὶ τῆς
 ζ' συνόδου. Ἐπεὶ γὰρ οὐτ' ἀρχὴν οὔτε συναίτιον τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀγίου Πνεύματος ἐφρόνησαν ἢ εἶπέ τις τῶν ἀγίων, ὡς ἔκ γε τῶν
 5 εἰρημένων ἀποδέδεικται, πῶς οἶόν τ' ἂν ἦν ἐν τῷ Δι' υἱοῦ συναίτιον
 τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν νοεῖν τοῦ ἀγίου Πνεύματος; Ἄλλ' ὅτι μὲν
 τινες τῶν διδασκάλων περὶ τῆς αἰδίου υπάρξεως τοῦ Πνεύματος
 θεολογοῦντες τῷ Δι' υἱοῦ ἐχρήσαντο καὶ τίς ἦν ὁ εὐσεβῆς τούτων
 νοῦς, ἄλλοι πρὸ ἡμῶν ἐξηγήσαντο. Χαρίεν δ' ἂν ἦν εἰ Λατῖνοι
 10 αἴτιον ἀπλῶς καὶ ἀρχὴν ἔλεγον τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ χειρόν πάντων
 αἰρετικῶν ἐδυσσέβουν. Τοῦτο γὰρ οὐδὲ πλάσις ἐστίν, ἀλλὰ συν-
 αίτιον καὶ ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς φρονοῦντες τὸν υἱὸν ἐλέγχονται κακῶς
 καὶ τοῦτο φρονοῦντες. Ἡ γὰρ τοῦ Γρηγορίου ῥῆσις, Ἡ ἐκ τῆς
 ἀρχῆς ἀρχή, οὐδὲν αὐτοῖς βοηθεῖ, αὐτοῦ τούτου ἐξηγουμένου καὶ
 15 λέγοντος Ἄρχὴν δὲ τῶν ὅλων, ὁ καὶ κυροῦται ἐτέρα τούτου ῥήσει,
 τῇ Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ τοῦ υἱοῦ πλήν τῆς αἰτίας. Ἄρχὴν
 δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸν υἱὸν τοῦ Πνεύματος οὐτ' αὐτὸς οὐτ' ἄλλος τις
 τῶν θεολόγων εἴρηκεν.

Εἰ μὲν γὰρ ὠμολογεῖτο ἀρχὴ τοῦ Πνεύματος ὁ υἱός, ἦν ἂν
 20 καὶ ἀρχὴ ἐξ ἀρχῆς καὶ συναίτιος ἐπεὶ δὲ οὔτε ἀρχὴ οὔτε αἴτιος
 οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων λέγεται· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῷ
 πατρὶ μόνῳ προσαρμοστέον, ὁ δὲ υἱός μόνος υἱός ἐστι καὶ μόνος
 καὶ ὅλον υἱός, οὔμενον οὐδὲ συναίτιος οὐδὲ ἀρχὴ ἐξ ἀρχῆς ἐν-
 δον ἐν τῇ θεότητι. Μόνος γὰρ αἴτιος ὁ πατήρ, ἀρχὴ δὲ τῆς κτί-
 25 σεως ὁ υἱός κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Οὐδ' ὡς μὴ οἴου τε ὄντος τοῦ πατρὸς μόνου μόνως παράγειν

2. συκοφαντία M: συκοφαντεία Δ 4. εἶπέ M: εἶπε Δ
 18. τις M: τίς Δ 21. τι M: τὶ Δ 22. υἱός ἐστι M: υἱός
 ἐστὶ Δ 27. τοῦ πατρὸς μόνου ἔγραψα κατὰ σ. 119, 11: μόνον
 τοῦ πατρὸς ΔM

τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ τὸν υἱὸν ἄνευ τινὸς ἐτέρου προσώπου γεννηῆσαι μόνος ὁ πατὴρ ἠδύνατο οἷς τῆς αὐτῆς ἐστὶ τελειότητος τῶν παραγομένων ἐκάτερον καὶ δυνάμεως. Πατὴρ γὰρ αὐτάρκως γεννᾷ τὸν υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα προβάλλει τὸ ἅγιον.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

5

Ἀπήλλαξας ἡμᾶς πραγμάτων ταῦτα εἰπὼν, ἄνθρωπε· εἰ γὰρ αὐτάρκως ὁ πατὴρ γεννᾷ καὶ προβάλλει, οὐκοῦν παρέλκει τὸ καὶ τὸν υἱὸν λέγειν προβάλλειν. Περιττὸν δὲ ἐν τοῖς θείοις οὐδὲν, ὅπου γε οὐδὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς εἰκῆ τι τιθέναι δεῖ. Εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς δημιουργίας παραδείγματος τὸν λόγον ἀποδώσεις, λέγων, ὅτι ὁ 10 πατὴρ αὐτάρκως δημιουργεῖ, λέγεται δὲ ὅμως καὶ ἐφ' ἑκατέρω τῶν λοιπῶν προσώπων τὸ δημιουργεῖν, ἀλλὰ ἀκούσεις Ὁ πατὴρ, καθὼ ἐστὶ θεὸς, ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ὡςπερ μόνος εἷς καὶ τέλειός ἐστι θεὸς, οὕτω καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος εἷς καὶ τέλειός ἐστι θεός. Ταῦτὸ δὲ 15 τοῦτο πιστεύεται ἀπαραλλάκτως καὶ ἐφ' ἑκατέρου τῶν λοιπῶν. Ταῖς γοῦν ιδιότησι διακρίνονται, τῇ δὲ θεότητι ἐν εἰσιν.

Ἐκαστον οὖν τῶν τριῶν προσώπων ἢ θεὸς ἐστὶ δημιουργὸς ἠνωμένως καὶ ἀχωρίστως τῶν ἄλλων καὶ διὰ τοῦτο αὐτάρκως, διότι ὅλη ἡ θεότης ἐστὶν ἡ δημιουργοῦσα, ἡ τελείως ἐστὶν ἐν ἐκά- 20 στῳ. Προβάλλει δὲ ὁ πατὴρ, οὐχ ἢ θεὸς, οὐ γὰρ ὅλη ἡ Τριάς, ἀλλ' ἢ πρόσωπόν ἐστὶν ἀρχικόν τε καὶ θεογόνον. Εἰ γοῦν μὴ αὐτὸς μόνος προβάλλει, ἀλλὰ μετὰ τινος ἐτέρου προσώπου, οὐκ αὐτάρκως μόνος ἢ, εἰ αὐτάρκως, παρέλκει τὸ λοιπόν· καὶ δῆλον ὅτι μόνος αὐτάρκως γεννᾷ τὸν υἱὸν καὶ κατὰ σέ. 25

1. ἢ ἔγραψα κατὰ σ. 119, 12: ἢ ΜΔ 2 ἐστὶ Μ: ἐστὶ Δ

9. τι Μ: τὶ Δ 12. ἀκούσεις ἔγραψα: ἀκούσης ΔΜ 13. καθὼ ἐστὶ Μ: καθὼ ἐστὶ Δ 14 (καὶ 15). τέλειός ἐστὶ Μ: τέλειος ἐστὶ Δ

17. ἐν εἰσιν Μ: ἐν εἰσὶν Δ 18. θεός ἐστὶ Μ: θεὸς ἐστὶ Δ

22. πρόσωπόν ἐστὶν Μ: πρόσωπον ἐστὶν Δ

Τίς γοῦν ἢ ἀποκλήρωσις ὅτι τὸ Πνεῦμα οὐ μόνος προβάλλει;
 Εἰ δὲ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις λέγεις, ἤγουν τὰς προηγῆσεις καὶ
 προεπινοίας, ἔωλοι ἐκεῖναί ἀνάπλασμα τε καινὸν καὶ αἰρέσεων
 ἀρχαὶ ἀπεδείχθησαν. Μᾶλλον μὲν οὖν ἐγὼ φημι, ὡς εἴ γ' ἐγχωρεῖ
 5 καὶ ὡς ἐγχωρεῖ προεπινοίας ἐν τοῖς τοιοῦτοις εἶναι· καὶ, ὡσπερ
 ὅταν εἶπω γεννήτορα, προεπινοῶ τὸν γεννῶντα τοῦ προβολέως,
 οὕτω καὶ, ὅταν εἶπω προβολέα, προεπινοῶ τὸν προβάλλοντα τοῦ
 γεννῶντος. Ἄμα δὲ ἐστὶν ὁ πατὴρ γεννήτωρ καὶ προβολεὺς, ὡς
 ἤδη φθάσαντες διὰ τῶν ἁγίων ἀπεδείξαμεν.

10 Ἄλλ' ἐπεὶ ὁ πατὴρ οὐχ ἢ πατὴρ ἀλλ' ἢ προβολεὺς προβάλλει,
 ὡσπερ, ἐπειδὴν λέγεται Ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεται, προεπινοῶ
 τὸν προβολέα, οὐ διὰ τοῦτο δὲ ἀναγκάζομαι καὶ τὸ Πνεῦμα πα-
 τέρα τοῦ υἱοῦ τιθέναι, κοινοποιουμένης τῆς γεννητικῆς αὐτῷ δυνά-
 μεως τοῦ πατρὸς, οὕτως οὐδ' ἐνταῦθα πρόσεστιν ἀνάγκη τις διὰ τὴν
 15 προεπινοίαν τοῦ υἱοῦ προβολέα καὶ αὐτὸν νομίζειν ἢ συναίτιον.

Εἰ μὲν γὰρ ὡς αἴτιος προεπινοεῖται, τοῦτο δεικτέον, τῶν ἁγίων
 λεγόντων, καὶ αὐτίκα ἢ τῆς δυνάμεως κοινωνία ἔφεται, κοινήν
 εἶναι τὴν δύναμιν τοῦ προβάλλειν λεγόντων τινῶν ἁγίων, καὶ αὐ-
 τίκα φανεῖται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Πνεύματος αἴτιος ἢ συναίτιος τῷ
 20 πατρί. Τὸ δὲ προεπινοεῖσθαι οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο· οὐ γὰρ, εἰ καὶ
 ὁ πατὴρ προεπινοεῖται τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος τῇ τῆς ἀξίας
 τάξει, ἀνάγκη καὶ τὸν υἱὸν οὕτω προεπινοεῖσθαι [τοῦ] Πνεύματος,
 ἕως ἂν μήτε τις τῶν θεολόγων τοῦτο λέγη σαφῶς καὶ λόγος τῆς
 τοιαύτης προεπινοίας ἀποδιδῶται παρ' ἡμῶν κεχωρισμένος τῆς
 25 κατ' αἰτίαν ἀναφορᾶς. Ἔως γὰρ ἂν ἡμεῖς μὲν μὴ ἀδυνατῶμεν
 λόγον διδόναι, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἀναγκαίως δεικνύητε, νικῶμεν. Εἰ
 γὰρ ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἀνάγκη, τοῦτο δὲ ἐγχωρεῖ, αἱ δὲ ὑποθέσεις

1. τίς M: τίς Δ ἀποκλήρωσις Δ: ἀποπλήρωσις M 3. ἔω-
 λοι M: ἔωλοι Δ 7. τὸν M: τῶν Δ 10. προβάλλει ἔγραψα:
 προβάλλων ΔM 11. ἐπειδὴν M: ἐπειδ' ἂν Δ 14. τίς M:
 τίς Δ 21. παρ' M: πάρ' Δ 22. τοῦ προσέθηκα: λείπει ΔM

τῆς πίστεως πᾶσαι καὶ αἱ γραφαὶ τῶν ἁγίων καὶ αἱ σύνοδοι τῶ
 ἡμετέρῳ συναγωνίζονται λόγῳ, τοῦτο δὴ καὶ ἐστὶν ἀληθές.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Διὸ καὶ ἀρχοειδῶς μὲν καὶ προηγουμένως, φαίην δ' ἂν καὶ
 προκαταρκτικῶς καὶ [ἀρχικῶς καὶ] κυρίως ἐκ τοῦ πατρὸς προΐεναι 5
 φησὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐξ υἱοῦ δὲ οὐχ οὕτω, κἂν [καὶ] ἐξ αὐ-
 τοῦ τῇ αὐτῇ παράγεται δυνάμει καὶ προβολῇ.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἴδου καὶ ἕτερον λάκκον ὥρυξε καὶ ἐνέπεσεν εἰς αὐτὸν, τὸ ψαλ-
 μικόν, ἀνακεκαλυμμένη κεφαλῇ, τὸ διπτὸν τῆς ἀρχῆς παραδούς. 10
 Καὶ πρῶτον μὲν, ὅπως ἐνίων ἀκοᾶς ὑποφθείρη, τὰς τινῶν ἁγίων
 φωνὰς συμφορήσας προέταξεν, κυρίως καὶ ἀρχικῶς καὶ προκα-
 ταρκτικῶς καὶ ἀρχοειδῶς εἰπὼν ἐκ τοῦ πατρὸς προΐεναι τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἴτ' ἐπήγαγεν Ἐξ υἱοῦ δὲ οὐχ οὕτως.

Ἄλλ' οἱ ταῦτα εἰπόντες, ὧ βέλτιστε, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἀρχὴν, 15
 οὔτε συναίτιον, οὔτε προβολέα τὸν υἱὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 ἐδογματίσαν. Ὡστε ταῦτα τὰ ἐπιρρήματα, διαφόρως τισὶ τῶν ἁγίων
 εἰρημένα, ἀνθ' ἐνός ἐστὶ, τοῦ Μόνως. Καὶ ταῦτὸν ἂν δύναιτο τὸ
 Κυρίως ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τῶ Μόνως ἐκ τοῦ πατρὸς ἔχειν
 τὴν ὑπαρξίν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Διὰ γοῦν τῶν τοιούτων ἐπιρ- 20
 ρημάτων ἀποκληροῦσι τὸν υἱὸν τῆς τοιαύτης αἰτίας, μόνον τὴν
 πρὸς τὴν κτίσιν πρόοδον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξ αὐτοῦ δοξάζον-
 τες, ἣν χρονικὴν ἀποστολὴν εἶποιτε ἂν ὑμεῖς μετὰ τοῦ Θωμᾶ.
 Σὺ δὲ τὴν ξυνεπτυγμένην ἐκείνων θεολογίαν κατὰ τὸ σοὶ δοκοῦν

2. καὶ ἐστὶν ἔγραψα: καὶ ἐστὶν Δ: καὶ ἐστὶν M 5. ἀρχι-
 κῶς καὶ σ. 121, 9. λείπουσι ΔM 6. καὶ σ. 121, 11: λείπει ΔM

7. παράγεται σ. 121, 11 καὶ M: παράγεται Δ 11. τὰς τινῶν M:
 τὰς τινῶν Δ 18. ἐνός ἐστὶ M: ἐνός ἐστὶ Δ

ἀνέπτυξας δόγμα κυρῶν κάκεινοις ἄγνωστον καὶ τοῖς λόγοις τῆς ὀρθοδοξίας ἀντίπαλον. Πῶς γὰρ ἂν καὶ ἐφρόνουν τοῦτο οἱ θειότατοι πατέρες ἐκεῖνοι, μήτ' ἐκ τῆς θείας παραδόσεως τοῦτ' εἰληφότες, μητ' ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας, μήτε παρὰ τῆς ἐκ-
 5 κλησίας αὐτῆς, τὸναντίον μὲν οὖν ὄρον εἰληφότες μυρίοις δεσμοῖς καὶ ἐπιτιμίαις κατωχυρωμένον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς μὲν ἐκπορεύεσθαι, πατρὶ δὲ καὶ υἱῷ συμπροσκυνεῖσθαι καὶ συνδοξάζεσθαι καὶ φρονεῖν καὶ κηρύττειν;

Λίαν δὲ καὶ τολμηρὰ μοι δοκεῖ ἡ ἐπαγωγὴ ἣν ἐπήγαγες, Ἐξ
 10 υἱοῦ δὲ οὐχ οὕτως εἰπών. Ἐκ τούτου γὰρ τὸ διττὸν τῆς αἰτίας πρόδηλον. Εἰ γὰρ ἄλλως μὲν ἐστὶν ὁ πατὴρ ἀρχὴ ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄλλως δὲ ὁ υἱός, τὸ δ' ἄλλως καὶ ἄλλως διαφορὰν εἰσάγει, σὺ δὲ τοῦθ' οὕτω πιστεύεις, περιπέπτωκας τῇ δυαρχίᾳ δήπου. Πῶς γὰρ ἢ αὐτὴ καὶ μία εἶη ἂν ἀρχὴ, διακεκριμένων
 15 ὄντων τῶν προσώπων, προαγόντων δὲ οὐ καθὼ εἰσὶν ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ διαφόρων ὄντων τῶν τρόπων τῆς προαγωγῆς; Τὸ δὲ τῇ αὐτῇ δυνάμει καὶ προβολῇ ταῦτό μοι δοκεῖ δύνασθαι τῷ φάναι τινὰ δύο τέκτονας συνελθόντας τῇ ἐν σφίσιν αὐτοῖς μιᾷ δυνάμει τῆς αὐτῆς τέχνης μίαν κλίνην συνθεῖναι, ὃ πάσης βλασφημίας οὐ
 20 χαλεπὸν συνιέναι τοὺς σώφρονας.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὅθεν καὶ εἴ που τὸν υἱὸν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν φησὶν ἢ συγχωρεῖ λέγειν τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, καθάπερ ἐν τῷ ὄρω τῆς ἱερᾶς καθολικῆς ἡ' συνόδου τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ γέγραπται, οὐχ

3. πατέρες Δ: λείπει Μ 11. μὲν ἐστὶ ἔγραφα: μὲν ἐστὶν Δ: μὲν ἔστιν Μ 14. διακεκριμένων ἔγραφα: διακεκριμένων ΔΜ:
 15. καθὼ εἰσὶν Μ: καθὼ εἰσὶν Δ 17. ταῦτό Δ: ταυτό Μ
 φάναι Μ: φᾶναι Δ 22. καὶ σ. 122, 3 καὶ Δ: δὲ Μ 23. λέγειν ἔγραφα κατὰ σ. 122, 3: λέγων ΔΜ

ἀπλῶς ἀρχὴν οὐδ' αἰτίαν βούλεται εἶναι αὐτὸν, ἀλλ' ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ αἰτίαν ἢ αἴτιον ὡς συναίτιον.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ὡς χάριεν ἂν ἦν τῆς συνόδου ταύτης τοῦτο, εἰ γε δεῖ ταύτην οὕτω καλεῖσθαι, καὶ ὅσα προσέθηκεν οὗτος ἀκούειν, ἀλλὰ μὴ 5
τοῦναντίον ἅπαν, εἰ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ταύτην τὴν βλασφημίαν ἐξενηνόχει.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπλῶς ἀρχὴν καὶ αἰτιατὸν υἱὸν δογματίσασα· οὕτω γὰρ ἂν καὶ πᾶσαν αἵρεσιν τῇ δυσσεβείᾳ ὑπερηκόντισεν. 10

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Εἰ γὰρ καὶ δύο αἰτίους ποιεῖ, τὸν αἴτιον καὶ συναίτιον, καὶ διὰ μέσης αὖ ὑποστάσεως θείας ὑφίστασθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐθέσπισεν, τὸ δὲ υἱοῦ προῖέναι οὕτως ἐκλαμβανομένη, καὶ συντάττει τὸ Πνεῦμα τοῖς ὄλοις, ὧν ἐστὶν ἀρχὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ 15 υἱός. Ἄλλ' ἴσως ταῦτα εἰς ἀτοπίαν ἐκείνων ἐλάττω. Εἰ δέ γε δύο βλασφημίαι προκείμεναι, μείζων τε καὶ ἐλάττων, οὐ διὰ τοῦτο ἢ ἐλάττων αἰρετέα, ὅτι ἢ ἑτέρα σφοδρῶς ἀπείρηται, εἴπερ ὅλως κἂν τῇ ἱερᾷ θεολογίᾳ βαθμοὺς εἶναι δεῖ τῶν τοιούτων. Ἐπεὶ τῇ γε 20 δυνάμει ἐπίσης πάντα τὸ κεφάλαιον ἀπόλλυσι κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Εἰρηνικῶν φάσκοντα Καὶ τὸ περικόψαι τι τῶν τριῶν ἢ ἀποξενῶσαι ἴσον ἡμῖν καὶ τὸ πᾶν ἀνε-

1. οὐδ' σ. 122, 5 καὶ M: οὐ δι' Δ 2. αἰτίαν σ. 122, 6: αἰτίας ΔM 13. ὑφίστασθαι Δ: ὑφίσταται M 19. κἂν M: κἂν Δ θεολογία M: θεογία Δ 22. τι M: τι Δ

λείν καὶ κατὰ πάσης χωρῆσαι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τῆς θεότητος.
Ἄλλὰ καὶ ὁ πολιτικός φησι νόμος Αἰρετικός ἐστὶ καὶ τοῖς αἰρετι-
κῶν ὑπόκειται νόμοις ὁ μικρὸν γοῦν τι τῆς ὀρθῆς πίστεως παρεκ-
κλίνων.

5

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄντιφάσει γὰρ ἂν περιέπιπτον, εἰ οὕτως ἐνόει ταυτί, καὶ ἐξ
υἱοῦ τὸ Πνεῦμα κηρύττουσα.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καὶ πάνυ μὲν οὖν τῇ αὐτῇ ἀντιφάσει περιπίπτει καὶ νῦν,
10 θεὸν ὁμολογοῦσα τὸ Πνεῦμα καὶ κτίσμα αὐτοῦ ποιοῦσα, ὅτι στερεῖ
τοῦτο οὐσιώδους καὶ φυσικῆς δυνάμεως καὶ διὰ τοῦτο κοινῆς πα-
τρὸς καὶ υἱῶ, τῆς προβλητικῆς, καὶ ἔτι διαφορὰν ἀρχῶν παραδι-
δοῦσα, τὸν μὲν πατέρα λέγουσα ἀναρχὸν ἀρχὴν, τὸν δὲ υἱὸν ἀρχὴν
ἐξ ἀρχῆς, ἥτις διαφορὰ τὴν δυαρχίαν εἰσάγει προδήλως.

15

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μίαν αὐτὴ φησὶν ἀρχὴν πρεσβεύειν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἄλλ' ὁ Θεολόγος Γρηγόριος οὐχ οὕτω παραδίδωσιν, οὐδὲ
ἀναρχὸν ἀρχὴν φησὶ τὸν πατέρα, ἵνα χώραν ἔχη ἡ καινὴ αὕτη
20 θεολογία καὶ ὁ υἱὸς ἀρχὴ ἐξ ἀνάρχου εἴη ἔνδον ἐν τῇ θεότητι,
ἀλλ' ἰδιότητα τοῦ πατρικοῦ προσώπου τὸ ἀναρχὸν καὶ τὴν ἀρχὴν

1. χωρῆσαι ἔγραψα: χωρίσαι ΔΜ 2. πολιτικός φησι Μ:
πολιτικός φησὶ Δ Αἰρετικός ἐστὶ Μ: αἰρετικός ἐστὶ Δ
3. τι Μ: τὶ Δ 19. ἀρχὴν φησι Μ: ἀρχὴν φησὶ Δ

νοεῖ λέγων Αἱ δὲ ιδιότητες πατρὸς μὲν καὶ ἀνάρχου καὶ ἀρχῆς ἐπινοουμένου υἱοῦ καὶ λεγομένου, υἱοῦ δὲ ἀνάρχου μὲν οὐδαμοῦ, ἀρχῆς δὲ τῶν ὄλων. Εἶτα πῶς οὐ δύο ἀρχὰς ποιεῖ, ἐν πρόσωπον τὸ Πνεῦμα πρὸς δύο ἀναφέρουσα πρόσωπα ὑποστατικῶς καὶ προσωπικῶς; Αἱ γὰρ ἔνδον ἀναφοραὶ προσώπων εἰσὶν, οὐκ οὐσίας 5 τε καὶ δυνάμεως.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εἰ δὲ τούτων ὑφ' ἡμῶν εἰρημένων τις ἀποροῖ, πρῶτον μὲν πῶς οὖν ὁ υἱὸς οὐ γεννᾷ καθάπερ δὴ καὶ προβάλλει, τῆς αὐτῆς μεταλαγχάνων γεννητικῆς δυνάμεως τῷ πατρὶ, ἢ πῶς τὸ Πνεῦμα 10 τὸ ἅγιον οὔτε προβάλλει, οὔτε γεννᾷ, τῶν δυνάμεων ἐκατέρων οὐσῶν ἐν αὐτῷ καθάπερ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ἦδη νῦν ἀνακεκαλυμμένη τῇ κεφαλῇ τὸ ἀτόπημα ἐξέρρηξεν, ὅτι ὁ υἱὸς ἔχει τὴν γεννητικὴν δύναμιν τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς προ- 15 βλητικῆς, ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα. Καὶ σκόπει τὸ καταναγκάσαν αὐτόν. Συναισθανόμενος, ὅτι, εἰ ὁ υἱὸς ἔχει τὴν προβλητικὴν, δεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὴν γεννητικὴν ἔχειν καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν προβλητικὴν, ὡς καὶ ὑφ' ἡμῶν αἰεὶ λέγεται, δεῖν ἀκολουθεῖν ὡς ἄτοπα, εἰ ὁ υἱὸς εἶη προβολεὺς, καὶ οὐκ ἔχων ἀποφυγεῖν, οὐ συγ- 20 χωρεῖ τούτοις ὡς μὴ ἀτόποις· καὶ ἵνα δείξῃ ταῦτα μὴ ὄντα ἄτοπα, ἀδυναμίας μᾶλλον ἢ δυνάμεις ἀποδίδωσι τοῖς θείοις προσώποις καὶ στερήσει καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀπορίας γοῦν δῆθεν ἐκθέμενος δύο, ἵνα ταῖς λύσεσι κυρώσῃ τὰ ἀτοπήματα, οἷς ἂν τις ἐπαπορήσειε δικαίως, θεραπείας καὶ 25 λύσεις ἐπιφέρει, δοκούσας μὲν, οὐκ οὔσας δὲ, ὡστ' οὐδὲν μᾶλλον λύεσθαι τὰς ἀπορίας ἢ συνδεῖσθαι καρτερώτερον. Καὶ πρὸς μὲν

τὴν πρώτην τῶν ἀποριῶν, ἣν καὶ φθάσαντες νῦν ἐξεθέμεθα, λύσιν ἀποδίδωσι ταύτην

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν γεννῶντος τῇ γεννητικῇ δυνάμει, καθάπερ ὁ ἐλέγομεν, ἡ γέννησις συνῆπται τῇ ἑαυτῆς [καὶ αὐτῇ] δυνάμει ἢ ὁ υἱὸς, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Πρὸς ἃ δὴ καὶ ἡμεῖς ἀνταποκρινόμεθα λέγοντες οὕτως. Μίαν γέννησιν οἶδεν ὁ λόγος καλεῖν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, οὐχ ὡσαύτως ἐν
10 ἀμφοῖν θεωρουμένην. Ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ γεννᾶν εἰλημμένη ἐνεργητική ἐστι καὶ συνάδουσα τῷ συμπεπλεγμένῳ γνωριστικῷ, τῷ Πατὴρ ὀνόματι, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ γεννᾶσθαι καὶ συμφωνοῦσα τῷ Υἱὸς ὀνόματι, γεννητὴν ὑπόστασιν σημαίνουντι, οὐ γεννητικὴν.

Ὡσαύτως οὖν καὶ ἡ δύναμις ἡ πρὸς τὸ γεννᾶν διαφέρει τῆς
15 πρὸς τὸ γεννᾶσθαι δυνάμειος, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἐν τῷ πατρὶ, ἡ δὲ ἐν τῷ υἱῷ. Καὶ, καθάπερ τὸ εἶναι τοῦ πατρὸς καὶ τὸ εἶναι τοῦ υἱοῦ ἐν ἐστὶ καὶ ταῦτό, ἀλλ' οὐ προσήκει τῷ υἱῷ εἶναι πατρὶ, οὐδὲ τὸ ἀνάπαλιν, οὕτως, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θήσομεν εἶναι τὴν γεννητικὴν δυνάμιν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ τὴν γέννησιν, ἀλλὰ
20 τοῖς ὅροις διαφέρουσιν, ἀναφορικῶς διακρινομένοις, ὡς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν ἐστὶν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ, πλὴν τῷ μὲν κατὰ τὴν τοῦ διδόντος ἀναφορὰν, τῷ δὲ κατὰ τὴν τοῦ λαμβάνοντος· καὶ οὕτως οὔτε τὴν ἐν τῷ πατρὶ γέννησιν, ἢ ἐν πατρὶ δεῖ εἶναι, ἐν τῷ υἱῷ, ἵνα μὴ ὁ πατὴρ ὁ υἱὸς εἴη, οὔτε τὴν ἐν τῷ υἱῷ, ἢ ἐστὶν ἐν υἱῷ, δεῖ
25 εἶναι ἐν τῷ πατρὶ, ἵνα μὴ υἱὸς ὁ πατὴρ γένηται.

5 καὶ αὐτὶ προσέθηκα κατὰ σ. 123, 7: λείπουσι ΔΜ ἢ ἔγραψα κατὰ σ. 123, 7: ἢ ΔΜ 10 (καὶ κατωτέρω). γεννᾶν Δ: γεννᾶν Μ

10-11. ἐνεργητικὴ ἐστὶ Μ: ἐνεργητικὴ ἐστὶ Δ 15. μὲν ἐστὶν Δ: μὲν ἐστὶν Μ 17 ἐν ἐστὶ Μ: ἐν ἐστὶ Δ ταῦτό Δ: ταυτό Μ 21. ἐν ἐστὶν Μ: ἐν ἐστὶν Δ 24. ἢ ἐστὶν Μ: ἢ ἐστὶν Δ

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΔΟΣ

Ὡς δὲ καὶ τὴν δύναμιν τὴν γεννητικὴν.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Εἰ μὲν οὖν ὁ πατὴρ ἐδίδου τῷ υἱῷ τὴν γέννησιν, ἢ γεννᾶ, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν δύναμιν, ἔδει ἂν καὶ τὸν υἱὸν γεννᾶν· εἰ δὲ μὴ ⁵ γεννᾶ ὁ υἱός, οὐδὲ τοιαύτην αὐτῷ δίδωσι δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, ἀλλ' ἢ ἄρα τῶν ἀντικειμένων πως, ἤγουν τὴν τοῦ γεννᾶσθαι δύναμιν καὶ τὴν παθητικὴν γέννησιν. Τούτου οὖν λέγοντος, ὅτι ἢ γέννησις συνῆπται τῇ ἐαυτῆς δυνάμει, ἢ ὁ υἱὸς γεννᾶται ἐκ τοῦ πατρὸς, ποτέραν γέννησιν καὶ ποτέραν δύναμιν δεῖ νοεῖν, τὴν ἐνεργητικῶς λαμβανομένην ἢ τὴν παθητικῶς; Μὴ διορισμένου γὰρ τούτου, ἄπορος πάντως ὁ λόγος ἐστίν· Ἀλλὰ κατὰ τοὺς θεμελίους τῆς πίστεως καὶ ὡς ὑπαγορεύει τὸ ἀληθὲς εὐσεβὲς ἂν εἴη λέγειν ὡς, ὅταν ὁ λόγος πρὸς τὸν πατέρα τὴν ἀπόβλεψιν ἔχη, ἐκλαμβάνειν δεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν γέννησιν ἐνεργητικῶς· ἴδιον ¹⁵ γὰρ ἐστὶ τοῦ πατρὸς τὸ γεννᾶν· ὅταν δὲ πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ δύναμιν καὶ γέννησιν παθητικὴν δεῖ νοεῖν· ἴδιον γὰρ αὐτοῦ τὸ γεννᾶσθαι κατὰ τοὺς θεολόγους· γεννώμενος γὰρ τὸ εἶναι λαμβάνει διὰ γεννήσεως, καὶ διὰ τοῦτο υἱός.

Οὐκ εὐσεβὲς δ' ἂν εἴη λέγειν, ὅτι τὸ γεννᾶν λαμβάνει διὰ ²⁰ γεννήσεως, οὐ γὰρ καὶ πατὴρ. Ὁ δὲ καὶ οὗτος ἀναγκαζόμενος ὁμολογεῖν, λέγει τὴν γεννητικὴν δύναμιν δίδοσθαι τῷ υἱῷ οὐχ ὡς δύναμιν, ἀλλ' ὡς τελειότητα. Ἀρκεῖ μὲν οὖν ἴσως ὅτι καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ μὴ ὡς δύναμιν τὴν γεννητικὴν δίδοσθαι τῷ υἱῷ, ἀλλ' ὡς τελειότητα· ἔλεγε δ' ὅμως ἐς δεῦρο, ὅτι τὴν γεννητικὴν ²⁵ δύναμιν ἔχει ὁ υἱός, ἦτοι τὴν τοῦ γεννᾶν, ἀντιφάσκων ἐαυτῷ· καὶ

4 (καὶ 9). ἢ M: ἦ Δ 7. πως M: πῶς Δ 17. γὰρ ἐστὶ M: γὰρ ἐστὶ Δ 24. ὁμολογεῖ ἔγραψα: ὁμολόγει Δ: ὠμολόγει M

οὐ μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ τῷ Πνεύματι μεταδίδοσθαί φησι τῆς
γεννητικῆς τε καὶ προβλητικῆς, οὐκ οἶδ' ὅ τι παθῶν καὶ πόθεν
κινηθεὶς εἰς τοσαύτην ἀτοπίαν ἐμπεσεῖν καὶ τὰς θείας ὑποστάσεις
οὕτως ἀτιμάσαι, δυνάμεων ἀνενεργήτων κοινωνοὺς ἀξιώσας αὐτὰς
5 εἰπεῖν, ὃν τρόπον καὶ τὸ βρέφος λέγομεν δυνάμει γραμματικόν,
ὡς τὸ Πνεῦμα αὖ ἐκ δυνάμεως προελθεῖν ἢ δυνάμει, ὅτε ἐγεννᾶτο
ὁ υἱός, οὕτω τὴν ἐνέργειαν ἐχούση συνημμένην αὐτῇ, ἀλλὰ τοῦ
υἱοῦ γεννηθέντος ταύτην λαβούση, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἑτερατεύετο.

Νομίσειε δ' ἂν τις ἴσως, ὅτι, ἵνα μὴ ἡ τῆς οὐσίας ἐνότης διασπα-
10 σθείη δεδιῶς, τὸν λόγον οὕτω διέθετο, καὶ, τὰς δυνάμεις ταύτας
τελειότητος τῆς φύσεως ἡγούμενος, ἐπίσης τῇ θείᾳ τῶν προσώπων
Τριάδι διενείματο· ἀλλ' οὐκ ἐπίσης, εἴπερ τῷ πατρὶ μὲν μόνῳ
μετὰ τῆς ἐνεργείας, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀπράκτους καὶ κοινὰς δίδωσι·
διὸ καὶ σφόδρα περιπέπτωκεν ὅθεν λίαν ἐξέφευγε. Πῶς γὰρ ἂν
15 τῆς αὐτῆς εἴη οὐσίας τὰ μὴ τῇ αὐτῇ τελειότητι ἐπίσης ἐνε-
ργούντα; Εἰ δὲ ἀρκεῖ πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς οὐσίας τὸ ἔχειν τὸν
υἱὸν τὴν γεννητικὴν ἄνευ ἐνεργείας, διότι συνέζευκται τῇ γεννή-
σει, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει καὶ ἀμφοτέρας δίχα καὶ αὐτὸ
τῶν ἐνεργειῶν, τίς ἢ ἀνάγκη τοῦ ἔχειν τὸν υἱὸν τὴν προβλητικὴν
20 μετὰ τῆς ἐνεργείας, πολλῶν ἐντεῦθεν ἀτόπων φουμένων; Ἐσώζετο
γὰρ ἂν καὶ οὕτως ἡ τῆς οὐσίας ἐνότης, ἢ συναγωνίζεσθαι δοκεῖ,
πρὸς τῷ καὶ τὰ ἄτοπα σιωπᾶσθαι. Ἀλλὰ μᾶλλον εἰ σύνεστιν ἡ
γέννησις τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ἡ δὲ γέννησις κατ' ἐνέργειαν οὐ δέ-
δοται τῷ υἱῷ οὐδὲ τῷ Πνεύματι, οὐδὲ ἡ δύναμις αὐτῆς, οὐδὲ τῷ
25 υἱῷ ἄρα ἅμα τῷ προϊόντι, ὡς ὁ λόγος διὰ τῶν ἀγίων ἀπεδόθη.

Εἶθ', ὡς περ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνατρέπων, Ὡς μεταδίδωσι, φησὶν,
ὁ πατὴρ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ὡς τελειότητων μόνον,
οὐχ ὡς δυνάμεων.

Καὶ τίς ἂν εἴη τελειότης ἐν τῷ θεῷ, μὴ καὶ ἔργῳ τελειου-

1. μεταδίδοσθαί φησι M: μεταδίδοσθαι φησὶ Δ 4. ἀτι-
μάσαι M: ἀτιμᾶσαι Δ 19 (καὶ 29). τίς M: τίς Δ 26. Εἶθ' M:
Εἶθ' Δ μεταδίδωσι, φησὶν, M: μεταδίδωσὶ φησὶν Δ

μένη ἢ καθ' ἣν οὐδέποτε ἐνεργεῖ ἢ ἐνέργειά ἐστι; Πότερον οὖν ἦν βέλτιον τὰς προακτικὰς δυνάμεις τῶν θείων προσώπων ἐνὶ προσώπῳ, τῷ πατριῷ, ἀφορίζειν, ἢ ἐκεῖνο μόνον ἢ προάγον, τὰ δὲ λοιπὰ προαγόμενα, καὶ ἐν ἀρχῇ ἔλεγε καλῶς τοῦτο λέγων, τὰς δ' ἀνταποκρινομένας παθητικὰς ἀποδιδόναι τούτοις, οὐχ ἦττον δυνάμενας εἰς τὸν τῆς ἰσότητος λόγον· οὐδὲν γὰρ εἰς τιμὴν τοῦ γεννησαὶ θεὸν τὸ ἐκ θεοῦ γεννηθῆναι, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος ἢ, ἵνα μόνον καὶ τὸν υἱὸν προβολέα κατασκευάσῃ, τὰς προακτικὰς δυνάμεις, αἱ ὡς ιδιότητες ὑποστατικαὶ καὶ τοῦ πατρικοῦ προσώπου συστατικαὶ καὶ τῷ πατρὶ μόνῳ λογίζονται, 5
δοῦναι τοῖς ἐξ ἑαυτοῦ προῖοῦσι, καὶ μετὰ τὸ τὸν πατέρα στερεῆσαι τῶν ἑαυτοῦ, τότε καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ προῖούσας ὑποστάσεις καθυβρίζει, δυνάμεων αὐτὰς ἀνενεργήτων μετόχους εἰπὼν, καὶ μυρίων δεινῶν καὶ βλασφημιῶν ἀναπλήσει τὸ σύγγραμμα. Ἄλλὰ πάλιν, ὡςπερ ὑπὸ τῆς ἀληθείας συναυνόμενος, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ 15
υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ἃ δέδωκεν. Ἡ τί ἄλλο βούλεται λέγων, ὅτι ὁ υἱὸς διὰ τοῦτο οὐ γεννᾷ, οὐδὲ τὸ Πνεῦμα ἢ γεννᾷ ἢ προβάλλει, διότι σύνεισιν αἱ τῶν προόδων ἐνέργειαι ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσιν; Εἰσὶ δὲ ἄρα ἐν τῷ πατρὶ, ὡςπερ αἱ ἐνεργητικαὶ πρόοδοι αἱ οὐ μεταδίδονται, οὐδὲ αἱ σύστοιχοι τούτων δυνάμεις, ἵνα μὴ 20
ἄπρακτοι καὶ κεναὶ ᾧσιν ἐν αὐτοῖς. Οὐκοῦν οὔτε τὸ πνεῦμα οὐδετέραν ἔχει δύναμιν· οὔτε γὰρ γεννᾷ, οὔτε προβάλλει, οὔτε τὸν υἱὸν δεῖ ἔχειν οὐδετέραν, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἑτέραν. Ἡ γὰρ ἄμφω ἢ μηδετέραν, ὡςπερ οὖν καὶ τὸ Πνεῦμα. Ἄλλ' ἐπενόησεν αὐτὸς ἀνάγκην, ἢ παρίστησι τὸν υἱὸν ἔχειν τὴν προβλητικὴν δύναμιν 25
τὴν ἐν πατρὶ αὐτῷ διδομένην διὰ γεννήσεως.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αὕτη γὰρ, ὅθ' υἱὸς παρῆκται, μήπω νοουμένου τοῦ Πνεύματος

1. ἐνέργειά ἐστι M: ἐνέργεια ἐστὶ Δ 3. ἀφορίζειν M: ἀψορίζειν Δ 14. ἀναπλήσει ἔγραψα: ἀναπλῆ ΔM 21. οὔτε M: οὔτε Δ 24. μηδετέραν ἔγραψα: μηδ' ἑτέραν M: μηδ' ἑτέραν Δ

τος ἐκπορεύεσθαι, καθάπερ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἐκ πατρὸς δέδοται τῷ υἱῷ, μήπω τοῦ πατρὸς ὡς προβολέως αὐτῇ τὸ Πνεῦμα προάγοντος.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

5 Τί φῆς, ἄνθρωπε; Ξυμβαίνουσιν ἄρα τῇ ἡμετέρᾳ νοήσει αἱ θεῖαι καὶ ἀκατανόητοι πρόοδοι τῶν ὑποστάσεων ἐκείνων τῶν θείων, καὶ χρόνος ἐνταῦθα θεωρεῖται καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. Τί γὰρ ἄλλο βούλεται τὸ Δέδοται τῷ υἱῷ, μήπω τοῦ πατρὸς ὡς προβολέως τὸ Πνεῦμα προάγοντος; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὡς προεληλεγμένα καὶ αὐτεξέλεγκτα καὶ προδήλως βλάσφημα οὐδὲ πολλῶν
10 δέονται λόγων· πρὸς δὲ τὴν δευτέραν τῶν ἀποριῶν καὶ τὴν λύσιν αὐτῆς ἴωμεν.

Πῶς οὖν αἱ δύο ἀρχαί, δυοῖν ὄντων τῶν προβαλλόντων, ἢ πῶς οὐ ξυναλοιφή, εἰ δύο μία ἀρχή; Πρὸς δὴ τὴν τοιαύτην ἀπορίαν
15 ἐπάγει μὲν πολλὰ, δοκῶν λύειν αὐτήν, οὐδὲν δὲ ὑγιές ἐστίν αὐτῶν. Διαιρεῖ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν εἰς δύναμιν, ἣ προάγει τὸ προαγόμενον πρόσωπον, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸ ὃ προάγει, καὶ συμπεραίνων οἶεται μηδὲν εἶναι ἄτοπον, μηδὲ παραβλάπτεσθαι τὸ μοναδικὸν τῆς ἀρχῆς, εἰ δύο λέγοντο πρόσωπα προβάλλοντα καὶ
20 δύο ἀρχαί ὡς πρόσωπα, ἐπεὶ μιᾷ δυνάμει καὶ τῇ αὐτῇ τῷ ἀριθμῷ προβάλλουσιν.

Ἐρεῖδει δὲ τὸν λόγον καὶ πῶς; Τρεῖς ἀρχὰς εἶναι λέγων τῆς κτίσεως, τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, μιᾷ δὲ ὁμῶς δυνάμει δημιουργεῖν, διὸ καὶ ἓνα εἶναι δημιουργόν. Καὶ καθ' ὁμοιότητα τούτου φησὶ μηδὲν κωλύειν καὶ δύο ἀρχὰς τὸν πατέρα
25 λέγειν καὶ τὸν υἱὸν καὶ δύο προβάλλοντας, ἓνα δὲ ὁμῶς προβολέα τῷ μίαν ἐν ἀμφοῖν προβλητικὴν εἶναι δύναμιν, ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι τρεῖς ἂν λέγοντο θεοὶ ὡς τρία πρόσωπα, μία ὁμῶς θεότης.

1. δέδοται ἔγραφα κατὰ σ. 124, 7: δίδοται ΔΜ 6. θεῖαι Μ: θεῖαι Δ 15. ὑγιές ἐστίν Μ: ὑγιές ἐστὶν Δ 24-25. καθ' ὁμοιότητα Μ: καθομοιότητα Δ

Ἄλλὰ τούναντίον ἅπαντες ἅγιοι λέγουσιν εὐσεβῶς, ὅτι αἱ
 τρεῖς ὑποστάσεις εἰσὶ μία τῆς κτίσεως ἀρχῆ, ὅτι κατὰ τὴν
 ἐνότητα τῆς οὐσίας αὐτῶν ἡ δημιουργικὴ πρόξεστιν αὐταῖς δύ-
 ναμῖς καὶ ἐνέργεια, εἰ καὶ μὴ τῇ οὐσίᾳ παράγουσι τὴν κτίσιν εἰ-
 δικῶς. Ὡστε ἐνταῦθα πρόδηλος ἡ τῆς ἀρχῆς ἐνότης ἐν τοῖς τρι- 5
 σιν, ὅτι καὶ πρόδηλος ἡ τῆς δυνάμεως κοινωνία, ὅτι οὐ κατὰ τὰς
 ὑποστάσεις, ἀλλὰ καθὸ ἐν εἰσι τῇ οὐσίᾳ τὴν κτίσιν παράγουσιν,
 ὥστε καθὸ ἐν εἰσι τῇ δυνάμει, ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως. Οὐ γὰρ οἶόν τε
 τὴν προβλητικὴν ταύτην δυνάμιν οὐσιώδη φάναι ἐφόσον οὐ πρόξ-
 εστι καὶ τῷ Πνεύματι, προσωπικὸν δὲ ἐστὶν ὃ μὴ ἐστὶν οὐσιῶδες 10
 καὶ ὅλη τῇ θείᾳ φύσει προσῆκον· προσωπικὴν δὲ δυνάμιν ἐν πατρὶ
 καὶ υἱῷ μίαν εἶναι ἀδύνατον, οὐσιώδη δὲ καὶ ὅλη τῇ θείᾳ φύσει
 προσῆκουσαν ἔτι ἀδυνατώτερον. Μέλλοι γὰρ ἂν οὕτως ἢ καὶ αὐτὸ
 τὸ Πνεῦμα προβάλλειν ἢ, ἔρημον οὐσιώδους δυνάμεως ὄν, μὴ ἐν
 τῇ ἐνότητι τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ οὐσίας εἶναι. 15

Εἰ μὲν οὖν οἶόν τε ἦν τὴν προβλητικὴν δυνάμιν ὑπάρχειν καὶ
 τῷ υἱῷ, καὶ μήτε ἡ τοῦ Πνεύματος θεότης ἐκινδυνεύετο, μήτε ἡ
 τῶν προσώπων διάκρισις, οὐδὲν ἂν ἦν χαλεπὸν διὰ τὴν διαίρεσιν
 ἦν τίθησι τῆς ἀρχῆς, τρόπον τινὰ μίαν ἀρχὴν τοῦ Πνεύματος
 εἰπὼν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ὅτι τῇ κοινῇ καὶ μιᾷ οὐσίᾳ τοῦτο 20
 προῆγον ἂν. Ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ υἱῷ τὴν τοιαύτην δύ-
 ναμιν διὰ τε τὰ νῦν εἰρημένα καὶ ἄλλων πολλῶν ἕνεκα, ἃ παρα-
 λέλειπται χάριν συντομίας, οὐ διότι ἡδύνατο ἂν τρόπῳ μία εἶναι
 ἐν ἀμφοῖν, εἴ γε καὶ ἀμφοῖν παρῆν, διὰ τοῦτο πιστεύσωμεν καὶ
 τῷ υἱῷ ταῦτα προσεῖναι, παρὰ φαῦλον θέμενοι ἐκεῖνα δι' ὅσα 25
 ἀδύνατόν ἐστι προσεῖναι καὶ τῷ υἱῷ ταύτην, μέγιστα ὄντα καὶ
 οὐχ οἷα παρῶφθαι, ὧν ἕνια καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ καὶ διὰ
 τῶν ἁγίων ἀποδέδεικται· οἷον τὸ ἰδιότητα τοῦ πατρὸς εἶναι τὴν
 ἀρχὴν καὶ τὸ αἷτιον καὶ τὸ γόνιμον καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τοὺς

4. παράγουσι M: προάγουσι Δ 7 (καὶ 8). ἐν εἰσι M: ἐν
 εἰσὶ Δ 9 φάναι M: φᾶναι Δ 10. δὲ ἐστὶν M: δὲ ἐστὶ Δ
 μὴ ἐστὶν M: μὴ ἐστὶν Δ 15. ἐνότητι Δ: θεότητι M

θεολόγους, οἷς οὐ συνάδει τὸ καὶ τὸν υἱὸν προβολέα εἶναι τοῦ Πνεύματος ἢ αἷτιον, ἢ ἀρχὴν ἢ συναίτιον ἢ ὅσα τοιαῦτα οἱ τὴν θεολογίαν τῶν ἁγίων παραφθείροντες ἐπισφαλῶς λέγουσιν. Ὡςπερ οὖν εἰ διὰ τὰ πρόσωπα, τρία ὄντα, τρεῖς ἐλέγομεν θεοὺς, τὴν πολυθεΐαν οὐκ ἂν ἐξεφύγομεν, κἂν ὁπόσον τῇ μιᾷ θεότητι καταφεύγωμεν, οὕτως οὐδὲ
 5 Λατῖνοι τὴν δυαρχίαν ἐκφευξοῦνται, ἕως δύο πρόσωπα δύο προβάλλοντας λέγωσι, κἂν διαρραγῶσι μίαν ἐν ἀμφοῖν δύναμιν προβλητικὴν εἶναι βοῶντες. Ὡςπερ γὰρ ἐκεῖνο πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀσεβῆς ἔδοξεν εἶναι, οὕτω καὶ τοῦτο πᾶσι σεσιώπηται.

10 Οὐκοῦν, ἐπεὶ τοῖς τοιούτοις οὐχ ἰκανῶς λύεται ἡ ἀπορία καὶ τὸ δύο ἀρχὰς λέγειν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, φαῦλόν ἐστιν καὶ αἰρετικὸν καὶ τὸ μίαν ἀρχὴν τὰς δύο λέγειν ὑποστάσεις, καὶ τὴν συναλοιφήν οὐ διαπέφευγεν· οἷς ἄρα περιπίπτει ὁ ταῦτα ἀξιῶν.

Καὶ δὴ τὸν λόγον τελειῶν πολλὰ μὲν περὶ ἑαυτοῦ μεγαλο-
 15 ρημονεῖ, ἐνίων τε κατεπαίρεται, τὴν ἐναντίαν δὴπου τούτῳ φερομένων, κομπηροῖς τισι ῥήμασι λεληθότως τούτων καθαπτόμενος, ὧν ἡμῖν λόγος οὐδεὶς τοῖς γε σώφροσιν, ἀφιεῖσι τὴν κρίσιν τούτων ἐφ' ᾧ πότερα ποτέροις προσήκει διαγνῶναι. Ἡμεῖς δὲ οὐ πρὸς τὴν καθόλου ὕλην τῆς μεταξύ ἡμῶν τε καὶ Λατίνων διαφορᾶς
 20 τὸν παρόντα λόγον ἐνεστησάμεθα, ἵνα ἢ κατασκευάσωμεν τὸ ἑαυτῶν συμπέρασμα ἢ τὸ ἐκείνων ἀνέλωμεν λόγοις καὶ ἐπιχειρήμασι καὶ ἀπαγωγαῖς, ἀ δὴ καὶ πρὸς τὰς λύσεις ἤρμοττεν ἂν τῶν ἀποριῶν, ἅς ὡς ἐξ ἡμῶν τίθησιν· ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑποθέσεις, δι' ὧν οὗτος ἤλπισε κατασκευάσειν, ὁδῶ προβαίνων, τὴν δόξαν Λατίνων,
 25 τὰ δοκοῦντα μετὰ τῆς ἀληθείας προὔθέμεθα πρὸς τὴν τῶν ἁγίων θεολογίαν ταύτας παραβαλλόμενοι. Σὺν θεῷ δὲ εἰρήσθω, ἐδείξαμεν αὐτὰς διὰ τῶν διδασκάλων ἀπαρόύσας καὶ ἀνενδέκτους καὶ ἄτοπὰ τινα συμπεραινούσας καὶ βλάβσημα, συνωδοὺς δὲ μᾶλλον πολλαῖς τῶν αἰρέσεων ἢ καὶ αἰρέσεων ἀρχάς. Ἀρκεῖ γοῦν

5. καταφεύγομεν M: καταφεύγωμεν Δ 7. λέγωσι ἔγραψα: λέγοντες ΔM 11. φαῦλόν ἐστιν M: φαῦλον ἐστὶ Δ 16. τισι M: τισὶ Δ 26. παραβαλλόμενοι ἔγραψα: προβαλλόμενοι ΔM

ἐν τῷ παρόντι μηδὲν ἀναγκαῖον δεικνῦναι ὑποτιθέμενον. Τὸ δὲ ἐπαπορεῖν τῇ λατινικῇ δόξῃ καὶ αὐτοὶ λύσεις μεμηγάνηται σκοπεῖν, πολλοῖς τε ἄλλοις γεγονέναι ἔργον, καὶ ἡμῖν ἴσως ποτὲ γενήσεται.

-
1. δεικνῦναι ἔγραψα : δεικνύναι M: δκνῦναι Δ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΕΝ ΑΙΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΙΣΑΑΚΙΟΥ

1*.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ

Κωνσταντῖνος Ἰωάννη Πάροδω εὖ πράττειν.

Ἔοικας ἐξ ὧν ἐπέστειλας πάλαι περιμένειν ἐμέ καὶ τὰ ἐμὰ
ἀκοῦσαι ἐπιθυμεῖν· οἶσθα τιήτοι πάντ' εἰδὸτ' ἀγορεύειν χρῆ. Κάθη-
μαι ἄχθος ἀρούρης ἀπειπὼν τῷ ἄλγει, τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν δου-
λείαν ἡγούμενος καὶ τὴν ἐντεῦθεν μετὰστασιν κοινὴν δυστυχίαν.
5 Τί γὰρ ἂν ποιοίην ἢ τοῦ γῆς ἀπίοιμι αὐτὰρ ἀσθενῆς καὶ δυστυ-
χῆς γενονῶς ἐν τοιοῦτῳ χαλεπωτάτῳ καιρῷ, ἐν ᾧ πατρὶς μὲν
δοῦλη αἰσχίστων βαρβάρων καὶ πᾶσα Ἑλλάς, οὔτε δὲ βασιλεία
οὔτε πολιτεία ἡμῖν ὑπολείπεται, πάντα δὲ δοῦλα καὶ φόβου καὶ
κινδύνου μεστά; Εἰ μόνος μὲν ἦν, οὐκ ἂν ὤκνουσιν καὶ τὰς στήλας
10 τοῦ Ἡρακλέους ἰδεῖν· νῦν δὲ δοῦλος διὰ τοὺς ἐμοὺς ἀνάγκη πάντα
φέρειν καὶ τοῦ τυχόντος ἀντέχεσθαι, ἧ φασὶ τὸν πολυπόδα ἐν χει-
μῶνος καιρῷ, καὶ ἐν μεταίχμιῳ δυοῖν ὄντα κακοῖν τὸ μὴ χειρὸν
αἰρεῖσθαι. Ὅταν μὲν γὰρ τὰ παρόντα διανοοῦμαι δεινὰ καὶ τὴν
ἐνταῦθα θηριότητα, οὐ μόνον Μεδιόλανον καὶ τὰς ἐκεῖσε πόλεις
15 ποθῶ, ἀλλὰ καὶ τὰς Βρεττανικὰς νήσους καὶ, εἰ βούλει γε, τὰς

* Περιλαμβάνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. LXXIX κώδικι τῆς ἐν Μαδρίτῃ βιβλιοθήκης ἐν φ. 147^α κ. εἰ καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ *Iriarte* (Regiae bibliothecae Matritensis Codices graeci Mss. Ἐν Μαδρίτῃ 1769 σ. 290 κ. εἰ.), οὗ αἱ διάφοροι γραφαὶ παρατίθενται κατωτέρω

3. ἀπειπὼν 3 4. δουλείας 5. τὶ 6. χαλεπώτατος

Μακάρων. Ὅταν δὲ πάλιν τὴν ἄγαν ἀγνωμοσύνην τῶν τυραννούντων ἐνθυμηθῶ καὶ τὴν ἀφόρητον ἐκείνην ἄμισθον παιδαγωγίαν, μετὰ-μελος γίνομαι, καὶ μᾶλλον τὰς Φιλοξένου λατομίας ἐλοίμην ἢ τοιοῦτοις συνεῖναι τυράννοις. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐνὶ δουλεύων, κἀκείνῳ φιλοσόφῳ καὶ δυνάστη, οὐκ ἔφερον, ἀλλ' ἀποδράς ἐς 5 Τάραντον ᾤχετο· ἐγὼ δὲ σκῆνει ἀνδρῶν κακοήθων πῶς ἂν οἶός τε εἶην συζῆν; Ῥώμην μὲν τὴν νέαν Βαβυλῶνα καὶ τροφὸν πάσης κακίας οὐδ' ἰδεῖν ἀξιώ· Νεάπολιν δὲ τὴν ἀχάριστον φεύγω ἀκούων· πεπεύραμαι γάρ. Εἰ δὲ παθῶν τι νήπιος ἔγνω καὶ τὰ παθήματα τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα, ἀνοητότατος ἂν εἶην τὸν ἀνάγυρον 10 πάλιν κινήσαι. Οὔτε γὰρ μισθὸς παρὰ τῶν ἀκουόντων, οὔτε παρὰ τοῦ κρατοῦντος· χωλοῖς μὲν γὰρ καὶ τυφλοῖς ἐλεοῦντες διδῶσιν, σοφοὺς δὲ μισοῦντες ἀπελαύνουσι· καὶ νομικοὺς μὲν μισθοῦντες κερδαίνουσιν, ἰατροὺς δὲ νοσοῦντες μόλις ὁρῶσι, φιλοσόφους δ' οὐδ' ἰδεῖν ἀξιοῦσι, ποιητῶν δὲ καὶ ῥητόρων ὡς μαινομένων κατα- 15 γελῶσι, καὶ, ἴν' οὔτως εἶπω, μεστὰ μὲν τὰ βασιλεία κολάκων καὶ βωμολόχων, ἐπὶ θύραις δὲ δυνατῶν ἀσελγεῖς εὐτυχοῦντας ἰδεῖν ἔξεστι· λόγων δ' ἐλληνικῶν λόγος οὐδεὶς, ἀλλ' ἀπελήλατο μὲν Ὅμηρος πανταχόθεν, καταπεφρόνητο δὲ Δημοσθένης καὶ Πλάτων, πανταχοῦ δὲ τυραννὶς ἄφαντος καὶ ἀνελευθερία πολλή, 20 πολλῶ πλείων τῆς τοῦ Σισύφου, καὶ παντ' ἂν δρῶεν ἢ μισθώσαιντο Ἑλληνα. Εἰ δ' ἀπιστεῖς, πειθέτω σε ἢ τῶν βροτῶν ἔλεγχος διάπειρα· ἢ μὲν γὰρ τῶν τυραννούντων φειδωλία Θεόδωρον εἰς ἄκρον πάσης σοφίας ἐληλακότα ἐς Καλαβρίαν ἀπήλασε, καὶ ἐν Πολυκάστρῳ, φεῦ, ἀδόξως θανεῖν ἠνάγκασεν, Ἀνδρόνικον δὲ 25 τὸν Καλλίστου ἐς τὰς Βρεττανικὰς νήσους, ὅπου φίλων ἔρημος τέθηκε, Φραγκούλιον δὲ, ἀνδρα σοφὸν, οὐκ οἶδά που τῆς Ἰταλίας, Δημήτριον δὲ ἐς τὴν πατρίδα ἐπανήκειν, βαρβάρους δουλεύοντα· παραλείπω δὲ τὸν σοφὸν ἐμὸν καθηγητὴν Ἰωάννην τὸν Ἀργυρό-

3. ἐλκοίμην 5. κἀκείνῳ 6. οἶος 7. συζῆν 12. χω-
 λοὺς τυφλοὺς 13. ἀπελαύνουσι 17. θύρας δυνάτων
 25. ἠνάγκασεν 27. οἶδα

πουλον ἐν μέσῃ Ῥώμῃ πενόμενον καὶ καθ' ἐκάστην τὰς ἑαυτοῦ
 βίβλους ἀποδιδόμενον. Οὐκ ἔστι νῦν Ῥώμη ἐκείνη, οὐδὲ οἱ θαυ-
 μαστοὶ ἐκεῖνοι πολῖται Ῥωμαῖοι, οἷς ἅμα λατινικῶν λόγων καὶ
 ἑλληνικῶν ἔμελεν. Οὐκ ἔστι Νεάπολις ἀποικία Χαλκιδέων καὶ
 5 Ἀθηναίων, τὸ γυμνάσιον τῶν ἑλληνικῶν λόγων, εἰς ἣν Ῥωμαῖοι
 τρέχοντες ἤρχοντο. Πάντα φροῦδα καὶ μεταμεμορφωμένα. Ταῦτα
 καὶ τὰ τοιαῦτα ἀναπολῶν κἀθημαι ὄρων ἐπὶ οἴνοπα πόντον καὶ
 τὴν σὴν φίλην Σκύλλην καὶ Χάρυβδιν καὶ τὸν ἐπικινδυνότατον
 τοῦτον πορθμὸν, ἀλγῶν μὲν τῷ μένειν, δακρύων δὲ τῷ μὴ δύνα-
 10 σθαι πλεῦσαι, ἀπορῶν δ' ὅ τι ποιεῖν χρῆ ἢ ὅποι γῆς ἴω. Θεὸς δὲ
 μόνος καθ' ὑμᾶς τοὺς ποιητὰς ἀναρπάξας ἄλλη κομίσειτο ἢ ὅ
 τοῖς ἄλλοις φρικτὸν, τοῦτο ἡμῖν ὡς ἠδὲ ἐπαγάγοι, ἔν' ἀπαλλα-
 γέντες τῶν ἐνταῦθα μυρίων δεινῶν ἐς τὸν ἀπαθῆ ἐκεῖνον βίον
 μεταστῶμεν. Σὺ δὲ, νέος ὢν καὶ φιλόψυχος, τοσοῦτον διαβιώης
 15 ὅσον ὁ ἠδουεπῆς Νέστωρ, οὗ πάλαι τὴν γλῶτταν μετέσχες, καὶ
 περὶ τὴν ἱερὰν φιλοσοφίαν σπουδάζεις, ἧς τέλος τὸ ὁμοιοῦσθαι
 θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ. Ἐρρωσο καὶ ἡμᾶς μὴ περίμενε.

3. πολῖται ἅμα 4. ἔμελλεν ἀποικία 7. τοιαύτων
 ὄρων 8. κάρυβδιν 14. φυλόψυχος 16. ὁμοιοῦσθαι

2*.

[ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΑΖΗ]

ΦΡΑΓΚΙΣΚΩ ΦΙΛΕΛΦΩ

Θεόδωρος Φραγκίσκω Φιλέλφω εὖ πράττειν.

Οὐ πάντ' ἔοικεν ἀσθενεῖ τὸ γῆρας, ἀλλ' ἔστι καὶ ἐφ' οἷς ἔρ-
 ρωται καὶ διαφερόντως ἰσχύει. Φρόνησις γὰρ εὖ μάλα τῷ χρόνῳ
 συνεπιδίδωσι καὶ ἐπιστήμη καὶ λόγος, τέως τε ἐγγινόμενα νέοις
 ταῦτα ὕστερον ἀκμάζει γέρουσιν ἤδη καὶ πολιοῖς. Καὶ σὺ γοῦν
 τυγχάνεις μὲν γέρων ὦν καὶ πρὸς ἔργα ἀσθενέστερος ἢ ρώμης 5
 σώματος δεῖται, ψυχῆς δ' ἀρετῆ πολὺ διενήνοχας. Καὶ ῥαδίως
 μὲν ἀποδύη πρὸς ἀγῶνα τοιοῦτον, ῥαδίως δὲ νικᾷς καὶ κατορθῶν
 ἐπαίνου τυγχάνεις. Δηλοῖ δὲ ὁ λέγω καὶ τὰ ὕστατά σοι τὰδε
 συγγεγραμμένα πρὸς Ἡρακλέα τὸν Φερραρίας δυνάστην προτρε-
 πτικά, μηδεμιᾶς ἀρετῆς λόγου λειπόμενα. Δι' ὃ δὴ σοι καὶ χρῆ- 10
 σθαι συχνὰ παρακελεύομαι τῇ τοιαύτῃ δυνάμει ἄλλως τε καὶ
 πρὸς τοὺς δυναστεύοντας καὶ δυναμένους μεγάλα ὠφελεῖν τε καὶ
 βλάπτειν. Τὸ γὰρ περὶ αὐτοὺς ὄφελος πέφυκε διαβαίνειν εἰς τὰ
 κοινὰ καὶ σύμπαν ὠφέλησε τὸ ὑπήκοον ὁ τὸν ἄρχοντα ἓνα ἀπο-
 δεῖξας βελτίω. Καλὸν μὲν οὖν καὶ Ἡρακλέα προτρέπειν εἰς ἀρε- 15
 τὴν καὶ ζῆλον τῶν ἐπαινουμένων ἀρχόντων, πολλῶ δὲ κάλλιον εἶ
 τινα τῶν μειζόνων || πείθοις κήδεσθαι τῶν κοινῶν καὶ τοῦ εὖ φ. 726
 ποιεῖν δόξαν καὶ ὄνομα εὐκλεές κατακτᾶσθαι· περὶ γὰρ τοὺς μετ-

* Περιλαμβάνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. Plut. 55 cod. 9 Λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 72^α - 75^β, αἰῶνος ιε'. Τὰ ἐν τῇ ῥα σημειώματα, παρατιθέμενα κατωτέρω, εἶνε γεγραμμένα ἐρυθρά.

9 φερραρίας. Ἐν τῇ ῥα Ἡρακλῆς φερραρίας δυνάστης

ζον δυναμένους μεῖζον τὸ κατορθούμενον ἔσται τῷ λέγοντι καὶ κοινότερον ἀγαθὸν εἰς δῆμους καὶ πόλεις παρὰ τοῦ ἄρχοντος ἤξει.

Τὰ δ' ἐνθάδε οἶμαί σε καὶ ἄλλων πυνθάνεσθαι λεγόντων, δῆλα ἅπανσιν. Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καμὲ διὰ βραχέων οὕτωςι φάναι, ἴν' ἄρχῆν τινα λάβῃ ὁ λόγος ὄν μετὰ ταῦτα ἐρῶ.

Βούλεται μὲν τὸ ἐν Ῥώμῃ ἄρχον συνεστηκέναι ἐξ ἀριστοκρατίας καὶ μοναρχίας καὶ τὰ μὲν ἐπιμέλεσθαι τῶν ἱερῶν, τὰ δὲ ὡσπερ ἀμφικτυονίαν τινα ὑπάρχειν διαιτῶσαν τὰς ἐκάστοις τῶν Χριστιανῶν ἐθνῶν συμβαινούσας πρὸς ἀλληλα δίκας καὶ διαλύουσαν τὰ διάφορα· ταῦτ' ἄρα καὶ τῶν γενῶν ἐκάστου ἓνα τινα ἄριστον αἰρεῖσθαι ὡσανεὶ τινα πυλαγόραν βούλεται καὶ τούτων εἶναι συνέδριον τῶν καλουμένων καρδινάλεων καὶ σύλλογον ἱερὸν, τούτων δ' αὖ ἓνα τὸν ἄριστον αἰρεῖσθαι ἀρχιερέα μέγαν, σχῆμα βασιλικὸν ἔχοντα. Συμβαίνει δὲ πολλάκις ὑπὸ κακίας τῶν αἰρουμένων μῆτε καρδινάλεις αἰρεῖσθαι τοὺς ἀρίστους, μῆτε ἄρχιερέα τὸν ἄριστον καὶ ταύτῃ διαφθείρεσθαι τὸ τῆς πολιτείας εἶδος καὶ ποτὲ μὲν εἰς τυραννίδα μεταβάλλειν, ποτὲ δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν. Πρότερον μὲν δὴ τυραννὶς ἦν, Πέτρου τινὸς Βάρβου τῶν Ἐνετῶν χειροτονηθέντος ἀρχιερέως, Παύλου δὲ μετονομασθέντος, ἀνθρώπου δεινῶς ἀπαιδεύτου καὶ τὸν βίον Σαρδαναπάλου. Νῦν δ' ἀντικρυς ὀλιγαρχία ἐστί. Αἱ γὰρ τῶν πλειόνων ψῆφοι νικῶσι τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀρχιερέως· εἰσὶ δὲ πλείονες τῶν σπουδαίων οἱ μὴ πάνυ ἀρετὴν ἐπαινοῦντες· δεῖ γὰρ ἔτι μετριάξειν τῷ λόγῳ· οὐ μὴν δὲ καὶ τινα ἐλέσθαι αὐτῶν τετολμήκασιν, ἀλλὰ τῶν ἄλλων ὄν ἤδεσαν ἄλλως μὲν ἀγαθὸν ὄντα, ἀπλοῦν δὲ τινα τὸν τρόπον καὶ ἀπολίτευτον, τοῦτον εἶλοντο, πρόφασιν μὲν ὡς ἀγαθὸν, ταῖς δ' ἀληθείαις ὡς ἀπολίτευτον, ἴν' ὡς δῆθεν χαρισάμενοι τὰ περὶ τὴν αἵρεσιν ἔχοιεν ἄγειν καὶ φέρειν ἢ ἂν δοκῇ καὶ μὴ δι' ἐμπειρίαν τοῦ

4. φᾶναι 6 Ἐν τῇ ᾠᾷ Περὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἄρχοντος

8. ἀμφικτυονίαν τινα 10. ἓνά τινα 12 Ἐν τῇ ᾠᾷ καρδινάλεις 18. Ἐν τῇ ᾠᾷ πέτρος βάρβος 20. Ἐν τῇ ᾠᾷ σαρδανάπαλος

ἄρχοντος κωλύοιτο μὴ τὰ σφίσιν αὐτοῖς σπουδαζόμενα πράττειν. Ταῦτα δὲ ἡσθάνοντο μὲν τι καὶ οἱ σπουδαῖοι κατασκευαζόμενα καὶ ἄσμενοι, ὡς εἰκὸς, τὸ πρᾶγμα ἐδέχοντο· ἀγαπητὸν γὰρ αὐτοῖς ἦν. || εἰ μὴ τις τῶν ἐναντίων προχειρισθείη· προσεποιούντο δὲ φ. 735 ἀγνοεῖν καὶ τι καὶ ἀντιπράττειν, ἵνα μὴ μαθόντες ἐκεῖνοι τὰ δο- 5 κούντα δὴ καὶ αὐτοῖς πράττειν πρύμναν τὸ λεγόμενον κρούσαιεν· ἰδίαν γὰρ αὐτῶν παντάπασι γενέσθαι τὴν αἵρεσιν ἤθελον καὶ συμφωνεῖν ἐπ' οὐδενὶ τοῖς ἀρίστοις. Οὕτω μὲν δὴ ἠρέθη ὁ νῦν ἄρχων τῷ μὲν δοκεῖν παρὰ γνώμην τῶν τοῦ συλλόγου ἀρίστων, τῇ δὲ 10 ἀληθείᾳ κατὰ γνώμην αὐτῶν καὶ πολιτικὴν τινα φρόνησιν, καὶ, εἰ περ ὁ αἰρεθεὶς πολιτικώτερος ἦν, παραχρῆμα ἂν συνέβαινε τοῖς οἰομένοις κτήσασθαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ μὴ τῷ αἰρεθέντι αἰσθέσθαι σφᾶς αὐτοὺς καταπεπολιτευμένους γε ὑπὸ τῶν ἀρίστων. Νῦν δ' ὅπερ ἐκεῖνοι μέλλον καὶ χρήσιμον αὐτοῖς ὑπειλή- 15 φασιν, ἀπλοῦς ἔτι ὁ ἄρχων ἐστὶ, καὶ, δέον μισεῖν μὲν τὸν τῶν ἐλομένων σκοπὸν, πλεονεκτικὸν καὶ παράνομον ὄντα, θεῷ δὲ χάριν εἰδέναι ὧν φαύλοις ἀνθρώπων χρησάμενος λογισμοῖς εὖ παρεσκεύασεν, ὅδε ταῦτα μὲν οὕτω καθίστησι φανερά, τιμᾶ δὲ ἔτι ἐκείνους καὶ δώροισι ἀμείβεται πλείστοις καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις ἐᾷ τὰ πράγματα. 20 Καὶ ὅλως ἐκεῖνοι μὲν καθ' ἃ || ἤλπισαν ἅπαντα νειμάμενοι ἔχου- φ. 745 σιν, ὁ δὲ προσκυνεῖται μόνον ὡς περ ξόανον, κατάκλειστος ἐν τοῖς βασιλείοις· ἀπρακτοῦσι δὲ καὶ ὅσοι ἀριστοὶ τοῦ συλλόγου, ἠττώμενοι τῆς τῶν ἐτέρων ἐπικρατείας. Ὡστε νῦν ἀριστοκρατικὸν μὲν καὶ μοναρχικὸν οὐδὲν, ὀλιγαρχικὸν δὲ μεστὸν πλεονεξίας τε καὶ 25 τρυφῆς.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, λόγος ἐμοὶ ὅδ' ἐστὶ. Καιρὸς ἤδη σε τοῖς κοινοῖς θαυφιλέστερον βοηθῆσαι ἐκ τῶν προτρεπτικῶν λόγων καὶ κολάσαι μὲν τὰς τῶν ἐπιτιθεμένων τοῖς πράγμασι τουτωνὶ ὀρμάς, ἐμποιῆσαι δὲ φρόνημα τῷ ἀρχιερεῖ γενναῖον καὶ θεώρημα 30 θέσθαι πολιτικὸν καὶ τοῦ σχήματος ἄξιον, ἀντιλαμβάνεσθαι τε πρεπωδέστερον τῶν πραγμάτων παρακαλέσαι καὶ τοῖς ἀρίστοις

6. Ἐν τῇ ᾠᾷ παροιμία 9. τὸ γνῶμην 31. Ἐν τῇ ᾠᾷ Cη'

χρῆσθαι συμβούλοις, τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ μὴ τοῖς κατὰ συμβεβη-
 κὸς ὑπουργήσασι τὰ θυμῆρη πρεσβεῖα τὴν ἀρχὴν νέμειν. Οὐδὲ
 γὰρ οἱ πόλιν παρὰ προδότου λαβόντες τιμῶσι τὸν δεδωκότα, ἀλλὰ
 τὸ μὲν πρᾶγμα ὡς χρήσιμον αὐτοῖς ἀποδέχονται, τὸν δὲ προδόντα
 5 μισοῦσι τῆς προαιρέσεως φιλοῦσί τε καὶ τῆς ἀρετῆς ἄγανται τῶν
 φ. 74⁶ πολιτῶν τοὺς μήτε χρημάτων || μήτε ἀδόξου τιμῆς σφᾶς αὐτοὺς
 ὠνίους ποιησαμένους, προϊόντι δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἐπ' εὐεργεσίαν
 ἀνθρώπων προτρέψαι, ποιούμενον τοὺς τῶν χρημάτων πόρους ἐφ'
 ἑαυτῷ, ἀλλὰ μὴ τοῖς φειδωλοῖς τε καὶ γλίσχροις ἐπιτρέποντα
 10 παρασκευάζειν αὐτοῖς εὐπορίας εἰς οὐδὲν δέον, μηδὲ τοῖς πάντα εἰς
 ἡδονὰς ἀναλίσκουσι καὶ ὀρέξεις ἀλόγους παρέχεσθαι ἔργων μο-
 γθηρῶν ἀφορμάς. Ὅπως τε οἶόν τις Φειδίας, λόγου καλλίστου δη-
 μιουργὸς, πλάττε οἶον δεῖ τὸν κυρίως ἄρχοντα εἶναι, ἐπειδὴ καὶ
 ὕλη ὑπόκειται ἐπιτηδείως ἔπ' ἔχουσα πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν σῶν λό-
 15 γων μορφήν. Οὕτω γὰρ τελείως κεκράτηται ὑπὸ τῶν φαύλων
 τουτωνῶν τεχνιτῶν καὶ πλαττόντων μηδοτιοῦν ὑγιᾶς, ἀλλ' ἔτι φύ-
 σεως ἀρετῆ τὸ πλαττόμενον ἀντικρούει, καὶ ζητεῖ μὲν τὰ βελτίω,
 κωλύεται δὲ ὑπὸ τῶν κατειληφόντων. Ἄλλὰ σὺ καλλιτέχνησον
 φθάσας καὶ γεῖρα τῆ Χριστιανῶν ὄρεξον πολιτεία, ἀπεργαζόμενος
 20 τὸν ἄρχοντα οἶον ὃ τε λόγος καὶ τὰ πράγματα ἀπαιτεῖ.

Προσθεῖναι δὲ χρεῶν καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς τὸν ἐπηρητημέ-
 νον κίνδυνον τοῖς Ἰταλιώταις· μάτην γὰρ ἂν προτρέποιμεν εἰς τὰ
 φ. 75^α ἔλευ||θήρια τῶν ἔργων καὶ μεγαλοπρεπῆ τοὺς ἡμετέρους τε ἄρ-
 χοντας κινδυνεύοντας ἀποβαλεῖν ἢν ἀρχὴν ἔχουσι, Τυρκίων ἤδη
 25 ναυκρατούντων καὶ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἀδεῶς ἐπιτιθεμένων,
 αὐτῶν δὲ τὰ μὲν ῥαθυμούντων, τὰ δὲ πάλιν ἐπιβουλευόντων ἀλ-
 λήλοις καὶ ἐμφυλίου σκοπούμενων πολέμους. Συμβουλευτέον
 οὖν κἂν τοῖς μάλιστα καὶ ὅπως τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀσφαλέστερον
 διαθέμενοι ἔξουσιν εὐεργετεῖν τοὺς οἰκείους ἀπ' ἀργύρου τε καὶ

5. φιλοῦσι τὲ 10. μὴδὲ 12. Ἐν τῇ ὧφ φειδίας 19 Ἐν
 τῇ ὧφ χριστιανῶν πολιτεία 20. ὃ, τε 22. Ἐν τῇ ὧφ ἰταλιῶ-
 ται 24. Ἐν τῇ ὧφ τύρκοι 28. κἂν 29. τὲ

χρυσου καὶ ἐσθῆτος καὶ ὧν ἄλλων κατονομάζει ἐν τοῖς πρὸς Ἑρακλέα λόγοις. Δεῖ γὰρ, εἰ μὴ τι ἄλλο, τοὺς γε νῦν ὑπάρχον-
 τας πόρους φυλάττειν· ἀδύνατον δὲ φυλάξαι μὴ ὁμονοῦντας ἀλ-
 λήλοις καὶ ἐκστρατεύοντας καὶ ἀντιπαραταπτομένους τοῖς ὑπερ-
 ορίοις ἐχθροῖς ἐπιούσι. 5

Περὶ δὲ τῶν ἰδίων ἴσθι, ὅτι Γρίφος ὁ σὸς ὁμιλητῆς πολὺ τι
 παρὰ τῷ ἀρχιερεῖ δύναται, γραμματεὺς ὢν τῶν μυστικωτέρων
 καὶ οἰκεῖος τὰ μάλιστα. Δύναται δ' οὐ μικρὸν καὶ ὁ Ἀλαιρίας,
 τῶν φιλοῦντων σε καὶ οὗτος ὑπάρχων καὶ προθύμων συμπράττειν
 τὰ δέοντα. Παρῶν δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης ὁ Ἀργυρόπυλος, 10
 πάλαι μὲν γνώριμος ὢν τῷ ἀρχιερεῖ, νῦν δὲ εὐεργετούμενος || καὶ 7. 75⁶
 τιμώμενος μεγαλοπρεπῶς. Χρῆσθαι δὴ σε καὶ τοῖς φίλοις τούτοις
 νυνὶ καιρὸς ἐπιστέλλοντα περὶ τῶν σαυτοῦ πραγμάτων· ὧ δὲ μάλ-
 λιστα πεποιθῶς ἐπιστέλλεις καὶ συχνὰ ἀνατίθης τὸ πρᾶγμα, οὐ-
 τὸς γε, ὡς ἐν ἡμῖν γε τάληθές εἶπεῖν, οὐδὲν δύναται. Τὸ δ' αἴτιον 15
 γράφειν οὐκ εὐπρεπές.

Περὶ δὲ τῶν ἑμαυτοῦ καινότερον ἐπιστεῖλαί σοι οὐκ ἔχω οὐδὲν
 πλὴν ὅτι ἀσθενέστερον νῦν μοι τὸ σῶμα καὶ ἐπιθανατώτερον. Σὺ
 δ' ὅτι ὑγιαίνεις χαίρω· ἀλλὰ σε καὶ πλουτεῖν εὐχομαι, ἵνα μὴ
 περισπώμενος ὑπὸ πενίας ἀμελῆς τῶν λόγων, ὢν δημιουργὸς εἶ 20
 ἀγαθός. Ἐρρωσο.

Ἀπὸ Ῥώμης, Πυανεψιδῶνος τετάρτη φθίνοντος.

2. Ἐν τῇ ᾧα ἡρακλῆς τε 6. γρίφος καὶ ἐν τῇ ᾧα γρί-
 φος 10. Ἐν τῇ ᾧα ἰωάννης ἀργυρόπυλος

3*.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ

ΠΡΟΣ ΠΕΤΡΟΝ ΠΕΡΛΕΟΝΗΝ

(13 'Απριλίου 1441).

Franciscus Philelphus Petro Perleoni S[alutem].

Commendavi te per litteras Ioanni Argyropulo praesbytero erudito ac diserto: et amice et diligenter. Quantum autem commendatio de te mea profuerit: fac: ut certior fiam. Solet enim quandoque uir iste non minus leuitatis morositasque prae se ferre quam disciplinae. Sed tu uteris: si sapias: prudentia tua: teque et hominis ingenio accomodabis et tempori: Litteratura tibi ex eo comparanda est: non mores. De Mario filio quae scripsi: ex aliis quoque: didiceram. Frustra nitimur in vita Minerua. Tu hortare adolescentem assidue: ut facis non minus ad morum integritatem: et elegantiam: quam ad litteras. Cum istic essem diu multumque studii: quaesiuique diligenter comparare aliquid mihi ex Apollonii Erodianique iis operibus quae ab illis de arte grammatica copiose fuerant et accurate scripta. Nihil usque potui odorari: Nam a magistris ludi quae publicae docentur: plena sunt nugarum omnia: Itaque neque de constructione grammaticae orationis; neque de syllabarum quantitate: neque de accentu quicquid aut perfecti: aut certi ex istorum praeceptis habere potest. Nam lingua aeolica quam et Homerus et Callimachus in suis operibus potissimum sunt secuti: ignoratur isic prorsus: Quae autem nos de huiusmodi rationibus didicimus studio nostro diligenciaque didicimus quamvis minime negarim nos ex Chrysolora socero adiumenta non-

* Εὑρηται ἐκδεδομένη ἐν ταῖς Francisci Philephi Epistolae. Ἐν Βενετίᾳ, 1487. Βιβλίου Ε' ἐπιστολὴ τρίτη, ἄνευ σελιδώσεως.

nulla accepisse: Sed nostro (ut ita dixerim) marte ad calcem quoad eius fieri potuit; peruenimus. Quare non mediocriter me iuaret: in uiros illos: quos modo memineramur: incidere; quo sitim hanc omnem non leuarem solum: sed sedarem omnino. Tu de tuis rebus omnibus litteras ad me dato assiduo.

Vale, ex Mediolano Idibus Aprilibus. MDCCCXXXI.

4.

ΔΟΝΑΤΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

ΠΡΟΣ ΙΑΚΩΒΟΝ ΑΜΜΑΝΑΤΗΝ ΠΙΚΚΟΛΟΜΙΝΗΝ
ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ ΠΑΒΙΑΣ

(Ἐκ Φλωρεντίας, 5 Αύγουστου 1454).

D[onatus] Ace[iaiuolus] Jacopo L[ucensi] sal[utem]. Cum Johannes Argyropolus bisantius, vir iam pridem in Italia clarus, nunc vero in fortuna misera constitutus nuper Florentiam venisset, isque antea propter summum ingenium eius summamque doctrinam fama mihi cognitus esset, virum audiui nec prius discessi, quam eius familiaritatem consequutus sum. Vir enim mihi visus est non solum eruditus, ut fama audieram, sed etiam sapiens, gravis et vetere illa Grecia dignus. Is igitur, aversa nobilissima patria, filiis in manibus barbarorum relictis, omnibus bonis spoliatus ad pontificem confugere statuit, quem unicum presidium fortunis

*Περιλαμβάνεται ἐν τῷ κώδει: Magliabecchianus VIII. 1390 τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Nazionale), ἐν φ. 85°. Περιέχει δὲ ὁ κώδιξ πολλὰς αὐτογράφους ἐπιστολάς τῶν Ἀτζαΐωλων. Ἡ δὲ ἀνά χειρας ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἰάκωβον Ἀμμανάτην, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διδάσκαλος τοῦ Δονάτου ἐν τῇ ἀρχαιομαθείᾳ, ἐν τοῖς χρόνοις δ' ἐκείνοις εὕρισκετο ἐν Ῥώμῃ παρὰ τῷ καρδινάλιῳ Καπρανίκα.

suis in tante rerum iactura futurum esse confidit. Quare cum te apud r^{um} cardinalem tuum, et cardinalis apud pontificem. plurimum ei prodesse possit, te oro, si me amas, ut hunc virum quem ego non solum diligo propter virtutes suas, sed etiam propter miseram calamitatem sibi multum compatiatur, consilio studio opera quacumque potis maxime iuves, ut is intelligat commendationem meam fortunam suam aliquid profuisse
Vale. Florentiae, die v augusti 1454.

5*.

ΠΑΠΑ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ Γ΄

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(15 Μαρτίου 1456)**.

Calistus Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Francisco Sfortie Vicecomiti duci Mediolani salutem et apostolicam benedictionem. Confert se ad nobilitatem tuam dilectus filius nobilis vir Johannes Argiropolus magister artium at medicine, quem superioribus diebus ad nos oratorem miserat dilectus filius Excellens princeps Thomas Paleologus Romeorum Despotus et germanus olim Imperatoris Grecorum: causam adventus sui ab ipso intelliget Excellentia tua. Nos quia eum et respectu principis sui et suarum singularium virtutum gratia plurimum diligimus, commendamus eum nobilitati tue, teque in Domino hortamur ut ipsum cum humanitate et benivolentia suscipias; est enim

* Περιλαμβάνεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Bolle e brevi Papali, Roma. Φέρει δὲ ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν Dilecto filio nobili viro Francisco Sforzie duci Mediolani.

** Ἡ χρονολογία τοῦ παπικοῦ ἐγγράφου 15 Μαρτίου 1455 anno incarnationis ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν 15 Μαρτίου 1456.

hic vir dignus ut abs te ametur ut qui et semper catholicus fuit et in partibus Graecie unionis facte propugnator et defensor. Est insuper utriusque lingue doctissimus et multis aliis virtutibus ornatus. Nos gratissimum habebimus si hanc commendationem nostram intellexerimus aliquid apud nobilitatem tuam potuisse.

Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, idibus martii, pontificatus nostri anno primo.

D. De Lucca.

6*

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΟΝΑΤΟΝ ΑΤΖΑΪΩΛΗΝ

(31 Μαΐου 1456).

Franciscus Philephus Donato Actiolo Sa[lutem]

Ioannem Argyropulum quem mihi diligentissime commendaras: et uidi libentissime et uirum doctrina: et eloquentia singulari et rebus omnibus quibus potui: tum publice: tum privatim pro dignitate sum quam accuratissime prosecutus. Is a principe nostro perhumaniter perbenigneque tractatus: transiuit ad transalpinos: rediturus ad uos ad constitutum tempus. Te uero et reliquam florentinam iuuentutem non possum non laudare quod talem tantumque et oratorem et philosophum graeca nobis instituendis disciplina praefeceritis. Nam

* Εύρηται ἐκδομένη ἐν ταῖς Francisca Philephi Epistolae. Ἐν Βενετίᾳ. 1487. Βιβλίου ΙΓ' ἐπιστολὴ εἰκοστὴ τετάρτη ἄνευ σελιδώσεως.

sentio neminem inter graecos hoc uno uiro omni disciplina praestantiozem. Quod eo pluris faciendum existimo; quod latinam etiam eloquentiam perpulchre callet. Incumbite igitur: ut coepistis: ut quandoquidem huiusmodi doctorem adepti estis; quod ingenium natura habetis accerrimum: id studio quoque diligentiaque uestra in dies magis magisque augetur; atque exornetur. Vale. Et Bartholomaeum Scalam uelim moneas uerbis meis; mihi iam opus esse uitreis oculis; quare si neque parcior ac dicior factus est; curet hos ad me dare.

Ex Mediolano pridie Kal. iunias MCCCCLVI.

7*.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΩΜΑΝ ΙΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΡΟΛΟΥ Η'

(1 'Ιουνίου 1456).

Franciscus Philelphus Thomae franco philosopho medicoque sal[utem].

Facerem non tibi modo: ut mea fert opinio: sed etiam christianissimo regi Karolo iniuriam: nisi tibi eos quottidie commendarem: quos dignos censeam studio beniuolentiaque tua. Quid enim est: quo quisque magis proxime accedat ad deum: quam commiseratione ac beneficentia. Alienae certe calamitates et aerumnae satis debent nos admonere quia sint res humanae fragiles et caducae: et non minus metuendae:

* Εὔρηται ἐκδομένη ἐν ταῖς Francischi Philelphi Epistolae. Ἐν Βενετίᾳ. 1487. Βιβλίου II' ἐπιστολῇ εἰκοστῇ τρίτῃ ἄνευ σελιδώσεως.

quam expendendae omnibus. Quare quod nobis queat aliquando accidere: nisi in iis commiserescamus; quibus indigne acciderit in nosmet ipsos simus iniurii. Itaque noli miseris: si tibi quottidie commendo constantinopolitanos ciues: qui nobilissima patria atque fortunis et bonis omnibus orbati miserabiliter seruiunt apud ipsos turcos. Tuum autem est his quantum facultas tua dignitasque patitur bene facere. Nihil enim te cogo: sed aut hortor: aut moneo. Nunc autem maxime omnium sim accusandus: ubi tibi minus commendaro diligenter clarissimum philosophum: et eundem uirum eloquentissimum: atque omni disciplinarum genere praestantiaeque pollentem Ioannem Argyropulum: qui tibi meas hasce reddidit litteras. Est enim etiam ipse non mediocris pars luctuosissimi illius naufragii; quomodo imperium illud orientale obrutum poenitus absumptumque est. Quare cum adhuc in plerisque suis lachrymabilem seruitutem agat apud barbarum illam imanamque nationem: tuae uel humanitatis: uel officii esse arbitror: ut quibuscunque in rebus poteris te in hunc talem ac tantum uirum et pium praestes et perbenignum. Nam hoc uno nemo est in uniuerso grecorum genere neque doctior: nec sapientior. Quamobrem quicquid in hunc officii beneficiique contuleris: in meipsum collatum existimabo. Et hac de re satis. Proximis diebus Joannes Marius filius dedit ex Taurino ad me litteras perhumanas a praestantissimo franciae cancellario Guilielmo Juuenale Ursino: abs te autem nullas. Quod factum est: ut non me coeperit mediocris admiratio; quod nihil ad ea responderis; quae antea litteris pluribus ad te scripseram de aduentu meo. At ne causam quidem intelligo: quid ad uos ierit filius Joannes Marius. Nam neque est a me missus; neque is causam ullam hac de re ad me scripsit. Tamen utcumque res habet; breui te uisam. Id quod factum iam esset: si mihi per meum hunc principem licuisset.

Vale. Ex Mediolani. XV. Kal. iunias. MCCCCLVI.

8*.

ΔΟΝΑΤΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(1461).

... Quod vero a me petis, ut te certiolem reddam de Argyropulo nostro ac choro totius academiae florentinae, suas velim omne studium nostrum cum ad grecas literas, tum ad philosophiam et bonarum artium disciplinam esse conversum, ac utriusque exercitationis ducem habere tuo ac reliquorum iudicio optimum Argyrophilum hunc, qui antiquorum more sapientium docet nititurque, quoad per eum fieri potest, ut cives nostri qui aut velint aut possint aliquam philosophie cognitionem cum dicendi ratione coniungant...

9**.

ΔΟΝΑΤΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΠΕΡΡΟΤΗΝ

(30 Αύγουςτου 1461).

Niccholao, Littere tue mihi nuper reddite sunt, IV Kal. augusti Bononiae date, quibus operam tuam in negotio Argyrophyli sine ulla exceptione polliceris. Hanc tuam humanitatem et studium in me singulare, etsi iam pridem in rebus

* Περιλαμβάνεται ἐν τῷ κώδικι Magliabecchianus VIII, 1390 τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, (Biblioteca Nazionale), φ. 37^ο, περὶ οὗ ἴδε ἀνωτέρω σ. 313.

** Περιλαμβάνεται ἐν τῷ κώδικι Magliabecchianus VIII, 1390 τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Nazionale), φ. 39^α, περὶ οὗ ἴδε ἀνωτέρω σ. 313.
Ὁ δὲ Νικόλαος Περόττης (Perotti), πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολή, εὑρίσκετο τότε ἐν Βονωνίᾳ μετὰ τοῦ καρδινάλιου Βησσαρίωνος.

meis perspexeram, tamen nunc quoque in hoc negotio amicissimi hominis libentiore animo recognosco, quam si res mea ageretur. Nam Argiophilum hunc non solum ut preceptorem sed etiam ut parentem diligo atque amplector; vir enim est cum singulari eruditione atque doctrina, tum optimis moribus peditus, et, quod paucis grecorum accidit, veteri illa Grecia dignus; quare hoc suum negotium tibi commendo ut maiore studio commendere non possim. Gratissimum mihi feceris [si operam] dederis ut libri quos ille furcifer eripuit quoad per te fieri potest ei restituantur.

Vale. XXX augusti 1461.

10*.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

ΠΡΟΣ ΒΕΣΠΑΣΙΑΝΟΝ ΔΑ ΒΙΣΤΙΤΣΙ

(2 'Ιουνίου 1463).

... Ancora ti priegho mi raccomandandi a messer Giovanni Argyropulo, et a tutto l'academia...

* 'Η ἐξ ἧς τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἐπιστολῇ σώζεται ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ κώδικι 30 τοῦ Plut. 90 sup., ἐν φ. 25^α.

11*

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΤΖΑΪΩΛΗ

ΠΡΟΣ ΒΕΣΠΑΣΙΑΝΟΝ DA BISTICCI

(25 'Ιουλίου 1463).

...Raccomandami a Pieri e a Donato et alla brighata di casa et a mess. Giov. Argyropulo et a tutta l'academia...

12**.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΜΜΑΝΑΤΗ ΠΙΚΚΟΛΟΜΙΝΗ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΑΒΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΑ

(Κατὰ Μάϊον 1467).

Secutus dignationis tuae consilium scripsi Ioanni Argyropulo de obitu filii: magis id agens, ut officia in se tua ille agnosceret quam ut in tanta doctrina consolationem a me ullam acciperet: ditulit dies multos responsum: Credo propter animum nondum ex moestitia recreatum, respondit tandem, satis ostendens quantum possit humanitas. Doleo vice hominis docti ferentis mollius hunc eius casum, quam tantae virtuti conveniat, Nicene mi, nescio quo peccato frequenter a

* 'Η ἐξ ἧς τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἐπιστολῇ σώζεται ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ κώδικι 30 τοῦ Plut. 90 sup., ἐν φ. 29⁶.

** Περιλαμβάνεται ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐπισκόπου Παβίας 'Ιακώβου Ammanati Piccolomini τῇ ἐκτυπωθείσῃ ἐν Φραγκοφουρτίῳ τῷ 1714 ὑπ' ἀρ. 201.

uobis discedimus ut in umbra fortes pulverem, et solem ferre non possumus. Nosti lachrymas Demosthenis ab Egina in Atticam respicientis, delitamenta Solonis, nuntiante Thaleto filii occasum: Ciceronis etiam gemitus, defunctam Tulliolam et patriam amissam deflentis nil illi esse languidius quicquam potuit. Sic se res habet. Auditores verbi tantum sumus, non autem factores. Vapulebimus ergo plagis multis, quoniam voluntatem Domini agnoscentes, illam non adimplemus. Mitto tibi exempla litterarum, ut ex meis promissum officium, ex illius vero nullam sine robore doctrinam intelliges. Vale.

Roma.

13*.

ΠΑΠΑ ΣΙΞΤΟΥ Δ΄

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΓΑΛΕΑΤΣΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(19 Μαρτίου 1472).

Sixtus Papa IIIj

Dilecte fili salutem et apostolicam benedictionem. Dileximus unice jamdiu et singulari complexi sumus caritate dilectum filium Johannem Argyropylum ob singularem hominis virtutem et suavissimam studiorum nostrorum societatem in quibus versabamur. Is nunc est apud nos. Filium Isaac tua nobilitas et premio et cohortatione ad istuc veniendum provocavit, litteris etiam ad patrem datis; lectissimum profecto iuvenem, cum litteris praeditum, tum musicae disciplinae excellentem conduxisti. Proficiscitur nobis benedicen-

* Σώζεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τοῦ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Autografi-Uomini Celebri-Argiropulo Giovanni. Φέρει δὲ ὕπινσθεν τὴν διεύθυνσιν Dilecto filio Nobili, Viro Galeatio Mariae Sfortiae Duci Mediolani.

tibus et permittente patre. Nam persuasum habemus eum tibi suo merito fore iucundissimum, et honesto loco inter tuos pro tuo liberali instituto erga bonarum artium studiosos. Nos et patris causa qui nobis est carissimus et propter iuuenis ingenium ac virtutem eximiam eum nobilitati suae diligentissime commendamus in ipso sane accipiendo et ornando quicquid prestiteris erit pergratum.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum sub anulo piscatoris die XXIX Martij MCCCCLXXII Pontificatus nostri anno primo.

Dominicus Calderinus.

14*.

ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΓΑΛΕΑΤΣΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(3 Ἀπριλίου 1472).

Illustrissime Princeps et Excellentissime Domine. Venit istuc ad Dominationem Vestram illustrissimam Isach domini Ioannis Argiropuli filius, accitus litteris dominationis Vestre Excellentissime, quem, quia scimus aliquo nomine et existimatione esse apud Dominationem Vestram Excellentissimam qui ad hunc scripserit, ideo nos quoque commendatione nostra dignum putavimus. Commendamus itaque hominem Dominationi Vestre Excellentissime ut nomini et existimationi, quam ea de Isach nostro concepit, aliquid nostra com-

* Σώζεται αὐτόγραφος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τοῦ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Autografi - Vescovi - Argiropulo Giovanni, φέρουσα ὀπισθεν τὴν διεύθυνσιν Illustrissimo principi et excellentissimo domino, domino Galeatio Marię Sforcie Mediolani etc. καὶ κήρινον ἀπέκμαγμα τῆς σφραγίδος τοῦ Βησσαρίωνος τεθλασμένον.

mendatione addatur, quo sentiat nostram commendationem sibi non fuisse vulgarem. Bene valeat Excellentissima Dominatio vestra.

Ex Urbe, die III Aprilis MCCCCLXXII.

(Ὅπισθεν)

B { Episcopus Sabinus
 { Cardinalis Patr[iarca] Costant[inopolitanus] } Nicenus

15*.

Φ. ΓΟΝΖΑΓΑ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ ΜΑΝΤΟΥΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΓΑΛΕΑΤΣΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(11 Ἀπριλίου 1472).

Illustrissime Princeps et Excellentissime Domine pater honorande. Essendoce novamente facto intendere la Ex. V. hauer conducto a li servitij suoi lo Spectabile cavaliere Messer Isaacho greco figliolo del clarissimo philosopho Messere Giovanni Argiropulo, ne havemo ricevuto doppio contentamento e piacere perchè consideramo la Illustrissima Signoria Vostra hauerà presso di se uno servitore de nobile ingegno, de gran doctrina, de molte virtute e gientileze dotato, e da l'altro canto essendo nui veramente affectionati al dicto Mess. Giovanni per la dignitate e singularitate de la doctrina e gravitate sua, la qual non solamente a nui, ma a tuta

* Σώζεται αὐτόγραφος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Autografi, Teatrica. Ἦχει δὲ ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν

*Illustrissimo Principi et Excellentissimo domino patri honorandissimo
 Domino Duci Mediolani etc. Papie Anglerieque Comiti Janue et Cre-*
[mone domino

καὶ φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ ἀποστέλλοντος.

questa corte è in grandissima observantia e veneratione, et simelmente al dicto Mess. Isaacho non mancho per le virtute suoe che per li meriti e rispetto del patre, molto n'è piaciuto per bene et honor suo che Dio li habia concesso luoco presso a tal signore col qual la virtute sua havera digna recognitione. Raccomandiamolo adonque strectissimamente a Vostra Celsitudine come cosa e creatura nostra, e pregamola cordialmente che ultra quello li parerà essere conveniente a la benignitate e gloria sua et a la fidele servitute e devotione dello messere Isaacho, anchora per amore nostro se digni farli gratiosa demonstratione che l'haveremo tanto caro quanto se lo facesse ad uno de la casa e sangue nostro. E de tuto li vogliamo restar obligati e annumerarlo a le altre obligatione che havemo cum quella per le gratie usate verso la persona nostra, che cussi reputaremo questa e tanto maggiore per la consolatione ne seguirà al prefato Messer Giovanni suo patre, del bene et allegrezza del quale siamo teneri e desiderosi come del nostro proprio, perchè è homo del qual per la Excellentia de la doctrina sua facciamo singulare capitale. Bene et feliciter valeat Illustrissima Dominatio Vestra.

Rome Ij Aprilis MCCCCLXXIj.

*F. de Gonzaga Cardinalis mantuanus
Bononie etc. Legatus.*

16*.

ROBERTOY DI SANSEVERINO

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ ΓΑΛΕΑΤΣΟΝ ΣΦΟΡΤΣΑΝ

(23 Ἀπριλίου 1472).

Illustrissimo Signore mio. Meser Isach è gionto qui et diceme non essere venuto più presto che come fu gionto da Napoli a Roma per l'ayre tristo se amaló. Il patre et la matre sua non havendo altro figlolo de lui non l'hano voluto lassare partire se non l'hano veduto bene reducto et restituito a sanitá. Per essere stracho s'è riposato qui tre dí et parli una hora mille anni essere da V. Ex. la quale credo potere certificare et dire cum vero ch'ella ha il più singulare homo in questo mestere che habia Italia. Ha donato uno organo qui a San Martino dove stano frati dali Carmeni, ha facto cose stupende in modo che tuta questa cita lo tenuto ad audire, et ogniuno lo commenda per il meglorre sonatore che may sentissano. A. V. Excellentia m' aricomando. Bononie XXIIj Aprilis 1472.

Excellentię Vestre

Servitor Robertus etc.

* Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato), ἔχουσα ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν [*Illustrissimo*] *Principi et Excellentissimo Domino* [*Domino*] *meo singularissimo domino* [*Du*]ci *Mediolani etc.* καὶ φέρουσα τὴν σφραγίδα τοῦ ἐπιστέλλοντος.

17*.

ΓΑΛΕΑΤΣΟΥ ΣΦΟΡΤΣΑ ΔΟΥΚΟΣ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΠΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΝ ΑΝΓΥΙΣΣΟΛΕ ΔΕ ΠΛΑΚΕΝΤΙΑ

(11 'Ιουλίου 1472).

Dux Mediolani etc.

Antonio. Siamo contenti et volemo che a domino Isac Argyropolo nostro cortesano et sonatore de gravacymbolo quale alli di passati tolsemo alli nostri servitii con quella provisione tu say, gli daghi de presente ducati cento d'oro a libre quattro per ducato sopra la provisione sua del presente anno MCCC^oLXXII aciochè possa più habilmente provvedere alli suoy bisogni, spazandolo presto e ben.

Dat. Belreguardi die XI Julii MCCC^oLXX secundo.

A. Jacobus.

* Σώζεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Storica - Autografi - Musici - Isacco Argiropulo. Φέρει δὲ ὀπισθεν τὴν διεύθυνσιν Nobili viro Antonio Anguissole de Placentia Camerario et Thesaurario generali nostro dilecto.

18*.

ΓΑΛΕΑΤΣΟΥ ΣΦΟΡΤΣΑ ΔΟΥΚΟΣ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ GALASSIO DE GALASSIIS

(17 Σεπτεμβρίου 1473).

1473.

*Papie, die XVII Septembris.**Galassio de Galassiis.*

Galasso: Volemo che a la recevuta de questa vadi ad trovare domino Issac nostro cortesano, et che li dichi da parte nostra venga subito da noy, perchè el reverendissimo monsignore cardinale el vole audire et aspettalo cum desyderio. Et farati dare seu torrali organi, gravizembalo et tutti altri instrumenti da sonare fossono lì, quali mettaray in uno navetto, per condurli da noy, mandando Zintile nostro sottocamerario al governo d' essi; aciò maestro Isac possa venire per terra como noy li scrivemo.

Post scriptum. Havuti haveray li instrumenti da sonare commandaray ad Zentili pro nostra parte gli conduca qui in camara nostra senza dargli ad persona viva, per quanto haverà a cara la grazia nostra. La lettera de magistro Isac te mandiamo qui alligata, quale presentata, vederay de haveve subito tutti suoy instrumenti ad ogni modo et mandali como avemo dicto.

* Σώζεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Autografi - Teatrica - Argiropulo Isacco.

19*.

ΓΑΛΕΑΤΣΟΥ ΣΦΟΡΤΣΑ ΔΟΥΚΟΣ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΠΡΟΣ GENTILE DE SEREGNO

(11 Φεβρουαρί-υ 1474).

1474.

Papie XI februarii

Zentili de Seregno subcamerario. Recevute queste mandarane la viola quale tu pigliasse ad casa de maestro Isach facendo che l' habiamo domane da sera.

Ja. M.

20**.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ

ΠΡΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΝ ΤΟΝ ΜΕΔΙΚΟΝ

(1 Ἀπριλίου 1475).

Magnifice clarissimeque vir tanquam frater honorande. Se a dio piacera: io sarò in Firenze a di XXIj del presente mese. Ho preso questo tempo per uedere intiegramente la

* Σώζεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Autografi - Musici - Isacco Argiropulo.

** Σώζεται αὐτόγραφος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ (Filza) XXXII ἀρ. 267 καὶ φέρει ὕψισθεν τὴν ἐπιγραφὴν

*Magnifico clarissimoque
viro. Laurentio Medici
tanquam fratri honorandissimo
Florentie.*

festa del glorioso baptista sancto Johanni. Interim m'e occorso
 d'auisarue che'l clarissimo et eloquentissimo philoso et homo
 in omni uirtutis et sapientiae genere excellentissimo messer
 Johanni Argyropulo è per partire de qui per andare for
 d'Italia et so che ha uarij et magnifichi inuiamenti con uarij
 re. Non me pare sia homo da perdere et maxime costui: il
 quale è una fenice. Confortoue quanto piu posso: che li met-
 tate el pensiero et cercate ritenerlo in Firenze. Sapete quanto
 uale et quanto fo accepto al uostro magnifico auo et ancho
 al uostro magnifico padre, et de noi non altrimenti parla
 che d'uno spirito diuino. Metteteli la mente. Sapete la utili-
 tate per lui facta a cotesti uostri honoreuoli cittadini et l'ho-
 nore a tutto il uostro casato. Non ue ne scriuo piu d'esteso:
 pero che a boccha ue ne dirro tutto el mio parere. Et in
 questo meçço se uolete: che io come da me, Li ne dica qual-
 che cosa: non ue sia molesto auisarmene. Vale decus meum.

Ex Urbe primo Junij 1475.

Philelfus

21.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΜΜΑΝΑΤΗ ΠΙΚΚΟΛΟΜΙΝΗ
 ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ ΠΑΒΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΝ ΜΕΔΙΚΟΝ

(14 'Ιουνίου 1477).

Magnifice Vir: frater noster carissime. Salutem. Quel che non facessimo per Messer Jo. Argiropolo, non faremmo per

* Σώζεται αυτόγραφος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Mediceo avanti il Principato, ἐν φακέλῳ (Filza) XLVI, φ. 457. Φέρει δὲ ὅπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν Magnifico viro: fratri nostro carissimo, Laurentio de Medicis, Florentie καὶ ἀλλαχοῦ ὅπισθεν δι' ἄλλης χειρὸς Da Roma ii XVIII di Giugno.

noi medesimo, per che non altrimentri lo amiamo, per la sua eximia, et singulare uirtu. Et ex consequenti similmente semo disposti verso le cose, et sangue suo, come e il venerabile Messer Isatio suo figlolo. Et se qualcosa si po adiungere alla nostra bona dispositione verso dell' uno et dell' altro, vi si adiungere per la uostra non vulgare commendatione, per la quale dimostrasi quanto lo sete affectionato, et quanto sete grato del beneficio riceuto, quo ad eruditionem uestram. Del nostro bono animo verso di loro, haremo piu caro lo intendino per facti che per parole. Bene valete.

Rome, XIIIj Junij 1477.

(Ὁπισθεν)

Ja tituli S. Chrisogoni } Papiensis
presbiter Cardinalis }

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

1*

(5 Ὀκτωβρίου 1458).

Magnifici et potentes Domini domini Priores Artium et Vexillifer iustitie Populi et Comunis Florentie, una cum eorum venerabilibus Collegiis etc.** deliberaverunt: Quod Officiales Montis Comunis Florentie et seu eorum capserius, de pecunia propterea deputata, dent et solvant Christoforo Bartholomei Landini de Prato veteri, conducto ad legendum publice in Studio florentino, in facultate Oratoria et Poesis, pro duobus annis initiatis die XVIII ianuarii 1457, cum salario ad rationem florenorum centum pro quolibet anno dictorum duorum annorum, pro eius secunda terzaria primi anni, florenos triginta tres et unum tertium alterius floreni.

Item etc. refirmaverunt et de novo elegerunt et deputaverunt prestantissimum virum totius phylosophie clarissimum professorem dominum Iohannem Manuelis Argiropolum Costantinopolitanum, pro duobus annis immediate securis, finito tempore sue primeve electionis, pro qua ad presens legit in dicto Studio florentino; et cum salario florenorum quatringtonum pro quolibet anno dictorum duorum annorum, sibi solvendorum de pecuniis et assignamentis pro expensis Studii florentini deputatis et seu deputandis, et de quibus et prout sibi solvitur ad presens.

* Ἡ ἀπόφασις αὕτη σώζεται ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Delib. SS. CC. s. s. 160, 7 καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου *Gherardi* (Statuti della Università e Studio Fiorentino ἐν τῷ Ζ' τόμῳ τῶν Documenti di Storia Fiorentina pubblicati a cura della R. Deputazione sugli studi di storia patria per le provincie di Toscana, dell' Umbria e delle Marche. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1881 σ. 467 ὑπ' ἀρ. CCXI).

** Διὰ τοῦ etc. ἐσημείωσεν ὁ *Gherardi*, καθ' ἃ δηλοῖ ἐν σ. XX τοῦ Προλόγου, παραλειπόμενά τινα κατ' οὐδὲν παραβλάπτοντα τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου

2*.

(23 'Ιουλίου 1471).

Audita expositione coram eis facta, magnifici et excelsi Domini domini Priores libertatis et Vexillifer iustitie Populi Florentini, pro parte domini Iohannis Manuelis de Constantinopoli, continente quemadmodum ipse per multos annos legit in Studio florentino, vigore conductarum et electionum de eo factarum diversis temporibus, quarum ultima fuit facta de mense octobris 1466, per Balam tum vigentem, pro quinque annis proxime futuris initiatis die 5 februarii 1466, cum salario florenorum 400 ad libras 4 pro floreno, pro quolibet anno; et quod usque nunc, de dicta ultima conducta, dicit quod restat creditor vestri Comunis de florenis milleducentis vel circiter; et cum debeat discedere et ire ad partes Ungarie, ut possit prius satisfacere multis suis creditoribus, cuperet sibi de dicto suo credito satisfieri: et intellectis predictis, cognoscentes magnifici Domini prefati conveniens esse eidem satisfacere, et scientes per viam Montis talem solutionem, secundum iam ordinata, fieri non posse; propterea, ut eidem satisfiat, prout decet, providetur: Quod ex nunc, vigore presentis provisionis, per massarios et capserium Camere Comunis Florentie, de quibuscumque pecuniis ad eorum manus preventis et seu perveniendis, de quibuscumque assignamentis capse Catastorum, solvi debeat dicto domino Iohanni Manuelis de Constantinopoli, vel eius legitimo procuratori, id totum de quo restat et est creditor Comunis Flo-

* 'Η απόφασις αὕτη σώζεται ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato), ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῶν Statuti del Popolo e Comune di Firenze καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Gherardi (Statuti della Università e Studio Fiorentino ἐν τῷ Ζ' Τόμῳ τῶν Documenti di Storia Italiana pubblicati a cura della R. Deputazione sugli studi di storia patria per le provincie di Toscana, dell' Umbria e delle Marche. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1881 σ. 492 κ. ἐ. ὑπ' ἀρ. X).

rentie seu Montis dicti Comunis usque nunc, pro conducta seu electione de eo facta de mense octobris 1466 per Balam, ad legendum in Studio florentino, habita fide clara de eo de quo restat et est creditor, faciendo etiam retentiones in huiusmodi solutionibus fieri et consuetus etc.*: faciendo eidem facere finem dicto Comuni in debita et consueta forma; et faciendo aptari scripturas in libris Montis, ubi opus est, et ubi apparet creditor, per ministros dicti Montis, et in libris Camere et alibi ubi foret expediens, per eos ad quos modo aliquo pertineret etc.**

3 ***.

(21 Ὀκτωβρίου 1466).

Magnifici et potentes Domini domini Priores Libertatis Vexillifer iustitie populi florentini; intellecta supplicatione eisdem facta pro parte doctissimi viri domini Iohannis Argyropyli de Constantinopoli, ad presens habitantis in civitate Florentie, in effectum continente: Quod ipse dominus Iohannes commoratus est in hac civitate cum tota eius familia continue annos novem vel circiter, publice docendo in Studio florentino Philosophiam moralem et naturalem et Poesim, et tam grece quam latine, et cum summa fide et diligentia ea omnia faciendo, que et prout facere tenebatur secundum formam

* Ἴδε ἀνωτέρω σ. 331.

** Ἴδε ἀνωτέρω σ. 331.

*** Ἡ ἀπόφαισις αὕτη σώζεται ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato), ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῶν Statuti del Popolo e Comune di Firenze, καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Gherardi (Statuti della Università e Studlo Fiorentino ἐν τῷ Ζ' Τόμῳ τῶν Documenti di Storia Italiana pubblicati a cura della R. Deputazione sugli studi di storia patria per le provincie di Toscana, dell' Umbria e delle Marche. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1881 σ. 489 κ. ἐ. ὑπ' ἀρ. X).

electionis de ipso ad id facte per hanc excelsam Dominatorem. Et cum, per Dei gratiam, multi e vestris civibus ex sua doctrina plurimum profecerint, et ab eis diligatur et ipse eos diligat, cuperet tam ipse quam eius filii qui in hac civitate, pro maiori parte eorum temporis, sunt educati, in ea suum domicilium firmare, in ipsaque deinceps vivere ac mori; et ut hoc commodius et cum maiori honori et securitate facere posset, cuperet in eius favorem infrascripta et pro privilegio civitatis et pro aliis deliberari, et spem habens in summa clementia huius excelsae Dominationis, ad illam recurrere statuit et supplicare in forma et effectu inferius describendis et volentes supplicationibus prefati domini Iohannis assensum prebere, premissis et facto inter ipsos Dominos et Vexilliferum, die XXI octobris anni suprascripti, solemniter et secreto scrutineo ad fabas nigras et albas, et obtento partito secundum ordinamenta dicti Comunis; et demum postea inter ipsos Dominos et Vexilliferum et alios habentes baliam a publico et generali Parlamento facto in civitate Florentie, die secundo mensis septembris proxime preteriti, premissis facto et celebrato solemniter et secreto scrutineo ad fabas nigras et albas, et obtento partito secundum ordinamenta dicti Comunis, providerunt, ordinaverunt et deliberaverunt; Quod dictus dominus Iohannes et eius filii et descendentes per lineam masculinam, tam nati quam nascituri, intelligantur esse et sint perpetuo veri originarii et antiqui cives civitatis Florentie, et gaudere et potiri possint omnibus et singulis immunitatibus, beneficiis, privilegiis ac favoribus in omnibus et per omnia, quibus et prout gaudere et potiri possunt vel poterunt quicumque veri originarii et antiqui cives civitatis Florentie. Hoc appposito, quod per predicta nulla intelligatur esse concessa facultas acquirendi aut exercendi aliquod officium Comunis vel pro Comuni Florentie, aliter quam per ordinamenta permittatur, quibus per predicta nulla fiat innovatio. Hoc in eius et suorum favorem etiam proviso, quod ipse vel aliquis eorum non teneatur de novo

edificare aliquam domum in civitate Florentie, prout per quedam vetera ordinamenta vestri Communis disponitur, que quantum ad eos et quemlibet eorum intelligantur esse et sint ex nunc revocata.

Item, possint predicti dominus Johannes et eius filii et descendentes ut supra, et eis liceat inter omnes ut supra, simul vel divisim, in una vice vel pluribus, prout voluerint, emere et quovis alio titulo alienationis acquirere in civitate Florentie unam domum pro ipsorum habitatione, et ultra dictam domum possint acquirere ut supra in comitatu vel districtu Florentie ad eorum beneplacitum, tot de aliis boni immobilibus, quod eorum pretium et extimatio ascendat usque in summam florenorum millequingentorum largorum in totum, et non ultra.

Item, quod dictus dominus Johannes et seu aliquis ex filiis vel descendentes suis per lineam masculinam ut supra, seu eorum vel alicuius eorum bona, directe vel indirecte, non possint modo aliquo reduci vel describi in aliqua distributione onerum civitatis, comitatus vel districtus Florentie, tam ordinariorum quam extraordinariorum, et tam personalium quam realium, vel mixtorum quocumque vocabulo vel nomine nuncupentur, neque ad aliquod tale onus subeundum vel solvendum, modo aliquo cogi, gravari vel compelli possint, personaliter vel in bonis; sed ab omnibus talibus oneribus sint liberi et exempti. Et tamen, quod contra fieret sit ipso iure nullum, et nullam habeat executionem. Et possit et debeat, licite et impune, cancellari, de quocumque libro vel registro in quo talis descriptio facta esset, ubicumque esset, per quoscumque notarios et alios ad quos modo aliquo pertineret vel pertinere posset, visa solum presenti provisione.

Hoc tamen in predictis salvo et reservato quod, non obstantibus predictis vel aliquo predictorum, dicti dominus Johannes et eius filii et descendentes predicti, pro dicta quantitate florenorum millequingentorum largorum expen-

denda in dictis bonis immobilibus ultra domum pro habitatione ut supra dicitur, et seu pro parte ex predictis florenis 1500 larghis, quam expendere seu aliter acquirere contigerit, teneantur et debeant in compensationem beneficii acquirendi de bonis predictis solvere quolibet anno quo durabit exemptio predicta Officialibus Montis vel eorum camerario, pro diminutione Montis recipienti, in pecunia numerata, florenum unum largum pro quolibet centenario florenorum et ad rationem centenarii florenorum, quos predicti vel aliquis eorum expenderint vel aliter acquisiverint, faciendo solutionem dicte quantitatis in duabus pagis, videlicet solvendo medietatem de mense ianuarii et aliam medietatem de mense iulii cuiuslibet anni exemptionis predictae, et ad perdendum et ad lucrum Comunis. Quas solutiones et quamlibet earum prefati dominus Johannes et eius filii, et descendentes predicti et quilibet eorum teneantur et debeant facere in terminis supradictis, sub pena dupli totius eius in quo deficerint in non solvendo ut supra, et pro qualibet vice applicanda Monti pro eius diminutione.

Item, ne in predictis aliqua fraus aut deceptio committatur in damnum Comunis Florentie, providetur: Quod dicti dominus Johannes et eius filii et descendentes predicti et quilibet eorum qui pro tempore emptiones et acquisitiones predictas facerent, teneantur infra XV dies a die cuiuslibet talis emptionis et acquisitionis proxime futuros referre in scriptis talia bona empta vel alio quovis titulo acquisita Officialibus Montis pro tempore existentibus, cum suis vocabulis et confinibus et pretiis suis, et per quos fuerint rogati contractus, et cum aliis demonstrationibus oportunis. Et Officiales Montis curent ne in predictis aliqua fraus committi possit. Et si per supradictos ad quos pertineret non fierent relationes ut supra disponitur, aut fraus aliqua committetur in excusando bona que essent alterius pui deberet supportare onera in civitate, comitatu vel districtu Florentie, tunc his vel altero dictorum casuum contrafacientes amittant presentem gratiam quo ad omnes partes.

Item, predicti dominus Johannes et filii et descendentes, si emerent vel aliter acquirerent aliqua bona immobilia in civitate, comitatu vel districtu Florentie, ultra summam florenorum millequingentorum largorum, et domum supradictam, tunc pro illo pluri dumtaxat debeat illis imponi onus secundum regulam aliorum civium per illos ad quos pertineret; quod solvere teneantur, non obstante supradicta exemptione; et pro illo pluri tractentur in omnibus et per omnia prout alii cives florentini.

Predicta exemptio et inmunitas ab omnibus predictis prout supra est provisum, duret dicto domino Johanni et filiis et descendentes suis ut supra per tempus triginta annorum dumtaxat, initiandorum immediate post conclusionem presentis provisionis, et non ultra vel aliter quoquomodo. Elapsis vero dictis triginta annis exemptionis predictae, dictus dominus Johannes et filii et eius descendentes ut supra superviventes tractentur quantum ad onera et favores, in omnibus et per omnia, prout tractari debebunt veri originarii et antiqui cives civitatis Florentie, qui onera ordinaria civitatis Florentie supportare tenebuntur, et ita observetur per eos ad quos modo aliquae pertinebit. Predicta beneficia et inmunitates non habeant locum nec intelligantur pro gabellis ordinariis cum suis membris.

Item, possint prefati dominus Johannes et filii et descendentes predicti, et quilibet eorum, constituere dotes filiabus eorum super Monte Communis Florentie in illis quantitibus et pro illis temporibus et terminis ac conditionibus et modo et forma et partibus et effectibus quibus et prout ordinatum est aut deinceps ordinabitur posse constitui pro filiabus quorumcumque originalium et verorum civium civitatis Florentie onera ordinaria in dicta civitate supportantium in omnibus et per omnia. Hoc expresse appposito, quod nullus predictorum possit quovis modo vel titulo, durante tempore predictorum triginta annorum exemptionis predictae, aliter quam pro dictis dotibus, acquirere aliqua alia credita Montium

Comunis Florentie cuiuscumque generis. Et si contrafieret, totum id in quo contrafieret finiri debeat Comuni Florentie, et cedat in diminutionem Montis dicti Comunis etc.* .

Insuper, considerantes magnifici Domini prefati quantum fuerint utiles lectiones dicti domini Johannis filiis vestrorum civium, et volentes ne vestri cives tali commoditate priventur; propterea reconduxerunt, refirmaverunt et de novo elegerunt, et sic electum vigore presentis provisionis esse voverunt et deliberaverunt dictum dominum Johannem ad legendum et docendum in Studio florentino in illis facultatibus, modis, conditionibus, partibus et effectibus quibus et prout tenetur et debet vigore ultime electionis et conducte de ipso ad predicta facte, qua adhuc durat; et cum salario pro quolibet anno ad rationem florenorum quadringentorum, eo modo et prout habuit et habere debuit vigore dicte eius ultime electionis, et pro tempore quinque annorum initiantorum immediate finita dicta eius ultima conducta sive electione. Et sic dicto domino Johanni vel eius procuratori legitimo solvi possit et debeat salarium eius predictum per eos ad quos pertinebit, observatis solemnitatibus et solutionibus consuetis prout hactenus fecit, licite et impune, et omni contradictione cessante.

* Ἴδε ἀνωτέρω σ. 331 σημ. **

4*

(8 Νοεμβρίου 1471).

Attendentes magnifici et excelsi domini domini Priores libertatis et Vexillifer iustitie Populi Florentini, quemadmodum dominus Joannes Argyropylus, qui legebat in Studio florentino in philosophia et aliis facultatibus, non legit amplius; et propterea utile esse cognoscentes alium deputare, ad legendum in Studio in facultatibus prout infra etc.**, providerunt, ordinaverunt et deliberaverunt: Quod domini Priores et Vexillifer iustitie, una cum eorum Collegiis pro tempore existentibus, et seu duę partes ipsorum, possint conducere ad legendum in Studio florentino unum vel plures, quem vel quos voluerint, dummodo sint forenses; et cum eo salario de quo eis videbitur, non excedendo in totum inter omnes summam florenorum ducentorum pro anno, ad libras quatuor pro floreno, et cum retentionibus consuetis; et pro tempore de quo eis videbitur, non excedendo in totum tres annos, initiandos prout in electione continebitur; et ad legendum in illis facultatibus et cum illis conditionibus, et eo modo et forma de quo et qua et prout per dictos Dominos et Collegia vel ipsorum duas partes in una vice vel pluribus deliberabitur; et tali vel talibus sic conductis solvatur salarium de pagis creditorum Studii existentium super Monte Communis Florentie, de quatuor mensibus in quatuor menses, precedente stantiamento, et eo modo et prout solvitur et solvi debet aliis in Studio legentibus; aliquibus in contrarium non obstantibus.

* Ἡ ἀπόφασις αὕτη σώζεται ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας (R. Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Bal. 49 φ. 62^a καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Gherardi (Statuti della Università e Studio Florentino ἐν τῷ Ζ' Τόμῳ τῶν Documenti di Storia Italiana pubblicati a cura della R. Deputazione sugli studi di storia patria per le provincie di Toscana, dell Umbria e delle Marche. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1881 σ. 271 ὑπ' ἀρ. CLXXVII).

** Ἴδε ἀνωτέρω σ. 331 ἐν σημ. **.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

1*.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΑΛΕΑΤΣΟΥ ΣΦΟΡΤΣΑ ΔΟΥΚΟΣ ΜΕΔΙΟΛΑΝΟΥ

ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ

(8 Ἰανουαρίου 1472).

Johanni Argiropilo Constantinopolitano.

Havemo tolto alli servitii nostri maestro Isache vostro figliolo ad conforti e suasiono del magnifico signore Roberto, el quale ce l' ha molto commendato, cum provisione de trecento ducati d' oro l' anno, et così li havemo provisto de presente de cento ducati per el venire suo da nuy honorevolmente: del che siamo certi havereti piacere et contentamento perchè essendo luy appresso nuy dovete essere certo ch' el serà in loco dove haverà honore et utilità, et, essendo quello che credemo, gli faremo tale tractamento che ve ne trovarete ogni dì più contento, et faremolo tanto più volunteri, quanto che intendemo le virtù vostre così meritare. Siche ve confortiamo ad mandarcelo el dicto vostro figliolo quanto più presto sii possibili perchè l' expectamo con desiderio.

Dat. Viglevani die VIII ianuarii 1472.

Per Cambiagum.

Ci[chus].

* Περιλαμβάνεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Missive - Reg. N° 108 φ. 147⁶.

2*.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΙΣΑΑΚΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ

(21 'Ιουλίου 1473).

1473.

*P[ap]ie die XXI iulii**D. Isaacio.*

Dilecte noster. L'opera del nostro organo quale havete in le mane, expectamo con grande desiderio se fornisha, et de la expeditione ne haveremo singulare piacere. Pertanto volemo gli metati ogni diligentia et studio possibile per exequire questa nostra vuoluntate con fornire dicta opera con celerità et bene.

A. Ja.

3**.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΡΟΣ AMBROSINO DE LONGIGNANA

(22 'Ιουλίου 1473).

1473.

*Pap]ie die XXII Julii**Ambrosino de Longignana.*

Ambrosino: nuy intendemo che d. m^{ro} Jasacio: non resta de iniuriare mo uno mo uno altro di nostri cantori de capella, et maxime d. l' abbato m^{ro} d' essa capella. Il che ne dispiace assay. Pertanto volemo li dighi da parte nostra

* Περιλαμβάνεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Carteggio Storico - Carteggio Diplomatico - 1473 Luglio Θήκη (Busta) ἀρ. 2.

** Περιλαμβάνεται πρωτότυπος ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato) ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Carteggio Diplomatico - 1473 Luglio Θήκη (Busta) ἀρ. 2.

ch' el voglia attendere ad bene vivere et goldere quello che nuy gli damo volentiera: ma ch' el non voglia dare impazo nè vilanezare nostri cantori sapendone caro caduno nel grado suo, perchè facendolo seressimo constrecti ad fargli digna provisione et ne scorazzaressimo con luy.

Dat. Papie XXII iulii 1473.

Ja. A.

4*.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΡΟΣ ΙΣΑΑΚΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΝ

(17 Σεπτεμβρίου 1473).

1473.

Papie die XVII septembris

Domino Isacio.

Perchè el reverendissimo monsignore el cardinale n' ha rechiesto che volentero auderia sonare tutti vostri instrumenti, al quale compiacemo d' ogni cosa a noy possibile, semo contenti et volemo consignati tutti vostri instrumenti ad Galasso nostro camerero quale gli ferà condurre qui ad Pavia per acqua, et che vuy vegnati battando per terra, aciò sua Signoria sia satisfacta de questo suo desyderio.

* Περιλαμβάνεται ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ Μεδιολάνου (Archivio di Stato), ἐν τῷ τμήματι Sezione Storica - Autografi - Musici - Argiropulo.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

- Σελ. οή. Ἡ σημείωσις 9 πρέπει νὰ λάβῃ τὸν ἀριθμὸν 7 καὶ νὰ προ-
ταχθῇ τῆς νῦν 7 (διόρθου 8) καὶ 8 (διόρθου 9).
- » 1 στ. 7 σχολίων ἀντὶ Παλαιολόγου γράφε Ἀργυροπούλου.
Πρόσθεσ δ' ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Μαδριτείου κώδικος
ἔχει γραφῆ διὰ χειρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρως.
- » 3 » 9-10 σχολίων ἀντὶ περιεστηκέναῖ γράφε περιεστη-
κέναι
- » 11 » 7 ἀντὶ ἄν γράφε ἄν
- » » » 10 » δαπάνη γράφε βασάνω
- » 14 » 3 » γένοιτο εἶεν γράφε γένοιτο· εἶεν
- » 19 » 22 » ἡμέρα γράφε ἡμέρη
- » 20 » 4 » αὐτόν » αὐτόν
- » » » 2 σχολίων ἀντὶ δι' αὐτόν γράφε δι' αὐτόν
- » 22 » 5 ἀντὶ γὰρ γράφε γὰρ ὦν
- » » » 10 » τοσοῦτον γράφε τοιοῦτον
- » 23 » 8 » ἐκείνου καὶ γράφε καὶ
- » 25 » 10 » εἶτ' γράφε εἶτ'
- » 26 » 8 » αὖ » δ' αὖ
- » » » 2 σχολίων πρόσθεσ δ' Ψ: λείπει Ξ
- » 27 » 4 » ἀντὶ NBAM: εἰκόσιν A γράφε BAM:
εἰκόσιν N
- » 29 » 2 ἀντὶ 1089 γράφε 1098
- » 72 » 21 » οἶους » οἶοις
- » 83 » 2 σχολίων μετὰ τὸ χαρμερπῆ πρόσθεσ: τοῦ ρ διαγε-
γραμμένου διὰ γραμμῆς κάτωθεν
- » 107 » 7 σχολίων κάτωθεν ἀντὶ ΠΜΒΓ γράφε ΠΑΒΓ
- » 112 » 12 ἀντὶ πάντη γράφε πάντη
- » 115 » » » » » »
- » 119 » » » Ἡ γράφε Ἡ
- » » » 13 » πατήρ γράφε ὁ πατήρ κατὰ τὰ τοῦ Ἀγαλ-
λιανοῦ ἐν σ. 289,2
- » 134 » 27 » εἰκοσί γράφε εἰκοσί

- Σελ. 142 στ. 2 τῆς ἐπιγραφῆς ἀντὶ ΛΥΣΙΣ γράφε ΛΥΣΕΙΣ
 » 143 ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι » » » »
 » 183 στ. 31 ἀντὶ *Qued* γράφε *Quae*
 » » » » » *spetialissiem* γράφε *spetialissime*
 » 186 ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀντὶ ΕΠΙΣΤΟΛΑ γράφε ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
 » 189 στ. 4 ἀντὶ 1468 γράφε 1460
 » 190 » 3 ἐπιγραφῆς ἀντὶ Φλωρήντιας γράφε Φλωρεντίας
 » » » » ἀντὶ 26 Ὀκτωβρίου. . . 26 Ὀκτωβρίου 1470(;))
 » 191 » 19 » 1470 γράφε 1471. Τακτέα δὲ ἡ ἐπιστολὴ 5
 μετὰ τὴν ἐν σ. 192 ὑπ' ἀρ. 6.
 » 193 » 3 » *uistissimum* γράφε *iustissimum*
 » » » 8 » *Ie* γράφε *Te*
 » 195 » » τῆς ἐπιστολῆς ὑπ' ἀρ. 9 ἀντὶ *referte* γράφε *referte* ;
 » » » 7 μετὰ τὸ τέλος τῆς σημειώσεως πρόσθετος Ἐξεδόθη δ'
 ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τὸ πρῶτον οὐκ ἄνευ πταισμά-
 των ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ *Cappelli* ἐν τῇ *Litte-*
ratura τοῦ Ταυρίνου τῆς 1 Δεκεμβρίου 1896.
 » 196 » 9 ἀντὶ *suscipe* γράφε *suscipe* ;
 » 197 Τῆς πρὸς Λαυρέντιον Μεδίκον τὸν Μεγαλοπρεπεῖ ἐπιστολῆς
 τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου τὸ αὐτόγραφον, ὅπερ εἶχεν ἄλ-
 λοτε ὁ μαρκίων *Queux de Saint-Hilaire*, εὕρισκεται
 νῦν ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ κ. Περικλεῖ Ἀλεξάνδρου Ἀργυ-
 ροπούλῳ, καθ' ἃ ἐγνώσθη μοι μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν σ.
 196 - 197. Ἐπειδὴ δ' ἐκ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ ἀντιβολῆς
 πρὸς τὸ αὐτόγραφον τοῦτο, εὐγενῶς τεθὲν εἰς τὴν διάθεσίν
 μου ὑπὸ τοῦ κατόχου, ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ *Le-*
grand δὲν εἶχε κατὰ πάντα ὀρθῶς, ἰδίως περὶ τὴν στίξιν,
 παρεξέφρησαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ἔκδοσιν παροράματά
 τινά, ἐπαναλαμβάνω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐνταῦθα, ἐκδί-
 δων πιστῶς κατὰ τὸ αὐτόγραφον.

Ioannis Argyropylos: Laurentio suo salutem.

Antonius Rocca Pisanus, vir egregius et mihi familiarissimus, meas ad te litteras iure amicitiae

impetravit, quibus te ad iusticiam servandam: interfecti illius Petri Mastrani iura exequenda hortarer. Hortor itaque te, mi suavissime Laurenti: quem ut in cęteris bonis humanis: sic et in iusticia defendenda nemini tempestatis huiusce homini cedere certe scio: ut hac etiam in causa id agas: quod et in cęteris agere semper consuevisti. Quid enim aliud aut te facere: aut me te admonere hac in causa decet? Tu es equitatis amator. Ego sum utriusque amicus: atque ideo iura illius tuo maxime munere servari percupio. Si pater homicideę conscius est cedis: cur non ut homicida et ipse lueret pęnas? Illud igitur inquiratur iusticię lege, consciusque si fuerit inventus, obnoxius crimini iudicetur. Plusquam verisimile profecto esse videtur: compulsu patris auctoritateque filium cedem egisse: si uterque: magisque pater: interfectum illum odio tanto persequabatur. At eum patrem quem ita rem gessisse constaret, quis non asseruerit una cum filio et manus ad idem scelus movisse, et mucronem eundem ad eandem necem strinxisse? Illum magis homicidam profecto quam filium, ratione sane primi principii, auctoramenti deliberationisque omnes homines si vera fateri velint uno ore unaque sententia iudicarent. Tu mi Laurenti hac in causa ita agas velim: ut ab universis hominibus plus apud te societatis humane salus quam nonnullorum hominum valere gratia videatur. Vale perpetuo felix: et me ut soles ama. Raptim.

Romę, tertio idus februarii.

Σελ. 197 στ. 21 ἀντὶ *Jaannes* γράφε *Joannes*

» 202 » 3 » capita γράφε capitano, καθ' ἃ ἀπέδειξε νέα
ὕπ' ἐμοῦ ἀντιβολή

- Σελ. 202 στ. 11 καὶ 12-13 ἀντὶ *habbiamo* γράφε *habbiano*.
- » 206 » 18 ἀντὶ τετρακοσιοστῶ γράφε τετρακοσιοστῶ τεσσαρακοστῶ
- « 216 » 3 σχολίων μετὰ τὰς λέξεις σ. 251) πρόσθες καὶ τοῦ *Alexandre* (*Plethon Traité des lois*. Ἐν Παρισίοις 1858 σ. 373 κ. έ.).
- » 219-221. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ καρδινάλιου Βησσαρίωνος περιλαμβάνεται πλὴν τοῦ *Vaticanus graecus* 1393 (B) καὶ τοῦ τῆς *Vallicelliana* CVIII, 5 (A) καὶ ἐν τῷ *Λαυρεντιακῷ* *Plut.* LV cod. 13 φ. 1⁶, αἰῶνος ιε', καθ' ὃν καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ *Bandini* *Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae Mediceae Laurentianae* Τόμ. Β' σ. 276 καὶ ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ D 118 inf., φ. 119⁶ κ. έ., τοῦ ιε' αἰῶνος. Λαβὼν δὲ μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν οἰκείων σελίδων, ἐν αἷς ἐξέδωκα ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, καὶ τοῦτον τὸν κώδικα ὑπ' ὄψιν ὡς καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ *Bandini*, ἐπανεκδίδω αὐτὴν ἐνταῦθα, προσθεὶς εἰς τὰς σημειώσεις καὶ τὰς διαφόρους γραφὰς τοῦ Ἀμβροσιακοῦ (M) καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Bandini* (Φ). Τὴν δὲ συμφωνίαν ἀπάντων τῶν κωδικῶν ἐδήλωσα διὰ τοῦ Π. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἐθεώρησα περιττὸν νὰ σημειώσω παραπεμπτικά τινα σημεῖα καὶ ἀραθικοὺς ἀριθμοὺς ἐν τῷ M, εἰς ἃ οὐδὲν ἀνταποκρίνεται ἐν τῇ ὥφ. Ὁμοίως δὲν ἐσημείωσα τὰς ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι ἐνίοτε ὑπὸ τῆς πρώτης πιθανῶς χειρὸς ὑπογεγραμμισμένας λέξεις.

Βησσαρίων καρδινάλις Ἰωάννη τῷ Ἀργυροπούλῳ εὔ προάτιεν.

Ἀνέγνωμεν ἃ πρὸς τὰ ἐν προοιμίῳις τῆς ὑπὲρ Πλάτωνος ἀπολογίας ἐνιστάμενος γέγραφας. Ἐθαυμάσαμεν οὖν, ὅτι πρὸς οὕτω βραχὺν καὶ σαφῆ λόγον ἑλληνικόν, ζητοῦντα κατ' ἐπιδρομὴν καὶ ἐπιτετημημέ-

1. Ἀνέγνωμεν Φ: ἀνέγνωμεν BAM προοιμίῳις ΛΜΦ: προοιμίῳις ἐκ τοῦ τῷ πρώτῳ γραφέντος προοιμείῳις B

νως εἰ ἔνια τῶν εἰδῶν εἰσι χωριστὰ ἢ πάντῃ ἀχώριστα, καὶ, εἰ χωρι-
 στὰ, πρότερον καθ' αὐτὰ ὑφεστηκότα ἢ ἐν ἐπινοίαις κείμενα· ἄλλως
 γὰρ ἂν ἐνῆν τὰ Πορφυρίου πρὸς ἔπος ἐκθέσθαι, γνῶριμα καὶ πιασὶν
 ὄντα· τοσοῦτον λόγων πλῆθος ἀντέθηκας, οὐδὲν, ὡς οἶμαι, δέον. Ἄπερ
 καὶ ὡς περὶ μεγίστων δὴ τὸν λόγον ποιούμενα οὐ διερρήξαμεν ἀνα- 5
 γνόντες, ὡς αὐτὸς ὑπετίθου, καὶ ἅμα ὅτι οὐδὲν ἂν ἐγίνετο προὔργου
 διαρραγόντων· καὶ γὰρ δὴ πολλοῖς καὶ πρὸ ἡμῶν ἔγνωσται, ἐν ταῖς
 δημοσίαις πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ὁμιλίαις καὶ ταῦτά σου πολλάκις παρεν-
 εῖραντος, εἴτε πρὸς τὸ προκείμενον εἴτε καὶ μὴ, οὐδὲν δεῖ λέγειν. Διερ-
 ρήξαμεν οὖν αὐτὰ οὐδαμῶς· αὐτοὶ δὲ μηδεμίαν, ὡς ὄρας, σχολὴν ἄγον- 10
 τες φιλοσοφεῖν, φεύγοντες ἅμα καὶ τὸ ἐρίζειν καὶ μάτην ἐπιδείκνυσθαι,
 Θεόδωρον ἐξετάσκει· τοὺς λόγους ὅσον δύνανται προετρέψαμεν καὶ κοινῇ
 συνδιασκέψασθαι μετὰ σοῦ, εἰ τὰ ἡμῶν εἰρημένα οὐτ' ἐπὶ τῶν ὄντων
 οὐτ' ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἀληθεύει, ὡς φῆς, καὶ ἅμα γυμνασίας λογικῆς
 ἕνεκα καὶ ὥστε ἢ πεισθῆναι ἢ μεταπειθεῖν ἡμᾶς. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τὸ 15
 κελευσθὲν ἐποίησεν· ἡμεῖς δὲ, ὡς περὶ καὶ πρότερον ταῦτα ἀκηκοότες καὶ
 εἰδότες, ὅμως οὐδένα πρὸς σέ πεποιήμεθα λόγον, δεδιότες μὴ χαλε-
 πήνης διὰ τὸ εὐόργιστον, καὶ, περὶ πλείονος ποιούμενοι τὸ εὐνοϊκὸν
 τῆς δοξοσοφίας, οὐδὲν τῆς ἀρχαίας περὶ σέ διαθέσεως ἡμείψαμεν. Οὕτω
 καὶ νῦν εὐλαχθούμεθα πέμψαι σοὶ τὰ γεγραμμένα, οὐκ ἐλπίζοντες ὁμοίᾳ 20

1 ἔνια Φ: ἔνοια Π εἰσι Φ: εἰσὶ ΛΜ: εἰσὶ Β 2. αὐτὰ Φ: αὐτὰ Π
 ἐπινοίαις ΛΜΦ: ἐπινοίαις ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος: ἐπεινοίαις Β

/· β α /·

4. ἀντέθηκας καὶ ἐν τῇ ᾧ ἀντέθηκας Μ οἶμαι ΒΜΦ: οἶμαι ἐκ τοῦ τὸ
 πρῶτον γραφέντος οἶμαι Λ 5. ποιούμενα ΛΜΦ: ποιούμενα ἐκ τοῦ τὸ πρῶ-
 τον γραφέντος ποιούμενον Β 6. προὔργου ἔγραψα: προὔργου Π 8. ταῦτά
 σου ἔγραφα: ταῦτα σου ΒΛΦ: ταῦτα σοῦ Μ 10. σχολὴν ΛΜΦ: σχολὴν
 ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος σχολὴν Β 11. ἐπιδείκνυσθαι ΒΜΦ: ἐπιδείκνυ-
 σθαι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐπιδείκνυσθαι Λ 12. θεόδωρον ΛΜΦ:
 θεόδορον Β 12-13. κοινῇ συνδιασκέψασθαι Φ: κοινῆσεν διασκέψα-
 σθαι ΛΜΒ 14. οὐτ' ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου ΒΜΦ: πρόσ-
 θετα ἐν τῇ ᾧ Λ Ἐν τῇ ᾧ χειρὶ νεωτέρᾳ Plato 18 Μ γυμνασίας λογικῆς Π:
 ἐν τῇ ᾧ χειρὶ νεωτέρᾳ Bessarion lib. 337 Μ 15. ὥστε ΛΜΒ: ὡς Φ 16. κε-
 λευσθὲν ΛΜΒ: κελευθὲν Φ 17. ὅμως ΒΛ: ὅμως ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος
 ὁμῶς Μ 17-18. χαλεπήνης ΒΛ: χαλαιπίνης Μ: χαλεπήνης Φ 19. τῆς
 δοξοσοφίας — διαθέσεως ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου ΒΜΦ: πρόσθετα ἐν τῇ ᾧ Λ
 ἡμείψαμεν ΒΛΦ: ἡμίψαμεν Μ οὕτω ΛΜΦ: οὕτω Β

ψυχῆς ἡρεμίας καὶ σὲ οἴσειν, καίτοι μετρίως τε καὶ πρὸς τὸν λόγον, οὐ
τὸν λέγοντα εἰρημένα, καὶ ἕμα σοῦ ἀρξάντος. Τοῦτο δὲ οὐ δεινόν, εἴ
τις ἀπολογεῖται κατηγορούμενος, μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον,
ἐκεῖνο δὲ περιττὸν καὶ μάλιστα ὅτι καὶ μετὰ πάντας τοὺς ἄλλους ἡμῖν
5 ἐκοινώσω, δέον πρὸ πάντων ἡμῖν, εἰ ἀπ' εὐνοίας, ὡς φῆς, ἐγεγόνει. Τὸ
γὰρ ἀπ' εὐνοίας καὶ πρώτοις καὶ μόνοις τοῖς φιλουμένοις κοινούμεθα.
Ἦ οὖν ἔφημεν, οὐ πέμπομέν σοι τὰ γεγραμμένα, οὔτ' ἴσως πέμφομεν,
εἰ μὴ ἐπαγγέλλοιο πρῶτον ἢ μὴν ἄνευ ἔριδος καὶ χολῆς καὶ διέναι
καὶ ἀντειπεῖν, εἰ βούλοιο, καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀπελάσαι μῆνιν καὶ
10 θυμὸν καὶ χόλον. Τοῦτο δὲ φημεν ὡς οἶόν τε μὲν ἀνθρώπῳ καὶ μέρος τι
παθητικὸν ψυχῆς ἔχοντι, σοφῶ δὲ ἄλλως καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ἡγμένῳ φι-
λοσοφίας. Εὐ πράττειν.

Σελ. 225 στ. 26 ἀντὶ *Crassatores* γράφε *Grassatores*

- » 226 » 6 σχολίων μετὰ τὰς λέξεις σ. 38-41 πρόσθετος· καὶ
ὑπὸ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου ἐν Ἐθνι-
κῶ Ἡμερολογίῳ Μ. Βρετοῦ 1870 σ. 355 κ. ε.
» 232 » 5 ἀντὶ *por* γράφε *per*
» » » » *intento* γράφε *intento*
» » » 6 » *que* γράφε *qua*
» » » ἐν τέλει πρόσθετος *C[ichus]*
» 304 » 2 σχολίων μετὰ τὰς λέξεις ὑπὸ τοῦ πρόσθετος *Migne*
(Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. *PEA* σ. 958)
καὶ ὑπὸ τοῦ
» 315 » 11 Ἦ ἐπιστολὴ 6 μεταθετέα μετὰ τὴν ἐν σ. 316 ἀρ. 7.
» 316 » 14 ἀντὶ *KAROLΟΥ Η'* γράφε *KAROLΟΥ Ζ'*
» » » 15 » 1 Ἰουνίου γράφε 18 Μαΐου
» 327 » 19 » *senzia* γράφε *senza*
» 332 Ἦ ἐπιστολὴ 2 μεταθετέα μετὰ τὴν ἐν σ. 333 ὑπ' ἀρ. 3.

1. ἡρεμία ἔγραφα: ἡρεμία Π σὲ ΒΔΦ: σε Μ τε ΜΦ: τὲ ΑΒ
2. σοῦ ΑΜΒ: σου Φ 3. μᾶλλον ΒΜΦ: μᾶλλ(ἔπεται μαλ διαγεγραμμένον)λον Α
5. ἐκοινώσω ΜΦ: ἐκοινώσω ΒΛ πρὸ ΜΒΦ: πρὸ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέν-
τος περὶ Α ἡμῖν εἰ ἀπ' ΑΜΦ: ἡμῖν^{εἰ} ἀπ' Β 6. κοινούμεθα ΜΦ: κινού-
μεθα ΒΔ 7. ἔφημεν ΜΦ: ἔφαμεν ΒΔ 8. ἐπαγγέλλοιο ΒΜΦ: ἐπαγγέ-
λοιο Α καὶ χολῆς ΒΜΦ: καὶ χολῆς Α 9. ἀντειπεῖν ΑΜΦ: ἀντειπεῖν
ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἀντίπειν Β 10. δὲ φημεν ΜΦ: δὲ φημὲν ΒΔ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγή	Σελ. α'
Τοῦ αὐτοῦ [Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου] Περὶ τῶν ἀγγέλων πρὸς τὴν τοῦ Ἀργυροπούλου γνώμην ἀντιφερόμενον . .	» ρκ'
Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Ἰωάννου διδασκάλου τοῦ Ἀργυροπούλου μονωδία εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον	» 1
Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου παραμυθητικὸς πρὸς Κων- σταντῖνον τὸν βασιλέα ἐλθόντα ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ λαβόντα τὰ σκήπτρα τοῦ Ἰωάννου ἀποθανόντος . .	» 8
Ἰωάννου διδασκάλου τοῦ Ἀργυροπούλου βασιλικὸς ἢ περὶ βασιλείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πα- λαιολόγον	» 29
Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Ἰωάννου Ἀργυρο- πούλου λόγος παραμυθητικὸς πρὸς τὸν βασιλέα Κων- σταντῖνον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἐαυτοῦ μητρὸς.	» 48
Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρ Ἰωάννου διακόνου καὶ ἀρχοντος τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀργυροπούλου ἐπι- στολή πρὸς Γεώργιον τὸν Ἱραπεζούντιον	» 66
Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν	» 75
Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν	» 76
Τῷ λαμπροτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ μεγάλῳ δουκὶ [Λουκᾶ Νοταρᾶ] Ἰωάννης διδάσκαλος ὁ Ἀργυρόπουλος συνοπτικώ- τατον περὶ τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἐν ᾗ καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ὅρου τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ γεγενημένου . .	» 107
Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου τοῦ κριτοῦ τοῦ δημοσίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν μακαριώτατον πάπαν κυρ Νικόλαον	» 129
Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀργυ- ροπούλου λύσεις ἀποριῶν καὶ ζητημάτων τινῶν ἅπερ ἐζή- τησέ τις τῶν ἐν τῇ κατὰ Κύπρον φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν.	» 142

Ἰωάννου διακόνου τοῦ Ἀργυροπούλου προλεγόμενα εἰς τὰ τῆς ῥητορικῆς προγυμνάσματα	Σελ. 175
Compendium de regulis et formis ratiocinandi per Iohannem Argyropulum ex omnibus regu- lis breviter excerptum atque compositum gra- tia Phylippi Valerii discipuli sui	» 181
Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐπιστολαί	» 187
1. Πρὸς Νικόδημον Τραχηδίνην σ. 187.—2. Πρὸς τὸν αὐτὸν σ. 188.— 3. Πρὸς τὸν δούκα Μεδιολάνου Φραγκίσκον Σφόρτσαν σ. 189.—4. Πρὸς τὸν καρδινάλιον Βησσαρίωνα σ. 190.—5. Πρὸς Λαυρέντιον Μέδικον τὸν Μεγαλοπρεπῆ σ. 191 —6. Πρὸς τὸν αὐτὸν σ. 192.—7. Πρὸς τὸν αὐτὸν σ. 193. —8. Πρὸς τὸν αὐτὸν σ. 194. —9. Πρὸς τὸν δούκα Μεδιολάνου Γαλεάτσον Μαρίαν Σφόρτσαν σ. 195.—10. Πρὸς Λαυρέντιον Μέδικον τὸν Μεγαλοπρεπῆ σ. 196.—11. Πρὸς Λαυρέντιον Μέδικον τὸν Μεγαλοπρεπῆ σ. 197.—12. Πρὸς Δομένικον Ῥοδόζεον καρδινάλιον Ταυρίνου σ. 198.	
Ἰσαακίου Ἀργυροπούλου ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν δούκα Με- διολάνου Γαλεάτσον Σφόρτσαν	» 202
Φραγκίσκου Φιλέλφου ἐπιστολαὶ πρὸς Ἰωάννην Ἀργυρό- πουλον	» 204
1. Ἐκ Μεδιολάνου, 13 Ἀπριλίου 1441, σ. 204.—2. Ἐκ Μεδιολάνου, 5 Νοεμβρίου 1457, σ. 206.—3. Ἐκ Μεδιολάνου, 13 Νοεμβρίου 1457, σ. 207. —4. Ἐκ Μεδιολάνου, 26 Φεβρουαρίου 1458, σ. 209. —5. Ἐκ Μεδιολάνου, 4 Ὀκτωβρίου 1458, σ. 210. —6. Ἐκ Μεδιολάνου, 11 Ὀκτωβρίου 1466, σ. 210. —7. Ἐκ Μεδιολάνου, 22 Ἰουνίου 1469, σ. 214. —8. Ἐκ Μεδιολάνου 18 Ἰουλίου 1474, σ. 214. —9. Ἐκ Βο- ωνίας, 30 Ἰουνίου 1475, σ. 215.—10. Ἐκ Μεδιολάνου, 21 Αὐγούστου 1475 (Εἰσαγωγῆς σ. νζ' σημ. 2).	
Διαφόρων ἐπιστολαὶ πρὸς Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον	» 216
1. Μιχαὴλ Ἀποστόλη Ἀργυροπούλω σ. 216. —2. Τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννη Ἀργυροπούλω σ. 218. — Βησσαρίωνος καρδινάλιου σ. 219. — Δονάτου Ἀτζαΐωλη σ. 222. —5. Τοῦ αὐτοῦ σ. 223 —6. Ἰακώδου Πικκολόμινη καρδινάλιου Παδίας σ. 224.	
Μιχαὴλ Ἀποστόλη τοῦ Βυζαντίου προσφώνημα εἰς τὸν αὐτοῦ διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Ἀργυρόπουλον ὅτε ἤρ- ξατο διδάσκων προτροπῇ βασιλέως ἐν τῷ τοῦ Ξενῶνος καθολικῷ μουσεῖω	» 227
Ἐπιστολὴ τοῦ δούκῃς Μεδιολάνου Γαλεάτσου Σφόρτσα Ἰσαακίω Ἀργυροπούλω	» 232
Ἰάνου Λατκάρεως Ῥυνδακηνοῦ ἐπίγραμμα εἰς Ἀργυρό- πουλον τὸν φιλόσοφον	» 233

Τοῦ τιμιωτάτου δικαιοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου Θεοδώρου τοῦ Ἀγαλλικανοῦ Ἀνασκευῆ τοῦ ὑπὲρ τῆς δόξης Λατίνων βιβλίου Ἰωάννου τοῦ Ἀργυροπούλου	» 234
Ἐπιστολαὶ ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ τῶν Ἀργυροπούλων Ἰωάννου καὶ Ἰσαακίου.	» 304
<p>1. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου Λασκάρως Ἰωάννη Πάρῳ σ. 304.— 2. Ἐπιστολὴ Θεοδώρου Γαζῆ Φραγκίσκου Φιλέλφω σ. 307.— 3. Φραγκίσκου Φιλέλφου πρὸς Πέτρον Περλεόνην σ. 312.— 4. Δονάτου Ἀτζαϊώλη πρὸς Ἰακώβον Ἀμμανάτην Πικκολόμινην καρδινάλιον Παδίας σ. 313.— 5. Πάπα Καλλίστου Γ' πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Φραγκίσκον Σφόρτσαν σ. 314.— 6. Φραγκίσκου Φιλέλφου πρὸς Δονάτον Ἀτζαϊώλην σ. 315 — 7. Φραγκίσκου Φιλέλφου πρὸς Θωμᾶν ἱατρὸν τοῦ βασιλέως Καρόλου Ζ' σ. 316. — 8. Δονάτου Ἀτζαϊώλη πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Φραγκίσκον Σφόρτσαν σ. 318. — 9. Δονάτου Ἀτζαϊώλη πρὸς Νικόλαον Περρότην σ. 318. — 10 Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς Ἰακώβου Ἀτζαϊώλη πρὸς Βεσπασιανὸν da Bisticci σ. 319. — 11. Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς Ἰακώβου Ἀτζαϊώλη πρὸς Βεσπασιανὸν da Bisticci σ. 320. — 12. Ἰακώβου Ἀμμανάτη Πικκολόμινη ἐπισκόπου Παδίας πρὸς τὸν καρδινάλιον Βησσαρίωνα σ. 320. — 13. Πάπα Σίξτου Δ' πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν σ. 321. — 14. Καρδινάλιου Βησσαρίωνος πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν σ. 322.— 15. Φ. Γουζάγα καρδινάλιου Μαντούης πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν σ. 323. — 16. Ροβέρτου de Sanseverino πρὸς τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν σ. 325. — 17. Γαλεάτσου Σφόρτσα δουκὸς Μεδιολάνου πρὸς Ἀντώνιον Anguissole de Placentia σ. 326. — 18. Γαλεάτσου Σφόρτσα δουκὸς Μεδιολάνου πρὸς τὸν Galassio de Galassii σ. 327. — 19. Γαλεάτσου Σφόρτσα δουκὸς Μεδιολάνου σ. 328.— 20. Φραγκίσκου Φιλέλφου πρὸς Λαυρέντιον τὸν Μέδικον σ. 328. — 21. Ἰακώβου Ἀμμανάτη Πικκολόμινη καρδινάλιου Παδίας πρὸς Λαυρέντιον Μέδικον σ. 329.</p>	
Ἀποφάσεις τῆς αὐθεντείας τῆς Φλωρεντίας περὶ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου	» 331
<p>1. 5 Ὀκτωβρίου 1458 σ. 331. — 2. 23 Ἰουλίου 1471 σ. 332. — 3. 21 Ὀκτωβρίου 1466 σ. 333. — 4. 8 Νοεμβρίου 1471 σ. 339.</p>	
Ἐπίμετρον	» 340
<p>1. Ἐπιστολὴ Γαλεάτσου Σφόρτσα δουκὸς Μεδιολάνου πρὸς Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον σ. 340 — 2. Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Ἰσαάκιον Ἀργυρόπουλον σ. 341. — 3. Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Ambrosino de Longignana σ. 341. — 4. Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Ἰσαάκιον Ἀργυρόπουλον σ. 342.</p>	
Παροράματα καὶ προςθῆκαι.	» 343

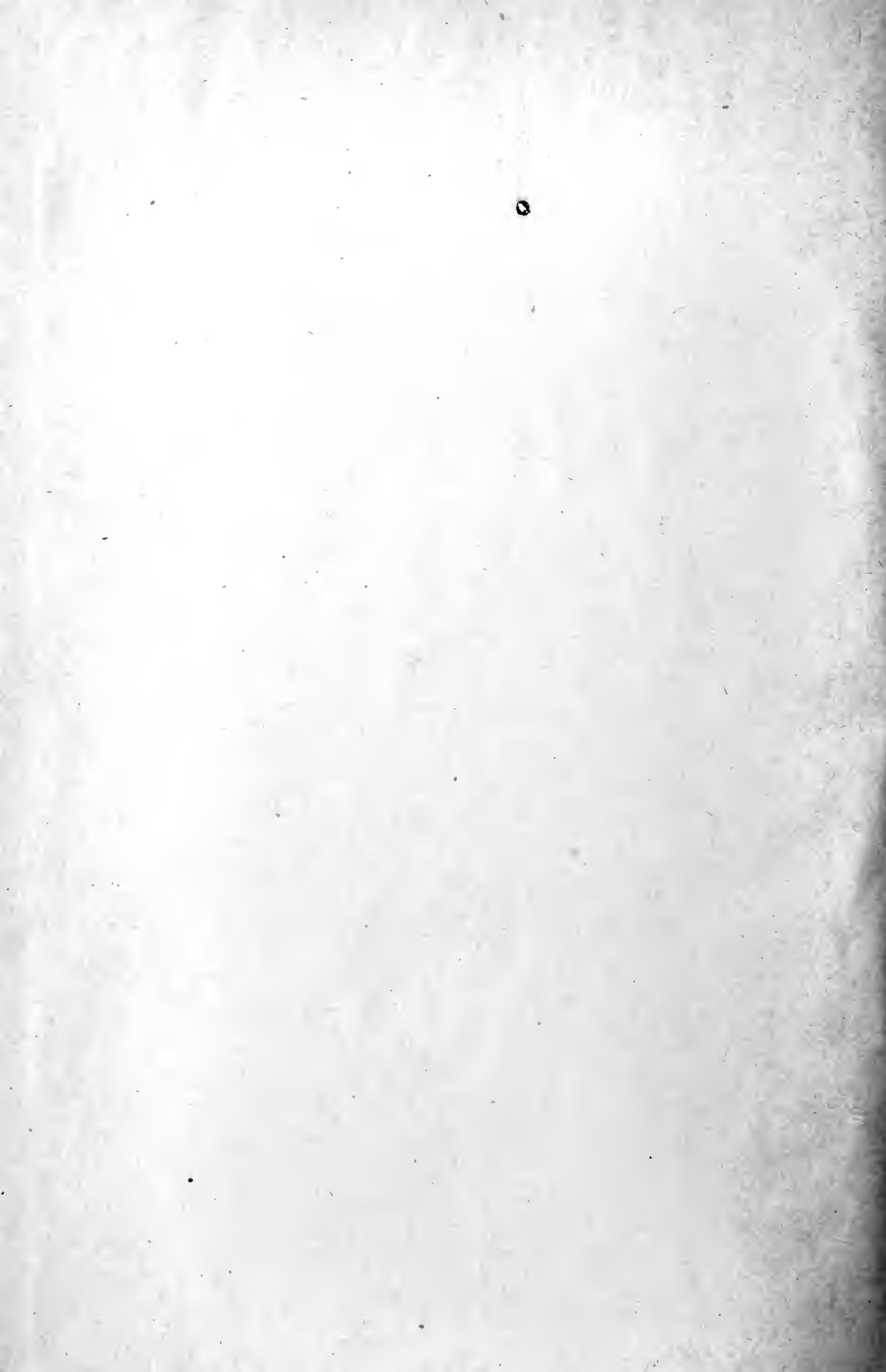
ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΝ Τῷ ΚΕΙΜΕΝῳ

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐν φ. 213 ^δ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1908 κώδικος τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης	Σελ.	ιγ'
Πανομοιότυπον τῆς γραφῆς τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐν φ. 173 ^α τοῦ αὐτοῦ κώδικος	»	ιγ'
Ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος κατὰ τὸν λατινικὸν κώδικα 1 τοῦ Pluteus LXXXIV τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης	»	ξε'
Ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ εἰκόνα	»	ξς'
Ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος κατὰ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐλληνικῶν κωδίκων τῆς Βιέννης εἰκόνα	»	ξζ'
Ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος κατὰ τὴν παρὰ τῷ Ἰσαὰκ Bullart εἰκόνα	»	ξη'
Σφραγὶς Ἰωάννου Ἀργυροπούλου κάτωθεν ἐγγράφου πρὸς Γαλεᾶτσον Σφόρτσαν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Μεδιολάνου . . .	»	ξη'
Ἐπιγραφή τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ τάφου Ἰωάννου τινὸς Ἀργυροπούλου	»	η'
Τὸ οἰκόσημον τοῦ φανκριωτικοῦ οἴκου τῶν Ἀργυροπούλων. Εἰκὼν τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἰακώβου Ἀργυροπούλου ἐξ ἐλαιογραφίας παρὰ τῷ κ. Θρασυβούλῳ Περικλέους Ἀργυροπούλῳ	»	ριβ'
	»	ρις

Πίνακες ὀλοσέλιδοι.

Πίναξ Α'. Αὐτόγραφος λατινικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου	»	ρκς'
Πίναξ Β'. Εἰκὼν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου διδάσκοντος ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Ξενῶνος	»	ρκς'
Πίναξ Γ'. Εἰκὼν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου κατὰ τὸν Παῦλον Ἰόβιον	»	ρκς'
Πίναξ Δ'. Εἰκὼν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ὑπὸ τοῦ Δομινίκου Ghirlandajo	»	ρκς'
Πίναξ Ε'. Εἰκὼν τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου	»	ρκς'
Πίναξ Σ'. Πανομοιότυπον Μαρκιανοῦ κώδικος 407 φ. 2 ^α	»	ρκς'
Πίναξ Ζ'. Πανομοιότυπον Μαρκιανοῦ κώδικος 407 φ. 8 ^α	»	ρκς'

BQ
1901
.R4
A2
1910.

Argyropoulos, Ioannes, d. 1486.
Argyropouleia :

Stathas
IMS

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

